

КУРДСКИЙ
ФОЛЬКЛОР

II

ZARGOTINA
K'URDA

ZARGOTINA K'URDA

Berev kirin, hazir kirin, nivîsarnasî û pêşgotin nivîsîn

ORDÎXANÊ CELÎL Û CELÎLÊ CELÎL

P'ara II

*Neşîrxana «Naûka»
Rêdaksiya sereke ya edebiyata Fohilatê
Moskva 1978*

КУРДСКИЙ ФОЛЬКЛОР

Собрали, составили, снабдили примечаниями и предисловием

ОРДИХАНЕ ДЖАЛИЛ И ДЖАЛИЛЕ ДЖАЛИЛ

Книга II

*Издательство «Наука»
Главная редакция восточной литературы
Москва 1978*

С
К93

Ответственный редактор
Р. Л. Цаболов

Сборник произведений устного народного творчества курдов публикуется в двух книгах. Тексты издаются на языке оригинала. Все они записаны составителями из уст певцов и сказителей. Тексты представлены в латинской графике и сопровождаются подробным научным аппаратом - сведениями об информаторах, комментариями, указателями, а песни - нотными записями мелодий.

К- 70303-137 190-78
013(02)-78

© Главная редакция восточной литературы
издательства "Наука", 1978.

Qewl û beyt'ê êzdîya

711. Qewlê şêx E'rebegî I'nt'ûzî *

Rojekê Sult'an Êzîd diçe derê dîwana begê E'rebstanê vedike divê: "Selam e'lêkim, ya E'rebegî, begê e'reba — êzdî bû (Şêx E'rebegî I'nt'ûzî pisê Şêxûbek'ire), go:

I

P'adşayê min, tuyî yeke t'emam,
Sult'an Êzîde, e'lêkime selam.
E'slê xafila ji h'edîd,
Xafil kor bûn, ew sur nedît.

II

E'slê xafila ji h'esin,
Xafil dîwanê tûjin, weke almas,
Xafil kor bûn, rîya Sult'an Êzîde min
heq nenas.

III

Zêr bavêje nava agirî,
Xilte venaşerî,
Zêrê bê ser e'slê xweyî berî.

IV

Zêr, midh'êkî çêye,
Osta lê dinhêre,
Seraf zane bihêye.

V

Me'niya zêrîn vaye,
Zêr, ku safîra k'utaye,
Osta lê dinhêrte,
Seraf zane çi bihête.

VI

Divêjime we alê k'itavê,
Pirs bikin ji alê Medîne, ji alê K'avê,
Çikani ew k'î bû, dot h'elal kir li bavê.

VII

Berê qil û qar kir,
Ew Adem bû, dot lê h'elal kir,
Şira'ne lê wesal kir.

VIII

Newêrim bik'êlimim,
Wekî ez bêjim, sunete berî Ademe,
Ezê bi'ficimim.

IX

Sunete berî Ademe,
Ew me'nîke mezine,
Hidreta mîrê mine.

X

Divêjime we sunetê,
Rojê h'eystê h'ezar te'li-tengî li ser we tê,
Hûn h'ewsûdî menhêrin malê şile'tê.

XI

Mevê çendîk male, çendîk zêre,
Rojaxretê hûn wanva ji heve vavêrin.

XII

Şile't ku heye, buxd û t'ane,
Ewin dijminê Sult'ane,
Rojaxretê ew aşê bigêre xûna wane.

XIII

Rojkê wê bive gaziye,
Şile'tê bimîne rût û te'ziye,
Haşa wî beraziye.

XIV

Berazî xuliqeteki çêye,
Siveye, Ro hiltêye,
Ew jî şikrîma xwe tîne navê xwedêye.

XV

Haşaş ji xulqê zeri,
Weki xweyî rojê h'evt cara lê biqehirî,
T'u k'in, buxzê dilê xweda nagrî.

XVI

Talib, sofî, ew mellene,
A derewa xengerene,
Rojaxretê serê wan devê dojê, ce'nimêva
diçeme.

XVII

Çi aşekî hûr binyame,
Xadê tala kevirê wî aşî ji xezevêdane,
Rojaxretê şerê talib, sofî û mella tê
hêrane.

XVIII

K'itêba we nimaye,
Xadê tala kevirê wî aşî ji xezevêdaye,
Rojaxretê serê talib, sofî û mella
tê nona de'ne.

XIX

Divêjime we sunîya,
 Hûn desta bermedin ji malê Adîya,
 Hîvîya wana zor hîvîyê.

XX

Hîvîya wan hîvîke bê mefere,
 Şîxadîyê, Şêxmende, Şemsê t'etere,
 Ewin zû têne bangîn û maderê.

XXI

Ew zû têne bangê,
 Şêxşimsê mine xudanê mangê,
 Sunetxanê nahêle e'devê, nahêle avistangê.

XXII

Hewara me xwedê Sorê te'ri,
 Me li wê dîtî zor mirarî,
 Me li wê nexteke self vexarî.

XXIII

Me li wê vexarî nexteke selfe,
 Be'ra xwedê k'ûre, kes naghîje t'erefe,
 Me li wê dîtî sê h'erfe.

XXIV

Hersê h'erfê wêne,
 Pênca dudu ferek jêne,
 H'ereme, ne ji wê niqlêne,
 Bira eva dinîya me bişkêne.

XXV

Ewe mîletê xerqe p'aristî,
 Xerqe maqûl kir, ser xwe'ra dêxistî,
 Roja axretê wê jê herê nûreke k'eski,
 Destê Sult'an Êzîd ser çiqas mesev,
 çiqas dîn, çiqas destî.

XXVI

T'emametî Şîxadî,
 Eme kêmin, Şîxadî t'emame,
 Em e'vdin, beşerin, be'ra gunane,
 Sivê h'eta êvarê h'ezar cûre xeber devê
 me derdik'eve.

712. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 1) *

I

Dewrêşo serê xwe ji xema hilîn,
Borê linga betilîn,
Cindî çûn diwana mir wesilîn.

II

Cindî çûne hedretê,
Xas natirsin ji hêbetê,
Milk'ê xasa baxê cinetê.

III

Cinetêda maşxur bûm,
Dilqekî morî li ber bû,
Mezine meydanê melek'anî goger bûm.

IV

Gogero ji meydanê,
Cindî xudanê sebrê û sik'anê,
Nevsa k'ibîr bigrin û bavêjne zindanê.

V

Seyîdê min sîyar be berê çêye,
Mezine meydanê melek'a dengê wan gogera
têye.

VI

Dengê wan gogera tê gaze-gaze,
K'ivş bûne pisê piringan û ba'za.

VII

Ya Sult'an Êzîd, teyî h'unirim,
Piştî te deyn dikirim.

VIII

Deyn dikim, goyî digerinim,
Şa divim, deng hiltinim,
K'engê dîndara Sult'an Êzîdê xwe bivînim.

IX

K'engê bivînim wê dîndarê,
Ezim kulirka baharê,
Rûniştîme, yar, birê axretêra dikim bazarê.

X

Bazara min, bazara mîra,
K'engê dîharvim aliyê feqîra,
Dîhêra nagihîjime biniya sükêra.

XI

Xweş h'ebûd, Dewrêş h'ebûb, dehirîn,
Momina dil k'esirin,

Destê Sult'an Êzîd heqiyê hatiye,
neheqiyê dibetili.

XII

Momina şabû dile,
Cavekê didim e'nzele,
Destê Sult'an Êzîd heqiyê hatiye, neheqiyê
dibetile.

XIII

Çi dewrêşekî ev h'alim,
Hin t'êcirim, hin delalim,
Hin sûkim, hin sevalim,
Mist'eqê dîndara Sult'an Êzîdê xwe van
duranim.

XIV

Çi dewrêşekî nihame,
Xilfekî nûyî gîhame,
Mîr-melek'avani feng dame.

XV

Mîr-melek'a we dibête,
Pêş weva agire guê û pête,
Ewan jî sive êvara qismetê xwe
p'adşayê xwe dibête.

XVI

Çi dojeke xedare,
T'ijî mişke û t'ijî mare,
Ew ciyê xelqê selexurî ink'are.

XVII

Çi dojeke tenge,
T'ijî mişke, t'ijî mare û t'ijî piringe,
Ew ciyê xelqê selexurî, ink'arî u lenge.

XVIII

Gelî mêre, bixevitin neçine wêye,
K'eledûkê jê hildik'şêye,
Ewana jî sive êvara qismetê xwe jî
p'adşayê xwe dibêye.

XIX

Îriya Sult'an Êzîd raste, ne bi xare,
Herçî kesê mala Adîyara k'erbi, k'îni, k'are,
Îroja axretê ort'a wan û Sult'an Êzîdda
h'eyştê h'ezar dîware.

XX

Îriya Sult'an Êzîd raste, ne biç'ûke,
Herçî kesê dilê xwe mala Adîyara neke sûke,
Îroja axretê ne dive ze've, ne dive bûke.

XXI

Rîya Sult'an Êzîd raste ne bi nehîne,
 Herçî kesê mala Adîyafa k'erb û k'îne,
 Roja axretê ort'a wan û Sult'an Êzîdda
 h'eyştê h'ezar ç'îyayê berfîne.

XXII

Qelso, gîhanê xwe lez ke,
 Tê bîna mawer û miske,
 Binhêr p'adşayê min çî e'frandîye:
 k'asa k'eske.

XXIII

K'asa tiriye rêşe,
 Nazil biye e'rşe,
 Xasa xariye, xafîle korin, pê nexaşin.

XXIV

K'asa tiriye sore,
 Nazil biye jore,
 Xasa xariye, xafîle korin.

XXV

K'asa tiriye spiye,
 Nazil biye e'rşe i'eriye,
 Xasa xariye, xafîle korin, pê k'ifiriye.

XXVI

K'asa na ji tiriye,
 Melek' Şixisin ji xuya e'niya xwe çê kiriyê,
 Xasa xariye, xafîle korin, pê k'ifiriye.

XXVII

K'asa tiriye mewa,
 E'yneta wê e'yneta dawa,
 Meriv vedixun, xafil diçin pewa.

XXVIII

T'emameti Şixadi,
 Em kemin, Şixadi t'emame,
 Şixadi be're, ber diçe çew û cober û kanî,
 Xasa xas zanin,
 Xafîle korin, me'niya vî qewilî nizanin.

713. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 2) ***I**

K'engê bê mizgîne,
 Coqê tu rave rihîne,
 Telebê geliyê Lalişeyî şîne.

II

K'engê qalibî k'ar kir,
Sîtil mermer xwe Şixadi bar kir,
Dilê e'deba şan û şa kir.

III

Me bîca, me bîcoqa,
Mirê mezin hildabû toqe,
Dilê e'deba şan û şoqe.

IV

Me dîharê vê buhuştê,
Çi dîndareke li me xweş lê,
Çi cindî bû lemsê reş lê.

V

Gelî yara, wel xeber,
Buhuştê geriyame yek ser,
Quva k'eske herê bi zer.

VI

Quva k'eske herê bi zerin,
K'iriyameta Melek' Şixisin, Melek' Ferxedîn.

VII

Difirîcîm ji quva,
Ji mêra, ji derga.

VIII

Difirîcîm quvê bi nûr,
Lalişê geliyê bi k'ûr,
Geliyê Lalişê nave,
Zar meda, ruh' ave.

IX

Sed silavê me silavê,
Silava me sival xêrê,
Me ruh'ê Kanîya Spî, qalibî lêvê.

X

Dilê min ha k'eser kî,
H'esep'îrk h'eta dergê xwe kî,
Ya Sult'an Êzdîd, tu ser hadêr-gudêrada
neder kî.

XI

K'eser kir reşê p'îra,
Cew di rewaqê mîra,
Lê şima kir feqîra.

XII

Feqîr me dîtin li mit'êc,
T'acê holdarê t'ac û p'oş,
Evê k'asê vexwe sed car te xoş.

XIII

Dergê berê wî Rôhilatê,
 Dilê min şaya xem tê,
 Temazixî Qubildorî k'ove nextê.

XIV

Dergê berê wî Roavayê,
 Xwazila bihêwriyama navê,
 Yar birê axretêra bikira silavê.

XV

Sed silavê me silavê,
 Silava me ji diwanê,
 Bi merberxê, bi şîlanê,
 Ciyê dandolê de'nê.

XVI

Rewaqê, rewaqê,
 Sêsid û şêst şeş find û beysûs
 dişxulin hewa,
 Çiqa qulbeta mêrê Êzdîd heyê, t'emam ewe.

XVII

Rêzê stûna de rawa,
 Ya Şîxadî, tu bînaya herdu ç'e'va.

XVIII

Şîxisin şêxê şewatê,
 Go: „Gazî kin, mêrekî al bê, rûnî
 ser mûsatê”,
 Şems bang da; go: „Geli mêra, werne
 simatê!”

XIX

Simat, simata sebûrê,
 A bêqale, bêqirê,
 A bêrêye, bêbertilê,
 Sidqê sêfil û dellê.

XX

Hatime ziyaretî bikime,
 Sucudayî ber dibûme,
 Herd p'eyê Şîxadî, herd ç'e've xwe didûme.

XXI

Îlahîyo tu mirazê me zû bikî,
 Xwezla biçûma wan qesra, wan sindirûka,
 Bixemyama şivêtê nebûka.

XXII

Sûk, sûka rêngalo,
 Ber diçe birq û birû,
 Jê diçe find û beysûs.

XXIII

Fikarekêda dimame,
Bîra min cîyê mîr Xidir, e'lêkîme silame.

XXIV

Wekî mîr Xidir mîr bîya,
Wewil wexîr xebîr bîya,
Feth'a dikim seydê wî nav li mire.

XXV

Feth'a dikim seydê wî nav H'emedê,
Ya Şîxadî, mêr dixazim rêda.

XXVI

Mamerêşan mêrekî sîyare,
Qamçiyê wî me're,
Pêşberî mêrava kir h'inare.

XXVII

Ay, ay, ay, ay, ay,
Ay, dinalim, ay, dinalim ji birîna,
Banga xwe dikim Şemsê Êzdiyana,
Ya Şîxadî, dergê Şerfedîna.

XXVIII

Ay, dinalim, birîna mine ji dile,
Ay, dinalim, dawasile,
Banga xwe dikim dergê fadile.

XXIX

Ay, dinalim, birîna mine ji milakê,
Dik'alim şivêtê berxê, ji ber makê,
Ya Şîxadî, dergê şewakê.

714. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 3) ***I**

Dewrêşo, serê xwe xema hilîne,
Borê nîga betilîne,
Cindî çûne diwana mîr hasilîne.

II

Hasilîn ji qudretê,
Xas natirsin ji hêwetê,
Milk'ê xasa - baxê cinetê.

III

Cinete maşxur bû,
E'yneta deyn nekiribû,
Piştî yarê xweyî gogir bû.

IV

Go: „Dikim digeřinim,
 řa divim, dengê xwe hiltinim,
 Ya Sult'an Êzdid, miřtaqê teme,
 Hatime dindara te bivinim.

V

Divinim wê dindarê,
 Ezim kulilka serê baharê,
 Yar û birê axretê hatine bazarê.

VI

Bazar dikim ji mira,
 Bernedin xinênî fênî ira,
 P'adşê min xelat kirne miftan û k'iilîa.

VII

Çi dewrêşekî haye,
 Xilfekî bê guhaye,
 Horî meleka reng pê daye.

VIII

Çi dewrêşekî gedahî,
 Ewî xaş û şayî,
 Dîwana îlahî.

IX

Çi dewrêşekî rê bû,
 Xewasê be'rê bû,
 Miřtaqê Sult'an Êzdid wê durê bû.

X

Çi dojeke xedare,
 T'iji agir jê nare,
 Ciyê xelqê selexuri ink'are.

XI

Çi dojeke tenge,
 T'iji agir û pilinge,
 Ciyê xelqê selexuri, ink'arî lenge.

XII

Go: „Gelî bira k'ar kin, neçine wêye,
 K'êlendûkê lê hiltêye,
 Sivê êvarê řisqê xwe p'adşê xwe bibêye.

XIII

Xweş E'rfût Dewrêş Adem lê dehirî,
 Momina dil pê k'esirî,
 Roja axretê heqê wan dest Sult'an Êzdid
 neheqiyêda betilî.

XIV

Erk'ano h'erfi[^] jore,

Go: „Sult'an Êzdid[^] xandiyê xeta more”,

Go: „Sult'an Êzdid[^] çi h'erfe k'asa sore”.

XV

Sult'an Êzdid[^] we divêjê,

Anîna dînê xwe dip'arêze ji çiyê,

Çi h'erfe ji k'asa sipiye?

XVI

Rîya Sult'an Êzdid[^] raste, ne nihîne,

H'erça ber mala Adiyada k'erbi k'îne, -

Roja axretê ort'a wanda h'ezar h'eft ç'îya
berfîne.

XVII

Rîya Sult'an Êzdid[^] raste, ne bi xare,

H'erça ber mala Adiyada k'erbi, k'îni, qale,

Roja axretê ort'a wanda h'ezar h'eft ç'îya,
diware.

XVIII

Rîya Sult'an Êzdid[^] mezine, ne biç'ûke,

H'erça mala Adiya dilê xweda neke sûke,

Roja axretê ne dive ze've, ne dive bûke.

XIX

Dilê min wê yekê mot'ace,

Çi dewrêşekî rewace,

Berkirina Şixadî birq û t'ace.

XX

Şixadî xerqe ber kir,

T'acekî reşî nûranî ser kir,

Hêja feqîra lê sefer kir

XXI

Lê sefer kir feqîra,

H'erça t'erikandine xinîni fênîyê îra,

Ew ji bûne maşxurê mîra.

XXII

P'adşê min hin maşe, hin medaye,

Şixîsin mistefeye,

H'emû derda bû afaye.

XXIII

Bû afayê h'emû derda,

H'erça yar t'irêqa Şixadî xeverda,

Ajot mezin meydanê, meleka serda.

XXIV

Ajot mezin meydanê, meleka sere,
H'erça vî qewlî bêbaware,
Alemetê mala Adiya here, h'etani here.

715. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 4) *

I

Dewrêşo, serê xwe ji xema hilîn,
Borê lenga betilîn,
Cindî çûn diwana mîr wesilîn.

II

Wesilîne wê hedretê,
Xas natirsin ji hêwetê,
Milk'ê xasa - baxê cinetê.

III

Ji cinetê maşxurin,
E'yneta deyn dikirin,
Piştî yar û birê axretê hol dikirin.

IV

Hol kirne meydanê,
P'aşayê min xudanê sebrê û sik'anê,
Milê nevsa k'ubar girtin dahiştine zîndanê.

V

Gogerem gog digêrim,
Şayîme deng hiltînim,
Hatime dîndara Sult'an Êzdîd bivînim.

VI

Heq bibînim wê dîndarê,
Kulîlkeke şîn bûme ser baharê,
Yar birê axretêra bikim vê bazarê.

VII

Bazare li mîra,
Ez xedîrim me'nîyan û k'era,
Destê Sult'an Êzdîd k'otele ser şerân û xêra.

VIII

Dewrêşeki bav h'alim,
Xay sûkim, xay sewalim,
Xay t'êcirî, xay delalim.

IX

Dewrêşeki rême,
Xewasê be'rême,
Mot'acê dîndara Sult'an Êzdîd, wê durême.

X

Dewrêşekî zergûnim,
 Hatime heq rîya Şîxadî heq bivînim,
 Ne mot'acê xelqê derewînim.

XI

Dewrêşekî hame,
 T'ilifekî nûr bahame,
 Mêr û meleka ha feng didame.

XII

Mêr û meleka ha feng dibête,
 Pêşîya wana agir doje, gur p'ête,
 Ewan jî rîsqê xwe p'adşayê me divête.

XIII

Ew çî dojeke xedare,
 T'ijî agire, t'ijî nare,
 Ber diçe xelqê selexurî e'nk'are.

XIV

Ew çî dojeke tenge,
 T'ijî agir, t'ijî pilinge,
 Ber diçe xelqê selexurî berdonekî lenge.

XV

Sult'an Êzdîd hat hedirî,
 Momino dil k'esirî,
 Werin, binê Sult'an Êzdîd çî e'frandîye
 ji k'asa sipî.

XVI

Sult'an Êzdîd erk'ana h'eyfan û cora,
 Me xandîye xeta more,
 Werin, binê Sult'an Êzdîd çî e'frandîye
 ji k'asa sore.

XVII

Rîya Sult'an Êzdîd raste, nak nihîne,
 Kesê pey mala Adîya bigerê qal û k'erb
 û k'îne,
 Roja bandê ort'a wan, Sult'an Êzdîda,
 h'eyştê h'ezar ç'iyayê berfine.

XVIII

Rîya Sult'an Êzdîd raste, ne xare,
 Kesê pey mala Adîya bigerê k'erbi, k'îne, qale,
 Roja bandê ort'a wan, Sult'an Êzdîda,
 h'eyştê h'ezar cot diware.

XIX

Rîya Sult'an Êzdîd mezine, ne ç'ûke,

Kesê pey mala Adîya bigerê qale, k'erbe,
k'îne, sûke,
Rôja bandê ne dive zava, ne jî bûke.

716. Dua me'r birînê *

Bîsmila, reh'mane, reh'im,
E reh'mane, e reh'im,
Maleke ya Medîn,
Yeke e'vd, yeke mist'heqîn,
Erh'emdulla ya rebil alemîn,
E selame, e lezîn,
E selame, t'elezîn,
Elil int'e, elil in,
Mexdûrî eledarî,
Amin lî, lî, lî,
Nekh'ê p'êxember,
Feth'a ya rebil alemîn.

717. Qewlê mala bava *

I

Ay, dibême, dibême,
Wê quvê kim berî cême,
Xoş mala bavane,
Ava dikirin qelême,
Nûre ji mala şêxane.

II

Qelêm dikire ayaye,
Şîxadî xwe gerîya nave,
Xoş mala bavane,
Dost fonkaya herdu ç'e've,
Nûre ji mala şêxane.

III

Şîxadî Şa'mê firî,
Dewranê dewran birî,
Xoş mala bavane,
Belê, Şîxadî cîyê xwe Lalişê dikirî,
Nûre ji mala şêxane,

IV

Şîxadî Şa'mê hate,
Şerqê girt xevate,
Xoş mala bavane,
Şîxadî xweyî nûrêrayî xelate,
Nûre ji mala şêxane.

V

Xelat dikir Mamê Rêşane,
 Daye maşê şêşane,
 Xoş mala bavane,
 Paşê k'ivş dikir serwêrê mêrane,
 Nûre ji mala şêxane.

VI

Mala me mala bavane,
 Serekaniya çiqas sunyane,
 Xoş mala bavane,
 Pê verê dikin zîyaretîyane,
 Nûre ji mala şêxane.

VII

Mala me mala Adîyane,
 Serekaniya çiqas sunyane,
 Xoş mala bavane,
 Pêy verê dikin çoqetîyane,
 Nûre ji mala şêxane.

VIII

Me ji Adîya, me ji Adîya,
 Dermano, tuyî afadî,
 Xoş mala bavane,
 Xazila min wî ruhîda,
 Şîxadî lê bive razi,
 Nûre ji mala şêxane.

IX

Me ji Adîya gelek mêle,
 Wê quvê kim, serî helêle,
 Xoş mala bavane,
 Hewardorê şêherê giran têne gêle,
 Nûre ji mala şêxane.

X

Me mala Adîya gelek bexşe,
 Ez wê quvê kim, sûre li e'rşe,
 Xoş mala bavane,
 Hewarê şêherê giran têne qal û cenge,
 Nûre ji mala şêxane.

XI

Lalişe, wê misk û moye,
 Ez wê quvê kim, serî li wêye,
 Xoş mala bavane,
 Cimh'a mêra, dar û berê geliyê Lalişê,
 dibûne more,
 Nûre ji mala şêxane.

XII

Lalişê, wê bi miske,
 Ez wê quvê kim, serî li k'eske,
 Xoş mala bavane,
 Cimh'a mêra, Lalişê bûye maş û risqe,
 Nûre ji mala şêxane.

XIII

Zora sincaq anîne,
 Lalişêda danîne,
 Xoş mala bavane,
 Sincaq, sincaqê şêxê Adîne,
 Nûre ji mala şêxane.

XIV

Zora sincaq, divê, rāstin,
 Lalişêda veduguhastin,
 Xoş mala bavane,
 Dinê axretê, sincaqê şîxadî t'emam rāstin,
 Nûre ji mala şêxane.

XV

Sincaqê sorin, sipîne,
 Lalişêda danîne,
 Xoş mala bavane,
 Sincaq, sincaqê şêxê Adîne,
 Nûre ji mala şêxane,

XVI

Sincaqê sorin, zerin,
 Lalişêda deherin,
 Xoş mala bavane,
 Sincaq, sincaqê şêxê ek'berin,
 Nûre ji mala şêxane.

XVII

Çendî di mēfirin,
 Destê xwe sincaqê Şîxadî, mala Adîya rāgirin,
 Xoş mala bavane,
 Belkî axretê, ser sitqê heya, îmanê xwe dimirin,
 Nûre ji mala şêxane.

XVIII

Çendî we qadirin,
 Destê xwe sincaqê Şîxadî, mala Adîya werînin,
 Xoş mala bavane,
 Belkî axretê, ser sitqê heya, îmanê xwe dimînin,
 Nûre ji mala şêxane.

XIX

Şîxadî hat Lalişê,
 Xemiliye xerqê Reşê,
 Xoş mala bavane,

Dost r̄onkaya h'erfa xaşe,
Nûre ji mala şêxane.

XX

Şîxadî hatiye Lalişe,
Xemiliye dilqê r̄eşe,
Xoş mala bavane,
Cimh'a m̄era dil p̄e xweşe.
Nûre ji mala şêxane.

XXI

Şîxadî Şîxisnin,
Be'rê wane mezinin,
Xoş mala bavane,
Nefûsê wan neşkerê giranva disêkinin,
Nûre ji mala şêxane.

XXII

Şîxadî bin Misêfire,
Xoş mala bavane,
M̄era dar û berê geliyê Lalişêva sucuda
ber dikire,
Nûre ji mala şêxane.

XXIII

Şîxadî hat Hekare,
M̄era sucuda bû ber û dare,
Xoş mala bavane,
Şîxadî nava m̄erada xoş serdare,
Nûre ji mala şêxane.

XXIV

Şîxadî, Şêxûbek'ir,
Şîrinin nola şekir,
Xoş mala bavane,
Şîxadîyê min k'erem te kir, cîyê te cem
xwe çê kir,
Nûre ji mala şêxane.

XXV

A, ji Adîya, a, ji Adîya,
Şêxê mine, p'îrê mine.

718. Qewlê mizgîniyê *

I

K'engê bû mizgîne,
Coqeta r̄abû r̄ih'îne,
Berve geliyê Lalişê diçûne.

II

O k'engê bú coqe,
Mîrê mezin hilda toqe,
Dilê e'debîya şayî û şoqe.

III

Mîrê mezin qelêmê k'ar kir,
Sîtila mala Adîya mexberê sîyar kir,
Dilê e'debîya şayî û şa kir.

IV

O birime dînarê buhuştê,
Çiqas bin û buxseke xaş tê,
Cindîyê têda livsê rês lê.

V

Buhuştê dişxule meysere,
Helêl k'eskin, quva zere.

VI

Helêl k'eskin, quva nûranî,
K'îameta Melek' Şemsedîn,
Melek' Ferxedîn, Melek' Nasrdîn,
Melek' Sicadîn ferici.

VII

Helêl k'eskim, quva zere,
Mêra me da madere,
Laliş ewe, geliyê k'ûre.

VIII

Geliyê Lalişeyî nave,
Mêra me da çend car silave,

IX

Silava me ser sivexêriyê,
Ruh'u çûye Kaniya Spiyê,
Qalibê maye hêle.

X

H'esin derge, derge xefûrî,
K'esera rêşe bava,
K'esera rêşe p'îra,
Girtin, birine cem rēwaqê mîra.

XI

Mi wira dît feqîr bi cot,
Ew jî t'ace, t'ac p'oş,
K'asê wan xarine, bira lê bivine loş.

XII

O birime cem rēwaqê rēwa,
Min wê dît qendilê, beysûs û hewa,
Atqata me mêrê êzdi ewe.

XIII

O birime dergê Rôhilatê,
 Ber me dibirin maş û berat' û xelatin,
 Ew jî ciyê sondê silavetê,
 Ew jî ciyê şe'de îzbatê.

XIV

O birime dergê Rôavayê,
 Mêrek nazil bû naya dosta, e'debîya kir silave,
 Silava me dostan û e'debîya, mexberê şîlanê,
 Ew jî ciyê de'nê dendorê.

XV

Her h'eft stûnê rêzêye de'ava,
 Mader dikirin nola cara,
 Qeynt'er dikirin boy bira û yara.

XVI

Hûn çê bin siyarê gêdûka,
 Xwe bixemlînî şehbetê bûka,
 Pêda k'esk û sor, bêş derînin.

XVII

Bêşik, ce'nime hevra k'êlimîne,
 Ew jî e'yduyê mêre zalimîne.

719. T'emedîya Şîxadî *

Babilko, tu rave re'manî,
 Diwan gerîya qeynt'ere,
 Şîxadî zane, k'î li pêşe, k'î li bere.
 Binat'ara vî qewlî girêda E'ynz-beynzayê,
 Yar û birê axretê hûn ravne simayê,
 K'ereme xudanê k'eremê,

Gêşê gelîyê Lalişê,
 Gulbanîke re'metê, yeka axretê,
 Remel li dê û bavê hadir-gudêra,
 Mirîd momina,
 P'îr hostayê me jî pêra,
 Mal mezelê em têda,
 Remel go'ra seydayê mive.

720. Qewlê Xafilê Bênasîn *

I
 Xafilê Bênasîne,
 Hatiye ser me k'erbi k'îne,
 Ew heye dijminê dîne.

II

Xafilo, tu axiriyê gulve,
 K'axêza beriyê şilve,
 Rohilatê rave, te'ristanê hilve.

III

Xafilê bê e'deve,
 Hatîye ser me xezeve,
 Îlahîyo, mork'eva xafila rast neve.

IV

Îlahîyo, mork'eva xafila rast ne bûyî,
 Bandê h'ewca mêrekî xerqe bûyî.

V

H'ewce me da ji mot'ac,
 Banga xwe dikin feqîrê dilqê bi t'ac.

VI

Banga xwe dikin feqîrê t'acî k'ulik,
 Dîwana Şîxadî k'emilî bi nik,
 Îlahîyo, tu mirazê mêra bikî bê şik.

VII

Xafilo, ji mal bezi,
 T'irêqa xwe ra danehevizî,
 Bandê nav agirê ce'nimêda venegevizi.

VIII

Xafilo, dibezî ji male,
 T'irêqa xwe ra neki qale,
 Bandê nemînî vale.

IX

Xafilo, dibezî berî stêre,
 T'irêqa xwe ra neki şere,
 Bandê neyê rûyê te nevû û ç'êre.

X

H'erça feqîra ra dijmin dibûyî,
 Barê wan h'esin dibûyî,
 Weke ç'iyayê Sip'anê Xelatê bilind dibûyî,
 Ruh'ê wan ci-ci sok'in dibûyî.

XI

Xwezila biçûma dîwana Şîxadî, ciyê sola,
 K'as û badî h'ewdê dola,
 H'erça nuxte xariye, biye safikî pola.

XII

Safikî polame,
 Bavekî berbihêrime,
 Lê h'erfeday serbirime.

XIII

Xaliqo, rēngê te divînim lora rēngê bahara,
 T'aceke serê extiyara,
 H'uleke ser milê mērdara.

XIV

Xaliqo, rēngê te divînim lora rēngê payîza,
 T'aceke serê e'zîza,
 H'uleke ser milê mērdara dîsa.

XV

Xaliqo, rēngê te, t'u rēnga namîne,
 H'erça bandê te bivîne,
 Aqil, fe'm, firîsat sêrîda dimîne.

XVI

Cîk li buhustê xastir hebû,
 K'as û badî yê me bûn,
 Ferdo ciyê Sult'an Êzdidê xwe bûn.

XVII

Macime mērê feqîr, ew jî xweṛa dik'irî,
 Macime mērê feqîr nenhêre ber t'uyê,
 Şîxadî yeke, ne duduyê,
 Jev avaye hirî, pembuyê.

XVIII

Hirî, pembû jey avane,
 Mērê xudan qiyarin,
 Pêşmedene, pêş'inarin.

XIX

Pêş'inare, pêşmedene,
 Sult'an Êzdid sekiniye ber derê dergeye,
 Mēranṛa vala dike qesran û quveye.

XX

Mi dî law di h'ikyata,
 Sult'an Êzdid sekiniye ber derê birîsata.

XXI

Birîsatê litsê E'merî têne,
 Têne nav êzdid û madî,
 Pê kor bûne efendî, qadî.

XXII

Efendî, qadî xwe bi korin,
 Gotina u'lmê meda ne xebirin,
 Bandê destê şêxê xweda sêfil û sexirin.

XXIII

Şêx Xidir, şêxekî çêye,
 Şêx H'usêynê go: "Ravne ji p'êye,
 Wana jî sūcek birîye ber mewlêye".

XXIV

Şêx Xidir, şêxeki k'are,
 Şêx H'usêyîn jêra bû hevale,
 Wana jî sêcek biriye ber Omerxalane.

XXV

Omerixala p'îrekî e'nzelî,
 Ew serdarê çîqa welî,
 Wana jî sêcek biriye ber Şêxê Adî.

XXVI

Adîyo, Misefiro,
 H'erça te kir, kesa nekiro,
 Çîqas surman bû, pê kir k'afiro.

XXVII

Tu li be'ra ji nehîna,
 Şûrê heqîyê derxî bi xezêna,
 T'ad û medad destê bê nasîna.

XXVIII

T'asek da min rîkanê a'mê,
 Mi vexarî t'emamê,
 Destûrî Şîxadî nava mala Şe'mê.

721. Gewlê Êzdîd ***I**

H'îkimî dikim h'ikyate,
 Şêr xudanê atqate,
 Hila binhêrin Sult'an Êzdîd çî rûkî hate
 rûk'inyate.

II

H'îkimî pê dizanî,
 Pirsê bike mi h'eyranî,
 K'u bû qiseta Mawî, wî sult'anî.

III

Mawî, wê xederê xwe neda bere,
 Dumişqê bajarê kir sefere,
 Go: „Maka Sult'an Êzdîd Dumişqêyî înayî dere.

IV

Maka Sult'an Êzdîd Dumişqêyî rêbû,
 Dajo ber derê Mesrê bû.

V

Dajo ber derê Mesrayê,
 Dem hatiye we'dayê,
 Deher biye Sult'an Êzdidê mine.

VI

Deher biye Sult'an Êzdîdê mine,
 Î ne ç'ûke, î mezine,
 Zor pîrsetê giran lê diçîne.

VII

Jê diçûne zor pîrsete,
 A'mê daniye saw, hêwate,
 Zerpane meriya k'iryamete.

VIII

Sivekê mi bû sarî,
 Sult'an Êzdîd makê pîrsî,
 Go: „H'ewalê me li vir çiye?”

IX

„Sivekê me bû sarî,
 Em derxistin kirne wî şaharî,
 Em wira bûn, wan bû fonkayî,
 Em derk'etin, wan bû tarî”.

X

Soro weke pêto,
 K'î kore, Sult'an Êzdîd ne bi wêto.

XI

Sult'an Êzdîd derê bacarê pêve tîne,
 Qasidekî Mawî û dişîne,
 Go: „Mawî, k'erem ke şêsyarek te dixûne”.

XII

Go: „Tu wî kî, îlahîye,
 Tê pîrsê bêjî mi rastiye,
 Ew şêsiyarê min dixûne, ew bi k'îye?”

XIII

Go: „Ez wî kim, îlahîye,
 Pîrsê bêjime te rastiye,
 Ew şêsiyarê te dixûne, ew bi k'îye.”

XIV

Go: Ew şêsiyarê te dixûne, rêng jore,
 Livasê destê wî more,
 Serê min qurbave, hole-hole, Sult'an Êzdîdê Sore.

XV

Go, ew şêsiyarê te dixûne, rêng meste,
 Rimeke k'eske, sore deste,
 Atqat ferwara min, te t'êve deste”.

XVI

Sult'an Êzdîd go: „H'erça dilê min dih'evînin,
 Bira bişînin, maka min Mesrayê bînin”.

XVII

Qazî, melle dikire râyî,
 Qasidek şandine Mesrayî,
 Hilda bûn, îna bû dayî.

XVIII

Hilda bû, îna bû male,
 Qazî, melle râyûn hatine bale,
 Go: „Sult'an Êzdîd, eva çi giliye, çi h'ewale?"

XIX

Go: „P'adşakî mi hebû nav Sult'an bû,
 Diu'lifand u'lfê vé quranê".

XX

Go: „Me'niyê wane çot bûn,
 Ew rûniştibûn, digotibûn,
 Sult'an Êzdîd yek çarê wan digotibûn.

XXI

Me'niya wane vene,
 Çend qane k'as û badî mene.

XXII

Çend qane k'as û badî pey tene,
 Exlera sed bist çar h'ezar êt'ere lêne,
 Wana jî nav dik'rê Sult'an Êzdîd hoye, hoy
 distrêne.

XXIII

Sult'an Êzdîd got: „H'erça bendê iê'rîfê xulqê
 wî ne ji me'ra,
 Mêrê ne li vandra, vandra herê".

XXIV

Lengo, serekê lenga,
 Cem xwe bike bena,
 Den ewe, lê herê h'ezar rēnga.

XXV

Lengo, serekê lengekî,
 Cem xwe bike benekî,
 Den ewe, lê herê h'ezar rēngî.

XXVI

Go: „Qudreta seyvana wê çarê,
 Emê sivê milê Sult'an Êzdîd bigrin, bavêne be'rê".

XXVII

Ew su' Sult'an Êzdîd e'yan bû,
 H'erçar yalê xwe hilan bû,
 Nîveka be'ra şa'mê dabû nav bû,
 Xwe çadir k'uta bû, xwe xeybet lêda bû.

XXVIII

Van çadira, van kinyasa,
Pêşberî me sekiniye xelqê kori, xafilî,
xwedênenasa,
Sult'an Êzdîd cindiye diwana xwe dinherî,
Gişê dest yêqîne, qelem zêrî,
Wana jî novet, novetk'asê xwe p'ev duguhêrî.

XXIX

Sult'an Êzdîd nuxtek daye ser neynûka xwe,
daye Qazî Şiro,

Qazî Şiro vedixare,

Go: „Ya Mawî, zarî şîrine lê dilî te'le”.

XXX

Qazî Şiro kire h'elîmçiyê sovetê,
Sult'an Êzdîd Qazî Şiro kire reqasciyê de'watê,
Qazî Şiro nikare bixûne vê k'axetê.

XXXI

Qazî Şiro k'axezê xwe teṛ bi teṛ kirin,
Qazî Şiro k'axezê xwe ker bi ker kirin,
Nîveka be'ra Şa'mê war kirin.

XXXII

Ew deng belayî dinê a'mê bû,
Go: „Qazî Şirok hebû welatê îslamê,
Ew jî hate ser aynîna dinê Sult'an Êzdîd
mala Şa'mê.

XXXIII

P'ê reşê, min h'eyranê,
Be'rê vegeṛe nefûsa wî sult'anî.

722. Beyt'a Re'biyê *

I

Ha werne beyt'a Re'biyê,
Ha werne beyt'a Re'biyê,
Ay-hayê, werne beyt'a Re'biyê.

II

K'erem, k'erema mêrane,
Şiro, şira mêrane,
Wê cem me biye Neviye,
Wê cem me biye Weliye,
Şêx Cinêtê Şibliye,
Şêx Me'rifê K'ehxiye.

III

Herça yarê qîmetîye,
Derê şîratxanê fitilîye,
Wê ditîne Rê'biya e'debîye.

IV

Rê'biya min cameke şenge,
Rê'biyê go: „Xwe meynin denge,
H'etani hûn dibînine reŋge”.

V

Rê'bî ji wê rabiye,
Daye ber xwe ç'îya û baniye,
Ser şivanekî we hilbiye.

VI

Go: „Şivano, ha şivano,
Te malik neve wêrano,
Te ne diye h'eyranî Sult'an Êzdiye?”

VII

Ew şivanê li ber peze,
Dêdebanê bilindda dibeze,
Go: „H'eyranê Rê'biyê,
Min ne ditîye h'eyranî Sult'an Êzdidye”.

VIII

Şivên go: „H'eyranê Rê'biyê,
Eva heye bedêlî çil salîye,
Şêresyarekî hêlîva diçûye,
H'ulekî rêşî, nûranî nav mila biye,
Min nas kir, ew Sult'an Êzdiye,
Dilê min Rê'biya e'debî t'evî dÛye”.

IX

Şivên go: „H'eyranê Rê'biyê,
Min gelekî j'êve te hîrmetê,
Îsal çil salê mine,
Ez vî pezîra divînim zorî ze'metê,
Nedeke nola ya te ber dilê min netê.”

X

Rê'bî ji wê rabiye,
Daye ber xwe berî û bəriye,
Ser birekêva hil biye.

XI

H'eywanetek ser wê birê diye,
Rê'biyê go: „Xêra mala xwedêra,
Mi zanbiya, gelo te h'eywanetî çiyê?”

XII

Ew quđreta şemsê zerbave,
 Ewe h'eywanetê davû cave,
 Go: „H'eyranê Re'biyê,
 Bîre k'ûre, hisreta min qulte ave”.

XIII

Re'bi ji wê rabiye,
 Dest beriya xwe biriye,
 Sik'rim beriya xwe deraniye,
 Avitye cote gulyê xwe, cote gulyê xwe weraniye.

XIV

Hûnaye kiriye şirîteke reşe, nûraniye,
 Avitiye şimka xwe, av şimka xwe birê deraniye,
 Nevsa h'eywanata tinî kir rediye.

XV

Re'biyê av da dêle,
 Berî xwedê, berî qubêle,
 K'ursiya ber sekini, k'ursiya cebêle.

XVI

Re'biyê dêl av daye,
 Bê mexsûse û bê redaye.

XVII

Re'bi fêza xweda nihêri,
 Pêva xan kir e'rş û k'ursî,
 Berjêr nihêri, pêva xan kir ga û me'sî.

XVIII

Xêra xêr cizaye,
 Şêra şer cizaye.

XIX

Deng bela biye çîqa welata,
 Deng bela biye berb welata,
 Go, hay, hayê, Re'bi biye sereka çîqa k'iryameta.

XX

Cawa li mêra herçar birane,
 Go: „Em siyar bin merzê avane,
 Em herne silaveki bidine Re'biyê e'debiyê,
 Silava e'lêl vedave”.

XXI

Re'bi go: „Hûn hatine ser sêri, herdu ç'e'vane,
 Hûn werne hundur bira derva bimîne ze'vane”.

XXII

Şêx Bazîd go: „Re'biya mine cîdî,
 Eme şêxin, ta mirîdî”.

XXIII

R̄e'biyê go: „Ez mirîda şêxê xweme,
 Şêxê min heye ew sult'ane,
 Çiqa maş û beretê mêra heye,
 H'emû k'efa destê wîdane”.

XXIV

Go: „Şêxê min heye ew h'ewaske,
 Rîmeke k'eske deste,
 Rôjê sedî nonanî we, Nebî Meh'med, tê ber
 min dadiwaste”.

XXV

Şêx Bazîd go: „R̄e'biya mine sermeste,
 Hela tu jî binhêre, çika k'iryameta mêra,
 K'îye, k'î bi deste?”

XXVI

Şêx Bazîd şêxekî kare,
 Wek'az hildabû dare,
 Şelbikekî avê hil avîtiye,
 Lêda şelbik dişkest,
 Av, şelbik, t'ev dihatne xare.

XXVII

R̄abû R̄e'biya mine cidê,
 Hildaye wek'az û tirê,
 Şelbikekî avê hil avîtiyê,
 Lêdixist şelbik dişkest,
 Av hewa ma qendilê.

XXVIII

R̄abiye R̄e'biya mine sermestê,
 Dîsa wek'azek hildabû destê,
 Rêdê xwe diwanê feqîra, mêra dixastê,
 Piştî xwe îlanî dibestê,
 Şelbikekê avê hil avîtiye,
 Lêdixist şelbik dişkest,
 Ay malîq maye qendilê,
 Sê çara dadiwastê.

XXIX

R̄e'biyê go: „Wekî mi wuêribya cobêre,
 Minê derê dojê girêda berwêre,
 Min nedihîşt gunek'ara pêştir kese biçya lihêre”.

XXX

Wekî mi cebêr wêrî biya,
 Minê derê dojê hiljeniya,
 Min xênjî gunek'ara pêştir
 Min nedihîşt kes pêva biçiya.

XXXI

Xana, xanane mezine,
 Têda rûniştiye Rê'biya e'debî, k'omêk jine,
 Şîxadî xwe lut'fê xweyî şîrin,
 Kire gaziye go: „Xêra Rê'biyê, xêrane mestire”.

XXXII

Xana, xanane wêda,
 Têda rûniştiye Rê'biya e'debî, k'omêk jinê têda,
 Şîxadî, xwe lut'fê xweyî şîrin,
 Kire gaziye go: „Medh'ek xêra Rê'biyê da”.

XXXIII

Xana, xanane t'êke,
 Têda rûniştiye Rê'biya e'rebî, k'omêk hirmetê,
 Şîxadî, xwe lut'fê xweyî şîrin,
 Kire gaziye go: „Xêra Rê'biyê, gelekî qebûl dike”.

XXXIV

Xana, xanane ç'ûke,
 Têda rûniştiye Rê'biya e'debî, k'omêk bûke,
 Şîxadî xwe lut'fê xweyî şîrin,
 Kire gaziye go: „Xêra Rê'biyê, gelekî qebûl dike”.

XXXV

Xelîbiye, Celîbiye,
 Cemale, qulîbiye,
 H'emû, ser k'efa destê Sult'an Êzîdda nivîsiye,
 Rêmel dê bavê te cime'têve,
 Xêra we qebûlve.

Feth'a.

723. Beyt'a Şêxşims ***I**

Wê kim, rō hil tēye,
 Manga zere pēye,
 Şêxşims dîvanbegê xwedēye.

II

Wê kim, rō hilate,
 Mizgîne welate,
 Destê Şêxşimsdaye p'ira doje selate.

III

Wê kim, hil tē rōje,
 Şêxê nûrî bişkoje,
 Destê Şêxşimsdaye p'ira serat û doje.

IV

Wê kim, hil tē şemse,

Me wê nedîye t'u kese,
Weke bave, weke pise,
Sunetxane nav dik'rê Şêxşims xalise.

V

Wê kim, hil tê te've,
H'etani heře ava,
Sunetxane nav dik'rê Şêxşims t'ewawe.

VI

Wê kim, hil tê qimere,
Şêxşimsî ser k'ursîya zere,
Daye nûr nedere,
Sunetxane nav dik'rê Şêxşims dehere.

VII

Ro hatiye e'rşane,
Hilatiye manga girane,
Nûr, nedera Şêxşims daye me'sîya binê be'rane.

VIII

Ro hatiye e'rşa mîra,
Şêxşimsî wezîre,
Nûr, nedera Şêxşims daye me'sîyê be'rê k'ûre.

IX

Wê kim, mizgoye,
Ro hatiye nîvroye,
Nûr, nedera giran jê diçûye.

X

Ro hatiye e'rşa ser meıra,
Wa feqîra jê xeverda,
Nûr, nedera Şêxşims e'zmana daye e'rda.

XI

Ro hatiye e'rşa jûre,
Şêxşimsî xefûre,
Nûr, nedera Şêxşim daye me'sîyê be'rê k'ûre.

XII

Ro nîvro dageîya,
Şêxşims gote welîya,
Ro çûye, e'rşa tenge,
Şêxşimsî p'errenge,
Mêra wê danî oxilme cenge.

XIII

Ro çûye tîstane,
Hilatiye manga girane,
Go: „Em herin silavga Dawûdî bin Dêrmane”.

XIV

Dawûdî bin Dermâne,
 Omerê Xalane,
 Gavanê Zerzane,
 Şêxşims û herçar birane,
 H'ezmaman p'îrê çil p'îrane.

XV

Ew Dawudî feqîre,
 Rawa, li nêç'îra,
 Em herîn silavga Şîxadî, mirazê me qap'iyê mira.

XVI

Wê dikim qisetê,
 Şêro me'rifetê,
 Şêxşims heye ç'ira ber sunetê.

XVII

Wê dikim gotinê,
 Şêro tuyî xandinê,
 Nav, dik'rê Şêxşims deher biye dinê.

XVIII

Tu bavê Al-rêşî,
 Şêro tuyî Lalişî,
 Derge-dîwanê xwedê te jî.

XIX

Tu bavê Şêx H'esenî,
 Welîkî bor bezînî,
 Tu bînaya ç'e'vanî,
 Tu h'izreta sult'înî,
 Sunetxane nav, dik'rê te sekini.

XX

Tu bavê Amadînî,
 Welîkî bor bezînî,
 Bînaya ç'e've minî,
 Tu h'izreta sult'înî,
 Sunetxane nav, dik'rê te sekini.

XXI

Tu bavê Heyamadî,
 Dermano tuyî wefadî,
 Xwezla min wî ruh'îda, Şîxadî xwe lê bivê redî.

XXII

Mek suk dîne bajara,
 Rastemal tê hene h'ezara,
 Xweyî kore, mayê t'u dîndara.

XXIII

Îmanê ber medin,
Cewara ser medin,
Mezin meydanê melek'a hûnê serbin.

XXIV

Îman usane, weke ç'e've,
Qasî mu k'etiye nave,
Xweyî destanî bê gave.

XXV

Ew muyê t'enê,
Te'ri kiryê dinê,
Xweyî kore, nayê ber xwendinê.

XXVI

Tu bavê Sityeyî,
Rûniştîyî ser k'ursiyeyî,
Sunetxana te maye hîvîyeyî.

XXVII

Tu bavê stî Nisretê,
Rûniştîyî ser sovetê,
Sunetxana te maye hidretê.

XXVIII

Tu bavê stî Gulanê,
Rûniştîyî wê dîwanê,
Sunetxana te maye we'danê,

XXIX

Şîxadî, Şêxîsinin,
Be'rê wane mezinin,
Lêşkirê giran, nefûsê wan diçin, nefûsê
wan disekinîn.

XXX

Şîxadî, Şêxûbek'ir,
Şîxadî go: „Şêxûbek'iro, şîrinî weke şeker,
Şîxadî k'eremek te kir,
Ciyê te jor, ba xwe kir.

XXXI

Şîxadî, Şêx Berek'atin,
Weî kirin xelatin,
Hewar, bangîna êzdixanê maye ba te.

XXXII

Şîxadî hat Lalişê,
Xemiliye dilqê reşê,
E'debîya dil pê biye xaşê.

XXXIII

Şems û Ferx birane,
 Rakê rawastane,
 Maş û berat'ê mēra ew rēdane.

XXXIV

Şems, Ferxê çêne,
 Qasidê p'irêne,
 Wêne, wê têne,
 Maş û berat'ê mēra ew didin, ew dibêne.

XXXV

Şixadî hat Hekare,
 Sucuda biye ber bi dare,
 Şixadî nav mērada xweyî serdare.

XXXVI

Şixadî hat bin Misêfir,
 Mēra hatin silāv lê kîr,
 Dar-berê gelyê Lalişê sucuda ber kîr.

XXXVII

Amin, amin,
 T'ifaqeke Leledin,
 Şemsedin, Ferxedin,
 Sicadin,
 Tevekê yek min,
 Xelefa mir Zeydin,
 Xēra bidî, şēra welgerin.

724. Qewlê H'usêyînî H'elac ***I**

H'usêyîne, H'usêyînî H'elacê,
 Sêrî heye t'ace,
 Pêşberî wî sekiniye Xece.

II

Xecê go: „H'usêyîno, birao, vir meṛeve,
 Wê sivê vira bive qal û ceng û şere,
 Rev heye mēraṛa i'êve,
 Kuştina te heye nee'cêve,
 Serê te serikî ber h'esêve”.

III

Xecê go: „H'usêyîno, birao, vir meçe,
 Wê sivê vir bive qal û cenge,
 Me jî t'ev yar, bira ke”.

IV

H'usêyîn go: „Birangê Xeca xweme,

Mêr hatine virrâ çûne,
Me sur jêra dîne, yanê k'ereme".

V

Herça ew Bexdayîne,
Xweşa şa dibûn, dik'enîne,
Go: „Em heşin H'usêyîni ber miskîne".

VI

Herça ew Bexdayîne,
P'eya şa dibûn, dik'enîne,
Go: „Mîro, mesta melomînin,
Em heşin h'alê H'usêyîn bivînin".

VII

Herça ew Bexdayîne,
P'eva şa dibûn, dik'enîne,
Go: „Mîro, negri, melomîne,
Em heşin çika h'alê H'usêyîn çine?"

VIII

Herça Bexdaya, ew firîngin,
P'ewaşka davêjine ser H'usêyîn dar û singin,
H'usêyîn hingê ne gaziye û ne denge.

IX

Ew H'usêyîn, H'usêyîni delale,
Qazîyan û melleşa ceng û qale,
Go: „Hûn çi bikin, suşa we suşeke betale".

X

Be'ziya li quranê,
Destê H'usêyînda heye u'lmê diwanê,
Destê Sult'an Êzdîda heye dayîne h'etani stanê.

XI

Şêx Cinê avîte ser H'usêyîn belgek gule,
Hingê sivhan jê mabû dile.

XII

Ew H'usêyîne, H'usêyîni delale,
Çendî k'ûr divêje, çendî k'ûr dinale,
Go: „Nê destê cumli ale".

XIII

Go: „H'eta roja oxir qiyametê,
Ezê derdê belgê gula şêx Cinê bêjim, bine'lim.

XIV

Wexta H'usêyîn ew me'ni deher kir,
Şêx Cinê zimanê xwe ker bi ker kir,
Go: „Birao, birati nayê t'erk kirin".

XV

Şêx Cinêtê go: „H'usêyîno, birê minî axretê,
 Dar, berê Beşdayê p'eva ser te tên, ne'îlîné
 te netên,
 Hema ne'îlîna te ji destê belgekî gula, destê
 mi tên".

XVI

Be'ra heq sêwirand,
 Hingê k'afira cinyîazê H'usêyîn dih'incîrând,
 Xûnê hevraz avît, H'usêyîn go: „E'ynulsere,
 vêra dik'ubirand".

XVII

Be'ra wa go, heqe,
 Hingê k'afira cinyîazê H'usêyîn dikir şeq û şeqe,
 Xûnê hevraz avît, H'usêyîn go: „E'ynulsere,
 e'ynulfera e'ynulheqe".

XVIII

Ew Xeca mal Xuřistanê,
 Go: „H'usêyîno, birao, mala min rîya h'evt
 mehane,
 Minê kiriye h'evt gavane,
 Sêla mine kuç'ane,
 Nanê minî sere,
 Ç'ûkê minî bere,
 Evê h'ucrayê ber xwe bike,
 Mêvanê minî heře î sefere".

XIX

Xecê go: „H'usêyîno, birao, mala min rîya
 h'evt mehane,
 Minê kiriye h'evt gavane,
 Sêla mine kuç'a dimayî,
 Nanê minî ser dimayî,
 Ç'ûç'ikê minî ber dimayî,
 Zû bike vê h'ucreyê ber xwe bike,
 Mêvanê minê heře, nan nexariye, Xuřistanî".

XX

H'usêyîn go: „Erê, Xeca mine xûşkê, te
 H'usêyîn te'na dikuşte".
 Xecê go: „H'usêyîno, birao, rîo hil tê ji ometê,
 Røjê h'evt k'asê qudretê têne boy mi hurmetê,
 Birao, dîsa nede, ke nola ya te, ber dilê
 min na tê".

XXI

H'usêyîn borê xwe zîn kir,
 Evê dinîyayê çû, t'erka dinîya derewîn kir.
 Avê bihîst, go: „H'usêyîn Beşdayê kuştin".

XXII

Ava Geberê hatbû, der bû,
Nava Beşdayêda war bû,
Beşda, ber ker bi ker bû.

XXIII

Xecê çû pêşîya avê,
Go: „Herê avê, herê avê,
Cara îcarin Beşdayê xirav meke.

XXIV

Ne birakî me te meztir heye?"
Avê p'êlda, vegerîya,
Hingê Beşda ber bû du ciya.

XXV

Çi sîyarekî hat ç'ek rêşe,
Can û camaqî hat ç'ek rêşe,
Ewî êvara îniyê k'etiye nava Beşdayê,
Qazîyan û mella t'emam kirîye şêsîd şêst şeşe.

XXVI

Çi sîyarekî ha mêrsere,
Ewî dixwest hema ordî seran-sere.

XXVII

Çi sîyarekî hayastangê,
Xelîfê Beşdayê banzdaye,
Dest avîtiye damin û dangê,
Go: „Me îdî paşî wêderê we'de t'oveye”.

725. Qewlê bore-borê *

I

Şêxê H'esenî sult'ane,
Bavêjî qelpê reh'mane,
Sult'an Êzdîd h'emû derdayî dermane.

II

Şêxê H'esenî cîde,
Bavêjî qelpê mirîde,
Qap'iyê miraza qap'iyê Sult'an Êzdîde.

III

Şêxê H'esenî feqîre,
Bavêjî qelpê mîre,
Sult'an Êzdîd h'emû derdayî xebîre.

IV

Şêxê H'esenî mezine,
Bavêjî qelpê momine,
Qap'iyê miraza qap'iyê Melek' Şîxisne.

V

Şêxê H'esenî E'mere,
P'adşakî minî herî bi here,
Ruh' bêy ferwara xwedê, h'usn û cisna nayê
dere.

VI

Şêxê H'esenî Esede,
Bang dike e'rşê ser meda,
P'adşayê min yekê ser mede:

VII

Çi e'cêbeke wa k'ibîre,
Ber derê mîre,
E'wil p'adşa dît feqîre.

VIII

Çi e'cêbeke wa k'ibîr bû,
Ber derê mîr bû,
E'wil p'adşa dît feqîr bû.

IX

Wê quvê kim, quvane dere,
Têda diêyîse find û şemalê zere,
Sult'an Êzdîd p'adşê mine, xwe rûniştîyê bere.

X

Wê quvê kim, serî li e'rşe,
Têda diêyîse find û şemalê geşe,
Qulê dîwanê Melek' Ferxedîne, dîwanbegê
dîwanê Şemse.

XI

Wê quvê kim, suře, e'zmîne,
Têda diêyîse find û şemalê nûrîne,
Dîwanbegê dîwanê Şemse, qulê dîwanê
Melek' Ferxedîne.

XII

Wê quvê kim, ser h'emû quvane,
Têda diêyîse sêsid û şêst û şeş ç'irane,
Sult'an Êzdîd p'adşê mine, destê wî ser her
çar qulbane.

XIII

Lalişa nûrîn xemê min dibirin,
Dara qewala, zincîr, t'opa, mîra wer dikirin,
Dîndara yar, birê axretê şa dikirin.

XIV

Lalişa nûrîn xemê min dibîne,
Dara qewala zincîr, t'opa, mira wer kirine,
Dîndara yar, birê axretê şa kirine.

XV

Avê sera hatin,
Şayiye bi xevatin,
Ewê çûne dîwana Şixadî, nehatin.

XVI

Avê sera têne,
Şayiye bi xemêne,
Ewê çûne dîwana Şixadî, li wêne.

XVII

Mangê serayê rêşin,
Şayiye bi gengeşin,
E'yde feqîra e'ydine jê xweşin.

XVIII

Mangê serayê sorin,
Şayiye bi corin,
E'yde feqîra e'ydine jê zorin.

XIX

Mangê serayê zerin,
Şayiye bi xeberin,
E'yde feqîra e'ydine jê nederin.

XX

Mangê serayê spîne,
Şayiye bi xoşîne,
E'yde feqîra e'ydine jê cindîne.

XXI

Gêlî bakî xweş tê,
Şayî bi geyngeş tê,
Dengê h'eznî bore-bora Laliş tê.

XXII

Gêlî bakî sar tê,
Şayî bi k'ar tê,
Dengê h'eznî bore-bora H'ekar tê.

XXIII

Teyro, teyrê ma'nê,
Xudanê dayîné û stanê,
Emê tavin Zimzimê, Qubildorê, Dandolê danê.

XXIV

We divêje stîya Êse,
Bira heře dîwana Şixadî dîsa,
Bipirse h'alê girtîyan û h'edîsa.

XXV

We divêje stîya Ês xweye,
Bira heře dîwana Şixadî we'deye,
Bipirse h'alê meye.

XXVI

Şêx Zeydîne yeke neçê kir,
K'ewrişk bin h'ûlê merhevida şerjê kir,
Lewk merhevi nifir lê kir.

XXVII

Şêx Zeydîne yeke bê wesûl kir,
Ne qewlê xwedê kir, ne jî h'edîda Resûl kir,
K'ewrişk bin h'ûlê merhevida şerjê kir,
Lewk merhevi nifir lê kir,
Şîxadî nifiriya merhevi qebûl kir.

XXVIII

Şêx Zeydîne, şêx Zeydîne,
Şîxadî avîte pišta be'rê şîne,
Hîla hisreta Lalişa nûraniye.

XXIX

Şêx Zeydîne got: „Şêxekî min heye E'rebistanê,
Xudanê dayîne û stanê,
Bira medera min bê vê hanê.

XXX

Şêxekî min heye li E'rebê,
Xudanê dayîne, telebê,
Sult'an Êzdîd p'adşayê mine, bira medera mi bê.

XXXI

Şêxekî mi heye H'ekare,
Zor kevanê qudretêyî bale,
Çarde tevek e'rd û e'şman k'efa destê wîda
h'esare.

XXXII

Şêxekî min heye H'ekariyê,
Zor kevanê qudretêyî bal wiye,
Sult'an Êzdîd p'adşayê min ciyê wî k'uli,
îli, bəriyê.

XXXIII

Seh'eta ruhê min Zebî bû,
Sûrekê min dewrêşî nixmî bû,
Sult'an Êzdîd p'adşayê mine, ciyê wî k'uli,
îli, bəri bû.

XXXIV

Seh'eta ruhê min xar bû,
Sûrekê min dewrêşî dihar bû,
Sult'an Êzdîd p'adşê mine, ciyê wî H'ekar bû".

I

Şêx go: „Aqûbê mino, çendî roje, çendî şeve,
Min e'cêvek dîtîye ewe,
Me'sîkî be'rêdaye, du'êke deve,
Ewî me'sî, ew du'ê, ew be'r, dik'şand xweve".

II

Aqûb go: „Seydayê mino, tu xudanê su'rê,
Qe ne ji wî me'siyê, ne ji wê be'rê, ne ji
wê du'rê,
Kesî ne dîtîyê k'işmiş ser be'rê".

III

Şêx go: „Aqûbê mino, peza stewrî medoş,
Reza pola mefroş,
Meve mişteriyê îman k'oş".

IV

Aqûb go: „Seydayê mino, zêra navêje nav
zikaka,
Jev meke gulan û ç'eka,
Ewled naçin e'slê maka".

V

Şêx go: „Aqûbê mino, neki dînî,
T'oximê xwe h'işke beyaniya merêşînî,
Tê roja bandê striya jê hilînî".

VI

Aqûb go: „Seydayê mino, zeviya dewlete,
T'ijî naz û ne'mete,
Xwey lê t'êr biye muh'ubete".

VII

Şêx go: „Aqûbê mino, zeviya ji zeviyane zêde,
H'eft gîsna lêde,
Hew paştir, paşê t'oximê xwe pêde".

VIII

Aqûb go: „Seydayê mino, zeviya ser-seda dirêj,
Bê t'oze, bê xubare, bê niqêş,
Sêrî heye, ferz û te'yat û nimêj".

IX

Şêx go: „Aqûbê mino, sere sar û germin,
Serakaniya binî anî ber me,
Xwekirîya t'u lê nave derman".

X

Aqûb go: „Seydayê mino, jev dûrin h'işkefî
û serakanî,

H'eta h'işkeliya av jê bê,
Serakanîyê here ber cewla Şîxadi, ber cewlê".

XI

Şêx go: „Aqûbê mino, ez pişta bavê xuliqîm,
Berê dayê t'iviqîm,
Hingê ez me'rîfetê giliya siviqîm".

XII

Aqûb go: „Seydayê mino, ez pişta bavê h'ewyam,
Berê dayê rîvyam,
Hingê ez me'rîfetê giliya h'isiyam".

XIII

Şêx go: „Aqûbê mino, ez pişta bavê pîr bûm,
Berê dayê şîr bûm,
Hingê ez me'rîfetê giliya xebîr bûm".

XIV

Aqûb go: „Seydayê mino, ez pişta bavê kal bûm,
Berê dayê t'ifal bûm,
Hingê ez me'rîfetê xiyal bûm.

XV

Şêx go: „Aqûbê mino, şuxula xwedê weku
anî, weku çê kir,
Ruh' nava ser û dest û p'ê kir,
Ew k'îjan mêr bû, k'asa qudretê lê kir?"

XVI

Aqûb go: „Seydayê mino, ew şuxula xwedê
weku anî,
Ruh' nava ser û dest û p'ê danî,
Ew e'zîz Melek' Ferxedîn bû, k'as pê anî".

XVII

Şêx ji Aqûb pirsîye:
„H'usnîkî cisnîyê,
Melekê bêriyê,
Tê bêjî mi rastîyê,
Çika ew Roja rûk'na dinê danîne.
Çika ew k'î roj biye?"

XVIII

Aqûbî ber şêxî zebûne,
Deyn kir, e'ynata e'zîz Melek' Ferxedîne,
Go: „Roja rûk'na dinê danîne, şem û îne.

XIX

Şamiyê danîn asase,
Çarşemê birîn kirase,
Îniyê diniya pê bû xilase".

XX

Şêx go: „Aqûbê mino, h'isnîkî cisniyê,
 Melekê bêriyê,
 Tê bêjî mi rastiyê,
 Çikanê je'ra me'ri ji çiyê?"

XXI

Aqûbî ber şêxî zebûne,
 Deyn kir, e'yneta e'zîz Melek' Fexedîne,
 Go: „Je'ra me'ri xwezîya Firêce,
 Firêc xazîya xwe dirête,
 Me'r dighîştê dimête,
 Dest fih'al, je'ra xwe pê girêdide".

XXII

Şêx ji Aqûbî pirsîye:
 „H'usnîkî cisniyê,
 Melekê bêriyê,
 Tê bêjî mi rastiyê,
 Hinek ax ber qalibê Adem p'êxember ma,
 ma li k'uye?"

XXIII

Aqûb go: „Seydayê mino,
 Axa ber qalibê Adem p'êxember ma,
 Pê ava kirin Qurs û Xelle".

XXIV

Şêx go: „Aqûbê mino,
 Hindekî dinê jî ber mabû".

XXV

Aqûb go: „Seydayê mino,
 I'êrifa jê ne mabû,
 Qubil, Sibil jê p'eyda bû".

XXVI

Şêx go: „Aqûbê mino,
 Hindekî dinê jî jê ber mabû".

XXVII

Aqûb go: „Seydayê mino,
 I'êrifa jê ne mabû,
 Dara T'emenê jê p'eyda bû".

XXVIII

Şêx go: „Aqûbê mino,
 Hindekî dinê jî jê mabû".

XXIX

Aqûb go: „Seydayê mino,
 I'êrifa jê ne mabû,
 Av û agir jê p'eyda bû".

XXX

Şêx go: „Aqûbê mino,
Hindekî dinê jî jê mabû”.

XXXI

Aqûb go: „Seydayê mino,
l'êrifa jê ne mabû,
Pembu jê p'eyda bû”.

XXXII

Şêx go: „Aqûbê mino,
Hindekî dinê jî jê mabû”.

XXXIII

Aqûb go: „Seydayê mino,
Ç'ira jê p'eyda bû,
Ser banê K'abet'ullayê dana bû,
Cin Teyar dadayê rîvabû,
P'ara h'emû kesî jê nedabû”.

XXXIV

Şêx go: „Aqûbê mino,
Bêje, çika ewê be'rê xerîqî, k'îye?
Ewê be'rê t'ivîqîye, k'îye?”

XXXV

Aqûb go: „Seydayê mino,
Ewê be'rê xerîqî, Şibh'ûne,
Yê be'rê t'ivîqîne, her h'eft mêrê
K'af û Nûne”.

XXXVI

Şêx go: „Aqûbê mino,
Em xeverdin Adem pêşva,
Aş hebû, av ne diçû cewa êşva,
Xwarin-vexwarina wana cimlet û cêşva”.

XXXVII

Aqûb go: „Seydayê mino, nevine, neviyê
ceberin,
Xandinê wane ji dêrin,
Xarina wana şikrûme,
Vexwarina wana, e'rh'emdulla, reh'ma xwedê
a t'êrin”.

XXXVIII

Şêx go: „Aqûbê mino, ezim serê sara,
Min gogek revandîyê nava bîst û çar h'ezara,
Hila hê min saxîke dilê xwe negotiyê t'u
biran û yara’

XXXIX

Aqûb go: „Seydayê mino, ezim Aqûbê Mûsa,

Ferxan û fêriza,
Yê mîna Şêx, wê rûnîn miçlîsa,
Yê mîna Aqûb, wê jê bikin pirsîyar û pîrsa".

XL

Şêx go: „Aqûbê mino, çendî roj hiltêye,
Min deste goşt te dibêye,
Ne nêr be, ne jî mêye".

XLI

Aqûb go: „Seydayê mino, çendî roj zeriqî,
Nûr ji nûrê t'ivîqî,
Hingê Şîbh'ûnî p'ak bû, berê xuliqî".

XLII

Şêx go: „Aqûbê mino, dilê min kelate,
Agirek têda hildihate,
Dişewitî welat û berb welate".

XLIII

Aqûb go: „Seydayê mino, dilê min kela dinijî,
Agirek têda dihilmijî,
Dişewitî welat berb welat, welatê di jî".

XLIV

Şêx go: „Aqûbê mino,
I'êrifo, serxweşo,
H'elalê xwe, h'eramê xelqê meşo".

XLV

Aqûb go: „Seydayê mino, Aqûbî xudan nedere,
E'yneta e'zîz Melek' Ferxêdîn deyn dikere,
Îşalla, h'elalê xwe, h'eramê xelqê nadere".

XLVI

Şêx go: „Aqûbê mino, deşta K'erbellayê,
H'eta Şêx dîndara xwe nedayê,
Aqûbê Mûsa ne rûh'yabû pişta dayê".

XLVII

Aqûb go: „Seydayê mino, deşta K'erbe deştê,
Raste h'eta dîndara Şêx negihîştê,
Aqûbê Mûsa ne rûh'yabû piştê".

XLVIII

Şêx go: „Aqûbê mino,
Qewatek heye meh'ele,
Xarina wî qewmî xerdele".

XLIX

Aqûb wê h'erfê caw nedabû.

L

Şêx borê xwe dimismisand,
Nava dîwanê melek'ada dirêqisand,
Go: „Min h'erfekêda Aqûbê Mûsa tirsand”.

LI

Şêx borê xwe hilkende,
Lê hilda toq û zende,
Go: „Min h'erfekêda Aqûbê Mûsa kire bende”.

727. Qewlê Îmanê *

I

Îmane,
Çi nişane,
Ne e'rde, ne jî e'zmane,
Ne dinîyaye, ne bajare, ne jî k'inîyaye,
Ne Mîr Birahîmê Ademe, ne jî Xurîsane.

II

Rengê îmanê jî çîye?
K'ilîma e'nzeliye,
Navê Şêxê E'diye.

III

Şêxê E'dî xwe sult'ane,
Çarde tevek e'rd. û e'zman dide beyane,
Ne luhe, ne qeleme, barî nod h'ezar salî
cem teme.

IV

Barî nod h'ezar salî il li wê bûm,
Bê bavi, bê dê bûm,
Ji qudreta p'adşê bûm.

V

Ji qudreta wî p'adşayi,
Dame destê wî ostayi,
Miîra çê fikir xweşî û şayi.

VI

Xweşî û şayi çê dikirî,
Seyîdo tî bin Xidir,
Te da destê min K'aseke bik'ir,
Ew k'asa te miîra anî, wekî min zani,
wekî min vedixari,
Te danîme ser u'lmekî qat'anî.

VII

We qat'anîya dibhême,
Istûna t'ore ark'aneke çême,

Meda didim nav dik'rê Sult'an Êzdîd
ark'aneke çême.

VIII

Ev bedîlê derk'evin,
Ev bedîlê levk'evin,
Ev bedîlê mêra şik hevin.

IX

Ev bedîlê mêra bivine şike,
Herça qesta mala Adîya damina xerqe bike,
Sult'an Êzdîd mirazê wî cem xwe hasil bike.

X

Du'ra wê be'rê denare,
Tê seyran h'erçar yare,
Ya Şîxadî mêra, tê heve p'are.

XI

Çi erk'aneke dik'ir,
Nav mêrada bû bik'ir,
Xerqe hat xelatê Şêxûbek'ir.

XII

Çi erk'aneke ev h'al,
Nav mêrada bû delal,
Xerqe hat xelatê Şêxê Şelal.

XIII

Çi erk'aneke neder,
Nav mêrada bû bedel,
Xerqe hat xelatê Şemsê t'eter.

XIV

P'adşayê min erk'an cor kir,
Xerqe E'ynil Bezrayê derxist, ser k'efa
destê xwe mor kir,
E'wlide Êzdîdê Sor kir.

XV

Erk'aneke tinin,
Xerqê Şîxadî ser datinin,
Mala Adîyara dişinin.

XVI

Mala Adîya şe'deve,
Kaniya Spî qulbeve,
Xerqe îmane.

XVII

Rengê îmanê ji çîye?
K'ilîma e'nzeliye,
Navê Şêxê E'dîye.

XVIII

Dîwarekî datînim cisne,
T'emam dikim pesne,
Dîwarî bê binyaye,
Ostayî pêra sergidaye.

XIX

Çil qîzê be'ri li wê bû,
Yeke nûranî tê bû,
Lal, du' anî bû, jê bûn.

XX

Lal û durê wa be'ra,
T'eslîm kirne wa extiyara,
Deng neçe h'emû şahara.

XXI

Siveye, Fojê p'ence dane,
Mêr, milyak'eta şilavet vedane,
Nîşanga Sult'an Êzdîd xerqe bûn,
rû e'rda dimane.

XXII

Siveye, Fojê p'ence dadihîştin,
Mêr, milyak'eta, şilavet Fadihîştin,
Nîşanga Sult'an Êzdîd xerqe bûn,
rû e'rda dihiştin.

728. Qewlê be'ra¹ ***I**

Rojekê difikirîm şevan û Roja,
Damamekê digrim li ber xweda.

II

Çi be'reke mezine,
Qendîleke je bê bine,
Çar cewê jê çûne.

III

Çi be'reke qeyase,
Ruk'neke çar asase,
Çar asase ruk'nekî,
Xaliqê xasê diwanê Şixadî k'uzivete livase.

IV

Çi be'reke bê h'ede,
P'adşê mērayî semende,
Medeta şêxê xweme,
Zor meth'ê şêxê xwe dideme.

V

Çi be'reke emliqe,
P'adşê mērayî şibliqe,
Dûr bûm, hatme nêzike.

VI

Dûr bûm, hatme kinara,
Pêl didame du cara.

VII

Hewara şêxê xweme,
Zor meth'ê şêxê xwe dideme.

VIII

Minê diye be'rek,
Ort'êda heye diwarek,
Ser sekinîbû şeresyarek.

IX

Minê diye emanek,
Xewle dibû feqîrek,
Ew jî dikir raw û t'ivdîrek.

X

P'adşê minî mezine,
Xudanê yanzde cotin, qoşine,
Nefûsê wan leşkerê giranva diçûne.

XI

P'adşê min e'rş dikir,
Ferş dikir, nexşê xwe dadanî,
Neqaşê hûr lê dikir.

XII

Du cindiya rîmek digêrandin,
Wan cindiya rîm digêrandin,
Hûn şe'debin, boy kinarê xwedêra.

XIII

P'adşê min zelpek te da,
Donzde h'ezar silayet ber vedida,
Nav dik'rê Sult'an Êzdîdê min dergêki durêra.

XIV

T'imê yekî jî wanî rûniştiye, dudejya p'iyane,
Dilê minî wanva e'yane,
Fifileke çar ç'irane.

XV

Çar ç'irayê fitilekê,
H'evt dergene k'ilimekê.

XVI

Çi bajarekî çar sûre,

Yanzde xendeqayî k'ûre,
H'evte te'rîne, çare nûrin.

XVII

Qadî memberin,
K'itêve, defterin,
Ruk'neke çar beşerin.

XVIII

Çar beşerê rûk'ineki,
Du ta mi dîne ciki,
Nav dik'rê Sult'an Êzdîdê min hildan,
avitine siki,

XIX

H'erfa navê wê asîne,
Yek wan Mek'e, yek Medîne,
Xazilk mi bizanbiya k'i e'rdîne.

XX

Hûn xudanê nedera,
Melek' Şixisin sekiniye ser membera,
Vedike qewla, dixûne deftera.

XXI

Dewrêş Qat'anî çar me'ni digotin,
Bandê nayêne gotinê,
Axretê nayêne firotanê.

Şayîr û aşiqê cime'tê

FEQÎYÊ TEYRA

729. Met'reba Feqîyê Teyra

Ez ji dê t'iviqîme e'rdê,
Zêde bûm ser t'ebîyetê,
Ez bîr nakim wê met'rebê.

Heyoq gele bûne t'am,
Li t'ayatê rabûne xas, xam,
Hinek qelpin, hinek am.

Ez jî mexlûq, t'ev xulyaqet,
Ji dilê min met'reb derket,
E'limîya baş, t'evda t'erbet.

Min seyr dikir bi qinyata,
Weke h'ûtê bin sefînada,
Ew jî neçû badî hewada.

Min e'limî kire e'bûl,
Dilber xweṛa kire qebûl,
Ez li pey geṛiyam gele dûr.

730. Vê met'rebê ez dîn kirim

Vê met'rebê ez dîn kirim,
Ji e'mrê dinê ez t'êr kirim,
Weke ṛeben hêsîr kirim.

Li çol besta ez bûme jar,
Ze'f sêfil bûm ez stuxar,
Ji zanîné kirime ewt'er.

Ew met'reba sadil sewda,
Kirime k'amilê beyt'ilfa,
Li min h'isiya ber bi welat.

731. Meth'ê Feqiyê Teyra

Tu her bendê heqîqetê,
Tu şayîrê me'rîfetê,
Her maşoqê t'ebîyetê.

Tu ne ewlî, ne p'erîyî,
H'usnê qinyatê bendayî,
Xweş u'ldarê şairayî.

Her xayê zanbûna sibût,
Bi ṛit'ma baş, mejuyê mewcût,
Ji dilê dadayî veke zimrût.

Tu kaniya aqil-me'rîfet,
Tu stûna dila, her şîret,
Qe t'êr nabî ji cime't.

Navê qencî, pey mirinê,
Wê h'eta h'etê bê gotinê, -
Dîsa saxî li ṛû dinê.

Xeberê te xweş, weke dila,
Naşemirîne baxêd gula,
Navê e'yan: Feqiyê Teyra.

Her bêje tu, bisêwrîne,
Ji t'ebîyetê her bîr bîne,
Li dîniyayê nav dimîne.

Her dest bîne du^ê cemal,
Wê derbazbin heyoq û sal,
Dilê t'ijî nave betal.

732. Feqîyê Teyra û Esmer

Wey, Esmerê, wey, Esmerê,
Gamet ji mûma fenerê,
Avek ji ava K'ewserê.

Alîk têne kuntim tirab,
Wêran ezim, malim xirab,
Te ez ji xwendinê kirim betal.

Wey, Esmera gerden bi nûr,
Biskêd sîyar, xalêd bi nûr,
Te ji xwendinê kirime dûr.

Wey, Esmera carek bi maş,
Biskêd sîyar, xalêd bi reş,
Ramûsanêd te çiqas bi xweş,

Wey, Esmerê, wey, Esmerê,
Sûret sorê, dem qemerê,
Carek tu were bêderê,

Wey, Esmera gelek delal,
Biskêd sîyar, rûyêd di xal,
Te ji xwendinê kirim betal.

733. Feqîyê Teyra û meriv

Her bendeo li rû dinê,
Li h'emû roja nabî xinê,
Tuyê bivînî roja mirinê.

H'eta saxî met'evite,
H'eta te tê bixebite,
Lê e'mrê xwe bade mede.

Tu merivê h'idretê,
Her t'ivîqîyî ji qudretê,
Tuyê heî ser wê sovetê,

H'eta li dinê bivîy kal,
Tuyê du cara bivîy zaî,
Lê diniya te nabe war.

734. Feqiyê Teyra û t'ixûb

Wey, t'ixûbê minî şîrin,
Were dilê min meke birîn,
Ez bendeme li bin e'zmîn.

Ez bendeme, xuliqîme,
Ji damina dê t'iviqîme,
Gele sala e'limîme.

T'ixûbê minî ez lê bûyî,
Pîr, kalê min nav te çuyî,
Ew jî t'evî xwelî her p'ûç bûyî.

T'ixûbê minî heqîqete,
T'u car destê min jê naqete,
Lat'evcî te'me şerbete.

K'anê Ewlî, k'anê P'erî,
Ez jî wê t'ev te bivime xwelî,
Îro sewdaserim li h'emû alî.

735. Feqiyê Teyra û e'mir

Her li dinê tu bigerê,
E'mrê çuyî venagerê,
Ne ji male, ne ji zêre.

E'mrê xweda tu ha bêje,
Derd kulê xwe tu birêje,
E'mrê şîrin bihêwije.

E'mrê şîrin bik e e'mel,
Tu dinêra bive hevgel,
Diniya sinîye, dûvî li ser.

E'mir li te bendeware,
Ji bêlanê bilind were xware,
Derewda meke heware.

Çiqas saxbî li dinîyayê,
Hewara derew qe kêr nayê,
Tu heŕo nêyî ii rû dinîyayê.

Li dinîyayê ze'f kal bivî,
Tuyê ji e'mrê xwe ewger bivî,
Bivî zaŕo, bêzar bivî.

E'ynî teṛa e'mrê şîrin,
Her borê qet'ilê meke zîn,
E'mir û jîyînê xweṛa bivîn.

Ji borê qet'ilê bireve dūr,
Tu wîṛa t'ucara meve xefūr,
Li nav t'ayatê bive meşūr.

Mek'eve nav e'mrê rezîl,
Nav dinêda qe meve dîl,
Tuyê bivînî salêd k'ibîr.

736. Feqîyê Teyra û aqil

Aqilê zewal mede derdan,
Bade xwe mede xeberdan,
Tu nabî xweyê dinîya han.

Dinîya şêne, her avaye,
Bende bi aqil hev baye,
Aqilê mewcût ew mefaye.

Navê aqil, ew „Geloye”,
Ew hevalê teyî heroye,
K'îlîta serê meriyaye.

Ewe ji meṛa t'exsîlet,
Bi wî heye qedir, qîmet,
Lazime bona meriyê t'erbet.

Dîsa dinê teṛa ew xan,
Aqil heye teṛa dik'an,
Dinêda meve p'erîşan.

Çiqas dixazî bicêrbîne,
Aqil, ji ç'ûk, mezinayê nîne,
Gele meriv ji rê dadigerîne.

Ew aqilê te dest anî,
Teṛa h'imê Sulêmanî,
Dinîya şêne, tu navdanî.

Aqil - mewcûtê serane,
Ew îsmekî ze'f girane,
H'emû meriv pê nizane.

Ewe teṛa milk'ê t'am,
Aqil, feraset û fe'm,
Lê gelek nizanin meriyê xam.

737. Feqîyê Teyra u cînartî

T'irba k'ivşe li ser kaniyê,
Hêsir têne ji bin e'niyê,
Bîr mekin qedirê şîrin cînariyê.

Ew cînartiya şîrin bestî,
Nayê nêzîkî h'emû destî,
Mîrat'a cînêr, cînêr xwestî.

Ew qedrekî ze'f şîrine,
Gere merî he bîr bîne,
Cînartiya şîrin bih'ebîne.

Cînar heye - be'ra dila,
Ew çêtire ji bav, bira,
Ji qencyê tê bîna gula.

Tê gotinê li rû dinê,
Cînar bi cînêr dibe xinê,
Ew yek nayê bîrkinê.

Cînartiya şîrin, gele delal,
Ew çêtire ji birê h'elal,
Merî li dinê nabe e'wgar.

738. Derd û xem

Xema ez birim ser derdê p'îr,
Min ji dinîyayê tişte nebir,
Dîsa mêvan ber bi li wir.

Ewan derda e'mel bêjî,
Xem-xiyalê gele t'ijî,
Kodik qule, nabe qejî.

Ew kodika, kevne, darîn,
Derd û xem jê dibarîn,
Niqitkê xûnê jê dibarîn.

Ew niqitka, min digotî,
Ewe dilê min disotî,
Min ji Dîlberêra ew ne gotî.

Derd û kulê t'êve xem,
Dinîyayêda p'ûç kirin em,
Usa sêwiriye we'de û dem.

Dem û we'de, qenc û xirav,
Navda çûne ew kal û bav,
Gele serî û k'ofiyêd bilqav.

Ew Dilbera, şeng û şep'al,
Kes nizane ji wê h'ewal,
Malxirabê, te ez kirime kal.

Te ez kal kirim li t'ayatê,
Gele ez dame cizaretê,
Derd û xemê dila ze'f tê.

Ew ji minra gel k'ifaret,
Te ez kirime dindar, qiyamet,
Boy min hene gel misilh'et.

Ew misilh'eta xam û xas,
Ez girome gel bê qeyas,
Dinêda hene gel xam û xas.

Xam û xasê e'lemetê,
Ew ji t'emam t'ebiyetê,
Cinnet ewe, li rû dinê.

739. Feqiyê Teyra û mirin.

Ko tê payîza derengî,
Diweşîne h'emû rengî,
Hespê mirinê dike dengî.

K'anê bendê bûne dihar?
K'anê Rostemê kurê Zal?
K'anê E'liyê xweyê Zilfiqar?

Mirin heye seh'et û demê,
K'anê Zîne, k'anê Memê?
Wefat bûne ji vê dinê.

K'anê Xalî bin Welî?
K'anê sêsid şêstşes welî?
Ew ji bûne xwelî.

K'anê Leylê, k'anê Mecnûn?
K'anê Sulêymanê xweyê morê?
Li dinîyayê bende me'rûm.

K'anê Şîrin, k'anê Ferat?
K'anê Ûsib, k'anê Zelîxe?
Ew jî bi mirinê bûne wefat.

K'anê H'ekîmê Loqma?
Mirin heye beṛa sor ba,
Dinîya wanṛa jî nema.

K'anê Qesebî Comerd?
K'anê Mîr Mih'ê h'ed û sed?
Ew jî çûne ber cised.

740. Feqîyê Teyra û qebirstan

Ew xirmîşkê di p'al dayî,
Deng, seda ji wan nayê,
Ewana wefat bûne ji dinîyayê.

Qebirstanê reşî, tarî,
Agir, wefat, jê dibarî,
Guman t'une, it'barî.

Çûme diharê goṛistîne,
Razane, zar-ziman negerîne,
Wefat bûne, gişk mirine.

Şîna giran dest pêkirî,
Ha li ser mirîya tu bigrî,
Gerek axirîyê bifikirî.

Meke qelpiyê, ze'f babaxiyê,
Qedir lazime wexta saxiyê,
Meyt'ê bive xwelîya axê.

Li mirinê he guhdar bin,
K'ed, qazanca h'elal şa bin,
Hûn jî, wê ji dinê wefat bin.

Wekî sed salî rû dinê bî,
Bi zêr, zîv t'êr xinê bî,
Dîsa tê mêvanê qebrê bî.

Dinîya ava, çawa xane,
P'êxember jî lê bûne mêvane,
Ew jî lê ne bûne gumane.

Her fe'm bike ji h'udretê,
Nêt, merema t'erbetê,
H'eta sax bî kêrî te tê.

Li te mirin hate dore,
Ha gazî ke bi destê zore,
Xwe malê dinê nabi gore?

Mala, ko teṛa xweş dik'ane,
Ew t'enê heq goṛistane,
Ciyê ko kal-bavê me tédane.

Qebrstanê bi rēng wefat,
Wira t'une k'ar û xebat,
Ji t'ayatê bûne wefat.

Şîn-girî bê feydeye,
Goṛ, k'efen mala meye,
Li dinîyayê ew e'seye.

H'eta saxî bike t'ivdir,
Bi timayê kes nave mîr,
Xwe dinêda meke hêsîr.

Gere xweṛa bifikirî,
Tê ji dinîyayê qe çi bivî,
Xwe berê dinê tu nagrî?

741. Feqîyê Teyra û xew

Xewa gelek e'mel bêjî,
Di guhada keṛe, gêjî,
T'evî benda dip'ormijî.

Mirina teye bi nefese,
Kes bi te nafetise,
Lê gele benda diki betal.

H'esab ke merîya dimirîni,
T'enê ruhê wan jê nastîni,
Risqa gele jê distîni.

Lazime te^{ra} usila di^{nê},
Meri^{ya} we'deda bidî h'iş^{iyar} kirinê,
Ç'ira nedî temirandinê.

Tu li benda divî^{hingor},
Dikî mî^{ha} mirîşka kor,
Nav guhada divî^{pispor}.

Wextê dik'evî^{ç'e've} meri^{ya},
Merî nizane wê çawa be dini^{ya},
Xewnêda tî^{nî} ç'iya û geli^{ya}.

742. Feqîyê Teyra û mijûlî

Ez mijûl bûm ser nêtekê,
Bona nêt-meremekê,
Li t'ayetê k'ûr xemekê.

Wextê, ko bê we'dê gula,
We e'yan be mîrê dila,
Lê kes nizane hêna k'êda.

Ez mijûl bûm êp'êce sal,
Bi mijûliyê nebûm betal,
We'de dihat nedida mecal.

Li gele nêta bûme qeraz,
Ji e'limiyê egle bûm ez,
We'de kin bû, şixul ferz.

Wê mijûliyê ez pîr kirim,
Gele sala sêfil kirim,
Nêzîkî dilê sêfil kirim.

Ev salana k'ibirîne,
Destek dixwe, yek dimîne,
T'êra, haj ji birçiya nîne.

743. Feqîyê Teyra û diniya

Eva diniya xan û mane,
Bende navda he mêvane,
H'esab bikin bazirgane,
Rojek hebe - dora wane.

Eva diniya xana t'ijî,
Bende navda dihênijî,

Carek hebe dora me jî,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Diniyayêda t'imê mêr bin,
Bi fêmderiye weke şêr bin,
Ne ko ç'ûkê bê sixbêr bin,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Diniya xweşe her k'êfêra,
Gillî hene zanîn pêra,
Ew namîne t'u kesîra,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Dinêda meve bê sixbîret,
Aqil ji tera t'exsilet,
Hilde xweşa fe'm û şîret,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Diniyayêda qenci k'ar ke,
Qûtê xwe li wir ç'e'lke,
Sivik bine, dereng barke,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Diniya fire, gele mezin,
Ji kaniyê e'sil av dibezin,
Ji mirinê nebe gazin,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Yê ko diniya k'irî, firot,
Yan jî xweşa t'emam dot,
Ew hê nagîje xeta cot,
Misk'îno, jaro, bendeo.

Diniya milk'ê cêribandiye,
T'u kesîra ne dûmandiye,
Qirne li pey qirne şandiye,
Misk'îno, jaro, bendeo.

744. Feqîyê Teyra û e'rd

E'rdo, e'rdê serobin,
Ser te dibe qet'il-xûn,
Girtin, kuştin, azabûn,
Usa jî k'esîbî û hebûn.

Ser te heye çar qulbê nav,
Tu sekinîy sihet û gav,

Ji te mestire defîné av,
Tu ber wan jî dikî t'av.

Heye ser te qebirstan,
Bende li wir dibine mêvan,
Usa jî ruh'ber û h'eywan,
Gişkarā dibi diya wan.

Ser te heye naz û ne'met,
Eşq, k'êf û me'rîfet,
Aqil, seda û t'erbet,
Bext, recal û ciblet.

Tu gele mêvan dih'ebîni,
Nava xweda didebrîni,
Keski pajda venagerîni,
Heq û misa jê nastîni.

Tu her dayka me'rîfetê,
Naz û ne'met li ser te tê,
Tu di t'ifiqîni t'ebfiyatê,
Ew t'emam kêri me tê.

Ser te çêbûye xana t'ijî,
Bende têda dihênîjî,
Destek dimire, destek dijî,
Destek k'oke, destek Fijî.

Ew xana cî e'dilî,
Bende navda her buhurî,
Gelek lê man şaş û h'eyrî,
Kesî ew milk' ne dibirî.

Ew xan t'u cîyada naçe,
Destek mêvane, destek diçe,
Destek t'êre, destek birçî,
Ewana jî xan hiştin li cî.

Ser te hene qenc û xirav,
Tu ber h'emûşka didî t'aw,
Wey li wî k'ê kir, k'ê xar,
Bende jî hene be sit'ar.

745. Feqîyê Teyra û rē

Hey tu rēnga mine xefûr,
Ez li te liviyame gele cîyê dûr,
Nav t'ayetê çawa meşûr,

Rênga mine bere, pe'ne,
Ez li ser bûm sergidane,
Gel dibînim deşt u ç'iyane,

Deşt û ç'iyayê t'ebiyetî,
Ew her rênga min pê k'etî,
Çend sedeq jê derk'etî.

Hey tu rênga mine serbest,
Li pey evîniyê ez bûme qest,
Ji movetê tiştêk ne gest,

Ez li te dilezînim,
P'îr mezîla diqedînim,
Çawa Dîlbera xwe bibînim?

Ew Dîlbera eskî, et'ek,
Sed h'eyf li wê ç'e'vî belek,
Dorêd ç'e'va du'rêd xeleq.

Ez rêwikî sergidanim,
Li ç'iyayê h'idûd, ser be'ranim.
Bi e'limiyê xwe gumanim.

Gumana benda gelek cara,
Ez e'wgar bûm ji hevala,
Min şayîrî kir gele sala.

Salêd heyoq he dabirîn,
Bende gele he difikirîn,
Ewan jî dikir girî û. şîn.

Ez misefir bûm li h'emû ciya,
Heye sêwirandina Feqiyê Teyra,
Sêsid şêstşes beyt'ê beriya.

Ezberîngê Sînem deft'er,
Ji Feqiyê Teyra hatine der,
Gelek bûne k'axaz, deft'er.

Rênga mine min qebûlê,
Ezim te'ra eşq sebûrê,
K'êra nêzik, min'ra dûrê.

Ez dilivim bi nêt, met'reb,
Ne lazîme min'ra meriyê eqreb,
Merî meriya bike teleb.

Rênga mine ze'f şîrine,
Min nāv xweda dilivîne,
Mezîla ji dūrva diqedîne.

746. Feqiyê Teyra û payîz

Ko tê payîza derengî,
Dişemirîne h'emû rengî,
Pey tê zivistan, dive tengî,

Payîz ko tê ser van wara,
Diwaşîne belgê mixara,
Xîzar dimeşîne binê dara.

Payîz ko tê h'emû alî,
Ç'iyayê bilind dimînin xalî,
Mîna kalê h'eyştê safî.

Payîz ko tê h'emû cîna,
Hasiletê dike her kulîna,
Hespa zebûn dike li bin zîna.

Payîz ko tê sero-der,
Rêngê e'rdê dive gewr,
Li hev digerîn celeb e'wr.

747. Feqiyê Teyra û te'v

Te'va wereq li rû e'zmîn,
Şemal didî ser milk'ê zemîn,
Tu sax dikî t'ebîyata bîn.

Tu dişxulî fend şemal,
Ez h'ewasim li te bême mal,
Ez feqîme, feqîkî kal.

Tu ç'ira her çar qulbanî,
Guman û sekna her bendanî,
Her h'izkirîyê Feqiyê Teyranî.

Tu şemal didî e'rş-felek,
Te derbaz kirîye diniya gelek,
Mîna Dîlbera ç'e'v-birû belek.

Ew Dîlbera min digotî,
Dil û ceger li min disotî,
Memik zerin hevra cotî.

Tu hevalî hemû dera,
Ronkayê didî ser membera,
Diweriqînî k'oçk û sera.

Ber te diniya t'êre, t'ijî,
Destek dimire, destek diji,
Wê rojek hebe dora me jî.

Tu wek'lê Dilbera cemalî,
Te'vî eşq û beşera hevalî,
Şemal didî h'emû afî.

748. Feqîyê Teyra û steyrk

Weriqîn steyrkê e'zmana,
Gele sala û zemana,
Weke bengê zik'irxana.

Ew şîretê p'enzê e'wliya,
Steyrka geş ser rijîya,
Alêmê ew dî li h'emû ciya.

Ez we steyrkê bikim bazar,
Li bazara xwe bikim sit'ar,
Wekî paşê nebime ewger.

Ez aşiqê suřême,
Ji devê dirba tême,
Rîya met'rebê ez dipême.

Çi bû û çi cirîya.
E'rd û e'zman t'ev h'ejîya,
Wextê steyrka geş rijîya.

Steyrka geş mawere,
Her singê min deft'ere,
Agirê melît jorda sere.

Agir-şemal dide şewqê,
Dibek geh rijîya t'ev steyrkê,
Her qelpê xalis dide heqîyê.

Sal hatin, sal bihurîn,
Dil hene gel girî û şîn,
Min rojê melûl t'evî wan dîn.

Şevêd k'ibîr ew gele r̄eş,
Ez axîn dikim steyrka geş,
Ji e'zmana dik'evin ferş.

R̄ojeke r̄oj xweş dibe,
Dilê melûl k'êfxweş dibe.

749. Feqiyê Teyra û dûman

Mij û dûman li rû e'rda,
Welat girtiye mîna p'erda,
Ew jî tîne kul û derda.

E'rd û e'zman t'ev p'ormijî,
Sala dûman - kode t'ijî,
Diniya-alem ew pê dijî.

T'ev dûmanê hat silawet,
Te'ri kirîye çendî welat,
Feqiyê Teyra r̄astî wê hat.

Wê r̄ojekê bibe sayî,
Ser bendeyê paşda mayî,
Wê h'emû alîya bibe şayî.

Li t'ayatê dûman, mije,
Ba û baranê guje-guje,
Mî berxa xwe nahêwije.

Wextê r̄adibe ba û baran,
Li benda dike barê giran,
T'ev digirîn e'rd û e'zman.

Cara, ko şayî r̄adiwaste,
E'vd û beşer ber dadiwaste,
Mîna gula şîrin deste.

Wextê sayî dûman t'une,
E'vd û beşer t'êv dik'ene,
Çawa bûka dest bi h'ine.

Li t'ayetê ez seyirîm,
Boy Dîlberê hey qeyirîm,
Bûme agir, ne temirîm.

750. Feqiyê Teyra û av

Herê avê, herê avê,
K'êra dikî vê t'uabê,
He xeberde malxirabê,

He xeberde bi zar-ziman,
Wekî ez jî te bibime guman,
P'êxember jî cem te neman.

Gelo k'ê ji te kirîye sual?
He dik'şî heyoq û sal,
Li te k'uye misk'en û mal?

He dik'şî t'imê serbest,
Didî ber xwe berî û best,
Berbi ciyê, ko dilê te xwest.

Çîra bîna xwe nastîni?
T'imê mezîla dûr diqedîni,
Ji p'êlê çuyî paş namîni.

Herê dik'şî usa bi lez,
Divek tu jî buyî qerez,
Şewata tu li ser, usa jî ez.

751. Feqiyê Teyra û be'r

Min seyran kir li be'ra,
Gele heyoq, gele sala,
Ez egle bûm ji hevala.

Ew hevalê mine delal,
Nivî cahil, nivî jî kal,
Ew jî li ser min bûne e'wger.

Li min da bayê spî çare,
Qeydik şkest li nivê be're,
Bin minda ma takî dare.

Min gazî kir: „Hewar, yeman”,
Kes t'unebû xweyî, xudan,
Be'r mezin bû, weke e'zman.

Gazî dikim „Her wey, weylêr”,
Tayê darê her diçe berjêr,
P'êl rābûne, nakim sixbêr.

Teyê ez birim he sero-bin,
Derxistim nivê be'rekê din,
Ax û k'eser t'ev hatine min.

Dema, ko axîn dikim ez,
Ji dilê min tê xûna gevez,
Be'r t'ev rābûye, çewan qerez.

Tayê darê biye sinede,
Ji ber p'êla diçe erhede,
Nizanim, li k'u wê sebirde.

Sebir dilê minda bû sik'an,
Gazî dikim: „Her xwedê can,
Ezê li k'u bibime mêvan”.

Ez li xwe nabime sit'ar,
Bin minda t'extekî dar,
Qirîn dikim, bi gazî: „Hewar”.

Tayê ez birim, he derxistim,
Li t'erefê be're xistim,
Li reşayê cîda hiştim.

Ez xilaz bûm ji be'ra mezin,
Ji hevala bûme gazin,
Dîsa Feqîyê Teyra ezim.

752. Beyt'a be'ra

Çi b'ereke mezine,
Qendîleke li bine,
Çar cew jê diçine.

Çi be'reke k'ûre,
Mezine û xefûre,
T'erefê wê gele k'ûre.

Çi be'reke hemîqe,
Ne k'ivşe, ne nêzîke,
Ne ç'iyaye, ne gêdûke.

Navda h'ût û me'sîne,
Çiqas qeynt'erki, şîne,
T'erefê wê kes nabîne.

Çi be'reke bê mefere,
Çiqas k'ûre, aqas bere,
Ro li navda dide dere,

Ew be'reke ze'f girane,
Ne e'rd bûye, ne e'zmane,
Ne e'vd hebûye, ne erk'ane.

Çi be'reke mefine,
Moncê giran rābûne,
Xweş tê bayê zebûne.

Çi be'reke sebrî,
Monc li monca debirî,
E'rd û e'zman e'firî.

E'firin e'rd û e'zman,
Dîhar bûn e'vd û e'zman,
Şên bû dinîya, milk'ê zeman.

Çi be'reke şivîqetê,
Ew jî wezilê t'ebiyetê,
Hebûn gele ji wê der tê.

Ew be'reke sinqî sefa,
Serî t'une, binî xefa,
Monca davê her t'erefa.

Ez maşoqê refê giran,
Li min xweş bûye e'rd û e'zman,
Diniya şêne ew me'ra xan.

753. Feqiyê Teyra û sibê

Hey-lor rābe, sibeye,
Ew zelal bûye, e'mrê meye,
Xebat te'ra her feydaye.

Sibe vebû bi qîmetî,
Li ser bendê her welatî,
Çiqas xweşe cime'tî.

Siba qîmet fon bû zelal,
Xebat xweşe, k'eda h'elal,
Ji e'mira dadibuhure sal.

Çi sibeke gel e'yane,
Şewqê daye h'emû ciyane,
Şemsê p'ence li ser wane.

Şemsê T'ewrêz ew siyar dibe,
Gaz û gêdûka ew xar dibe,
Dinîya-alem, pê şa dibe.

Şems te've, p'enc vedide,
Li h'emû qulba şewqê dide,
Dinîyayê dike sinede.

754. Feqîyê Teyra û quling

Quling ji berîyê firîne,
Mînanî min mot'acîne,
Ew he difirîn nav t'ayatê,
Deng û seda ji wana xweş tê.

Bi rêz û cêrge ew fir didin,
P'er û baska p'erwaz didin,
P'er-baska t'ev hiltînin,
Bênas û beled nînin.

Can-qulingo, biqîrînin,
P'er-baska hilk'utînin,
Deşt, zozana bişewrînin,
Gelek h'ewas ez li we tînim.

755. Feqîyê Teyra û şivan

Şivano, şivanê pezî,
Li ç'îya û baniya dibezi,
Zanî, Feqîyê Teyra ezî.

Şivanê serê ç'îyanî,
Rêncberê gel, e'vdanî,
Maşoqê gul, gîhanî.

Li te tînim ez h'ewas,
Pezê te sor, gi gevez,
Ç'îya xemilîne terz bi terz.

Li ç'îya, zozane p'ak,
Gula biçin têxe baq,
Pezê xwera bive t'ivaq.

756. Feqiyê Teyra û nêç'îrvanî

Nêç'îrvano, li nêç'îrê,
Tu hazir ke kevanê tirê,
Bavêje xezalê binê beriyê.

Zilamo, tu nêç'îrvanî,
Şev-ro li çol û bestanî,
Li t'ev cî Feqiyê Teyranî.

Xezalārā dibî qeraz,
H'ewasa tu ser, usa jî ez,
Can ji gerê tu nakî be's.

H'idûdê bilind mane xwelî,
Tu lê digerî h'emû alî,
Mîna kelka li ser be'ri.

Ew Dîlbera beden qefes,
Rastî te tê, tu jê metirs,
Hej wê bike tu çendî pirs.

Hene pirsê gele k'îbîr,
Her tu wana qe meke bîr,
Bîne nêzikî qelpê feqîr.

Qelpê feqîr saî bêjim,
Muh'betê ji dila narêjim,
Ez mish'idim, him p'îrbêjim.

Nêç'îrvanê be'zê e'sîd,
Te çawa Dîlbera horî dît?
Ji boy k'ê ew bûye mish'id?

Ew nêç'îrê, lal, mircan,
Ew horike e'slê zeman,
T'ev teme ez jî nêç'îrvan.

Nêç'îrvanê horiyê şep'al,
Ji e'mela bûme ewger,
Li t'ayatê gerîyam ez gele sal.

Ew horînga buk'rê cineta,
Ew Dîlbera bangê serheda,
E'lîma feruh lê pesin da.

Nêç'îrvano, can bi canî,
Tu zilamekî gel e'yanî,
Lê met'reba dilê min nizanî.

Met'reba dilê min digotî,
Min çend me'ning jê difrotî,
Dil û ceger li xwe disotî.

Ew dil-cegerê mine t'am,
Bûne şivêta dikê bê h'eyam,
Nasebirin seh'et û qam.

P'ir melûlin, kê m' dik'enin,
Dixazin li t'ayatê nedebirin,
E'lim rābûn lê bifikirin.

757. Feqiyê Teyra û evîntî

Ha hûn werin, lêzim werin,
Cînar û xelqê hêcatê,
Hûn rāyekê t'ivdîr bikin,
Îro qewî girîyê min tê.

Îro qewî li min tê girî,
Sosin li mērga xeyirî,
Sed h'eyfa lēvêd şekirî,
Nagrin fîncanêd vekirî.

Lēvêd mircan ew xas xeber,
Jê kê m' nabin dur xeber,
Kovan ezim bi dilê k'eser,
E'wt'er bûme ez sewdeser.

Dişewitim dilê xweda,
Çawa e'ynilayê bûme cida,
Hê dūrin rōjê qiyametê,
Evîntî xweşe li h'idretê.

Herça dike, ew dil dike,
Derd û bela t'ivdîr dike,
Daxim li merîya p'ir dike,
Şevêd rengin safî dike.

Ew maşoqa di xawnêda,
Wax dilê min tîrek lêda,
Serê tîrê dil diçû xwar,
Dema dikim gazî, hewar.

758. Dîlbera Feqiyê Teyra

Tu horînga çemşê bela,
Tu qinyatê h'emû gula,
Her tu sek'na Feqiyê Teyra.

Tu horînga şeng û şep'al,
Her qumaşêd sûkêd delal,
Te Feqiyê Teyra kiriye ewger.

Te biskê sibh'an zêr kildayî,
T'ayat şêne, tu navdayî,
Mîna t'ixûb p'erwaz dayî.

Tu Dîlbera e'hil be'za,
Weke hîva bangqeza,
Te evîniya dila kiriye beza.

Tu horînga gerden gazi,
Tu meh'bûba bext-mirazi,
Feqiyê Teyra te bûye razi.

Ew Feqiyê u'limk'arî,
Teṛa maşoq gele salî,
Îro k'etiye nav vî h'alî.

Ew h'al-h'ewal qe kêr netê,
Tu heṛe ser wê sohbetê,
Şuxul ewe, wê kêrî te bê.

Bike giliyê ceger hûnî,
Heṛe ser sohbetê rûnî,
Tu bi e'slê dinê, her xatûnî.

Tu Dîlbera bedew, îspihî,
K'erem ke ser qelpê Feqî,
Ewî cizaret her boy te dî.

Her dilê şa bilezîne,
Suṛa maşoq biqedîne,
Diniya kesîra namîne.

Horiya bik'ir ji qudretê,
Xudanê qedir û me'rîfetê,
K'erem ke, heṛe ser sohbetê.

Cemî sohbeta evîniyê be,
Her Feqîra nêzik rê be,
H'eta sax bî li dinê be.

Kî wefat bû ji diniyayê,
E'mrê ko çû, pajda nayê,
Lê k'anê Xelîfê Bexdayê.

Çiqas dixazî tu bigrî,
K'anê Meleyê Cizirî,
Ew jî çû ber wî mirî.

759. Feqîyê Teyra û Dîlber

Hey, Dîlbera dêrêd deşta,
Wey, horînga bik'urê bihuşta,
Xumriyê rēşîn li ser pişta,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera baxa rēza,
Wey, nazika banga qaza,
Sêvê xelat we'dê geza,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera qut'fê zemîn,
Wey, şemala li rû e'zmin,
Her boy te ez bûme dîn,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera wek'lê zeri,
Wey, nazika dêm qemerî,
Ji find-fanosa beşerî,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera gerden let'î,
Wey, nazika qamat elî,
Qamat ji rih'ana xelî,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera gerdan sûcac,
Wey, nazika sûret di paç',
Qamet li sêrî rih'ana t'ac,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera gerden zirav,
Wey, nazika şêvêd gulav,
Roj û hîv, weke h'erd ç'e'v,
Wêran ezim, malim xirab.

Ç'e'vêd te rēş, weke meste,
Ew nazika gulav deste,

Boy min hêvşandîye qeste,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, horînga şeng-şep'al,
Li dilê min da misrîkî jar,
Ji hevala kirime e'wgar,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera dîndar t'emaş,
Wey, nazika sûrêd qumaş,
Ji e'limîyê ez dame paş,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera dêrêd h'idûr,
Wey, nazika zilfê di hûr,
Li bejna qamat bûme xefûr,
Wêran ezim, malim xirab.

Bi eşq kirim zilfê di zer,
Biskêd sibh'an, demê qemer,
Daxim serda kulêd k'eser,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera beden t'enê,
Wey, nazika ber bedenê,
Bi dilê şewat k'etîme xemê,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera e'slêd di xas,
Wey, nazika beden qefes,
Hey, dîlberim boy te ez,
Wêran ezim, malim xirab.

Hey, Dîlbera qamat narîn,
Dev-dik'anê dur jê dibarî,
Kirime e'wt'er, bendewarî,
Wêran ezim, malim xirab.

760. Feqiyê Teyra û şîretê dil

Dilo, fabe ji vê lewmê,
Tu li nefse bike t'emê,
Meçe nêzîkî evê qewmê,
Eva giliya, xweş şîrete.

Herê, dilo teyrê bê mal,
Tu pey jina bi mêr menal,

Aşiq gele çûne ew h'al,
Em ji wê herîne pey hevala.

Herê, dilo, teyrê bê cî,
Her pey jina bi mêr neçî,
Aşiq gele çûne ew cî,
Em ji wê herîne pey hevala.

Dilo, rabe, dilo, rabe,
Bese xewa şîrin şabe,
T'u kes ewê qe şa nabe,
Xewa gelek, p'îr e'zabe.

Xewa k'ê tê ser sêlê,
Li bin sêlê xewa k'ê tê,
Fêlek çerxe, e'cel pey tê,
Eva giliya xweş şîrete.

Herê, dilo, teyrê hewa,
Ze'f mefirê badîhewa,
Tê derk'evî ji te'riya şeva,
Eva giliya xweş şîrete.

761-797. Ji gotinê Feqiyê Teyra

761.

Mi ne ade, ne qirare,
Ji quranê cumla dade,
Gelek cumla Bayê Sore.

762.

Me li ada, van qirara,
Teyr, ko tê ser van wara,
Xîzar dimaşin li bin dara,
Diwaşin belgê mixara.

763.

Rengê reşî, zulumatî,
Ji k'esîba k'êf dikir dewletî,
Mîna t'êlê t'ev xeyatî,

764.

K'esîbiyê pîr kirim, hiştim,

Dame te'vê dadimiştım,
Rengê berê nedihêvştım.

765.

Ez çûm h'afa gořistîne,
Min pirs kir ji dergevîne:
„K'ine vira p'aldayîne?”
Go: „Deng û seda vir t'unîne”.

766.

Ew xirmişkê di p'al dayê,
Deng û seda ji wana nayê,
Ewana fitiya bûne ji diniyayê.

767.

Mîna bajarekî bê eysanet,
Qet jê nayê deng û sewt,
Navda t'une şuxul û xevat.

768.

Risq ç'e'l kirine li vî warî,
Ser wan t'une derî û banî,
Kes navêje eva xanî.

769.

Diniya qenca ji bendera,
Şênatîş biye ji h'emîyara,
Her xweş milk'e ji k'êrara.

770.

We dibên, diniyêda kêr bin,
Zanînera, wake şêr bin,
Wekî neqûbêd bêsixbêr bin.

771.

Dusa bin nequbê bêxîret,
Aqil ji weşa t'exsîret,
E'mrê can, medine e'mrê pîre.

772.

Eva diniya xana t'ije,

Bende tēda dihēnije,
Bayê Safî guje-guje,

773.

Eva diniya xan-mane,
Bende tēda biye mēvane,
K'ar û qazanc p'êšê wane.

774.

Ew rēng le t'ayata mezin,
Berb be'ra av dibezin,
Dorê ç'ema k'ef digezin.

775.

Min nizanbû diniya waye -
E'rd dizvîre mîna baye,
Rō t'enê cîda maye.

776.

Bina mine li ser kanîyê,
Hêsir tēne ji bin e'niyê,
Bigrin qedrê cînarîyê.

777.

Bina mine li herd ava,
Hêsir tēne ji belek ç'e'va,
Bigrin qedrê dê û bava.

778.

Her bendeyo, mesekine,
Diniya rōne, disekine,
Rōjêd payîz dūmke kine.

779.

Her bendeyo, çawa merî,
Wekî nav dinêda bidebirî,
E'mel lazime tu bigrî.

780.

Bi e'mela p'îr dibêjî,
Bihare, mij kodke t'ijî,
E'wr li e'zmana duxurîjî.

781.

Ev dinîyake berê av bû,
Bende têda ne xuya bû;
Av miç'iqî, xwelî mabû.

782.

Her maşoqo, bilovîne,
Her derbazke, bisêwrîne,
Ji zanîna paş nemîne.

783.

Serê e'mela bive mijûl,
Nav t'ayatê ze'f hene qûl,
Yek zebûne, yek bê destûr.

784.

Wê zebûnê e'mel bikin,
Zik'rê mezin jê çê bikin,
Meriyê mirî verê bikin.

785.

Saxaşa bikin t'evayê,
Ji xirabiyê tişte nayê,
H'eta saxî li dinîyayê.

786.

Ew sibh'ane, her sibh'ane,
Ev gotina Feqiyê Teyrane,
Giliyê pêşîya, kevrê yap'yane.

787.

Nerdewanê dinê dorin,
Gelek jêrin, gelek jorin,
Giliyê pêşîya, durê morin.

788.

Dur hene gele bi goş,
Ewan baha bik'iře, lê arzan mefroş.

EVDALÊ ZEYNÊ

798. Min û Gulê bi hevra stra

Gulê, ji Xamûrê h'eya vira,
Min û Gulê bi hevra stra,
Gulê can, tu dilê xwe nestîne, ezê tera bêjim
„Xuşkê", tu bêje: „Bira".

Gulê, tu were em heřin mala meye,
Ji tera daynim orxan-doşekê çî dareye,
Hergê xelqê go: „İk'rama Gulê ji tera çîye?"
Ezê bêjim: „İk'rama Gulê serê h'evt bavê
min zêdeye".

799. Ez ji teyra teyrê mijim

E'vdal go: „Ez ji teyra teyrê mijim,
K'erba Gulê Xamûriyê, kerî, gêjim,
Çiyê Gul rûnî, ezê t'obe kim, ez rûnanim,
ez nabêjim".

Gulê go: „E'vdal, ç'e'vê mine rêşê, belane,
Minê rojê h'evt cara kilê sibh'anê kil dane,
Lê h'evt dengbêjê mîna te, bona min jinê
xwe berdane".

E'vdal go: „Gulê, me'rûmê, minê bostanekî
çandîye kundirê bejî,
Benda wî girêda, ber hêsira ç'e'vê xwe û te jî,
Xwedê h'uba dilê min bavê dilê te jî".

800. E'vdal, me'rimo, ji Xêmurê h'eya vira

Gulê go: „E'vdal, me'rimo, ji Xêmurê h'eya vira,
Xûn rijîya ser kevira,
De tu were mîra bêje: „Xuşkê", ez bêjim:
„Lo, bi bira".

E'vdal go: „Gulê, me'rûmê, minê çandîye
kundirê bejî,
Minê av daye hêsirê ç'e'vê xwe û te jî,
De bira xwedê h'uba dilê min bavê dilê te jî".

Gulê go: „E'vdal, me'rimo, xaniyê k'eşîş
wê qubeye,

De'wata min digere çawirmeye,
Ew xebera tu dibêjî, devê te, h'evtê govek
bavê te zêdeye".

E'vdal go: „Gulê, me'rûmê, ji Xêmurê Xêmur pê tê,
Çe'ra spi, dêrê gevez çiqe te tê,
De tu were em he'rin ber rebê a'lemê,
bivin xûşk û birê vê axretê".

801. Ezê çûme Xêmurê, nav de'wate

Gulê, ezê çûme Xêmurê, nav de'watê,
Minê dîna xwe dayê, Gula Xêmurê desmal
hildaye k'etiye ser govendiyê,
Dilê E'vdalê malxirab hingê k'etê,

E'vdal go: „Gulê, ez E'vdalim, ez dengbêjim,
Ezê çoka xwe didime rex çoka aşiq
û sazbanda, dîwanê begada divêjim,
Ezê k'erba Gulê, îşal him ke'rim, him gêjim".

Gulê go: „E'vdal, te wêderê h'eya vira,
Tê dibîni, bejna Gulê usa dişxule bîna ç'ira,
Ezê te usa xwe'ra h'esab dikim, bîna bav û bira".

E'vdal go: „Gulê, ez E'vdalim, E'vdalê dînim,
Ezê seva Gulê haş ji serê xwe namînim,
Gulê, ez gele cankê mîna te dicêrbînim".

Gulê go: „E'vdal, ç'iya bilindin, te nabînim,
Gul sor bûne, naçirpînim,
Ezê t'u dîla ser dilê xwe û tera nah'ebînim".

802. Gulê, marûmê, ji Xamûrê h'eta vira

E'vdal go: „Gulê, marûmê, ji Xamûrê h'eta vira,
Minê k'oma heval-hogira, dîwana mala bavê
xwe t'emam t'erikand, seva ç'e'vê belek
hatime vira".

Gulê go: „E'vdalo, marûmo, ç'e'vê mine reşin,
reş belane,
Minê rōjê h'evt cara kilê sibh'anê kil dane,
Gele dengbêj nola E'vdalê Zeynikê, seva
ç'e'vê mine belek, jinê xwe berdane".

E'vdal go: „Gulê, marûmê, çûme Xamûrê, defê
nav de'watê,
Gula Xamûrê xemilî bû, k'etibû ser govendiyê,
dilê min e'vdalê xwedê çiqas k'etê”.

Gulê go: „E'vdalo, marûmo, xaniyê k'eshîş
devê p'irê,
Cigara deste E'vdalê Zeynikê şêlaze, t'axima
sêrî gire-girê,
E'vdal tera dibêm, were destê xwe bik'şîne
vê xeberê,
Ez nav gede-gûdê mala bavê xwedim,
wê vêspê te bavne nava qevzê vê xencerê”.

E'vdal go: „Gulê, marûmê, ez ji teyra, teyrê
mêjim,
Ezê derdê Gula Xamûrê, hinî keřim, hinî gêjim,
H'eça cîyê Gula Xamûrê lê, ez navêjim
ez dengbêjim”.

Gulê go: „E'vdalo, marûmo, xaniyê k'eshîş
çawirmeye,
Govend gerîya dewsa xweye,
Ezê vêsbê p'êşk'êşî E'vdalê Zeynikê kim
cotek saqê bi t'okmeye”.

803. Ez hatim Xambûra wêran

„Gulê, me'rimê, ez hatim Xambûra wêran avî
sar tê,
Çûme xaniya k'eshîş nav de'watê,
Min dit, Gula k'eshîş, pêşîya govendê çargoşekî
digerîne, dilê E'vdalê Zeynikê k'etê”.

„E'vdalo, r̄ebeno, bese te û van xeberan,
şê û şêbiskê min ziravin, k'etine ser bejna
zirav, qolanê van k'emeran,
E'vdalo, r̄ebeno, xulam û xizmetk'arê mala
bavê min nav govendê gelekin, ezê nav
bidime wan, wê p'êsîrê E'vdalê Zeynikê
bigrin bidin ber xenceran”.

E'vdal dibê: „Gulê, me'rimê, ez hatim Xambûra
wêran wa bi mîra,
Çûm nav de'watê, xaniya k'eshîşa, mîna xaniyê
began, xaniyê mîra,

Min dî, Gula k'êşîş pêşîya govendê çargoşekî
digerîne, mînayê canikê sê salî li ber zîna,
na welle, mînaya xam tiştîra".

„E'vdalo, rēbeno, Xambûra wêran, wa bi p'ale,
Te digere E'vdalê Zeynikê, derî bi derî,
mala bi mala,
Ji dûrî hazir û guhdaran, dengê E'vdalê Zeynikê,
mînaya dengê k'erê fe'la".

E'vdal dibê: „Gulê, me'rimê, ez hatim Xambûra
wêran bi kevirê rēşa,
Çûm nav de'wata xaniya k'êşîşa,
Min dî, Gula k'êşîş pêşîya govendê çargoşekî
digerîne, hûrik-hûrik pêra dimaşe".

Gulê dibê: „E'vdalo, rēbeno, ne tu bisurmanî
ez fileme,
Ez Gulim, Gula di k'êşîşame, ne layîqî devê
tème".

E'vdal divê: „Gulê, me'rimê, ez hatim Xambûra
wêran, xaniya k'êşîşa, çî qubeye,
Kula xwedê bik'eve mala Honoê K'oseye,
Zurnê diqelişe, defê diç'irîne,
Gula k'êşîş pêşîya govendê digerîne,
Canê E'vdalê Zeynikê dih'elîne".

Gulê divê: „E'vdalo, rēbeno, bese te û ji
van xeberan,
Minê bostanek dermala bavê xwe çandî,
kiriye kundira bejî,
Minê av daye bi stêrka ç'e'vê xwe jî,
E'vdalo, rēbeno, ezê te bigrim, h'evt salan
sergînê mala bavê xwe bik'şînim, dewsa
k'era me jî".

E'vdal dibê: „Gulê, me'rimê, ez hatim ambûra
wêran, ava sar tê,
Çûme xaniya k'êşîş, nav de'watê,
Min dî, Gula k'êşîş pêşîya govendê çargoşekî
digerîne, dilkê min k'etê,
Ji îro pêva ez û Gula k'êşîş bibin xûşk
û bira li dinîyayê, li îmanê, li axretê".

804. Ez e'vdalim

Ez e'vdalim, ez e'vdalim,
 Ji bona gotinê qomsî û nemama, ji cegerê
 birîndarim,
 Bi saluxa û sulixa, k'ê herê T'blîsa kavil ser
 h'ekîma, ji bona nuxsanîya herdu ç'e'va, ez
 hevalim.
 Wayê, wayê, wayê, wey-lê, wey-lê, wey-lê,
 Qeda bê li dûmê te duniyayê,
 Feleke xayîne, bi E'vdalê Zeynikê, gula siyara,
 ç'îç'ekê govendaṛa nayê, bavo nayê.

Qulingo, malxirabo, vê subengê te ser
 mida çima ha qîrîne,
 Malxirabo, ç'e'vê min korin, qanatê te şkestîne,
 Were, emê herîn xwe bavêjne ber ocaxa şêx
 Şemdîne, belkî ç'e'vê min qenc dike, qanatê
 te bicebrîne.
 Wayê, wayê, wayê, wey-lê, wey-lê, wey-lê,
 Qeda bê li dûmê te duniyayê,
 Feleke xayîne, bi E'vdalê Zeynikê, gula siyara,
 ç'îç'ekê govendaṛa nayê, bavo nayê.

805. Ji Xamûrê h'eta vira

E'vdal got: „Gulê, ji Xamûrê h'eta vira,
 Min û Gulê bi hevṛa strâ,
 Êlê Gulê, tu eşqa xwe metemrîne, ezê teṛa
 bêjim: „Xûşkê“, tu bêje: „E'vdal, bira“.

Gulê got: „Hey-lo E'vdal, bese bêje van xebera,
 H'eta saxim, teṛa navê, bira,
 Wey-lo E'vdal, tu cîda ker be,
 Dilê min usa zîze, mîna şûşeke fertûriye li
 dik'ana, ez t'exmîn dikim, wexta ker be“.

E'vdal go: „Ezê li diniyayê gerîyam h'emû alî,
 Min û teva dengbêjî kirîye, em t'ev gerîyane
 bi h'elalî,
 Bira ort'a meda hebe gilîyê saxlem, eşqa dila
 bi h'elalî“.

Gulê got: „E'vdal, were em herne mala meye,
 Teṛa daynim orxan û doşekê xas, wekî xelqê go:
 „Îk'rama Gulê çi bû?“ Tu bêje: „Serê h'evt
 bavê min zêdeye“.

Were, bese, dilê min meêşîne,
 Bi h'elalî min xweŕa bistîne,
 H'etanî tu li dinîyayê sax bî, lezetê li nevsa
 canê xwe bivîne".

E'vdal got: „Wey-lê dilê, sed car dilê,
 Aqilê min ji te dibiŕe, yêk E'vdalê Zeynikêra
 derbaz ke h'eta axirîyê, diŕa Gulê.
 Wey-lê delal, ha delalî,
 Ez qayilim te bistinim bi h'elalî,
 Emê çend saleka derbaz kin li dinîyayê, çika
 dar dik'eve, berê wî k'î alî".

806. Ezê Gulim, Gula Wetê

Gulê got: „Ezê Gulim, Gula Wetê,
 Kulîka dinê li vê ometê,
 Ezê bala xwe didimê, feleka E'vdalê min,
 paşîya h'emûşka wê t'opal tê.
 Ezê bêjim: „Felekê, tu xêrê wayê qet nevînî,
 Çîra E'vdalê Zeynê tu dêşînî?
 Nemerd-nekesa bi wî dik'enînî,
 De felek, sed car felek,
 Min sond xwerîye zîyareta, paşî E'vdalê Zeynê,
 ez kil nadim ç'e'vêd belek.
 Wekî li dinîyayê bisêwirîya,
 Minê h'erd ç'e'vêd xwe, bi h'elalî, ç'e'vê
 E'vdalê xweŕa e'lem-aşkela veguhêrîya".

E'vdal got: „Gulê can, megri, melovîne,
 Ser sûretê sor hêsira mebarîne,
 Ezê ha li ser h'ekîma bigerim, diŕa xwedê
 li jor k'erîme,
 Êlê Gulê, ezê korim, hîvîya te mam,
 Eva h'evt salê min bûn t'emam,
 Bira şîrê te li te h'elal be,
 K'anê, axirîya min wê çawa be?"
 Gulê got: „H'eta li min qewet heye, dest, gava,
 Ezê te xwey kim, weke herd ç'e'va,
 Dilê min t'ijîye bi derdê te,
 Ez bîr tînim evînîya xwe û te.
 Wekî e'mrê te bihata k'îrînê,
 Minê ruhê xwe bavîta mêzîne,
 Li ser e'rdê, bin e'zmanê hêşîn,
 P'êşk'êşî teye ruhê minî şîrîn".

807. Ezê naçime zozanê Tahar-xan

Ezê vêspê zû naçime zozanê Tahar-xan,
 k'etime vé Geleniyê,
 Gulê, sosinê sor dikin, îsal li pêra xal k'etinê,
 Şêx Silê got: „E'vdal, ez qurba, tê walatê
 Alaşgire rê k'eti,
 Hatî derk'etî walatê vé İranê, vé T'ûranê,
 goveka vé dinîyayê,
 Tê sibê zû rādibî, tê rîsqê xwe naxwezî
 xwedê û p'êxembera?
 Tê hewariya xwe dikî mala Şero, ne welle,
 vé t'orînê.
 Xwedê axa besîle, bi e'yane,
 Bejna min ne bejneke kine, ne jî dirêje,
 Nola, çawa ta rih'ana devê gelîya,
 hindavda xweıra şax bavêje”.

E'vdal go: „Şêx Silê, ha, şêx Silê,
 Ez heme E'vdalê lawê Zeynikême,
 Bejna min bejneke ne kine, ne dirêje,
 Xwedêva agaye, bejna mine gulê dîwanê mîr,
 h'akimane,
 Îro sê roj, sê şevê mine,
 Ezê divêjim, navêjim, dengê min der nayê,
 Ezê vêspê zû jî sîyarekî sîyar kim, bişînime
 vé Erdîşê,
 Bira derman bê, ezê bavême nava çayê,
 li vé p'uncê,
 Sivê zû jî, ezê têkime qîrîn, bira dengê min
 herê Şamê, vé H'elebê,
 Şam xelîfê vé Bexdayê.

Şêx Silê, ha şêx Silê,
 Dengê te usane, nolani, çawa gîskeki der
 axlêva vé baharê,
 Usa jî nêza-nêzkî,
 Minê t'u deng ser dengê xweıra ne dîtine,
 Xêncî dengê aşiq K'erîme,
 Ew jî dimîne k'ambaxa walatê vé İranê”.

808. Leca E'vdalê Zeynê, şêx Silê û Gulê

E'vdalê Zeynê dengbêjê Surmeli Memed-p'aşa bû.
 Bi hevıra xarin dixarin, bi hevıra rādibûn û bi hevıra rû-
 diniştin. Gava rûdiniştin, - E'vdalê Zeynê şuxulê xwe
 zanibû, - destê xwe dadanî ber guhê xwe û Surmeli

Memed-p'aşara distira. Şêx Silê, - ew jî dengbêjêkî baş bû, - li aliyê Diyarbek'ir, li t'apa barava bû, karvançî bû. Rabû, carekê karwanê xwe hilda, berê xwe da alê Bidlîsê û hat. K'îjan ciyê, ko lê rûdinişt, barê karwanîyê datanî û ji hevalara distira.

Dibê, rojekê li gundê Surmeli-p'aşa bûne mêvan. Karwanê xwe danin û şêx Silê destê xwe danî ber guhê xwe û qîrkire stranê. Surmeli-p'aşa dengê wî bihîst, go: "Bila ev dengbêjê han bê odê". Şêx Silê feqîr bû, cilê wî qelîyayî bûn û çû ji xwera li odê, li devê derî rûnişt û civata Surmeli-p'aşa gerîyaye. Şîv hate odê, Surmeli-p'aşa û E'vdalê Zeynê bi hevra şîv xarin. Gava şîva xwe xilas kirin, di ser şêx Silêda bihirandin. K'esî jêra negot, tu birçiyî yanî t'êrî. Şêx Silê birine alê malê, xarin û marina ji ber mêvana mabû, danîne ber şêx Silê. Şêx Silê te'm kir û t'emam nexar.

E'vdalê Zeynê li teniştê Surmeli Memed-p'aşa rûnişt, qîrkire stranê. Surmeli-p'aşa gazî şêx Silê kir, go: "Şêx Silê, tu jî dengbêjêkî başî, çika dengêkî bêje". Ijar du şev û du Rojê wan bi hevra stran. Şeva didua E'vdalê Zeynê qehirî, dengê xwe bilind kir, bi dengê wîra ava reş bi ç'e'vê wîra hat. Di odêda k'es nedî. Ji odê Rabû, destê xwe li diwar p'aland, çû ber derî, di derî derbaz bû, xo gihîştandê malê, alê odê pê nizanbû, ko ç'e'vê wî kor bûye. Şêx Silê go: "E'vdalê Zeynê ji ber min revîya". H'eta sibê şêx Silê ji Surmeli-p'aşara stra. Serê sibê, Surmeli-p'aşa bexşîşeke baş dayê û şêx Silê çû. Ma E'vdalê Zeynê. E'vdalê Zeynê kore, tiştî nabîne, qulingekî wana heye, zarûê wî jî destê girtine, herdu baskê wî jî şkestine.

E'vdal gazî dike, dibê: "Gulê û T'emo, lao, ezê k'ilama bavêjime ser koraya xwe û qulingê xwe. H'eta ç'e'vê min sax bibin ezê bêjim.

E'vdal dibê: "Lo-lo qulingo, qulingê minî deşta
vê Rewanê,

Şalûr dixwêyîne oda Surmeli-p'aşada,
bilbil dixwêyîne li devê vê îwanê,¹

Sala par vî çaxî, ez E'vdalê Zeynê bûm,

Ez şah'irê dinê bûm,

Şalûrê e'rdê bûm,

Bilbilê ber p'e'rê Rojê bûm,

Ez sûarê hespê bûm,

Ez di h'idûdê e'cemda rûniştibûm,

Aşiqê p'elê Gulê bûm.

Gulê, me'rûmê, ez korim, derman k'anê?

Herdu baskê quling şkestîne ji firanê,
ji ç'eng vedanê,
Herdu ç'e'vê min korbûne ji berberîya
şêx Silê, ji dengbêjiyê û ji stranê,
T'emo lao, rabe bi destê bavê xwe bigre,
min ava Mûradê derbaz ke, mi bavêje
ser tixtorê Yazirganê.

Qulingo, p'erê hêşîno,
Rabe, baska levde, serê ç'enga pêra bih'ejîno,
Xo bi h'ekîm û tixtorê diniyayê t'ev bigihîno,
H'ekîm û tixtora li min bicivîno,
Herdu ç'e'vê min korin, tu sax bike,
herdu baskê te şkestîno,
Baskê xwe bi ç'e'vê mi'ra bicebrîno,
Şalûr û bilbil li h'alê me dixwîno,
Sala par vî çaxî ez E'vdalê Zeynê bûm,
Ez şah'irê dinê bûm,
Şalûrê e'rdê bûm,
Bilbilê ber p'erê rojê bûm,
Dengbêjê Surmeli Memed-p'aşa bûm,
Di h'idûdê e'cemda rûniştî bûm,
Mêrekî çê bûm, sûarê hespê bûm,
Aşiqê p'elê Gulê bûm,
Lê-lê, Gulê, me'rûmê, sala îsal ava rês
herdu ç'e'vê mida hatiye, ronaya diniyayê
pê nabîno.

Çiqa destê xwe li e'nîşkê diwara dipalîno,
Lê-lê, Gulê canê, şemamokê rih' û canê,
Kevoka serê bircê îwanê,
Sêva sore ser dik'anê,
K'es vê sêvê nade destê xortê, ko pê nizanê,
Gulê, ez korim, derman k'anê?

Qulingo, qulingê vê berîyê,
Hewara mine xudê û ziyareta kaniyê,
Ziyareta kaniyê, gazî bike şêx Dindihê li t'ilîyê,
Şêx Dindihê li t'ilîyê gazî dike Mih'emedê
Îslamiyê,
Mih'emedê Îslamiyê gazî dike Îsayê Nûraniyê,
T'emo lao, belkî ç'e'vê bavê te sax bibe bi
e'mrê rebbê joriyê,
Ay, Gulê canê, şemamokê rih' û canê.
Lê-lê, Gulê canê, şemamokê rih' û canê,
Kevoka serê bircê îwanê,
Sêva sore ser dik'anê,
K'es vê sêvê nade destê xortê, ko pê nizanê,
Gulê, ez korim, derman k'anê?

T'emo lao, ava Mûradê têo û lenco-leme,
 Şalûr di oda Surmeli-p'aşada dixwêyîne,
 bilbil ceme,
 Sala par vî çaxî, ez E'vdalê Zeynê bûm,
 Ez şah'irê dinê bûm,
 Şalûrê e'rdê bûm,
 Bilbilê ber p'êrê rojê bûm,
 Dengbêjê Surmeli Memed-p'aşa bûm,
 Di h'idûdê e'cemda rûniştî bûm,
 Mêrekî çê bûm, sûarê hespê bûm,
 Aşîqe p'elê Gulê bûm,

T'emo lo lao, ava Mûradê tê û guṛ dimeşe,
 Tu rabe bavê xo sûar ke li hespê k'umeytî
 k'ap rēşe,
 Min ava Mûradê derbas ke, mi bavê ser
 tixtorê h'ebeşe,
 Ê tixtor bê: „E'vdalê Zeynê, ç'e'vê te kor bû,
 eva çende?” - ezê bêm: „Ç'e'vê min kor büye,
 îro şeşe”.
 Ê tixtor bê: „E'vdalê Zeynê, ç'e'vê te ne
 koraniye, ava rēşe”.

Ezê bêjim: „T'emo lao, nabî, ez bi i'ncîla
 Îsa kim, nabî,
 Ez bi qurana Mih'emed kim, nabî,
 Ez bi zebûra Nebî Silêman kim nabî,
 H'eta miriyê h'evtê û h'eyştê salî, serê xo ji
 t'irbê hildin û ji gorê rabin, ç'e'vê bavê te,
 ko ne bi e'mrê rebbe jori be, bi h'ekim û
 tixtore qe sax nabî”.
 Lê-lê, Gulê canê, şemamokê rih' û canê,
 Kevoka serê bircê îwanê,
 Sêva sore, ser dik'anê,
 K'es vê sêvê nade destê xortê, ko pê nizanê,
 Gulê, ez korim, derman k'anê?

Bi vê xebardana paşinra, ronayî dik'eve ç'e'vê
 E'vdalê Zeynê û ew rojê dibîne, k'ulfetê xwe dibîne, di-
 nîyayê dibîne.

809. Lê-yeman, lê-yeman

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
 Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
 Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
 Lê-yeman, zemano, tu xiravî.
 E'vdalê Zeynê gote şêx Silê: „Şam ji H'elebê
 berjêrtire, goveka vê dinîyayê,

Wezê diqîrim, naqîrim, dengê min k'etiye,
sewta min dernayê,
Wezê bişînime ji toîna mala Şero,
dermanekî bînin, bixum, biqîrim, dengê
minê here qîz û bûkê xeliê ve Bexdayê".

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tuyî xiravî.

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tu xiravî.

Şêx Silê gote E'vdalê lawê Zeynê, go:
„Raste, giliyê teye, Şam ji H'elebê
berjêrtire, goveka ve dinê,
Zozanê Tahar-xan Eleganê hêşîn dikin
xal k'etinê,
Go, gelî cime'tê ji boy navê xudê, hûn
şahad vin, E'vdalî lawî Zeynê kalekî
h'erîfiye, ji Ant'avê h'eta vira hatye ruziyê
xwe naxwaze ji xudê, dixwaze ji mala Şero,
dengbêjê toîinê".

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tuyî xiravî.

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tu xiravî.
E'vdalê Zeynê gote şêx Silê, go:

„Bejna min ne kine, ne dirêje,
Ta rih'ana devê geliya, wextê xweda
wê şîn dike, şax avêje,
Go, ezê yekê bînime serê şêx Silê,
h'eta kurê kurê fave, bêje".

Şêx Silê gote E'vdalê lawê Zeynê, go:
„Raste, giliyê teye, bejna te ne kine,
ne dirêje,
Ta rih'ana devê geliya, wextê xweda şîn dike,
şax avêje,
Go, gelî cime'tê, ji boy navê xwedê,
hûn şahad vin, E'vdalî lawê Zeynê
kalekî h'erîfiye, ji Ant'avê h'eya vira
hatiye, ew heye ne dengbêje,

Ewa yêk ber devê jina rûnî qewlik bêje".
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tuyî xiravî.

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tu xiravî.
E'vdê digote şêx Silê, digo:

„Dîdeme, xweş Dîdeme,
Ç'eman û kaniyan tên ser meda xuşe-xuşe,
ne welle, leme-leme,
Alîkî me yek Rîme, yek Ūrise, yek E'ceme,
Go, dengê min qewale, zarê min qeleme,
Yêk çoka xwe k'utaye çoka E'vdalê lawê
Zeynê, ew heye aşiq K'ereme,
Dimîne li walatê e'ceme".

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tuyî xiravî.

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tu xiravî.

Şêx Silê gote E'vdalê lawê Zeynê, go:

„Zozanê me hene wê Elegane,
Fêzêda rê û dirbîn, binîda kalûskê e'cemane,
Gelî cime'tê, ji boy navê xudê, hûn şahad vîn,
E'vdalê lawê Zeynê kalekî h'êfîfiye, ji
Ant'avê h'eta vira hatîye, ezê îro yekê
binime serê E'vdalê lawê Zeynê, bira neyê
serê gurê ç'iyane".

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tuyî xiravî.

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,
Lê-yeman, zemano, tu xiravî.

E'vdêl gote şêx Silê, go: „Gelî cime'tê,
ezî neyî kalim, zozanê me hene Elegane,
Fêzêda rê û dirbin, binîda kalûskê e'cemane,

Par vî çaxî, li gundê me de'wat bû, ezê ji
hespêda k'etibûm ji pêşîya devê min firîya
bûn cot dirane,

Loma divê, E'vdalê Zeynê kale".

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,

Lê-yeman, lê-yeman, lê-yeman,

Lê-yeman, zemano tuyî xiravî.

810. Hûn sê dengbêjê bi nav-deng

Mîr P'enc got: „Hûn sê dengbêjê bi nav-deng,

T'enê bi k'ilama bikin ceng,

Emê xweşa şevbihêrî kin,

Li we dengbêja guhdarî kin".

E'vdal got: „Lê, lê, Şam, H'eleb,

Diyarbek'ir, li goveka vê dinê,
Ç'iyayê Qeleniyê xal û nişan bi celebê reng
k'etinê,

Ez E'vdalim, E'vdalê bime,

Dengbêjê Memed-p'aşayê Dewrîme,

Ev sê roje ji E'ynt'abê h'eta vira ez rêwîme".

Şêx Silê got: „Ez ne kinim, ne dirêjim,

Ezê donzdeh şev û roja diwana Tahar-xanda
rûnim bi miqama k'ilam bêjim.

Ez Silême, ha, Silême,

Dengbêjê Tahar-xanê Qeleniyême,

Poz-kepiyê E'vdalê Zeynême".

E'vdal got: „Şam, H'eleb li goveka dinê,

Eva sê roje ez rê tîm, diqirînim mîna
qulingê vê Emenê,

„E'ferî" min ze'f standîye ji mala Şero,
vê t'orîne.

Hey-lo Silê, nav-dengê min heye li nav dinîyayê,

Ezê biqirînim mîna qulingê deşa vê Beşdayê,

Mîna kavirê axlêvê, şêx Silê westîyaye,
dikim-nakim pey min nayê".

Şêx Silê got: „E'vdal ez ne kavirê axlêvême,

Ez mêrekî ji mîra çême,

Poz-kepiyê E'vdalê Zeynême,

Mîsh'idê diwana Mîr P'enc Qeleniyême".

E'vdal got: „Ç'iyayê Qeleniyê yane, li min yane,

Biniyêda rē-dirbê çewdarane,
K'îlamê şêx Silê mîna meydanê pêş keç'ikane".

Şêx Silê got: „E'vdalo, tu çiqas bêjî,
Mîna merîkî keř-gêjî,
Ezê biqirînim mîna qulingê deşta Eleganê,
tê deng û sewta minra bêjî".

E'vdal got: „Wey-lo Silê, wey-lo k'otî,
Tu hê gedeyî ji dola Botî,
Bi deng û seda meke gazi,
Tu berêda rûti, belengazi.
Qeleniya şewiti wê himbere,
Devê min dik'ane, singê min deftere,
Mîna te'viyê baranêd ser biharê ji e'wrê
dagirtî bide dere,
Ezê biqirînim mîna qulingê vê Bexdayê,
Bira dengê min herê H'emsikê nava vê H'emayê,
Şêx Silê dengbêjê Tahar-xanê Qeleniyeye;
îro dest E'vdalda hatiye rāyê".

Gulê got: „Bejna E'vdal wa dirêje,
K'ê di'iyê, k'ê binayê, şêx Silê sê roj,
sê şeva li diwana Tahar-xanda rûnî,
çoka xwe bide çoka E'vdal, bi miqam
k'îlam bêje".

E'vdal got: „Dilê min îro bêşe-bêşe,
Ezê bikim, wekî h'eta kurê-kuṛa xelq rābe,
bi zarane xweṛa bêje".

Ji diwanê jinekê go:
„E'vdalo, bese bêje, bilovîne,
Şêx Silê h'eyfe, meêşîne,
De wayê li-min, hey-wayê,
Bi h'elaliya xwedê, şêx Silê destê E'vdalê
Zeynêda hate rāyê".

811. Diwane, xweş diwane

E'vdal got: „Diwane, xweş diwane,
Mîr P'enc bi xwe Tahar-xane,
Emê xeberdin bi îzin destûr,
H'eta digîjine derecê k'ûr".

Şêx Silê got: „Raste, diwana Mîr P'enc xweşe,
Ez natirsim ji e'wrê rēşe,

Hûn ji E'ynt'abê hatine vira,
Xwezil Gulê minrâ bistra".

Gulê got: „Şêx Silê, serê xwe meêşîne,
Aqilê xwe p'ak t'op ke, bicivîne,
Ew Gula hatiye van dera, ji we qet minetê
nak'şîne".

Şêx Silê got: „E'vdalê Zeynê t'evî Gulâ Wetê,
Ev sê roje derk'etiye ji E'ynt'abê,
Deng bela bûye li h'emû ciya,
Gulê usa bedewe, xatûnâ kurmanca".

Gulê got: „Şêx Silê, ez ji xatûnâ hê zêdeme,
Îro agirê nevsa canê teme,
P'ak bizanbe, nayê min Gulêye,
Lê tu, xweîra bivîne t'ivdir û rêye,
Ez Gulême, Gula Wetême,
Kevaniya Memed-p'aşayê Dewrême,
Dengbêja diwaname,
Serk'ara gele jiname".

E'vdal got: „Şêx Silê aqilê xwe bicivîne,
Ser minrâ dengbêj t'unîne,
Ez geriyame li dûma dinîyayê,
Bi qasî min k'ilama kes nayê,
Lê feqet, ç'e'v Gulê mek'eve,
Bira ferxê te ji hev raneve,
Tu were, li E'vdalê Zeynê mêzeke,
Bira derê k'ana k'ilama veke".

Gulê got: „E'vdal, ez Gulim, Gula dînim,
Li ber t'u kesî xwe nah'evînim,
Çoka xwe didime çoka mêra,
K'ilama divêjim mîna şêra".

812. E'vdal kore, rê nabîne

E'vdal kore, rê nabîne,
Keseke xudan xêrê qe t'unîne,
Destê E'vdal bigre, ber diwara bigerîne,
T'emo lao, were destê min bigre bavêje
ocaxa şêx Badîne,

Ne ez E'vdal bûm,
E'vdalê lawê Zeynê bûm,
Ç'îç'ekê sîyara bûm,
Gula diwana bûm,

Sibê h'eta êvarê, ber devê mîran, h'akima bûm,
E'vdal kore, rê nabîne.

Qulingo, malşewitiyo, bese biki qîrîn,
Were, em destê hev bigrin, heřine ser
H'akimê Loqmani,
Bira ç'e've min sax ke, milê te cebirîni,
Ne ez E'vdal bûm,
E'vdalê lawê Zeynê bûm,
Ç'iç'ekê siyara bûm,
Gula diwana bûm,
Sibê h'eta êvarê, ber derê mîran û h'akima bûm
E'vdal kore, rê nabîne.

E'vdal kore, rê naçinê,
T'emo lao, were destê bavê xwe bigre,
bavêje ocaxa şexê Sore,
Ne ez E'vdalim, E'vdalê lawê Zeynême,
Ç'iç'ekê siyarame,
Gula diwaname
Sibê h'eta êvarê, ber devê mîran û h'akimame,
E'vdal kore, rê nabîne.

813. Ezê kor bûm, rê navînim

Ezê kor bûm, rê navînim,
Destê xwe li diwara digerinim,
Mîna berê qîz û bûka qe dora xwe navînim.
Li-min wayê, li-min wayê, li-min wayê,
Bira qeda bêye li te dinîyayê,
Feleke qelpe, zeman xayîne, min E'vdalê
korra qe nayê.

Malê me danîne li warê k'ozê,
Kesekî xudanê xêra t'unîne, destê min bigre,
bive ser h'ekimê Stembolê yanê yê
vê T'ewrêzê.

Quling bi refe beriyê firîne,
Wextê wane li zozana hilgerîne,
Wey qulingo, malxiravo, were milê min
bigre Anadolîyê bigerîne,
Ezî korim, ç'e've min navînin,
Lê xweıra divêjim û dilovînim.

Qulingo, bese xweıra biqîrîne,
Ç'e've minê hemîn korin, lê p'er û baskê
te şkestîne,

Were, emê heřine zıyareta, bira ç'e've^ê
min sax ke, p'erê te bicebrîne.
De wayê, li-min wayê,
Qeda bê li te diniyayê,
Sê rojê felekê qelpin, çawa E'vdalê Zeynêra nayê.

Wey-lê Gulê, mala bar kir,
Wê qesta warê meyi par kir,
E'vdalê Zeynê gula govenda bû, îsal qız
û bûka devê xwe li ser min xar kir.
Malê me derk'etine li van wara,
E'vdalê Zeynê kore, ew maye ser firara,
De wayê, li-min wayê,
Qeda bê sê rojê te diniyayê.

Herê qulingo, ji beriyê diqirîni,
Dil-cegerê min t'ev dih'elîni,
Xwezila wan sala, wan zemana,
P'erê te sax bûn, ez jî silameti li zozana.
Qulingo, de tu xweıra biqirîne,
Derdê te ze'fin, baskê te şkestine,
Were, emê heřine ser h'ekîma, bira ç'e've^ê
min sax ke, baskê te bicebrîne.

De wayê, wayê, sed car wayê,
Bira qeda bêye te diniyayê,
Zeman xayîne, minra nayê.
Ez E'vdalim, E'vdalê Zeynême,
Eşqlû, serwêrê di k'êfême,
Guleke li rû dinême,
Îro li ser firara malême.

814, E'vdal kore, rê navîne

Eman, eman, E'vdal kore, lê, lê, rê navîne,
K'esekê welatê Aledoniyêda xudanê xêra
qe t'unîne,
Milê E'vdalê Zeynê, bavê T'emo bigre,
ser h'ekîma begerîne,
Li-min wayê, li-min wayê, E'vdal kore li diniyayê.

E'vdal go: „Qulingo, marûmo, bihare, te çi
ser miıra wa qirîne?
Sewta teva e'yane, ç'e've^ê min kor bûne,
p'er û baskê te şkestine,
K'esek walatê Aledoniyêda xudanê xêra
qe t'unîne,

Milê min teya bigre, bive ber ocaxa şêxê Dîne,
Belkî xwedê me tê rē'mê, ç'e'vê min sax be,
p'e'r û baskê te bicebrîne".
Li-min wayê, li-min wayê, E'vdal kore li dinîyayê.

E'vdalo marûmo, quling hatin ji zozana,
De wê vêsbe berê xwe dane berîya jêrin,
germê lê germistana,
K'esek welatê Aledoniyêda xudanê xêra t'unine,
Milê bavê T'emo, siyarê Cindî bigre,
bigerîne ser h'ekîma, dû dermana.
Li-min wayê, li-min wayê, E'vdal kore li dinîyayê.

E'vdal digo: „Ez E'vdalê Zeynikê bûm,
Ber dilkê mîr, h'akîma, dengbêjê Memed-begê bûm,
Dilê gele qîz û bûka minda hebû,
Îro kor bûme, mame ser firara".
E'vdal kore, E'vdal kore, E'vdal kore li dinîyayê.

815. E'vdalê Zeynikê, babî T'emo

E'vdalê Zeynikê, babî T'emo, siyarê Gogerçîne,
K'etiye ser rêka vê kaniyê, sê zerî jêla hatine,
Zerîya pêşin hat û buhurî, qe deng ne kir,
Zerîya ort'ê go: „Xayê, p'orkurê, nas nakim,
Nizanim, vî kalî k'îjane, korî k'etiye ser rêka
kaniyê".

Go: „Erê, p'orkurê, k'etiye ser rêka vê kaniyê,
Rabûye malê mal mezinan,
Ji xweıra digere van li rēcuyê".

Go: „T'emo, bigir destê min, bavê derê dîwanê
p'aşê".

Lawê p'aşê derk'etiye derva,
Çûye aliyê mala, gotiye:
„Dayê, kalek hatiye derê dîwanê rûniştiye,
Vî kalî nizanim k'îjane?"
Jina p'aşê derk'etiye derê dîwanê,
Ji kurê xweıra gotiye: „E'vdalê Zeynikêye,
Babê T'emoye, siyarê Gogerçîne,
Rabûye malê mal mezina,
Ji xweıra digere rēcuyê".
Lawê pîrê jêra rēcû daye,
Bîst çar mecûtiyê spiye,
T'emo lao, xwede fik'ê bi vî malî zêde biki.
T'emo lao, bigir destê min babê,
Bive bircî jêrin, derê dîwanê binbaşî".

Lawê bînbaş derk'etiye derê malê,
 Vegeriya aliyê malê,
 Go: „Dayê, kalekî koranî derê diwanêye,
 Nizanim vî kalî k'îjane?“
 Jina bînbaşî derk'etiye derê malê,
 Gotiye: „Lao, E'vdalê Zeynikêye,
 Babê T'emo, siyarê Gogerçînêye,
 Rabûye ji malê mal mezina,
 Ji xwera digere ji van fecûyê“.
 Lawê bînbaş daye jêra cotek çarixê ç'ermêye,
 Go: „T'emo lao, xwedê rik'ê bi vî malî zêde neke,
 Xudêo, tu bi vî malî xirab biki“.

816. Quling têno ji zozana

E'vdal divê: „T'emo lao, quling têno ji zozana,
 Berê xwe dane beriya xarî di germiyana,
 Hêlinê xwe çê kirin li ser darê di kizvana“.
 T'ev naliyê û t'ev koraniyê,
 Mirin çêtire ji feqiriyê.

„T'emo lao, ç'e'vê bavê te kor bûne îro çare,
 Kesekî xuyî xêr t'uneye bi ç'eplê E'vdalê
 Zeynikê, bavê T'emo bigre, bavêje ser
 tiktorê bilxare“.

T'ev naliyê û t'ev koraniyê,
 Mirin çêtire ji feqiriyê.

Tiktorê bilxarê divê: „T'emo lao, bavê
 te ne koriye, jêra dibêjin mûmare“.
 T'ev kaliyê û t'ev koraniyê,
 Mirin çêtire ji feqiriyê.

Bira xwedê milk'ê t'u canika û kuşa bava neke.

E'vdal divê: „T'emo lao, quling têno, qulingî şeşe,
 Erê, dibê, p'er û baskê wan bi nexşe,
 Kesekî xuyî xêr t'uneye, ç'eplê E'vdalê Zeynikê,
 bavê T'emo bigre, bavêje ser tiktorê h'ebeşe“.
 T'ev kaliyê û t'ev koraniyê,
 Mirin çêtire ji feqiriyê.

Tiktorê h'ebeş divê: „T'emo lao, ç'e'vê bavê te
 ne koraniye, jêra dibêjin ava rêşe“.
 T'ev kaliyê û t'ev koraniyê,
 Mirin çêtire ji feqiriyê.

E'vdalê Zeynikê divê: „T'emo lao, quling têno
 û diqungînin,

Deşt û zozan t'ev datînin,
 Kesekî xuyî xêr t'uneye, bi ç'eplê E'vdalê
 Zeynikê, bavê T'emo bigre, li walat û
 şaristana bigerîne,
 Belkî dermanê ç'e've E'vdalê Zeynikê, bavê
 T'emo ji xweşa bivîne".
 T'ev kalîyê û t'ev koranîyê
 Mirin çêtire ji feqîrîyê.

817. Wey li-min felekê

Wey li-min, felekê,
 Felekê, te çîrâ li min ha kir?
 Te k'imê xwe li min xar kir,
 Kor bûna E'vdalê Zeynikê, kal bûna wî li
 dinê ji xweşa feyda û k'ar kir,
 Xortanî mala xwe cem E'vdalê Zeynikê bar kir,
 Qîz û bûkan dilê xwe ji E'vdalê Zeynikê sar kir,
 Hey-li min, felekê.

Te çîrâ li min ha kir?
 Te teyrê xwe berda, k'oma rîfa min bela kir,
 Te min kir qut'îkî pola, dev û lêva wî şema kir,
 Herçî dost bû, te li min melûl kir,
 Herçî dijmin bû, te li min şa kir,
 Hey li-min, felekê,

Zozana gundê me xoşe, li sîya darê,
 Felek, ez şaş kirîme, ber daye gav li jorê,
 gav li xarê,
 Felek xayîne, dewran bêbexte, dikim-nakim
 qet nayê li k'arê,
 Hey li-min, felekê.

Ezî E'vdalim, E'vdalê Zeynê bûm,
 Wextikê jî xortekî çarde salî bûm,
 Sûwarê canîkê sê salî bûm,
 Li diwanê h'akim û mîran, bega, begleran bûm,
 Dengbêjekî serekê dengbêjan bûm,
 Ber dilê qîzan û bûkan bûm,
 Îro E'vdalî kor bûye, k'etîye ber deran û diwaran,
 Kesekî xêrxaz t'ine, bi destê E'vdalê Zeynikê
 bigre, biye li male,
 Hey li-min, felekê.

Bahare, xaş bahare, wexta k'oça bar kin,
 herne zozana,

Dibên: „E'vdalî kore, bira bimîne ser firaran,
Ji xweṛa bigere ber deryan û diwaran,
Destê xwe bigerîne nav k'unê mişkan û me'ran".
Hey li-min, felekê.

Enendola rengin xweşe li van giran û gazan,
Xweş te qirîne quling û qazan.
Gundin û malino, xudêyê xwe dih'ebînin,
rabin dia'kê ji rebê e'lemê bikin, ko ç'e've
E'vdalê Zeynikê sax bin, E'vdal here Gula
k'eşîş bibîne, belkî bighê bextan û mirazan.

II. Ê P O S

Rostemî û cengleme

818. Cangîr-p'elewan *

Go, hebû Rostemê Zal. Rostem diçû digeriya, rōj-kê siyar bû çû nêç'irê, k'êfa nêç'irê da ser Rostem. Rostem çû nêç'irê, ze'f geriya h'etaki nivro, aciz bû, kanîk k'ete pêşiya Rostem, Rostem ser kanîyê, peya bû. Rostem, Rexşê winê qudretê hatibû, Rostem wekî peya dibû çîqa rāba, hazir ba dikire gazi: "Rexşê Belek", Rexşê Belek dihat ber disekini. Erê... Rostem serê xu danî gaskê rāza, rābû kire gazi, go: "Rexşê Belek!" Rexşê Belek revî wêda çû. Go: "Hê t'êr nexariye". Carke din serê xu danî, carke din qaskî ma: "Rexşê Belek!" Rexşê Belek carke din jî çû, revî çû. Rābû da pey, gurzê xu hilda da pey. Rexşê Belek çû.

Rexşê Belek çû nava şehere Zabilê. Çû derk'ete şehere Zabilê, Rostem jî çû derk'ete şehere Zabilê, Çû, çend h'evê cahil, gotê, go: "Hespekî wê formê hatiye, go, nava şehar, k'ê girtiye?" Ewî go: "Êw hespê tu di vêjî, go, wê birine h'ewşa Mesîh'anê A'dilda girê dane, h'ewşa Mesîh'andane. Mesîh'an mezinê şehere Zabilêye. Go, h'ewşa Mesîh'andane". Rostem çû h'ewşa Mesîh'an, dēna xu dayê Rexşê Belek wēderê darêva girê dane. Zînê wî lêkir, go, ez hema lê siyar bim herim, wê bê Rostem tirsîyaye, çûye. Go, ezê herim t'eseliya Mesîh'anê A'dil bikim, xak û p'akê Mesîh'anê A'dil bibînim, go, ezê werim.

Rostem derda çû, cime'tê dēna xu da Rostem, serê wî weke doleba aša, simêlê wî mîna dūvê rexşa, t'iliyê wî weke bevşa, xwexwe, weke ç'iyayê K'osemad, derda çû, selam kir, selam vegirtin: "K'erem ke, k'erem ke, k'erem ke", Rostem cî nişan kirinê, go: "Navê te ç'iyê?" Go: "Navê min Rosteme". - "Rostemê mala Zabilê?" Go: "Erê!" Râkirin danîn jor, go: "Ciyê te vire". Râkirin danîne jor, rûniştin hinek xeberdan, xoş û bêş, on bêş, derbaz kirin, Rostem gote Mesîh'an, go: "Ezê herim". Mesîh'an gazi cime'ta xu kir: wezîr-wik'alet, şê-xûl-îslam, sedirezem, ehlê surê, meclîsa k'ubar kirin,

go: „Werin, k'anê em çi p'êşk'êşî Rostem bikin, k'anê em çi bidine Rostem?" Yekî go: „Hespkî bidê". Yekî go: „Şûrkî bidê". Yekî got: „Ap'incîkî bidêda". Jina Mesîh'an gotêda, go: „Canim, go, hûn tiştî nizanin, hespê weke hespê Rostem, hûn nikarin bidinêda, Rostem h'ewcê hespa nîne, h'ewcê şûra nîne. Go, qîza mine mezin hine şik tê heye, qîza mine biç'ûk, Fîreng Şahabî, go, bêh'ed û bêşik û bêgumane. Go, ewê bide Rostem". Mesîh'an bû zîqa-zîqa wî, mîna ce'şîkî k'era xu piştostan havêt, go: „Filankes, wekî dibê, h'irç mêşe derk'et, çi nêr, çi mê? Evê jînikê çîqa aqıl t'okimîş kir, hema rasti jî xeberê wêye". Gazî Rostem kirin, „Rostem, - go, - mi qîza xu Fîreng Şahabî da te". - „Ê, - go, - xudê te serfiraz ke". Ot'axkê Rostemra vala kirin.

Rostem êvarê çû xak-p'akê Fîreng Şahabî, kul mala bavê Rostem k'eve, Rostem mîna gamêşkî çar salî

Bi zor dudilmîş kir,
Çibix quldirmîş kir,
Pêşî dirêjkîre Wanê,
Paşî ma Rewanê,
Dêş û dêş,
Av berda cawa êş,
On şiftelî, bîr şiftelî,
Şiftelî on p'ere,
Alan yoxtir, sat'an yoxtir,¹
P'irtkê lih'êfê çû berderî.

Rostem ma wêderê, çil şevî ma wêderê. Rostem çil şevî ma wêderê, Fojkê go, (donzde p'adşayê Îranê hebûn: Behremê Cebelî bû, Şerîfê H'ekîm bû, Şêrê Badêbad bû, Izêrê Fîlesîyar bû, Teyarê P'ence bû, Gohde-îê Gûhderzî bû, K'eymalê K'ey Xosrawê Bimbarek mezinê wan bû, mala K'ey Xosraw mezinê wan donzde p'elewana bû), go, mala K'ey Xosraw wê bibîne, wê min gunek'ar ke.

Êvarê çû, go: „Fîreng Şahabî". Go: „Çiye?" Go: „Ezê sivê heřim". Fîreng Şahabî go: „Lê ez?" Go: „Ezê te bihêlime vira, ezê heřim!" Go: „Ne ez h'emleme?" Go: „Wekî tu h'emleyî, te h'emla xu danî: qîz bû, ezê bazbenda xu bidime te, bifroşe, t'êra teye h'eta hûn bimirin. Heke kur bû, ewî çarde sala xay ke, evê bazbenda min milê girêde, berde, k'uda diçe bira heře".

Fîreng Şahabî rābû qesta dîwana bavê xwe kir, dîwana Mesîh'an kir, çaxkî bêçax, vî çaxî,² Mesîh'an dēna xu dayê Fîreng Şahabî derê odê vekir „Ya, Fîreng Şahabî, - go, - te vî çaxî bêçax mi pirsîye, xudê xêr ke?" Go: „Te çi, bavo, da min Rostem, Rostem naha min dihêle cîda, lédixê diçe. Go, mi dihêle cîda, diçe". Mesîh'an dilê wî t'ijî bû.

„Fîrêng Şahabî, - go, - ez let'
û p'ûta kim,

Ez ç'ûka ser sotî kim,

Ez hebena der kotî kim,

Ez xirê k'erê î'sa kim,

go, ezê rābim nava şehere Zabilê, ezê cotk'arî cot hilde ceh lê biçine. Heře, go, te agir dilê min xistiye". Fîrêng Şahabî lêda çû.

Rostem sibê rābû sîyar bû, berê xu da mala Îranê, lêda çu derk'ete mala xue. Cihab dane mala K'ey Xosrawê Bimbarek go: „Eva çil şevê Rosteme çûye nava k'afirstanê, dîsa olix-t'odix lê p'eyda bûye. Berê hingê, dîsa çubû nava wana, kuřek lê p'eyda bû, navê wî Zorab bû. Mezin bû, dîsa anîrî hatine ser Îranê. Feremez kurê Rostem bû, ser Îranê kirine şer, lêda milê Feremez şkênand. P'elewanê Îranê ze'f kuştin Zorab. Milê Feremez şkênand, dest havête Feremez k'işand, kevirek wêderê bû, kevirî mezini binecî, Feremez dest havête kevir, kevir ji xurā k'aş kir bir. Navê wî danine Feremezê K'oyçer. Go: „Dîsa çûye nava k'afirstanê, dîsa olix-t'odix lê p'eyda bûne, wê binî şerê me".

Mala K'ey Xosraw gazi Rostem kir. „Rostem, - go, - tu çima giliyê ha dikî?" Rostem xeyidî, berê xu da şehere Hindistanê. Lêda çû nava Hindistanê, go: „Ezê herîm, h'etaki Îran tê çiyê T'ûranê distîne, paşê, go, ezê werim".

Rostem çû derk'ete şehere Hindistanê, ba rāyê hind. Rāyê hind dēna xu da Rostem, qam û qamata Rostem, xwexwe qasî çiyayê K'osemade, t'ilîyê wî weke bevşanin, simêlê wî weke dūvê rēşanin, xuxu serê wî weke çiyayê K'osemade. „Qurba, - go, - tu merivê k'iderēyi?" Go: „Ez merivê Xoce Xiromê Emenême". Go: „Tu çima hatî vira?" Go: „Ez merivkî alvêçîme, bazirganbaşî bûm, ez bin k'etime, min bazirganê xu undakir, ez bin k'etime, ez hatime vira, şehere Hindistanê t'ebila xu hildim". - „Navê te çiyê?" Go: „Navê min Xoce Xiromê Emenêye". - „Xoce Xirom, - go, - tu k'u dimîni?" Go: „Ez Îranê dimîni". Go: „Tu xudayê xue kî, wekî tu Îranê dimîni, te qe Rostemê mala Zalê ditiye?" Go: „Ze'f cara min ditiye. Go, ez ew hevalê hev bûn". - „Gelo, - go, - qam-qameta te yan qam-qameta wî?" - „Te çî qam-qameta mi dit, çî ya wî dit, he ma qam-qameta me yek bû. Go, me dikire guleş, car hebû min ew e'rdê dixist, car hebû ewî ez e'rdê dixistim. Go, me xu dik'şand, car hebû qasî libe genim ewî giranî mi dikir, car hebû qasî libe ceh mi giranî wî dikir".

Rayê hind anî ot'ax jêra da valakirin, go: „Evi xay kin, weki usane eva meriki baze". Erê... Rostemê te ma wêderê.

Qîza Mesîh'an wextê wê t'emam bû, h'emla xu danî, xudê kuřek dayê. Xudê kuřek dayê, Mesîh'an anî hat danî nava cime'ta xu, wezîr-wik'aletê wî, şêxul-îslam, sedirezem, ehlê surê, meclîsa k'ubar rûniştin, meclîs kirin. Go: „Werin, eva xarziyê mine, k'anê hûn çi navî lê dikin?" Navê wî danîne Cangîr. Navê wî danîne Cangîr, Cangîr røjê wî bîna mehanin, mehê wî bîna salanin. Mezin bû Cangîrê te, çarde-panzde salî bû.

Qîralikî mezin, Mesîh'an mestir bû, xerc Mesîh'an distand. Du p'elewanê wiye gûzî hebûn, weke Rostem-p'elewan bûn. Navê yekî P'îran bû, navê yekî Mêran bû. P'îran, Mêran herdu şandin, go: „Heŕne şeherê Mesîh'an xercê wan berev kin bînin. Herdu hatne mala Mesîh'an, gurzê xu danîne biniya odêda. Rûniştin. Cime't hat lê berev bû. Cangîr çuye neç'îrê, êvarê hat dêna xu dayê, derê mala Mesîh'an cime't t'iji bûye. „Canim, - go, - ev çi be'se?" Go: „Meriy hatine, xerc berev dikin". Erê... Ew jî çû biniya odê, - cahile, wextê vanra cahile, - çû biniya odêda rûnişt ba gurzê wana. Dest havête gurzê P'îran, Mêran, ha řakir, ha bilind kir dêna xu dayê. P'îran, Mêran dêna xu danêda, gurzê wana t'u kes nikare řake, ev hema ha rûniştî lêdixe řadike. „Mesîh'an!" Go: „Çiye?" Go: „Ev çi teye?" Go: „Nebiyê mine". - „Kuŕo, - go, - nebiyê te k'u hat? Te qîza xu daye k'ê?" Go: „H'al-h'ewalê Rostem, go, haye, Rostem wextki hatîye mala min, min qîza xu dayê. Eva kuŕê Rosteme". - „Hey, - go, - xudê malka te xirab ke, go, t'u p'elewan nikare gurzê min e'rdê řake, ev gurzê min řadike, bîna girvankê pê dilîze. Go, em bivin heŕine şeherê Îranê, evê ze'f p'elewana bikuje, ze'f cî jî meŕa bistîne". Erê... Xercê wan berev nekirin, çûne bal qîralê mezin. Çûne bal p'adşayê mezin, „P'îran, - go, - we xerc anî?" Go: „Na, h'al-h'ewalê nebi-ki Mesîh'an vê formêye: gurzê min řadikir pê dilîst". Erê... Go: „De zû kin, bişînine pey Mesîh'an, bila bîne, em esker hildin heŕine ser Îranê".

Çûne pey Mesîh'an, go: „Cangîr xuŕa bîne". Cangîr jî bir çû. Dîya wênê gotêda, go: „Cangîr, wê te bivin heŕne şêŕ. Go, weki dibêjin, bê, bila dîya min mîŕa bê. Dîya min neyê, ez nayê". Erê... Birin çûn, P'îran gote Cangîr: „Cangîr!" Go: „Çiye?" Go: „K'ursiyê aliyê rastê, çuxê sor ser, go, ew k'ursiyê mine, k'ursiyê aliyê ç'epê, çuxê şîn sere, go, ew k'ursiyê Zorabe, go, Rostem lêda Zorab kuşt. Ew k'ursî h'eziniye, h'ezna wî k'ursî řanekirine. Ser wî k'ursiyê

rûnê, h'ezina wî k'ursiyê rake". Cangîrê te çû ser k'ursiyê rûnişt. Qirâlê mezin gotê: "Cangîr, go, te h'elal be, ew k'ursî, go, h'eziniye, h'ezna wî k'ursî, go, tu ser rûniştî, te h'ezna wî rakiriye. Înşala, h'eyfa wî k'ursî jî tê raki". Erê... Go: "Mesîh'an, k'arê xu bike, k'arê Cangîr bike em herne ser Îranê". Cangîr gotê, go: "Qirâl xaş be, wekî diya min hûn binin, ezê werim". - "Lao, - go, - esker, p'elewan, sahba, jin, k'uifet, wê ça nav be?" Go: "Wekî hûn min bikujin jî, ez nayem. Go, xewa min ba kesî nayê, hûn diya min binin, ezê werim, hûn diya min neynin, go, ez nayem!" - "H'eyran, - go, nabe, diya te jine, t'eye esker, nave!" Gotê, go: "Çanim, emê çadirki, wî diya wîra başqe vegrin, bila lêda be, bike şer. Hate kuştin, hate kuştin, nehate kuştin, bila cî meıra bistine î?" Mesîh'an go, herê diya ...³, p'elewanê xu, hilde were!"

Efendim, p'elewan Cangîr hildan birin çûne cem qirâlê mezin. K'arê xu kirin, esker û leşkerê xu hev girêdan, gurz û k'embenê xu li hev girêdan, ordî berewirî hevdu kirin. Şeqle, Beqle, beyreqdarê ordiyê bûn, k'etne pêşiya ordiye, ordî berê xu da Îranê. Berê xu dane Îranê, lêdan çûn derk'etne mêrga Şeverûtê, kaniya H'eriyê, ort'a şehere Îranê, T'ûranê çadirê xu lêdan. Çadirê xu lêdan, dest Îranê xirabiye kirin: Rojkê t'alanê gundki birin, Rojkê du meriv kuştin, Rojkê çend ga birin çûn. Merivki k'esib hebû, du gayê wî hebûn, zeviya wî jî ser sînor bû, çû sînor berdanê mêrik rêvî, herd gayê mêrik birin çûn.

Herd gayê mêrik birin çûn, mêrik qesta mala K'ey Xosraw kir. Lêda çû mala K'ey Xosraw, go: "Xudê mala te xirav ke, T'ûranê, go, ciyê Îranê gi xirav kir, haqa meriv kuştine, haqa p'elewan birine, du gayê min hebûn, herd gayê min jî birin çûne". - "Hey nabe?!" - "Erê, welle". Defa hewarê da, p'elewan hev berev kirin. P'elewan berev kirin, donzde p'elewanê Îranê hebûn, eskerê wan berev kir.

Mala Zalê neçû. Zalê sond xar, go: "H'etaki T'ûran ciyê Îranê nestine, go, ezê wî çaxî bişînim Rewşê Bêh'unur binin werin, bila gurzê hilde yekê dayne, cî miıra fireke" Erê...

Ew donzde p'elewanê Îranê çûn, ordî berewirî hevdu bûn. Sibê Roj di Qatê Qule derk'et, tav li e'rdê t'iji bû, p'elewan rê xuya kirin, bû "ha-hiyê" k'afira, bû nale-nalê p'elewana, ordî berewirî hevdu kirin, serê k'ergidana miqabilî hevdu kirin, gurz u k'emben hevdu bar kirin. Derk'ete meydanê kure Behremê Cebelî, derk'ete meydanê Cangîr, ehle-sehlê dane hev, ehle-sehlê wan hev negirtin, êvar xêr dane hev, êvar xêrê

wan hev negirtin, parî lûs dane hev,⁴ parî lûsa wan hev negirtin. Kurê Behremê Cebelî dey li Cangîr kir: „Cangîr, dora mine yan dora teye?“ Cangîr got: „Dora teye, dane dora te“. Dor k'ete kurê Behremê Cebelî. Destê xu li xelekê gurza da, kevir ji k'êresî verêşiya, reşik û tarî war bûn, h'ût û ne h'ûta serê xu ji be'ra derxistin, meleka serê xu ji e'zmana derxistin, go: „Axir dewre yan axir zemane?“ Go: „Ne axir dewre, ne axir zemane, şerê kurê Behremê Cebelîye, şerê Cangîre“. Ewî gurzek h'ewalî serê Cangîr kir. Wekî Cangîr neba, yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oat'aş ba, yan ç'iyayê K'osemad ba, wê lêda xird û xam kira. Cangîr bû, mala Rostemê Zal bû, biniya tu gûzkî barê hîlî xî.

Dor k'ete Cangîr. Cangîr destê xu xelekê gurza da, gurz pola, sulp'e pola, agir lê dibarî bîna k'urkê h'edada, bayê gur, agirê gumreh', k'ûviyê de'liya p'ê-sivik xilas bûn, yê p'êgiran dane avê, ewî gurzek h'ewalî serê kurê Behremê Cebelî kir, lêda h'eta nivro kurê Behremê Cebelî alt kir, rakir. Kurê Behremê Cebelî lêda, rakir bir çû, şayî k'ete nava T'ûranê, şîn k'ete nava Îranê. „Kurê Behremê Cebelî, - go, - p'elewanekî ha gûzlî bû, kurê Behremê Cebelî birin“.

Sibê Gohdelê Guhderzî derk'ete meydanê. Sibê zû Gohdel rabû, Gohdel p'elewanekî gûzlî bû, „Gohdel, - go, - tu he're!“ Sibê Gohdel rabû, sûar bû. Rôj di Qafê Qule derk'et, tav li e'rdê t'ijî bû, p'elewan rê xuya kirin, bû „ha-hîyê“ k'afira, bû nale-nalê p'elewana, ordî berewirî hevdu kirin, serê k'ergidana miqabilî hevdu kirin, gurz û k'emben hevdu bar kirin. Derk'ete meydanê Gohdelê Guhderzî, derk'ete meydanê Cangîr. Cangîr dey li Gohdel kir: „Gohdel, - go, - dora mine yan dora teye?“ Gohdel gotê, go: „Dora teye“. Dor k'ete Cangîr. Cangîr destê xu xelekê gurza da, gurz pola, sulp'e pola, agir lê dibarî bîna k'urkê h'edada, bayê gur, agirê gumreh', k'ûviyê de'liya p'ê-sivik xilas bûn, yê p'êgiran dane avê, ewî gurzek h'ewalî serê Gohdelê Guhderzî kir, ba milê Godel nekire mîna h'eba xerdalê,⁵ canê wî bîna t'ûra nav avê çû, hat. Dor k'ete Gohdel, Gohdel destê xu xelekê gurza da, kevir ji k'êresî verêşiya, reşik û tarî wer bûn, h'ût û neh'ûta serê xu ji be'ra derxistin, meleka serê xu ji e'zmana derxistin, gotin: „Axir dewre yan axir zemane?“ Go: „Şerê Gohdelê Guhderzî şerê Cangîre“. Ewî gurzek h'ewalî serê Cangîr kir, wekî Cangîr neba, yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oat'aş ba, yan ç'iyayê K'osemad ba, wê lêda xird û xam kira. Lê Cangîr mala Rostemê Zalê bû, ba milê Cangîr ne kire bîna he-

ba xerdalê, ça tu gurzkî bavêjî serê k'umbetê. Ewî Gohdelê Guhderzî hev dan, h'etaki berî êvarê, lêda Gohdel rakir. Lêda Gohdelê Guhderzî rakir, şîn k'ete nava İranê. Gohdel p'elewanekî k'ivş bû nava İranêda, p'elewanekî gûzlî bû, weke Rostem bû. Go: "Ewî Gohdel bir çû". Erê, Gohdel bir çû, diya winî gotê, go: "Gohdelê Guhderzî, te xu nedigirte tu herî silavî şah û p'adşa, tu xu digrî herî silavê kewnke jina". Gohdel hat bibe'ce. "Gohdel!" Go: "Çiye?" - "Gohdel, - go, - dinêda k'ê we alt bike hûn ber xu nak'evin". Go: "Dinêda, wekî mala Rostem me alt ke, go, em ber xu nak'evin, yê dinê k'ê me alt ke emê bibêcin". - "Ê, ne go, - ew kurê Rosteme!" - "Çi dibêjî?" Go: "Lê, - go, - kurê Rosteme". - "Ê, - go, - wekî kurê Rosteme, vê seh'etê jî mi bikuje xema min nîne, mala Zalê, kurê Rostem me alt dike". Erê... P'elewan k'ijan diçe, Cangîr bîna dewara selbend dike, girê dide.

Cahab dane Zalê, go: "Zal, mala te xirab be, p'elewanê İranê t'imam k'uta kirin, tu vira sekinîyî". Zal go: "E naçim!" Sond xar, go: "E naçim!" Feremez kurê Rostem bû, Feremez rabû, p'elewanê mala Zalê her t'ek-t'ek rabûn, t'imam derk'etin. Zal t'enê ma. Go: "Nika p'elewan t'emam çûn, tu t'enê mayî". Çadira mala Zalê, çadira. alet'epe hebûn, şevçirax serê wê bûn, çadira alet'epe hildan p'elewanê mala Zalê û qesta t'ixûb kirin, lêdan çûn. Lêdan çûn çadira alet'epe lêdan p'elewanê girtî, Gohdel wana got: "Rostem hat! Eva çadira Rosteme. Go: "Rostem hat!" Erê... Kurê Rostem sibê rabû. Sibê derk'ete meydanê Feremez. Tav li e'rdê t'ijî bû, rengê rojê rēwşan bû, p'elewan rē lê xuya kirin, bû "ha-hiyê" k'afira, bû nale-nalê p'elewana, ordî berewirî hevdu kirin, serê k'ergidana miqabilî hevdu kirin, gurz û k'emben hevdu bar kirin. Derk'ete meydanê Feremez, derk'ete meydanê Cangîr. Cangîr dey li Feremez kir: "Dora mine ya dora teye?" Feremez go: "Dora teye". Cangîr destê xu xelekê gurza da, kevir ji k'êresi verêşiya, rēşik û tarî werbûn, h'ût û neh'ûta serê xu ji be'ra derxist, meleka serê xu ji e'zmana derxist, go: "Axir dewre yan axir zemane?" Go: "Ne axir dewre, ne axir zemane, go, şerê Feremez şerê Cangîr". Ewî gurzek h'ewalî serê Feremez kir, Feremez neba, yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oafş ba, yan ç'iyayê K'oşemad ba, wê lêda xird û xam kira. Gurzek h'ewalî serê Feremez kir, canê Feremez mîna t'ûra nav avê h'ejîya. Dor k'ete Feremez, Feremez destê xu li xelekê gurza da, kevir ji k'êresi verêşiya, rēşik û tarî werbûn, h'ût û neh'ûta serê xu ji be'ra derxist meleka serê xu ji e'zmana derxist, go:

„Axir dewre yan axir zemanê", Go: „Ne axir dewre, ne axir zemanê, şerê Cangîr, şerê Feremeze". Ewî gurzê h'ewalî serê Cangîr kir, wekî Cangîr neba yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oataş ba, yan ç'iyayê K'oşemad ba, wê lêda xird u xam kira. Gurz h'ewalî serê Cangîr kir, ba milê Cangîr nekire mîna h'eba xerdalê, ça tu gûzkê barê hîlî xî. Ewî Feremez hevdan, h'etaki qamê êvarê, lêda Feremez fakir. Feremez fakir, Feremez bir çû. P'elewan dêna xu danê Feremez anî hatin. Feremez bir çû, cahab dane Zal, go: „Feremez bir çû". - „Ax, - go, - li-minê, mi p'elewanekî bîng Rostem saxê-sax undakir, mi Feremez anî vira da kuştin. Go, ya Rebî, tu seh'etkî e'mrê min kin kî, seh'etkê şevê kin kî, sibe fon be ez heşime wî".

Sibê zû, - sibe fon bû, - Zal derk'ete meydanê. Zal derk'ete meydanê, xûn têda nat'ebite, Fîrêng Şahabî gazî Cangîr kir: „Cangîr!" Go: „Çiye?" - „Cangîr, - go, - Zal hatiye meydanê, derba kuştinê, go, Zal nexê, Zal, kalkê teye". - „Ça, - go - kalkê mine?" - „H'eta hingê negotîbiyê. Go: „Lê ça, tu kurê Rostemî, eva p'elewana birê tene. Go Zal kalkê teye, derba kuştinê Zal nexê, lê h'evsa xu Zal bike, Zal p'elewanekî gûzliye, go, h'evsa xu Zal bike, nehêle gurzê wî bigîje te".

Cangîr derk'ete meydanê. Zal jorda pe'nî kir hatêda, „Ha-ha, - go, - mi maka te...ê, go, k'arê xu bike, gula e'nîya xu bîn ke, h'evt ruh'ê te hebin, tu destê min xilas nabî, te p'elewanekî mîna Feremez biriye çûye". - „Yah kalko, - gotê, - ç'e'vê xu derkî?" - „Ça kalko? Çi kalko?" Go: „Lê ne tu kalkê minî", - „Tu kîyî kuşo?" - „Ne ez kurê Rostemim". - „Çawa, kuşo, - go, - lê Feremez?" Go: „Feremez, p'elewan t'emam saxin". Ewî, go ser wîra havêt, ewî ser wîra havêt. P'îran, Mêran gotine qîral, go: „Sê xayê xu nas kir". - „H'eyran, - go, - Zal p'elewanekî gûzliye, hema zûzka..." Go: „H'eyran e lat' û lût'a kim, ç'ûka ser sofi kim, hebana der kotî kim, ez xîrê k'erê Îsa kim, go, sê xayê xu naskirîye". Cangîr hat, gazî Cangîr kirin. Fîrêng Şahabîyê gotê, go: „Cangîr, gazî te kirne, wê p'elewana te bixazin, p'elewana bikujin, p'elewana nedêda". Cangîr çû gote p'elewana, gote Feremez, go: „Ezê heşim, gazî mi kirne. Go, heke mi dan, hewara min werin. Zû kin, go, hewara min werin". Zal jî t'embe kir, gote Zal jî.

Cangîr çû, qîral gotê, go: „Cangîrê min, P'ûtê Mezin te razi be, wextê nivro Zal pişt te stand, go, vira mi ber P'ûtê Mezin, ç'ûka ser sofi, ce'şikê k'era, sê p'elewan, go, mi qurban gotine, gerekê tu sê p'elewana bidî em ber P'ûtê Mezin bikujin". Go: „Qîral xaş

be, evan p'elewana her yekê pêncî gurz nav serê min daye, ezê pê destê xu bikujim". - „Na! Go, - gerekê tu sê h'eba bidî em binin şerjêkirin". Yeke wan, yeke Cangîr, dîna xu danê Cangîr nade, lêdan. P'îran gurzek wêda lêda, Mêran wêda lêda. Efendim, gurz ser Cangîr bar kirin, bû nale-nalê Cangîr. P'elewan lê rāst bûn, Zal jî wêda hat. Efendim,

Sahba divê gewr rākirin,
Ç'îya û baniya war kirin,
Poz û kepi jêkirin.
Sehba gewr bezandin,
Lêdan meşkê şerebê dirandin,
Xaçê wan şkenandin.

Berdane sahba, Cangîr lê standin. Sahba rēvîn. Sahba rēvîn, Cangîr anî hatne mal. Cangîr anî hatne mal, go: „Kalko!" Go: „Ç'îye?" - „K'a bavê min k'îjane?" Go: „Cangîr, bavê te ne li vire, bavê te e'mrê teda hatiye mala K'ey Xosraw, pêra kiriye şer, xeydîye, çûye şerê Hindistanê". - „Ê, - go, - welle, ezê herme pey bavê xu. H'eta bavê xu neynim, go, ez nayê". - „Ku-ro, - go, - hinde şal belengazî te dîtiye, te şer kiriye, were, go, emê bişînin, bavê te bira bê". - „Na welle, kalko, - go, - teybîra min bike, ez herime bavê xu binim werim". Gotne Fermez, go: „Tu jî pêra here, Cangîr cahile, tu jî Cangîrîra here".

Cangîr, Fermez rābûn çend p'elewan xûra hildan, k'arê xu kirin, qesta şerê Hindistanê kirin, lêdan çûne şerê Hindistanê. Çûne şerê Hindistanê, çûne mērgêkî qirāl hebû, - qirāl dihat xûra tēda k'êf dikir, nav digeriya, - çûn çadira xu ser kanîye, ort'a mērgê lêdan. Çûn ort'a mērgê lêdan, qerewil hate kire kire gazî, pêra da xebera: „K'yop'eoxlî, - go, - eva mērga qirāle, mērga rāyê hinde, we hatiye vira daniye? Go, wê rāyê hind were mejyê we ç'e'êvê we derxe". Qerewil çû gote rāyê hind, go: „Hal-h'ewal haye, go, p'elewan hatine nava mērgêda danîne, ez dikim-nakim rānabin". Rāyê hind du p'elewan şandin, „Ku-ro, - go, heşin nav mērgê derxin, dernek'etin, go, lēxin bikujin". Ewana çûn. Cangîr lêda herd jî kuştin. Çar şandin. Ew jî kuştin. Navê p'elewanê wî mezin, - weke Rostem p'elewan bû, - navê wî Çîlman bû. „Çîlman, - go, - here, here, go, ewî k'oka p'elewana anîye, here herda bigre yan bikuje yan bine were". Çîlman rābû lêda çû, go: „Mi ber P'ûtê Mezin qurban gotiye, ezê serê xu daynime ser kevirkî yeylî, mert'elê goşek'êş ser serê xu hildim, bila ew gurzki lēxin, ezê îja rābim serê wan daynim ser kevirkî, lēxim, bila mejyê wan p'ilte-p'ilte bêvla wana bê xar".

Çitman lêda çû, serê xu danî ser kevirkî, go: „We-
rin, go, lê, gurzki lêxin, go, ezê rabim meyjê we her-
da jî pe'n kim". Cangîr go: „Kuŕo, go, rabe, ezê te bi-
kujim, rabe ser xu. Ça tu hatî bikî şer, usa bike şer".
Go: „Min qîrar, ad kirîye ber P'ûtê Mezin, ezê serê xû
daynime ser kevirkî yêylî". Cangîr kir û nekir rane-
bû, Cangîr hate coş û xiroşê k'elle û asa lê qirmîş
bûn, k'askê ç'e've wî t'iji xûn bûn, reh'ê e'nîya winê
rabûn bîna darê ç'inarê, miyê serê wî bîz-bîzi bûn, ho-
del ziriyara avitin, Cangîr qewata bîst u pênc p'elewa-
na milê raste mewcût kir. Cangîrê te carke gurzek
h'ewalî serê wî kir, serê wî kêvirva pe'n kir. Serê wî
kêvirva pe'n kir, cahab dane rayê hind, go: „Lêda Çit-
man kuşt". - „Ax, - go, - Çitman, mi tu xaykiribûyî jî
bona Rostemî Zal, bona Qeremanî Qat'il, bona Neynî-
kî Namilzirav, bona Lembeynî bin Sebah'. Go, evî bê-
ganî lêda Çitman kuşt". Rostem hate meydanê, go: „Ezê
h'eyfa Çitman vê seh'etê vekim". Go: „Tu Xoce Xîromê
Emenê, tu merivkî xoceyî, go, te nekiriye şer". Go: „Ez
Rostemî Zalim". - „Çawa?" - got. Go: „Lê ez Rostemî
Zalim". Çawa mi sêrida werê got usa got, go: „Ez Rös-
temî Zalim". - „Ê, - go, - te hingêva çima ne got, mi
teŕa qulixke baş bikira". - „Na, - go, - ew qulxa te
miŕa kirî, go, serê min zêdeye". Rostem rabû sîyar bû
çû.

Nîvroye. Feremez ser qamata nimêjê nimêj dike.
Rostem jorda sîyar bû, pe'nî kir çû, kire gazi: „Ha-ha,-
go, - mi dadig...,⁷ k'arê xu bike, bîna gula e'nîya xu
bike, h'evt ruh'ê te hebe tu ruh'ê h'eystê jî destê min
xilas nakî, te p'elewankî mîna Çitman kuştîye". Cangîr
go: „Dîna xu bide, ew k'erê gava din jî hatibû, mîna vî
dikir. Go, carke were, bixwe paşê bişekirîne, go, ez
pe'rikî giranim". Efendim, ewî hajote meydanê. Cangîr
jorda gurzek h'ewalî serê Rostem kir. Ê, mala bavê
Rostem xirab be, gurzê wî lêda, girt danî e'rdê. Dor
k'ete Rostem, Rostem destê xu xelekê qurza da, gur-
zek h'ewalî serê Cangîr kir, canê Cangîr mîna t'ûra
nav avê, çû, hat. Lêda, çû, hat, carke din dor k'ete
Cangîr, Cangîr lêda. Dor k'ete Rostem, Feremez dîna
xu dayê Rosteme, kire gazi: „Bavo, - go, - lînexe, go,
Cangîre!" Wekî go: „Bavo, lînexe, Cangîre" Rostem
destê xu girt, Feremez nas kir. „Kuŕo, Feremez, -
go, - ev k'iye?" Go: „Cangîre, ne kuŕê teye?" H'al-h'e-
wal, çawa pêşda mi got, usa jêra got, go: „De Fabin
bidne pêşîya min em herin, ezê we bivim herime ba
rayê hind. Bir çû. Cahab dane rayê hind, go: „Rostem
herd jî girtin anîn hatin". Erê... Anî hate, „Rostem, -
go, - te çima nekuştîye? Te wêderê ba Çitman bîku-

ştana?!" Go: "Qirâl xaş be, herd jî kuřê minin, hatine pey min, zimanê wana nizanine. Ewana ne zimanê sahbâ dizanin, ne sahbâ zimanê wan dizanin, go, lêdane kuştine". Ey, kuřê Rosteme, îdî k'ê dikare bêje, filanbêvane. Rostemê te rābû k'arê xu kir, xatirê xu ji rayê hind xast, lêda hate derk'ete mala xu. Şayî k'ete nava Iranê, şîn k'ete nava şeherê Hindistanê.

Ew çûne h'alê xuda, em jî hatine gihîştne h'alê xu.

819. Zewaca Rostem *

Wextkê, Rostem xort bû, nezewicî bû, p'elewana gote bavê Rostem, gote Zal, go: "Tu çima Rostem nazewicîni?" Go: "H'eyran, hûn jî hevalê Rostemin, cakêlê wexta bîna te, go, hûn jî wextê Rostemdanin, bêjê, k'ijanê dixaze, em jêra bînin werin". Go: "Qîza Gurgan, navê wê Sefîneye, qîzeke başe, h'ede-h'urê, go, em dixazin tu Rostemrā bîni". - "Ê, - go, - bêjne Rostem, wekî Rostem h'iz dike, ez h'iz dikim, ez h'iz nakim Rostem bizewicînim?"

Gazî Rostem kirne anîn hatin, diwana Zale, Şêxê Kale, Bewşê Belqîzare, T'umî Nebza navdane, wezîr wuk'aletê wî, şêxul-îslam, sedirezem, ehlê surê, meclîsa k'ubar rûniştine xwe ra meclîs dikin. "Rostem, - go, - emê te bizewicînin, emê Sefîna qîza Gurgan tera bînin". Cote Zal, go: "Tu dizanî", - derk'et çû. Derk'et çû, Zal gotêda, go: "Filankes, we çî jê bişer kir?" Go: "Gotîye tu zani, tu bavê wîyî, tu dizanî". - "Na, - go, - wekî p'ak be, ewê bê: "Ez zanim", wekî p'ak nebe, wê bê: "Te kiriye, tu dizanî". Go, bêjne Rostem, - gotne xortê weke te cahil, wextê Rostemrā, - go, herin bêjne k'a çî dibêje". Çûn, go: "Rostem em Sefîne, qîza Gurgan, qîzke başe, em tera bixazin?" Go: "Filankes, go, ez zanimêda qîzke başe, wextê Sefîne mēra derbaz biye, haqa p'elewan şeherê Medîne da hene, haqa nezewicî hene, çima Sefîne h'eta naha mēr nekiryê?" Hatin gotne Zal. Zal go: "Xeberê Rosteme, rastî jî, go, ew xeberê wîye". Gote xulamê xu: "Ku ro, - go, - solê min bine, êvare, fenerê vêxe mi herne mala Gurgan".

Çûn mala Gurgan, gote xulamê xu: "Neçe diwana Gurgan, herê ya Sefîne, ot'axa Sefîne". Çûne ot'axa Sefîne, dîna xu danê Sefîne ser kerewatê³ rûniştîye, ser doşekê, Zal, wekî derda çû, Sefîne berva rābû, milê Zal girt bir çû danî ser doşekê. "Sefîne lao, - go, - ez hatime vira, îşev gotî tu mîra xeberdî. Go, te h'eta naha çima mēr nekiryê, tu mayî?" Go: "Zal, go,

tu bavê minî, t'aqet nakim xurā teṛa xeberdim". Kinîşkêk⁴ anî hat daêda, go: „Çi serecem heye, aha vê kinîşkêdane, bive herê bixûne, vê kinîşkêdane". Zal kinîşke hilde anî hat, - cime't hê rûniştiye, - xwendin: „Kurê, go, filankesê hatiye, nekiriye, kurê k'ê hatiye, nekiriye, - navê çil-pêncî h'evî hilda, - go, hatiye nekiriye". Çûne ba bavê wênê, bavê wê go: „Em dixazin Sefîne bixazin". Go: „Filankes, - bavê wê jî usa giliyê wê got, go, nizanîm kurê k'ê hatiye, yê k'ê hatiye, - navê pêncî h'evî ewî hilda, - go, - Sefîne nekiriye. Go, em bişînine ba Sefîne, Sefîne, wekî h'iz kiriye, go, ezê bidime Rostem". Meriv şandine ba Sefîne, go: „Bêjne Sefîne, Zal hatiye, bona Rostem te dixaze, çi divêyî, tê biki?" - „Erê, - go, - ezê bikim, ezê Rostem bikim". „Aha, - go, - xwedê bimbarek bike, go, ez qelen nasînim bona Rostem, h'ubêy Rostem kiriye".

Cihûk h'eyeta Sefînêda, ya Gurganda dima, yekî cihû, Sefîne laqirdî pê dikir, t'irane pê dikir, pê şa dibû, h'esabê zaṛa, te ça H'esen şa dibûyî,⁵ ew jî wê formê.

T'oṛikke Sefîne zêr hebû, stuyê wê rojkê k'et, yê cihû hilda kire cêba xuda çû nava şehar, go: „Zanî çi heye? Go, ew mêr bi Sefînerane". Ewî gote ewî, ewî gotewî, nav bela bû h'emû dera, gihîşte Rostem, Sefîne bihîst. Sefîne go: „Ez qîza Gurgan, qîzke h'ede-h'ur, haqa meriya xwest, go, mi nekir, ev navê han pey min k'et, go, ezê xu bikujim".

Sefîne zerpa wênê, k'ela wênê, k'ef ber devê wê davêje, binya wekî t'ozik berf dak'eva e'rdê, wusa ber devê wê davêje. Sefîne p'elewanekî ze'f gûzliye. Rabû destê k'incê p'elewana xurā girêda, destik jî carîya xurā girêda û herdu lêdan çûn.

Lêda çû, şeherkî Spîavê hebû, şehere k'afira bû, şeherkî ze'f gûzli bû, mala Zalê, he ji wan kul bû, digo: „Ew zorê me dikin". Sefîne çadira xu bir çû pêşberî şehere wan, nava mêrgikêda lêda. Lêda, nobedarê mêrgê hat, dêna xu dayê: du p'elewan, „Qurban, - go, - te çadira xu çima vira lêdaye? Eva mêrga qîrale, mêrga p'adşaye, te çima çadira xu lêdaye?" Go: „Eva şehar yê mine". - „H'eyran, - go, - tu rîya xwedê k'etî? Tu merivkî, wê te bikujin".

Berda mêrik, mêrik lêda çû. Nobedar çû ba mezinê şehar, got: „P'elewanek hatiye çadira xu vira lêdaye, dibê: „Ev şehar yê mine".

Çar p'elewan şandin, „Kurō, - go, - herin bigrin binin". Çûn, Sefîne lêda herçar jî kuştin. Cahab nava şehar k'et, p'elewan hatin, lê bû haydadan. Efendim, çîqa hatin, Sefîne lêda kuştin. Mala Zalê, malke usa

bû, wekî cîkî tengasî heba, yekê zor lê bikira, cahab bidayê, mala Zalê hewara wan diçû. Go: „Em cahabê bidne mala Zalê. Eva p'elewanê hanê, h'eyran, em çi zanin k'êye, wekî em bik'evne destê vî p'elewanî, emê hema bik'evne destê mala Zalêda, emê bik'evne destê mala Rostem”.

Cahab dane Rostem, got: „P'elewankî ha hatiye şeherê me p'eyde biye, zorê me dike, em dixazin, wekî t'esmilî wî nîbin, t'esmilî te bin”. Rostem rabû k'arê xu kir, lêda çû. Rostem lêda çû, çû nava şeher, Mezinê şeher gotê, go: „Rostem, p'elewanekî ha hatiye şeherê me p'eyde biye, haqas p'elewanê mi kuştiye, zehî kirine. Wekî em dixazin t'esmilî wî bin, emê hazir t'esmilî te bin, em çi zanin ew p'elewan yê k'îderêye?”

Rostem sibê rabû k'arê xu kir, k'ete coş û xîroşê, k'elle û asa lê qirmîş bûn, k'eskê ç'e'vê wî t'ijî xûn bûn, k'arê xu kir Rostem. Roj di Qafê Qule derk'et, tav e'rdê t'ijî bû, p'elewan rê xuya kirin, bû „Ha-hiyê” k'afira, bû nale-nalê p'elewana, ordî berewirî hevdu kirin. Rostem sîyar bû derk'ete meydanê.

Rostem sîyar bû, derk'ete meydanê, Sefînê dîna xu dayê Rosteme. Gote carîya xu, go: „Herê bêjêda, bê axayê min gotiye, bira bê peya be, em te'stêkê bixwin, emê derk'evne meydanê”. Carî hat gotêda, got: „Qurban, axayê min gotiye, bira bê peya be, em te'stêkê bixwin, emê derk'evne meydanê t'eseliya hev kin”. Go: „Bêjê, bira bê, canim, bêjê, bira bê”. Rostem di-sekine? Carîya xu carke din şand. Sefînê rabû, -deste k'incê p'elewana xu kiriye, - rabû çû.

Sefînê rabû derk'ete meydanê, ew û Rostem dest bi hev kirin, lêda Rostem alt kir. Sefînê lêda Rostem alt kir, girêda, bir çû. Bir çû, newalek hebû, k'inc-min-cê wî lê existin, rût kir wêderê, girêda, binya dewarê gêrê meriv girêde, girêda, wêderê sekinî. Çi p'elewanê hatin wêderê, girêdan.

Cahab dane Zal, go: „Lê ewî p'elewan lêda Rostem kuşt”. - „Çi dibêje? Ax, - go, - Rostem, - serê xû vekir t'acê şanane, milê xu vekir: xiftane, pišta xu vekir: zindane. Ax, go, Rostem mi tu xay kirî bona Lembey bin Sebah', bona H'esenî bin Sibh'an, go, ewî p'elewanî çar Rostem destê min derxist?” Zal rabû k'arê xu kir, lêda çû. Zal lêda çû nava şeher, mezinê şeher go: „Zal, go, lêdan Rostem kuştin”. Zal rabû derk'ete meydanê.

Zal rabû derk'ete meydanê, Sefînê dîna xu dayê Zal hatiye, gote carîya xu, go: „Bêjêda, bê, extîyar, axayê min gotiye, Zal êdî mezine, bila bê peya be, emê naha derk'evin t'eseliya hev kin”. Go: „Bêjê, bira

bê canim, ew p'elewankî mîna Rostem kuştiye, bêjê, bira bê!" Erê...

Sefîne rabû derk'ete meydanê. Sefîne rabû derk'ete maydanê, Sefîné gotê, go: „Zal, ezê te bikujim". Go: „Te p'elewankî mîna Rostem kuştiye, go, t'u ezê te sax berdîm?" Go: „Mi Rostem nekuştiye, Rostem heye". - „K'anêye?" - „Awa, - go, - heře wê dera hanêye". Zal çû, h'eta pêncî p'elewanî girtîye wêderêne, rût kirine, girêdane. Zal yek p'otê xu êxist, lê kir, yek h'ewranê xu xist, yek ap'incîye xu xist, her yekî tiştik lê kir, zivîrî hate ba Sefîné, gotê: „P'elewan, go, ez ît'mazê te dikim, tê kurê min nekuştiye, kurê min saxe, bide min, ez kurê xu biyim herîm". Go: „Wekî ez kurê te bidme te, tu bivî herî, tu cake din nahêlî wekî were şêr". - „Na, - go, - qîrar be, go, ez îdî nahêlim". Erê... Zal wêderê sekînî, Sefîne çû k'incê xu jina xu kir, derk'et k'êleka çadirê sekînî. Zal dêna xu dayê, Sefîne. „Sefîne, tu çawa hatî vira?" - „Zal, - go, - ew p'elewanê Rostem girtî, go, ez girtîme, xu ra anî hatîme". - „Çi dibêje". Birîna Zal t'eze t'eze bû. Erê...

Sefîne cake din çû k'incê p'elewana xu kir lêda hat, got: „Tu dixazî kurê xu bibî?" Dilê wî êdî kule, go: „Ez dixazîm bibîm, kurê min bide!" Bir çû. Zal gote Rostem: „Rostem!" Go: „Çiye?" Go: „Ew p'elewanê te girtî, Sefîné girtîye xu ra anîye hatîye". - „Çi dibêje?" - „Lê, - go, - mi Sefîne çadirêda dît". Gote Rostem: „Were em herî. Were em herî jê dürk'evin". Rostem birîna wî t'eze bû, guře-gur di sîngê Rostem k'et, k'askê ç'e'vê wî t'ijî xûn bûn, mûyê serê wî bîz-bîzî bûn, rîhê e'niya wî rabûn mîna darê çinarê. Rostem rabû sîyar bû, çû meydanê. Çû meydanê, Sefîné dêna xu dayê Rostem dîsa hat. Gote carîya xu, go: „Heře bêje Rostem, ne min wê rojê ew girtîbû, bavê wî hat ît'maz kir, mi berda, cake din dîsa hatîye?" - „Canîm, - go, - bêjê bira bê". Sefîné çû hundur, k'incê xu jina xu kir, derk'et. „Rostem!" Go: „Çiye?" Go: „Min tu alt kirî, p'elewan vira t'uneye". - „Ne, - go, - p'elewanê vire, k'anê lê?" Sefîné çû k'incê xu hahanga xu kir, hat. „Aha".

„Rostem, - go, - ew nav pey min k'et, ez Sefîne bûm, sed merî ez xwestim, min ne kir, min tu kirî, ew nav pey min k'etiye? Bona wêderê jî min hêrsa dilê xu ez hatîme vira. Ezê rabîm, emê bikne şêr, mi bigre bive bila şêher bik'ewe destê te". Sefîné k'incê p'elewana xu kir derk'ete meydanê, Rostem girt. Cahab dane şêher, meznê şêher, go: „Rostem wan p'elewana alt kir". Şayî k'ete nav wan, şa bûn, hatne pêşîya Rostem, go: „Bikuje, bikuje, go, ewî bikuje, neyne nav şêher". - „Na, - go, - mi ew girtîye, ezê bivîm herme wêderê, ba bavê xu, ezê wêderê bikujim".

Şeher t'esmilî Rostem kirin, Rostem zagûnke⁶ t'eze danî nav, meznê t'eze k'ivş kirin, go: „Haqas xerc û xeřacê we be, haqas jî mîra bişînin”, - Sefîne hilda bir çû.

Sefîne bir çû, de'wata xu kir, dilê Rostem lê rûnani. Rostem rojkê ot'axa xu derk'ete ber dêrî, dîna xu dayê Sefîne yekêra xeber dide. „Canim, go, kes ot'axê t'une, ew k'êra xeber dide?” Rostem ber siyê dêrî şekînî. Go: „Sefîne, ez hatime, ez Cibrahilim, ez hatime rûh'ê Rostem bistînim”. „Weyê, - go, - Rostem? Cibrahil, go, ez it'mazê dikim. Rostem serbilindê Îranêye, rûh'ê min şûna ê Rostem bistîne”. - „Na, - go, - ez gerekê rûh'ê Rostem bistînim”. Ze'f it'maz lê kir. Go: „Sefîne, go, wekî usane tu çil nêgunî⁷, çil nêgunê xam bistîni, şerjê bikî, ezê bibexşînim”. - „Erê, - go, - qirar be ber destê te, ezê çil h'ebî bistînim”.

Rostem derî vekir, dêna xu da, t'une. „Sefîne? Go, çi biye?” „Rostem, - go, - h'al-h'ewal ha”. Paşê dilê Rostem lê rûnişt, ewî Sefîne hevdu qebûl kirin, Sefîne çil nêgun k'irî, şerjekir, qurban da, ew çûne mirazê xu.

820. Qeremanê Qet'il *

Leb lebî, dewranî bi dore,
 Geh li jore, geh li jêre,
 Nobet bi dore,
 Nobetê talih û bexte,
 Şêx got, ew ne wexte.
 Go, wext li pey wextê,
 K'ê xewnê aşna bibe,
 Nayî miraz dibe,
 K'ê xewnê aşna nebe,
 Rezîlî alem dibe.
 Carekî cebarekî,
 Çil k'ûsî bin darekî,
 Dar h'ejîya,
 Mişik û me'r t'ev gerîya.
 Şa zeman, ca zeman,
 K'erîyada, bêriyada,
 P'işko p'elewanda,
 T'eze k'ete xaxê giranda.
 Gund û gund,
 Çûme gundkê e'tara,
 Reh'mel bavê guhdara,
 Eva cenglemekê ez dibêjim,
 Cengleme nîne,

Biniya guleke, bîna gula nîsanê,
 Meriv gulê biçine, wekî dane nava meclîsê,
 Xwe nav lê biweşe,
 Cime't lê sêr û t'emaşe bike,
 Xewa k'ê tê, bila herê rāzê,
 Xewa k'ê nayê, bila rûnê, ez jêra bêjim.

Carkê hebû rayê hind, şeherê Hindistanêda bû,
 p'adşaki ze'fî gûzî bû, diniya destê rayê hindda bû. Çi-
 qas p'adşa hebû rayê hind xerc û xerac lê distand.

Rojkê rayê hind meclîsa xuda rûniştibû, meclîsa
 wî meclîs bû, şexûl-îslam, sedrezem, ehlê surê, meclî-
 sa k'ubar rûniştibûn meclîs dikirin. Go: „Gelo dinêda
 kes heyê, zorê mi bike? Kes heyê mi xurttir be?” Ci-
 me'tê go: „Rayê hind, naha berbç'e'v kes te xurttir
 t'uneye, tu zorê h'emîya dikî, tu xerc-xerac t'emamiya
 distîni”. Go: „Ya paşwextiyê?” Go: „Em nizaninêda paş-
 wextiyê, rē'mildar hene, ew rē'mildar dizaninêda. Go,
 rē'mildarekî bavê te hebû, çi hebû ewî dizanî. Hingî
 k'etî hewna teda, go, tu pîrsa xwe lê nakî”. - „Kuro, -
 go, - gazî rē'mildar kin, rē'mildar binin”.

Gazî rē'mildar kirin, rē'mildar anîn hatine, „Rē'mil-
 dar!” Go: „Çiye?” Go: „Rē'mildar, gelo dinêda dibe kes
 mi xurttir hebe? Kes zorê mi bike?” Rē'mila xu danî,
 rē'mil havêt, go: „P'adşa, nava memediya, go, wê ç'êji-
 kê wana rabin, ewê t'ext û p'ayê te bistînin, ewê zorê
 te bikin”. - „Hey nabe!” - „Erê, welle!”

Şeherê Hindistanê, ciyê aqil dibin.¹ Go: „E, zanî
 çi bikin? Go, em bişînin nava memediya, zarê wana
 yek salî h'eta yê deh salî binivîsin, emê berev kin, bî-
 nin, herçî em dēna xu bidinê, aqilê me lê bibirê, emê
 bikujin, herçê qolayî mane, emê berdin, bira herîn”.

Rabûn Ingûrî dēw, deh cot p'elewanava şandin, çû-
 ne nava memediya. Mezinê memediya Hoşengî-şah bû,
 ew jî ji mala Zalê bû. Erê... Çûne ba Hoşengî-şah, go:
 „Hoşengî-şah, zanî h'ukmê rayê hind çiyê? Go, hatine
 zarê we binivîsin, zarê yek salî h'eta yê zarê deh sa-
 lî, bona nîzamê”. Go yekê go: „Kurê Celî² dudune”, -
 te go, kurê wî çarin, ewî go, kurê wî, ewî go, kurê
 wî..., nivîsîn û lêdan çûn. K'axiz hildan, lêdan çûn, du
 sal man, cake din şandin, Ingûrî dēw şandin, go: „He-
 rîn, ew zarê we nivîsîn berev kin binin, yê t'eze buyî
 binivîsin, binivîsin werin”. Ewana deh cot p'elewanava,
 Ingûrî dēwva, lêdan çûn. Çûne dēna xu danê zar der-
 k'etine, çûne duri şeher, duri gund xura dilîzin, nava
 bêdera dilîzin. Wekî ç'e'v p'elewana k'etin „Ahan, -
 go, - kuro, evan yê hatiye em nivîsîn, go, ewê me bi-
 bin”. Zar revîn, Zar revîn, Qereman û Qeyt'eran jî

t'ev wan bûn. Zar̄ revîn, zar̄ sivik bûn, çûn, Qereman giran bû, serede nebû. Ewan lezand, zar̄a lezand, hat Qeremanrâ gîhandin. Ewan p'elewana xwe Qeremanrâ gîhandin, dareke çinarê pêşberî Qereman bû, Qereman lezand xwe dara çinarêva girt, gihîşte dara çinarê, destê xu dara çinarêva şe kir, girt. Ew deh cot p'elewan Ingûrî dêwva gihîştne Qereman, kirin-nekirin, dan û nedan, destê Qereman nikarbûn darê vekira. Gazî xîzarçî kirin, xîzarçî anîn dar birin, dar e'rdê xistin, destê Qereman lê vekirin, anîn dane ser pišta Ingûrî dêw. „Hema, - go, - yê em lê digeriyan, go, eve". Dane ser pišta Ingûrî dêw, carke din hildan birin çûn. Birin çûne şeherê Hindistanê, ba râyê hind. Râyê hind ç'e'v Qereman k'et, xudê malka bavê Qereman xirab ke, serê wî weke dolaba aşane, simêlê wî weke dûvê rēxşane, t'ilyê wî, weke bewşane, xwexwe weke ç'iyayê K'osemade. „Welle, - go, - yê em lê digeriyan eve. Em çi bikin? Em bikujin? Go, mala K'eybendê Dêwmirad kuştina wan zore. Go, emê dermankî bidinê, bira ç'e'vê wî kor be, bivin heşine ot'axkî, bila hine nan-man bidinê, h'eta têda h'îşk dibe, diçe". Anîn ç'e'vê wîni bi serê dane kor kirin, birin çûn kirine ot'axkêda, merik daniye ber destê wî, go: „Rojê heske şorbe, nankî bive heş bidêda".

Wextkî têda ma Qereman, rojkê duşurmîş bû: „Ya Rēbbî, - go, - ez çiqas gunek'ar bûm, te ev roja anî pêşîya min, ez cahil, ez xort, eva mi çi gunek'arî kiribû, te eva roja anî pêşîya min". Serê xu danî, rāza. Hatê xewna wîni, yek xewnêda gotê, go: „Qereman, go, t'urê xebxeb wê ot'axê tu têda, dardakiriye, go, yê kalkê râyê hinde, kes ne dikare hilde, ne dikare bik'şîne. Go, jorda bine, ewê nanê te tine, serê wî xe, stukura wî bifirine, xûna wî ç'e'vê xu xe, ç'e'vê teyê vebê". Qereman rābû destê xu da diwêr, ha virda çû, ha wêda çû, çû t'anga t'urê xebxeb, serê wî t'ur k'et, serê wî şkest, xûnê havêt, t'urê xebxeb jorda k'ete e'rdê, t'urê xebxeb k'ete e'rdê. Erê... Destê xu da t'ur, t'ur dit. T'ur şure, zani? Erê... Dit yê nanê anî, dîna xu dayê, wê t'urê xebxeb aniye hatiye. „Aha, - go, - korê h'eram, ew t'urê xebxeb, go, yê kalkê râyê hinde, te çima jorda anî? Kes nikare wî t'urî rake, dayne". Go: „H'eyran, ez nava odê geriyame, aha serê min lêk'etiye, serê min şkênandiye û k'etiye e'rdê, niha haşpê nînim". Nanê wî anî danî, go: „Were, min tēra nan aniye, bixwe". Go: „De destê min bigre tēxe nava t'ebaxê, ez t'ebaxa xu bibînim". Destê wî girt, Qereman qayim qitka destê wî girt. Qitka destê wî girt, danî e'r-

dê, t'ûrê xebxeb da bin lingê xu k'işand, stukura wî da, ça tu ort'a xiyarekê xî, firand. Destê xu xûna wî da, serç'e'vê xu lêda, xaliqê e'lamê lê hate reh'mê, ç'e'vê wî vebû. Ç'e'vê winî vebû, Qeremanê te t'ûrê xebxeb hilda derk'ete derva. Derk'ete h'eyatê, binya gamêşkî çar salî tu wekî bigrî sê çar meha hundurda, k'elle, asa lê qirmîş bin, Qereman derk'ete derê malê, cime'tê go: „Aha yê kor derk'et". Lê hatne hev: „Ha yê kor derk'et, ha yê kor derk'et", - Qereman hema t'ûrê xebxeb davêje, carê sisiya, çara ker dike davêje e'rdê. Şeher h'işîya ser, p'elewan hatin, kirin ne kirin, îlac Qereman nekirin. Qereman bir çûn cîkî asê kirin, dergekî h'esinî, du qanat ber derge bûn, Qereman dêna xu dayê îdî t'ûr şuxul nake, lêda herd qanatê derî rakin. Yek da ber serê xu, yek hema usa lêda, k'îjanî dixê, carê pênc, şeş, hema usa e'rdêva pe'n dike. Erê... Nava şeher k'et şeher k'af û k'ûn kir. Merivê aqilbend hebûn, hatne pêşiyê. „Qereman, - go, - râyê hind tu anî hatî, wê qîza xu bide te, tu xortî, wê te têxe zavayê xu, wê dayînce p'ak te'ra bike" Efendim, merivê xort wexta be'sa qîza dikin, hinkî... destê winî nexebitî. Qereman girtin. Qeremanê te girtin, anî hatin, go: „Em ça bikin em bikujin? Em çî bikin?" Go: h'eyran, mala K'eybendê Dêwmirad, mala Zalê, kuştina wana zore. Go, emê bidne ser piştâ Ingûrî dêw, bira rake ber p'erê rojê. Rôj, tav serê wî xe, mejuyê wî jorda bik'eye ç'e'va, h'işk be here. „Qereman, - go, - tu dixazî em te vira xay kin yan te bişînine mala te". - „Na, - go, - mi bişînine mala min". - „Ku'ro, - go, - gazi Ingûrî dêwkin". Qereman danîne ser piştâ Ingûrî dêw, Ingûrî dêw rakinê hewa. Hingî sibe bû, sar bû, dicemidîn, wekî k'ete nava nivro, Ingûrî dêw rakinê ber p'erê rojê. Tav serê wî dixê disincire, dest havête p'irça serê Ingûrî dêw, berjêr kir, Ingûrî dêw ewraz kir, ewî berjêr kir qewata Qereman ze'f bû, jorda anî hate e'rdê, ç'iyakî mîna vî ç'iyayê Elegezê, ç'iyakî usa xîr û xalî, wêderê danî e'rdê. Danî e'rdê, Qereman gotê, go: „K'afirê îbinî k'afir, te mala min xirab kir, te ez dame ber rojê, te ez kuştim". - „Qereman, mi go ez te bibme mala te". - „Ê, -go, - ku'ro, mala min ber p'erê e'zmanane te ez birme ber p'erê e'zmanane? Go, te ez gêj kirime". Erê... Qereman serê xu danî, gêj bibû, hema cîda raza. Ingûrî dêw go: „Ew p'ake, hema vira, vî cîyî xîr û xalî, ezê k'uda bivim, wê vandra bigere, h'işk be, hema vira çêtir t'uneye". Hema Ingûrî dêw rabû ew xewêda hişt, rabû revî çû. Wextkî Qeremanê te ç'e'vê xu vekir, dêna xu dayê, stêr ezmana bûne lep, biye nivê şevê, te'rî te'rîstan,

hewraz çû, kire gazî: „Ingûrî dêw”, - t’unc, berjêr çû, kire gazî: „Ingûrî dêw”, - t’uneye. Hat serê xu danî, go: „Canim, ez serê xu daynim, rāzēm, h’eta sibe rōn di-be, sibe rōn bû ezê lēxim çikîda heřim”.

Sibe rōn bû, Qereman daxlî nava mēşe bû. Daxlî nava mēşe bû, Qeremanê te k’ete nava mēşe, teba nava mēşe hene, gamêşa dadbelînin, têne Qereman, wekî Qereman bixun. Qereman stuyê wan digre, bîna berxa datîne e’rdê û duxe. Erê... Qereman ma nava wî mēşeyîda, xarna Qereman, îdara Qereman bû goştê wan teba, goşte teba dixwe. Qereman rût û te’zî bû, k’incik-minçik lê bela bûn nava mēşeda, p’irç canê wî şîn bû, bîna canê gamêşa.

Hoşengî-şah: apê Qereman, rōjkê t’exteřewana xu girêda, go: „Ez heřim xurā bigerim, k’êf kim. Çû rēx gundkî, gundê K’eyxalê K’êşmirî bû. Erê... Qîzeke K’eyxalê K’êşmirî heye, qîzke bedewe, zêf birincî, daye kurê rayê hind, bûka rayê hinde. Hoşengî-şah çû nava wî baxîva derbaz be, dîna xu dayê deng nava bêx tê, gote wan p’elewanê xu: „K’u’rō, - go, - hinde sal em têne vira, digerîn, go, nava wî mēşeyî t’u deng-meng, go, ev çiyê? De’wate? Ev çiyê? K’êfe? Çiyê?” Du meriv şandin, merî çûn dēna xu danêda: çil qîzin, qîzek navdane, kul mala bavê qîzê nek’ewe, qîz nîne, h’usil cemale, meriv nikare du ç’e’va şe’ra Meh’emed, qîzê binhêre. „Hoşengî-şah!” Go: „Çiyê?” „Qîzin, - go, - t’imam jî, go, qîzek navdane, go meriv nikare du ç’e’va wê qîzê binhêre”. Erê... „Hey nabe!” Hoşengî-şah t’exteřewanê peya bû, çû ç’e’v qîzê k’et, kul mala bavê qîzê nek’ewe. Efendim, go: „Ev qîza k’êye?” Go: „Qîza K’eyxalê K’êşmirîye”. Dest havête milê qîzê, go: „Rābe!” Qîzê go: „H’eyran, go, ez bûka rāyê hindim. Rāyê hindê, go, binat’ara te, go, k’ok’va biqelîne”. - „Rābe, - go, - canim”. Qîzik zorê rākir, kire t’exteřewanê. Ew qîzê dinê rēvîn, lēdan çûn. T’exteřewan pajda zivirî, hate mala xu. Qîzik hilda xurā anî hat. Ew qîzê dinê rēvîn çûn, cahab birin dane K’eyxalê K’êşmirî, go: „Hoşengî-şah qîza te bir çû”. - „Hey nabe!” Erê... „Canim, - go, - qîza min bûka rāyê hinde, rāyê hind, go, salê xerc û xeřac lê distîne, wê k’ok û binat’ara wî biqelîne”. Rābû du-sê nana kire hebena xu, berê xu da mala rāyê hind, lēda çû mala rāyê hind. Çû mala rāyê hind, du rōja, sê rōja, rōjkê te’rî çû derk’ete mala rāyê hind. Derê ot’axa dîwana rāyê hind vekir, çû dîwana rāyê hind. „K’eyxalê K’êşmirî, - go, - xudê ya bi xêr bike, te vî çaxê bêçax, go, mi pirsîye?” Go: „Rāyê hind, go, tiştî xêrê tê t’uneye”. - „Ça?” Go: „H’al-h’ewalê min Hoşengî-şah haye”. - „Çawa, kuřo, -

go, - Hoşengî-şah bin destê mine, go, ez xerc û xerac lê distînim, Hoşengî-şah, go, gihîşte k'îderê?" - „Welle, - go, - h'al-h'ewal ha biye". Anî k'axezek nivîsî, gazî du e'yana kirin, k'axez nivîsîn dane du çelenga, go: „Bivin herîn!" Têda nivîsî bû: „Hoşengî-şah, tu xayê xu û çend seriyani, te bûka min birîye? K'arê xu bike, ez hatime ser te".

Du çelenga k'axez bir çû da Hoşengî-şah, Hoşengî-şah k'axez xand, dêna xu dayê, k'axez nivîsî, go: „Tu giran, ez sivik, tu bisene, ez hatim, ez hatime ser te". K'axez anîn dane râyê hind, râyê hind dêna xu dayê, „K'eyxal, kuŕo, - go, - tu wana nas dikî?" - „Canim, - go, - cînarê mine, ez kalkê bavê wana nas dikim, ez çawa nas nakim?" - „Ê kuŕo, - go, - t'aqeta wî haqa heye, dibê ez hatim? Dibê, tu p'elewanê wan nas dikî?" - „T'imam, - go, - ez nas dikim". Erê... „De usane, tu neçe li'eta ew tê".

Hoşengî-şah rābû k'arê xu kir, esker-leşkerê xu li hev girêda, ordî berewirî hevdu kirin. Sert'umî-p'elewan, Sergahî-p'elewan, herdu bêyreqdarê ordiyê bûn, bêyreq hildan k'etne pêşîya ordiyê, ordî berdan, ordî k'îşîya qesta Hindistanê kirin, lêdan çûn. Qesta Hindistanê kirin, lêdan çûn. Rîya wana, ha rōjkê, duda, sîsîya, ew mêşê Qereman navda, rîya wan k'ete nava wî mêşeyî. Rîya wan k'ete nava wî mêşeyî, Qereman nava mêşe dêna xu dayê dengê k'etiye nava mêşe, mêşe ber dengê meriva rādibe rûdinê. Qereman xuŕa duşurmîş bû: „Canim, go, hinde sale ez virim, go, mi navê dengê meriva ne bihîstîye, go, ev çîye? Ez k'û wana bigrim bibînim?" Derbendkî mîna derbendê gelifê Hamp'urê³ hebû. Go: „K'uŕa herîn? Go, wê werin virra derbazbin".

Qereman çû serê rē rûnişt. Serê rē rûnişt, Sergahî-p'elewan, Sert'umî-p'elewan pêşîya ordiyê bûn. Hat, dêna xu dayê, bîniya çîyaki serê rē rûniştîye. „Kuŕo, - go, - xu ser rē bide alîkî". Qereman dibîzibe, zîmanê p'elewana gotinê, ne zivirî, zîmanê sahba gotinê, ne zivirî, çî zîmanî gotnê, ne zivirî. Sergahî-p'elewan carê hate coş û xiroşê, gurzkî h'ewalî serê wî kir. Wekî gurzkî h'ewalî serê wî kir, destê xu da gurz girt. „Kuŕo, - go, - ezê we h'emîya bikujim, eva çî eskerê? Çî leşkere?" Go: „Tu k'eyî? Go, navê te çîye?" Go: „Navê min Qeremane". - „Ê kuŕo, - go, - wekî tu Qeremani, tu Qeremanê meyi. Qeremankî me râyê hind girt, bir çû, tu Qeremanê meyi, tu biraziyê Hoşengî-şahi". Go: „H'eyran, ez Hoşengî-şah, kesî nas nakim. Qeyt'eran, go, kuŕapê min bû, ez Qeyt'eran dik'etne avê, deqeke rēşe, haqa, ort'a herdu milê Qeyt'era-

no. Qeyt'eran l'ev waye? Bînine. Hêke mi Qeyt'eran dît, ezê we berdîm, heřin, Qeyt'eran l'ev we nebe, ez kitkê we bernadîm, ezê we h'omîya bikujîm".

Cahab dane Hoşengî-şah, go: „H'al-h'ewal haye". Hoşengî-şah Qeyt'eran anî hatin, Qeyt'eran rût kirin, nîşan kirinê, ewî Qeyt'eran hev nas kirin, dest havêtne serê hev, stukura hev, çûne sere hev, Qeyt'eran şidand. Qeyt'eran zimanê wî hew gerîya. „Kuřo, - go, - zû kin destê wî nava mine, ez kuştîm, go, vekin".-„De Qereman, - go, - te Qeyt'eran kuşt". Destê Qereman vekirin, Qeyt'eran k'ete e'rdê. Qeyt'eran xerîqî k'ete e'rdê. „Qereman, - go, - te Qeyt'eran kuşt". Go: „Şabûna, min Qeyt'eran zûva ne dîtiye". Erê... Qeyt'eran av havêtinê, destê xu kirnc dilê wî, hate ser h'emdê xu. Hoşengî-şah e'mir kir, go: „Bila esker vira îstereh'etiyê bigre". Anî hatin k'urmek jêra dane girêdan, jêra zînik dane çêkirin, hespek anîn hatin, go: „Bila Qereman lê sıyar be". Deste k'inc anîn Qereman kirin. Qeremanê te çend roja wêderê ma, e'mir kir, go: „Bila esker rêk'ewe!" Qereman lingê xu kire zengiya k'îjan hespî, bû xirpîniya piştâ wan, binda şkest, binda t'ap ne anî. Qereman go: „H'eyran, xudê hesp mîra yaretmîş nekiriye. Go, ezê p'îya heřim, hûn sıyarî heřin, ezê p'iyê xu werim". Qereman rax wan k'et p'iyê xu çû. Çar roja çûn, deh roja çûn, çûn derk'etne devê be'rikê. Devê be'rikê, dîna xu danê ça bahar hatiye, e'rdê wênê wusa xame: gul û pijek, ç'îç'ek lê sor bûne, k'êfa meriya pêra tê. Hoşengî-şah e'mir kir, go: „Çend roja bila esker vira îstereh'eti bike". Esker wêderê sekinî. Rojkê rābûn dîna xu danê, du hespê wan t'une, rojkê rābûn dîna xu danê, sisê t'unene. Erê... Hevra xeberdan, go: „Zanî çî heye? Go, ew Qereman nava mêşe e'limiye, goştê teba, hespa dixwe". Çar h'ev dera han xuřa xeber didan, pênc h'eb dera han, Qereman diçe hevdu bela dibin. Qereman go: „Kuřo, çî p'iste-p'ista weye, hûnê birevin? Bêne, ez jî hevalim, ez jî birevim. Hûn heřin, bêne, ez jî heřim". Erê... Qereman serwaxt kirin, go: „H'al-h'ewal haye". Qereman go: „De hûn bisekinin, îşev ezê qerewilî bisekinim". Cahab da Hoşengî-şah, go: „İşev qerewilîyê ezê bisekinim". Hoşengî-şah gotêda, go: „Qereman, hinde sale tu nava mêşeda mayî, hinde sale ç'e'vê te kor kirine, te haqa belengazî dîtiye, tu çima biseknî?" Go: „Na, ezê bisekinim". Gote Qeyt'eran, go: „Ez û Qeyt'eranê bisekinin". Gote Qeyt'eran, got: „Tu aliyê ç'iyê bisekine, ez jî aliyê be'rê bisekinim, k'a ev hespana k'ê dibe diçe". Erê... Qereman gote Qeyt'eran, go: „Qeyt'eran tu rāzeyî ezê te bikujîm, rānezeyî, go, îşev bisekine".

Sekinîn h'etaki nêzkaya berbangê, cakê Qereman dêna xu dayê deng li be'rê k'et, guşê-guş be'rê k'et, dêna xu dayê tebak ji be'rê derk'et k'ete nava hespa, stuyê hespkê lê girt k'aş kir, bir çû. Ewî nigê xwe kire nava be'rê, Qeremanê te qirmê dêla wida girt. Ewî Qereman k'aş kir, Qereman ew k'aş kir. Qereman kire gazi: „Qeyt'eran, - go, - zû ke, hewara min were" Qeyt'eran ghiştêda, dest havête stuyê winê. Qereman dêla wî girtin, k'aş kirin nav be'rê derxistin. Qerebalixawan, hêwirza wana, ordî t'emam şîyar bû, ordî rābû. Ordî rābûn dēna xu danêda, girtin anîn hatin. Merivê aqilbend navda hebûn, go: „Eva çiye?" Go: „Eva şesş'ayê be'rêye". Go, eva şesş'ayê be'rêye, anî hatin, Qereman go: „Yê min bigerîne, ezê lê şîyar bim, eve" Anîn hatin jêra zînik dane çê kirin şesş'ayê be'rê kirin û Qeremanê te lê şîyar bû, bin Qeremanda çû. Bin Qeremanda çû. Hoşengî-şah çû nêzîkî şehere Hindistanê, merivek pêşda şand, go: „Bêjine rayê hind bila cîkî nîşanî meke, zozanîkî, em herin lê bisekinin, emê îja derk'evne şêr". Erê...

Rayê hind gote K'eyxalê K'êsmirî: „Kuŕo, K'eyxal, ew t'eqata wî çiqase hatiye? Tu wana nas dikî? P'elewanê wan?" - „Canim, - go, - ez kalik, pîrkê wan nas dikim, ça nas nakim? Cînarê minin, îdî".

Welle çûn gelîkî binanî geliyê Hamp'êrtê xuŕa k'olikkî çê kirin, rayê hind, K'eyxalê K'êsmirî, herda k'etne tēda. Go: „Wê werin virra derbaz bin". Efendim, çarkê dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra⁴ bîst p'elewanî sere. „Kuŕo, - go, - K'eyxal, eva kîye?" Go: „Eva Sergahî-p'elewane". „P'elewanekî p'ak". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra sî p'elewanî sere. Go: „Eva k'îye?" Go: „Eva Sert'ûmî-p'elewane". „Ewî p'elewanekî baş". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra çil p'elewanî sere. Go: „Ev ya k'êye?" Go: „Ew ya Uzêrî Filîsiyare". Go: „P'elewanekî baş". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra pêncî p'elewanî sere. „Eva, - go, - ya k'êye?" Go: „Ew ya Teyarî P'enceye". Go: „P'elewanekî baş". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra şêst p'elewanî sere. Go: „Eva ya k'êye?" Go: „Ew ya Şêrî Badebade". - „P'elewanekî baş". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra sed p'elewanî sere. Go: „Eva k'êye?" Go: „Eva Qeyt'erane". „P'elewanekî baş". Dēna xu dayê serê bêyraqkî derk'et, nûmêra dusud pêncî p'elewanî sere, gurz ser milê wiye, ç'îya ç'îyakî şîyare, ç'îyakî jî ser milê wiye. „Kuŕo, K'eyxal, - go, - ew k'îye?" Go: „Ez ewî nas nakim". - „Wey-lê, - go, - xudê malika te xirab neke, aha, yê çi bike evê bike". Derbaz bûn çûn. Dê-

na xu dayêda t'extewana Hoşengî-şah hat, qîza K'eyxalê K'êşmirî têda, k'êleka wîye. „An, - go, - rayê hind, eva jî bûka te, wê k'êleka winî hate vêderê". E'yarî Gerdenk'êşan rex t'extewana wîye, hema stuyê Hoşengî-şah ser wîda xare, pêra xeber dide. „Kuŕo K'eyxal!" Go: „Çiye?" - „Kuŕo, ewê Hoşengî-şah çi merikî heqmaqe, eva p'elewanê han, van sahbê hanê nanhêre, hema stuyê wî ser wî peyayîda xare". Go: „Xudê malika te xirab kiro, yê ordiya batmiş dike, ew peyaye, yê rû-simêlê mêriv dadwaşine, ew peyaye. Go, ew E'yarî Gerdenk'êşane, ordiya batmiş dike, sêrbaze, ordiya batmiş dike". Derbaz bûn çûn. Ça ç'iyakî mîna Elegezê, nişankirnedâ.

Wextikî, sêrdarê rayê hind hebûn, ew Serîdiz, ew Serîşikakî, sêrdarê wan bûn, sêr dikirin, ordî werdigêrandin. Ew Serîdiz, Serîşikakî gotne rayê hind, go: „Carikî izna me bide, em herne nava ordiya memediya, k'anê t'eybîra wan, forma wan çiyê". „Kuŕo, - go, - wê we bikujin". Go: „Na, me nakujin, tu destûra me bide". Herdu lêdan çûn. E'yarî Gerdenk'êşan, ew jî lêda çû herê nava ordiya Hindistanê, gote Hoşengî-şah, go: „Carikî destûra min bide, ez herme nava Hindistanê, k'a t'eybîra wan çiyê?" - „Kuŕo, - go, - wê te bikujin". Go: „Na, mi nakujin, tu destûra min bide". Erê... E'yarî Gerdenk'êşan jî lêda çû nava Hindistanê. Ew Serîdiz, Serîşikakî jî hatne nava ordiya wan. Hatin, dênâ xu danê, sibe zûye, ordî hê t'imam rāzaye. Çûne çadira Hoşengî-şah, dênâ xu dayê, ew, Dilşa herdu rāzane. Morîya xewê danîne ser guhê Hoşengî-şah, Hoşengî-şah tana kiras, derpiya rākirin, p'êxas kirne mēşokê, derê mēşok girêdan. Ew Serîdiz hilda hat, Serîşikakî pêşiyê k'et, hildan anîn. Hildan anîn, E'yarî Gerdenk'êşan çû nava Hindistanê, „Kuŕo, - go, - ew Serîdiz, ew Serîşikakî k'anêne?" Go: „Duhva çûne nava ordiya memediya". - „Aha, - go, - ez ne wêderême, go, ewê e'cêbê serê ordiyê bikin". Hema carke din zivirî. Wekî carke din zivirî, hat, rēva dēna xu dayê ew Serîdiz, ew Serîşikakî hatin. Ewan nas kir. Evî nas kirê, ewan jî E'yarî Gerdenk'êşan nas kir. Ew Serîdiz rēvî, Serîşikakî mēşok pêşiyê bû, h'eta şirit-mirî lê vekirin E'yarî Gerdenk'êşan hat pêra gihîşt, t'everek nav serê wî da, lêda kuşt, şirit-mirî vekirin, morîya xewê ser guhê wî derxistin. Hoşengî-şah mala K'eybendê Dêwmîrad p'êxas ser kulava nedigerîya. Ç'iyayê Elegezê t'imamî strî, t'imamî kevir. „E'yarî Gerdenk'êşan, - go, - ez çâ bikim". - „Ê, - go, - goŕ bavê te, go, wexta pey me k'evin, wê te bikujin. Bike em birêvin. Birêve, go zû ke, birêve".

Hoşengî-şah çû. Cahab dane şeherê Hindistanê, go: „Me Hoşengî-şah girt, anî hat, E'yari Gerdenk'ê-şan me stand". Xosrîcan kurê rayê hind bû, ew dergîstiya Xosrîcan bû, ewî xurâ biribû. Xosrîcan siyar bû, - p'elewanekî gûzliye Xosrîcan, - û paṛa pey k'et. Paṛa pey k'et, E'yari Gerdenk'êşan dēna xu dayê, Xosrîcan hat, gote Hoşengî-şah: „Hoşengî-şah!" Go: „Çiye?" Go: „Xosrîcan hat, wê mi jî bikuje û te jî bikuje. An tera t'ewere, go, bike şer, ez cahabê bidime ordiyê". - „Ê, - go, - wê mi bikuje". Go: „H'eyran, rûh'ê te yê mi şîrîntir nîne". Welle, banzda. Banzda, cihab da ordiyê, ordek rābû. Efendim, go: „Çi bû?" Go: „Zû bikin, wê Hoşengî-şah bikujin, h'al-h'ewal haye".

Efendim, roj di Qafê Qule derk'et, tav li e'rdê t'iji bû, p'elewan k'etne rē. Bû „ha-hiyê" k'afira, bû nale-nalê p'elewana. Derk'ete meydanê Xosrîcan, derk'ete meydanê Qereman, gurz hevdu bar kirin, ehle-sehle dane hev, ehle-sehlê wan hev negirtin, gurz hevdu bar kirin, serê k'ergidan miqabilî hevdu kirin. Gurz hev û du bar kirin. Xosrîcan dey li Qereman kir: „Dora mine yan dora te?" - „Ay ne'bek'ar, ç'êjkê qedim, dane, go, dora te". Dor k'ete Xosrîcan, Xosrîcan destê xu xelekê gurza da, kevir ji k'eṛesî veṛeşîya, rēşik û tarî wer bûn, h'ût û ne h'ûta serê xu ji be'ra derxistin, meleka serê xu ji e'zmana derxistin. „Axir dewre ya axir zemane?" Go: „Ne axir dewre, ne axir zemane, şerê Qeremane, şerê Xosrîcane. Qeremanê dēra xirab ke, mizgefta ava ke, dinkî ji boy h'urmeta Meh'med dane". Xosrîcan gurzki h'ewalî serê Qereman kir, Qereman neba, yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oat'aş ba, yan ç'iyayê K'osamad ba, wê xird û xam bikira. Qereman mala K'eybendê Dêwmirad bû, bîna tu gûzikê li barê hulliyê xî.

Dor k'ete Qereman, Qereman destê xu xelekê gurza da, gurz pola, sulp'e pola, agir lê dibarî bîna k'ûrkê h'edada, bayê guṛ, agirê gumreh', k'ûviyê de'liya⁵ p'ê sivik xilas bûn, yê p'ê giran dane avê, ewî jorda gurzek h'ewalî serê Xosrîcan kir, lêda Xosrîcan k'ergidanê wîva xird û xam kir. Şîn k'ete nava Hindistanê, şayi k'ete nava memediya, go: „Lêdan p'elewanekî mina Xosrîcan kuştin".

Efendim, Selbîxirom qîza rayê hind bû, t'u p'elewana pišta Selbîxiromê danenîbûn, Selbîxiromê ad kiribû: „Çi p'elewanê pišta min dayne, ezê ewî p'elewanî bikim". Rayê hind cahab da Selbîxiromê, go: „Selbîxirom, zû were hewara min, lêdan Xosrîcan kuştin, go, wê t'ext û p'ayê min bistinin, zû ke, hewara min were".

Selbîxirom hat. Çiqa ç'iyayê Qafê hebûn, t'imam destê Selbîxiromêda bûn. Selbîxirom hat, efendim, anî çadira xu pêş çadira memediyava lêda. Sibe fon bû, roj di Qafê Qule derk'et, tav li e'rdê t'ijî bû, rengê rō-jê rēwşan bû, p'elewan rē xuya kirin, bû "ha-hiyê" k'a-fira, bû nale-nalê p'elewana, ordî berewirî hevdu bûn, serê k'ergidana miqabilî hevdu kirin, gurz û k'emben hevdu bar kirin. Derk'ete meydanê Qereman, derk'ete meydanê Selbîxirom. Selbîxiromê deng li Qereman kir: „Dora mine yan dora teye?" Qereman go: „Ne'bek'ar, ç'êjkê qedim, go, dane dora te, mala me derpa xu k'a-fira naxe berê". Dor k'ete Selbîxiromê, Selbîxiromê destê xu li xeleşê gurza da, gurz pola, sulp'e pola, agir lê dibarî mîna k'ûrkê h'edada, bayê gur, agirê gumreh', k'ûviyê de'liya p'e sivik xilas bûn, yê p'e giran dane avê. Ewî gurzîk h'ewalî serê Qereman kir. Wekî Qereman neba yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oatâş ba, yan ç'iyayê K'osemad ba wê xird û xam bikira, mîna tu gurzîkî bavêyî serê k'umbetê.

Dor k'ete Qereman, Qereman destê xu li xeleşê gurza da, gurz pola, sulp'e pola, kevir ji k'êresî veşîya, reşîk û tarî wer bûn, h'ût û neh'ûta serê xu ji be'ra derxistin, meleka serê xu ji e'zmana derxistin, go: „Axir dewre ya axir zemane?" Go: „Ne axir dewre, ne axir zemane, şerê Selbîxiromê şerê Qeremane". Dor k'ete Qereman, Qereman jorda gurzîk h'ewalî serê Selbîxiromê kir, wekî Selbîxirom neba, yan ç'iyayê K'obilwir ba, yan ç'iyayê K'oatâş ba, yan ç'iyayê K'osemad ba wê xird û xam bikira, Selbîxirom nava râyê hind bû, lêda, mîna tu gurzîkê bavêyî serê k'umbetê. Hûr hay hûr, zerg hay zerg, hev dan h'atakî qamê nivro, yekê yek alt nekir. Selbîxiromê gotê, go: „Qereman, go, peya be e'rdê em bimbarekiya desta dest bavene hevdu. K'îjan k'et diya wî giriya". Zengu vala kirin, herda xu havêtne e'rdê. Peya bûn, çilî k'ulebekîkê ya Selbîxirome, çilî şokîkê ya Qeremane. P'ev daxistin, k'îjan k'îjanê e'rdê xe ne'leve, hevdu k'aş ber k'aş kirin, kul mala bavê Selbîxiromê nek'eve, bavê Qereman nek'eve, binîya du gamêşê çarsalî, wekî tu deşta Rewanê bigrî ketê, k'uspê, oncê bidêy, k'ella asa lê qirmîş bin, dertxêyî h'ewşek, h'ewşê filê deşte berdî hevdu k'elle şile kirin, hevdu olaq we soqaq hev çê kirin, hevdu k'aş ber k'aş kirin. Hevdu k'aş ber k'aş kirin, Qeyt'eran dêna xu dayêda Qereman weşkê dide Selbîxiromê, Selbîxirom sê weşa didê, „Qereman, - go, - xudê malka te k'ambax ke, tu ser pişta şeşp'ayê be'rê çima peya buyî? Go, te ser pişta

şep'a lêda. Go, çima, Qereman, tu ditirsi malxirab? Tu mîna çawkê destê wêda ba dibî. Go, tu weşkê didî ew se weşa dide te". Wekî Qeyt'eran usa got, gure-gur bi singê Qereman k'et, k'askê ç'e've wî t'iji xûn bûn, Fih'e e'niya wî rābûn mîna darê çinarê, muyê serê wî bîz-bîzî bûn hode û ziryara avêtin, qewata bîst û pênc p'elewana milê rāstê mewcût kir. Carkê destê xu hilda singdana Selbixiromê da, rākir piştostan e'rdê da. Wekî piştostan e'rdê da, Selbixiromê niqab serç'e've xu da alkî, dēna xu dayê: qîze, pišta xu hema dayê, lēda çû. Lēda çû, k'ete çadra xu, dernek'et. Rōjkê-duda dernek'et. Hoşengî-şah go: „Kuŕo, gazî Qereman kin, çima dernak'eve?" - „Qereman, tu çima çadirê dernayēyi". Go: „Ez çî çadirê derk'evim canim, eva deh rōje ez vê qîzkê, qîzike, pēra dikime şer. Go, usa p'elewan nava Hindistanê hene, ez qe nivê wan dernak'evim, ez idî nikarîm bikime şer". Go: „Xudê malka te k'ambax ke, Selbixiromê, go, t'u p'elewan nehiştine, ad kirîye, kî pišta wê dayne wê wî bike. Go, qiqa ç'iyayê Qaf hene t'emam destê Selbixiromêdane, Selbixirom t'u p'elewana alt nekirîye, mala te xirab be". Erê...

Gote Gîzmê E'yan: „Gîzmê E'yan!" Go: „Çiye?" Go: „Carkê heŕe dēna xu bide Selbixiromê, k'anê qîzke çawane. Wextê min wê me dikire şer, bejn û bala wê nê qîzeke baş bû, serç'e've wê niqav kirî bû, lê min ne dît çawane". Gîzmê E'yan çû dēna xu dayê Selbixirom rûniştîye. „Rōja te xêr Selbixirom" - „Ser ç'e'va hatî, k'erem ke Gîzmê E'yan, k'erem ke". Jêra doşek danîn, h'urmet, orxat, xoş û bêş, onbêş, jêra h'urmet kir, „Gîzmê E'yan!" Go: „Çiye?" Go: „Qereman merîkî çawane? P'elewanekî çawane? Go, wextê min wî me kire şer, bejn û bala wî baş bû, lê serç'e've wî niqavkirî bû, min nizanî çawane". Go: „Çi, Qereman? Qereman t'ev ordîya me? Çi Qereman?" - „Lê, - go, - îro çend rōje miŕa dike şer, Qereman nebû k'îye?" Go: „Nava meda Qerokî çîni heye, ez wekî didime ser destê xu davêjim, sala paşî t'ev teyrokê tê. Go, wekî tu dixazî bikî, bike Gîzmê E'yan, bixue herdu dinîya, wekî dive dayîra aqîl, mû ort'êda dike du kerîya". Selbixirom ma h'eyrî. „Kuŕo, - go, - îro çend rōje Qereman miŕa dike şer, eva ha dibêje". Erê...

Qereman derda hat, dîna xu dayê wekî ewî usa qala Qereman kirîye, Qereman hat, evî xu avîte pişt Selbixiromê, go: „De derk'eve, ezê te bikujim, te xu avîte pişt Selbixiromê?" Qereman go: „De heŕe, ez te naku-jim". Kul mala bavê Selbixirom nek'eve, Qereman dēna xu dayê niqab ser ç'e've xu vekirîye,

Selbixirom, bejna wê keç'ka istufan,
 Kirasê wê t'uliban,
 Doxdirî saxa,
 Çepil dirêje, digîje biniya çoka,
 E'mrê wê donzdeye,
 Kes nikare bêje sêzde,
 Mewij duxe, di gerdenê xuya dike,
 Mejû t'ilîya xuya dike,
 Bejna wê i'r-i'r,
 T'uncik û miqawiz,
 Dadik'eve ser sûretê xal û gevez,
 Barê devê ne besî devêye,
 Meriv zengilkî têxe stûda,
 Xing, ha xing.

Efendim, Geremanê te Selbixirom bir çû.

Bi zor duldurmîş kir,
 Çivo quldurmîş kir,
 Pêşî dirêj kire Rewanê,
 Paşî ma Yêrêvanê,
 Dêş û dêş,
 Av berda cava êş,
 Al şift'elî, bir şift'elî,
 P'irtikê lih'êfê çû ber dêrî,
 Şiftelî on p'ere,
 Alan yoxtir, sat'an yoxtir.

Selbixirom bir çû. Cahab dane rayê hind, go: „Selbixirom birin çûn". Rayê hind sekini cahab da Sabêdnîk. Sabêdnîk, ew jî qiraleki mayîn bû, ew jî pišta rayê hind bû. Cahab da Sabêdnîk „Sabêdnîk, - go, - lêdan Xosrican kuştin. Selbixirom jî girtine birine. Go, zû ke hewara min were, tu neyêyî t'ext û p'ayê min destê min çû". Sabêdnîkê te eskerê xu kir, esker-leşkerê xu kir hate şeherê Hindistanê.

Rojkê E'yarê Gerdenk'êşan gote Hoşengî-şah, go: „Carkî destûra min bide ez herime nava eskerê Sabêdnîk, k'a forma wî, p'elewanê wî çî teherine?" - „Kuŕo, - go, - wê te bigrin, te bikujin". Go: „Na, min nakujin". Efendim, ew lêda çû. Sêrdarê Sabêdnîk, navê wî Çeleng bû, Çelengê te bare sêv sêrê çê kir, kire barê k'erkî, çû. Dêna xu dayê Gîzmê E'yan wêda hat, go: „Wa hat". Naskir. Gîzmê E'yan rast pê hat, „Qurba, oxir be teŕa". - „Oxira xêrê". Go: „Ew barê te çiye?" Go: „Barê min sêvin, e merikî k'esibim, zarê min hûrin, hine sêv ezê bivim heŕime nava eskerê memediya. Dibên ordike başe, ez bivim heŕim, k'a xuŕa difroşim, didime çend manata, ew jî bidime zarê xuŕa çend nana". Du sêvê t'emîz danîne ser barê k'erê, Gîzmê E'yan ç'e'v

pêk'et: „Qurban, - go, - kîla wan tu çawa didî?" - „Qurban, - go, - ne t'erezû ba min heye, ne kîlo heye". Go: „H'eba wana tu çawa didî?" Go: „Carkê ha evê hilde bixwe, herke xaşê, ezê şûna kilokê çar h'eba bidime te". Gîzmê E'yan sêvek hilda gezkî lêda xar, bû k'erêkî. Bû k'er, rûbû lê sîyar bû, carke din zivirî çû. İdî neçû nava ordîya memediya, zivirî çû. Hatine pêşyê çî anîye. Go: „Eva sêrdarê wane, mi girtîye anîye". - „E, başê..."

Rojkê-duda, ma Gîzmê E'yan ne hat, E'yarê Gerdenk'êşan, go: „Hoşengî-şah, destûra min bide, wekî ez herim, k'anê Gîzmê E'yan ne hat?" - „Kuŕo, - go, - Gîzmê E'yan birine kuştine, wê te jî bikujin". Go: „Na, mi nakujin". E'yarî Gerdenk'êşan çû dîna xu dayê bire k'er girêdane, Gîzmê E'yan jî t'ev wan k'erane, wê t'ev wan girêdayê. Gîzmê E'yan çar ç'e'v E'yarê Gerdenk'êşan k'et, serê xu lê h'ejand. Go: „Tu bisekine, hê wextê te maye". Erê... Çû t'evî ordîya wana, Eva go: „Sêrdarê wan k'îye?" Go: „Çelenge". Erê... Sazê xu jorda anî, saz lêda, çadira yekêda lêda, ya dudada lêda, cahab dane Çeleng, go: „Sazbendkî çawa hatiye". Çeleng hat: „Kuŕo, - go, - were em herin çadira min". Ewî dilê xuda go: „Ez te digerim".

Lêda çû. Ewî saz da, saz da, saz da, ze'f lêda, Çeleng hênîjî, destê xu kire p'exela xu dermên derxe bide ber bêwla winî, „Kuŕo, - go, - tu E'yarê Gerdenk'êşan nînî?" - „Axa, - go, - e'yar ba me çine? Çî e'yar?" Xu dûrxist. „De, - go, - lêxe, lêxe". Lêda, carke din lêda, carke din hênîjî, carke din destê xu kire p'exela xu, „Kuŕo, - go, - welle, tu E'yarê Gerdenk'êşanî". - „Axa, - go, - e'yar k'îjane, nizanim ew çîye dibêjî, e'yar ba me t'uneye". Go: „Tu merivê k'iderêyî? Go: „Ez merivê H'eşdereke. Go, E'yarî Gerdenk'êşan çika k'êye?" Go: „E'yarî Gerdenk'êşan nava ordîya memediyanê". Go: „Mala min yê H'eşderekeye, ez ne yê wêderême". Go: „De lêxe". Lêda, lêda, lêda, ew hênîjî, dermanê nehîşê da ber bêwla wî, t'irp k'et. K'et, rûbû, serê wî jêkir û çû nava k'era, Gîzmê E'yan berda, lê sîyar bû lêda çû. Lêda çû, hatne pêşyê, go: „E'yarî Gerdenk'êşan va hat, Gîzmê E'yan ne anî, k'erik anî, k'erê sîyar bûye hatiye". Hatne pêşyê, go: „K'a te Gîzmê E'yan ne anî?" Go: „Va mi anîye". Go: „Ne eva k'ere?" Go: „Lê bûye k'er, mi anîye hatiye". Carke dinê derman danê kirne meriv.

Efendim, Sabêdnîkê te sibê rûbû, dîna xu dayê, Çeleng kuştine. Hema eskerê xu girt, paşda zivirî. Cahab dane Hoşengî-şah, Hoşengî-şah daxilî nava şehe-

rê Hindistanê bû, şêherê Hindistanê stand. Şêherê Hindistanê k'ete bin destê winî, qeyde-qanûnê t'eze danî nav, zagûnikê t'eze danî nav, go: „Salê xerc û xeracê we haqase, haqa mîra bişînin, haqa jî nav weda bimîne". Anî nî mezin t'eze k'ivş kirin nava şêherda. Ew çûn mirazê xu şabûn, em jî hatne h'alê xu.

821. Bêcan-p'elewan *

Dîwana p'êxember rûniştibû xu ra xeber didan. P'êxember dera hana rûniştibû, sih'eba jî çarnikalê wî dîwanêda rûniştibûn. Hew dîna xu dayê, serê merikî hol dibe tê. P'êxember go: „Ku ro, rê bidine wî qotê meriya, çika ew şikyatê wî heye, hatiye". Hat ber p'êxember sekinî. „Roja te xêr, p'êxember!" Go: „Ser ç'e'va hatî". - „P'êxember, - go, - şikyatekî min heye, go, mi anîye ber te, gere tu şikyatê min bipirsî". - „Bêje!" Go: „Ez û k'ulfeta xu, h'evt zarê mine hûr hebûn, em k'esiv bûn, em diçûn, dixastê me xu ra biçûya p'ars bikira. Fîlan derê, go, k'afir hate pêşiya me, lêdan ez kuştim, jina min kuşt, h'evt zarê min kuştin. Go, mi dia kirîye, gotiye: „Ya rêbî, tu rûh'ekî ber mida berdî, ez herîm dîwana p'êxember şikyatê xu bikim. P'êxember, herê h'eyfa mi hilde", - û cîda sar bû. „Ku ro, - go, - hine caw vî serî balînin, bivin nav merzela ç'e'l kin". Ewana bir çû ç'e'l kir. Hatin rûniştin. „Ku ro, - go, - k'ê herê, k'ê neçe?" Avîtine ser hevdu. Navê p'elewanekî Gurgan bû. Go: „Gere Gurgan herê h'eyfa wî hilde, lêde bê. Gurgan, go, gere tu herî?" - „Ê, wexta, - go, - we gotiye, ezê herîm". Gurgan jî p'elewanê Rostemî Zal bû, lê p'elewanê Rostemî birincî: Gurgan bû, jêra digotin Gurgan. Rabû gurzê xû da ser milê xu, berbi wî şêherî çû, ku h'eyfa wî hilde. Êp'êce ji gund dûr k'et, dîna xu dayê xişe-xişa meriya pey wî tê. Pişt xu va nihêrî, dîna xu daye kurê Rostem, navê wî Bêcan-p'elewan bû, ew jî pey tê. „Ha, ku ro, tê herî k'u?" - „Apo, - go, - çima ez xu ne mirime, tu t'enê herî şêr, ezê jî apê xu ra bêm. Ez bêm şuxul bikim, k'ok'a k'afir bînim". - „Ku ro lao, - go, - çi şuxulê te heye, go, tu cahilî, te şêr nedîtine. Go, k'afirê texe, te bikuje, oyînekê serê te bike, vegeêre herê, apê teyê herê. Divê, ez bême kuştin jî, lao, şêre". - „Na, apo, - go, - ezê te ra bêm!" Go: „Ez te ra divê, vegeêre!" - „Apo, - go, - ezê gurzekê t'epa teda lêdim, serê te tême serê me'ra, go, bip'elêxim". Dîna xu dayê venageêre. „Xudê zane, ez ser oxirê vegeêrim, go, ew jî ne heqê xudêye, ez evî

jî xuṛa bivim, tu were bê kuştin, ez îda destê wan xilas nebim. Go, ezê bivim cîkî bidime rāzandinê, heṛim. Êmê du seh'eta k'afirāra tême şer, weke h'ezar-duh'ezar mâr bikujim, vegeṛim lêdim bêm".

Lêdan çûne ser sînor. Ez bêjim, ew şeherê ew meriv kuştîye wêda, pêşberê wîye. Dareke wêderêye. „Bêcan-p'elewan!" Go: „Çiye?" - „Qurbana birazîyê xume, - go, - were em ber vê darê rāzên, hinekî hêsa vin, îja emê heṛin bikine şer. Dîve em du rōja, sê rōja jî bikine şer". - „Apo, - go, - em rāzên". Ewî gurzê xu da ber serê xu, ew jî şûrê xu da ber serê xu, rāzan. Bêcan-p'elewan xu dixapîne, rānazê. Guhê xu dide ser, ku Gurgan rāzê, ew berî wî heṛe şer. Ew jî cahile, rānazê, dixaze heṛe bike şer. Gurgan rāza. Ew rabû dîna xu dayê, Gurgan rāzaye, gurzê xu hilda û dak'ete meydanê, kire qîre-qîr, kire hêwirze. Efendîyê xuṛa bêjim, k'afir t'ije ser bûn. Ewî k'afir kire şer. Êmê du seh'et, sê seh'eta kire şer. Gurgan şîyar bû, dora xu nihêrî, dîna xu dayê Bêcan-p'elewan t'une. Ihi... Nihêrî, dîna xu dayê, usa ordî-esker t'ije ser biye, îdî h'esavê ordî-eskera t'une. „A, - go, - xudê zane, xudê mala mêrê ne li vir xirav kir, go, wê lëxistin niha kuştin, îja jî destê Rostem ez xilas nabim. Go, xeteke ça hat mi aliya? Bîcê xu pey mi şand, ez k'etme agirê kurê wî". Efendim, gurzê xu hilda, mîna gurekî dev bi xûn jorda beziya nava k'afir, qelibî, vî alî lêda, wî alî lêda, h'eta sûtka¹ wî t'emam bû, t'emam dîp'-dûz kir, p'adşayê wî kuşt. Digeṛe-nageṛe Bêcan-p'elewan nabîne. „Canim, - go, - kuştin, kuştin, k'êderê kuştin?" Hate nava cendeka, vira nihêrî, dera han nihêrî, dîna xu da wê dera hana k'etiye, ê, haqa e'rdê werimiye.¹ „Mala min xirav kirin, - go, - Bêcan kuştin çû. Go, xeta wan hat mi aliya". Herdu gurz da ser milê xu anî hat. Êp'êce anî. Îja diçe cendekê wî dide pišta xu, cendekê wî tîne cem gurza. Cendekê wî datîne, îja gurza hildide tîne. Wê formê anî derxiste wê, ew dara ber sînor. „Canim, - go, - ez mirim, îja ez çi bikim? Go, cendekê wî bira virabê, ez herd gurza hildim bivim heṛim, ezê bêjim: „H'eyran, we pey min şandîye, k'afir hatîye lêdaye kuştîye. Mi gurzê wî anîye hatîye, cendekê wî jî ber dara sînore, heṛin binin werin, ez mirim, da. We çîra êt'îmê xu da pey min, şand?" Gurz da ser milê xu hat.

Rostem derk'ete derva, dîna xu dayê, Gurgan herd gurz ser milê wîne, tê. Bêcan-p'elewan t'une. Go: „Xudê zane, mala min xirav kirin, kurê min kuştin". Hate pêşîyê, „Gurgan, - go, - k'a hevalê te?" Go: „Xudê mala we ava ke, go, we ez şandim, şandim, we êt'îmê xu

çîrâ pey min şand? H'al-h'ewal bû ev: go h'eta mi k'uta kir, ez vegeŕiyan hatim, go, lédane kuştine. Go, mi hilgirtîye aniye daniye ber dara sînor, gurzê wî aniye hatiye, h'eyran. Du p'elewana bişîne bira heŕin hildin binin bèn". Çar-pênc p'elewana şandin, go: „Kuŕo, heŕin cendekê wî binin, ezê Gurgînŕa çî bêjim, gunê Gurganî belengaziye? Ew xuxu çûye”.

Dan ser rê. P'elewan h'eta çûn, ew ser h'işê xuda hat. Sax bû, rābû dîna xu dayê - ber dara sînoreye, ne gurzê wî heye, ne Gurgan, „Xudê zane, go, ewana mi xistine, ez gêj bûme, Gurgan ez anîme danîme vira, go, gurzê mi biriye, ez vira hiştîme. Bê, bêxudê, te gurzê min çîrâ bir? Ezê îja çî rûkî rābim heŕime Medînê, nava p'elewana? Ez bimirim, go, vê bazarê çêtire, ç'eka mi ji destê mi deranîn, ez îdî çî heŕim?” Hema rābû serê xu hilda û alîkîda lêda çû. „Ez, - go, - îdî nayême Medînê”.

P'elewan jî hatne ber dara sînor, dîna xu danê Bêcan-p'elewan t'une. Go, xudê zane, k'afir hatiye cendekê wî dîtiye, go, birine çûne. Xudê zane, naka çî oyiŕ serê wî anîme. Carke dinê vegeŕiyan hatin. „Rostem, - go, - em çûne ber dara sînor, Bêcan-p'elewan cendekê wî wêderê nibû”. - „Ê, - go, - k'afir biriye çûye. Wexta merî mir, go, îdî çî dikin, - bikin. Wexta hatiye kuştin, t'erk bidin”. Hinekî, dûrî hazira, girîyan, çî kirin, îdî çû, da.

Em bêne ser Bêcan-p'elewan. Çî hate serê wî. Gelekî rêda çû, çû derk'ete rāstekê. Derk'ete rāstekê, dîna xu dayê tişteki spî bilind dibe, êp'êce bilind dibe, wekê dusud mètrî bilind dibe. Carke dinê jorda tê e'rdêva dizeliqe. Carke dinê bilind dibe, carke dinê tê e'rdêva dizeliqe. „Yah, - go, - ev çî tevaye?” Hat. Beziya hat gihîştê, dîna xu dayê - merîk serê wî çadîredane. Ewê spî çadire, t'enê serê wî tédane, cendekê wî vir dera han dirêje. Gava bîna xu berdide, çadir qiloz dibe, e'zmana dik'eve, gava bîna xu dik'şîne, çadir tê serê wîva dizeliqe. Serê wî ancax çadîreda çî biye. P'eh'eynek binê lingê wîda xist, ku lêda, eva h'işiyar bû. Serê xu çadîrê derxist, dîna xu dayê, yek serîa sekinîye „Hi, - go, - tu çî tavayî?” Go: „Ez mexeserê serê teme, ez çî tevame”. Ç'e've xuzmîda, herdu stuyê hevŕa çûn û rāhiştine hevdu, gulaş girtin. Usa hev birinânin h'eta berî êvarê. Yekî ç'ar bi yekî nekîr. Ewî nav di xu da, go: „Ez Selmanî Sîndim, ev gedê hana hatiye, go, mîrâ k'etiye gulaşê, go, eva sûtkeke ez pê nikarim, ne ez Selmanê Sîndim gîva?” Weşek dayê, Bêcan-p'elewan çî neh'ejiya. Ewî jî nav di xu da, go: „Ne

ez Bêcan-p'elewanim, kuṛê Rostemî Zalim?" Wexta usa go, milê Selmanî Sind sist bû. „Çawa, - go, - tu kuṛê Rostemî Zalî?" Go: „Lê". Go: „Lê ez û Rostemî Zal birê hevin, go, em destebirakê hevin. Mala mi şewitiyo, go, hindik mabû mi biraziyê xu bikuşta. Qurbana teme, go, Bêcan-p'elewan, lê te çîra berê ne digot, ç'e'vê xu rêt, sivêda teṛa gulaşê bigrim? K'erem ke em heṛne çadirê", - „Apo, - go, - bide pêşîya mi mi bive çadirê".

Hatin çadirê rûniştin, nanê xu danîn, nanê xu xarin, dan-standin. Selmanî Sind go: „Bêcan-p'elewan!" Go: „Çiye?" Go: „Tu xerivî, cî nizanî, tu vira çadirê-dave, ezê heṛim nêç'irê. H'eta êvarê, go, du-sê karê xezala binim, tene k'evav, bixun". - „Apo, - go, - heṛe". Ew da serê rê lêda çû, Bêcan-p'elewan ma hundurê çadirêda. Selmanê Sind çû nêç'irê. Çû nêç'irê, Bêcan-p'elewan çadirêda xuṛa ser piştê veleziya bû, dîna xu dayê, serê çadirê jorî quṛike biç'ûk girêdaye. Nigê xu stûnê da, stûn k'et, ew quṛî anî, destê xu qalp'axê quṛiyê hev rakir, k'axazekî tédane. K'axez derxist, dîna xu dayê şikleki tédane. Yaṛebî, meriv ne bike û ne bixwe, şira Meh'med hema du ç'e'va wî şiklî binhêre. Mîna vê lempê dişxule.² Ewî şiklî hilda û da ber pozê xu, gelekî pê şa bû. Êvarê Selmanî Sind hat, dîna xu dayê, şikil anîye usa pê şa diwe... „Biraz, - go, - te çi kirîye?" - „Apo, - go, - îdî ez nizanî; xaya vî sifetî gere tu miṛa binî bêy. Tînî bine, naynî, go, ezê te jî bikujim, xu jî bikujim". - „Qurba, - go, - çima tu p'aya didî xu? Xo tu weke mi qewat nî-nî? Xu tu weke mi mēr nî-nî? Ez haqa pey gerîyame, min nikarbîye xaya sifet bivînim. Min zêṛ dane, eva sifetê hana mi k'işandiye anîye hatiye. Ez îni-îni lê dinhêrim, bîna min dertê, qîza qîralî k'afire. A, şeherê wî jî wê dera hane. Qurba, teṛa dest dide, heṛe bine were, ez pê nikarim. H'eyran, qewata mi jî naghîje. Min banîya, minê xuṛa banîya, minê çîra teṛa banîya?" - „Apo, - go, - rê nîşanî mi ke ez heṛim!" - „H'eyran, - go, - ez sivê rê nîşanî tedim, heṛe". Nanê xu xarin h'eta sivê. Sivê te'şîya xu xarin, dil û xatir apê xu xast, ṛabû da ser rê, berê xu da wî şeherî, çû. Ze'f çû, hindik çû, çû derk'ete şeher. K'êleka şeher baxek hebû, go: „Ezê heṛim wî baxî. Go, t'emam k'afirî, ezê heṛim mala k'îjanî?" P'eh'inek derê bêx da, derê bêx vebû, çû hundurê bêx, nava bêx gerîya hine êmîş çinî xar, kanîke ort'a bêx bû, hate ber wê kanîyê av xar, ser ç'e'vê xu şuşt, dîna xu dayê dareke ser kanîyê, dareke bilinde, dîna xu dayê dengê k'ulfet hat. „Ha, xu-

dê zane, - go, - wê mi bivinin, wê mi bikujin". Darêva hilk'isîya, çû derk'ete serê darê û nava belgê darê, serê darê xurâ rûnişt. Wexta serê darê rûnişt, sifetê wî k'ete avê. Avêda xuya dike, keç'ik jî hatin nava bêx gerîyan. Eva baxa baxê k'êye? Baxê qîza qîralî k'afire, navê wê Gêlefirûziye. Gêlefirûzî gote keç'ika, go: „Heřin, êmiş biçinin, selkê xu t'ije kin, ez jî h'eta ser ç'e'vê xu dişûm. Mi ku ser ç'e'vê xu şûşt, werin îja emê t'ek'evne faytona³ xu, heřin".

Gêlefirûzî hate ser avê. Ser avê kûz bû, serç'e'vê xu şûşt, ser k'urnda nihêrî, dîna xu dayê sifetê xortekî avêda xuya dike. Gelekî lê t'emase kir, dilekî na h'evt dila eva xorta qebûl kir. Destê xu kire nav avê, wekî bigre derxe. Xayê sifet ser serê darêye, sifetê wî hundurê avêdane. Ew jî destê xu dirêj dike, ku sifet derxe. Destê xu dirêj kir, dike-nake nagîje. K'incê wê şil bû, dêmek destê wê şil bû, ber p'êsirê wê şil bû. Carîke wêye t'opal hebû, dîna xu dayê ewê xu avêda hîşt, xu p'eritand, lêda hate balê: „Gêlefirûzî, - go, - te t'emam k'inc-mincê xu şil kir, mala te ava be, ev çi h'esave?" - „Ê, - go, - sifetek va avêda, ez dikim-nakim der nayê". - „Mala bavê te ava be, sifet, - go, - avêda nîne". - Go: „Lê?" Go: „Ew jorê cîkî bilinde, ronkaya sifetê wî dik'evê avê". Valî, walî dora xu nihêrî, serê darê nihêrî, dîna xu dayê wê serê darêye. „Ku-řo, - go, - jorda peya be were!" Go: „Na! Ez nayê". - „H'eyran, jorda were, teřa divêm, were, tû jî were, de. Tu çîra hatî k'etî vêderê". Go: „Ez hatime ezê heřim, h'eyran, de'wa çi mi dikî?" Go: „Peya be, peya be jorda were". Go: „Na! Peya nabim". Got: „Peya nabî, ezê heřim balt'e binim darê bibîrim, te p'irtî-p'irtî kim, ez teřa divêm, peya be, peya be". Jorda peya bû hate xar. Peya bû, „Ku-řo, tu kurê k'eyî?" Go: „Ez kurê Roste-mî Zalim". - „Qurba şuxulê te vira çîye? Eva baxê minî T'ořkirî t'ije carîne, tu çîra hatî?" Ew sifet ji p'aşla xu derxist, nişan kirê. „Eva, - go, - sifetê teye, mi e'rdê dîtye, ez bona te hatime. Herke tê min bistîni, go, ezê ba te bimînim, na xêrk, tu mi nastîni, go, ezê heřim serê darê. Carî bira heřin, de ez jî vegeřim heřim mala xu". - „De îdî tu hatî, - go, - ezê ça te bêqedir kim?" Ewê jî qebûl kir, da. Rabû çi kir? Hinek k'inc-minc ji cariyê êxist, lê kir, dêrekî xu lê kir, çarşewek avite ser, go, dengê xu nekî?" Go: „Na". Rabû derk'ete derva, gazî faytonçî kir, go: „Faytonçî were vira!" Faytonçî hat go: „Ha". Go: „Qîz êmiş diçinin, em êciz bûne, me hersîya bive heře çiyê me û were qîza bîna". Faytonçî ajot, bire ber derê wê, go: „De heře qîza û

êmiş bîne were". Gede bir çû. Cariya t'opal go: „Çiye?" - „Binhêr gilî nekî ha. Tu gilî bikî, go, ezê te p'irtî-p'irtî kim". „Gêlefirûzî, - go, - çima, xudê mi standîye ez herîm gilîyê te bikim? Ez gilî nakim, go, tu muqat be, wekî kes cem te nebîne". Ewêya çi kir? Bir çû kire ot'axekî, derî ser dada, fayton çû carî anîn, êmiş anîn, xarî, dan-standin, carî êvarê lêdan çûne malê xu, ew hat, ew qizik t'evî hev razan. Îşê deh-panzdeh rōja wê formê xay kir û yole çû. Baxvançi çi kir. Baxvançi rabû gul çinîn, weke çil-pênçi gulî kire selikekê û da ser serê xu, go: „Ezê bivim herîm p'êşk'êşê qîza p'adşa, go, bira ç'e'vronaya min tişteki p'ere bide, mehekê e'bûra xu pê bikim". Rōyê jî carîya t'opal dike qerewil. Carî jî e'ciz bû, serê xu da ser şemîkê û xurâ rāza. Baxvançi jî gul anî bûn. Gul anî, dîna xu dayê carî ser şemîkê rāzaye, „Ya! Ez deyn vê jî nekîm nave?" Hema serrā gavda û derbaz bû. Çû dîna xu dayê xortek wê p'aşla qîza k'afirda, dest stuyê hevra birne û nivîn avitine ser xu, xurâ rāzane. „A, gidî, - go, - namûs dinîyayê hate hildanê, qîza p'adşayê me, go, haşa, go, xiraviyê dike". Hema selka gula jorda danî ser ciyê wan û carke dinê derk'et. Ku ça ser cariyêra banzda, derbaz bû, carî şîyar bû. Dîna xu dayê baxvançi çû. „Xudê zane, go, - baxvançi çû, dit ser ciyê wan, ew jî hê rāzane". Niç'andê Gêlefirûzî. Go: „Çiye?" Go: „Lê, h'al-h'ewal biye ev. Ez rāzame, go, baxvançi hatiye, eva jî selka gula danî çû hewarê bavê te daxist". - „Çi divêje?" Go: „Erê". Gêlefirûzî nav ç'e'vê xu da giriya. Bêcan-p'elewan go: „Tu çima digrî?" Go: „Lê, wexta bê, wê te bikuje". - „K'ê wê bikuje?" Go: „Wê te bikuje". Go: „Ew nikarin mi bikujin, ezê wan bikujim".

Efendim, derk'ete derwa, gazî xudê mēra kir, gurzê wî batini jēra hat. Gurzê xu hilda, k'afir jî defa hewarê da. Baxvançi ku çubû e'lemetiyê dabîyê, û miqabilî hevdu kirine şer. Kirine şer h'eta êvarê, êvarê ordîya qîral hinekî rûşkenandî kir, êvarê gurzê xu da ser milê xu hat k'ete tamê qîza qîralî k'afir, „Welle, - go, - sivê ezê k'oka mala bavê te binim". İdî eşkere, bēm'ene, t'evî qizikê rāza. Sivê rabû qizikê nançê kir, te'ştê xu anî, nanê xu xar, gurzê xu hilda û derk'ete meydanê kire şer. De kirine şer, de kirine şer, hev qîr kirin h'etanî berî êvarê, hindik ma bighîje p'adşê, ku p'adşê bikuje, te'rî jî k'ete e'rdê. Carke dinê gurzê xu da ser milê xu lêda hate ot'axa xu, „Welle, - go, - hema mabû seh'etekê din jî rōj neçûa ava minê, go, serê bavê te jêkira". Bavê wê gazî mala rāyê kir, go:

„Mala r̄ayê, we r̄aa mala bavê me kirîye, kalkê wê r̄aa kalkê me kirîye, hûn jî r̄ayê me dikin, mēra bējin, çika hela em çî formê bikin, wekî em evî alt bikin?" Go: „Çî formê bikin, go, de'w pēra nabe, eva ç'êşkê guranin, k'esîra navne bav û bira. Ç'e'lika, go, bik'olin, t'axa sêlbenda maye, sivê bira t'axa sêlbenda derê şēr. Yê dinê, go, k'es ne ma, k'oka xelqê anî". T'axa sêlbenda jî weke çarsid-pênsid malî hebû, ew jî k'arê xu kirîye sivê şēr ser wane, gere derêne, şēr. Ç'e'lik k'olan, bîrik k'olan, vira k'olan, ez bējim h'eta biglîtê kayaranê,⁴ Destekê şirit girtine xu, zincîr girtine xu, destekê jî pēra kire şēr. Ew jî sivê derk'ete şēr û kirine şēr. Ha kirine şēr, ha ber rēviya, ew jî wana qîr kir, ha ji ber rēviya. Ç'e'lik çê kirine, p'ûş-muş avitine ser, haşpê nîne, nigê wî k'ete ser ç'e'likekê bû gurpîniya wî, k'ete ç'e'likê, serê wî tēra xuya nekir. U lê hatine hev. Yê t'ok avitê, yê zincîr avitê, yê k'elbetan avitnê, kuřik girtin, zeft kirin, girêdan û ç'e'likê dera-nîn. Bîrek hebû, bîr weke sed mētrî k'ûraya bîrê bû. Anîne ser devê bîrê, şirit avitne nava wî û jorda daliqandine wê bîrê. „Idî, - go, - nikare jê derê, h'eta xaş be usa tēda be. Go, xuxu tēda bih'ele û bive av, bîfize". Kevîrek çil qulp tēda bû, çil p'elewanî, herekê qulpekê girt k'işand, ewî jorda dane ser devê wê û seva wî, bême'ne, haqasa qule, bona bîna wî tēra derê. Gazî keç'ikê kirin, k'incê keç'ikê jê xistin, rûyê keç'ikê tenî kirin, serê keç'ikê kuř kirin, darekî p'oşa⁵ dane destê keç'ikê, „Keç'ikê jî, - go, - berdî bira here, k'uda diçe bira here, ne nan bidnê, ne avê bidnê, ne xarinê bidnê". Usa gilî danî, wekî t'u kes nan xarinê nedê.

Keç'ik nava şeherde p'ars dike, diçe k'îjan malî, h'eça hinekî rē'm dilda heye digre nîve nan dide, dike p'êşa xu, heke rē'm dilda t'une, ç'êr dikinê, divên: „Te ça xirabi kirîye, te nav-namûs daye der, te k'oka mēra anîye, tu îja hatî nan t'op dikî?" Wê tēke p'êşa xu, t'op bike h'eta êvarê, êvarê wê here ser devê wê bîrikê. Dike gazî: „Bêcan-p'elewan!" Wê bê: „Çiye?" - „An qurba tēra nan!" Wê jorda, wê qulêra berde, bik'eve e'rdê, ew jî t'op dike dixwe, pê dijî. Muşdarê deh-panzdeh roja usa xay kir. Bêcan-p'elewan tēda belengaz bû, gelekî belengaz bû. „Gêlefirûzî!" Go: „Çiye?" - „Gêlefirûzî, - go, - qe dewrêşa tu divînî?" - „Dewrêş, - go, - çine?" - „Dewrêş, - go, - ewin, hespê wan hene, mēşok⁶ ser pišta hespane û ar t'op dikin, de'n t'op dikin, p'ars dikin nava şeherde. Dikarî dudê usa bînî bēy vira, bê, girtikî me heye, gazî we dike". „Îja, -go, -

dewrêşê tera çi bikin?" Go: "Tu gazî ke bîne vira, da!" Keç'ik çawa çû h'evêkî wêda, çû dîna xu dayê .du dewrêş hespê wane dêstdanin, wê valî, walî digerin. "Rojê we xêr gelî dewrêş baba". Go: "Ser ç'e'va hati". Yekî gote yekî, go: "Ev k'êye?" Go: "Eva qîza qîralî k'afire, xirabî kirîye, bavê wê kirîye vê rojê". - "Gelî dewrêş baba, - go, - boy xadêye, bidine xatrê xadê, girtîkî mi heye dera hana, gazî we dike". - "Çî me girtîya k'etiye, em diwêrin bèn girtîya bivînin?" - "H'eyran, - go, - xu we naxue, qerexê şehere, çi heye, werin çika werê çi divêje? Ho dînîya xirav nave, nanê we naxwe, ava we naxwe?" Yekî go: "Canim, were em herin, çi şuxulê meye?" Yê din jî go: "Canim, were em herin, çika çi divêje, wê çi bêje. Go, welle, emê bèn".

Lêdan hatine ser devê birê. Devê xu kire, bême'ne, dewla berêş: "Bêcan-p'elewan!" Go: "Çiye?" Go: "Ew dewrêşê te digot, mi dudua anîne". Go: "K'anê?" Go: "Wane". Go: "Gelî dewrêş baba, hûn k'êderêne? Yek we devê xu têke, bême'ne, k'uleka min". Go: "Welle, ezim, em dewrêşin". Go: "Hûn min nas dikin ez k'îme?" Go: "Na!" Go: "Ez Bêcan-p'elewanim, kurê Rostemî Zalim, Medîneyê mala me. Mizgîniyê bivine Rostemî Zalîra, bê, Bêcan-p'elewan saxê, bona qîza k'afir girtine kirine birê. Herkê dikarî hewarê were, wê p'êşk'êşêke rînd bide we, ez ku derk'etim ezê, go, p'ûte zêr bidime we". Lê...

Efendim, lêdan hatin, hespê xu sîyar bûn û gazî xadê kirin, berbi Medîne hatin. Hatine dîwana Rostem. "Rostem!" Go: "Çiye?" "Mizgîniya me!" - "Kuŕo, - go, - mizgîniya çiyê?" - "Mizgîniya me tera, - go, - Bêcan-p'elewan, kurê te saxê, filan şeheri, bona qîza k'afir girtine kirine birê, kevirê çil mêre dane ser". - "Kuŕo, rast divêjî?" Go: "Welle". "Gelî dewrêş baba, - go, - wekî rast be, Bêcan-p'elewan sax be, ezê p'ûtek zêr p'êşk'êşê we bidim". Go: "Saxê, em çûne me pêra xever daye, em hatine".

Rostemî Zal defa hewarê da. Defa hewarê da, ordî-eskerê wî t'op bû, deng k'ete guhê Zalê bavê wî. Go-te xulamê xu: "Kuŕo, xulam!" Go: "Çiye?" - "Kuŕo, - go, - Rostem çi h'ewalê wiye defa hewarê dide?" - "Kaliko, - go, - mizgîniya me tera. Dewrêşa, go, cab anîne, wekî Bêcan-p'elewan saxê, filan şeheri birêdane. Rostem defa hewarê dide, p'elewana t'op dike, wê heŕe ser şêr". - "Kuŕo, - go, - k'ewazê min miŕa binin!" K'ewazê wî anin. K'ewazê wî, gotina gotîya, h'ezar pênsid p'ûte. Da ber xu valî, walî ditewîya. Zalê jî kal bibû, çaxê miŕa bû,⁷ derk'ete derwa, "Kuŕo, - go, -

gazi Rostem kin!" Gazi Rostem kirin, "Rostem!" Go: "Çiye?" Go: "Were vira, bavê te gazi te dike". Lêda hat. "Kuŕo, Rostem, - go, - ev çi h'ewalê teye tu defa hewarê didî?" - "Bavo, - go, - du dewrêş hatine, mizgînîya Bêcan-p'elewan mîra aniye, divên, Bêcan-p'elewan saxê. Ez p'elewana t'op dikim, ezê herim şehêrê wî t'emam bidime dest û piyê hespa tême xalî, bêjîngê xim derbaz kim, Bêcan-p'elewan bînim bêm". - "Ê, - go, - aqilê te jî yê cahilane, tu nizanî tu Rostemê Zalî, çawa tu vira rêk'etî, ewê bêjin, wekî Rostem hat. Wê herin Bêcan-p'elewan bîrêda bikujin. Îdî çûna te kêrî çi tê?" Neçerî bû, "Lê ez çawa bikim?" Go: "Bazirganekî girêde, yaşîka bide çê kirinê, p'elewana cot bi cot têke yaşîkê, bide k'êlekê deva, bazirganî herê navda dayne. K'incê xu biguhêre, bê, bazirganbaşîme, belkî delk'ekê tu Bêcan-p'elewan bivînî, Bêcan-p'elewan sax derxî. Îdî wêda ez te divînim, çi dikî bike. "Ay, hay, - da h'işê xu, go, - rastî jî xebera bavê mine". Yaşîk dane çê kirinê, p'elewan cot bi cot kirê, da k'êlekê deva, kire bazirgan, dewrêşek da pêşîya xu û lêda çû. Çûne wêderê. Çûn p'erê şehêr danîn, xêretxane danîn, nanê wî bê p'ere, çaya wî bê p'ere, eraq, şerava wî bê p'ere, xarna wî bê p'ere, çi heye, bê p'ereye. Ew dilk'etîya gede jî, ew jî bême'ne, darekî p'oşa girtîye xu, rût û te'zî, birçî, serqot, belengaz, p'exas nava şehêr p'ars t'op dike, wekî tişteki t'op ke, bive bide girtîyê xu, da. Çû malekê, yekê k'ulmek-dudu nav ç'e'va da, "P'orê xu kuŕ kirê, - go, - te xu kire oyîn, soşeret, a, go, p'erê şehêr wê xêretxane danînê, lêde herê him bixue, him girtîyê xuŕa bive". - "K'iderêye?" - "A, - go, - p'erê şehêrda". Da ser rê lêda çû. Çawa wêda çû dewrêşa niç'ande Rostem, go: "Rostem!" Go: "Çiye?" Go: "Eva han, bûka teye hat". - "Çawa bûka mine? Eve bûka min?" Go: "Erê!" Go: "Bona wê hatîye k'etîye bîrê?" Go: "Lê!" Go: "De ravin, ravin em bar kin, kûrê usa bira qe t'uneve. Bona vê mirtîva hana, go, hatîye k'etîye bîrê? Rabin, bar kin em herin. Yê uşarâ lazime, go, hema bîrêda jî bimire. Ew çîye?" - "Ê, - go, - Rostem can, tu nizanî, navê wê Gêlefirûzîye, qîza qîralî k'afire, rûyê roê k'ulekêra didî, evêya t'u e'vd û bila, mêrara xever nedida, kuŕê te vê formê, dizîva hev standine. Pê h'isiyane, vê formê kuŕê te girtine kirine bîrê. Serê wê kuŕ kirine, rûyê wê tenî kirine, go, kîncê wê jê xistine, qerp'al-merp'al, cilik-milik, gincîr-mincîr lêkirine. Darikekî tu k'inca lêkî, wê çawa be?" - "Usane?" Go: "Erê, usane?" - "Gazi kin, - go, - gazi kine bira bê". Gazi kirinê, hat. Bême'ne,

t'eşte k t'iye goşt û birinc kir da ber. Eva k'ete ser, t'êr xar. Vêdrok⁹ anî, kevir-hestê xu Rostem kire binê vêdroê û t'iye goşt û birinc kir, şeşe nan jî da ser, go: „Evî bive heře bixwe, paşê were, sivê dîsa were”. Serê xu h'ejand, go: „Erê, erê”. Vêdra xu hilda, şa bû, lêda çû. Çû ser devê birê. Ça çû ser devê birê, devê xu kire k'ulekê: „Bêcan-p'elewan!” Go: „Çiye?” Go: „Îro mi teıra rîşqekî baş anîye”. - „Çawa?” Go: „Lê, bazirganbaşîk hatiye, xêretxane vekiriye, mi t'êr xar. Mi vêdrok jî teıra t'iye goşt û birinc kiriye teıra anîye hatiye”. Bême'ne, t'êl-mêlê wê hebû, heva girêda, anî kire ç'emilê vêdroê. Ça daliqand, go: „Oxaş, - go, - bîna bavê min ça tê”. - „He-hey, lê, - go, - mala te şewitiyê ser van derk û dük'ê teda. A, hela dîna xu bidê wan p'eya, mi jêra go, tu nikarî, were em birevin, go, te çû k'afirara kire şer h'eta tu k'etî vê rojê. Bavê te jî k'u hatiye, go, bîna bavê te jê tê”. Go: „De berde bira bê jêrê”. Hema du-sê h'oç xar, gihîste binê vêdroê. Ew h'oçê dinê lêda, k'îskê kevir-hestê k'ete dêst. Vekir dîna xu dayê, kevir-hestê bavê wî. „Gêlefirûzî!” Go: „Çiye?” Go: „Lê mi teıra digo, bîna bavê min tê, te digo, na! Ew bavê mine hatiye. Eva go, kevir-hestê wiye, awa kiriye binê vêdroê, miıra şandiye”. - „Çawa, - go, - ew bavê teye?” Go: „Erê!” - „Î, - go, - xadê mala te jî, dûrî ji hazira, xirav bike, mala bavê te jî. Ez vî halî, vê formê, go, çûme cem Rostem, p'elewana, go, mi pêşberî wan nan xar, mi teıra nan anîye, evî qilxî jî dîtin. Ez, go, îdî qiyalê xadê be, hew têm ser teda, hew jî diçime wêderê”. Serê xu hilda çû k'ete nav şeher.

Sekinî sivê h'eya nivro, Rostem gote dewrêşa, go: „Dewrêş, k'a ew qîzik ne hat?” - „Xadê mala te ava ke, - go, - ya mala we hûn didine serê xu, go, hêrsa we radibe îdî hûn nizanin ça bikin. Te kevir-hesta kire binî, go, kurê te nas kiriye, jêra gotiye go, k'î zane çû xu avite be'rê, k'î zane çû xu xeniqand, çû kuşt?” - „Dewrêş - baba, - go, - ez bextê weme bigerîn, bivînin”. Dewrêş gerîyan, çûn k'ûçekêda girtin. „Gêlefirûzî, tu çîra nayêyî?” Go: „Ez çi rûyî bêm, xadê mala wî xirav ke, ezê çi formê bêm?” Got: „Tişte nave, go, dîtine, dîtine, were em heřin, da”.

Pêşiyê k'etin, anîn hatin. Deste xu da ber sûrtê xu, ber te'ldê girt, hat k'ete te'ldê, çadirekî. „Kuŕo, - go, - deste k'inc heřin bînin werin”. Deste k'inc lê kirin, av dane ber, serê wê şuştin, h'eta êvarê, êvarê go: „De werin heřin Bêcan-p'elewan derxin”. Ewan dane ser rê lêdan hatin. Hatne ser devê birê. Dewrêş hatin, Rostem hat, weke sé-çar p'elewana hatin, devê

xu kirne bîrê „Bêcan-p'elewan!" Go: „Hacan, bavo, tu hatî?" - „Erê, ez hatim. Kuŕo Bêcan-p'elewan, - go, - hîvîke me ji te heye, tu çi divêjî?" - „Bavo, - go, - hîvîya Gurgan nekin, wekî dinê hûn çi jî hîvîyê bikin ezê bibexşinime we". - „Xudê mala te ava ke, - go, - Gurganê belengazê çi bû? Te çûye k'afirra kirîye şer, gurzê te k'etiye, xirav kirîye hilgirtîye anîye? Tu çima ne hatî mal? Tu çola k'etî". - „Xêr, - go, - ez derk'e-time ez Gurganra dertêm". - „Ê, - go, - wekî tê Gurganra derêyî em jî te navin, tu jî hema têda bimîne. Ez jî va çûm bazirganê xu bar kim lêde heŕim". - „Diçî, - go, - heŕe".

Rabûn dilmayî bal wî lêdan hatin. Hatin „Kuŕo, - go, - em ça bikin, eva rayê nade serê Gurgan? Go, jina wî bivin heŕin, „K'îlîta serê mêra ku heye - jine, jin dikare serwest ke". Jina wî hilda hatin, go: „Lao, heŕe bêjê, şerme, ez jî p'ars dikim, axir wa nabe, çima rayê nadî serê Gurgan, Gurgan çî ji te kirîye? Ho Gurgan te ne xistiye?" Devê xu kire bîrê: „Bêcan-p'elewan!" Go: „Çiye?" - „Xudê mala te ava ke, çima rayê nadî serê Gurgan te derxin? Ha wê çûye bazirganê xu bar dike, go, divê, pêçîke Gurgan h'evt h'evê mîna Bêcan-p'elewan hêjaye. Wekî ez Bêcan-p'elewan derxim, Gurgan jî bikujim, îdî Bêcan-p'elewan çî mîrane. Yekî bînim, yekî bikujim, lazim nîne mîra. Rayê bidê, ez heŕim bêjimê bira neçin". Ew jî wêda dûr sekinîne. Go: „De heŕe bêje wana, bira bêne vira, ezê rayê bidimê". - „Mîra bêje". Go: „Xêr, ez teŕa navêjim. Bêje bavê min bira bê". Destê xu h'ejand, ewana hatne ser bîrê. „Bêcan-p'elewan, - go, - em diçin îdî, bazirgan çû, ez t'enê mame, tuyê çi dibêjî? Tê rayê bidî yan na?" - „Bavo, - go, - de bira qurbana te be". - „Kuŕo, - go, - de were!" Hatin lê t'op bûn, kevir wêda welgerandin, şirî avîtne nava wî hilkişandin, deranîn û hildan birin çûn. Ser-rûyê wî t'emiz kuŕ kirin, k'incê wî t'eze kirin. „Bavo, - go, - sivê ez dikime şer. Ez h'eta wî şeherî k'uta nekim, ez naçim!" - „Ê, lao, - go, - heŕe şer. Mêrî heŕe şer bike, kes me nayê". Go: „Ez t'enê diçime şer!"

Efendim, sivê derk'et Bêcan-p'elewan, meydanê bû qûre-qûra wî, nihêra ŕahişt, şer dixaze. K'afir t'op bû. „Kuŕo, - go, - ev çawa derk'et?" - „Derk'etiye, - go, - qîza te derxistiye, k'ê derxist". Qîzik jî gihiştîye Rostem, divêrin serrâ bên? Wana qîzik veşartin. Evana derk'etin kirine şer. Ha kirine şer, ha kirine şer, ha kirine şer, h'eta êvarê. Êvarê hat, „Kuŕo, - go, - te ça kir?" Go: „Welle, hindik ma ez bigîjimê serê p'adşe jêkim, go, îdî k'uta dive, sivê ezê k'uta kim". Seki-

nî h'eta sivê, sivê rāvû. Ewana dîsa bîrik dane k'olanê, çê kirin. Rostem Gurgan şîret kir, go: „Tu jî rāve heṛe, pēra heṛe. Ewê bik'eve bîrikê, ku şîrît avîtine nava wî ew girêdan, tu şûrê xu bavê şîrîta bibîre, bêje: „Carekê der didim, carekê jî ser didim“. Go, wî çaxî wê rāyê bide te“. Erê... Ewê te hat, efendim, t'axa sêl-bendaṛa kirne şer. Kirine şer, bû şerpîniya wî k'ete bîrikê k'olayî, ku k'ete bîrikê, hatne hev, şîrît avîtine nava wî. Ku şîrît avîtnê, girêdan, go: „Xudê zane ezî zêft kirim“. Gurgan gihîştê şûr avîte şîrîte wî birî. „Hay,- go, - qurbana serîme, go, carekê der didim, carekê jî ser didim“. - „A, - go, - tu qurbana wî bî tu şîret kirî, welle, minê tu bikuştayî“. - „Qurbana teme, - go, - de derê mi bikuje“. Dest avîte milê wî derxist. Herda mil da hevdu lêdan p'adşa jî kuştin, dîp' rast-dûz, kirin, xezne û defîne wana kirne bazirganekê hildan hatin. Bûka xu anîn hatin, h'evt roja, h'evt şeva jêra kirine def-de'wat.

822. Sebxi Xurêsan *

Qîzeke Rostem hebû, navê wê Sebxi Xurêsan bû. Qîzikê ber t'u p'elewana serî danedanî. Bavê wê jêra got, go: „Ez gere te bidime p'elewanekî“. - „Bavo, - go, - tê mi bidî k'îjanî? Ewana, go, çine ez wana bistînim? Ewana ne layîqî minin“. „Qancix, - go, - tu çi divêjî, keynekî, tu p'elewana qayil nabî? K'îjan p'elewanî dixazî, go, te bidime wî“. - „Bavo, - go, - de bira bisekne sivê, sivê çika ezê çi bêjim“. Rabû destek k'incê p'elewana xu kir, weke, ew zane, çil cot p'elewanê bavê wê hene, çil çotê bēn pēra bikine şer. Çil cot t'ok¹ başqe bir çû newalekê danî, destek k'incê p'elewana xu kir, derk'ete meydanê nihêra rahişt, kire gazî: „Ez şer dixazim ji Rostem!“. E'detê wanda jî heye, gelek naçine ser merîya, merîkî diçe. Rostem sekini, çil cot p'elewanê wî dorê sekini. Carê yekî dişîne, qîzik hildide datîne e'rdê, dest-p'iyê wana girêdide, dide bin binç'enga xu. Ew newala, t'ok wêderê kirine, dibe wêderê datîne, t'okeye din xurâ tine ber pišta xurâ dike. Ew çil cot p'elewan t'emam dest-p'iyê wan girêda kire wê newalê. Îja Rostem jî t'irê lêdixê dikuje, dibe davêje newalê.

Rostem dîna xu dayê p'elewan dorê ne man. „Canim, - go, - e'mrê mida mi tiştê wa ne ditîye. Ez Rostemî Zalim, go, p'elewanekî t'enê bê ser me şer, go, çil cot p'elewanê min t'emam kuşt, ez kêrî çi tēm?“ Rostem nav xu da çû. Rostem çû, ewê Rostem rahiştne

hevdu. Rostem wexta weşa didê, qe cîyê xu nah'eje, ew ku weşa dide Rostem, Rostem dêstda dih'eje. Dîna xu dayê boşe: „Bavo, - go, - tu çi dikî? Hatî mîrâ gulêş dignî?" Dîna xu dayê qîza wîye. „Qancix, - gotê, - te mala min xirav kir, k'oka p'elewana anî". - „Bavo, - go, - qe netirse, p'elewanê te gişk silametin". - „K'u-ne?" Go: „Va, virin". Lêda çû dîna xu da, i'nt'e-i'nt'a wane. Dest-p'îyê wana pê vekir, ewana derk'etin. Gişka bihîst, wekî eva qîza Rosteme ev oyîn der anîye, gi xeyîdîn, „A, - go, - Rostem rengê xu nişanî me dide. Nav qîza xu daye, em t'emam bēnamûs kirin, nava xelqêda bûne oyîn, sosret". Êvarê yek ne çû dîwana wî. Rostem rābû nan çê kir, gazî p'elewana kir. Çûn pey k'îjan p'elewanî lēda hatin rûniştin. Çûn pey Gurgan, kir-nekirin Gurgan nê hat. Lêda çû cem Bêcan-p'elewan. „Bêcan-p'elewan, go, - qancixa xûşka te, go, oyîneke va derxistîye, naha p'elewan gişk mi anîhe, ez diçim, Gurgan nayê". - „Ça, tu çuyî pey, ne hat?" Go: „Lê, nehat". - „Bisekine, - go, - ezê herim!" Şûrê xu avite stuyê xu. „Kuro, - go, - lēnexî, ha!" Çû ber dêrî, „Gurgan, apo!" - „Hacanê". Go: „Bavê min pey te tē tu çîra nayêyî?" - „Bêcan-p'elewan, xudê mi qurbana teke, ne em jî mērin, xîreta me heye, namûsa me heye, ev oyîn serê me kir, em t'emam bēh'urmet kir. Go, naha dengê herê p'adşayê başqe, bêje, qîzekê ha haqa p'elewanê Rostem t'emam danîne e'rdê". Go: „Rave, tişte nave, were". Gazî wî jî kir, ew jî anî. Nanê xu danîn, nanê xu xar, gazî qîzkê kir, go: „De were, t'iliya te çû ser k'îjan p'elewanî, go, ezê te bidime wî". Sekinî, k'eniya, „Bavo, - go, - ezê wana ça bistînim?" Dîsa p'elewan dixeyîdîn. Go: „Bin wanda xalîçe heye, bîst cot wî alî rûniştîye dîwanê, bîst cot jî wî alî, go, ezê niç'ê xalîçe bigrim wa qiloz kim, k'î xalîçe qelişî, stuyê k'îjanîrâ derk'et, e'rdê ma, ezê hema wî bistînim". Go: „De were!" Vî alî girt, ko wa quloz kir, mîna mirîşka t'emam quloz bûn êrik k'etin. Go: „Ez yekî jî nastînim!" Hate vî alî. Gurgan xuda werimî. Evê girt ku avit, t'emam quloz bûn, xalîçe qelişî stuyê Gurgan-râ derk'et. Girtin ew jî dane Gurgan. H'evt rōj, h'evt şeva kirin def-de'wat.

Ew çûn mirazê xuşa bûn, hûn jî herîn mirazê xuşa bin.

823. E'î Şêrê Xudê *

Wextekî go, avek ort'a Mekke û Medînedâ bû. Medîna xudê nas bû, lê Mekke ew k'afir bû. Seyîdî binî

E'bad ew mezinê k'afir bû, ewî şev xewn dît: „Seyîdî binî E'bad, eva gilîyê te pê girtîye, ew gilî ne raste! Diniya gere xudênas be, te k'afirîyê girtîye, k'afirî ne raste!” H'eta sivê sê cara xewn dît. Sibê rabû du merî şande dîwana p'êxember, go: „Bêjne p'êxember, Seyîdî binî E'bad, bê, êla xu, bi dem û dezgê xu, ordîya xuva tê xudênas dibe. Gere hûn bêne ber avê em k'irivatiyê daynin”. Ne k'urd, bême'ne, xu sunet dikin, de, wana jî wêderê hatne ber avê. Medîne jî rabû sih'eba, p'elewan, meriyê mezin hilda, ew jî çûne ber avê. Seyîdî binî E'bad p'êşa p'êxemberda rûnişt û def û zurnê dan, go: „Gere em saçiyê bavêjin”. Gazî E'lî Şêrê Xudê kirin, E'lî Şêrê Xudê hate mala xu, gote jina xu, go: „H'al-h'ewal biye ev, go, gerekê ez saçiya Seyîdî binî E'bad bavêjim”. Jina E'lî Şêrê Xudê, bême'ne, baznê zenda xu, - zêr bû, - derxist da E'lî Şêrê Xudê, go: „Hilde bavê saçiya Seyîdî binî E'bad, tu zanî malda tişteq t'une”. Da h'işê xu, duşurmîş bû: „Canim, go, ez baznê jina xu bivim nava haqa mixlyeqeta bavêjime saçiyê? Xelqê bêje: „E'lî usa k'esive, çû baznê jina xu zenda wê deranî anî avite saçiyê. Ezê, go, îro he'rme şêr, he'rime çikî usa şûr bixevitînim, xûydanê paqîş kim, mêra bidime qirê, saçiya Seyîdî binî E'bad binim”. Jina wî gelekî ber lava kir, îlac pê nebû.

E'lî ku Dundulê sîyar dibû, wexta zengû davîtê, nişkêva difirîya, ç'e'vê wê k'êderê didît wêderê jî dadanî. Hêrsa E'lî ravû, E'lî zengû avite Dundulê, ji derê mala wî Dundul firî, ez bêjim, serê Masîsê¹ dibînî, wêderê danî, yan serê Elegezê² yan Stembolê, k'êderê ç'e'vê wê, dûrbîna wê didît, wêderê jî dadanî.

Sive safî bû, te'vê da, jorda berjêr bû dîna xu dayê: şivanekî kerî pez berî devê rê daye diç'êrine. Çû cem şivên, „Berek'etve şivano!” Go: „Ser ç'e'vê min, ser serê min E'lî Şêrê Xudê”. - „Yah, yah, ku'ro”. Da h'işê xu, go: „Canim, go, t'eqmîn bike riya salekê ez hatime, ew ça mi naz dike? Ku'ro, go, navê te çiye?” Go: „Navê mi jî E'liyê. Mîra divêjin E'liyê şivan”. K'e-wazekî dêsta bû, k'ewazê wî h'ezar pênside p'ût. „E, - go, - şivan, go, tu te'ştekêra çawani?” Go: „Sola xurâ bêje, nava meda xelaye, nan t'une, lê penîr û şîr heye”. - „Lo bavo, bira penîr, şîr be”. T'ase şîr dot penîrê xu derxist hûr kire nava wê şîrî, kevç'î da destê E'lî Şêrê Xudê, xar. „Ku'ro, - go, - êla te çiqase? Êla cîyê tu têda”. Go: „Êla me deh h'ezar male, t'emam k'afire, t'enê ez xudênasim. Şev mi xewn ditiye, gotiye pezê xu bive filan rê, E'lî Şêrê Xudê bê gere tu te'şte bîdî. Nema jî ez hatime vira. Go, nema jî mi tu nas kirî”. - „Qurba, - go, - de ezê he'rîm, wekî usa-

ne saçıya Seyîdî binî E'bad, go, ji deh h'ezar mal der-
nayê. Merî ku pey mi hatin, go, tu pêra lédî bêyî". -
"Ser ç'e'vê min" - go.

Sibê rābūn Medîne gazi sih'eba kir, gazi p'elewa-
na kir, go: "Em heñ saçıya Seyîdî binî E'bad bavên,
go, E'li Şêrê Xudê ne male, em nikarin saçıyê bavê-
jin".

Hatine ber dêrî jina wî pirsîn: "K'a E'li Şêrê Xu-
dê?" Go: "Nizanim, h'al-h'ewalê wî eve, êvarda, go, çû-
ye". Dundul k'îderê, k'îjan rê biçûya, dewsa nigê Dun-
dulê mîna nexş k'ivş dibû. Her lingekî, simeke Dundulê,
naha geliyê Qereçobanê, yalê me heye, ku qeyêra çû-
ye, dewsa simê wê, ha, qasî vê stolêye,³ hema rāst
qasî rûyê vê stolêye, dewsa herçar nigê wê jî k'ivşin.
Şûr li qeyê daye, qeye kirîye du çîya. Niha e'cema-
ra ew ziyareta wane, qurbana tînin ber şerjê dikin. "Ku-
rō - go - k'ê pey E'li Şêrê Xudê herê?" Xalidî binî
Walî destê xu sîngê xu da, go: "Ezê herim!" Sîyar bû,
gazi xudê mēra kir, ew jî da pey rîya E'li Şêrê Xudê
tēra çûye, ewî jî wê rēda çû.

E'li Şêrê Xudê wê rojê ajot h'eta Roja dinê sivê.
Golikvanek hebû, ewî şev xewna xu dît, go: "Gere tu
golkê xu bivî filan rē, serê filan rē E'li Şêrê Xudê bê,
te'stê bidî". Sibê ewî jî golkê xu anî ser wê rē da se-
kinandin. Te'vê da, E'li Şêrê Xudê pêva derk'et. Dîna
xu dayê xortekî vaye sekiniye, eva stûkura wîya, eva
nig. Efendim, "Sivaxêra te xortê delal!" Go: "Ser sera,
ser ç'e'va E'li Şêrê Xudê". - "Yah, ku-
rō, - go, - ça mi nas dikî?" - "Ê, - go, - te nas dikim, go, tu E'li
Şêrê Xudêyî, ez jî, go, navê mi jî E'liye. Go, mîra jî
divêjin E'liyê golikvan". - "Ku-
rō, - go, - te'stêkêra çawa-
nî?" Go: "Sola xu-
ra bêje". Rûnişt nan, penirê xu
derxist danî ber, xar, "Ku-
rō, - go, - şeherê we çîqa
male?" Go: "Şeherê me bîst
h'ezar male". Go: "Saçıya
Seyîdî binî E'bad jê dernayê.
Ku-
rō, go, dive merî pey
min bēn, tu jî bigîjêy
bêy!" - "Ser ç'e'vê min,
ser se-
rê min". Derbaz bû. Ajot Roja
dinê h'eta sivê te'vê da.
Te'vê da, dîna xu dayê
h'eta ç'e'v ç'e'va dibirê,
-
beste, rāste û dûze. Herçar
qulba rāste, usa mal he-
ne, îdî h'esavê stêrkê e'z-
mana heye, h'esavê mala
û
tam-taşa t'une. K'êleka
vê rîya hana, bême'ne,
ew usa-
ne, gul û gîha li navêye,
evê k'êleka hana tişte lê
t'u-
ne, h'eywanet lê qût nabe,
t'iye h'eywanete, îsanete.
Ça-
direkek wêderêye, kanîk
li fêza çadirêye, îşê
dusid
mêtrî kanî ji çadirê
dûre. "Xudê zane, go,
ezê hefîm serê vê
kanîyê peya bim, bira
hespê min hinekî biç'ê-
re, go, ez jî serç'e'vê
xu bişûm û ezê îja
rābim sîyar bim, çîka
çi êle, çî welate". Rûnişt,
serê kanîyê rûnişt,

serç'e'vê xu şûşt. Eva êla êla k'êye? - Êla Tefûrî Zengîye, sed h'ezar malê wî heye.

Ew jî derk'ete derê mala xu, dîna xu dayê atfî-siyarek hatiye mêrga mirtîyêda peya biye, hespê xu berî serê kaniyê daye, xuxu jî ser kaniyê rûniştiye, ew kanî jî kaniya wiye. Tê ser wê kaniyê serç'e'vê xu dişo, ewqende berzeq bû, ewqendeyî xurt bû, îdî ne anî, ser xu, gazî xulamekî xu kir: „Kuŕo, xulam!” Go: „Çiye?” - „Kuŕo, - go, - p'ût û senema ji wî xortê hana standîye, go, heŕe bi qîrka wî bigre biguwêşe, ne bikuje, ne sax bihêle, go, bine were bigihîne min!”

Xulêm milê xu ba kir, hat. Xulam h'eta hinekî dûr bû, - rînd hat, ko hate nêzik, qudumê xulam şkest. Ni-geki davêje du niga paşda diçe. E'îlî Şêrê Xudê Rabû pêşda çû, milê wî girt. „Qurba, - go, - xortê delal, tu çi digerî? Tê k'uda herî?” Lênihêrî h'işê wî sêrî çû, „Navê te çiye?” Go: „Navê min E'liye”. - „E'li, - go, - zani, eva mêrga mêrga Tefûre, Tefûrî Zengî jêra dibêjin, go, te hatiye mêrga wîda daniye, eva kaniya jî kaniya wiye, tê serê vê kaniyê jî serç'e'vê xu dişo, sed h'ezar mal jî bin destê wîdane, te çima, go, hatiye?” Go: „De heŕe, bêje Tefûr axaye, bege, çiye, go, heŕe bêje, bê, merik hatiye şêr ji te dixaze, bira bê em bikine şêr”. Carke dinê paşda vegeŕiya. Paşda vegeŕiya, „Han xulam, go, te çi kir? Te mîna qizika çûye devê xu daye ber devê wî pêra xever dida”. - „Axa, - go, - qewata min dere, qudumê min sist bû, go, ez nikaribûm bighiştama, hat milê min girt, ez birim. Gotîye: „Heŕe, bêje axê xu, bira axê te bê em şêr kin”. Evî malxiravî ne anî ser xu, ne gurzê xu xuŕa hilda, ne şûr û mert'alê xu hilda, zendê xu h'eta vira hilda, milê xu h'ejand, go: „Ezê heŕim sîlekê lêxim, t'ek sîlekê lêxim, serê wî biqete”. Gava pêşda hat, hate nêzik qudumê wî şkest, k'ete ser çoka, sawa E'îlî k'ete ser. E'îlî çû milê wî girt fakir, „Xortê delal, - go, - tu çima qudum k'eti?” Go: „Navê te çiye?” Go: „Navê min E'liye!” - „Çi E'li?” - „E'li Şêrê Xudê ezim!” - „Tuyî?” Go: „Ezim!” - „E'li Şêrê Xudê, - go, - bibexşîne, min nizanbû tuyî. K'erem ke, go, em heŕe çadirê”. Belê...

Da ser rê, lêdan çûne çadira wî, rûniştin xuŕa xeverdan. „Tê herî k'u?” Go: „Welle, ezê heŕme saçiya Seyîdî binî E'bad binim. H'al-h'ewal biye ev”. - „Eh, îdî tê herî k'u, xudê mala teava ke. Sed h'ezar malê mi heye, go, herekê pezekê jê bistinî, dike sed h'ezar pez, herekê dewarek bistinî, dike sed h'ezar dewar, herekê zêrekê jê bistinî, dike sed h'ezar zêr, xulama jî tera daynim, bine derxe welatê te, ser ç'e've mîra hatî”. - „Xêr, - go, - meriyê rezadiliya xu bê ser rê, xu-

dênas be, go, ez wî merîra şer nakim. Ez malê îslamê t'û cara t'ewqê xu nakim. Tu bi řazadîlya xo hatî ser rê, ez ça malê we bivim?" Râbû nanê xu xar, k'êf kirin, go: „Divek merî pey min bèn, ku hatin, gere tu jî pêra bêy". Go: „Ser ç'e'vê min, ez neyê m k'ê bê?"

Ewê rōjê ajot h'eta rōja dinê. Sivê te'vê da, mêrgeke wê formê dîsa derk'et, êleke ji wê êlê girantir derk'et. Eva êla k'êye? - Êla Tamari Zengiye, - ew jî birê wiye. Çû nava mêrga wîda peya bû, çû ser kaniya wî ser ç'e'vê xu şuşt, eva jî derê mala xu seyremîş dibû, digeriya, dihat-diçû, gazî xulamekî kir, go: „Kufo, were binhêr siyarek şaş bû, hat çû derahan, heře, go, milekî wî bigre bine were. H'eta tu bighîni min, ewî milê wî bîst pênc ciya bişkênî. Bira ne sax bimîne, ne jî bimire, bighîni ber destê min".

Xulam hat. Xulam ku hat, - h'eta dūr bû, êp'êce rê hat, gaya hate nêzik, - qudumê wî şkest, nikarbû bihata. E'li pêşda çû „Kufo lao, - go, - tu çi digeri? Tê herî k'u? Tu çîra vira k'eti?" - „Qurba, - go, - navê te çiyê?" - „Xortê delal, - go, navê min E'liye". - „E'li can, - go, - eva mêrga mêrga Tamari Zengiye, go, tu çawa hatî mêrga wîda te berdaye? Ez şandime bona wêderê". Go: „De heře bêje, bê, E'li Şêrê Xudê hatiye şêr ji te dixaze!" Evê te vegeriya çû. „Hîn, kufo, te çîra ne anî?" - „Aşao, - go, - ji qewata mi dere. Go, ez çum, qudumê mi şkestin. Go, divê, ez E'li Şêrê Xudême". - „Çi divêje?" Go: „Welle!" Efendim, idî sol-gorara ne gihîşt, hat kûzî ser destê wî bû, kûzî ser nigê wî bû, „E'li Şêrê Xudê, - go, - bibexşîne, me tu nasnekirî, k'erem ke me herne mal". - „Belê, k'ere-ma xudê tera", Efendim, çune mala wî, rûniştin, xarin, dan-standin, „Ê, - go, - tê k'uda herî?" Go: „Welle, ezê herime saçiya Seyidî binî E'bad, giliyê me ha biye". - „Ê, - go, idî E'li Şêrê Xudê, ser ç'e'vê miıra, go, çîra herî? Eva welata mi, go, pênsid h'ezar mal bin çoka midane, serê malê pezekê, serê malê dewarekê, serê malê zêrekî ez tera jê bistînim, xulama tera daynim, bine derxe mala te". - „Xêr, - go, - hûn řezadîlya xu hatine xudênas bûne, ez malê îslamiyê çawa bivim herim? Ez nabim! Gere ez herime cîkî usa şûr bixevînim, xuydanê paqîş kim, go mêra bidime qirê, saçiya Seyidî binî E'bad binim". - „Ê, - ewî tu zanî!" Efendim, sekinî sivê, sivê dil û xatir jê xast û siyar bû çû, çû h'eta rōja dinê. Sivê te'vê da, dîsa derk'ete walateke usa. Walateke usa, wekî h'eta ç'e'vê wî dibîre, - usa tam û taşin, herçar qulba usa girtiye. Dîsa mêrgeke vê k'êlekeye, wî alî tişte ç'êre lê t'une. Ajot ser wê kaniyê, peya bû, hespê xu berî mêrgê da, ser-ç'e'vê

xu şuşt, destê xu bire pišta xu, nanê xu derxe buxe. Eva mêrga mêrga k'êye? - Mêrga Tolaqî Zenge, ev jî birê wane, sê birane. „Kuŕo xulam!" Go: „Çiye?" - „Kuŕo xulam, - go, - p'ût û senem jî te razi bin, bextê te-dame, go, ez bie'cim, ez t'eqiyam, bigije wî merî, bi serê p'ozê wî bigre, h'eta tu bêyî stukura wî ç'ermê wî bimîne, wekî din te tişt naxazim".

Xulam cî h'ejiya hat. Hat, h'eta dûr bû, - p'ak dihat, hate nêzik, xulam qudum k'et. E'lî Şêrê Xudê go: „Xudê zane dîsa wa merîk hat, pêşda hat, milê wî girtê rakir, „Kuŕo qurba, - go, - tu çima vira rûniştîyî? Tuyê k'uda herî?" - „Heyran, - go, - eva mêrga mêrga Tolaqî Zenge, ez şandime, go, gotiye ewî merivî bine were. Ez hatime pey te bivim herîm". Go: „Na! Heŕe bêje, bê, E'lî Şêrê Xudê hatiye gotiye, bira bê em tene şer".

Vegeriya. Vegeriya çû wêderê „Ha, kuŕo, - go, - te çima ne anî?" - „Axâ, - go, - jî qewata mi dere. Ez h'eta gihîştme, qudumê mi şkest. Go, hine ma - ez miribûm. Hat milê mi girt rakirim, jî mi pirsî, go: „Heŕe bêje xezeyînê⁴ xu bira bê em tene şer". Tê bikî şer h'eyran, awa, heŕe bike şer". Ne şûrê xu hilda, ne qema xu hilda, ne gurzê xu hilda, hema milê xu h'ejand çû. Ku ça hat, „Wa-wa pêhato! Go: Tu nizanî eva mêrga mêrga Tolaqî Zengiye, go, teyr bi teyrîya xu serrâ diçe, em digrin p'er û baskê wî dik'şinin paşê berdin. K'î îzin daye te, tu hati mêrga mirtiyêda te berdaye?" E'lî gihîştê. E'lî ça ko gihîştê, bi p'êsîra wî girt, hilbirî danî e'rdê, şûr anî ser, go: „Tê xudênas bivî yan ez serê te jêkim?" - „Xudê heqe, - go, - p'êxember ber, tu çi meriyî?" Go: „Ez E'lî Şêrê Xudême" - „E'lî Şêrê Xudê, - go, - bibexşîne, mi nizanbiye, de k'erem ke, de k'erem ke".

Efendim, E'lî Şêrê Xudêye, de anî hate mala xu, dan, xarin, k'êf kirin „E'lî Şêrê Xudê, oxir be, tê k'uda herî?" - „Welle, h'al-h'ewal biye, ev, ezê herîm saçiya Seyidî binî E'bad binim". - „Edî, - got, - tê k'uda herî? Xudê mala te ava ke, êla min, go, h'ezar-h'ezar male, çîqa zêr dixazî tera binim, jî mala xu ezê deh p'ûta bidime te, çîqa dewar dixazî, çîqa pez dixazî, çîqa h'eywanet dixazî, go, ez bidime te, îdî cîkîda meçe"- „Xêr, - go, - malê îslamê bi rezadiliya xu, bi e'rf-e'detê xu hatiye t'esmil bûye, ezê çawa, go, malê we bivim? Go, ez malê we nabim, na xêr. Go, jî virava îdî îzna me t'une". - „Ezê tera bihatama, jêra divên: E'vil-mish'ebê kuŕê We'c, em sê birane, go, tu hersê bira jî nas dikî, hati mala wan". Go: „Erê". - „Em xuxu jî, - go, - destdayê wî merîkîne. H'esavê stêrkê e'zmana

heye, h'esavê ç'ilê serê dara heye, h'esavê qumê binê be'ra heye, h'esavê ordi-eskerê E'vilmish'ebê kurê We'c t'une. Te herkê alt kiriye tê tîstekî bikî, te nekirîye, xu tu zani". - „Qurba, - go, - ez diçim, go, merî dive pey mi bèn, tu jî pêra bêyi?" - „Ser ç'e've min, lê ez neyem k'ê bê?" - û dil, xatir jê xast, sivê rābū da ser. rē, çū. Evî rōjê jî ajot h'eta rōja dinê. Sivê te've da, derk'ete êla E'vilmish'ebê kurê We'c. Çawa ewî gotîye, wê formê jî usane, h'eta ç'e've wî qent'er dike usa şenge⁵, îsanete, bême'ne, h'eywanete, çî bêjî diniyayêda heye, kanîke pišta ot'axa mala wîye, çū li ser wê kanîyê peya bû. Ewî jî nigê xu pêlavê xu da, ko derê derva, dina xu dayê merivekî siyarî hatiye li ser wê kanîya, ku diçe ser ser-ç'e've xu dişû, ser wê kanîyê peya biye, hespê xu berî dora kanîyê daye, xuxu jî destê xu dişû. „Hela binhêre, - go, - oyîna p'ût û senema çî dikin. Kanîya ez heřim ser - ç'e've xu ser bişom, bi hespê xuva hatiye peya biye". İdî îzin ne da xu, xulamekî wî hebû „Kuřo xulam, - go, - heře serê wî biqetine, mîra bîne were".

Xulam hat. De, meriyê xurt, xulamê wî jî hinekî xurtin, de. Xulam hat, „Wa-wa pêhato, - go, - siyarî bê-pirsîyare, te hatiye serê vê kanîyê berdaye?" - „Qurba, - go, - were nêzik, deng nayê min, guhê min girane". Pêşda hat, hilbiri danî e'rdê, dest-pîyê wî girêda danî serê wê kanîyê. „Kuřo, - go, - ew mîra çū, mîna qizika devê xu daye ber devê wî wîra xever di-de", - xulamekî dinê şand. Ew jî girêda, danî. H'evt xulam şand, her h'evt xulamê wî jî girt girêda, danî. Axiyêda hêrsa wî rābū û hat, „Wa-wa pê hato, - go, - tu nizanî eva mîrga mîrga E'vilmish'ebê kurê We'ce teyr bi teyrîya xu, ku virra diçe, go, em digrin, p'e'ř û baskê wî jê dik'şinin, paşê berdidin, diçe". - „Pêşda were, - go, - qurba, çika tu çî divêjî". Welle, milê xu bal anî, ku silê bavêje E'lı, E'lı destê xu ha bin çena wî da, bû şeqîniya, haşa, devê wî li hev k'et, ser piştê li e'rdê k'et. Nigê xu da ser zikê wî e'rdêva guvaşt, „Tê xudênas bivî, - go, - yan ezê serê te jêkim? „Dîna xu dayê, h'evt xulamê wîyî mîrxas girêdayîne. „Tu k'iyî?" Go: „Ez E'lı Şêrê Xudême!" - „E'lı Şêrê Xudê, - go, - bibexşîne, min nizanbû tuyî, xudê heqe, go, p'êxember ber heqe". Evî çî kir, E'lı Şêrê Xudê hilda anî hate mala xu. „E'lı Şêrê Xudê, - go, - oxir be, tê k'uda herî?" Go: „Welle, ezê heřim saçîya Seyidî binî E'bad binim". - „E, - go, - tu ser ç'e've mi hatî, ser serê min hatî, ji mala xu ezê sed p'ût zêr bidime te, dinhêrî, go, çadira mi jî zêre, ji mala xu, go, ezê sed h'ezar pez bidme te, ji mala xu sed h'ezar

dewar bidme te. Go, emê îşê mehekê jî nava êlê bigerîn, serê malê deh zêr, pênc zêr, bîst zêr jê bîstînin. Go, nêskaya bîst mêşok zêr bigihînime hev, bar bikin, go, xulama bidime te te bivin herne t'êsmilî malê te bikin". - „Xêr, - go, - E'vilmish'ebê kurê We'c, hûn rezadilîya xu hatine rayê, xudênas bûne, ez rabim malê îslamê bivim herim? Go, nabe, ez naxazim!" - Go: „Lê?" Go: „Gere ez herme cîkî usa, go, şûr bixevitînim, xûydanê paqîş kim, mêra bidime qirê, paşê saçîya Seyîdî binî. E'bad binim". - „Ciyê usa ez nîşanî te kim, tu herî tu were pê nikarbî". - „K'î divêje, - go, - ez pê nikarbim?" û Got: „Tu h'evt h'ezar sal wî şehêrîda bixevitî, - forma gîhê mêra bibîrî, go, qe nivê nivê, nivçarêkê tu nikarî k'uta bikî. Tu karî herî?" - Go: „Dikarim!" - „Cineta wî heye, - go, - ce'nema wî heye, k'axazê wî heye, go, k'axazê xu dinhêre. Cinetê, ce'nema rēbê e'zetê çî formêye, wê formê daye çê kirinê. Binher ce'nemê, go, nêzkaya pênsid hêktar e'rd xulî deraniye, k'olaye, qîr û qet'ran kirîye, ew şûşê agirdiz, go, serîra daye ava kirinê. Te'v ku didê, şûşe sor dive, qewata şûşe dide ew qîr û qet'ran dik'ele. K'îjan dilê wî lê xaş nivê, go, digre davêje wêderê. Wî destê rastê, go, cinet çê kirîye. K'axazê xu nihêriye, cineta rābê alemê çê kirîye, çîqa mēwa rûbarê dinîyayê heşin dive, go, tēda hazire, xēnci wê, go, navê qîza wî Cemîleye, Cemîle jî çil qîzê bik'ir serin, go, ew jî baxê cinetêdane, ew jî çî horî tēne h'esavê. Sûra dora cinetê kevirek zêre û yek zîve. P'adşayê wî, go, navê wî Qeyqer-xan sult'ane. Qeyqer-xan sult'an, go, dewsa xudê de'wê dike, xudêtiyê dike, divê: „Xudê t'une, ezim!" Bira, hergê dikarî, qewata te digîje, herê, na xêr, qewata te ku nagîje, meçe. Çî dixazî ez bidime te. Lê, go, ez tēra rast bêjim, p'irak heye, aveke ze'f qaline, t'u merî nikarin wê avê derbaz bin, p'irak ser avê dane çê kîrnê. Lê k'eleka p'irê, rastêda, çîqa h'eywanet rûbarî dinîyayê heye serê wana jêkirîye wê p'irêda darda kirîye: serê merîya, serê hespa, çîqas ruh'ber heye serê wî tēda darda kirîye, gava tu ku çuyî ber p'irê, gîşkê tēne gazî, wê bêjin: „E'î Şêrê Xudê hat û hat", wexta navê te derk'et, ordîya wiyê bik'se bê, îdî rē nade te derbaz bî. Tu E'î na, panzde E'î bî, tu nikarî îdî wê avê derbaz bî. Bona sêrê çê kirine, ew serî pēva darda kirine, go, wê tēne gazî, lê gere tu zû herî, şûrê teyî dirêj be, go, tu bidî k'êderê, wê bip'işire bive xulî bik'eve avê, paşê tē derbaz bî. Herke te nikarbû, go, ordîya wî wê bê wêderê bisekine, îdî rē t'une tu derbaz bî, tu h'evt h'ezar sal qîrkî, - tu nikarî derbaz bî". - „A, xudê zane, - go, -

ez dikarim heřim wêderê saçıya Seyîdî binî E'bad bînim. E'vilmish'ebê kuřê We'c, ez mala te sivê diçim, lê bext bextê mêra gere bext ve, k'ê ku hat, tu mala xuda egle biki, nehêlî bê. Herke dengê min carekê hat, - şer cem min de'wate, du cara hat, - dîsa de'wate, sê cara hat, - dîsa de'wate, çar cara hat, - dîsa, h'etâ hevta bê, - de'wate, ku h'evta derbaz bû bû h'eyşta usa zanibe ez tengasiyêdame, îdî hewara mi jî tèn, - hûn zanin, nayên jî, - hûn zanin, herkesê weke bextê xu". Bextê xu dane hev, E'lı sibê rabû gazî xudê mêra kir, dil û xatir jê xast û sıyar bû ajot.

Durva dîna xu da avê, - av diçe, p'elê avê ez bêjim, sed mêtir k'ûraya avê hey, p'ira ser daye çê kirinê, serê h'eywanet, îsanet, çîqa ruh'ber heye, serê wî têda darda kiriye. Zılfeqar k'işand, gazî xudê kir, Zılfeqarê wî dirêj bû, hema çâ carekê wa da ser, hema usa jorda t'emam weriya bû xulî hate xarê. Serê p'işîkekê, - Zılfeqar serê wî negihîştê, - kire gazî: "Hewar, bo xatirê p'ût û senamane, go, E'lı Şêrê Xudê hat, go, bisekinin". H'eta E'lı Şêrê Xudê, go, derbazî wî berî bû, Dundul sekinî, îdî rê t'une. Xu davêne ser serê hev, pêncî merî rabûye ser serê hev. "Yah, yah, yah, yah, kuřo, - go, - hûnê heřne. k'u? Go, we xêre?" Go: "E'lı Şêrê Xudê hatiye, emê heřne şer, şerê E'lı Şêrê Xudê". - "Kuřo, - go, - E'lı Şêrê Xudê nîne, xudê mala te avake, - tirsîya de, - serê p'ût û senamane go, ez E'lı Şêrê Xudê nînim, ez, go, filan p'elewanim, ez xuxu jî k'afirim, filan welatî hatime. Ez hatime ordî-eskerê xudayê xu bivînim, xudayê xu bivînim, cinet û ce'nemê wî bivînim, ez heřim mala xu, yêra xuda gilî bikim. Ez bona wêderê hatime". - "Qurba, - go, - de bide pê şîya me". Kirine gazî, efendim, rê k'etê. Neh-deh sıyara da pêşîyê, neh-deh sıyara da pey, neh-deh sıyara xu da vê k'êlekê, neh-deh sıyara-p'elewana xu dane vê k'êlekê. E'lı Şêrê Xudê mînanî merikî ma ser pişta Dundulê û ort'a wanda, berbi xudayê wan çû. Çûne ber tamê xudayê wan.

Tamê xudayê wan çawane? Nêzkaya sed hêktar e'rd binê wî heye, serê wê tamedek ser hatiye çê kirinê, xudayê wana wî tamîdane, De îja hen h'esav bikin, wekî sed hêktar e'rd binê wê firêye, çîqa jî bilind biye, tamedek ancax ser serê wî hatiye çê kirin. İdî çûye nîveka e'zmana derk'etiye. "Filan p'elewan, k'erem ke, - go, - peya be, hespê xu mertise, gurzê xu mertise, şûrê xu t'enê bavê stuyê xu em pêşîya te k'evin, hil-k'işin heřne cem xudayê me, bêjin, eva filan p'elewane, filan welatî, filan cî hatiye te bivîne, cinet, ce'nemê te bivîne, ordî-eskerê te bivîne, ew jî heře welatê xu,

ciyê xuda gilî bike". Belê... Peya bû, hespê xu wêderê xurâ qaş kir, û çend p'elewanê xurt pêva hilk'işîyan. De xudê zanibe, çendekî, çend roja herwaz hilk'işîyan çûn derketne ber tamê wî. Gihîştne sêrî. Şemîka wî tua bûn, hundurê tamda p'erde girê daye, ber p'erdêdane, navê wî Qeyqer-xan bû. Nigê xu bin p'erdêra derxist, nigê wî tua bûn. E'î Şêrê Xudê nigê wî tua bû, "Heře, - go, - p'elewanê minî xas, go, mi ruh'ê te avîte cinetê, filan qesabê". - "Ya xudayê me, - go, - p'ût û senama, gerekê tu îzna mi bidî, ku ez herim cinet û ce'nemê bivînim, ordî-eskerê te bivînim". - "Kurô, - go, - pêşîya wî p'elewanê minî xas k'evin, îşê salekê, go, nava ordî-eskerê min bigerin, paşê bivne cinetê û ce'nemê û binine vira, go, ez ruh'ê wî bavêjme cinetê û îdî bira heře". Belê... Û jorda hatin peya bûn. "Ê, - go, - qurba, de sîyar be!" Sîyar bû, deh, panzdeh, bîst p'elewanê xas da pêşîyê, k'ê qulbê diçe, k'ê yêrê diçe îsanet rê nadê. Ordî wêda tê, qîreqîra wêye: "E'î Şêrê Xudê hatiye têke şer". Dikine gazî: "E'î nîne, ev p'elewanê hane". Cîbcî disekinîn. Mehekê gerîya, go: "Gele maye?" Go: "Ge nivê, nivê, nivê, nivê, nivçarêka wî, go, me ancax nihêriye, yê mayîn maye". Go: "îdî bese, mi bivne cinet, ce'nemê!" Da h'işê xu duşurmîş bû, go: "Canim, eva îşê zeftkirîne nîne, ko ez vana zefî bikim, qîr kim, êdî ji çap derê. P'ak ewe ez kêreker lêdim herim hela em cinet, ce'nemê wî jî bivînin". Go, hate ber ce'nemê, ce'nemê nihêrî, çawa ce'nema rêbê alemê salix didin, ew jî usane, milê rastê cinete, - kevîrek zêr, yek zîv, dergê wê zêr, weke sed p'elewanî wê ort'ê sekîniye. Hatne pêşîyê, "Meryê ce'nemêye yan yê cinetêye?" - "Xêr, - go, - ne yê ce'nemêye, ne yê cinetêye. Eva hatiye filan p'elewane, ji filan derê hatiye, dêmek wê heře wêderê gilî bike, tê divîne. Îznê bide, go, bira heře cinetê".

Qîza wî navê wê Cemîle bû, Cemîlê şev xewna xu ditîbû, wekî E'î Şêrê Xudê hatiye vira. E'î Şêrê Xudê dirtise, şer nake, wê carke dinê paşda heře, gere tu jêra bêjî: "Qasîdê rêbbê alemê ser şemîka cinetê nivîsyê: "Eva cinet û ce'nema hana, wextekî wê destê E'î Şêrê Xudê bê sêrî. Hergê E'î Şêrê Xudê stand, wê bistîne, E'î Şêrê Xudê ku nestand, îdî t'u k'es nikare bistîne. Gere tu nîşan kî, xudê yazîya te û p'êxember t'ev kirîye, gere te jî bivînin bidne p'êxember". Ewê êvarê sê cara xewn dît. Gava evana derê cinetê vekir Cemîle hate pêşîyê. Hate pêşîyê, dîna xu dayê, erê, ewê xewna xuda dîtîye, fesela wî wê formêye. Nava cinetê gerîyan, - cinete da, - "Geî p'elewana!" Go:

"Çiye?" Go: "T'emam derk'evne derva, eva p'elewana, go, çiyê xerib hatiye, go, du gilyê min hene, ezê jêra bêjim û bira bê bigije we herin". Belê.. Ew îja qîza Qeyqer-xan sult'ane, xuxu jî horiye, k'î guîra wê nake? Ewana derk'etin. "E'li Şêrê Xudê, - go, - tu ser ç'e've mîra hati!" - "Î-î, ez ne E'li Şêrê Xudême". - "Ça, tu ne E'li Şêrê Xudêyi? Tu E'li Şêrê Xudêyi, go, xudê yaziya min û p'êxemberê we t'ev kiriye. Îşev sê cara tu hati xewna min. Nertise, te ç'e'v ordî-eskerê wî k'etî dirtisî, nertise, bike şer. Bike şer, te ku bavê kuşt. ordî wê bê rayê, îdî şer nave". Go: "Ez nikarim bavê te bikujim, ez ne E'li Şêrê Xudême". - "H'eyran, - go, - tu E'li Şêrê Xudêyi, ez te nasdikim, da, min tu xewna xuda dîtî, ser şemîka cinetê nivîsîne: "Eva cinet, ce'nemê hana, wextekî wê bi destê E'li Şêrê Xudê dê standin. T'ukes nikare bistîne". Go: "De mîra were, me herne ber dêrî, çika raste, nivîsîne yan na?" hatne ber dêrî. Ser şemîkê nihêrî, xwand, erê: "Eva cinet û ce'nema hana herkê E'li Şêrê Xudê stand wê bistîne, E'li Şêrê Xudê nîve, li herçar qulba bive muh'umam, h'evt h'ezar sal bive şer, nikarin bistinin". Hinekî bû qinîyat k'ete dilê wî. Derk'etin, dil û xatir jê xastin, derk'etin siyar bûn, go: "Mi bivine çem xudayê we, ez îzna xu bixazim, ezê îdî vegeřim", - dişa t'awqet nake bike şer. Hatne ber kela xudayê wan. Hatne ber kela xudê, cab danê, go: "Ew p'elewan hatiye binîya kelê sekiniye, gere tu t'exterewaniyê girêdî derk'evî serê kela xu, ewî merivîra çi divêjî beje, wê here, leze". Ewî t'exterewani girêda, serç'e've xu p'erde berî ser da û derk'ete jorê. "Filan p'elewan, - go, - mi ruh'ê te avite cinetê". Dîna xu dayê, merivek siyare, hespekî usa siyare her xudê zanive. Serikî meriya serê rîma xu daye, serê wî merî qasî vî tamîye,⁶ û daye ser milê xu, "Hay-hay, - go, - arxayîn rāzên, bixun, bidin, bistinin, tene şayi, E'li Şêrê Xudê mi kuşt, eva serê E'li Şêrê Xudê mi anîye". Xudayê wana jorê kire gazi, go: "Mi ruh'ê te avite cinetê, filan qesrê. Go, te k'iderê dît E'li Şêrê Xudê?" Go: "Mi dît ber dareke sinca bû, min wî gulaş girt, min hişbirî e'rdê da, serê wî jêkir, eva jî serê wiye mi anîye natiye". E'li xuda werimî, fexê wî rābûn, "Ça, - go, - ez hê saxim, go, eva divê mi E'li Şêrê Xudê kuştîye. Ewî k'iderê ez kuştim?" E'li werimî, werimî, werimî, mûyê wî, p'irça canê wî bû h'esavê bijûn, k'emberbestera avî. "Kuro, - go, - eva E'liye te kuştîye?" Go: "Erê!" Go: "Ne E'li nîne?! Tu derewa dikî!" Cem xudayê wan îsanet, muxlyaqet usa hatiye t'emaşê, biye îdî, tu derziyê bavêjî derzî nak'eve e'rdê. Peşberî wana go: "Tu derewa dikî!" - ew p'elewan hat

bibe'ce. Go: „E'lı̂ neyî kine, neyî dirêje, go, çapa mine, min E'lı̂ gulaş girtîye, ez carekê E'lı̂ e'rdê dixim, E'lı̂, go, du cara mi e'rdê dixim. Ç'ar pê nave, go, eva E'lı̂ nîne, go, serê E'lı̂ nîne, tu çima derewa diki? Go: „Na serê E'lı̂ye". Go: „De wekî serê E'lı̂ye, min E'lı̂ me gulaş girtîye, ezê ser pišta hespê xu bisekinim tu dora min heře were, çi cûreyî diçi têy were, destê xu namila mi xe. mi hilbîrê bide ser destê xu. Herkê te ez hilbîrim, go, eva E'lı̂ye te kuştîye, ne xêr, ku te ez ji ser pišta hespê hilnebîrim, go, tu derewa diki". Go: „Bisekine!" E'lı̂ sıyar bû, E'lı̂ nigê xu binzika Dundulê da hev. Zilfeqar stîye E'lı̂dane, k'ê dikare E'lı̂ ser pišta hespê hilbîrê? Piştêva zivîrî, destê xu p'êsîra wî da, kir-nekir ranebû, destê xu namila wî da, kir-nekir ranebû, milê wî da, kir-nekir ranebû, go: „Gurba, lê tu divêjî mi E'lı̂ kuştîye? Ez E'lı̂ gulaş digrin, ez carekê wî e'rdê didim, ew du cara mi e'rdê dide, tu nikarî mi hildî, go, te ça E'lı̂ kuşt?" Go: „De ez jî wa bisekinim çika tu dikarî mi hildî?" Go: „Bisekine!" Sekinî, nigê xu li nava hespê xu da hev, E'lı̂ Şêrê Xudê pişva fitilî, çawa lepê xu wa girt bin namila wîda lêda, her pênc pêçîyê wî çû k'ete cegera wî, hilbîrî bi hespêva da destê xu. Xudayê wana wêderê kire gazi, go: „Mî rûhê te avîte cinetê, go, ewî derew kirîye, raste". Ew qeyayê bedena, ku tamê xu ser çê kirîye hêrsa E'lı̂ rabû diwêr da, ku çawa diwêr da pêva bû p'erçê wî sekînî. „Kuŕo, - go, - Margos-p'elewan bînin, p'elewanê xu hazir kin". Ew anîn berdanê, ew jî lêda. „Fîlank'esê bînin, bêvank'esê bînin", - navê p'elewana hilda, ha lëxist, ha lëxist. Nêzkaya h'ezar mêrî bi hespava usa li diwêrva da. Derk'et E'lı̂ Şêrê Xudê, û bû xime-xim îdî. E'lı̂ Şêrê Xudê h'eta êvarê pê gurz kire şer. Dîna xu da îdî îlac t'une, Zilfeqar k'işand, - gotina gotîya, divê, sed aşûnî dirêj dive, pêncî aşûnî jî ber dive, - wa jî dike, - dibîrê, wa jî dike, - dibîrê, kevir jî dik'êve ber, - yeke, merî jî bik'êve ber, - yeke, pênrî jî bik'êve ber, - yeke. Dirût, dirût, dirût, dirût, dirût, dike-nake Dundul cî yêrimîş nave. Cendek t'êje ser hev dive, dive kela. Şûr davêjêda dibîrê, xûn cendeka dibe. Dike berbi xudayê wana heře, ku xudayê wan bikuje, belkî îlacek bive, îlac nave. Nahêlin bighîje kela wî, jê dîrxistin. Zor danê, jê dîr k'et, Jê dîr k'et, jê dîr k'et, jê dîr k'et, emê wêrstekê jê dîr k'et, qîr kir, qîr kir, qîr kir, sê sûtke wî t'emam bûn, ji xudêda sê liv k'işmiş dik'êve devê E'lı̂, livek k'işmiş jî dik'êve devê Dundulê. Qîniyatê wî jî eve. Zor dane E'lı̂, E'lı̂ rēviya, li qeyakê asê kirin. E'lı̂ du gurz li qeyê da, bû h'esavê mixara. E'lı̂ Dundul kire wêderê,

Îdî ji qewata wî dere, da, û ber devê wê qeyayê sekini, şûr girtiye xu herdu desta, hema ew xu davêjne ser hev, ew dibîre. Ewî hema lédide h'esabî tûtka dipekîne û xûna wana cendekê wan dibe. Sê Roja jî wê formê kire şer. Şeş Rojê wî t'emam bûn, îlaca wî derk'et, îdî nihêra rahişt. Ewana jî t'emam t'op bûne, hatine k'etine mala E'vilmish'ebê kurê We'c. H'eta sive deh nihêra rahişt, deh deng da. E'vilmish'ebê kurê We'c Rabû, „Kuro, - go, - de rabin, merrick , k'etiye tengasiyê, herk'ese me û bextê xu. E'liyê şivan, E'liyê golikvan, - ew mih'eleke şand, k'elekekêda şand. Hersê lawê Zengîya: Tefurê Zengî, Tamarê Zengî, Tolaqê Zengî, - ew jî k'elekeki şand. Xalidî binî Walî, E'vilmish'ebê kurê We'c, - ew jî xu dengê wî girtin berbi qeya wî hatin. Çawa ku Xalidî binî Walî nihêra rādhêle, dike qîrîn, da, - qîr dike u nihêra xu rādhêle, - deng dik'eve guhê E'li, wekî meriyê wî hatin. Lêkirne şer, lêkirne şer, sê sûtke t'emam bûn xu gihandine E'li. Xu gihandine E'li, Xalidî binî Walî dūr sekini kire gazî, gote E'vilmish'ebê kurê We'c, go: „Dûr bisekine, go, ewê me bikuje!" Kire gazî, go: „E'li Şerê Xudê, go, bisekine em bigîjne te, tu meke şer!" E'li şurê xu paşda da, gurz girte xu pê gurza dike şer. Ewana lêda, lêda, lêda, xêr gihîştine E'li Şerê Xudê, „E'li Şerê Xudê, qe h'alê te çiye?" Go: „Xudê mala we ava kiro, de hûn divînin çawane, da. Go, ezê îdî çi bêjim". Nan danîn, emê Dundulê da, Dundul t'êr nanê xu xar, ewan jî nanê xu, û rûniştin hêsa bûn. E'li rāza h'eta sûtka wî t'emam bû, ewana kire şer ber devê wê mixarê. Sive safî bû, E'li derk'et ji wêderê. Ew, Xalidî binî Walî E'vilmish'ebê kurê We'c, hema go: „Xu rast ewî tamê hanî bilind bigrin em herin!" Qîr kirin, - çûn, qîr kirin, - çûn, qîr kirin, - çûn gihîştine tam. E'li çawa şûrek avîte orta tam bû şelpîniya tam, nivê tam ser cime'ta wida h'îlşîya hate xarê. Gihîştin serê wî dan hilp'ekandin, berbi ce'nemê kirin. Miletê wî qalîn dive tê. Şere, xu davên ser serê hev. Dikine şer, nakine şer, - îlac nave. Mehekê kirne şer, qîr kirin, E'li Şerê Xudê dîna xu dayê, îlac nabe, go: „Berbi qîza wî herin!" Berbi cinetê çûn, çûn xu gihandine cinetê. Gotne qîza wî, go: „Canim, me bavê te jî kuştiye, go, tama wî jî welgerandiye, me k'ok'a îsanet anî, îsanet bûye be'r, go, em dikin-nakin îlac pê nave". Ewêya cav da ordî-eskera, mezina, wekî k'inçkê spî serê darava girêdin, bilind kin werne rāyê, „E'li Şerê Xudê hatîye, wê k'oka we bîne. Werne rāyê." Bilind kirin, hatne rāyê. Hatne rāyê, E'vilmish'ebê kurê We'c wêderê kirne p'adşayê wan, go: „Îdî tu virave, hersê lawê Zengîya kirne wezîr,

malxê, wek'îlê wan. E'liyê şivan, E'liyê golikvan hilda hatin, barê sed deveyî jî ji xizna wî zêr hildan û ew, Xalidî binî Walîva îdî jî şêher derk'et.

Gotina gotiya, gotina mezina, divê h'eta vê seh'etê jî hê merî tèn, divên: „E'î Şêrê Xudê k'uye?" Rêva rasti hev tèn dikine şer. Nivî xudênase, nivî k'afire, hê divên şerê wêderê, jêra divêjine Anqelesî. Navê wî şêherî Anqelesîye. Û hatin derk'etin ew çadira E'vilmi-sh'ebê kurê We'cî zêr, ew jî hildan hatine şêherê E'liyê golikvan, - xudênas kir, ew jî kire p'adşayê wî şêherî. E'liyê şivan, şêherê wî jî xudênas kir, ew jî kire p'adşayê wî şêherî. Ew Xalidî binî Walî hatin. K'esiv hate pêşiyê, şivan hate pêşiyê, gavan hate pêşiyê, gundî hate pêşiyê, xûndar hate pêşiyê, yê p'erê wî t'une tê pêşiyê, yê sed zêrî dide, yê h'ezar zêrî dide, yê barê deva dide, h'eta gihîşte şêherê xu destê wîda ma p'utek zêr, ew çadira zêr. Lê Xalidî bin Walî barê pênc deve, go: „Eva p'ara mine, h'eyran!”

Ew çadira zêr jî bir avîte saçiya Seyidî binî E'bad. H'eta wî çaxî saçû neavîtin. Usa ma. E'mrê wan jî salekê wêderê k'îşand. Ew jî avîte çadira wî, def û de'wat kirin.

Ew çûn mirazê xu şa bûn, em jî h'eya vira hatin.

824. H'emze-p'elewan *

E'î Şêrê Xudê rojekê tê dîwanê, dîna xu didê p'elewan p'aya didine xu. Ew divê: „Mi li filanderê wa mêranî kir”, ew divê: „Mi kir”, qe yek navêje: „E'î Şêrê Xudê jî mêranî kir”. Paşda vedgerê diçe naxir-k'êşê, sivê divêje gavana: „Gelî gavana, - divê, - we ku dewar derxiste serê ç'iyê, bikine gazi, bê: „K'afir dewarê îslamê t'alan kir, bir çu”, - çika ewê p'ayî didane xu, çika ew diçin ya na”.

Gavana ra got, gavan dewar derxistin serê ç'iyê, kirne gazi: „Hay -hay, k'afir, - go, - hat, naxra îslamê t'alan kir, bir çu”. Deng li Medîne k'et. P'elewan siyar bûn û ajotin. De bajon, de bajon, de bajon, E'î xu para girt. Dîna xu dayê: yek xu gema xuda mijûl dike, yek tenga hespê xuda xu mijûl dike, yek xu şûrê xuda mijûl dike, herkesî tişteki da xu egle dike, t'enê siyarek çu. E'î siyar dibe, Dundule bin E'lîda, dajo diçe digîjê dîna xu didê eva H'emzeyî-p'elewane (h'ikîyata wî jî heye, de). Dike gazi: „Apo, apo, - divê, - derewe! Derewe! Derewe!” Guhê wî giran bûne, deng ne çuye, kal biye. Lingê xu binzika Dundulê dide hev, destê xu davêje rîma wî û bi rîmêva ha dişqite diçe nêzikî

serê wî dive. Devê xu dike guhê wî "Apo, - divê, - derewe! Derew!" - û destê xu rîma wî ber dide peya dibe. Vedgêre; "E'li lao, - divê, - tuyî?" Divê: "Erê!" "Ne, - divê, - k'afir dewarê îslamê t'alan kirîye, birîye". Divê: "Na, derewe!" "Ça derewe? Divê, derew jî hate dinîyayê?" Dive: "Lê, derew jî hate dinîyayê".

Vedgêre. Ku vedgêre, E'li jê dipirse, divê: "Apo!" Divê: "Çiye?" Divê: "Em hatin filan derê, qe darîma te giran bû yan na?" Divê: "Lao, nizanîm teyr-meypa ser darîma min danî bûn, nizanîm, ez kâl bûme, darîm milê min dik'uta, nizanîm, weke t'exmîna teyreki darîma min ser milê min giran bibû". E'li tê bibe'ce. "Çawa, divê, ez Dundulêva, Zilfeqarva, gurzê xuva ez bûme weke teyreki cem wî? Ev çi e'cêve?" H'emze dîna xu didê E'li hat bibe'ce. "E'li, lao, - divê, - dive te destê xu daye darîma min?" Divê: "Erê, apo! Xudê mala te ava ke, ez û Dundul û Zilfeqar u gurzê xu, gurzê min neh h'ezar p'ûte, t'emam, divê, em darîma te bilind bûn, tu divêy, weke teyreki mi k'îfş dibû?" - "Ê, - divê, - lao, Şerq h'eta Şam, çarde tevek e'rd û e'zman, dest ser destîra heye. Tu h'ukmê Zilfeqar, mêranîyê dikî, lê ez h'ukmê qewata xu, mêranîyê dikim. Ez h'ijde-nonzde salî bûm Eşqerî Dêmez bin mida bû, min Eşqer bir çû ser kanîyê avdim, pîrekê hine garisê xu ser kanîyê şuştibû û raxistibû, Eşqer destê mida leyîst, mi qimîş nekir, hewserê Eşqer li garisê pîrê k'et, weke du p'ûta rîjiya. Ewê pîrê mîra got, go: "Pah, pah, pah, hela wî binhêrin, ce'ningê wî binhêrin, neh-deh p'ût garis mi anîye şuştîye, raxistîye bona hêsîrê xu, hewserê hespa wî lêk'et, t'emam rîjiya. Tiyê bêjî, qe çûye E'nt'erî Binzibêt minra anîye". E'li lao, go, waxta ewê ew gilî mîra got, go, h'işê min ji serê min çû. Çawa, ez H'emzeyî-p'elewan bim ev pîra hana vî gilî mîra bêje? Go, mi go: "Dîya pîr, dewsa p'ûta garisê te ezê sê p'ûta bidimie te, E'nt'er li k'uye?" - "A, - go, - E'nt'er geliyê Hamp'urê, - mesele, gelîki usa, - go, wî gelîda, nava avêda, dik'eve avê". Zivistane, - go, - orîa xaç û xirdinebiye, çilê e'rebiye, e'rd û e'zman ser me heva dizeliqe, go, ez ghiştîme mal, mi zînê Eşqer lê kir, mi şûr û mert'alê xu avite stûye xu, gurzê xu hilda, go, ez siyar bûm mi berê xu da wî gelî. Go, mi ajot ez çûm. Mi dîna xu dayê jêrê, gelîda hulm û gulm quloz dibe. Go, wê sermêda çi hulm-gulme? Go, ez çûm, mi dîna xu dayê av gelîda tê, pêşiya avê zinar, kevir daye ber biye gol, wê k'etiye avê gurzê xu jî daniye dera hana, şelê bûzê tèn weke beraşê aş, ewan şelê bûzê hildide singê xu dide, mîna sabûnê ser singê wî dih'elin. "Yeman, ez germa bie'cim", - bagere,

zivistane, xudê dizane çîqa giradûs² sermaye, Go, mi go: „Xudê zane eve”. Go, welle, meydana mi da Eşqer û ez hatim. Ewî nava avêda, go, rût û te'zî, mi t'epa wî girt, go, mi gurzek dayêda. Mi ku gurzek dayê, destê xu ha da ber gurzê min k'enîya, go, go: „Qurba, çaxê laqirdîya nîne, bise ez t'êr t'êk'evime avê bira canê min reh'et bive, hênik bivim. Ez derk'etim ez tuyê emê laqirdîkê bikin”. Go, gurzê min wa girt, avîte cem min, go, go: „Tu guneyî, wêda here, dûr bisekine”. - „Canim, mi go, eva çîye?” Welle, mi meydana dinê da hespê xu, go, ez jorda hatim. Mi namila wî girt, go, mi gurzek anyêda, go, mi anî, pişt xuva destê xu wa da ber gurzê min, gurzê min girt, go, gurzê min neh h'ezar p'ûte, go, carke dinê avîte cem min, go, go: „Qurba, ne ez te'ra divêm, wextê laqirdîyê nîne, bise ez hênik bivim, ez derk'etim em laqirdîya bikin, h'eyran, çaxê laqirdîya nîne, ez jî avêdame, te'zîme, de, xudê te heye, de”. Welle, go, mi da h'işê xu: „Canim, ev avêda ez gurza l'êdidim, divê, sermê mi daye, milê min sist bûye”, Welle, cereke dinê meydana da hespê xu, go, mi gurzek jorda anî t'epa wî. Go, mi ku anî t'epa wî, destê xu da ber gurzê min, gurzê min da min, go, go: „Eva nahêle ez hênik bim”. Go, welle, ji avê derk'et. Ku ji avê derk'et gihîste min, destê xu namila mi da, go, mîna berxekê, cucikekê ez ser hespê hildam danîme e'rdê, çok da ser sîngê min, destê min gîhande hevdu, ji rûyê xu sê-çar t'êl mû k'işand, go, pê destê min girêda, nigê min girêda, cendekê min hilda avîte qaşa Eşqer, go, Eşqer lingê wî girêda, „A qurba, tu vira bisekine, ez t'êr bik'evime avê, ezê wî çaxî te'ra xeverdim. Te'ra şerm nîne tu hatî mîra şer diki yan mîra şerme”. Go, bû şerpîniya wî k'ete avê. Ez usa, go, ser pişt hespê, wê bagerê, go, bû çeqe-çeqa dev-diranê min, ez dicemidim, de. Go, avê derk'et û dest-p'îyê min vekir, destê xu ha sûretê mi da, „Qurba, - go, - guneyî, ezê serê te mîna serê çûcika biqetînim. Mi jî t'irê H'emzeyî-p'elewane, sîyarî Eşqerî Dêmzere hatîye, wê k'omekekê bide min, mirazekî mi hebû, mirazê min bike, hela wî binhêr, ce'nîyê wî binhêr, forma wî binhêr, şûrê wî binhêr. Welle, go, lêde here, tu guneyî”. Go, mi da ser rê ajot, ez hatim jor k'etim, go, mi go, „H'eyran, ez herîme nava Medîne, ez bejim: „Mi E'nt'er kuştîye”, p'êxemberva e'yane, k'es bawar nake, ez bêjim, mi E'nt'er nekuştîye, wê bêjin, lê tu çuyî şerê E'nt'er te çî kir?” Go, go: „Xudê zane ezê vege'rim herîm, bira ew m'êrik mi bikujê. Ez wê formê naçime nava Medîne û p'elewana”. Go, ez carke dinê vege'riyam. Go, ez hatim, wê

ot'axa xuda rûniştiye û nanê xu dixue. Ez derda hatim, mi go, „Selam!” go, go: „E'lêkime selam, - mi k'enîya, go, - de were k'erem ke, k'erem ke, were rûnî”. Welle, ez rûniştım, go, mi go: „Navê te çiye?” Go: „Navê min E'nt'ere!” Go: „E'nt'er, ez jî H'emzeyî-p'elewanım”. - „Ya, tu H'emzeyî-p'elewanî?” Go, mi go: „Erê!” - „Wey, xudê mala te ava ke, - go, - navê te heyê, herek'etê te t'uneye. H'emzeyî-p'elewan, gerekê ez ba H'emzeyî-p'elewan ça ç'ivîkek bim, go, qe herek'et teda t'une”. Go, rābû milê mi girt, ez dame rûniştandinê, destê mi rāmûsa, sûretê mi rāmûsa, go, go: „H'emzeyî-p'elewan, tu ser ç'e'vê mîra hatî, mi salixê te zef hildaye, mirazekî mi heyê, gere tu mîra bêyî em herin ewî mirazî em binine sêrî”. Go, mi go: „E'nt'er, ber destê xudê qiyal be yan ezê serê xu bidime ser cendekê xu yan mirazê te binime sêrî”. Go: „De em rāzên”. Ciyê me danî em rāzan. Sivê rābûn, go, me te'ştiya xu xar, go: „De sîyar be!” Em sîyar bûn. Go, ew hespê xu sîyar bû, ez jî hespê xu sîyar bûm, ewî gurzê xu hilda, mi jî yê xu hilda. Go, em çûn te'rî k'ete e'rdê, em gihîştne wî şehêrî. Go, go: „H'emzeyî-p'elewan, qîza qîralî k'afir, dilê min k'etiye wê qîzikê. Eva çend çara ez tême ser, go, ez pê nikarım, wekî ez evê qîzikê binim. Lê çurba, tu şîrê xu, tu bextê xu, ez û şîrê xu, ez û bextê xu, herke te ew qenci mîra kir, k'omêk da mi me ew qîzik xurā anî, darê diniyayêda tu çi bixazî ezê bidime te”. Go, mi go: „E'nt'er, ez qe tîstekî jî naxazım, qiyalê xudê be, h'eta ruh' ber ruh'e miva hebe ezê pišta te şer bikim”. Go, go: „Na, îşê şer nine, bi şer em h'eft sala pê nikarın”. - „Lê çawa be?” Go, go: „Em herin!” Dik'aneke wêderê bû, go, em çûne dik'anê, barê du deva sik'e hilda û em çûne ber kela qîza qîralî k'afir. Xelq jî, îdî seh'et duduye, rāzaye. Go, go: „H'emze, evan sik'a bedena kela wêda bik'ute, bive nerdewan,³ em pêva hilk'işin herin”. Kela, go, meriv ku dîna xu dide serê kelê, go, k'umê mêriv serê mêriv dik'eve, bilinde, meriv navine. Go, welle, çû zinarekî sed p'ûtî anî, go, mi da ser destê xu, ez sik'ê didime bedena kelê, go, ez lêdidim „Gim, gim, gim”. Go, hat milê min girt, „H'emze, - go, - tu çi dikî?” - „Ne tu divêy tēda bik'ute, ez jî tēda dik'utim”. Go: „Usê nine. Wexta qîralî k'afir me bih'ese, wê me herda jî bikuje. Go, hela bide min!” Welle, mi dayê, go, sik'ê wa digre qewza xu dide, dide ber bedena qeyê, ku ça k'ulma xu lêdide destê wî diçe kevir asê dive. Ne deng, ne h'is, go: „Meriv wa dik'ute”. Go, mi go: „Welle, qewata min hewe”. Go, go: „De tu bisekin”. Go, lēxist, derk'ete serê kelê, û go, peya bû hate jêrê, go, go:

„H'emze, pënc h'ezar cot p'elewan serê vê kelêye, qerewilê wê qizkêne. Gişk p'elewanê xasin. Tu vira dimînî, tu û bextê xu, mi bêbext neki, ezê hilk'işim heřim, herke mi qıza k'afir dît, ez gihîştîme qıza k'afir, dizîva mi peya kir anî, emê birevin heřin, na xêr, ku ez girtim, wêderê bû şer, de îdî tu bextê xu, hewara min têt, - tu zanî, nayêy jî, - tu zanî". Go, mi go: „E'nt'er, ez jî teıra bêm, kulê hespê bê? Emê hespa vira girêdin". - „Xêr, - go, - tu vira be, ez t'enê heřim, dizîva, belkî ez qizikê hildim bînim. Çiqas dilê min qizikêda heye, h'eft cara haqas dilê qizikê mida heye". Welle, ez ber hespa sekinîm, go, ew hilk'işîya. Hilk'işîya çû, go, emê pënc deqîqeta sekinîm, go, mi hew dîna xu dayê serê kelê kirne gazi: „Hay, hay, diha bûnde bêla,⁴ işiqê vêxin, bixun, bidin, bistînin, k'êf kin, me E'nt'er girt avîte bîra çilmêre, kevirê çilmêre da ser bi qeyd û zincîra da girêdanê". Go, deng k'ete guhê min. Niha, go, ez newêrim heřim. Canim, ew mêr ew girtin, ez cem wana ça mirîşkek, ez çawa heřim? Go, ez hinekî tirsîyam, sekinîm. Go, mi go, canim, lê bona ci mêrik ez anîme? Xudê berxê nêr daye jî k'êrêra! Ezê heřim, bira mi jî bikujin. Çîma ez jî wî mêrî çêtirim?" Go, welle, ez qeyêva hilk'işîyam. Ez hilk'işîyam, go, ez derk'etîme serê qeyê. Serê wî qeyayî, serê wê kelê, nêzkaya h'ezar hêktar xulî heye, tam hene, ot'ax hene, ew merî, qerewil, go, t'emam çûne řazane, arxayîn bûne. Ez wa digerîyam, mi dîna xu dayê dergek wêye. Go, mi ku derî vekir, mi dîna xu dayê, ew dîlk'etîya wî wê rûniştîye sûretê xu vira qelaştîye anîye vira, ev sûretê xu qelaştîye anîye vira, digri nav ç'e'vê xu dide. Go, mi go: „Evara te xêr, qîzap!" Go, go: „Ser ç'e'vê min, ser serê mîra hatî. Go, go, tu H'emze nînî?" Go, mi go, „Erê, ez H'emzeme!" Xu avîte ser dest-p'iyê min, „H'emze, ez bextê teme, E'nt'er girtine". Go, mi go: „E'nt'er k'uye? Go, go: „Hiş, kêrbe, dengê xu neke, go, were!" Welle, em hatin, go, go: „E'nt'er bîra handane. Qeya çîqa bilinde? Go, E'nt'er gihîştîye binê e'rdê, haqas k'ûre. Go, go, zincîra jî t'emam girêdayîye". Go, mi go: „Lê ewê E'nt'er girêdane k'ûne?" Go, go: „Were nişanî te kim". Go: „Welle, mi Zilfeqar k'işand û, go, da pêşîya min, em hatin. Em hatin, hema usa li wê řastê veleziyane ser piştê, řazane. Go, ez Zilfeqar didime ser stukura wan, serê wan dipeke diçe dera han. Ew p'elewan, go, mi t'emam qîr kirin, bîrî. Go, jinik hat destê min paç kir. Go, mi go: „İdî arxayîn buyî, îdî merî hene? Mîra bêje, ez k'ok'a wan bînim!" Go, go: „Na, were em heřin E'nt'er derxin!" Go, em hatin. Em hatin ser devê

bîrê, go, go: „H'emze, evî destarî ji vira hilde, wekî em şîrîta daliqînî, belkî em E'nt'er derxin". Mi xu da kêvir, go, bû int'a-int'a min, dikim-nakim cî nah'eje, qe naleqe jî. Go, go: „Tu çi dikî?" Go, mi go: „Qîza qenc, ez nikarim, da!" Go: „De tu were jê dûrk'êve!" Welle, ez jê dûrk'etîm, destê xu qulpa kêvir da, go, va k'işand anî derva. Xudê mala te ava ke, ev çîye? Destare! Go, mi devê xu kire bîrêda, go, mi go: „E'nt'er!" Go, go: „Hacan, H'emze, tu hatî?" Go, mi go: „Ez hatîm!" - „Qe te çawa kir? Hêdî xeverde". Go, mi go, „K'ok'a wana anîye, ew t'emam birîn". - „E'se, te birî:" Mi go: „Erê! Em hatîne te derxin, ez û qîza k'afir em hatîne te derxin". Go, go: „De şîrîta darda kin!" Hema mi şîrît darda kir, ewî xu aland, go, go: „H'emze, de bik'şîne E'nt'er derxe". Go, mi xu dayê-nedayê, dikim-nakim cî nah'eje. E'î can, Şerq h'eta Şam, çarde tevek e'rd û e'zman, go, dest ser destra heye. Te dît, tu ser rîma miva rābūyî, ez jî mērekî qolayî nînim, ya te, - k'erema xudê terane, nivê k'eremê jî mîra heye, ez cem wî merî vê formê bum. Qîza k'afir hilda gote min, go: „H'emze, tu çi dikî?" Go, mi go: „Ez nikarim derxim". Go: „K'a şîrîtê bide min!" Mi şîrît dayê. Mi ku şîrît dayê, qîza k'afir hilk'işand, hundurê bîrêda bû vîre-vîra xeleş û zincîra û qetîyan. Ku qetîyan qîza k'afir dest û t'îlyê xu kire guhê xu, xeleşek ber guhê mîra çû, Go, guhê min ji bayê wê xeleşê giran bûne. E'nt'er me derxist. E'nt'er qûzî ser destê min bû: „Tu çi mērekî bext bûyî rāstî min hatî, ez qurbana teme". Go, mi go: „E'nt'er, de îjark'arê xu bike, bira xanim vira be, em şehere wî biqelîbin dip' û dūz bikî", - „Kuŕo, - go, - na, na, na, na, k'arê te pê nek'etîye, îşê te pênek'etîye, em bîrevî. Go, hûn peya bin, peya bine jêrê, emê weke sed deveyî ji vira bavêjin, barê sed deveyî jî zêr bavêjin, emê hildin heŕîn". Welle, ez çûme jêrê, dest-pîyê deve girêdidin û divê: „H'emze, bigre!" Go, ku deve jorda davêjin, ez xu bidime ber devê, wê nav ç'e'vê min k'êve, mi bikuje, de. Go, ez ber diŕevim. Ez ber diŕevim, deve e'rdê dik'êve dip'elîqe, bela dibe diçe. Go, go: „H'emze, tu çi dikî?" Mi go: „Xudê mala te ava bike, ez nikarim bigrim?" Go: „De tu were serê kelê!" Welle, ez çûme serê kelê, go: „Tu, qîza k'afir deva girêdin bavêjin, ezê wêderê bigrim". Em dest-pîyê deva girêdidin deve davêjin, go, destekî xu dide ber, datîne, nigê devê vedike, deve pîya disekine. Sed deve, go, mi avît, dusid mēşokî jî zêr avît. Ew, go, me da t'ayê deve girêda û, go, em ji şehere derk'etin. De bîrevî, de bîrevî, de bîrevî. Hey mîra divê: „Bîrevî!" - de bîreve. „H'eyran

jina te va mēranî, ez mēranî, tu mēr, were em şeherê wî rast û dûz bikin, da!" Go, go: "Pê nikarin". Welle, em çûn derk'etne sergerekê, te'vê jî da me. Mi go: "Welle, ez îdî naçim!" - "H'emze, go, tê çi biki h'eyran, were em he'rin!" Mi go: "Na, ezê şerek wanra bikim. Mi go, tu û qıza k'afir vira rûnên xura xeverdin". Min hersê hesp anîn hatne, go, jêrê diç'êrînim, Bextê wî jî usane, go, sûtkekê⁵ radzê sûtkekê jî şiyar dimîne. Qıza k'afir rûnê serê xu bide ser çoka wê û raze. K'afir pê bih'ese, wekî ew mēr t'emam birine, qızik jî birine, defa hewarê xe ordi-eskerê wî t'op bive û bê şêr. H'emze binhêre, wekî pêşiya ordiyê derk'et hate şêr, şiyar dibe u diçe şêr, divê: "Bira birê min xura k'êfke, ezê t'enê bikime şêr. H'emze dike şêr, h'eta roja dinê sûtke t'emam dive. Sûtke ku t'emam dive, E'nt'er şiyar dive, dina xu didê gu're-gura gurza tê mîna e'wrê nisanê. Gurz li hev dik'evin agir ji ber gurza dipeke. Divê: "Qıza k'afir, ew çiyê" - "Lê, - divê, - eva sûtkeke H'emze k'afirra dike şêr". Divê: "Lê te çîra deyn li mi nekirîye?" Ew jî dide gurzê xu û tê şêr. H'emze dina xu didê k'afir lê qalin dive, ha lê qalin dive û şûrê xu dik'şîne. Şûrê E'î jî, yê H'emze jî, wa davît, - kevir jî bik'eta ber dikire du qeta, h'esin jî bik'eta ber dikire du qeta, merî jî bik'eta ber yek bû. H'emze gurz davêje qaşa zîn, îdî tê h'alê fetisandinê, şûr dik'şîne lédixe. H'etani h'ukmê nivro, h'ukmê nivro, ku şûrê xu carekê dadwaşîne, dive çingîniya şûr. Divê: "Mi yekî xudenas kuşt". Berî k'afir dide k'afir bela dike, xerc û xe'acê h'eft sala ji k'afir distîne û vedgere tê. Vedgere tê, qıza k'afir tê pêşiyê. "H'emze, - divê, - E'nt'er k'anê?" - "Ça, - divê, - E'nt'er? E'nt'er ne cem teye?" Divê: "Lê E'nt'er îro du roje hatîye şêr". Divê: "Were em he'rin, dive k'afir lêxistibe?" Tê nava cendeka dinhêrin, dina xu didê cendekê wî k'etiye. Şûr çawa ort'êda lê k'etiye, hema h'esavê cûcikekê tu ort'êda kerî kî, kerîkî wî çûye dera han, kerîkî jî maye vira. Nav ç'e've xu dide, digrî: "H'emze!" Divê: "Çiyê?" Divê: "De cinîyazê E'nt'er hildin em he'ne jorê, ew çiyê me bazirganê xu le danîyê", - Hîldidin tene wêderê. "H'emze!" Divê: "Çiyê?" Divê: "De merzelekî bik'ole, lê çiyê E'nt'er bira fire be, usa bike, t'exmîna du meriya be. Lê çiyê wî bira fire be, E'nt'er merîkî h'edaye". E'î can, biraziyê xwe'ra bêjim, mi mezêlê wî k'ola. Çiyê duda na, xulîye go, çiyê sisîya k'ola. Go, hilda gote min: "H'emze, de îdî tu lêde he're, hinekî wêda dûr he're, du giliyê min hene ezê guhê E'nt'erda bêjim, îja were, îdî ez mame te'ra, da? Mi hilde lêde he're. Ez bazirganê xu girêdim em he'rin"; Go, ez jî

şa bûn, wekî jineke wa mi bistine mêrê jê bik'evin, her mêrekî welatekî hêjaye. Go, welle, ez hinekî wêda çûme dûr, go, şûrê E'nt'er wa dayne û xu jorda deverû bavê ser. Şûr ewê jî ort'êda têke du qeta. Go, mi hew dîna xu dayê, qîrîn jê hat. Qîrîn jê hat, go, ez vegeřiyam. Ez vegeřiyam, mi dîna xu dayê ew jî bûye du kera. Go, mi go: "Xudê mala bavê te xirab ke, tu çima, te xu kuşt?" Go go: "Bi xêr, pey E'nt'erra ez destê xu bidimê ber serê mêra? Şuxulê usa t'une!" Go, ewê jî mir. Mi ew jî k'efinand ça lazim bû, mi herdu kirne p'aşla hev, mi xalî t'ije ser kirin, go, ez rābûm, hespê xu sîyar bûm û mi bazirgan girêda ez hatim. E'lî can, çima ber xu dik'evî? Şerq h'eta Şam, çarde teyek e'rd û e'zman, dest ser destra heye".

E'lî hilda gotê: "Apo, go, nabe em herne cem p'êxember, qencê xudêne, em dua' bikin, em bêne ser mezelê wî dua' bikin, ew sax bive, ez dîna xu bidimê çika ça mêre?" Go: "Dibe, çîra nabe". Lêdidin têne dîwana p'êxember, p'êxemberra dibêjin: "H'al û k'êfyet bûye ev, gere tu mêra bêy em herne ser mezelê wan". "E'lî lao, - go, - me p'êxember hilda, çend meriyê xudênas hilda em hatin ser mezelê wî peya bûn. Me mezelê wî da vekirinê, t'abûte wan derxist dan, em daxulî e'rdê bûn me gazî xudê kir, go, xudê ruh' ber herda jî berda, herdu jî sax bûn rābûn ser xuda rûniştin. Go, mi go: "Selam E'nt'er!" Go, go: "Tu ser ç'e'vê mîra hati H'emze!" Go, me go: "De E'nt'er, k'erem ke em herne mal". Rābû, ku rābû, lingê ku avitnê; h'eta navikê e'rdêda çûne xarê. Go, go: "H'emze, betale îdî, hati jî çuyane. Meriv ku dinîyayê k'et, wê rōkê jî bimire. Em û agirê ce'nemê dikine şer. Em wî çaxî k'afir bûn, agirê ce'nemê zorê dide me, me tîne ava reş hasê dike. Em îja êvarê zorê didine agirê ce'nemê, ber didinê, hinekî ji xu dûr dixin, siyê dîsa tê agir me dik'ewe. Gere hûn dua' bikin, agirê ce'nemê herê çiyê xu bisekine. Hûn ser çî dînekî em jî ser dînê we, ser mesebê we".

Ewana dua' kir, çarke dinê ew mirin. P'êxember destê xu ew herd merî kirne ç'e'l, dua' kirin, agirê ce'neme jî çû çiyê xu sekînî.

Ruh'ê bavê hazira çû cinetê, ruh'ê wan jî çû cinetê, ew çûn mirazê xu şa bûn, hûn jî herin mirazê xu şa bin.

825. Beyt'a Xanê K'urda

Xan xulame li Amêdiyê,
 Helgir şivka gavanîyê,
 Xani çûye berevîyê,
 Xan berevîyê nivistîye,
 Minasibek hatîye xewna Xaniye.
 Xanø heykey nivisti, heykey p'ayî,
 Tu heste, heře nik şayi,
 Da bidete te cîyê ç'ermê gayî,
 Gir Hozanê bike avayî.

Xan li xewê h'îşîyar nebuye,
 Mêşekê xwe li difna Xani dabuye,
 Xo di girê Hozanê k'uta buye.
 Xan li xewê h'îşîyar buye,
 Xano revî kêl kirîye,
 Bo cîyê şah¹ hatîye.
 Xano dibê: „Şaho, ez nakim revîvanîyê”.
 Şah go: „Xano, qe neke revîvanîyê,
 Ez dê didime te çawîşîye”.
 Gelekî e'cem çend qeder di xizmeta
 mêvanîyêda mayîye.
 E'cema şikyati li nik şay li Xanê kirîye:
 „Şao, tu vira bibîre serê Xaniye!”
 Şah dibê: „Boy me gelek bênamusîye,
 Ko em bibîrin serê Xaniye,
 Gelî e'cema, şerekî a'sî bu li bişîye,
 Dê Xani hinêriye şêriye,
 Da şêr Xani bixotîye”.

Dibêjin şay du bi Xan hinarîye,
 Xan hat diwana şahîye,
 Go: „Xano, şerekî asî bu li bişîye,
 Tu heře bibîrê serê şêriye”.
 Xatira xo li şay xastîye,
 Li nik şay virêv k'etîye,
 Xan E'vdal-begê kurê xo di gel xo birîye,
 Heku nêzikî bişê k'evtîye,
 Şêr li niriya dabuye.
 Bêna mirova kirîye şêri,
 Şêri di niriya dabuye.
 Xan E'vdal-begê şîr ji kavlanê k'êşa buye,
 Ko dê serê şêre birîye.
 Babê wî dibê: „Kurê min tu çendê dinî,
 Dê tu nekuje şêriye,
 Bila şêr babê te bixotîye,
 Paşînê tu bikuje şêriye.”

Hekê em bikujin şêriye,
 Bo me we t'o bênamusiye,
 Em dê şêre bigrin bi saxiye".
 Heger baş nêzîkî bişev k'etiye,
 Şêre herdu mirova nasiye,
 Hircûm bo wa herdu mirova îna buye.
 Xanê K'urda di destê xoyê ç'epê di devê şêri
 nabuye,
 Şêre destê wiye ç'epê h'eta a'nişkê lê
 kirandîye,
 Bi destê rastê singê sê so di devê şêri
 nabuye.
 Singê sê so herdu lixaya helço buye,
 Xanê K'urda wet'iv şêriyê zeft kirîye,
 Gazî kirîye xan E'vdal-begê kurê xo,
 Gotê: „Babo, zîncîrê bîne".
 Xan E'vdal-begê zîncîr îna buye,
 Di h'evka şêre kiribuye,
 Xanê K'urda serê zîncîrê girtîye,
 Şêr li du xo k'êşa buye,
 Xan E'vdal-begê wekî h'eywanekê
 şêr li du hajwa buye,
 We t'ov îna diwan şahî reqisandîye.
 Şah dibête e'cemane:
 „Bibînin hinirêd mêrane,
 Min çend gote hingo, da nekujîn
 Xanê K'urdane,
 He bo van t'ixmê rrojane".
 Şa dibête mezinê e'cemane:
 „Ca bir bo nik zêringire,
 Çê kin lepekê zêr bo Xanê K'urdane".
 Lepekê zêr zêringire çê kirîye,
 Hel destê wi nêromê kirdîye.
 Xan berev qible rawasta,
 Di ayek li xudê xastiye.
 Xanê dibê: „Ella, egber",
 Lepê zêr rîh hate ber.
 Xan heyamekî xo kef kirîye,
 Çi deng li xo ne îna buye,
 Rojekê gotê: „Şao, tu bide min cî ç'ermê gayî".
 Şah dibête: „Xano, neke şelo-p'ela,
 Ava neke k'oç'ko-kela,
 Dê te keme mirê şêx Ella".
 Xan dibête: „Şao, dikim şelo-p'ela,
 Dê avakim k'oç'ko-kela,
 Min nevê miratiya şêx Ella,
 Şao, dê tu bidere min cî ç'ermê gayî,
 Dê ez girê Hozanê bikime avayî".

„Xano, neke miqerîsî,
 Ava neke k'oç'ka bi t'irsî,
 Dê te keme mîrê Sendisî".
 Gotê: „Mîro, dikim miqerîsî,
 Dê avakim k'oç'ka bi t'irsî,
 Min nevê mîrat'îya Sendisî,
 Şao, dê bidere min cîyê ç'ermê gayî".
 Şah dibêtê: „Xano, neke vê gotinê,
 Mîro, neke vê gotinê.
 Ava neke k'oç'ka bi t'inê,
 Dê te keme mîrê Şosê û Şerminê".
 Gotê: „Şao, dikim vê gotinê,
 Mîro dikim vê gotinê,
 Dê avakim k'oç'ka bi t'inê,
 Min nevê mîrat'îya Şosê û Şerminê".
 Xan dibêtê: „Şao, tu bidere min cîyê
 ç'ermê gayî,
 Dê ez girê Hozanê bikime avayî".
 Şah dibêtê: „Di herê Xano, min da te cîyê
 ç'ermê gayî,
 Girê Hozanê bike avayî,
 Ezê li te tirsim duayê di li min buye belayî".

Xanê K'urda wekî t'êtin,
 Li bera kelê di şahrâ radiwastinin,
 Kelê hemîya mestirê lê digirîtin,
 H'el e'rdidda vedikujîtin,
 Xanê K'urda çendê bi fêle,
 Hesta xîr kire divêle,
 Divêl-divêl helînayî,
 H'ed-h'edidê h'elk'êşayî,
 Di girê Hozanê werînayî,
 Girê Hozanê hemin negirtîye,
 Deh mêtira mabun sîrmê negirtîye,
 Ewiş şah li duh berda buye.
 Xan çû layê Rojhelatê,
 Rojê h'ezar p'ale bot hatê,
 Xanê dê çê ke qelatê.
 Xan çû layê Rojavayê,
 Rojê pênsed p'ale berdayê,
 Xanê dê çê ke cîyê de'vayê.
 Wekî binaxê Dimdimê yê daynayê,
 Dimdim dirist k'irdîye,
 Xan li derwayî zivirîye,
 Dilê Xanê Dimdim negirtîye,
 Xanê pi topa lê ragirtîye,
 Dimdim li bin heraf biye,
 Carekê dî Dimdim binaxê wê danabuye,

Çardeh p'êngava beryatîye,
 Pêla, mefreq tê kirîye,
 Bêtê serhostayî: „Çak çê bikin,
 Bera lêk nêromê bikin,
 Pêla mefreqa tê bikin,
 Zêra di ber girara bikin,
 Ez dê zêra deme hingo pi t'irara,
 Bi xo bikine ber girara.
 De bi hostayê xo bêjim E'basse.
 E'mir kurt û e'mir xilase,
 K'î berê te dane ge ra Dimdimê bi nase,
 Berê demê sed e'base.
 Hostayê xo bêjim E'liye,
 E'mir kurt û e'mir ciye,
 K'î berê te dane danêb ciye,
 He ber di demê cilqek spiye".
 Weko Dimdim durust kirdîye,
 Dimdim nijwar kirdîye,
 Şure li rēxa qayim kirdîye,
 Serê hemû hosta û berhostiya yê birîye,
 He şurê qayim kirdîye,
 Şay ji bi xo berhostayî xemilandîye,
 Xan ço, ko dê serê şay birîye,
 Xod bextê Xanê k'uta buye:
 „Tu serê min nebiriye".
 Xani bawarî li şay hati buye,
 Serê şay nebiriye,
 Destûrya şay dabuye.

Befriyê k'erî alandin,
 Xani bazirganê şay şelandin,
 Li Selemast û Dilemana bazirganê
 şayi şelandin,
 Befriyê gomik şil kirin,
 Xani bazirganêd şay li Selemastê
 û Dilemana rûs kirin.
 Îndadek çû bu nik şayi,
 „Xanekê rābū li nav k'urdan,
 Yêd rûs kirî ser qefla û bazirganêd şayi".
 „Wey, - dibêd, - we niye, qet wa nabî,
 Xan mezinkiriyê nanê mine,
 Ew bi xo şûna kurê mine,
 Naketin xirabiya mine".
 Xan dibê: „Waye, ko ez mezinkiryêd nanê weme,
 Ez bi xo şûna kurê weme,
 Bellê, ez celladê serê weme,
 Ez qet'ilê rîha weme".
 Şah dibêd: „Dêza vêca binin,

Mella, feqîya bicemînin,
K'ağaza li h'ubir bireşînin,
Xîr e'şîreta tê bigeyînin,
Xanêd k'urda li me di xeyînin".

Dibên, bihar ço, da hat payîze,
Van eskeran gîze-gîze,
Xanê K'urda li me zîze.
Pênsed e'şîret hatine xare,
Xanê K'urda li me gûrgê hare.
Eskere dewre li Dimdimê dayî.
Çi sih'are hêşta zuye,
Xan E'vdal-beg li xewê rabuye,
Li ser sih'aran gerîyaye,
Gerîya, hate nik babê xo gotê:
„Babo, çend xêvetê dolo alay şîne,
Beh'ra têra bu rengîne,
Hind stêr li i'smana nîne,
Yê li me girti hemi cîne.
Çend xêvetê dolo alay rêşin,
Ye li me girti dolo k'evşin.
Çend xêvetê ala zerin,
Ye li me girti hemi derin,
Hemi der li me di girtîne,
Me li ber e'cema çi h'al nîne".
Her wekî Xanê K'urda rabu,
Di ser sih'aran gerîya bu,
Got: „Xan E'vdal-beg, kuře min, tu çendê dîne,
Ve esker nîye, niv eskere,
Babê te xercek li sere,
Babê te zêreser² li sere,
Heker nedem dêkeyneye şere.
Ve esker nîne, karvanîne,
Nik babê te hemit rûs kirîne,
Wekî roj, ko ava buye,
Mêxreb pi serda hatîye".
Xanê K'urda şîrê xo helgirtîye,
P'isîyara kes nekirdîye,
Li Dimdimê derk'evtiye,
Wê şevê h'eta sipêdê şer kirîye,
Sî kes li eskerê e'cema kuştîye,
Nivêja sibeyî înav Dimdimêye.
Şeva paştir li Dimdimê derk'evtiye,
Şîrê xoyê helgirtîye,
P'isîyara kes nekirdîye,
Wê şevê j h'eta sibey şer kirîye,
Du p'işikê eskere yê kuştîye,
Nivêja sibeyî înav Dimdimêye.

Şeva sê roj ava buye,
 Li Dimdimê Xanê K'urda derk'evtiye,
 Şîrê xoyê helgirtîye,
 P'isiyara kes nekiriye,
 Wê şevê j h'eta sibey şer kiriye,
 Eskerê şay pi qîrane biriye.
 Weki sibey zu şa t'estitin,
 Ç'eko, rexêd xo fikritin,
 Ji xeyrî meyt'a terma zêdetir çî dî nebîntin,
 Şa dibêjîtin: „Ew Xanê K'urda dê me batîni
 vebirîntin”.

Şa dibê: „Dêza bînin,
 Hind mella, feqîya bicemînin,
 E'şîreta tê bigeyînin,
 Xanêd k'urda me di xayînin”.
 Bihar çû, di hat payîze,
 Van eskeran gîze-gîze,
 Xanê K'urda li me zîze.
 Wekî dahat havîne,
 Van eskeran hîne-hîne,
 Xanê K'urda li me xayîne.
 Xanek t'ê to li E'nzelê,
 Derê topê hindî mencilê,
 Go: „Diçime Xani li bircêd kelê,
 Dê tê berdem ma duk'êlê”.
 Xanek t'ê to li Wirmiyê,
 H'ev sala ma ser gemiyê,
 Go: „Diçime Xanê Kurmanciyê”.
 Xanek t'ê to Selemaste,
 K'opekekê çende bi raste,
 T'oz li bin p'êya buye maste,
 Go: „Diçime Xani ez pi raste”.
 Xanek t'ê to li Hespêhanê,
 Derê t'opê hindî qazanê,
 Go: „Diçime Xanê Esmixanê”.
 Xanek t'ê to Kundevêla,
 Simbêl hindî kilka dêla,
 „Diçim Xan xirab kim va simbêla”.
 Xanek t'ê to li hêva-wêve,
 H'ev sala ma pi rêkêve,
 Nezani dê çîtin pi k'êve,
 Go: „Diçime Xanê lepek pêve,
 Dê li binçînim rezo mêve,
 H'eta ji berî t'êtin pêve”.
 Wekî eskere dewre li Dimdim dayî,
 Bin Dimdimê werînayî,
 Gotê: „Bînin topa der kiç'uke”,
 Derman tê dikir êk sindiruke,

H'ijande hevalêd suka,
 Yêd rānabin zava û buke.
 „Bînin topa der badayî,
 Asinê zêrê li bin dayî”,
 Hijande birca p'aşayî,
 Ber li berir, ne bir pêdayî.
 Dimdim bereke di avêda,
 Hed deqîqêda pênsed top lêda,
 Ber li berin ne bir pêda.
 Dimdim bereke heřisti,
 Pênsed top girtinê pi diristi,
 Ber li berin ne bir guhustî.
 Dimdim nebu di biye kevir,
 E'cem da hatin pi k'ulîng, pi tevir,
 Qet e'ceman ç'are pê nebîr,
 T'oz li bin i'smana buye e'wr.
 H'evt sala li bin Dimdimê day nayî,
 Çi ç'arek pi Xanê K'urda pê nebîrîye,
 Erzeqê Xanê K'urda yê kêmbuyê.
 K'aşazeke nivîsîye,
 Di destê xulamekê xo nabuyê,
 Bo sult'anê t'irka hinartîye:
 „İndad bo min bêtin pi diristîye,
 Ko min çî ç'are destda yawman nemaye,
 Eva h'evt sale e'cema dewre li Dimdimê daye”.
 K'aşaz di destê sult'an dabuyê,
 Sult'ani k'aşez vexundîye,
 Bedela k'aşazê nivîsîye:
 „Bila Xan xo bigrît h'eta hevt rojê diye,
 İndad dê bo Xanê hetin diristîye”.
 Qasid li nik silt'an xatira xwe lê xast,
 Wê rojê h'eta êvarê li rêkê yê hatîye,
 Gelekê şilo-şeqî mandîye,
 H'eta bin t'aqê Dimdimê yê hatîye,
 Xewa wi hatîye,
 We t'ov li bin t'aqê Dimdimê yê nivistîye.
 E'cemekê çav lê k'evtîye,
 Ko miroyek li bin t'aqê Dimdimê yê nivistîye,
 Bi t'exmîna xo yê gote qaside,
 Destê xo di p'axlê gera buye,
 K'aşazek lê derandîye,
 Ko sult'an êd k'aşazê nivîsîye,
 „Bila Xanê K'urda xo bigir h'eta h'evt rojê diye,
 İndad dê bo hatin pi diristîye”.
 E'cem ew k'aşaz ya sotîye,
 Bedela k'aşazê nivîsîye:
 „Bila xo bigrît h'eta h'evt salê diye,
 İndad dê hê pi diristîye”.

Wekî nivêja sibeyî buye,
 Qasid li xewê hişiyar buye,
 Ço Dimdimê, li Dimdimê jor k'evtiye,
 Qasid k'axêz di destê Xani nabuye,
 Wakî Xani k'axaz vexundiye,
 Xanê K'urda t êk çobiye,
 Xanê Mukrî dibêt Xanê K'urda:
 "Ey Xano, çid k'axazê nivîsiye?"
 Dibêtê: "K'axaza şîne, here şîne,
 Çi xebereke xoş tê nîne,
 Heñin, bikujin melayê şayê e'cemañe,
 Yêd k'axazê nivîsiye ulmê bê t'erziye.
 K'axaza şîne, here şîne,
 Xebereke xoş tê nîne,
 Yê nexoşe - mirê Badîne:
 Min erzaqê h'evt r o jê dî me nîne,
 K'êrê dê xo girim hera h'evt salê dîne".
 Erzaqê xo li ser Xana vebeşiye,
 Herekê kerekê nani be k'evtiye,
 H'emedokê Lêtanî lê sil buye,
 Wey H'emedokê Lêtanî, te rût reş bin gel
 şeyt'anî,

Navê şadêyê nizanî,
 Kulkey bê li ser izmanî,
 K'axaz li serê tirê pêç'iya, hinar bo ordîya şayî,
 Gotiye: "Serokaniyê li bin ç'iyaî".
 H'emedokê Lêtanî bi xo ç o bin xêyveta şayî,
 Gotiye: "Ey H'emedokê Lêtanî, ez zânim tu ç i
 xoşevî buyî li nik şayî,
 Heko tu wirca Xani nebuyî,
 Tu wirca minîj nagirey".
 H'emedok di derê topê na,
 Avête di birca Xana.
 Serokaniyê hal bişkevîtin,
 Mer û gamêş têda vekuştin.

Çi subeye hêsta zuye,
 Feqîya helgirtin mesîne,
 Hewar, xudê, ç i av nîne,
 Aya têtin hexr o xuyne.
 Pîra jinek hat hel feqîrî,
 Dada xo bire nik mirî,
 "Çi av niye pê bikim hevîrî".
 Xan ç o ser banê kelcê,
 Bang kir li ber şêxê zêbarê,
 Yêd xuynid ulm û k'eberê:
 "Howara min bê vê carê".
 Bang li ber şêxê şoşêo,

Ulmê xudê êd k'oşêo:
 „Hewara min bê vê carêo.
 Eve hewara min bèn,
 He lêra h'eta Badîna,
 Min minet bi k'es dî nine".
 Ne nisane, ne gulane,
 Bi h'isêb salê xezîrane,
 Da rêtê tafak barane,
 Surîk hatin li Banane,
 Hedud şihîn li tewlane,
 Golê bu denga surkane,
 T'eje av bu sarîxane.
 Xanî dibêtê: „Geli stîya, p'isîyarêd me bê aybin,
 Ma p'aşê me hing dê bo k'ebin?"
 Dibêynê: „Serê meyi t'iraşî bî,
 Biskêd meyd qusandî bî,
 Heger paş hingo em dê bo yeke dîn bî".
 Sîtiyêd xana sed bêt'irin,
 Rincanêd jehrê lêk wedigirin,
 Êk vedixun panzdeh pê dimirin.
 Li hemîya ma jina gavane,
 Ewê jî xwe avêt di bane,
 Go: „Hewar, xudê, dinîya buye k'afiristani".

Xanê k'urda dibêtê: „Dêza vêca bînin,
 Şîra bi kavlan zêra p'elinin,
 P'aşê me di bi k'ê minin".
 Şîr pi kavlan zêra helinan.
 Xan çûne banê bêlayê,
 Xan dibêjît xatûn stîyê:
 „Tu zava rake bin p'erdiyê,
 Da dil xoşneke evinyê".
 Wekî xan E'vdal-beg rabu,
 Veku şêrê babi rabu,
 Dibêtê: „Baḅ, dizanim, te li ber mine,
 Wirdîya şah xema mine".
 Xan E'vdal-beg wekî rabu,
 Sîlih' ser mila duta bu.
 Di xizmeta babê xoda rawastabu,
 Goma mêra li du t'emam bu.
 Xan çûne banê belayê
 Pike-pîka vê zîrnayê,
 E'cema go: „Xan hatine rayê".
 Xan çûne banê qudrêtê,
 Wan girt û gêra dawatê,
 E'cema go: „Xan hatine hîdayetê".
 Xan dibêtê: „Dê bik'utin dol û niqara,
 Da hêdî hêdî biçîne xare.

Da nebêjîn, ko feqîr û jare".
 Xan t'ête dereca jêrî,
 Xanêd nîrî weko şerî,
 „Xelîfe t'anci bot hnêrî,
 Bila Xan di serê xo binêd vî t'anceî,
 Ne xo li ber topêd min armance".
 Xan şîreke di t'ancê wedwerînî,
 T'anci li dirînî,
 „T'ancê te xelîfe her serê te bît,
 Xan qasidê rih'a te bît,
 Xan celladê serê te bît".
 Xelîfe dibê: „Bila be, lê p'isîyarêd me bêaybin,
 Hingo ev şeva mêvanêd k'ê bin?"
 Xan dibê: „Em mêvanê şay û xelîfeyne".
 Xelîfey dibê: xulamane:
 „Hingo li sere biçin aqilo, fame,
 De cîya bidine dest xanane,
 Li xo vekin ç'ek û sîlih'ane,
 Da vexun fîncaneke qehvane".
 Xanê dibê: „Min sundeke xarî di bircane,
 Rûnanîme ser çî doşeka mîrane,
 Li xo venakim ç'ek û sîlihane,
 Navexum çî fîncanêd qehwane,
 Fîncana te jar kirîyêo,
 Nabime qet'ilê rih'êo,
 Belagêrê ve ometêo".
 Xan dibê: „Te şîrekê k'îrî bi dusedane,
 Serav canyakê hespane,
 H'evt aş mizgînî dane".
 „Xano, tu nizanî met'hê şîrê min bikey,
 Minê k'îrî h'eft h'ezar zêrane,
 Serav canyakê hespane,
 H'evt aş min mizgînî dane,
 H'evt derge min êd leda yêxistin,
 H'evt nobedarê li be nivistin,
 Kore, bi herdu ç'ava tu nabîni?"
 Gotê: „Xelîfeo, herê bine,
 H'aşek tême ser wi dîne".
 Xelîfe dibên seyê sore,
 Lotik-lotik bezîya jore,
 Dest havête şîrê more,
 Xulam dibênê xelîfeye:
 „Sed car serî babê teye
 Şîr qet'ilê rih'a teye,
 Şîr celladê serê teye".
 Xelîfe lid xulama xurîstin,
 Şîrî di destê Xanê K'urda nêtin.
 Xelîfe dibê: „Herê Xano,

Xanê xurtî, simbêlso, p'êrê kurtî,
Bezîyo, min rêvê girtî,
Xan dibêtê: „Xelîfeo, şîrê te dibêmo hindiye,
Nabîrî tivlê kunkiye,
Kavlani bikere t'atîye,
Çi e'sil û cewar nîye".
Dibêtê: „Xano, tu we meke,
Destêd xo li ç'ekê min veke,
Şîrê min pi stûnka xîvetê veke".
Xani şîrê wi pi stûnka xîvetê vekirîye,
Bawariya Xani ne hatîye,
Bihustekê li anîska xo dûr êxistîye,
Nîv deqîqe pê ne çobîye,
Xani dest li şîri dabuye, stûnka xîvetê vekirîye,
Li kavlan k'êşa buye,
Serê xo bi şîri dagirtîye,
E'slo cewar le nasiye.
Gotê: „Şîrê te dibêmo sore,
Nabîrîti li vê gundore,
Bo serê xudanîyê zore".

Xelîfe gotê: „Xano, tu wa neke,
Destêd xo li ç'ekêd min veke,
Şîrê min pi stûnka xîvetê veke".
Xani şîrê wi pi stûnka xîvetê vekirîye,
Bihustekê li anîska xo dûr nexistîye,
Careke dî dest li şîr dabuye,
Şîr ji kavlanê helk'êşa buye,
Li e'slo cewar a fikirîye,
E'slo cewar lê nasiye,
Gotê: „Xelîfeye sed car bi serî babê teye,
Şîrê te dibêmo nêrîze,
Muya li ber gize-gize,
Heker bik'evite destê xan E'vdelê rêngize".
Sefere. Min û te mam û birazayê te dêçite
kelîya Belendize.

Xan dibêtê: „Xelîf, tîbla xo bik'şe şadeo,
Serk'êr geşte stukura teo,
Şîr qat'ilê rih'a teo
Şîr celladê serê teo".
Xelîfe dibêtê: „Xano, tu min p'êle di gel dayê,
Dêdime te malê dinîyayê".
Xan dibêtê: „Xelîfe, ez çî lê bikim malê dinîyayê,
Denga nayê li wê serayê,
Serê te dê warpêç kem k'una dayê,
Xelîfeo, xelîfeo, tîbla xo bik'şe şadeo,
Serk'êr geşte stukura teo,
Şîr qat'ilê rih'a teo,
Şîr celladêd serê teo".

Xelîfe dibêtê: „Xano, tu min p'êle di gel jinê,
Dêdime te malê dinê”.

Xan dibêtê: „Xelîfe, ax, çi lê bikim malê dinê,
Denga nahêd li birca bi t'inê,

Dê serê te werpeç keme k'une jinê,
Xelîfeo, xelîfeo,

Ti tibla xo bik'êşe şadeo,
Serk'êr geşte stukura teo,

Şîr qat'ilê rih'a teo,
Şîr celladê serê teo”.

Xelîfe dibêtê: „Ve çende, min nîharîk bo te û
babê hilgirtine”.

Xan dibêtê: „Ev rō rōja nîhariya nîne,

Tibla xo bik'êşe şadeo,
Serk'êr geşte stukura teo,

Şîr qet'ilê rih'a teo,
Şîr celladê serê teo”.

Hindî Xanê K'urda vi beṛa dibêtin,

Çi çarayê pê nobêtin,
Xelîfe Xanid gêzirînitin,

Da nivêja sibel bibîtin,
Da mexluq bi h'estîtin,

Belk'î va afate ser xelîfeyda biçîtin.

Xanê çi çare pê nebiriye,
Xan ber xo da nûritin,

Li seh'etê Fatmînitin,

Ko du seh'etêd bo sibêdê mayî,

Carekê dest li şîrê didêtin,

Şîri radiwaşînitin,

Serê xelîfey difirînitin,

Serê mamê wij difirînitin,

Yê birazayê wij difirînitin,

Stûnka xîvetê qezbînitin,

Wêj serda tînitin.

Pence p'ehlîvana di binda p'ilç'iqînitin.

Xanê Mukrî beziya bera Xanê K'urda,

„Xanê K'urda, tu li min belayî,

Wirdyek mabu dageme xîveta şayi”.

Xanê K'urda dibêtê: „Xanê Mukrî,

Xo ez golik nîme yê dabestî,

Ez beran nîme yê vebestî,

Ve serê h'evt salane ez li kelê hal xo diwestî,

Serê min hêr bu, keṛo-gej bum bo şerekê”.

Zavêca herdu xana têkhel kirin,

Çar û berben pi ker kirin,

Ser sertîp rûşet kirin.

Li wirdîya buye gaze-gaze,

Ser diçon weko pîvaza,

Mamêd nenasin biraza,
 Çendêd kuştin vêra-vêra,
 Birîn sordbun li cahila,
 Xan E'vdal-beg dibêjt:
 „Sed ne'let li babê cixsiya,
 „Seqa nedaête misiriya,
 Hindi şîri radiwaşînim, yê nabetin rîm'zirîya".
 Xanê K'urda dibêtê:
 „Hey kurê min, xan E'vdal-beg, tu çendê dîni,
 Şîri ji kavlanî derbîne,
 Şîrêd wekî şîrê te çênebune,
 Şîrê te li asinê birûsiyêye,
 Çi gava tu radiwaşîni,
 Dê xodani birît, nahêl zîni".
 Dê bi xan E'vdal-begê bêjîn nu ferxe,
 Xudanê şîrê nu çerxe,
 Yê tinîd doran û çerxa,
 Wekû gurgin nav berxa,
 Xan E'vdal-begê bêyn p'ake,
 Navî tê dide va k'opeka,
 Dê bèn gurge li nav şeka.³
 Xan E'vdal-begê e'cem yêd kêmkirîne,
 T'emaşey şerê kirîne,
 Li ser girkekê hel wastave,
 Li ser girkekê rawastave.
 E'cema tîrek lê dave,
 Bejna zirav têk hijyave,
 Babê wi gelek pêskesteve,
 Xanê K'urda serê xo heltîni,
 Serê xan E'vdal-begê kurê xo yêd rimê vedibîni.
 Dibêtê: „Sotimo agirê cegerê,
 Bes bikujin xîr û xêzane".
 Xanê Mukrî vegeşîya bera Xanê K'urda,
 Dibêtê: „Xano, ev ro roja hindê nîne,
 E'cem me yêd birandîne".
 Carekê di Xanê K'urda dibêtê:
 „Ay xanê Mukrî, bes bikujin xîr û xêzane".
 Çi xiveta hemîya pêda,
 Herdu xana şînbozê xo berda vêda,
 Herdu xana xo bi sîngve lêda,
 Qêrbendeka⁴ di berayêda,
 Pênceh p'ehîlvane rum qesab yê têda,
 Herdu xan k'etine qêrbendêda,
 K'afîrek di navda bû yê bêqîrar,
 Ew şîrek kir pîlîndar,
 Xanê K'urda di qêrbendêda bû birîndar.
 Şah dihête dibêtê:
 „Ay Xano, da te nakuyim".
 Xanê K'urda dik'enîtin.

Şah dibête: „Ay Xanê K'urda, bo çi k'eniya te têtin, ne giyanê te yê pi êşe, tuyê birindare". Dibête: „Ey şao, k'erbê ezê girtîme, min mineta êşê lê niye. Min çi di gel te nekiriye, xereza min naçitin". Dibête: „Xanê K'urda, netirse, ezê te bime doxtor, êzê te derman bikim, ezê êşê li leşê te bibim". Çarekê dî Xanê K'urda k'eniye, dibête: „Dizanim şao, tu dê min beya doxtori, dê leşê min çêkey, leşê min dê bê êş bit bo xatirê çiyê? Te lewanêye da min p'avêye ser jina xo, dayêt weko min lê bibin". Hingî şah dê t'ore bî, de xerezê girî şîrekê dê hewalêy ketin, serê Xanê K'urda dê birîtin.

Esmî-xan, - dayka Xanê K'urda, dimînitin, ç'alekê li bin taqê Dimdimê dik'olîtin, serê barut'ê li nik dibîtin, h'eta ko e'cem t'eji Dimdimê dibin. Ew Esmî-xan agirekê barut'ê heldiberdetin Dimdimê kîlomêtrekê bilind diketn, sero-binê wê têkh'el dibîtin, jorda Dimdimê li e'rdi didetin wi mexulqi xîra biqîrane dibetin.

826. Beyt'a Xanê Lepzêrîn (şaxa 2)

Sibh'an li p'adşayê cebarî,
 Salekê wa heq ew mabû,
 Şêr li beh'rê¹ hingirîyabû.
 Şay eskerek cemandibû,
 Emir-xan jî di gel dabû,
 Bi borî û kîrnal bû,
 Dewrey beh'rêyan girtibû.
 Şêr li beh'rê we nîrî bû,
 Rastê Xan ve derk'etibû,
 Destê mit'ali² xardi bû,
 Bi destê dî gwêy³ girti bû,
 Bi dîyarî bo şay birdi bû.
 Şa dibête wan kuşane:
 „Bişkênin derê gençane,
 Têkhel kin zêr û zîvane,
 De em çê bikin destê Xane".

Şa sed û sed hosta îna,
 Ewan çê kir destê zêrîn,
 Hêmeta ella û ek'bera,
 Destê zêr ruh' hate bere.
 Vêca bizanbe Xani çi kirdiye:
 Şêrî li derga şayî zincîr kirdiye,
 Şah H'esen-xan we gotiye:
 „Xan hêtime bû, min mezinkirdiye,
 Kîja xo dayê bi hediye,

Kiriye serokê hezar cotyare li hezar cotê".
 Xan li nav cotyara t'êni⁴ bûye,
 Ew ço ser girdekî şivanekî dîtiye,
 Ew badiyekî şîri lê xwestiye,
 Ew ço ser avê destê xo şuştîye,
 Wekî Xan geriyave, çavî ve şivani k'etiye,
 Ku şvani nivistiye,
 Bilûla xoy li ser badiyê şîri danaye,
 Xani dît mêşek li difinkeu şivan hatiye,
 Ve k'una bilûlê ve çûye,
 Ve ser be'rheke spîra çûye,
 Ew ço ser gencekê rawistaye.
 Wextê şivan li xewê rabiye,
 Xani gotê şivan: „E tu çî xew nedîtiye?“
 Şivani gotê: „Min te xewa xo dîtiye,
 Mêşek li qelbê min ve derk'etiye,
 Ve ser cisrekî asinrâ çûye,
 Tê⁵ binda be'rheke sipîye".
 Xani gotê şivan: „E tu xewna xo nadîy min?
 Pênc t'aranîya didim tu".
 Şivani xewna xo li Xani nizir kirdîye,
 Pênc t'aranî lê wergirtiye.
 Xani îzna xo li şivani wa xwestiye,
 Xan çuyete wi cî, cîyê mêş çoye,
 Xani we dîtiye,
 Xani gencek dîtiye.
 Ç'engekî zêriay li xizînê di p'aşizîna xo kirdîye,
 Ew cotyarî hemû xilat kirdîye.
 Xani pi cotyara gotiye;
 „Sibey rojeke eynîye,
 Herkesek li mala xo hesp û cilkêd axayê xo
 lê wergirin, ko em hemi dêçîne k'eyfa xo".
 Hêvarê her cotyarekî cilk û ç'ak û espap,
 hemîyan li axayê xo wergirt.
 Sibeynê zû Xan li meydanê rawestaye,
 Pi⁶ xo û hezar cotyariye:
 „Xan wêda çûye nik şaye:
 „Bide min cîyê ç'ermê gaye,
 Da ez Dumdumi bikimi avaye".
 „Xano, tu meke şele-p'ele,
 Dê tu keme mirê hemu şêxilla"⁷
 Xani we gotiye: „Ez dê ava kim k'oç'k û kela,
 Min xo nevê bēygêç'ela".⁸
 Şa k'eremek wa kirdîye,
 Cîyê ç'ermê gay dayte Xaniye,
 Da Xan biketin avaiye,
 Îzna xoy li şay xwestiye,
 Hemûya pêkva malê xo yan bar kirdîye,

Li ser girdê Hozânê ewan danaye.
 Ewan xezîne ve der êxistîye,
 Xani pênsed hosta dirist kirdîye,
 Diwarê Dumdumê dirist kirdîye.
 Şah E'bbasi wi zanîye,
 Ew û şah H'esen-xani, herduka xo dirist kirdîye,
 Herdûk pi derwêşî xoyan hel êxistîye,
 Ew hatin boy Dumdumê Xanîye.
 Herdu xana wa dîtîye,
 Herdu xana lê xurîye,
 Destîyan dabû li misirîye,
 Em pi wîkin ya rêbbîye,
 Çi qisew biçin li zariye,
 Ser û nabî ser qalbîye.
 Şah H'esen-xan çî gotîye:
 „Pî wî keyne, ko rêbbîye;
 Çi qisey naçit li zariye,
 Hastayê wekî xoy li çî cîan niye".
 Şah H'esen-xan Dumdum dana,
 Avîna li berdi p'ana,
 Şah H'esen-xan Dumdum dawa,
 Avîna li sulixana,
 Herdu xana lê xurîya,
 Destîyan dabû li misirîya,
 Çi qisew çoytin li zariya,
 Ser û nabî ser qelbiya,
 Şah E'bbasim çî gotîye;
 „Çi qisey naçiy li zariye,
 Kerkekî nanê t'unê xardiye",
 Herduka îzna xo li xana xastiye.
 Şah E'bbasim çî kirdîye,
 Qent'arekî dirist kirdîye,
 Qut'nî, qumaşî bar k'irdîye,
 Hinartî bo Dumdumê Xanîye.
 Wekî Xani we dîtîye,
 Destî dabû li misirîye,
 Serê yekî lê birîye,
 Ranê yekî lê birîye,
 Hezmanê yekî jî yê birîye,
 Qut'nî, qumaş lê standîye,
 Tê ber xana kirdîye,
 K'axazekî nivîsiye,
 Bo şah H'esen-xani h'inyrîye:
 „Çi minetim pi ewîj niye".
 Xanê Lepzêrîn li Favê sekinîye,
 Xanê Mukrî wi zanîye,
 Landikekî bo kurê xanê Lepzêrîn dirist k'irdîye,
 Pi diyarî li Dumdumî hinîye.

Wextê xanê Lepzêrîn ç'avê k'etiye,
Li xanê Mukrî pirsîye;
„De çi key xanê Mukrîya?"
„Min landikeke bo kurê to hînaîye".
Xanê Lepzêrîn gotê: „Heke xanê Lepzêrîn
çi nedete tu?"

Gotîyê: „Bi herdu gunê tove",
Îzina xo li xani xwestîye.
Xanê Lepzêrîn li diwanê rûniştîye,
Xanê Mukrî silamek lê kirdîye,
Xanê Lepzêrîn silamê wergirtîye;
„Pi xêr hatîy, ser çaviye".
Xanê Lepzêrîn sibyanê lê pirsîye,
Ewê duwîni qiseke kirdîye,
Xanê Lepzêrîn lê pirsîye,
Xanê Mukrî dîsa ew qise lê kirdîye,
Xanê Lepzêrîn ç'ingilê xanê Mukrî girtîye,
Pi navê çavî Mukrî ve ramusîye.
Herdu di Dumdumi rûniştîy,
Şah H'esen-xan çi gotîye:
„Min qisê şah E'bbasim bawar niye,
Xan hêtîmek bû, min mezin kirdîye".
Şah H'esen-xan çi kirdîye, -
Qent'arekî dirist kirdîye,
Qut'nî, qumaş bar kirdîye,
Hinartî bo Dumdumê Xaniye,
Kurê kirde qent'arçîye.

Ellah û ek'ber xoşevîye,
Herdu xana we diîye,
Destîyan dabû li misirîye,
Serê kuryan lê birîye,
Elleh û ek'ber xoşevîye,
Qut'nî û qumaş lê standîye,
Di ber xanada kirdîye,
K'axazekî nivîsîye,
„Çi minetim pi wî niye".

Şah H'esen-xan wi zanîye,
Li T'aranê û T'ewrêzê,
Li Şinoyê û li Lecanê,
Li Stembolê û Hespehanê,
Hespehanê bûyte denge
H'eystê h'ezar dîn fîrengê,
Hespehanê bûyte şole,
H'eystê h'ezar hesip sore,
Hespehanê hatine derê
Heystê h'ezar pi xencerê.

Hespehanê bûyte şole
Heyşte h'ezar hesip sore.
Hey li pikê, li zurnayê,
Walaçî hilgirin hey walayê,
De biçîne ciyê de'wayê.

Sibyanê gel t'ali berdane,
Mele çoyte ser h'ucrane,
Çendî stêre li e'smana,
Çendî xîzrê li ç'emane,
Hind xîvet yanê hildane,
Ew xênimin di gel Xane.
Meleyê sor hewri¹⁰ dave,
Xod¹¹ birca Belek berdave.
Xan beziye ser hindava,
„Hê, kuŕo mela, eva çîye,
T'irsa stûra qeydî niye,
Ew h'emû lawin karvaniya."
Sibeynê melayê sor çi kirdiye?
Xan E'vdal-beg di gel xo birdiye,
Ra nav xîvetê şah E'bbas k'etiye,
Xîvet û zêri lê standiye.

Şah E'bbasim çi k'irdiye?
Kaxazekî bo şah H'esen-xanî hinartiye,
„Eskerê me hin niye, bêtin hindidiye".
Melayê sor dexme wa standiye,
Li T'aranê û T'ewrêzê,
Li Şinoê û li Lecanê,
Li Stembolê û li Hispehanê,
Hispehanê bûyte denge.
Hey li pikê, li zurnayê,
Walaçî hilgirin hey walayê,
Dê çîne ciyê de'wayê.
Cotek û reqş rak'êşaye,
Lêve serk'et pi xoşayê.
Hey li pikê, li zurnayê,
Walaçî hilgirin he walayê,
Da biçîn ciyê de'wayê.
Çendî stêrê li e'zmana,
Çendî p'elkê li darana,
Çendî xîzê li ç'emane,
Hind xîvet yê hildane.
Ew xênimin di gel xana,
Ew dujminin di gel xana.

Sibeynê di gel t'ali berdane,
Mele dîsa çoyte ser h'ucrane,

Melayê sor hawrî dave,
 Xod birca Belek berdave.
 Xan bezîye ser hindave:
 „Hê, kuŕo, eva çîye?
 T'irsa stûre qeydî nîye,
 Ewîj di taqita mi nîye".
 Emrim Xidirî birîndarî,
 Suar be le cûanîyê daman tarî,
 Cûabê bibe bo xunkarî,
 Emrim Xidirî birîndarî,
 Sûar bû cûanîyê daman tarî,
 Îndadî bird bo xunkarî.
 Xidir geşte nik wezîrane,
 Reqem î nabû di dest wane,
 „Hê, kuŕo, eve çîye?"
 Xo li min bigrî sê eynîya,
 Dêyê m te îmdada Xanîya,
 Dê bo wi fire kim t'ixûb û çîya".

Wekî Xidir hatîteve nik Dumdumîya,
 Derka Dumdumi wegirîya.
 Dewrîya e'ceman gerîyaye,
 K'axazek li ber serê Xidirra ditîye,
 Xidir ew xewna ç'ava k'etîye.
 E'ceman k'axaz pi diyarî bo şah E'bbas birdîye,
 Şah E'bbasim k'axaz wê sotîye,
 K'axazekî di li bidilawi nivîsîye,
 Bi qelemê xunk'arîye,
 Panzdeh sal tê nivîsîye,
 Ko hingî dêyê m îmdada Xanîye.

Sibyanê seh'erîye,
 E'ceman k'axaz di ber serê Xidir rakirdîye,
 Ko hêsta nivîstîye.
 Sibyanê, roj hilatîye
 Xidir derka Dumdum vekirdîye,
 K'axazî di destê Xani nîye.
 Wekî Xanim k'axaz vexundîye,
 „Hê, kuŕo. Xidir eva çîye?
 Eme nan t'êra sibey nîye,
 Em çî xo bigrin h'eta panzdeh salê diye?
 Çî minetim pi wîj nîye".
 Xan E'vdal-beg badîyekî masti bo şah
 H'esen-xani hinartîye.

Ew çî deket t'eqmînîye,
 Bi war t'êt'in Dumdumîye,
 E'ceman nîveke çadirê xo êxistîye,
 Xanê Lepzêrîn çî gotîye:

„Herçî bivê mal û jine,
Bira ew het'in¹² di gel mine".
Xan E'vdal-beg wa gofiye:
„Bab, tu her li ber mine,
Li min h'eram bin mal û jine,
Xiveta şah E'bbas xema mine".

Şah dibête: „Mele Me'hmûd Kêlêtanî,
Tu bo cî xayîn bûyî di gel Xanî.
Mele Meh'mûd Kêlêtanî dibête:
„Şaho, min li bin xo ratêxist h'evt
mafûrê xuristanî,
Rabin teniştêke min k'et,
Dengeke pi mû danî,
Ez bo vê xayîn bûm di gel Xanî".
Dibête: „Rût reş bin di gel şeyt'anî,
Min wê çê kir di solîn û kanî,
Min wê xwardi kerkekî nanê Xanî,
Li bo vê ez xayîn ne bûm di gel Xanî,
Dêza binin Mele Meh'mûd Kêlêtanî,
Li derê topê bişidinî,
Li birca Mezin birişinî,
Ko ne wirca mine, ne wirca Xanî".
Havête topa Mezine,
Havête topa Mereze,
Roj li e'rda bove lerze,
Qet berdek lêk ne he lerize.
Xatûnek tê wa dibezi,
Lêv li giriyê wa dilerizi:
„Ya xwe Xano, marid gezi,
Lê fişki bûn ser û kezi".
Xatûnek tê li wêna,
Li Xanî dan du p'êna:
„Biç'ûkin req bûn¹³ li t'êna¹⁴".
Xan gotê: „Ez dêçim bo xiveta şah Hesen-xani,
„H'eta denga min nehêt. hingo nekine şer".

Xan li Dumduma hatine der,
Xatûnê xana têkda fikirin,
Fincanê je'rê lêk werdigrin,
Yêk dixo, hevtê pêd dimrin.
Xanê Mukrî di gel mirovê xo ço bin
xiveta xelîfeye,

Dibête: „Xelîfeo, xelîfeo,
Minê zani to şîrek heyê,
Şîrê tu gelekî başe".
Xelîfe dibête: „Min şîrek yê hey gelekî başe,
Minê k'irî bi h'evt aşa,

Minê li seqa wi dayna h'evt bîst¹⁵ barê qumaşa".
 Xan dibêtê: „Xelîfeo,
 E tu bîne ez wi şîri bibînim,
 Belk'o ezij bême sar wi dîni".
 Xelîfe kore bît li çavane,
 Seqet bibît li p'îyane,
 Şîri nabû te dest Xane,
 Ew nizani Xan tê pê birît ser xudane.
 Xan dibêtê: „Xelîfeo,
 T'îlî¹⁶ bide pi şede'o,
 K'êrkuj geşte h'evka teo".
 Xelîfe dibêtê: „Xano,
 Tu min p'êle li bo dayê,
 Dêdime tu malê dunîyayê".
 Xan dibê: „Seo, tu nahêlim li bo dayê,
 Çi lê bikim malê dinîyayê,
 Dê serê to nêmeve di qûna dayê".
 „Xano, min p'êle li bo jinê,
 Dêdime tu malê dinê".
 Xanim çî k'irdîye,
 Şîrek di serê xelîfey werînaye,
 Stûneke xîvetê mefreq bûye,
 Di gel serê xelîfey firandîye,
 Îsay ne'rit'ek hingavîye,
 Li nav xîveta bûyte gaze-gaze,
 Bo şerê Xan û biraza,
 Xan E'vdal-beg li kolanekê xanê Mukrî dîtîye,
 Dibêtê: „Mama, wista kora bî li çavane,
 Seqet bibin li destane,
 Şîrê birîtin hesp û xudane".
 Xan dibêtê: „Bik'evîtin li çavî mamane,
 Şîr derîne li kavlane,
 Ko dê birîtin hesp û xudane".
 Şah H'esen-xan we gotîye:
 „Dêza bînin, niftê li deştê bireşînin,
 Ni xo xan dême batîni birînitin,

Sê e'niya şer bû, ecemîyan birandin. Li dayê agi-
 rîyan berdayê, hemu têkra sotin. Şah H'esen-xan revî
 ço ve Hespehanê, serreva xunk'arîj geşte di îmdada
 Xani, ema deştê wi ve çî rane geşt.

Walîla, amîn, reh'met.

III. P R O Z A

Cî a z î

827. Mora Silêman-p'êxember *

Teyrek hebû, aşiqê morê bû. Girek hebû, mor girêda bû, teyr dihat ser gir dadanî. Silêman-p'êxember çû gir anî ort'êda ker kir. Teyr ser wî alî danî, ew alî jî carke din ker kir, ser wî alî danî, anî ew alî jî ker kir. Ha usa ker kir, ha usa ker kir, h'eta biç'ûk kir, veda mor derxist. Mor derxist, p'elewanekî Silêman-p'êxember hebû, Silêman-p'êxember h'ukmê morê anî t'exte çê kir kire stuyê wida ser rûnişt, go: „Mi bigerîne!” Anî hat wextekî ew ge'rand, daxazî kir, berda Silêman-p'êxember. Mor k'ete destê Silêman-p'êxemberda, Silêman-p'êxember çî bada dikir, diniya destê Silêman-p'êxemberda bû. Rojkê du dewrêş hatne mala Silêman-p'êxember. Êvarê mêvan sekinîn, sibê rābûn, go: „Emê hern!” Xatrê xu Silêman-p'êxember xastin, Silêman-p'êxember girt herekî zêrek danî tarêlka¹ wana, nanxarina wana, kirne cêba xuda, xatirê xu Silêman-p'êxember xastin lêdan çûn.

Dewrêş gerîyan, lêdan çûn derk'etine mala Eynqer Qaf. Eynqer Qaf, ew jî êvarê anî her yekî dewrêşkî meştkî² dayêda. Çî mêvanê dihatine mala wî, meştkî p'ere didayêda. „Dewrêş baba!” Go: „Lebê Eynqer!” Go: „Gelo kes mîna min heye dinêda, mêvanê xwe p'era ha bide?” - „Lê, - go, - ze'f heye!” - „K'ê?” - „Silêman-p'êxember, - go, - zêrkî dide mêvanê xu, Rojê zêrkî dide”. - „Dewrêş baba!” Go: „Çiye?” Go: „Were em herne wêderê, mala Silêman-p'êxember, herke sozê we rast bû, hun çî bixazine ezê bidime we. Sozê we derew derk'et, ezê we herda jî bikujim”.

E'ynqer Qaf lêda herdu dewrêş hildan hatne mala Silêman-p'êxember. Wê şevê mala Silêman-p'êxemberda man, êvarê Silêman-p'êxember her yekî anî zêrek danî talêrka wan, danî ber. Sibê dewrêş rābûn, „Eynqer Qaf, - go, - çewane?” - „Erê welle, - go, - xerberê teye”. Gote dewrêşa, go: „Hun lēxin herin, ezê vira bim”, - ma ber destê Silêman-p'êxember. Wextekî

xebitî, zanî Silêman-p'êxember diçe h'imamê, mor bal Silêman-p'êxembere. Rojkê çû ber derê h'imamê, Silêman-p'êxember çû h'imamê, k'incê xu xist danî ber derê h'imamê, mor derxist danî ser, kire cêba xu, danî ser. Eynqer Qaf mor derxist kire t'ilîya xuda lêda çû. Silêman-p'êxember h'imamê derk'et dîna xu da mor t'une, Eynqer Qaf t'une, go: „Bir". Silêman-p'êxember rābû rēvî, idî berb mala xu ne çû, go: „Wê e'cêbkê serê min bike", - rābû rēvî. Eynqer Qaf çû mala wênî.

Silêman-p'êxember wekî diçû ber deriyê xu, deryê winî ort'a wî p'irtî qul bû, t'ilîya xu ha tēra derdixist, Belqîzê t'ilîya wî miz dida, derî vedikir.

Eynqer Qaf çû ber dêrî, derî k'uta. Belqîzê go: „Ew k'îye?" - „Ça, - go, - tu mi nas nakî? Ez Silêmanim". - „Çanim, - go, - tu ne Silêmanî, he're". - „Çanim, - go, - derî veke". Erê, Belqîzê dîna xu dayê hey-lo gilî xirabin, Belqîz rēvî, bû teyr rēvî, p'encerêra xu havêt, carîya wê jî pey rēvî, gote cariyê, go: „Tu bisekne, go, ewî mora Silêman-p'êxember anîye, go, wê me bigre. Go, tu bisekine ezê heřim bira te bigre. Bê, ez Belqîzim". Mor bada, derî vekir, carî girt, „Belqîzî?" Go: „Erê!" Belqîz rēvî çû.

Silêman-p'êxember rēvî dinê k'et. Ze'f çû, hindik çû, çû devê be'rekê dîna xu dayê merik t'orçîye, me'sîya digre, „Roja te xêr, bavê kal!" Go: „Ser ç'e'vê mi hatî". Wêderê bal sekini. „Qurba, - go, - tê k'uda herî?" Go: „Ezê heřim gundê han". - „De, - go, - rûnî, êvarê emê t'ev heřin. Go, evê t'orê ser rîsqê te bavêjim".

Toř havêtê, dēna xu danê me'sî t'ijî bûn, derxistin, „Qurban, - go, - tu îsev mêvanê minî, go, rîsqê te xudê daye, mi sivêda havêtê, yek dik'etê, h'eta deh h'eva k'etê". Bir çû mala xu. Navê t'orçî jî Silêmane, qîzeke wî heye, kur-murê wî t'une, qîzeke wiye. Bir çû mala xu, gote qîza xu, go: „Eva merva hatîye ba min, min t'or havîtiye ser rîsqê wî, go, haqa me'sî k'etnê. Go, mēra me'sîya p'ak çê ke, bine em bixun". Me'sî anî hatin xarin, „Qurba, - go, - navê te çîye?" Go: „Navê min Siloye". - „Silo, - go, - tu yê k'iderêyî, jina te, zarê te, dê-bavê te". Go: „Keskî mi t'ine, ne jina min heye, ne zarê min heye, keskî mi t'ineye, hema usa serê xume. Ez hê ne zewicîme, serê xume". - „Silo!" Go: „Çîye?" Go: „Eva qîza mine, wekî tu werî bigûjî min ezê qîza xu bidime te, hema ba mi be". - „Ê, - go, - bira be. Bavê extiyar, wekî tu h'iz dikî bira be". Silo ma ba wî. Silêman-p'êxember ma ba wî, qîza xu daêda, ma wêderê.

Silêman-p'êxember mişkoki xay dikir, p'işikoke wî hebû, t'ûlekî wî hebû, xay dikirin. Çaxê Silêman-p'êxember revî çu, ew hersêk jî çûn. Go: "Canim, go, Silêman haqa em xay kirin me qe qencî wî ne kir". Çûnderk'etine ba Silêman. Silêman-p'êxember hûr-mûrê nên didaêda, me'sî didanê xay dikir. Rôjkê p'işikê gotê t'ûle, gotê mişk, go: "Em heřin, belkî mora wî k'a dikarin binin?" Gotne t'ûle, go: "Be're em nav avêda dikarin heřin?" T'ûle go: "Ezê we bivim heřim. Go, hûn herdu werine ser pišta min, go, ezê we bivim heřim". Mişk û p'işik řabûne ser pišta t'ûle, t'ûle k'ete nav be'rê. Erê...

Çaxê Eynqerî Qaf usa mor hilda mor bada, go, "Mi bivin daynê ort'a h'evt be'ra, xan-manekî mîra çê ke adêda". Eynqerî Qaf danîne ort'a be'rêda. Mişk, p'işik, t'ûle çûn derk'etine wêderê. Çûn derk'etine wêderê, dênaxu danêda Eynqerî Qaf wêdereye, morê dike devê xuda řadizê. P'işikê, t'ûle gotin, go: "Em çawa bikin?" Gotine mişk, go: "Boçka xu, go, arikê bana xe dûymûyn bigre, wekî ew řadizê têxe bêwla wî, ewê bihênije morê dêv derk'eve, emê birevînin bivin. Mişk boçaxu h'erî-meřiyê, xuliyê da, ew řaza, kire bêwla wî ew bihênijî mor dêv pekiya, p'işikê hilda banzda. Banzda p'işik, mişk, t'ûle, řevandin. Řevandin hatine devê be'rê, t'ûle go: "K'a bidine min ez tême devê xu, ez bivim heřime Silêman". P'işikê gotê, go: "H'eyran, tê heřî nava be'rê, me'sîne, me'rin, h'ezar te'ba be'rêda heye, go, wê xwe lingê te xin, tê biki' e'wtinî wê devê te bik'eve. Ê, k'ete be'rê em idî nikarin bivînin, em heřin derk'evne devê be'rê, em bidine te tu bive heře bidêda. Ser pišta wî sîyar bun hatin. Êp'êce nêzik bûn, qedera vêrstkî, duda ma derk'evin, go: "K'a bide min!" Go: "H'eyran, me derxe derva, em bidine te". - "Na, - go, - ezê xwe ha xar kim, ezê we bavême be'rêda. Bide min!" - "Kuřo, - go - qurban, me derxe devê be'rê em bidine te h'eyran". Go: "Na!" - "De, - go, - devê xu hevraz ke, veke". Devê xu hevraz kir, mor kirne devê wî, go: "Devê xu qayim bigre, devê xu veneke!" Nêzkaya řeşayê kirin, me'sîkî xu lingê wî da, Me'sîkî xu lingê wî da, bû e'wtina wî mor dêv derk'et, mor k'ete nava be'rê. Me'siyê şewqa morê, binayê rōjêda gihîştêda, hilda dabeland. Me'sî mor hilda dabeland. T'ûle go: "Lê, mor çû." P'işikê go: "Xudê malka te k'ambax ke, idî em dikarin be'rê derxin?" Şewqa morê dayê, me'sîkê din jî ew dabeland, h'evt h'eva ev dabeland.

Sivê t'orqî t'or havête, ew me'sî k'ete torê winî. Ew me'sî k'ete t'orê winî, Silêman-p'êxember dîna xu

dayê: t'ûlê wî, p'işîka wî, mişkê wî hatin. Bûne av, be-
lengaz hatine bal. Lêdan hatine mal, lêdan t'orâ xu, me-
siyê xu hildan hatne mal. Siloê t'orçî gote qîza xu, go:
„Evî me'sî meıra bive bipêje, go, ev me'sî t'enê k'etiye
torâ meda”.

Qîza wî me'sî bir çû qeland, dênâ xu dayê me'sî-
kê dinê zikê wî derk'et. Ew jî qelaşt, h'evt h'ev qelaşt-
tin, ya h'evtê qelaşt, dîna xu dayê mor zikê wî derk'et.
Mor p'êrlemîş dibe weke rojê. Hilda kire cêba xuda,
me'sî çê kirin, anî hatin xarin, êvarê çûn razan. Go:
„Silo!” Go „Çiye?” Go: „Berê xu îşev bide min, tiştî
min heye, ezê bidime te”. Silêman-p'êxember go: „Ca-
nim, tu ji min vegere”. Şeva e'wil çûye bal, îdî piştâ
xu dide radizê. Go: „Silo, tu berê xu bide min, tiştî
p'ak heye, ezê bidime te”. Erê... Ha pêda k'et, ha pê-
da k'et, Silêman zivirî berê xu dayeda, mor derxist.
Wekî nişanî Silêman-p'êxember kir Silêman-p'êxember
bû qajîna wî hilbirî e'rdê k'et. Mor hilda kire cêba xu.
Dest havite stuyê qîzikê, çû serê qîzikê, „Qîzê, te ey
k'u anî?” Go: „Zikê me'sî derk'et”. Aha... Silêman-p'ê-
xember zanî t'ûlê wî anîye havîtye.

Silêman-p'êxember mor bada çû xan-manê xuda se-
kinî. Mîlak'et ber sekinîn: „Silêman-p'êxember, - go, -
em dinê xirab bikin yan ava kin?” Go: „Na, dinê ne
xirab bikin, ne ava kin, dîniya xaşe em têda. Go, mi
we divê Eynqer Qaf û xan-manê wî rakin bînine vira”.
Rakirin anîn danîne wêderê, Eynqer Qaf anî hatin, go:
„Mi tu anî ber destê xu haqa xay kirî, te çima ev
e'cêb serê min kir?” Xizarçî anî hat, Eynqer Qaf da xi-
zerê, xîzar kir, şand Belqîzar anî hat, - Belqîzar qîza
Sixrî-cin bû, - çarî jî anî xay kir, gote carîye: „Belqî-
zarê, gotê, wekî te namûsa xu da şûna namûsa min,
go, emê te xay kin”. Silêman ew jî stand. Silêman go-
te Belqîzê, go: „Belqîz!” Go: „Çiye?” Go: „Ez çûme ba
yekî t'orçî, go, haqa sal ez xay kirime, qîza xu daye
min, qîza wî ev mor daye min, tu h'iz biki ezê heřim
bînim”. Go: „Silêman, go, wekî ew qencî teıra kirîye, go,
ez ser serê xu h'iz dikim”.

Silêman-p'êxember şand qîza Siloê t'orçî jî anî,
Silo jî anî xay kir.

828. Silêman-p'êxember û bûm *

Silêman-p'êxember xurâ xan-manek da çêkirin,
xan-mankî çawa... Belqîz jina Silêman-p'êxember bû,
gote Silêman-p'êxember, go: „Vî xan-manîda ez nikarim
razê”. Go, çîqa teyrede hebû, teyr t'emam bin destê

Silêman-p'êxemberda bûn, go: „P'erê teyra mîrâ xan-mankî çê ke". Silêman-p'êxember dey li teyreda kir, go: „Werin! Teyrede t'emam hatin, ç'ûkek hat, - em di-vên ç'emç'emok, -ew hema p'urta xu şiqitand, go: „Ç'êj-kê mi mane, ezê heṛme ser ç'êjkê xu". Ew lêdan çûn. Teyreda lêdan hatin, go: „K'ê maye?"

Go: „Kund maye". - „Kuṛo, - go, - heṛin kund bînin". Teyrik şand, kund ne hat. Teyrê be'zî şand, go: „Heṛe kund bîne". Teyrê be'zî hat, go: „Kund, xudê mala te xirav ke, Silêman-p'êxemberê k'a wê çî e'cêb-kê serê te bike, wê te bikuje, tu çima naey?" Rêbû lêda hat. Silêman-p'êxember go: „Hela dēna xu bide serê wî". - „Ê, - go, - serê mērane". Go: „Tu çima nedihati?" Go: „Silêman-p'êxember, h'esabkî mi hebû, mi h'esab dikir". Go: „Çî h'esab?" Go: „Mi hesabê mirin jinê dikir". Go: „Mirî ze'fin yan zêndî?" Go: „Mirî ze'fin". - „Na, - go, - tu derewa dikî, zêndî, go, ze'fin". Go: „Silêman-p'êxember, mi sê h'evê sax ser mirîya h'esav kir. Yek berxê ber bizinê, - şîrê bizinê bixwe, çîqa mezin be wê axirîyê gēj be, ew yê mirinêye, yek jî, go, mişkê terezinê. Go, avê baharê rabe, go, ewê h'işk be, yek jî, go, mērê xebera jinê. Go, te ev teyrteyrede berev kirine, tu p'urta wan lê vekî, sibê tave, teyroke t'emam wê bimire, diniya teyrede nebe, go, mişk û me'rê dinê xirav kin. Go, tu xeberê Belqîzê dikî, van teyr-teyreda civandîye, tu p'urta wan lê vekî, go, h'emû jî wê bimirin?" Silêman-p'êxember destûra teyreda da, sê ç'ûk kundra nivîsîn, go: „Rojê sê ç'ûk p'ara tene".

829. Silêman-p'êxember û gavan *

Silêman-p'êxember xan-manekî çî xweṛa çê kirîye... De mor destê Silêman-p'êxemberdane, diniya t'emam destê wîdane. Çîqa p'adşa hebûn gazî kirê, go: „Werin, bahayê xan-manê min, go, k'a çîqase?" Yekê go: „Milîoneke", yekê go: „Deh h'ezare", yekê go: „Bîst h'ezare". Silêman-p'êxember qebûl nekir, go: „K'ê maye?!" Go: „Du p'adşa manc". - „Kuṛo, - go, - heṛin gazî wan jî kin". Hatin gazî wan kirin. Yek kurê gavên bû, bavê wî qerewilê şevê bû, kurê qerewilê şevê garan ser golê dabû moxol, devê rē. Dēna xu dayê du p'adşa hatin, „Aha, - go, ewê heṛine ba Silêman-p'êxember bahayê xan-manê wî k'ivş kir". Hatine bal gavan, „Gavan, - go, - berek'et be dewarê te!" Go: „Ser ç'e'vê min hati p'adşa". - „Kuṛo, tu çawa zanî ez p'adşame? Frê lê, - go, - p'adşame". - „Silêman-p'êxember

şandiye pey we, hûn bihayê xan-manê wî gotî k'ivş kin. E, go, k'î hatiye bihayê xan-manê wî rāst nabêjin, lema qebûl nake. Go, hûnê bahayê xan-manê wî çiqasî bêjin?" Go: "Em çiqasî bêjin?" Go: "Zanî hûnê çiqasî bêjin? Go, panzde vê meha nîsanê, wekî baran ser cime'te i'mûmiya dinê dibare, xêr û berek'et dik'eve nava cime'te, go, bihayê xan-manê Silêman-p'êxember haqase!" Yekî go: "Welle, ezê giilyê gavên bêjim". Çûn. Lê pirsîn, yekê go nizanîm çiqasî, yekî go çiqasî, qebûl nekir. Gote wî, go: "De îja tu bêje!" Go: "Silêman-p'êxember, zanî bihayê qesra te çiqase?" Go: "Çiqase?" Go: "Panzde meha nîsanê, wekî baran ser i'mûmiya dinêda dibare xêr û berek'et dik'eve dinê, bahayê xan-manê te, go, haqase!" - "Welle, - go, - rāste! K'ê te- rā got?" Go: "Ez hatime ser golê, go, gavanek wêderê bû, go, gavên mîra got". - "Were, - go, - em herîne ba gavên".

Sîyar bûn çûne ba gavên. Dêna xu danê dewar wê mexele. Mangek avisek gihan kirîye, hema roj bi rojane ew bîze. Silêman-p'êxember go: "Ew mînga hanê avise, go, gedeka wênê, e'nîya wênê spiye". Gavan gotê, go: "Na, go, Silêman-p'êxember, go, e'nîya wê ne spiye, lê, go, serê dêla wê spiye ber e'nîya wêye". - "Kuro, - go, - ça, ez nizanîm tu zanî? Go, ew mînga ya k'êye?" Go: "Ya Ceîle¹". Gazî kîrnê, go: "Bihayê mînga te çiqase?" Go: "Haqase". Dayê. Şerjê kirin, dêna xu danê zêberê gavêne. "Kuro, - go, - gavan çawa tu ji mi ze'ftir dizanî". Go: "Silêman-p'êxember, go, wextê bavê min çû, ez ji diya xu bûm berên lingê xu sturîyê xu da, go, ya mi bû h'îşk. Go, wexta tu ji diya xu bûyî berên lingê xu dûvê xu da. Go, ya te xudê daye te".

830. Sûda Silêman-p'êxember *

Dawid-p'êxember bavê Silêman bû, çil jinê wî hebûn. Rojêkê yek nava şehêrê wîda bû, navê wî Qeyîb bû. Kurê wî esker kir çû p'adşakî mayîrî bike şer. Qeyîb sereskerîyê wî bû, dêna xu dayê k'ulfetkê wêda hat, meriv nikare du ç'e'va lê binhêre. Gote merivê xu, go: "Kuro, ev k'ulfet, k'ulfeta han vî şehêrida ev ya k'êye?" Go: "Ya Qeyîbe, k'ulfeta Qeyîbe". - "Canîm, go, - k'ulfet jî haqa bedew dive?" Meriv şandine bal, go: "Ez dixazim ort'a min û wê p'ak be". Jinikê go: "Na, mêrê min ne male, mêrê min nava eskerdane". Go: "Ezê bişînim mêrê te bira bê". Şand, k'axaz şande kurê xurâ, go: "Destûra Qayîb bidin bira Qeyîb çend roja bê mal".

Destûra Qeyîb dan, Qeyîb hate mal, Qeyîb êvarê hat ba Dawid, „Han Dawid, te çima şandiye pey min?” - „Qeyîb, zani mi seva çi şande pey te? Go, tu merivekî qoçaxî, eskerê te çîqa diçe, şerê te pêşda diçe, min ji bona wêderê tu anî, çend roja malda rih'et bi dîsa herî nav eskerê xu”. Erê... Êvarê lêda çû malê xu, jina wî ci danî, Qeyîb şurê xu rût kir danî ort'a xu û jinikê. „Qeyîb, - go, - eva çîye?” - „Jinik, - got - eskerê min şêrda ber xunêye, Rojê çil mêrî tene kuştinê nava xunêda, go, ez vira bikim k'êf, h'eneka? Go, nave, go, xudê qebûl nake. Go, min şer k'uta kir ez hatme mal, dîsa tu jina minî”. Du roja, sê roja ma, gazî Qeyîb kir, go: „Herê!”. Çû. Qeyîb çû. Gazî jina wî kir. Jinik go: „H'al-h'ewalê min Qeyîb ha biye, qet mîda ne hatiye, qet carkê”. K'axaz nivîsî kurê xurê şand: „Qeyîb, go, wêderêye, k'uta bikî. Qeyîb bikujî”. K'axaz gihîşte destê kurê wî, kurê wî dîna xu dayê, „Canim, go, Qeyîb merivkî haqa qoçax, eskerê wî haqa pêşda diçe, ev çîma?..” Ê, Dawid şandiye, dikare... Lêdan Qeyîb kuştin, k'axaz nivîsî şande mala winî: „Erê, Qeyîb hate kuştin”. Jina winî zane çi formêye... Belê... Jina Qeyîb xurê anî. Jina Qeyîb xurê anî hat, êvarê çû raza, jinik ne k'ete nav çîya. „Jinik çîma nayeyî? Go: „Heke tu soz bidî min Dawid, zarke min te hebû tê meznaya xu paşî xu bidî wê kurê min, ezê warim razem, tu nedî, - p'irtî-p'irtîkî jî nayême ba teda”. Go: „Qirar be, heke kur jî te hebû, ez meznaya xu di dime kurê te”.

Silêman jê p'eyda bû. Rebil E'zetê dey li Cibrahil kir, go: „Herin, go, Dawid çil jinê wî hebûn, go, qîma wî çil jina, Dawid seva jinekê lêda Qeyîb kuşt, herin diwana Dawid bikin”. Anî hatin e'rd vedan, h'etaki vira¹ Dawid kirne têda, xalî dane ser. Xalî dane ser, Dawid k'ete h'alekî xirabda, bêfeyde bû idî. Dawid idî derxistin, bêfeyde biye. Dawid kirne nava çiyada, yê mirinêye. Cime'tê dîna xu dayê idî Dawid nikare cime'tê xeverde, kurê wî mezin anîn hatin şurê Dawid avitne stuyê wî, go: „Meznaya me gerekê tu bikî, Dawid idî ort'ê çîye”. Jina Dawid çû k'êlekê giriya. „Jinê, - go, - çîma digri?” Go: „Te ew rûreşî rûyê mîda anî hat, te mêrê min da kuştin, te go, kurêk tera hebe ezê meznayê paşî xwe bidime wî. Go, niha mezinayî dane kurê teyî mezin”. Go: „Gazî cime'tê kin!” Gazî cime'tê kir anî hat. Go: „K'ê we gotiye şurê min bavêjne stuyê wî?” Go: „Dawid, tu idî bêfeydeyî, tu nikarî cime'tê yole bivî herî, lema jî me usa kir”. Go: „Bavêjne stuyê Silo!” Avitine stuyê Silêman, wî çaxî digotîne Silo, Silêman-p'êxember hela mor nek'etibû destê

wîda, „Silêman, - go, - heke te Ulîs camî çê kir k'ilêma Rebil E'zetê têda nivîsî, go, xudê mirazê te bike”.

Dawid mir, birin çûn ç'e'l kirin. Silo rabû Ulîs çami çê kirin... k'uta kir, gazî cime'tê kir: „Werin, - go, - me herîn, min camî daye çê kirin”. Cime't k'ete camîyê, dengekî usa k'ete nava camîyê, camî çû hat, cime't t'emam rēvî lê derk'et, Silo xerîqî ma têda. Silo xerîqî ma têda, mēr gihîştênêda, „Silo - go, - rabe, xudê, go, mirazê te kirîye, tu gihîştî mirazê xu, go, rabe”. Silo rabû, îjarê gilfîyê çawa dike, ancax ewî gilî dike anra ber Rebil E'zetê biqete.

Du jin malkêda hebûn, herdu jî h'emle bûn, herdu jî şevkê zar bûn, yê herda jî kur. Rabûn p'êç'an, kirne landka xweda. Cime't raza, Yek rabû dēna xu dayê zarā landikêda fetisiye. Anî ew zarā xu bir çû kire landika jina dinêda, ya jina dinê anî kire landika xu. Sive rōn bû, ew jinik rabû dîna xu dayê: „Eva ne kurê mine, eva p'inê wêne, p'êç'eka wê. P'inê min, bēnzera min, fertûka² min. Go, eva kurê min nîne, kurê wêye”. Kir-nekir ser jinikê nexistin. Gazî cînara kirin, gazî merivê mezin kirin, kir-nekirin ser jinike nexistin. Lêda jinik çû ba Silêman-p'êxember. Çû ba Silêman-p'êxember, go, „Silêman-p'êxember, hal-h'ewalê min, go, jint'iya min eve. Go, em herd şevkê zar bûne, zarā wê mirîye aniye kirîye landika mida, zarā mi jî birîye kirîye landika xweda”. - „Jinik, - got, - tu çā nas dikî?” Go: „Silêman-p'êxember, go, mi şalika xu têda p'êç'aye, min p'inê xu têda p'êç'aye, ez p'inê xu nas dikim, eva jî p'inê wêne. Mala min p'ine h'emî nas dike, dikin-nakin ser naxin, em pê nîkarin”. - „Kurō, - go, - herîn gazî kinê, go, herîn wê zarê jî hildin, binin werin”.

Zar jî hildan anî hatin, herdu jinik jî anî hatin, cime't t'imam hat, „Jinik, - go, - te zarā ewî mērikî çima te aniye kirîye landika xu?” - „Na, - go, zarā mine Silêman-p'êxember”. Jinikê go: „H'eyran, go, eva şalka mine, h'emî jî zanin şalka mine, eva p'inê mine”. - „Na!” Kirin-nekirin ser jinikê ne hat. Silêman-p'êxember dest avîte lingê zarê bilind kir, şûr k'işand, go: „Ezê ortêxim, ortêda tême du qeta, qetkî bidime te yekî bidime wê”. Ew jinika zarê wê dizî, go: „Têke du qeta”. Ya diya wê go: „Nekuje, go, boy xuedê be, bide wê bira wêra be”. Go: „Muslik, zar ya wêye, go, te zarā wê çima aniye hatiye?” Cime't t'imam go: „Silêman-p'êxember, go, h'elal be ew diwan, ku ber xaliqê e'lamê tê qedandin”. Zar girtin dane jinikê.

831. Mûsa-p'êxember û dewletî *

Mûsa rōjkê çû dîna xu dayê dewletîkî devê mesî-
lekî daniye, dewletîkî girane, mala wîni, k'oça wîni. „Dew-
letî, - go, - wê baharê te hatiye, devê wê mesîlê da-
niye, go, barane, e'wre, e'zmane, şiliye, lêyiye, te cîkî
ça daniye?" - „Na, - go, - Mûsa, vê mehê şilî t'uneye".
Mûsa go: „Canim, ez k'îlimçiyê Rebbê E'zetê, ez niza-
nim, go çawa ew dizanêda". Go: „Mûsa, go, wê mehê
şilî t'uneye".

Mûsa rabû çû k'îlim veda, go: „Ya Rebil E'zetê,
h'al-h'ewalê mi dewletîk eve: „Erê, - go, - Mûsa, vê
mehê şilî t'uneye". It'maz kir, go: „Ya Rebil E'zetê, go,
tu şilîkê usa bidî, lêyî rabe". Deyn e'wra kir, şilî
rabû, lêyî rabû da bin k'el-melê dewletî nivê ze'f bir
çû. Ma du rōja Mûsa çû dîna xu dayê p'urt-murtê
xu avêtiye ber tavê. „Dewletî, - go, - ne te digo şilî
t'uneye?" Go: „Xudê mala merivê qomsî xirav ke".

832. Mirina Mûsa-p'êxember *

Rebil E'zetê Mûsa-p'êxember nehsid sal e'mir
dayêda. Nehsid salê wî t'emam bû, go: „Mûsa, wextê
te t'emam bûye". Go: „Ya bînaya ç'e'va, go, mi sêsid
salî k'oçerî kirîye, - qe yekê nenivîse, go, mi sêsid
salî re'atî kirîye, - qe yekê nenivîse, go, sêsid salî ez
şeherdî mame, - t'emam binivîse". Nehsid salê dinê jî
dayê. Wextê wî hat, Cibrahil hat, go: „Mûsa, wextê te
t'emam bûye!" Go: „Rîca, it'mazê te dikim, go, deynê
min ser wî mervî heye, ser wî merivî heye, ser wî me-
rivî heye, deynê xelqê ser mine, sê rōja, du rōja îzna
min bide, ez deynê xelqê bidimê, deynê xu jî bêjime
mala xwe, em heşin".

Mûsa Rabû revî, revî lêda çû. Cibrahil, Ezrahil çû-
ne ser rîya wî t'irbek veda, qam û qametê wî t'irb ve-
da. Dîna xu dayê tevrê wan jî zêr, bêra wan jî zêr.
Mûsa çû serîa sekîni, go: „Xudê xêra we binivîse".
Go: „T'êve xêre". Go: „Ev çiyê? T'irba k'êye?" Kirine
ser hevda qerebalix. Go: „Hûn çima dikine qerebalix?"
Go: „H'eyran, merîkî me mirîye, go, em mal hatine, ne
mi çapa wî miriyî girtîye, ne hevalê min girtîye, em ni-
zanin, kurte, dirêje, me t'irb vedaye". Go: „Merivkî çä-
wane?" Go: „Merikî qamqameta teye, hema çapa tēda-
ne. Go, tu nayêy xu lê nagrî, k'anê kine yan dirêje?"
Go: „Hûnê çi bidine mi?" Go: „Hema çi bixazî emê bi-
dine te". Go: „Hema balt'e û bêrê bidine min". Eva xu
xam havê, go: „Na, cwana nizanin zêre. Go, bêr û

balt'e bidine min". Go: „Têk'êve têda emê bidine te". Mûsa k'ete têda, „Xu ha r̄astke", - ha r̄astkir, Berê xu bide wî qulbî", - berê xu da wî qulbî, Cibrahîl çû ber ser, çû ber ser xalî dane b̄er, balt'e jî dane ser. Meriv sed sal jî e'mir bike, hemin mirine.

833. Balûlî Zane û jina xelîfe *

Wextkê xelîfe jina xwe çûne devê be'rê, dîna xwe danê Balûl wêderêye. Jina xelîfe go: „Ez herme ba Balûl". - „Were, - go, - canim, jînik, go, Balûlî dîn vege'rê". - „Welle, - go, - ezê herme ba Balûl".

Çû dîna xwe dayê Balûl k'olik çêkirine, xwera kevir danîne k'olik çêkirine. „Sivelxêra te Babûl!" - „Wey, - go, - ser ç'e've min hatî jinbira, jina xelîfe". - „Balûl, - go, - ew çî k'olikin?" Go: „Ez difroşim". Go: „Yekê bide min". - „Erê, - go, - ezê yekê bidime te. Eva k'olka, go, p'êşk'êşî te". Jinikê lêda çû. Çû, xelîfe go: „Te çî kir?" Go: „Ez çûme ba Balûl k'olikkê daye min". - „Pey, - go, - xwedê malka te xirab neke, Balûlê dîn, diçî ba Balûl?"

Evarê hatin r̄azan, xelîfe dîna xwe dayê jina wî qesreke cinetêdane, bilinde, xelîfe e'rdêye, dike-nake r̄ê t'une têda herê. Şev r̄abû jina xwera go: „Jînik!" Go: „Çiye?" Go: „H'al-h'ewal haye. Go, k'olka Balûl biye qesrek û têda bûyî, go, mi kir-nekir r̄ê t'unebû ez têda bihatama".

Sibê r̄abû çû ba Balûl. Çû dîna xwe dayê Balûl devê be'rêye. „Sivelxêra te Balûl". Go: „Ser ç'e've mi hatî xelîfe". - „Balûl, - go, - k'olikkê bide mi jî". Go: „Tu mi divîni, paşê bîra xwe tîni? Go, elewata xwedê kim, nadme te, p'ara te tê t'uneye".

834. Balûlî Zane û xelîfe Beşdayê *

Wextkê qîza xelîfeyê Beşdayê hebû. Xelîfe Balûl birê hev bûn. H'eft bira bûn. Kurê Qazî Şîro bûn.

Qîza xelîfe dil xortkî hebû. Dilê xort jî têda hebû. Ze'f h'ij hev dikirin. Xort çû ba çend merivê dewletî go: „Herin, go, qîza xelîfe dil mida heye, mîra bixazin". Çûne ba xelîfe, xelîfe go: „Ez qîza xwe nadim!" E, xelîfe Beşdayêye, k'ê dikare zorê lê bike. Go: „Canim, go, qîza te ew xort h'iz ji hev dikin. Qîza xwe bidêde, gunene". Go: „E nadim!" Hatin gotne xort, go: „Nade. Go, me ze'f it'maz lê kirîye, me daxazî lê kirîye, me kirîye-nekirîye, divê: „E nadim!"

Gede ma, çend meriv şandin, go: „Em nadin!” Xelîfe rōjkê ot'axa xweda rûniştibû, dayira winî, cime'ta wî rûniştibûn, go: „Payîze, h'îşkiye, sare, go, k'ê xwe rût ke h'eyata mida bisene h'eta sivê ezê qîza xwe bidimê”. Ew xort rābû ser p'îya sekini, go: „Ez!” Go: „Cime't, go, bila xwe rût ke h'eyatêda bisene, heke miriye, çûye k'îsê xwe, nemirye, go, sivê ezê qîza xwe bidim”. Cime't go: „Canim, guneye, wê h'îşk be, av diqerîme, wê bimire”. Xort xwe rût kir, k'incê wî anîne danîne hundur, derî dadan, ma h'eyatê h'eta sibê.

Sibê rābû, „Kuŕo, - go, - heŕin k'anê miriye yan saxe?” Çûn anî hatin k'incê wî lê kirin, „Kuŕo, - go, - te ç'a t'ap kir, te ç'i kir?” Go: „Agirek sîngê Elegezê dişxullî, mi hema dēna xwe dayê h'eta sivê”. - „P'h'e, - go, - nadim. Go, te xwe ber êgir germ kirîye”. Cime'tê go: „Xelîfe, ort'a Elegezê meriv ber êgir rûdini, germ nabe. Ort'a Elegezê vira h'etanî pēncî vērstî heye”. Go: „Ez nadim!” E, k'ê dikare zorê xelîfe bike? Kirnekir, neda. Xort rābû çû ba Balûl. Çû ba Balûlî Zane, „Balûl, - go, - h'al-h'ikyate min xelîfe haye. Go, qîza wî dil mida heye, mi jî dil qîza wîda heye, go, mi meriv şandine, gotîye: „E nadim”, mi çend car şandin merivê dewletî, hurmetlî mi şandin go: „E nadim”. Gote min, rōjkê go: „K'ê xwe rûtke, h'eyata mida bisekine, go, ezê qîza xwe bidimê”. Mi rābû xwe rût kir, h'eyata wîda ez sekinim, h'etaki sivê. Sivê k'inc-minckê min anîn dane min, go: „Te ç'i kir? Tu ç'a sekini?” Mi go: „Agirek Elegezê dişxullî, mi hema dēna xwe da wî agirî h'eta sive bû”. Go, „Te xwe ber êgir germ kirîye, ez nadim!” - „De, - go, - tu rûnî”. Rābû pezke xwe şerjê kir, hûr kir kire beroşkê û k'ulekêva darda kir, tendûra xwe dada û çû diwana xelîfe. Diwana xelîfeda dayira winê rûniştîye, „Sibelxêra we!” Cime't t'imam rābû. Derpê Balûl çend cara ditine, Xelîfe car-kê-duda havîtiye çûye. „K'erem ke Balûl, k'erem ke”. - „Na, - go, - xelîfe, ez rûnanê, go, tu dayira xweva k'erem ke, hûn mēvanê minin”. - „Balûl, - go, - t'eybîra te hazir biye?” - „Erê, - go, - nanê min hazire, k'erem kin”.

Rakirin bir çû rûniştin. Sibe zûye, tişt nexarîne. Te'şte derbaz bû û tişt t'uneye. Ha Balûl tê ot'axê, agir tendurê dadayî goşt jî ser k'ulekêye, k'ulekêva darda kirîye beroş. „Balûl, zû ke, - xelîfe gotê, - Balûl zû ke”. - „Ahan, - go, - bisene, qaskî bisene, hazire”. Ha: „Hazire”, ha: „Hazire, bû nivro. Seh'et bû donzde, xelîfe gotê: „Kuŕo, go, du-sê hev heŕin, k'anê dar t'unene, sergîn t'unene, binin bidine bin, hema germ kin binin werne, qe em naxwin. Hema germ kin, binin em rābin”.

Yek çû dîna xwe dayê beroş k'ulekêva darda kirîye, tendûr dadaye. Hat zivîrî, go: „Xelîfe, mehekê jî bisenî nak'ele. H'al-h'ewal haye". Balûl hate odê. „Balûl, - go, - xwedê mala te xirav neke, go, em birçiya qîr bûn, te goşt darda kirîye wê çawabe?" Go: „Xwedê te çewa xwedêye, go, meriv, agir Elegezê bişxule, h'eyata teda xwe germ ke? Go, tu çewa merivî? Go, k'îjan vira rave. ezê e'cêbkê serî bikim, hêtakê ew goşt nek'ele, naxwe. Qîza xwê tê bidî wî gedeyî yan goşt nak'ele". - „Erê, - go, - Balûl, ezê bidmêda". - „De, - go, - melle, nik'ah'a wî bibrê". Melle nik'ah'a wî birî, qîza wî lê stand, goşt danî ser tendûrê k'elîya, xarin, lêdan çûn.

835. Balûlî Zane û wezîr *

Wezîr xelîfeva rojkê çûne devê be'rê. Wezîr xelîfeva çûne devê be'rê, çûn dîna xwe dayê Balûl devê be'rêye xalî k'om kirîye. Wezîr go: „Xelîfe, ezê herîme ba Balûl". - „Ku-ro, - go, - were Balûlî dînik vege-rê, were". - „Welle, - go, - ezê herîme ba Balûl".

Çû ba Balûl, „Balûl sibaxêra te". Go: „Ser ç'e'vê mi hatî wezîrê xelîfe". - „Balûl, - go, - ev çi xaliye te k'om kirîye?" Go: „Ev xaliya hanê, k'oma han serê wî merivî be, akî bê ,eva p'adşayê mine, axayê mine, aminyata xwe pê bîne, ez mêra bikujim, ez çi bikim wê mi xilas ke. Eva xalî serê wî be, aminyata xwe gere lê neyne. Eva xaliya han jî, go, serê wî merivî be, wekî xwe meriyê xerîb bigre, meriyê xwe berde. Eva xaliya han jî serê wî merivî be, aminyata xwe jina xwe bîne". Û wezîr lêda hat.

Wezîr hate ba xelîfe. „Wezîr tu hatî?" - Go: „Erê". - „Balûl çi gote qe?" - Go: „Balûl xalî k'om kirne". Giliyê Balûl bîra wezîrdane. Midek kire wê ortêda, çû nerik bazarê k'irî, şerjê kir, havête firnê sor kir, derd û derman lê wer kirin, anî k'axaz lê pêç'a, hine amir-k'anê t'emiz anî lê pêç'a, yaşîkek da çê kirin, kire têda, derê yaşîkê mix kir, êvarê gazî h'imbalkî kir, „Ku-ro, - go, - were evî hildê bive here der mal". Bir çû danî der mal, ber dergê wî, heqê wî dayê, go: „Tu lêxe here".

Wezîr çû mala xweda rûnişt. Jina wî dîna xwe dayê wezîr bême'deye. Herro dihat dik'enîya, xeber dida, şa dibû. „Wezîr". Go: „Çiye?" - „Tu çima îro, - go, - usa me'deyî?" - „Ê, jinik, - go, - mi vege-rê". - „H'eyran, - go, - çi biye, mîra jî bêje? Ez k'ulfeta teme, te çi kirîye mîra jî bêje?" Go: „Merik hat belap'êj-

garî mi bû nava şeher, go, wê mi xista ez bikuştama, go, mi lêda kuştîye". Go: "Te ça lê kir?" Go: "Mi cendekê wî kirîye yaşikê anîye hatiye vira". - "Ê, - go, - kesî nedîtiye?" Go: "Na". - "Ê, - go, - xwedê mala te xirab neke tu çima duşurmiş dibi? Rabe, go, bin cîyê hespê xwe vede, go, cendekê wî emê tene têda. Ê çi ez zanim, tu zani, xwedê zane, k'î zane?" Ew jina xwê çûn hesp rakirin, selê wêderê rakirin, cîyê hesp vedan, yaşik kirne têda, xalî dane ser, hesp birin ser girêdan, "Ah, bira bisekne. K'ê wê bizanbe?"

Wezîr wextek kire ortê, me'ne jina xwe girt. Çend pismamê wezîr hene, pismamê xwe wezîr berdane, derxistine, çûne xelqêra dixevitin. Hinek merivê xerîb anîne kirne mala xweda, dixwun, dikin, distînin. Wextek derbaz kir, me'na jina xwe girt, çend darê tûj jina xwe da, jina wî revî derk'ete k'ûçê "Eman, - go, - dirîya xwedê, wezîr ç'e'v qet'il bûye, mêra dikuje, ç'e'vê wî t'ijî xûne, wê min bikuje". Xelq k'etiye pêşiyê go: "Jina wezîr, go, wezîrê xelifeye, şerme". - "Weyê, - go, - mêrkuje, go, mêra dikuje". Çû diwana xelife. Çû diwana xelife xelife dîna xwe dayê jina wezîr. "Ya, - go, - jina wezîr, te xêre?" - "Xelife, - go, - h'al-h'ewalê min wezîr haye, wextkî, filan rojî, mêrikekî kuştîye anîye hatiye me ç'e'l kirîye. Niha wê mi jî bikuje, ez revîme, ancax xilas bûme hatime". - "Canim, go, - wezîrê min mêra nakuje". - "Go cîyê hespê xweda ç'e'l kirîye".

Çar xulam şandin, çûn vedan, cîye wî vedan, dîna xwe danê yaşikêk tédane. Yaşik derxistin anî hatin. Hildan anîne diwana xelife. Anîne diwana xelife, "Ku'ro, - go, - herin kapkî tene stiyê wezîr k'aş kin, sax neynine vira, bikujin paşê binin vira. Wezîrê min nava şeherê Bexdayê mêra bikuje?" Wezîr k'aş kirin. Ew merivê mala wîda, ewê xerîb, revî çûn, go: "Mi go'ra bavê wezîr ha-ha kiro, bira hema naka jî bikujin". Cihab dane pismamê wî, pismamê wî hatin. Bû şerê wan û xulamê xelife, nehîştin bikujin. Kap stiyê wî sist kirin, "Ku'ro, - go, - bivin herne diwana xelife, xelife binher dikuje bira bikuje, hûn çima vîra dikin?" Birin çûne diwana xelife, xelife go: "Wezîr!" Go: "Çiye?" - "Tu wezîrê min, şeherê Bexdayê destê te tu mêra bikujî, lîa k'ê wê nekuje?" - "Ê, xelife, - go, - k'a xayê mêr k'êye? Mi mêrê k'ê kuştîye?" Go: "Yê bexayî be, gere yê bexayî bikujî? Ez merivê meriyê bexayîme". - "Ê, - go, - veke, k'anê xelife, jine, mêre, k'a xayê wî k'êye?" Derê yaşikê lédan şkenandin vekirin, dîna xwe danê: emirk'an lê peç'aye, amirk'an rakirin, dîna xwe danê: nanê lewaş lê p'eç'aye, bêna qoqe cinetê lê tê.

Vekirin, dēna xwe danê cendekê pezekî tōda. Cime't t'imam ma h'eyr. Xelîfe dēna xwe daēda, „Wexîr,-go,-eva çiyê?" Go: „Xelîfe, wextê ez tu çûne devê be'rê, ez çûme ba Balûl, te go: „Neçe bal". Ez çûm, Balûl go, „Ev xalî serê wî merivî be aminyata xwe p'adşayê xwe, axayê xwe bine. Eva xalî, go, serê wî merivî be, merivê xwe berdê xelqê xerîb bigre. Go, eva xalî serê wî be, aminyata xwa jina xwe bine". Jina min digot, tuk wekî birê mi jî bikujî, dilê min ber te dernak'eve. Mi jî berda, çend merivê min hebûn, min berdayê derxistin. Xelqê xerîb k'etibûne mala min dixarin, distandin. Merivê min wekî negihîştana min xulamê te ew bû ez bikuştama, ez sax ne danîme vira. Go, bira wezîrîya te mi t'ove be, - ez nakim". Pismamê xwe anî kirne mala xweda, xwe'ra rûnişt.

836. Sûra Îskender *

Îskender gazî dellek kir, go: „Wexta serê min, sûretê min hildî, sûra min dihar nekî". Sûra wî ew bû, ko ser serê wî çar sturu hebûn.

Wexta dellek serê Îskender kur kir çû, werimî, usa e'cêbmayî ma nizanbû ji k'êra gilî ke, wekî reh'et be. Çû kanîyêra gilî kir. Gilîyê wî çû qamiş şîn bû. Zârâ çû çinî kirine fiq, lêxistin. Çaxê lêxistin, ewî qamişî stra, gilî kir: „Îskenderî çar sturuye". Îskender bihîst. Gazî dellek kir, go: „Ca were bêje, te k'êra gilî kiriye?" Go: „Min kesîra gilî nekiriye. Ez werimim, çûm mi kanîyêra gilî kir, wekî min negota ezê bit'eqiyama".

837. Îskender û mûrî *

Îskender ze'f zulmk'ar bû, xerc ji h'emû tişta hildida: terewil, îsan, çi rûh'ber hebû jê distand. Çû rōjekê rasti mûriya hat, go: „Çima te xalî xirab kiriye û şînkayî jî dora xwe biriye? Ez ji te xerc nastînim, besî te nîne?" Mûrî k'eniya go: „Îskender, tu jî ya minî, xalî jî". Îskender go: „Çewa ez ya teme? Çewanî, wekî ez sê meha ser te bikim baran, bêjim mamarêşan ser te sê meha bike baran, h'işk bî". Mûrî go: „Mala te ava be, ez dikarim livekî genimîva h'evt sala idare bikim, ji qulê der neyem".

Îskender girt wê mûriyê avite but'ilkê,¹ livek genim avite cem û devê but'ilkê girt. But'ilke avite alikî, n'evt sala ma. H'evt sala şunda go: „H'alê mûriyê bû çi?" Çû dîna xwe dayê, va mûrî nivê gênim xariye, ni-

vî maye. Îskender e'cêb ma, go: „Canim, eva h'evt sala nivê gênim xariye". Go: „Mûri, ne te go, ez genim, h'evt sala dixwim?" Mûri go: „Duşurmîş bûm, Îskender p'adşakî zulmk'are, dive h'evt salê dinê jî devê but'ilkê veneke. Loma min nivê genim xariye, nivî jî hîş-tiye, wekî idara h'evt sala jî bikim".
 Îskender dest jêra danî.

838. Mirina Îskender *

Wextê Îskender pirsîn: „Îskender, tê k'engê bimirî?" Îskender go: „K'engê e'rd biye risas, e'zman jî bive t'as, hingê ezê bimirim". Lê ew nizan bû çî wextî wê bimire.

Eskerê xwe hilda çû. Esker t'aba xwe ne anî ji dest sermê, dest şiliya. Binê wî bû bûz. Îskender rîma xwe lêda kire sêp'î, mert'ela xwe jorda avîte ser, wekî baran şil neke. Wefat bû.

Wexta wefat bûnê Îskender t'emî da, go: „Wek çil t'ivingçî pêşiya min herin, belkî ruh'ê min bizvirînin. Nezvîrî, çil sinî t'iye zêr kin, belkî bi zêr bizvirînin. Wexta ew jî nezvîrî çil sinî t'iye zîv kin, belkî bi zîv bê zivîrandinê. Zîv jî nehate zivîrandinê, çil dest def, zûrne bira lêxin, belkî bi def, zûrne, ruh'ê min bizvirînin. Wexta usa jî nezvîrî, çil merî bira bigrîn. Ne bû, bira çil merî jî bik'enin, belkî bi k'en ruh'ê min bê zivîrandinê. Divê, destê minê vekirî bimîne, kîderê destê min hate girtinê wêderê min ç'e'î kin, t'irba min wêderê bik'olin, mi heq kin". Meriyê aqilbend wêderê hebûne, gotin: „Hûn bala xwe didine eskerê Zuqûrne, lê dinherin, go, Îskender çî dibêje. Divê, wekî mirin bi şer, çek-sîleh' nehate zivîrandinê, zêr û zîv jî nehate zivîrandinê, go, def û zûrne jî ne hate zivîrandinê, k'en, girî jî nehate zivîrandinê, destê wî vekirî ma, çimkî ç'e'vê wî vê dinêda qe tişteki t'êr nebû. Her ç'e'vê bende ç'enge xariye". Ç'enga xalî avîtin destê Îskender, destê wî hate girtinê. Gotin: „Vêderê jî heq kin".

Qelîbotk, mijûlî û ç'îrok

839. Teyrê wet'enh'iz

Nêç'îrvanek rökê diçe nêç'îrê. K'êleka ç'em rûdinî, dîna xwe didê teyrekî nexşî bedew nav avêdane.

Teyr digre tîne malê, jêrâ qefeseke baş çê dîke û çiqas tiştê baş hene bona xarinê, dide ber. Teyr dîsa razî namîne her divêje: „Ax, wet'en, wax, wet'en".

Nêç'irvan gelekî duşurmîş dibe. Hiltîne teyr dibe dîsa davêje wî ciyî ji k'u hilda bû. Wexta teyr dik'eve nav avê, dibê: „Oxweş, wet'en, oxweş, wet'en".

840. Kurê bêxîret

Merivek kal bûbû, îda xebat pê nedibû, ne sax bû, ne jî mirî. Rojekê jî kurê aciz bû, girt kire sepetekê û bir danî serê ç'iyakî, ku gur bixun. Wexta kur ew danî e'rdê û zivirî herê mal, kalê gotê: „Lao, te ez anîme, - ew şuxulê teye, lê sepetê xwe hilde bive mal, wê lazimî te bê". - „Bavo, - got, - sepetê çî lazimî min bê?" G-o: „Kurê te jî wê te pê bîne vira, wexata tu kal bî".

841. Helan

Şevêkê yek çû mala yekî dizîyê. Diz dixast k'ulekêrâ dak'eve malê, lê nizanbû çawa. Xweyê malê tê derxist, wekî diz xame, gote jina xwe, go: „Jinê, îşev e'slî şeva dizîyêye. Ez wexta çahil bûm, t'enê şevê mavehîv diçûme dizîyê. Ez diçûme ser k'ulekê û ser sîtavkêrâ direvîyam, dadik'etime hundur û paşê jî ser-râ hildik'şîyam. Usa rêhete, çawa merî ser t'extêrâ herê".

Diz bihîst û şa bû. Ewî bawar kir û xwe k'ulekêrâ daxist, wekî ser sîtavkêrâ dak'eve, lê k'ete e'rdê. Xweyê malê go: „Qîzê, qîzê, zû bike ç'irê vêxe, diz k'etiye mala me". Diz go: „Qet lez nek'eve, ew helana ku te dane min, avîtina, ku min xwe avît, eze hela gelekî vira k'eti biminim".

842. Ev qat'ix hela şirtîya xweda devê min şewitandîye

Merîk malekêda dibe mêvan. Kevaniya malê şiv tîne datîne ber mêvanê xwe. Nan, penêr, to, qat'ix, de çî xwedê kiribû qismet tîne datîne ser t'exte, divê: „Mêvanê e'zîz, k'erem ke şîva xwe bixwe". Mêvan t'asa qat'ix dik'şîne ber xwe û p'îfî qat'ix dîke, guvek sar be.

Kewanî ji wê e'cêbê met'el mayî dipirse: „Birango, te çîrâ p'îfî qêt'ix kir? Qat'ix k'engê germ dibe, wekî

îro germ be?" - „Ê, - divê, - xûşkê, tu nizani, ev qa-
t'ix hela şirliya xweda dovê min bi gotina te şewitan-
diye, dirtisim îja hê xirab bişewitîne".

843. Min gotiye: „Arî xave"

Mêrikek diçe dîna xwe dide kûç'kê wî k'etiye ser
ar, ar dixwe. Diçe darekî digre xwe, wekî bik'ute. Kûç'k
die'wte, diçe berbi wî, wekî bigre, mêrik divêje kûç'kê:
„Bavo, bavo, çîra die'wtî min, min gotiye arî xave, dil-
h'inavê teyê bêşe".

844. Bûk û stûn

Rokê xasî gote bûka xwe, go: „Qîzê, qîzê, ca rā-
be hinke ar ji t'êrê derxe bîne". T'êr jî danîbû pişt
stûnê.

Bûk jî rābû çû destekî xwe vî aliyê stûnê bir, des-
tê din jî wî aliyê stûnê bir, stûn k'ete ort'a herdu des-
tê wê. K'ulma xwe t'ijî ar kir, kir ku bîne stûn herdu
destê wêva hasê bû. Ne ew bû ar valake destê xwe
berde ji stûnê, û ne jî destê wê ji stûnê derdik'et.

Xasî rābû çû gazî navserê gund kir, got: „Werin,
destê bûka min stûnê hasê bûye". Navser hatin, aqil
avîtiye ser aqila, gotin: „Bînin em destê wê bibîrin, ku
bûk jê xilas be".

Anîbîrêk dane ser zenda bûkê, ku destê wê bi-
birin, bûkê nişkêva destê xwe revand, arê destê wê
rijîya e'rdê û destê wê ji stûnê derk'et aza bû.

845. Axa û xulam

Carekê axak nexwaş k'et, dît wekî h'alê wî boşe,
gote xulamê xwe, go: „Herê bêje h'ekîm, axayê min
nexwaşe". Xulam go: „Wekî h'ekîm pirs kir nexaşiya
axê te çiye, ez çi bêjim?" Axa go: „Herê bêje serê
axayê min diwarime, dibe kundir, poz lê werimîye, bûye
gizêr, ç'epilê wî diwarime, dibe xîyar, zik lê diwarime,
dibe zebeş, lingê wî diwarime, dibe av". Xulam go:
„Axa, awqas tişt nikarim bîra xweda xwey kim, xulese,
ezê herîm bêjime: „H'ekîm, were axayê min bûye bos-
tan".

846. Me'ni

Carekê dilê merikî hebû, ku jina xwe bik'ute, lê jina wî k'ulfeteke me'rifet bû. Ewê bi şuxul û sirafetê xwe îzin ne dida, ku mêr tişkî jêra beje. Mêrê wê røkê xast e'se me'nê lê bigre, belkî bik'ute. Nihêrî jina wî ar elek dike, „Me'neke wa?” - duşurmîş bû û ser jina xwe hêrs bû, go: „Tu ko ar elek dikî, çima xwe dih'ejî?” Jin k'enîya, go: „Mêrik, hergê dixazî min bik'utî, rabe bik'ute, îdî çi me'na digrî?”

847. Xort û rîspî

Rojekê çikî cime't berev bibû û xeber didan, rîspîk got: „Gelo merivek çend nana dikare bixwe?” Xortekî got: „Apo, ez dikarim derpekê panzde nana bixwim”. Rîspî got: „Lao, min derheqa meriva pirsî, min ji dêwêr xeber neda”.

848. Wekî dewsa gûza ser darê zeveş hêşîn bûna...

Şivanek ji ç'iyê diçe aranê, mala merivê xwe. Diçe dik'eve nav bostanê qewmê xwe, zeveşekî hildide û diçe bin dareke gûzêda rûdinê, ku bixwe. Şivan li dara gûzê dinhêre, li gûzêd ser wê, li zeveş û divêje: „Aqilê xwedê jî t'une, anîye ev gûzêd piç'ûk derxistîye ser vê dara mezin, ev zeveşêd mezin jî ser vê t'axa zirav”.

Şivan zeveşê xwe dixwe û bin darêda rîdizê. Wextekê gûzek jorda dik'eve ser serê wî, serê wî dêşe û ew rîdive ser xwe. Wexta têderdixê, wekî gûz k'etiye ser serê wî, li darê dinhêre û divê: „Welle, xwedê aqile, wekî dewsa gûza ser vê darê zeveş hêşîn bûna, niha ez miribûm”.

849. Ez ne ji vî gundîme

Şevêkê merivekî rêwî gundekîra derbaz dibe, dinhêre du merivê kêmaqil k'ûçêda sekinîne li hîvê dinhêrin û qara-qara wane. Yek divêje: „Hîve!” Yê dinê divêje: „Röye!” - û li hev dixin. Ç'e'v rêwî dik'evin, dişekinî û divêjin: „Ew mêrika ne dîne, emê jê pirs kin”. Û yek pirs dike: „Bira, em k'etine şêr, ez divêjim: „Ev hîve”, ew jî divêje: „Na, Röye”. Tu gere bêjî çiyê?”

Rêwî difikire, bôje royo, ewê dîn li wî xe, bôje hîve, yê dinê wê lêxe. Difikire, difikire û divêje: „Gelî bira, rast bôjim, ez ne ji vî gundîme, nizanîm”. Herd dîn jî ker dibin û divêjinê: „De wekî usane rîya xweda here, tu ji me dîntirî”.

850. Nêrî û rêwî

Rojeke havînê rêwîk rêda diçe, dinhêre nêrîk k'e-tîye pêşîya kerî pez, dik'şînc berbi ç'îyê. Rêwî pirs dike, divê: „Nêrî, ev kerî yê k'êye?” Nêrî divêje: „Ç'e'vê te korin? Navîni, pey min tê? Kerîyê mine”. Rêwî deng nake, dihêle diçe.

Wextekê devê baharê, rêwî tê dîsa rastî wî kerîyî tê. Dinhêre kerî ç'ûye, nêrî maye şpara, ancax dilive. Ji nêrî pirs dike, divêje: „Nêrî, ev kerîyê han yê k'êye?” Nêrî divêje: „Mala xwayê kerî bişewite, k'a ez pêra dighînim, ku pîrskim, bizanbim kerîyê k'êye?”

851. Sûda qazî

Carekê gundîk çar pezê xwe dide ber xwe diçe şeher, divê, bivime şeher bifroşim. Rêva merîk rast pê tê, divê: „Rojxêra te, tê k'uda herî?” Gundî divê: „Pezê xwe dibime şeher bifroşim”. - „Ê, - divê, - welle, ez bik'irçîyê teme, ezê pezê te bik'irîm”. Hev qayû bûn. Mêrik hilda gundîra go, go: „Heqê pêz ez naka nikarim bidim, cem min haqa p'ere t'une, hema em gihîştine şeher ezê p'era bînim bidime te”.

Çûn gihîştine şeher. Gundî kir-nekir ewî mêrikî heqê pezê wî ne da, go: „Na û na, eva pezê mine. P'erê çi? Tiştê çi? Tu derewa dikî”.

Çûn cem qazî. qazî şikyata gundî bihîst, go: „Şe'dê te hene?” Go: „Na”. Go: „Lê çaxê we bazar dikir k'î hebû rex we?” Go: „Qe, t'u kes t'unebû”. - „Lê, - go, - qe dorê we çi hebû?” Go: „Xênjî zinarekî tiştî t'unebû”. - „Ê, - go, - dikarî herî ewî zinari bîni?” Go: „Çima na”. Vegerîya, kir ku here, mêrkê, ku p'erê pêz nedida k'enîya. K'enîya, qazî vegerîya jê pirsî, go: „Çima dik'enî?” Go: „Qazî, evî axmaxî wê ç'a here ewî zinari bar ke bîne? Lema jî ez dik'enîm”. Qazî go: „Aha, wekî usane gilîyê gundî raste”. P'ere ji mêrik stand û da gundî.

852. Nêç'îrvan û rûvî

Carekê nêç'îrvanek da pey rûvî, xwest rûvî bigre. Rûvî vegeŕiya jê pirsî, go: „Nêç'îrvan, te çîra daye pey min?” Nêç'îrvan gotê, go: „Ez dixazim te bigrim”. - „Ê, - go, - tê mi bigri tê çawa kî?” Go: „Ezê te bigrim bidoşim”. Rûvî k'enyîya, got: „H'eyran, yêk rûyê min divîne weke rûyê mi jî xêrê divîne”.

853. Se h'emû sene

Go, yekî li berîyê sek li bin sîyêda dît, rābû ke-virekî mezin hilda serê se xist, cîda kuşt. Hevalê wî gotê, go: „Malava, tu ji xwedê natirsî, te ev seyê bêaleqet kuşt?” Go: „Ne tu nizanî, par li zozana sekî ez girtim, ew bû ez bixarama”. Hevalê wî gotê: „Ê, mal ne xirab, seyê zozanê li k'u, ev seyê deştê li k'u?” Go: „Na, se, h'emû sene”.

854. Yê ku hêkê bidizê, k'engê hebe wê bizê

Jinikek û kuŕekî wî hebûn. Rojekê kuŕ hate malê û hêkek anî, diya wî jêra k'eland. Roja din hat mirîşkek anî, daykê jêra k'eland. Roja sisiya hat, pezek anî, daykê jêra pijand.

Piştî çend roja hatin gotin jinikê, ku kuŕê te kuştin. Jinik giriya û li sere xwe xist. Cînar gotinê: „Negri, negri, yê ku hêkê bidize, k'engê hebe wê bizê”.

855. Hêsirê bavê

Bav û kuŕ ser nan rûdinîn. Xarin tê ber wana. Kuŕ kevçî xarin lez dixê devê xwe. Devê kuŕ dişewite, divêje bavê xweŕa, divê: „P'eh, bavo, xarna me çiqas zû sar bûye?” Bav lez kevçîk hiltîne, îda t'esele nake, dike devê xwe. Devê bavê dişewite, hêsir ç'e'vê bavêra davêje. Kuŕ divê: „Bavo, çîra digri?” Divê: „Tu miriyî, lema ez digrîm”.

856. Du heval

Carekê du heval rûdinin nan duxun. Hevalek ze'f zikû bûye, dixaze hevalê xwe bide xeberdan û t'emam nan-xarinê ew bixwe. Ser nan ji hevalê xwe pirs di-

ke, divê: „Filankes, bavê te çawa mir? K'engê mir? K'u mir? Ji çi mir?”

Hevalê wî despê diko hûr gilî t'emamî şirovedike. H'eta ew şirovedike yê din nan-xarinê t'emam dixwe. Hevalê wî birçî dimîne.

Êvarê wexta ku rûdinên ser nan, - îjar yê ku nivro birçî mabû, dixast usa bîne serê hevalê xwe, - ji hevalê xwe pirsî, go: „Filankes, lê bavê te çawa mir? Ji çi mir? K'engê mir? K'u mir?” Hevalê wî got: „Qet, bavê min kal bû, wextê wî hat, nexwaş k'et, k'et û mir, me bir ç'e'l kir, kire bin xalîyê pişt a xwe dayê hatin”.

Usa kurt gilîyê xwe birî, dest pê kirin nan-xarinê xwe t'evayî xarin.

857. Bûka aqil

Salekê, wexta nandirûnê, bûkek t'enê dimîne malda. Xasî, xezûrê wê t'emam diçine çikî dûr, lê t'î-tirêzê wêye biç'ûk mal bûne. P'ale lê lazim bûn, ku zeviyê wan bidrûn. Bûk radibe nêzikaya bîst p'alê xerîb digre. P'alê wê t'emam cahile t'ûnsiz bûn. Bûkê lê nihêrî şuxul pêşda naçe, malxuê malda nîne. Ewê rābû gazi p'aleki kir, dizikava sêvek dayê û jêra go: „Te h'iz dikim”. Paşê gazi yê din kir, û isa her bîst p'aleki dizikava sêvek dayê. Sêv cêba t'emamada bû, lê yek haj yekî t'unebû.

Wextê bûkê nan dibir serê zeviyê bona p'ala, t'imê digo: „Ha bixevitin ez h'eyrana xortê sêv cêbêda”. Her yek çiyê xwe, ber xwera diçû û dixebitîn. Şuxulê h'evtêkê ewan rōkêda dikir.

Wextekê xezûrê wê hat. Lēnihêrî bûkê t'emam zevî daye dirûnê, nan anîye bêdera, nivê p'irê k'utaye. Xezûrê wê şaş ma û go: „Lao, me her sal mehekêda ancax pêk dani, lê te îsal çawa h'eftêkêda pêk anîye?” Go: „Bavo, ew şuxulê bîst sêviye”. Xezûr go: „Çawa şuxulê bîst sêviye? Mîra beje?” Bûkê got: „Sivê p'alayê wê heqê xwe bistînin tuyê bivîni”.

Sivetirê wexta p'ala hatin heqê xwe standin, bukê go: „Gelî xorta, sêva min cem kêye, bira cêva xwe derxe?” Lê nihêrî, ewî bîst xortî destê xwe birin cêva xwe, herki sêvek derxist û şaşmayî t'emama ç'e'vê hev nihêrî. T'emama go: „Xûşkê, şirê to te h'elal be”. Xezûrê wê jî şa bû, c'nîya bûka xwe rāmûsa, go: „E'ferim, qîza min”.

858. Xastina bûka

Du bûkê t'eze lêdan çûne ser kaniyê, cêrê xwe t'ijî av kirin, xwera qaskê ser avê xeberdan. Yekê gotê ya dinê: „Xuşkê, naka dinêda çî tiştêkî xaş hebîya te bixara?” Go: „Xuşkê, naka pîvazek hebîya, bişkênanda, ewa şîne ortê mi bixara”. - „Lê, - go, - xuşkê, dinêda çî tiştê baş hebîya te bixara?” - „Ê, - go, - xudê mala te ava ke, te dinêda çî tiştê baş hişt, wekî dilê min heşe min bixara”.

859. Du bira

Dudu birayê hev bûn, zad ji xwera çandibûn, xwedê ji wanra li hev anî, zadê wan ze'f baş çêbû. Havinê herdu bira gotin: „Emê heşin p'alayê”.

Herdu çûn barekî, duda, ji xwera jê çinin. Genim jî p'irî bilind bûye û serhevda tevîyaye. Herdu bira ç'e'v bizdandî bûn jê. Yek hat serê genim sekini, yek jî binê genim sekini. Herdua gazî hev û dinê kir, go: „Bira, emê sibê di virra û di wirra biçinin, du rojî dinê wê xilas bibe”.

K'ewrişk jî nû zaye, ç'êjik anîye, ç'êjik jî ç'ûçikin, hê nikarin bilipitin. Evarê diya wan tê bal wan, ku şîr bide wan. Herçar ç'êjikê wênêkê jêra dibêjin: „Dayê, em çîqa ditirsin îro, xuyê genim dibên: „Sibê emê genim di virda, di wirda biçinin. Ê me bigrin”. Diya wan dibê: „Lao, metirsin, derewa dikin, ç'e'vê wan genim tirsîyaye”.

Serê siba dinê herdu bira dişa têne ser genimê xwe. Hinekî didrûn pišta wan dêşe, dibe „aya-aya” wan. Birayê mezin dibê ji birayê xweyî biç'ûkîra: „Tu ji ya mi bikî, emê sibê agirekî berdin zada xwe jê xilas bin”.

Evarê dişa diya ç'êjika tê. Dibên: „Dayê, me îro tiştêkî din bihîstîye. Îja herdu bira dibên: „Emê agir berdêne zadê xwe, emê xwe jê reh'et kin”. Diya wan dibê: „Lao, îjar gilyê wan raste, rabin ez we bibim”.

860. Çawa jî bive, - yekê birçî bimîne

Merivekî du qîzêd wî divin. Yekê dide êk'inçî, yekê jî dide ç'iniçî. Rojeke havinê diçe ditiniya qîza. Pirs-pirsîyara dike derheqa h'alê wanda. Qîza ku daye êk'inçî, divêje: „Bavo, me gele êk'in kirîye, eger baran çend cara jî bê, sal şîlî be h'alê meyê ze'f

baş be". Qıza dinê k'ijan dabû ç'iniçi, divêje: „Bavo, me gele k'up, diz û cêr çê kirine, eger şilî t'unebe, sa-le qurlixî be, h'alê meye ze'f baş be".

Mêrik tê mala xwe, jina wî dipirse dorheqa qızada. Ew divêje: „Jinê, ji herd qıza yok gerekê birçi bimine. Yek baranê dixaze, yek jî naxaze. Xastina herda ya yekê ê bive. Çawa jî bive, - yekê birçi bimine".

861. P'îrxur

Carekê merikî p'îrxur diçe mêvanê ç'êloya. Divêjin wekî e'detê ç'êloya heye, çi xarina binin ber mêvan, çîqa ji wê xarinê hebe malda t'emamî tinin ser t'exte.

Ewê p'îrxur, ku dibe mêvanê mala ç'êlok, wê rōjê mala wan jî hejirê qelandî çê kirine. Hejir t'emam dikine sinikê û çîqa nanê wanî pe'tî hebûye tinin ber mêvan. Mêvan t'emam dixwe, reqînê binê sivrê tîne. Ç'êloî mêvanra divê: „Bira, e'detê meye, pey nanxarinê paşê em pirsîyara ji mêvana dikin. Tu wayî ji k'u tēyi? K'uda diçi?" Mêvan go: „Bira, welle, eva heye muxdarê mehekê me'dê min hatiye girtin, ji nan, av k'etime, nikarim nan bixum, hatime, ku herim ber ziyaretê, ku me'dê min vebe". Ç'êloî go: „Bira, ez bextê teme, tu .ku ber ziyaretê vedigerî, t'eweqe dikim mala min nevi mêvan".

862. Kuřê feqîr

Yekî gote hevalê xwe, go: „Kuřekî min heye". Heval gotê: „Xudê bihêle". Go: „Ne tu nizanî çîqa feqîre". Heval gotê: „Xudê bihêle". Go: „Ç'êra bikî bersiva te nade", Heval gotê: „Xudê ji tēra bihêle". Go: „Wekî tu lēxî, ew destê xwe li te hilnayne". Heval gotê: „Xudê bihêle". Go: „Kuřo, mēş datînin ser e'nîya wî, mēşa nafirîne". Heval gotê: „Hey xudê ji tēra nehêle".

863. Xwedê qebûl nekîr

Merivekî û kuřê wî ç'êleka xelqê dizîn. Xayê ç'êlekê pey k'etin, girtin û k'utan. Bavê got: „Ev çi e'cêbe, xwedê tu qebûl nekî". Kuřê wî got: „Bavo, qet deng neke, xwedê qebûl nekirîye, wekî qebûl kira em ne digirtin".

864. Çi xaş heye yek parî?

Mîrekî gote xulamê xwe, go: „Ez pirsekî ji te bikim, tu pîrsa min cî neynî ezê serê te lêxim". Go: „Bêje mîrê min". Go: „Çi xaş heye yek parî?" Xulam lê vegevand, gotê: „Hêk!" Mîr lê razi ma.

Salek qulibî, di sa pîrsî, go: „Bi çî?" Go: „Bi xuê!" Lîjar mîr dest jê k'îşand.

865. Recevî bê ç'eke

Carekê yek diçe malekê mêvan. Kevaniya malê wîra birinc davêje û tîne ber. Wexta mêvan birinc duxe, lêdinhêre, wekî rûn têda hindike. Dixaze kevaniya bêje, wekî birinc bêrûne, divê: „Xûşkê, recevî bêç'e-ke?" Kevaniya malê fe'mdike, divê: „Bira, ez jî zanim recevî bêç'eke, ne axir îneka me t'eke", - yanê ç'êleka me yeke.

866. Kevaniya bîrsar

Carekê gundik malekêda dibe mêvan. Kevaniya malê şorbê tîne datîne ber, lê kevçî bîr dike. Mêvan dinhêre kevaniya serwext nabe, dibê: „Xûşkê, xûşkê, ca bi k'erema xwe k'êrê naynî?" - „Ê, - dibê, - mêvanê e'zîz, tê k'êr çî biki?" Dibê: „Ezê guhê xwe jêkim, bikime kevçî şorbê pê buxum".

867. Derewa rêwî

Rokê rêwik xwe ra rêda çû, êciz bû, piştî xwe da zinarekî, go: „Of, of, xwezî ez vira bimirama". Qirç'e-qirç' k'ete zinêr. „Ê, - go, - zinar, meriv derewekê mala xweda nake?" Rêwî rabû ber zinêr rêvî.

868. Zinar çend rîme?

Atêlî borîn sekinîn ber zinarekî, hinek gotin: „Kurî, ev zinarê hanê e'yn sed rîm tê heye". Hinek gotin: „Na, lo, bi çîl rîm jî tê nînin". Serhatiyê wan go: „Ma çima em bêjin, werin em bipîvin, her zilamek jî me bi rîmek".

Rabûn singek qutan li serê zinarê û axayê wan bi sing girt û xwe daliqand, ê dî xo bi lingê axayê

xo daliqand, û ê dî bi lingê ê dî, û ê dî bi lingê ê dî... Destê axa reh't bû, axa got: „Gelî zilama, dêhna xu bidin min, xo baş bigrin, ezê p'ifek bidim destê xu". Zilam gotin: „Axâ, netirse, me xue baş girtîye, em nak'evin". Axâ destê xu berda û p'ifek dayê li binê zinarê.

869. Bukê t'une zar-ziman, Xasiyê t'une dîn-îman.

Bukek t'eze anîn peya kirin, xasiya wê roja pêşin du nan anîn dane ber bukê û gotê: „Bukê can, şerm meke, lê serê nan ker meke". Bukê jî şerma wê rojê nan ne xar, go: „Xasiya min gotiye serê nan ker meke".

Sê roj t'emam bûn bi wî teherî, xasiyê digote bukê, lê bukê jî nan ne dixar. Rojtira çara dişa xasiyê nan danî ber bukê û gotê: „Şerm meke, lê serê nênan ker meke". Bukê dîna xwe dayê ji birçiya wê qudum k'ewe, ewê anî ji ort'a nênan derxist xar, t'enê qalkê ser nênan mî. Usa sê roja bukê nan ker nedikir, t'enê ort'a nan dixar, qalikê nênan cîda dihişt.

Rokê xasiyê gotê: „Bukê, tu çira ort'a nênan dixuî qalikê hişk jî dihelî?" Bukê go: „Tu xasiya minî, çi te digo min jî guîra te dikir. Wextê bukê t'une zar-ziman, xasiyê jî t'une dîn-îman". Hingê bukê xasiyêra xeber da, şermî jî ort'ê rakir.

870. Xulamê bêe'sil

Axak pêncî siyarê xweva t'ev dik'evin diçin mala axayê himberî xwe. Rojekê rê diçin lê dibe êvar, dadiçerîn zomeke başqe, Axâ pêncî siyarê xweva dadiçerîn malekê dewletî. Dewletî jêra h'urmetê dike. Wê şevê wêderê dimînin, nan, ik'ramê jêra dike. Axâ divêje xulamê xwe: „Lao, qasî e'slê xwe, şîrê xwe rabin-rûnin, şerme, diziyê nekin".

Axâ divêje dewletî: „Te ev h'urmet mîra kir, gelo min jî angorî navê xwe kerî te bihatama pêncî siyarê xweva". Xulamêkî axêye bêe'sil bihişt ev û xwexwe ji xweîra go: „Ê, min şîrê mirt'iva xariye, e'slê min ji k'u hatiye, hazir ez xurca zêrê dewletî hildim herîm. Wexta axâ de'w li me kir, ezê bêjim, axâ, em haj pê t'unene. Em çûn derk'etine yêra xwe, zêr jî cem min derk'et, ezê bêjim, axâ te got, wekî qasî e'slê xwe, şîrê xwe rabin-rûnin, min jî şîrê mirt'iva xaribû, e'slê

şîrê min ew k'et. İda axa wê mirâ çî bêje?"
Xulam wê h'esabî jî dike.

871. Çawa îniyê dîtin

Rojekê axak e'sira xu anî civatê, gotê: „Werin, em roja bijmirin, em binêrin rojê me li cîyê xune a na. Roja jimartin: „Duşem, sêşem, çarşem, pêncşem, şeşşem, şemî û yekşem". Serhatiyêk yê wan gote wan: „İna me k'anê?" Gotinê: „Me undakir". Axâê wan gote wan: „Rabin em herin li îne bigerin". Zilamê gund derk'etin li ç'îya li îne digerin, ji seh'era subê h'eya t'erqa êvarê.

Êvarê bi şev qulek yê h'irçê dîtin, û h'irç gum-gumê dike. Axâê wan go: „Bi xudê ev îniya meye". Wê k'î bişinin, ko in çayîl bike bê gund. Milet go: „Bira melle here, çî ko in qedrê melle digre". Melle çû di qulêda. Piştî bêhnekî bû kar-kara melle. Milet got: „Welle, melle wê in der êxe". Piştê hinekî melle derk'et ku mûyekî li rûyê wî t'une. Milet got: „Kuro, eva melleyê an îne?" Hinek gotin: „Melleê meye". Hinek gotin: „Na, ev îne, çimkî melleê me rûyê wî hebû". Hinek gotin: „Na, rûyê wî nebû". Serhatiyê wan got: „K'a werin em herin jina melle bipirsin, rûyê wî hebû an t'unebû?" Melle girtin û girêdan û hinek ji wan hatin pirsê bikin.

Wextê pirsê ji jinikê kirin, ku eva bîst sale tu bi mellêrayî, tu bi xudêkî, bêje, rûyê wî hebû an t'unebû? Go: „Welle, bi rastî ez nizanim, belê ez zanim, wextê ku rûdinişt te ştê dixar, li bin devê wî weke sifnîkek tiştêk reş diçû dihat".

872. Biratiya devê û berfê

Devê û berf bûne bira. Devê gote berfê: „Ez û te birayê hevî axretî, bez gava ku tu hati, xeber bide min ji bona ko ez xilaz bim, birevim". Berfê gotê: „Wey ser ç'e'vê min, gava ez werim ezê xeber bidime te".

Îjar berf hate ser ç'iyayê Begokê, deve jî ji xurâ beriyê diç'êre. Deve bi dilê reh'et diç'êre, dilê xuda divê: „Berf birayê mine, ezê ji xurâ t'êr biç'êrim".

Serê sibê berfê girte ser piştê devê. Devê serê xu bilind kir, go: „K'a biratiya te?" Berfê jî go: „Qeyî tu kor bûyî? Te serê xu bilind kira, te ç'îya dît sipî dîkir, tu bireviyayî xilas byayî".

873. Dilê bavê

Xortek rōjeke zivistanêye bager derk'etibû derva, berfa ber derî t'emiz dikir. Bavê wî çîqa gotê, wekî sare ew herê hundur, kur gurâ bavê nekir, Bavê dit tişt jê çê nabe, çû neviyê xu pêç'ekêda anî danî nav berfê. Xort dit çû kur hilda û got: „Bavo, tu çî diki? Ne wê bicemide?” - û kurê xwe bire mal. Bavê got: „Lao, dinêrî, kurê teye dilê te lê dişewite, ne tu jî kurê minî? Dilê min jî seva te dişewite?”

874. Sindoq standin, ne mifte bi miraye?

Karwanek diçû û zirk'erek pêra hebû, digote zilama: „Sed mēr singa min nagrin”. Zilam piştā wan qayim bû bi vî zilamê hanê.

Bi şev qaçaxçî bi ser wanda girtin, k'arwan şelandin û sindoqê p'ere ji wan standin çûn. Zilam gotinê: „Lao, te çî kir? Te mala me xirab kir, piştā me bi te qayim bû”. Ewî gote wan, go: „Welle, mi mala qaçaxçîya xirab kir, sindoq standin, ma wê çî jê bikin, ne mifte bi miraye?”

875. Bûk û xasî

Yek, carekê xasîya wê mezine, ze'f mezine, çî tiştā jê dixaze tiştî nade xasîya xwe. Bûke da, lê hatîye xezavê. Xasîyê go: „Qîzê lao, ez îro nexwaşim, h'alê min t'une, go, bigere nava gund, goşt heye, hinek goşt mîra şîşêdake ez bixwim”.

Bûk çû gerîya beqek anî şîşêda kir, pe't, bir da xasîyê. Xasîyê dina xwe dayê beqe, pişt xweva girt avit.

Xasî çû rē'metê, mir. We'de hat ew mezin bû, bûk hate ber destê wê. Bûkeke t'emize, delal, baş, xasîya xwe rînd xaydike. Go: „Bidî xatirê xwedê, hine goşt mîra bine”.

Bûk çû malekê k'ibabek dudu goştê dêwêr rînd anî jêra şîşêra kir, pe't, girt dayê, - ber bû beq. „Qîzê lao, - go, - te çîra aniye, eva beqe?” „Dayê, - go, - min hêja ji mala cînara hildaye, goştê t'emiz aniye hatîye”. - „Ê, - go, - lema dibêjin:

Neke serê kese-kesa,
Bira neyê serê pisê-pisa.

Mi daye, go, hatiye pêşîya min. H'ezar goştî, go, bîne, go, mi xasiya xwe beq dayê, lema jî çî goştî tîni ber min dive beq".

876. Herkes bi taş-t'erezîya xwe dih'ele

Kêç'ê cewêra banzda, go: „Bat'manek bez ji dilê min h'elîya". Yekî gotê: „Tu çiqasî, wekî bat'manek bez ji dilê te bih'ele?" Kêç'ê got: „Herkes bi taş-t'erezîya xwe".

877. Ê ku xwê çandî ew jî mir

Rojekê du birayên dîn ji ber giranbihabûna xwê ji hev dişêwirin û dixwezîn rêyekê ji bo filitîna k'irîna xwe bibînin. Li paş mişêwrek dûr û dirêj biriyar didin, ku gişt heyinên xwe bifroşin û p'ir xwê bik'irin, da li ciyê gênim biçînin û bi vî avayî ji bîrên wê gelek xwê bi dest xwe xin.

Herdu bira h'emû cil û corên ku tîn firotin, ji hev civandin û birin bajêr û firotin. Bi diravê ku dest k'et, xwê k'irin û şûvên xwe çandin.

Gava ku dema hêşîn bûna genim û ceh hat û hemû çandîniya serê xwe bilind kirin, herdu bira jî çûn, ku serîkî li çandîniya xwe bixin, k'a xwê rind hêşîn bûye an na. Lê ji bextê reş, a ku wan dipa û hevî dikirin nebûbû, şûvên wan, ê ku xwê têda hatibû çandin, hêj weke xwey berê reş dikir.

Herdu bira bi hev şêwirîn, da bizanibin ûsta vê çiyê. Bi wan, ku hin kes dijmintîya wan dikin û nahêlin xwê hêşîn bibe. Biriyar dan, ku roj û şev li ber bipên û dijminê xwe bigrin, an jî binasin. Lê ev payîna han gelek roj dom kir, bê ku tiştek xuya bike. Şênî cîranên dora wan hemûyan p'aleya xwe kirin, şixrên xwe k'işandin û benderên xwe rakirin, lê herdu bira hêj dijminên xwe nedîtin.

Rojekê yek ji wan dibîne, ku mêş li ser şuva wan difirîn. Bi destê rādîlê t'ifinga xwe û agir bere mêşê dide. Gava birayê wî dengê t'eqînê dibihîze, xwe digihîne birayê xwe, da piştgirîya wî bike li hember neyar û dijminên xwe. Gava dighê birayê xwe, ew jî wek birayê xwe dest davêje ç'eka xwe, û herdu bira bi hevra p'î li p'î ji dijî dijminên xwe şerî dikin...

Di dema vêsgirtinêda, li ser firavînê mêşek tê ji ser enîya yekî ji wan dadinişe. Ê din haya xwe jî t'ûneye û xwerina xwe dixwe, lê ew birayê ku mêş li

ser eniyê bi dizi dik'ute birayê xwe, wî agadari dij-minê ku li ser eniya xwe dike. Birayê wî jî t'iliya xwe dide ser lêvên xwe, da ku birayê wî xwe nelivine û bêdeng bisekine. T'ifinga xwe fadike dide ber ç'avên xwe û nişanê li mêşa ser eniya birayê xwe digre û pêç'ika t'ifingê dik'sîne. T'eqîn û k'etina birê t'ev dibin. Birayê zindî bi dilşayi simêlên xwe ba dide û bi rûgeşî diçe ser birayê xwe, da ji bo rābunê alik'ariya wî bike û nişandariya xwe pēra bipesîne. Lê birayê wî wek miriyê h'eft salî cemidiya bû.

878. Qant'irê qadî metirsîne, tişt ji tēra t'une

Rojekê k'arwanek ewê di ber mezelekîra biçûya. Mirovek got, wekî ew miriyê, bira wî di mezelda veşêrin ta ku qant'irê karwan bitirsîne û t'alan bike. Ew veşartin. Gava karwan hat, ewî qant'ir tirsandin, xayê karwan rēviyan, gelek tişt şkest. Piştra xwediyê karwan pê h'isiya, wekî ew mirova di t'irbêda xwe veşartibû û ev şuxula çê kiribû. Xadiyê karwan ew mirovê p'is gelek lēdan û êşandin.

Gava ew vegeřiya û hat nava gund jê pirsîn: „Gelo, tu mirî bûyi, tu çewa hatî?” Go: „Raste, ez nuha ji diniya axretê tēm”. Pirsîn: „Çi heye, çi t'uneye li wê dinê?” Go: „Her tişt başe, t'enê qant'irê qadî metirsîne, tişt ji tēra t'une”.

879. Ç'ivîka wî-wîtanî,

Te mala xwe xirāb kir ya mi jî ser danî

Merik gundê wan ç'iyê bûye, pezê xwe hildidê tē deştê. Deştê berf ne dik'et.

Rojekê ev meriyê te rādibe diçe deştê, rasti hēlîna ç'ivîkekî tē. Ç'ivîk cūcîk derxistine, wê ser hēlîna xweye, û fite-fita wēye. „Ha, - divê, - ez haj xwe t'uneme, ç'ivîkê cūcîk derxistine, îda bihare, ez herim gundê xwe”. Mērik rādibe pezê xwe berev dike û berê xwe dide berb gundê xwe. Rēva lê dive bager, pezê wî t'imam dixeniqe. Gundî careke dinê vedgerê berbi deştê tē, tē rasti merikî tē. Ew merî divê: „Gurba tuê k'uda herî?” Gundî divê: „H'al-h'ewalê min eve, min pezê xwe biriye deştê xwey kiriyê, ez rasti hēlîna ç'ivîkê hatime, ç'ivîkê cūcîkê xwe derxistibû, mi go, îda bihare. Mi jî pezê xwe hilda, mi go, ezê herime gund. Ez hatime ç'iyê, mi bû bager, pezê min t'ev xeniqîn, ezê dîsa vegeřim herime deştê”. Ew meriva go: „Eva

meha han mehâ nisanêye, ha xweş dike, ha dike bager, bihar hê ne hatiye".

Gundî lédide tê rasti hêlîna ç'ivikê tê. Bala xwe didê çivik û cûcîkê wê hêlîna xweda wê h'işk bûne. „Ê, - divê, - ç'ivîka wî-wîtanî, te mala xwe xirab kir, ya mi jî serda danî".

880. Destebiratîya rûvî û aşuvan

Rûvî çû devê derê aş sekîni gote aşuvan, go: „Tu çi lawikekî delalî, k'es qîza nade te, tu ji ya mi bikî emê bivine destebira. Ezê birayê xwe bizewicînim". Aşuvan gote rûvî, go: „Em bira - bira". Rûvî go: „Bira, ezê qîza sult'an ji te ra binim". Go: „Bira tu karî?" Go: „Helbet ez karim, loma jî bûme destebirayê te. Qewata min p'îre; teyr, rûvî, gur, t'ev bin hukumê midanin". Aşuvan jê bawar kir.

Rûvî gazî teyra, gura û rûvîya kir, go: „Gelî hevala, birayê me nezewicîye, emê wî bizewicînim". T'eva jê ra go: „Tu zani, tiştê ko tu bêjî em li ber te sekînine". Rûvî got: „Emê qîza sult'an ji birayê xwe ra binin". - „Ê, - t'eva go, - h'eyran em nikarin binin". Teyrê sirim go: „Belê, welle, em karin binin". Rûvî go: „Emê bi k'êf, de'wat heşine ber derê sult'an, bira rûvî t'emam dîvê xwe hildin û dora qesrê heşin û bîn, gur jî bikine zûre-zûr, teyr jî bira ser serê qesrêda bifirin. Ê qîza sult'an derê balkonê t'emaseke li gura, rûvîya û teyra. Bira teyrê sirim xwe xijî serê wê bike, p'encê xwe baveje p'orê wê, bira we bilind ke bine li aş dayne; emê birevin bîn birayê xwe markin".

Rabûn çûn. Gura kire zûre-zûr, rûvî reqîsîn çûn û hatin, teyr jî ser serê qesrêda difirin, alem t'ev derketiye h'afa wan. Teyrê sirim bala xwe dayê, ko qîzik li balkonê sekîniye, hema xije vekire ser serê wê, p'orê wê li p'encê xwe pêça û wê ji balkonê hilanî û bilind kir. Wê anî li aş danî.

Gur, rûvî û teyr t'emam revîyan hatin qîza sult'an li aşuvan mar kirin. Herkes çû mala xwe, ma rûvî, aşuvan û qîza sult'an. Meheke wan qedîye rûvî go: „Ezê t'eseliya birayê xwe bikim çika çewaye. Divê, ezê birayê xwe bicêrbînim. Meriv hene başin, meriv hene xayînin". Rûvî xwe li devê aş mirand, go: „Çika wê li min xuyî bike anî na".

Aşuvan ç'e'v li rûvî k'et, ko va rûvî h'işk bûye. Meş û k'êşê wî, bîna geniyê wê tek'eve aş, rabû aşuvan rahişte lingê wî bi e'rdêra k'işand bir avite cihê,

nava avê, fitilî hate aş. Rûvî ji avê derk'et, hate devê derê aş lê kire gazi, go:

„Hey gidî, qerâşê kurê qerâşa,

Mi te kire zêvê mir û p'âşa,

Tê îro rabî bi lingê mi bigrî bavêjî cihê aşa?"

881. T'enê pê derziya mala bavê xwe didrûm

Tên bûkekê divin, bûk jî yeke bêşuret bûye, şuxul pê ne bûye.

Rokê xasiya wê derzî dide dêst, ku k'incekê birû. Bûk lê dinhêre idî boşe, divê: „Vê derziyê nikarim bidrûm, ez t'enê pê derziya mala bavê xwe didrûm, ew jî mi xweşa ne anîye".

882. Gê bela xwe dît

Gakî gele bêserî hebîye, çîqa merî dîtiye lêxistîye. Rojekê dide pey merivkî, mêrik diêve ser xaniyê xwe, ko ga lénexe. De xaniyê berê nimz bûne, ji h'êrîyê û xaliyê, ga dide pey hildik'şe ser xênî, wexta hildik'şe ser xênî simê wî tûjbûne xaliyêda diçine ç'e'l, zikê wî dimîne ser k'êran, p'iyê wî jî e'rdê nagrin, ne dikare rabe, ne dikare bik'êve. Cime't tê wekî gê bikujin, divê: „Çiyê we li gê nek'etiye, ga bela xwe dîtiye, berdin bira heê".

883. Ç'iyayê sê sale

Carekê du heval rêkêda diçin, yekî li wî yerî nas biye, lê ye dinê na. Rêva ç'iyakî mezin dibînin. Ew merîyê nenas pirs dike, divê: „Navê vî ç'iyayî çiyê?" - „Navê vî çiyayî Sêsaleye". Divê: „P'ah! Xwedê e'mr nede, wekî bive çar sale wê çiqasî bilind be?"

884. Du şivan

Du şivan dibîne hevalê hev. Rokê berî êvarê rō diçe ava şivan birçî dibin. Şivanek hevalê xweyî dinêra divêje: „Kuŕo heê hinekî şîr bidoşe bine bixun, belkî t'êr bin".

Hevalê dinê kodik hiltîne diçe şîr didoşe tê. Rêva lingê wî rāşiqitî, go: „Vih". Şivanê dinê go: „Kuŕo, çi bû?" Go: „Şîr çeliqî". Go: „Kuŕo, ho şîr neŕijîya?"

Go: „Na”. Go: „Lê çi digeri?” Go: „Kodikê digerim”.

885. Axa û berxik

Axek hebû berxikekê wî hebû, xast ku berxike xwe şerjêke. Berxik bi e'mrê xwedê pêra k'êlimî: „Ez dixazim tu min şerjênêkî heya sala min t'emam dibe”. Axa go: „Berxik can, ez te şerjênakim heya sala te t'emam dibe”.

Pişti ku sala wî t'emam bû, go: „Berxik çawani? Dixazi ez îsal jî te şerjênakim”. Go: „Na! Bese!” - „Ê, - go, - çima bese? Diniya xweşe, ronkaya dinîyayê şirine”. Go: „Na! Bese! Mi her çar nîrê salê di: havin, payîz, çile û bahar. Sala bê tişteki xeynî vî heye? T'ine?” Go: „Na, sala din jî dîsa eve”. - „Ê, - go, - wekî tiştê t'eze t'une mi şerjêke”.

886. Xortê xwayê cibilet

Xortek mala K'oroxlî bû mêvani. K'oroxlî neyî mal bû. Sibê zû xort rûbû rûk'et çû. Çaxê xort rûk'et çû K'oroxlî hate hundur, dîna xwe dayê, wekî mêvanek ji mala wî derk'et çû. K'oroxlî pirsî jina xwe: „Ew çi merî bû?” Go: „Xortek bû, mala me îşev mêvan bû, vespê zû rûbû rûk'et çû”. - „Ê, tiştê xwar xort yan na?” Jina wî got: „Welle, K'oroxlî, îro mala meda te'ştê t'une bû, mêvan te'ştê nexwar”. - „Ahan, - go K'oroxlî, - ewa wê dengê min derxe dinîyayê, wê bêje: „Mala K'oroxlî te'ştê t'unebû”. Go, ezê pa'ra peyk'e-vim, herim lêxim bikujim”.

K'oroxlî hespa xwe ajot, xwe gihande xort. Ewî dîna xwe dayê xortekî t'evk'etî, başe, go: „Xorto, tuyî cahilî yan ahilî?” Xort go: „K'oroxlî, raste ezi cahilim, le aqilê min ye ahilane. Ez ku'fê ocax zademe, min mala xweda ew gilî diye”. K'oroxlî go: „Xorto, he're, tuyî azayî ez hatim minê tu bikuştayî, çewa k'ivşe tu xwayê cibileti, lêxe he're”.

887. Qerewilê lodê

Lodê gundekî dişewitandin. Gundîya anî ew meriyê lod dişewitand girtin kirne qerewilê loda.

Mêrik êvarê hate mala xwe, k'incê xwe êxist k'ete nava cî faza. Jina wî gotê: „Ku'ro, rabe, ne tu qe-

rowilî? Wê lodê xelqê bişewitînin". Mêrik got: "Qîzê, lod mi dişewitandin, wekî ez neşewitînim, wê kî loda bişewitîne?"

888. Teyrok ser zewîya k'e bibare? *

Wextekê bû e'wr. Zûda gulixayî bû, hela he şilî nehatibû. Bû e'wr, jinikeke pîr derk'ete derê malê, dîna xwe dayê ç'ilkê baranê davên. Navê kuşkî wê E'li bû, navê kuşkî wê jî Welî bû. Go: "Te'vî, bextê, teme, hema bigre ser zewîya E'li û Welî".

H'evêkî baran barî, paşê teyrokê t'ev kir. T'ev kir, go: "Hema ser ya gîşka, ser ya gîşka bibare, ser ya gîşka bibare!"

889. Zirîniya k'erê

K'erek, devek jar bûn, xweyê wan ew hiştine serê ç'iyê lêdan hatin malê xwe.

K'er û deve ç'êrîn, wextekî k'ok' bûn. K'erê rojekê gote devê, gotê: "Bira!" Gotê: "Çiye?" Got: "Îro zîra min hatiye". Devê got: "Bira, bi zorkê em ser xweda hatine, piştî me qenc bûye, tuyê bikî zîre-zîr vandra meriyê me bih'esin, wê bên me bivin herin barkin, dîsa piştî me kulkin". K'erê go: "Na, zîra min hatiye, ezê bizirîm!" Welle, k'erê kire zîrê. Kavranek wêda dihat, devê wana westîya bûn. Dêna xwe dan dengê k'erêkê tê. Bazirganbaşî go: "Kuŕo, kuŕo, ca herin binherin k'a ew dengê çî k'erêye wêderê tê". Yek çû dêna xwe dayê k'erêke, deveke. Hat go: "Bazirganbaşî, k'erek, devek bêxayî wê dera hanin". Go: "Kuŕo, herin bigrin, binin werin".

Xûlamê bazirganbaşî çûn k'er û deve girtin anîn. Wan herda jî bar kirin, ajotin. Gelekî çûn, k'er westîya. Bazirganbaşî got: "Kuŕo, binin barê k'erê k'erêva hildin daynin ser devê". K'er û barva hildan danin ser devê. Hatine gelikî k'ur, devê gote k'erê, go: "Bira!" K'erê go: "Çiye?" Go: "Lota min hatiye, ezê bidime lotika". K'erê go: "Bide xatirê xwedê, tuyê bidî lotika ezê bik'evim, vî gelîda gilorbim p'irtî-p'irtî bim". Devê got: "Çaxê min digote te neke zîre-zîr, te digo, na zîra min hatiye, hatin em girtin, anîn hatin kirne vê rojêda. Welle, lota min hatiye, ezê bidime lotika". Devê da lotika. Wekî devê da lotika k'er ser devê k'et, gelîda gilor bû p'irtî-p'irtî bû.

890. Qewitka ber bê

Yek bi devê diçû, qewitk davit devê xwe. Bê lê-dixist tişt nedik'et devê wî. Hevalê wî jê pirsî, go: „Ew, çiyê tu duxuî?” Go: „Ba ku haya bê, qe tiştêk”.

891. Nimêja melle

Go, şivanek çû bajêr, dît, ku melle ser minarê bang dide. Ji yekî pirsî, go: „Ev çî dibêje?” Gotê: „Nimêjê dike”. Şivan pirsî: „Nimêj çiyê?” Go: „Nimêj nimêje”. Go: „Tu bi xudê kî, ma zirara pêz têda t'une?” Go: „Na, zirara pêz têda t'une”. Şivan go: „De bira bang bidê çîqa dilê wi dixaze”.

892. Du deve

Du deve xûşkê hev bûne, beriyê ç'êriyane. Yek ç'êriyaye daye devê yê dinê. Deve gotîye: „Xûşkê, ez jî diç'êrim, tu jî diç'êri, tu çîma diç'êri didî devê min?” Deva dinê gotîye: „Ê, xûşkê, kurmeta dinêra çî?”

893. Xort û kalê

Carekê xortekî cahil gayê wî barkirî pêşiyê rêda diçû. Kalek rast hat, xort pirsî, got: „Apo, apo, tu nizanî ezê zû bighîjime malê?” Kalê gotê: „Kurê min, wekî tu hêdî-hêdî bajoy tê zû bighîjî malê, wekî tu zû-zû bajoy tê dereng herî malê”. Xort t'irê kalê xweşiyê xwe pê dike, guh neda xebera wî, gayê xwe ajot jê derbaz bû, lezand zû bighîje mal, rêva ga t'eqîya.

Kalê gihîştê, dît gayê xort t'eqîyaye. Xort go: „Kalê, loma te digot zû-zû bajoy tuyê dereng bighîjî malê?”

894. Sonda diz

Rojekê dizek diçe mala nasekî xwe diziyê dike. Du-sê pezê wî tîne şerjê dike dixwe. Nasê wî pê dih'ese, tê malê, navê wî hiltîne, dibê: „Filankes, te pezê min diziyê?” Diz divê: „Ê, bira, çîma ez kor bûme, nava pezê dinêda ez bêm pezê te bidizim? Dixwazî ez te ra sond bixum. vêsbe şebeqê”.

Go, serê Xiç'ê, serê Niç'ê,
Vî destî hat vî destî çû,
Gur-gumanê min tê neçû.

Nasê wî bawar dike û xwexwe duşurmiş dibê, di-
vê: „Wekî ew haqa sond dixwe, dizê pezê min ne ewe”.

895. Ardû çî meṛane?

Gundekîda kalek û qîza wî diman, havîne gundî
gişk xweṛa ardû berev dikirin, qîzik dibêje: „Bavo, em
jî xweṛa ardû berev kin”. Bav divêje: „Lao, h'eta zi-
vistan bê ezê bimirim, berev dikî heṛe xweṛa berev
ke”. Qîzik dibêje: „H'eta zivistan bê ezê jî mēr kim,
îda ardû çî meṛane?”

Wa dimînin, zivistan tê, lê ne kalê dimire ne jî
qîza wî mēr dike. Axiriyê herdu jî xanîyê sikî-sarda
bê ardu dimînin.

896. Derew derewe - çî ce, çî genim

Carekê dewletîkî xwest şer bavêje cînarê xweyî
k'esîv, çû cem qazî, go: „Cînarê min ji ç'e'lê du bar
genim dizîye”. Qazî lê pirsî: „Şe'dê te k'îye?” Go: „Şe'-
dê min xulamê mine”.

Gazî xulam kirin, qazî go: „Te çî dîtiye?” Go: „Fi-
lankesê du bar ceh ji ç'e'la axayê min dizî, mi bi
xwe dît”. Go: „Kuro, axayê te dibê: genim, tu dibê:
ce?” - „E, - go, - qazî, derew derewe - çî ce, çî ge-
nim”.

897. K'eşîşê Titwanê mir û millet bi xweṛa kuşt

Go k'eşşek hebû li Titwanê. Tişteke qenc t'u ca-
ra nekir miletî. Mirina wî hat wesîyata xwe nivîsî: „Ku
ez mirim, mi li ser darê daliqînin panzde roj”.

K'eşşe mir, millet wî daliqand. Piştî çend roja es-
kerê Rômê hatin gund û k'eşşe dîtin daliqandî, Esker
gotin: „K'î k'eşşe kuşt?” Millet go: „Ew wesîyata wîye”.
Eskerê Rômê bawar nekirin, millet girtin, û t'eva kuştin.
Ji hingêda divêjin: „Filankesê, weke k'eşşek Titwanê
kir, mir û millet bi xweṛa kuşt”.

898. Rêşo li Beşo kin û li ava mezin derbaz kin

Go mîr çûbû Cizîrê bi şuxulva. Xulamê wî ji malê gesta mîrê xwe li Cizîrê kir. Hate li ba mîr, dî ko mîr rûniştîye di civata qaymaqam û welîyê Cizîrê. Xulam gotê: „Mîrê min, min divê ez tiştekî bêjime te". Go: „De bêje". Xulam gotê: „Ez xulam, yê sala hat nav mala. Me li ber danî ne hilanî, me rabû serê wî ji nav mila hilanî, te hilanî mîrê min yan te danî?" Mîr go: „Erê mi hilanî". Xulam gotê: „Îjar em çi bikin mîrê min?" Mîr gotê: „Herin zûka Rêşo li Beşo kin û li ava mezin derbaz kin". - „E, - xulam gotê, - mîrê min mi hilanî".

Xulam çû. Qaymeqaym û welî ji mîr pirsîn, gotinê: „Bi şerefa mêranîyê, tu bêjî me ew xulamê te çi gote te?" Go: „Xulam gote min, go: „T'eh'sîldarê paz hate gund û gelekî p'ere xast. Me rabû bertîl civand û danî ber. Ewî got, ez bertîla nastînim. İca p'erê millet nebû, ko bi t'emamî bidêtê. Rabûn serê t'eh'sîldar jêkirin". Mîr gote wan: „Mi gotîye xulamê xwe, herin konê rêş daynin ser piştî qantîra spî û li ava mezin derbaz bibin, ji boy serê hewa neyê birin".

899. Xercê Misirê û peyayê sivik

Berev dîkin xercê Misirê yê hevt sala, duşurmîş dibin, çawa bikin ku zû xerc bigihînin p'adşê Misirê. Divên k'ê bibe, k'ê nebe, divên peyayî sivik bive. Çûn peyayê sivik anîn, peyayê sivik k'êwrîşk bû. Xercê Misirê: p'ere, dikine stîyê k'êwrîşkê, êvar serda te. Nîkarin êvarê bişînin, divêjin: „Te'riye, nagîje cî. Divên, em cîyê wî çê kin bira bimîne sibê herê". Rêdîbin cîyê wî çê dîkin axilê pêzda, nîrê ga didîne ber, wekî dernek'êve neçe. Lédîxin diçin. K'êwrîşk banzdide dîre-ve diçe.

Sibê rêdîbin dîna xwe didin peyayê sivik t'une. Divên: „Kuŕo bavo, gazî aqîlbend kin". Aqîlbend hat, go: „Kuŕo bavo, k'êwrîşk k'uda çû?" Go: „Heye t'une qu-la nîrîra çû".

900. Xercê xwe jî dida, serê xwe jî dişkênand

Go axayek hebû li sincaqa ji sincaqê Cizîra Bota. Salê carekê cendirmê t'irka dihatin ji axayêd kurmanca bêş distandin. Wextê dihatin cem axayî û beş dixwastin, bêş ne dida. Cendirmê t'irka çi dikirin nediki-

rin ewî bêş ne dida. Paşîya paşî cendirmê t'irka lêdixistin û serê wî dişkênandin. Wextê ku serê wî dişkênandin ewî di cîda xercê xwe dida. Ev axa mir, kurê wî cîyê wî girt.

Salek qulibî, cendirmê t'irka dîsa hatin. Wextê ku bêş ji kuřik xastin, ewî pêra-pêra bêşa xwe da. Xelqê gund gotinê: „Lao, tu çi bêziravî, tirsonekî?” Go: „Çima, xêre?” Xelqê gotinê: „Welle, cendirma ji bavê te bi dilekî wa xercê xwe nadistandin. Gotinê, welle, lêdixistin, - ne dida, ew ditirsandin, - ne dida, h'eta serê wî neşkênandana ewî mecidîyek ne jî dida wan”. Kuřik gote wan: „Ma paşîya paşî dida yan ne dida?” Gundî gotnê: „Belê, welle dida”. - „Ê, - go, - k'ara wî çi bû, ne xercê xwe jî dida serê xwe jî dişkênand”.

901. Na, rûvîye!

Mêrik û jina xwe çûne nava zevîyê. K'ewrişkek rābû pêşîya wan rēvî. Jinikê gote mērê xwe, go: „Rûvî”. Mêrik go: „Na, jinek, ew ne rûvîye, ew k'ewrişke”. Jinikê go: „Na, rûvîye!” Mêrik go: „Na, k'ewrişke!” Herdu kire şer. Ewî go: „K'ewrişke”, jinekê go: „Na, rûvîye”.

Êvarê mēr û jin t'evayî hatne mal. Jinik çû cîyê xwe danî xwe dirêj kir rāza. Mêrik gotêda: „Qîzê, rāve hine nan mēra bine em birçîne”. Jinikê go: „Tu bêjî rûvîye, ezê rāvim, tu nevêjî rûvîye, ez rānavim”. Mêrik got: „Welle, k'ewrişke”. Ewî kir nekir jinek rānebû. Mêrik rābû çû xwexwe nan anî danî ber xwe, nan xwar, rābû rāza h'eya sibê. Sibê rābû gote jina xwe: „Qîzê, rābe mīra hine nan bine, ezê herime cot”. Jinikê got: „Tu bêje rûvîye?” Mêrik got: „Welle, k'ewrişk bû!” Jinik rānebû.

Mêrik rābû lêda çû cot. Mêrik êvarê cot zivirî hat, dēna xwe dayê jinek wê dîsa nav cîyê xweda rāzaye, ne tendûr dadaye, ne nan pe'tîye. Mêrik gotê: „Qîzê te çima nan ne pe'tîye? Tendûr danedaye? Xarin çenekiriye?” Jinikê got: „Bêje rûvî bû, ez rābim, yan na ez rānabim”. Mêrik got: „Welle, k'ewrişk bû!” Go, qîzê rābe ewî gilî t'erk de, şuxulê xwe, e'melê xwe, mala xwe bike”. Go: „Bêje rûvî bû, ez rābim yan na ez rānabim”. Mêrik go: „Welle, k'ewrişk bû!” Mêrik go: „Qîzê, binhêr ezê herim bêjime cînara, werin jina min dimire, h'alê xwe t'unîne”. Go: „Bêje rûvîye ez rābim yanê na ez rānabim”. Mêrik go: „Welle, k'ewrişk bû”.

Mêrik gote cînara: „Werin, jina min nexwaşê, di-mire, h'alê xwe t'uneye". Der-cînar hatne ser hev, dîna xwe danê jinik nexwaşê, h'alê xwe t'uneye. Mêrik gote jinikê: „Qîzê rabe, bese". Jinikê got: „Bêje rûviye ezê rabim yan na ezê bimirim". Mêrik go: „Welle k'êwrişke!"

Sekinî, jinikê ç'e'vê xwe girt, xwe mirand. Mêrik go: „Qîzê rabe, ezê bêjime xelqê jina min miriye, wê te bivin ç'e'l kin". Jinikê got: „Bêje rûviye ezê rabim yan na ez ranabim". Mêrik got: „Welle, k'êwrişk bû!" Mêrik rabû gote cînarê xwe, go: „Werin, jina min miriye". Cînarê wî hatne ser hev, dîna xwe danê jina wî miriye. Ava wî germ kirin, k'efenê wê ker kirin. Mêrik devê xwe kire guhê wêda got: „Qîzê, rabe, wê bivin heřin bişon, têne t'abûtê bivin ç'e'l kin". Jinikê got: „Bê rûviye, ez rabim". Mêrik got: „Welle, k'êwrişk bû!"

Hatin, jinik hildan birin çûn k'incê wê êxistin, şuştin, k'efen kirin, kirne t'abûtê. Mêrik disa devê xwe kire guhê wêda, go: „Qîzê, rabe binhêr tu kirine t'abûtê, wê te bivin ç'e'l kin". Jinik got: „Bê rûviye, ez rabim yan na ez ranabim". Mêrik got: „Welle, k'êwrişk bû". T'abûta jinikê hildan birin çûne ser merzela. Danîne ser merzel, mêrik devê xwe kire guhê wêda gotêda: „Qîzê, rabe binhêr tu anîne ser merzel, ay wê te têne hundurê merzelda, t'ijî ser te xalî kin". Jinikê got: „Bêje rûviye, ez rabim yan na ez ranabim". Mêrik go: „Welle, k'êwrişk bû!"

Welle, jinik kirne merzelda, mêrik gote xelqê go: „Bisekinin, jina mine, eva bîst sale me t'ev derbaz kirîye, ezê bik'evim hundurê merzel xatirê xwe lê bizazim, derk'evim". Mêrik k'et hundurê merzel, devê xwe kire guhê wêda, go: „Jinik, binhêr tu kirine hundurê merzel, wexta wê ser te t'ijî xalî kin. E'vda xwedê, were vê yekê neke, zarê te hûrin, rabe me heřin". Jinikê got: „Bêje rûviye, ez rabim". Mêrik got: „Welle, k'êwrişke!"

Mêrik hundurê merzel derk'et, t'iye ser xalî kirin.

902. E'yneta melle

Melle jina wî hebû, golikê wî hebûn, îja herro herro ewî jina xwe qirka hev digirtin, ewî digo: „Tu golik bive heře avê", ewê digo: „Na! Tu bive heře avê". Ser golik dikirne şer. Melle rojkê hat, got: „Jinik, go, ha nabe, were şivê zû k'ê me xeverda, ew golik bive heře avê". - „Ê, - go, - bira be". K'incê xwe êxistin k'etine nav ciya. Ne jinikê xeverda, ne melle xeverda.

Sivê zû melle hela řazayî jînik řabû k'incê xwe xwe kir, - ê k'ulfet zû řadibe, - k'incê xwe xwe kir, serginê xwe hilda çû mala cînar. Dîna xwe dayê agirê xwe kirîye, tendûra xwe dadaye, de k'ulfete îdî hev-
 řa xeverdidin. Qasî du seh'eta sekîni vegerîya hat.

Ew gava çû yekî din pey hate mala wana „Roja te xêr!" Dîna xwe da yekî cî-nivîna řazaye, „Roja te xêr!" - dey nake. „Kuřo, tu lalî?" - dey nake. „Tu kerî?" - dey nake. K'êra xwe derxist anî tûj kir, melle řakir danî ser qunê, k'êra xwe anî hat da rûyê wiya rûyê melle jorda t'imam kur kir, melle dey nekir. T'imam h'ilû kir. Go: „Hemîn deyn nake, lale, xwedê daye min". Řabû k'ete nav mala melle, orxanek anî hat rû vekir, çî malda hebû kire nava rûyê orxanê da ser milê xwe, yalla ya xwedê lêda çû.

Qasî sekîni jînik hate mal, dîna xwe dayê yekî cahil wê nav mala wanda rûniştîye. Serê xwe ha dirêj kir, go: „Kuřo, ew mêrê mine. Na, mêrê min rûyê wî hebû, ev bêrûye. Ew ç'e've mêrê mine". Erê, serê xwe ha dirêj kir carke dinê paşda hat „Ne mêrê mine, canim mêrê min rûyê wî hebû, eva rûyê wî t'une. Kuřo, go, melle!" - „Aha, - melle go, - te xeverda? Golika tê bivî avê". - „Kuřo melle, xwedê teva bê xezavê, erê ezê golika bivime avê, lê k'a rûyê te?" Go: „Welle, tu rûya divêjî, hela herê binherê malda qe tişt maye?" Go: „Çawa?" Go: „Yek hat mîra xeverda mi pêra xever neda, k'êra xwe derxist rûyê min kur kir, řabû malda çî hebû t'op kir kire rûyê orxanê bir çû, t'eze îdî çî bikim?"

903. Nêç'îrvan û jîna wî

Yekî lotî çû dewlika cêrekî dit, - ne cêr wekî dişkê ç'emlê wî pêva dimîne, binê wiya derdik'êve, - anî hat kire turka xwe. Yek jî heye nêç'îrvane, h'ewasa wî usa ser nêç'îrê tê, çuye nêç'îra xwe.

Lotî çû dîna xwe da jîna nêç'îrvan ber dêrî sekinîye. Jînik pirsî: „Ha birango, ew çîye tu difroşî?"

Go: „Qaqizmane,

Ha dikim, - e'rde,

Ha dikim, - e'zmane".¹

Go: „Bavo, ez bextê kurê teme, mêrê min nêç'îrvane, ew mi lazime, binê ezê bik'îrim. Bahayê wî çîye?" Go: „Bahayê wî girane". Go: „Welle, bahayê wî bêje, bahayê wî çiqas giran be ezê bidim, mêrê min nêç'îrvane, ezê mêrê xweřa bik'îrim". - „Bahayê wî, - go, - hoda-zirîyê hane", - hode-zirîyê mêrê wî jî wêderê dar-

dakirî bú. „Ê, - go, - ezê bidime te, dilê mêrê xwe bik'irîm". Hode-ziriyê mêrê xwe anî hat dayê. Mêrik hilda çû. Mêrik bira bik'eye ser rê: „Yalla ya xwedê"-pe'niya pêvake, lêda çû. Evarê mêrê wê hat, berda çû k'enîya, „Ê mero, - go, - mi tişkî çawa tera k'irîye" - „Qizê, - go, - te çi k'irîye? E'vda xwedê, te çi oyîn kirîye?" Go: „Mi tişkî usa k'irîye qe ba t'u k'esî t'u-ne". - „E'vda xwedê, k'a bine were çiyê?" Nava p'ina pêça bú, vekir,

Go: „Binhêr Qaqizmane,
Tu ha dikî, - e'rde,
Ha jî dikî, - e'zmane,
E'sil ya nêç'irvane".

Mêrik dîna xwe dayê, „Qizê, - go, - te çi daye te k'irîye?" Go: „Mi hode-ziriyê te dayêda". Hilda e'rdê da, go: „Ez go'ra bavê teda ha-ha bikim, eva çiyê? Devê cêrane te k'irîye". - „Çawa devê cêrane?" - „Devê cêrane, tu xapandî. Qizê, - go, - k'uda çû?" Go: „K'e-tîye rîya hanê çûye". Mêrik da pey, lêda çû.

Mêrik dîna xwe dayê ewê hat sîyarek daye pey. Mêrik çû pišta xwe da kevirî sekini. „Qurban, - go, - te qe ne dît meriv virra hatin çûn?" Go: „Erê welle, merivek hat çû deste hode-zirî jî ser pište bú". Go: „Zû çûye dereng çûye?" Go: „Welle, eva le'zek heye çûye, divek tu bighîjeyî, divek neghîjeyî". Go: „Lê ez ça bikim bigînjimê?" Go: „Ez tişkî tera bêjim? Go, were pišta xwê bide evê kevirê hanî, ev kevir kevirê mirazane, wekî pišta xwe lê bivim kevir wê jorda bê xarê. Pišta xwe bide. h'eta ez diçim hine av dixwim û dîsa werim pišta xwe bidim, tu dîsa here". - „Ê, - go, - h'eyran, zû çûye dereng çûye?" Go: „Eva le'zeke çûye. Go, lê ew dike: yek, dudu, yek dudu, hespê te dike: yek, dudu, sisê, çar". - „Ê, - go, - wekî usane ezê peya bim he'rim".

Mêrik wêderê peya bú çû pišta xwe da wî kevirê wîya. Rabû hespê mêrik sîyar bú „Yalla ya xwedê". „Ê, - go, - h'eyran, tu k'uda diçî, tu were ber kevir bisekne bira mirazê te bike". - „A, - go, - xwedê mirazê min kir. Tu jî bisekne h'eta xwedê mirazê te dike. Ber wî kevirî bisekne". Hespa xwe ajot lêda çû.

904. Biratiya gur û rûyî

Gur û rûvî bûne birê hev, çûne serê ç'iyakî dîna xwe danê hespek va serê ç'iyê xwêra diç'êre. Gur gote rûvî: „Ku'ro, - go, - wekî evî hespî bavêjine e'rdê eva besî meye". Rûvî gote gur, go: „Bira, ez xwe

lêxim berê yan tu xwe lêxî?" Gur gote rûvî: "Berê tu xwe lêxe". Rûvî gote gur, go: "Bira, dêla min bûye gûrs?" Gur got: "Erê". Go: "K'askê ç'e've min t'ijî xûn bûne? Tamarê stuyê min rābûne?" Go: "Erê". Go: "Miyê serê min biz-bizî bûne?" Go: "Erê". Rûvî kir ku lêxe, hespê lingê xwe bilind kir, rûvî paşda ziviri. Gur go: "Bira, te çîra xwe lēnexist?" Rûvî gotê, go: "Bira, so-lê lingê wî nivîsîne farizî, wekî ez xwe lêxim ditirsim bive carizî". Gur gotêda: "Rûvî ziravqetiyayîne, tirso-nekin. Go, bira, k'askê ç'e've min t'ijî xûn bûne? Tamarê stuyê min rābûne?" Rûvî go: "Erê". - "Dêla min bûye gurs?" Go: "Erê". Welle, gur xwe lêxist. Hespê refesek gur da gur piştostan k'et, vîjikê qûna gurra avit. Rûvî hat go: "Bira, de rabe, wexta laqirdiya nîne, h'eneka nîne". Gur gote rûvî: "Xwedê mala dere-wîna xirav ke, eva vîjka h'enekane!"

905. Dîk, k'êresû, werdek û rûvî *

Dîk, k'êrasû, werdek bûne hevalê hev, go: "Emê herne h'ecê. Çûn rāstî rûvî hatin. Rûvî dêna xwe dayê dîk, k'êresû, werdek wê diçin. Go: "Hûnê k'uda herin?" Go: "Emê herne h'ecê". - "Ê, - go, - ezê jî werā bêm, ez jî hevala digêrim". Erê... Rûvî birin çûne ber ç'em, go: "Wekî em ha herin rē dūr dike. Lê, go, vira bin ç'iyê qule, emê qulêra herin". Rûvî bir kire qula xwe. Kire qula xwe, dêla xwe da ber sekini. Sekini, dêna xwe danê rûvî girtine. Rûvî gote dîk: "Dîk!" Go: "Çiye?" Go: "Ezê te bixum" - "Çima?" Go: "Tu şev, go, hê êvarê, tu bang didî, go, xelq diçe, lingê wan surê dibe, go dişêlinin. Go, na, ezê te bixum" - "Na, na", - dîk go, dîk xar.

Gote werdekê, go: "Tu diçî, ba gola tu hêlîna xwe çê dikî, cûkê te dik'evine nav avê, go, zar tēn, cûcûk xwe dikine binê avê, zar dixeniqin. Go, ezê te jî bixum". Ew jî xar.

Dor hate k'êresiyê. K'êresiyê girt kire devê xwe, go: "Tu ber xelqêva rādivî dip'irî p'irî", go, xelq ditirse, e'rdê dik'eve". Ija k'êresiyê lê pirsî: "Rûvî, - go, - tu haqa merivekî serwextî, hemî tē min bixwîy, go, e'slê te çiye? Go, e'slê xwe mîra bêje". - "E'slê min, - go, - mehemdiye". Devê wî vebû, dêv firî derk'et çû. Çû dera hanê, go: "Ija te çîra go, mehemdîme, te bigota, ez kurt h'esinîyê t'arême".

906. Hevatiya şêr û rûvî

Şêr mêşekêda nêçîrê dikir. Rojekê rûvî hat dît şêr kal bûye, îdî ancax digere, go: „Şêr, nayeyî em bivin destebirakê hev, hevra nêçîrê bikin?” Şêr go: „Rûvî, ez îdî kal bûme, nêçîrê min nabe”. Go: „Baş, ezê nêçîrê bikim, t'enê bira navê te ser mi hebe. Ezê bînim emê t'evai bixun”.

Carekê rûvî diçe nêçîrê dike, tîne p'ara vedike. Şêr hinekî ser xweda hat, zor da rûvî. Carekê rûvî gotêda: „Bira, mala we pê çi tene bendê?” Go: „Ko pišta me bidine darê qalîn, em tene bendê”. Rûvî anî hat şêr dara qalîna girêda, k'enîya. Şêr hêrs k'et qewata xwe civand k'endir-mendirê rûvî qetand. Rûvî dîsa ber dilê şêrda hat, go: „Bira, em birê hevin, tu dîsa rastiya xwe mîra navêjî, ku tu çi teyî bendê”. Go: „Bira, herd t'ilîyê minî beranî bidine ser hevdu parava girêdin, wê hingê ezê werime bendê”. Rûvî usa kir, t'ilîyê wî p'arava da ser hevdu pê jîka kewên girêda, dûr sekînî pê k'enîya. Şêr destê xwe h'ejand, jîk t'ilîyê wî birî gîhande hestî, jîk neqetiya. Şêr hate bendê.

Rûvî xweıra çû. Şêr usa sê-çar roja ma dest girêdayî. Rojekê hat ser qûç'ekê rûnişt ber bi tav ji xweıra duşurmîş bû. Mişk nav qûç'êda derk'et, go: „Şêr, go, tu çima usa bê me'deyî, ne xayê vî mêşeyî tuyî?” Go: „Mişk, derdê min ze'fe, ez çi tera bêjim, tuyê çi derdê min derman kî?” - „Ê, - go, - tu bêje, belkî ez jî qencikî tera bikim qasî xwe”. Go: „H'al-h'ewalê min rûvî eve, ezî ha girêdame û destê min naka venabe, ez belengaz bûme”. Go: „Wekî ez qencikî tera bikim, tuyê çi mîra bikî?” Go: „Mişk, ez bawar nakim”. Go: „De bizvîre pišta xwe bide min”. Mişk banzda ser destê wî, pê diranê xwe kot, kot, jîk birî. Destê şêr vebû, şêr lêda çû mêşe. Şêre hevalê wî hatin ber, gotin: „Çima diçî? Tê k'uda herî? Eva mêşê teye!” Go: „Wekî ez girtiyê rûvî bim, berdayê mişk bim, bila ew mêşe mi t'obe be, ez venagerim wê mêşeyî”. Serê xwe hilda mêşe derk'et çû.

907. Sê heval *

Sê merî xweıra bûne hevalê hev k'etne rê, lêdan çûn. E'mrê xwedê bû e'wr, tavî baranê girt. Qeyek k'ete pêşiyê. Xwe dane ber qeyê, go: „H'eta baran vedike, tavî derbaz dibe emê lêxin hefin”.

Evan xwe da ber qeyê, qeya lê hate hev. Lê hate hev, hersêka hev nihêrî. Lê bû tarî. „Kuŕo, - go, - k'ê me gunek'are? K'a gunek'ariya k'ê me heye em mane virada?"

Yekî go: „H'eyran, gunê min kirî, - go, bavê min nexaş bû, zivistan bû, go, avê bûz dixast. Go, ez h'eta çûme ser avê, mi avê bûz bavê xweŕa anî, bavê min řazabû. Go, min t'as da ser destê xwe, mi deyn lê nekir. Go, mi t'as da ser destê xwe, ez ber bavê xwe sekinîm, k'engê ç'e'vê xwe vekir ez avê bidimê. Go, ez sekinîm, bavê min ç'e'vê xwe vekir, mi av da dêt, go, ç'ermê destê min t'asêva řabû. Destê min surê bir. Go, gunek'ariya mi kirî mi av dereng da bavê xwe" - „Kuŕo, - go, - malnexirab, ew çi bû? Ew gunek'ari nîne. Bavo, gunek'ari ya mine". - „Ê, - go, - gunê min ewe". Hinekî bû řonayî îdî hev ditin. „Kuŕo, - go, - wekî usane gunek'ar em herdin".

Yekî go: „H'eyran, gunê min kirî, ez gunê xwe bêjim. Zevîya min, go, çiyê çil p'alayî bû. Go, wekî zevîya min şîn dibû mi çil p'ale gere hilda bivra zevîya xwe bidirûya. Çi zevîya mi bîma, sibê p'ale çi biçanda dimir. Ez gerîyam min sî neh p'ale berev kirin yek kêmbû. Yek kêmbû, de, t'unebû. Ez sibê zû řabûm pêşîya p'alê xwe k'etim, go, de çi ji zeviyê dimîne bira bimîne. Ez çûme nav zevîya xwe, p'alê min zevîya xwe dirûn. Bû çaxê taştê, go, zivirîne nan duxun. Rê ber zevîya mîra diçû. Mi dîna xwe dayê merikî de'sek dêtsta hat derbaz be. Ez çûme pêşiyê „Qurban, tu p'alayî?" Go: „Erê". - „Qurban, - go, - wekî tu p'alayî îro were t'ev van p'alê min bixevite. Ez çi bidime te?" Gote: „Çi daye van p'ala bide min". Go: „Ezê qasî van p'ala jî bidime te". - „Çima h'eyran, - go, - eva îdî nivroye". Go: „Na, go, na ezê bidime te". - Go: „Ewê îdî tu zanî". Anî hat da rûniştandin, go, de p'ale de'sê xwe tûj kirîye, çiqarê xwe k'işandiye, xweŕa xeverda, go: „De were nên bixwe". Go: „Na, ez nanê te naxum". - „Çima?" Go: „Ez teŕa nexevitîme, evan xevitîne nanê te xarine, ez naxum". Go, mi kir-nekir ew merivî nan ne xar. Nan ne xar, go, p'ala řabûn. Mi dîna xwe da wîya, ew qasî du p'ala didrût. Ma h'eta nivro, go, nanê p'ala hat, çû serç'e'vê xwe şûst hate rûnişt „A, - go, - îdî nanê te mi h'elale, ezê heja nanê te bixum". Go, nanê min xar, em řabûn me dirû. Hé zû zevîya min xilas bû. Go, zevîya min xilas bû, naka heqê wî ba min t'une ez bidimê. Go: „Qurban, îşev were mala min, nanê min bixwe, ava min bixwe, sibê řabe heŕe". Go: „H'eyran, hergê xebata te heye tu sibê tê mi bidî xebatê, ezê

bêm". - "Na, - go, - h'eyran, xebata min t'une". - "A; - go, - ezê herim gundê hanî pêşva, xweṛa mişterikê bi-vînim, ez p'alame, ezê xweṛa bixebitim". Go, mi heqê wî nedayê. Ew meriv lêda çû. Qerez lêda çû, go, mi nanê xwe anî, mi ça kir nehat. Mi heqê wî da karkê. Go, mi ew kar berda nav pezê xwe. Baharê kara wî za. Go, kara wî za, bûne duda. Bûne duda, go, min avête ser pezê xwe, ça pezê min hene haqa roj min şîrê wana bona wê karê da wî, go, bi şîrê wê, ewa wê payîzê mi yeke dinê jî k'îrî. Go, mi yeke dinê jî k'îrî, go, usa hev zêde bûn. Pênc sala, go, nehat. Pênc sala, go, heqê wî ma usa ser min nehat. Go, min malê wî usa nav malê xweda xwey kir, usa zêde kir.

Wextekî, go, bihare, min dêna xwe dayê yek wê pîrsa mala mi dike. "Kuṛo, - go, - ew k'îye?" Çûme pêşiyê "Qurban, go, were, were, tu k'êyî?" De pênc sal k'etibû ortê, "Kuṛo, tu k'êyî? Tu pîrsa k'ê dikî?" Go: "Ez pîrsa filan malê dikim". Mi go: "Were, were ez nî-şanî te kim. Kuṛo, go, ez te nas nakim, tu kîyî?" - "Qurba, - go, - ez rojkê wî merîra xevitîme, îsal pênc sale, ez hatime heqê xwe". - "Ha, kuṛo, tuyî?" Go: "Erê". - "De were, were", go, mi bire mala xwe, h'eta nivro min nehişt herê, h'eta nivro pez hat. Min pezê wî, biznê wî veqetandin, bûye kerikî, go: "Aha, h'eyran, eva heqê te lêxe herê". - "H'eyran, - got, - tu mi ça dibî? T'îrane mi dikî? Tu çi dikî, eva heqê mine?" - "Kuṛo, - go, - heqê xwe nav dewleta min derxe herê, îsal pênc sale te aniye kirîye nav dewleta min". Go, welle, heyran neheqîya min min kirî, xira-bîya min kirî, go, min heqê wî dereng dayêda".

Qeya hê vebû, îdî hev dîtin.

Dîna xwe danê yê sisîya xwe qulç'ekê kirîye. "A, kuṛo, - go, - çi gune hebe yê wîye, go, gunê me t'u-ne". "H'eyran, - go, - îja ezê gunê xwe bêjim. Go, mala bavê min dewletî bû. Nanê gund xilas bibû. Çaxê gîhê û nan dirûtîne bû. Go, ç'e'lke bavê min hebû, t'îjî nan bû, gundî hatne ba bavê min, go: "Gere filankes, tu evê ç'e'la xwe derî vekî, nê nî bidî me. Go, him nanê te t'ezze dibe, him qenciya te dik'êve ser me. Go, wexta me nanê xwe dirû anî bêderê, go, emê xwexwe bidne pişta xwe binin tene ç'e'la te". Bavê min devê ç'e'lê vekir, nan da xelqê. Ez k'etme ç'e'lê. Lê gund da dilê min ze'f bûka yekêda hebû. Mi dikir-nedikir ew bûk mirâ rast nedibû. Go, mi go: "Bavo, nê nê ne-de wê malê h'eta bûka wana tê". Qerez, go, nan nedane wana, malxê malê hat, kevani hat, k'ê hat nedanê. Go: "Gere bûka te bê!" Go, bûk hate ser devê ç'e'lê, "Bavo, - go, - te nan da xelqê tu çima nê nê na-

dî me?" - "E xûşkê, - go, - tu t'eze hatî". Go, xira-bîya mi kiri, go, binhêr ser devê ç'e'lê ez ew bûne xûşk birê hev. Min nan dereng dayêda. Mi nan da h'emîya, ne da wê".

Derî lê vebû. Derî lê vebû, hersê rābûn, dane ser rîya xwe lêdan çûn.

908. Jina wezîre aqil *

P'adşa nava welatê xweda digere bi dewrêşî. Digere tê ber k'oçik-serekêra derbaz dibe, dîna xwe didê xanimek h'eta qefesê, bême'ne, xwe agûşkêra da-liqandîye, merî ne bike, ne bixwe. xanimê binhêre. "Canim, - divê, - eva çîye, horîye, p'eriye, çîye?" P'adşa dighîje ser t'ext, divê: "Hûn wê xanimê ji mîra tînin, - bînin, naynin, - min çan da".

Wezîr, wekîlê wîye pêra, divên: "Ewa te dit filan k'ûçê, ew jina wezîrê teye". - "Hey nabe?" - "Welle, serê bavê te, - divê, - jina wezîrê teye". P'adşa tîne tê wezîr dişîne, bi deh roja dişîne dewleteke dinê, wekî heêrê wêderê heleqetîyê girêde, bi wê me'niyê wezîr û çend hevalava dişîne wê dewletê, wekî êvarê heêrê herema wîya, herema wezîr, bona k'ulfeta wî.

Wextekî wezîr, heval û hogirê xwera diçine dewleteke başqe, p'adşa jî êvarê karête dide girêdanê, sîyar dibe diçe ber derê wezîr disekine. Cavê didine jina wezîr, divê: "Xanim, - divê, - p'adşayê mêrê te bû mêvanê te". Rādivê carîya, xulamxizmetk'ara pêşîyêda dişîne, çil p'ê nerdewan dik'evine bin milê p'adşê, p'adşê jêla tînine koçik-serê, gilî-gotin, derbazkirin, her kes diçe çîyê xwe, t'enê dimêne p'adşa û jina wezîr.

Jinik dîna xwe didê p'adşa gilîya berrā davêje, wekî yeqîn bona wê hatiye. nek bona tişkî dinê, bona wê hatiye, neta wî, merema wî ewe. Jinik îdî pêra bûk-tîyê nake, divê: "P'adşayî sax be, divê, sozê te ne ba dişo, ne jî baran dive, dive, serê min ber te mûye, k'ulfetim, ek'sîet'ekim, dara şkestîme. Divê, ezê çî bikim? Wexta te gotîye ezê çî bikim, ezê terā êmekekî hazir bikim, aha sivikayî tu êmek çerez bike, h'etani nanê te hazir dive, îja emê heêrin h'imamîş bin bēn, emê ser dem-dezge xwe rûnin bixun, vexun, derbaz bikin, îja ez ji terā tu jî ji mîra, îdî t'u ez dikarim ber te xeverdim".

P'adşa wî gilîyê jinikê, jina wezîr qebûl dike. Tîne tê sê hêka dide ber: yek sor, yek sipî, yek jî reş. Divê: "Gere tu ji hersêka jî loqekî çêkî". Hersêka jî dixwe. "P'adşa, - divê, - tu were rāst bêje, ay tişkî

ez tera bėjim, ji van hersęka k'ıjan te'm bų?" - "E'vda xwedę, - divę, - lema divęjin: „Jin p'orę wani diręje, aqilę wani kine", xwedę mala bavę te xirab ke, rasta, em bęjin ya sipi sipiye, ya reş reşe, ya sor ji sore, lę hundurę wana yeke, zerka wan yeke". Divę: „P'adşa, yeke, ne tu rast divęji, yeke?" - „Erę welle, - divę, - qıza qenc yeke". - „E lę, - divę, - k'ulfet t'emam ji yeke, ze'f ji ez bedewim, ne jina wezirę teme, ez ewleda te tēm, te ça qesta mi kiriye tu hatı vęderę? Axir jin t'emam ji yekin, te'ma jina ji yeke, e tu çıra te qesta min kiriye, axir ez ewleda te tēm, wezir ewledę teye, kal bavę wiya kal bavę tera wezirtı kiriye?" Gava vı gılı p'adşa dibhę bına mixekı sę yęşokę tu k'eranekı çamęda bik'uti, serę p'adşęda rüdinı. Divę: „Herę ser doşeka p'ęxember, tu xuşka min ez ji birę te. Ew yek nebiye u nabe xuşka min, dıya min, lela min". T'erka wı gılı dide. „Karęt!" - Karęt hazire. P'adşa dik'eva k'arętę tę ser t'extę xwe. Mora p'adşę węderę dik'eva mala wezirıda. Erę.

Wextekı, - em bęne ser gılı-gotinę wezir u hevalhogirę wıva, - ji wę dewletę vedgerę tę, tę cem p'adşę, divę, gılı vę formę da derbazkirinę, eva heleqetıya ha da derbazkirinę. Divę: „Ze'f baş!" - begemıyę didę, padşa, divę: „Te fınd kiriye".

Wextekı wezir vedgerę tę mala xwe, gılı-gotin, derbazkirin, dına xwe didę, oho, mor ber ç'evę wı dik'eva mora p'adşę. Morę hiltine vedke, mora p'adşę bų, mora wane de, ew nizane cima, wezirę wę dıwanę ewe. Divę: „Vęderę weki usane tişt heye, p'adşa ez şandime filan dewletę, axryęda ji hatıye mala min mora wı ji vęderę maye". Mehekı jina xweıra xeber nade. Ne dikare jina xweıra, tırsa p'adşę, yan bikuje, yanę gılıya bęje. Aşkele bę, bę: „P'adşa hatıye vęderę", nikare azırũke gılıya, lę mehekı pęra xever nade, idı rüyę węda naçe u t'ev ji ranazę. Zarę wı bi zarę jina wı nak'evin.

Wextekı, mehek heger dudu heger sisę, jınik dına xwe didę wezir ruya węda naę, pęra xever nade, de wezire, mēr u jinin, ew ji xanim, męrę wę ji wezir, çima gere tiştę usa hevę? Erę... Jina wezir qesta dıwana p'adşę dike, tę dıwanę, weki wı gılı bęje p'adşę. Cavę didine p'adşę, divę: „Jina wezirę te hatıye t'ewaçekę te bike, t'ewaçekę wę heye, hilbet xizmetekę hatıye". Divę: „Bęjnę bira k'erem ke bę". Jına wezir dırı vedike, divę: „K'erem ke lela min, k'erem ke", - divę. Węderę cı nişan didę, jınik rünani, de ek'siet'eke, dara şkestı pęşberı męra u sinotę rünani. „Han, gılıyę te ez dibhēm, bęje, lela min!" Wezir ji rünıştıye,

sînota wî gi rûniştiye. Dive: „P'adşa, p'adşayi sax be, wexta baxek hebe baxvançi mehekî guh nedê, du meha guh nedê, h'alê wî baxî wê ça be? Wekî guh nedê, wekî muqatiyê lê neke, wekî ji diza xay neke, qaçaxa xay neke, wî baxî muqat nebe, h'alê wî baxî wê çewa be?” Hersê wa xeber didin, qe sînot nizane çi gotin. Dive: „Wezîr, t'exmîna te!” - p'adşa jî gilî didê mêrê wê, dide wezîr. Dive: „T'exmîna te, a xûşka min got tiştî rast got, wexta baxekî merîya hebe baxvançi meha, roja, seh'eta, deqe-deqe muqat nebe, h'alê wî baxî wê çi be? T'exmîna te tu çi rê pêra divîni vî gilîra?” - „Ê, - divê, - p'adşa, baxvançiyê qijik çi bike, baxvançi wexta çû lepê şêrekî nav baxê xuda dit, tirsaxê şêr idî newêre here bax”. - „Tirsaxê şêr idî newêre here bax? Ha, - divê, - tirsaxê şêr? Hema usa?” Dive: „Belê, p'adşayi sax be”. Dive: „Ew şêr hene, dik'evne nava baxa baxa p'eřlemîş dikin, şov dikin, neheqiyê dikin baxada, lê şêr jî heye dilê sax diçe nava bax bîna wî derê, seyremîş dive, ze'v jî te lepê şêr têda ditiye, wekî dinê t'u zirara baxê hebiye?” Dive: „Na, serê te”. - „A, - divê, - wekî usane, gilîyê xûşka min raste”.

Ew ç'e've wî dinhêre, ew ç'e've wî dinhêre, sînot, andamê sînotê k'esek tiştêkî nizanin, ewê jinikê çi got, p'adşê çi got, wezîr çi got, lédixê êvarê diçe mala xwe. Serî bi jina xwe datîne, divê: „H'al-h'ewalê p'adşê ha, em bêjin pey têra hatiye vêderê, nava şêher seyremîş biye serik daye mi, lédaxe çuye, îjar çi wê yekêra heye, mora wî jî wêderê k'et”. Ew lepê şêr mora wiye.

909. Jina bet'er

Merivek hebû, wekî sibê rāribû serç'e've xwe dişuşt ewî digo: „Xwedê, tu min şêra, de'wa, merivê xirab xweykî”. Jina wî got: „Bêje xwedê, tu min ji jina bet'ere, zimane xweykî”. Ewî got: „Çi şuxulê min jina bet'er k'etiye, wekî xwedê min ji jina bet'er xweyke”. Jinikê gotêda: „Mêrik, de gilîk bû min têra got”.

Mêrik sibê rābû cotê xwe hilda çû zevîya xwe cot ke. Ew bira zevîya xwe cot ke, jina wî rābû çû kilo me'siyê t'eze k'irî anî hat p'inek şil kir, me'siyê xwe têda pêçiya û ew me'sî kire p'aşla xwe, nan mêrê xwe ra hilda çû serê zevîyê. Çû gihîşte mêrê xwe, mêrik cotê xwe da seknandin, wekî rûnê nan bixwe. Jinikê got: „Mêrik, tu çima cot berdidi, hinekî cot ke ez bivînim k'anê tu çawa zevîyê rādiki”. Mêrik seva

xatirê jina xwe cot ber neda, cotê xwe ajot. Jinik r̄ex cot k'et, paṛava, dizikava yek-yek me'sî ji t'orpê xwe derxist avête xeta cot. M̄erik cotê xwe paşda ser xetêda zivirand, hinekî ajot, dîna xwe dayê me'sîk wê xeta cotda. „Ho, ho, bişekne”. Gayê wî sekinî. M̄erik gote jina xwe: „Qîzê, qîzê, me'sîk wê xeta cotda, heṛe hilde”. Jinikê çû me'sî xeta cotda hilda anî. M̄erik carke dinê cotê xwe ajot. Dêna xwe dayê me'sîkî din jî xeta cotda. Ewî dişa gote jina xwe, go: „Jinik, heṛe ewî me'sî jî hilde”. Jina wî çû ew me'sî jî anî. M̄erik cotê xwe ajot, dêna xwe da yekî din jî, hinkî ajot, yekî diq jî. K'utasî ew me'sî m̄erik û jina xwe berev kirin û cotê xwe berdan, rûniştin herda xwera xeberdan. M̄erik got: „Çaxê min zevî avdaye me'sî hingê t'ev avê hatiye”. Jinikê gote m̄erik: „Kuṛo, dive me'sî t'ev baranê jî hatibin?” M̄erik gotêda: „E'vda xwedê, k'u hatiye hatye, tu van me'sîya bive mal, bavêje ser savarê, h'e-ta ez êvarê cot berdidim tême mal, xwedê kirîye qismet, emê bixwin k'utabû çû”. Jinikê got: „Erê m̄erik, xebera teye, ezê me'sîya bivim bavêjime ser savarê h'e-ta tu êvarê tēyî mal”.

Jinik r̄abû çû mal, me'sî avîte ser savarê hazir kir, kire bolmekê bir çû veşart. Sekinî êvarê m̄erê wê cotê xwe berda hate mal. Ewî serç'e'yê xwe şuşt, rûnişt gote jina xwe: „Nan bîne, ez birçîme”. Jina wî çû hine nan, hine dew anî danî ber m̄erê xwe. M̄erê wê got: „Qîzê, k'a ne te me'sî anîn, teyê savar çekira? Te çîra nan, dew aniye”. Jinikê go: „Kuṛo, me'sîyê çî, tu xewna divînî, me'sî xeta cotda?” M̄erik got: „Çawa, qîzê, ez zarîm çîma, ne me me'sî nav zeviyêda berev kir, te anî bavêta ser savarê me bixara?” Jinikê go: „Welle, m̄erê min dîn bûye”.

Herda kire şer, m̄erik r̄abû jinik k'uta. Jinikê kire hewar, hewar, go: „Hewar, çîarno, werin, m̄erê min dîn bûye, divê min me'sî nav xeta cot berev kirîye daye te, te çîma ne avîtiye ser savarê ez bixwim. Gundîno, çîarno, qe kesî dewr-zemana diye merî me'sî nav xeta cot, nava xweliyêda berev bike. Hewar, bextê weme, werin m̄erê min dîn bûye, wê lêxe min bîkuje”.

Sê, çar xortê cahil gihîştine m̄erik, m̄erik girtin pişta wî dane stûnê pê warisekî qayim girêdan. Çînar gelekî hatine ser hevdu berev bûn paşê bela bûn çûne malê xwe. Jinik rûnişt girîya, go: „Hewara xwedê, halê min, zarûê min wê cawa be? M̄erê min dîn bûye, ez, zarê xwe emê çawa e'burê xwe bikin?”

M̄erik stûnêva girêdayî duşurmîş bû, go: „Kuṛo, r̄astî jî meriv me'sîya nava xeta cotda bibîne? Eva

xewn bû min dît, ev çi hesav bû?" Mêrik gote jina xwe go: "E'vda xwedê, were min berde, rasti jî xebera teye. Me'sî naya xeta cot, nava xwelyêda bivîne? K'ê zane xewn bû, çi bû min dît". Jinikê got: "Xwedê min qurbana teke, tu ser h'emdê xweda hati?"

Jinikê rabû mêrik berda. Mêrik hat rûnişt, jinekê çû ew savar anî danî ber mêrik, lê me'sî ewê kiribû bin savar, savar berdabû ser. Jinikê gote mêrik, go: "E'vdê xwedê, nan bixwe tu vêsibêda birçiyî, ç'e'vê min rijiyayê".

Welle, mêrik pe'rik xar, pe'riyê duda me'sî binda xuya kir, hema mêrik zûzûka rabû çû ber stunê sekinî: "Qîzê, zû bike min girêde, dîsa me'sî hatine ber ç'e'vê min". Jinikê gotêda, go: "Were rûnê, were rûnê nanê xwe bixwe, çaxê min digo, mêrik, bêje, xwedê tu min jina bet'er xweykî, te digo: "Na". Ay jina bet'er ha tine serê meriya".

910. Yazîya xwedê *

Hebû-t'inebû p'adşak hebû, kurekî wî hebû. Sal sala diçe, meh meha diçe, kurê p'adşê diçe neç'irê, şev lê dive te'ri, şev dik'êve ser da. Diçe rasti gundekî tê. Devê rêda malek hebiye, dadgere malê, divê: "Mêvana xay nakin?" Divê: "Mêvan mêvanê xwedeye, ser ç'e'va, ser sera, k'erem ke xortê delal". Divê: "Welle, ez kurê p'adşeme, hatime raw û neç'irê te'ri mi k'etiye e'rdê ez mame derva".

Te'ji-t'ulê wî cî dikin, hespê wî cî dikin, tê xwera rûdînî, jinek jî ber zar buye, jêra zar dive. Jina mêrik ber zarêdane zar dive. Radizê xwedê qîzekê didê. Xayê malê divê: "Xortê delal, ser ç'e'vê mîra hati, welle, qîzek mîra biye, ezê qîza xwe p'êşk'êşî te kim. Ez qîza xwe gerekê bidime te".

Gedê qîrik êvarda ranazê, divê: "Ev çi e'cêv bû ez hatim k'etimêda. Ev t'ifala hane t'eze buye gerekê bide mida?" Ew xewra diçin, gedê te radive dumsîya dê derdixe, dive diçe k'êrê dide ser zikê wêya, hema dûz k'êr serrâ dilê wê dixê, h'etanî zik-mik t'emamî derdixe, dike du fişî datîne. Dip'êçe û tine tê dike p'aşla dêda, tê radizê. Tê radizê, sivê şebeqê şevda radive diçe. Divê: "Bira pê neh'esin". - "Xortê delal, - divên, - nanekî, avekî, te'stekî, tişteki?" - "Na, - divê, - xwedê ava ke, ez he'rim, nikarim bisekinim". Radive, lédixe diçe. Diçe, pey wîra keçikê tînin tîn vedikin, - e'cêbeke reşe giran. Divê: "Heve-t'ineve kurê p'adşê usa zikê qîza me qelaştîye". Sax dikin, xulese, xwedê

h'iz dike sax dive, - îdî yazîya wî ser wê keç'ikêye.

Sal sala diçe, meh meha diçe, keç'ik mezin diçe, dive qîzeke gotina te. Gedê te dîsa tê raw û nêç'irê, divê: „E'zeta xwedêye ezê dîsa vî gundîda bivime mêvan". Mêrik jî dewletî diçe, dive xayê minara, forma p'adşê xan-manê baş çê dike qerexê gund. Divê: „Ezê hema li vê malê jî peya vim". Dîsa diçe destê xwe dergê wiya dixê. Dergewan tê derî vedike, divê: „Ha, xortê delal, te çi xêre?" Divê: „Welle, şev ser mida hatîye biye te'rî, ez dixazim îşev bivime mêvanê gundê we". - „Î, - divê, ser sera, ser ç'e'va". Cavê didine mêrik, mêrik tê dive diçe dik'eva bin milê kurê p'adşê, dive dide rûnîstandinê. Keç'ik şuxul dike, e'mel dike. Gedê te dilekî na, du dila keç'ikê dih'ebîne. Dih'ebîne, dibe xeverdan, ha xeverdan, „Xortê delal, - divê, - tu zewiciyî?" Divê: „Ne welle, bavê kal, welle, ez nezewicîme. Bavê kal, divê, çi dive tu vê qîza xwe bidî min, qîza te çîqa bedewe?" - „Ê, - divê, - lao, yazîya xwedê. Çîra ezê bidime xortekî te çêtir?" Wêderê herê kirna keç'ikê lê distîne, diçe bavê xwera divê, divê: „Bayo, filan gundî qîzeke ha baş mi dîtiye, gerekê tu herî mîra bixazî binî! Herêkirin, t'emam mi lê standîye, mêrikê bide mida".

P'adşayê te diçe bûka xwe nişan dike, qelenê wê çi hebîye dide, ji birê xwera bêjim, muxdara mehekê we'de didêda, divê: „Mehek tera, ezê bêm bûka xwe sîyar kim bivim!" - „Ser ç'e'vê min, ser serê min". Meha wî t'emam dive sîyarê xwe hiltîne diçe, bûka xwe sîyar dike tîne tê peya dike. Peya dike, êvarê gedê te diçe. herema xwe keç'ikê şa dive, dik'evne p'aşla hevdu, destê xwe dide ser zikê keç'ikê: „Î, xwedê zane, - divê, - qîza mi kuşt ew qîze", - lêva xwe digeze. „E'vda xwedê, - divê, - eva çi cixîze zikê te?" Divê: „Çi cixîze? Divê wexta ez t'eza dîya xwera bûme, kurê p'adşê hatîye mêvanê bavê min. Bavê min goftîye: „Welle, xwedê qîz daye min, ew qîz jî p'êşk'êşî te, ezê bidime te, qîza min mezin bû qîza min tera". Ew jî goftîye: „Ew t'ifala çîye, wekî yazîya min serê wê t'ifalê k'eva? Şev rabiye dizîkava ez birime çûme k'êr daye ser zikê min, zikê min jêkirîye, qelastîye, carke dinê ez wer pêstyame kirme p'aşla dîya min. Berbangê rabiye reviyê, lêdaye çûye". „Qîza qenc, - divê, ew ez xwexwe bûme". - „Ha!" - „Yazîya xwedê, - divê, - îsal çendkî çend sale, çîqa k'ete ortê axirî dîsa yazîya min te bû".

Go kurê p'adşê diçû raw-nêç îrc. Rojekê diçe nê-ç'îrek ber rādibe. Hey dide pey, hey dide pey, diçe nava mēşekî six. Mēşeyî sixe, rîya xwe unda dike idî nikare derk'êve, wê şevê dimine mēşeda. Wê şevê nava mēşe dimine h'eta siba hazira safî dibe ya wî jî pêra, rîya xwe dibîne nav mēşe dertê. De, sibê malê te'ştê xariye çûye h'eta siba dinê.

T'opek dibe, serê t'opekêda xar dibe gundek wê-derê, malek t'ek hema devê rēda, vedigerê wê malê dibê: "Ezê pe'rî nan bixwim herim". Gazi dike: "Malê, malê!" Kes mal t'une, dengê kesî nayê. "Çawa, - divê, - derî va vekirîye, wekî merî malda t'unebiya wê derê xwe dadana biçûna". H'evkî xwe ber derî qas dike, diçe hundur, bala xwe dide vâ qîzeke bi gotina te mîna h'usil-cemal rûniştîye xwera xaliçê çêdike. Qî-zik serê xwe hildibire va kurê p'aşaye, pêra-pêra dax, durfê wî nas dike. "Qîza qenc, - divê, - ew çewane mala we kes tê t'une? Eva çend denga min gazi kir k'esî dengê xwe nekir?" "Xortê delal, - divê, - mala meda merî hene çîra t'unene? Divê, diya min, bavê min çûne deynî digrîn, birakî min jî heye bîst zêrê xwe biriye çûye bide panzdeh quriş p'ere bine û, - divê, - ez jî hine kerim, hine korim". "Qîza qenc, - divê, - tu çî zimanî xeber didî? Çi formê bavê te, diya te çûne deynî digrîn, çawa birê te bîst zêr biriye bide panzdeh quriş, tu jî mîra xeber didî, ç'e'vê te mîna ç'e'vê leglega, guhê te mîna guhê dîka, çima kerî, kori?" Dibê: "Bavê min, diya min lema ez dibêm çûne deynî digrîn, vira cinarê me merî mirine, çûne ser mirî. Ew deyne, diçin ser mirîya digrîn. Lema ez dibêm birê min bîst zêrê xwe biriye bide panzdeh quriş, hespekî bin birê mindane, eva deh cara mişterî tèn bîst zêrê zer didinê, nade, lê sîyar dibe diçe raw û nêç'îrê. Rojekê çarp'îya, çarçeda, tiştêkê bê serê hespê wî, bîst zêrê wî herê undabe, bona çî? Rûvîkî bikuje p'ostê wî panzdeh qurişê. Lo, lema ez dibêm eze korim, zarô mala meda t'unene, wekî zarô nav malê hebûna wê ber ç'e'vê min biçûna bihatana û wê bigotana, welle, meriyê xerîb hatine ber derî, û ezê rābûma. Lema ez dibêm eze kerim, haşa, k'elb ber derê me t'une. Wekî k'elb heba, meriyê xerîb bihata k'elbê lēxista, ezê derk'etama derva. Tu kurê p'adşê, derda bēyî eze rûniştî ber teva fanebim?"

Erê, jêra nan tîne, nanê xwe dixwe. Wê qîzikê gelekî begem dike. Usa begem dike her xwedê bizanbe. Vedigerê tê mal. De kurê p'adşane, tê malê k'erba qî-

zikê nexweş dik'êve. Dile, lê girtîye nexweş k'etîye. Bav divê: „Lao, tu îsev k'u bûyî, çîra nehafî?" Divê: „Bavo, de va vê formê k'etîme nava mêşe, derengî bûm, nehatim".

Kur dik'êve nava cî. Dişîne pey doxtira, h'ekîma tîna, dibê: „Kurê min nexweşe". Tînin doxtir, h'ekîm tîn lê dinhêrîn, dibê: „Kurê min nizamim serma kirîye, tirsîyaye mêşeda maye, çawa bûye?" Doxtir tîn dibên: „Kurê te ne tirsîyaye, ne jî serma kirîye, kurê te hebe-t'unebe hinek dîtîne, dilk'etîya wî heye". - „E, - dibê, ez jî xudê dixazim, hê ezî ser xweme kurê xwe bizewicînim, t'oqê wî stuyê xwe derxim". Gazî kurê xwê dike, dibê: „Lao, were heêre, ez îro p'adşame, qîzê wazîra, wek'îla, mayora, kamandêra, ofîsêra k'îjanî dixazî, k'îjanî begem dikî ez teêra bixazim". - „Na, bavo, - dibê, - ez qîzê yekê jî qayîl nabim, filan gundî qîzek heye, bixazî eve, naxazî eve". „Lao, - dibê, - ez p'adşa, ew gundî". Virda, wêda, çawa dike dibê: „Eve, hebe, t'unebe eve".

Bavê rādibe hawqa hiriyê hildide dide dêt, dibê: „Bive bide wê qîzê bira mîra faykekê çêke bişîne". Ew hiriyê hiltîne dibe diçe dide qîzîkê. Dibê: „Ew çîye?" Dibê: „Min salxê te bavê xweêra daye, eva hiriyê şandîye, dibê mîra têxe faykekî". Qîzîk hiriyê dêt digre dibe datîne wê derê. Sê-çar qirşîkê gêziyê benîkêkî lê girêdide, dibê: „Bive bide bavê xwe bira têxe hacatê wê, ez pê faykê wî çêkim". Tîne dide bavê xwe, bavê wî bala xwe didê qîz dêmek qîzeke hêjaye, fe'mdare. Dinhêre boşe, dibê: „Lao, were bit'erkîne, ez meriyê şeher, p'adşa, qîza gundiya çawa teêra bixazim. Îja qîza şeherluya bûya bira k'esîb bûya. Wê bêjin p'adşê kurê xwe şeherda zewicandîye, qîza şeherluyane. Qîza gundiya çewa bînim? Layqî min nak'êve". Dibê: „Eve, dixazî - eve, naxazî - eve".

Rādibe weke sî-çil hêkî t'op dike dik'elîne dide kurê xwe, dibê: „Bive bide qîzê, bira evan hêka bide bin mirîşka, cûcika derxe, mezin bike, gir bike, ezê de'wata wêda şerjêkim". Gede hêka dibe didê, dibê: „Ev çîne?" Dibê: „Bavê min şandîye, gotîye bira evan hêka bike cûcîk, mezin bike, ezê teêra bixazim, de'wata wêda şerijêkim". Qîzîk hêka dêt digre, dinhêre hêke k'elandîne. Rādibe du p'ût genim tîne t'emiz dik'elîne, usa dike lap hîlar dêxe, zîna dike dike t'orpekî dide piştê kurê p'adşê, dibê: „Bive bide bavê xwe bira vî genimî biçîne, k'engê şîn bû bira bidrû, bik'ute, ewî genimî bişîne pê cûcîka xweykim". E, genimê k'elandî şîn dibê?

P'adşa bala xwe didê boşe, t'u îlac keç'ikê nabe, dibêje ku rûc xwe: „Here bêje wê qîzê, bira sibê bê ez bivînim. Ji nîga h'eta serî t'emam nixemtîbc, derekî wê xuya neke û ne sîyarî bê, ne peya bê û mîra p'êşk'êşekê hilde bîne bê". Gede diçe dibêje qîzîkê. Qîzîk dibê: „Tu here, sibê ezê bê". De birê qîzîkê jî neç'irvane axir, dibêje birê xwe: „Dikarî sibê mîra rûvîkî saxî bigrî bînî, birîndar nekî qe, nav mêşeda bigir". Jêra rûvîkî birê wî digre tîne. Çapa rûvî, forma hespa çewa zîn, bûsat, gem, dizgîn, teng, qûş, t'emam da hev, çapa rûvî çê dike rûvî dike. Ew t'orê me'sîya hene, - de ewê sêtkê dorê wan gulekirîne, - t'oreke usa davê ser serê xwe, h'eta rûyê nigê wê t'emam e'rdê digre, t'u tişt xuya nake. Kewekê digre berê xwe dide k'oşk-sera p'adşê. Ew lêdixe diçe fanêzikayê k'oşk-serê dike, cavê didine p'adşê, dibên: „Qîzka tu dibêjî bi gotîna te jî hat, ne sîyare, ne peya". Rûvî destk'êş dike dibe, axir ne sîyar dibe, ne jî peyaye, h'esêbkî hesp pêrane, ne sîyar tê h'esabê, ne jî peya.

P'adşa, bême'ne, - haşa ji k'elbekî wî hebûye, - k'elbê xwe berda, go: „Fîlan k'elbî berdin bira zîkê wê biqelişe, rast qîza gundîyaye ezê çewa bixazim kurê xwe'ra, ze'f jî kurê min gotîye?" Ewî k'elb berda, k'elb h'ucumî qîzîkê kir, qîzîk rûvî berdide, rûvî dide p'alê difeve, k'elb dide pey. Ew bira xwe'ra here. P'adşa jorda, nerdewana peya dibe tê qîzîk jêla tê, ort'a nerdewana digîjîne hevdu. Qîzîk kewê dirêj dikê, dibê: „Eva p'êşk'êşa te". Kew difire diçe. Qîzîk vedigerê tê. P'adşa bala xwe didê boşe, merîyê xwe dişîne tèn qîzîkê nişan dikin.

912. Sûda qîza xelîfê Beşdayê

Remal dê-bavê hadêr gudara be. Carekê hebû-t'unekubû qesabê xelîfê Beşdayê hebû. E'detê qesab wa bû, k'êk çiqas goşt dixwest qesab baltê xwe lêdixist, carekê lêdixist, çiqas lazim bû dibirî. Şeherê xelîfêda feqîrek hebû. Ew feqîr wê rojê mabû birçî, tişt t'unekubû zarê wî bixara. Feqîr duşurmiş bû, go: „Ez çi bikim çi nekim, go, ezê herîm me'nekê qesav bigrim, bixapînim çend qiruşa jê bistînim, pê zarûê xwe xweykim".

K'esîb sibê zû rābû çû. Qesab go: „Hi, belengaz, çi dixazî?" Cime't wêderê t'ijîye. Belengaz go: „Qesab, mîra du kilo goşt bik'şîne". P'erê belengaz t'unekubû, belengaz me'ne lê girt. Qesab ball'e lêxist dūz du kilo bû, danî mezîne girt dayê, go: „Han goştê te, k'a

p'erê min". Belengaz go: „Ez nadim p'ere". Qesab go: „Tu çima nadî p'erê min?" Belengaz go: „Goştê teyî kême, te kê m k'işandiye". Gava belengaz usa got hêrsa qesab hat. Qesab go: „Belengaz, eva cime't bira şe'de be, îsal sî sale ez qesebê xelîfême, ez çiqas balt'e lêdixim rast dibîrim, goşt dîz didim, dêmek tu îro min derewîn derdixî?" Go: „Goşt bide min ez bik'şînim bira eva cime'ta gişk şe'de be, goşt kê m derk'et ezê deh zêra bidime te, goşt kê m dernek'et, dîz derk'et, ezê balt'ekî sere te xim". Ê, belengaz çî duşurmîş dibe, belengaz gumana wîda tişt t'une, me'ne lê digre helkî çend qurîşa lê bistîne, zarê xwe xweyke. Belengaz go: „Bira be, bik'şîne!" Pêş cime'têva qesab goşt k'işand, goşt dîz derk'et. Qesab da balt'e, belengaz rêvî. Rêvî, yekî ji xwe h'izdikir xwêra hespek ji bazarê k'irîbû, ewî jî hespê xwe wêda danî. Ewî belengazî ji tîrsa şîva xwe avit şiv çû ç'e'vê hespê wî xortî k'et, ç'e'vê hespê derxist. Xort jî da qemê, da pey, go: „Ezê jî bikujim".

Belengaz direve, qesab û xort didin pey, ku bikujin. Belengaz dît, ku wê bikujin mecela xwe nedît, go: „Welle, ezê hilk'işim serê mecîtê belkî ez ji wana xilas bim". Ewan dîsa dane pey, hilk'işîyan serê mecîtê. K'esîb lê nihêrî wê bikujin, xwe jorda avit. Melle binîda nimêj dikir. K'esîb nizanbû melle binîdane, jorda ser melleda xwe avit, çewa xwe avit melle binda mir. Kurê melle jî wir sekinîbû, dît. K'esîb rêvî, kurê melle jî da qemê da pey. Ew dudu bûn, kurê mellewa bûn sisê. K'esîb rêvî hersêka dan pey. K'esîb îda mecela xwe nedît, go: „Ez çewa bikim ji destê wan xilas bim, go, ez xwe bavêjim diwana xelîfê ji destê wan belkî xilas bim".

Gava xelîfe bala xwe dayê belengaz xwe avit diwanê, qesebê wî, xayê hespê, kurê melle, hersêka qema, balt'e xwe dane pey k'esîb. K'esîb xwe avit pişt xelîfê. Xelîfe go: „Yah, yah, eva çîye?" Qesabê wî hilda go: „Çi çîye, îsal sî sale ez qesabê teme, goşt didim k'ê kê m zêde nadim, balt'e carekê lêdixim awqa tê. Ewî pêş cime'têva go, goşt kê m daye, ji navê mirra gele şerme. Mi go, belengaz, emê carke dinê goşt bik'şînin, herke goşt kê m bû ezê deh zêra bidime te, yan ku goşt kê m nebû ezê balt'ekî serê te xim. Seva wêderê jî min daye pey". Xelîfe got: „P'ak qesab, tu wir bisekine". Ji xayê hespêra go: „Qurba, te çîra daye qemê, daye pey?" Xayê hespê go: „Mi ji xwêra hespek standîye, ez ji wêda dihatim, ewî şîva xwe avit ç'e'vê hespê min derxist. Mi jî seva wêderê daye pey ezê bikujim". Xelîfe go: „P'ak, go, tu jî çîyê xweda

dera handa bisekine". Xelîfe go: „Kurê melle, te çima daye pey?" Kurê melle hilda got, go: „Xelîfeyî xweşbe, bavê min mecîteda nimêj dikir, ez ber derê mecîteda sekinibûm, mi dî bû gimmin, dengê bavê min te'l hat, mi go, çika ev çî bû, gava min bala xwe dayê, ewî xwe ser bavê mida avit bavê min kuşt". Xelîfe go: „P'ak, bisekinin ezê cime'tê t'op kim, k'esib êvarê daraçacê xim".

Jina k'esib hat wêda digiriya. Qîza xelîfe Bexdayê ji mek'tebê dihat, ewê bala xwe dayê jina k'esib destê zarûê xwe girtiye û digrî, go: „Belengaz, tu çima digrî?" Ewê go: „Qîza xelîfe, lê ez negrîm k'ê bigrî?" Qîza xelîfe go: „Çima?" Go: „Çî çima, qesabê bavê te, xayê hespê u kurê melle, h'al h'ikyatê wana eve, dane pey mêrê min wê mêrê min bikujin. Şikyatê wan çûye bal bavê te, naka bavê te êvarê seva wana wê mêrê min daraçacê xe, lê îda ez negrîm k'ê bigrî, îjar hêsirê minî hûre wê k'ê xay ke?" Gunê qîza xelîfe ze'f jina belengaz hat, Qîza xelîfe hilda jêra go, go: „Tu lêxe herê mala xwe tişt nave".

Qîza xelîfe leze-lez hate mala xwe, ne destê xwe şuşt, ne nan xar, ewê k'incê xwe zû-zû guhastin çû dîwana bavê xwe. Bavê go: „Ha lao, te xêre?" Go: „Mi xêre bavo, go, ez ba te hatime îstekîkê dikim". - „Ha, - go, - lao, bêje çiyê?" Go: „Bavo, ez jî qîza teme, ez hîvî ji te û cime'tê dikim, tu vî gişiyê min şunda nedî". Xelîfe hilda go: „Welle, bêje lao, çik gişiyê te hebe ezê binime sêrî". Go: „İstekîya min ewe, tu sûda belengaz, qesab, xayê hespê û kurê melle bidî destê min ez sûda wan bikim". Xelîfe hilda got, go: „Qîza min, şuxulê usa nabin". Cime'ta xelîfe gişk qayil bûn. Xelîfe got: „Wekî we qebûl kir mi jî qebûl kir".

Qîza xelîfe berê gazî qesabê bavê xwe kir. De qîza xelîfe Bexdayê aqilbenda dinîyaêye, xandiye, cime'tê gişki devê wê dinhêrî, go çika wê çewa sûdê bike. Evê t'ezedan hilda go: „Qesab, tu çî ji vî feqirî dixazî?" Qesab hilda go: „Qîza xelîfe, ez îsal sî salê mine ez qesabê bavê teme, k'ik çîqa goşt dixaze ez balt'ê xwe carkê lêdixim goşt dûz tê, eva vespê hatîye du kilo goşt xastiye. Min du kilo goşt k'îşand dûz dayê. Cime'teke giran sekinibû, ewî hilda pêş cime'têva got, ez derewin derxistim, gote goştê te kême. Mi hilda jêra got, mi go, belengaz ezê goşt bik'şînim herke goşt kêmbû, ezê deh zêra bidim te, herke goşt ne kêmbû, dûz bû, ezê serê te lêxim, K'esib hilda go, bira be. Mi goşt k'îşand, pêş cime'têva goşt dûz hat, seva navê xwe jî ezê bikujim". Qîza xelîfe go: „P'ak, tu derehan bisekin". Ji xayê hespêra got: „Tu

çi dixazî, te çima daye pey?" Hilda got: "Qîza xelife xaş be, mi xwera hespek standibû, rêva revî şiv avit ç'e've hespê min derxist, seva wir jî minê bikušta". Go: "P'ak, tu jî derehan bisekin". Go: "Kurê melle, tu çi jê dixazî?" Kurê melle hilda got, go: "Bavê min mecî-têda nimêj dikir, ez ber derî sekinibûm, go, mi dît gimîn hat, gava min nihêrî, ewî jorda xwe ser bavê min-da avit bavê min kuşt, seva wêderê jî mi daye pey bikušta". - "P'ak, - go, - tu jî derehan bisekin".

Qîza xelife go: "Gelî cime'tê, hûn çi divêjin?" Cime'tê go: "Em li te dinhêrin, çika tu çi dikî?" Go: "Qesab, bira belengaz he're derehan bisekine, tu balt'ê xwe lêxe dûz du kiloya ji goştê wî bibre, ezê bik'şî-nim, hergê dûz hat du kilo, emê serê k'esib lêxin, yan xêr ku kê, zêde hat ezê serê te lêxim". Qesab duşurmîş bû, go: "Ew goştê bê ruh'e ez jêdikim, eva meriye, gava ez balt'ê xwe bilindkim wê bitirse xwe bi-h'ejîne, wê kê, zêde bê, gava kê, zêde hat wê serê min lêxe". Qesab hilda got: "He're, qîza xelife, min derheqa xweda baxşand". Qîza xelife go: "Xayê hespê, bira belengaz derahan dûr bisekine, tu jî şiva xwe bavêjê ç'e've wî derxe. Gavak te ç'e've wî dernexist ezê serê te lêxim". Eva xayê hespê duşurmîş bû, go: "Eva çi e'cêbe hat serê min. Go, ezê şivê bavêjim, ewê bitirse berê xwe wêdake şiv lê nak'eve, qîza xelife wê serê min lêxe, him ç'e've hespê wê he're, him serê min". Go: "H'eyran mi jî derheqa xweda baxşand". Go: "Kurê melle, bira ew he're mecî-têda rûnî, hilk'işe ser mecî-tê, tu jî xwe jorda bavêj bikuj, ew jî pêş bavê teva". Kurê melle duşurmîş bû, go: "Mala min xirab be, hemîn bavê min çû, ezê xwe jorda bavêjim ser, go, ewê xwe bide alikî ezê bik'evim bimirim, him ezê he-rim, him bavê min. Go, h'eyran mi jî baxşand derheqa xweda".

Qîza xelife go: "Cime't, sê meriv: yek balt'e, dudu ji qeme bidin pey merivekî ku bikujin, ew meriv bire-ve, hersêk bidin pey, go, çi ruh' têda dimîne?" Cime't hilda got: "Qîza xelife, îda wê çi bimîne, nekujin jî ziravê wî qetîya wê bimire". Qîza xelife go: "Wekî usane, qesab gere bîst zêra pêş xûna wî dayne, zi-ravê wî qetîya wê bimire". Qesab dilekî kul bîst zêra derxist da feqîr. Xayê hespêra go: "Qurba, tu jî bîst zêra pêş xûnêva dayne". Go: "Kurê melle, ziravê mê-riki qetîyaye. wê bimire, tu jî bîst zêra bide". Kurê melle jî bîst zêra dilekî kul derxist da feqîr.

Eva çîqa cime'ta xelife hebû gişk şabûn. Hinekî ruh' ber k'esibda jî hat. Îzna wan da. her kes çû mala xwe. K'esib jî çû mala xwe, nav jin zarê xwe, jina xwera go: "H'al-h'ewal eve".

Mîr û Mişterî birê hevdu bûn, xewna şeva dîbûn: Sûgerden, Nazîbeden xûşkê hev bûn, herdû bira he-
rîn xweîra bixazin bînin. Herdu rābûn k'arê xwe kirin
çûn. Lêxistin çûn, çûn derk'etin nava gundekî mezin.
Nava gund gerîyan-negerîyan ne merî, ne e'vde, ne
e'ysan, gundî şene kes tê t'une. „Canim, - go, - emê
k'uda heîrin? K'es virda t'une". Go: „Binêre k'idere
gom heye emê dagerîne avajîkî". Go: „Emê xweîra ode-
kê bin, hespa bibin tewlekê h'eta sibê sibê emê lêxin
heîrin.

Çûn hespê xwe tewlekêda girêdan hatin odekê. Bi-
xerîye, - de odê berê pêç'ke-mêç'ke t'unebûn, - rûniş-
tin bala xwe danê kulavê xurêsanî hatin binî raxistin,
be'lgî hatin ber p'ala wana, dar t'ijî bixerîyê bû, bû
gure-gura wana şuxulîn. Qasekê ma, bala xwe dayê
naz û ne'met hate ber wana, bîna cinetê jê tê. Naz-
ne'metê xwe xwarin, k'es xuya nake, cîyê horî-p'erya-
ne. Go: „Welle, xwedê zane ev qonax baş bû". Go:
„Em heîrin t'eseliya hespê xwe kin çika hespê me bir-
çî cawa bûn?" Gava çûn lēnihêrîn çî? Ber hespa t'ijî
once û koringane, t'estê avê bere xweîra xirmînya wa-
ne duxun.

Orxan, doşekê wan hate danîne, bik'evine nav rā-
zên, Mîr hinekî aqilda sivik bû, lê Mişterî serwext bû.
Mîrê te rābû xweîra cîbicî rāza. Mişterî go: „Canim, em
hatine vî gundê hana, go, ne k'esî em dîtin, eva naz-
ne'meta hate çekirîne, ha orxan, doşek, ha em merîya
jî nabinin, hema yek bê serê me lêxe? Hela rābim de-
rême devra, - dengekî, h'isekî?"

Mişterî rābû derk'ete derê malê. Mîrî rāzaye, birê
wî mezine. Bala xwe didê k'ulfetekê ji t'axa jorîn ga-
zî xayê wê mala tēda kir, go: „Lê-lê, xûşka Rih'an,
ew mêvanê te çî mêvanine e'zîzin, bîna naz-ne'metê
te serê me hilda". Xayê malê jî lê kire gazî, go: „Xûş-
ka P'iltan, mêvanê min tu nizanî mêvanne e'zîzin? Go,
Mîr û Mişterîne, kurê p'adşê, wê heîrin Sûgerden û
Nazîbedewê xweîra bînin bēn". Erê... „Êh, - go, - xwe-
dê mirazê wan bike, layîqe tu wanîra hurmetê bikî".
Mîr Mişterîyê te paşê hat xweîra rāza, - h'eta sibe hazira
saî bû, wan jî, - rābûn siyar bûn, efendim, lêxistin
çûn derk'etin şeherê Sûgerdenê û Nazîbedewê. Herdu
xweîra xwestin anîn hatin. Xwede yazî miqedera wan
kiribû. Nazîbedew xûşka mezin bû, - dan Mîr, Sûger-
den xûşka biç'uk bû, - Mişterîra.

Hatin dîsa qonaxa xweda peya bûn. Dîsa çawa
gotina mine hêja: naz-ne'met, xarin, dayîn-standin, Êva-

rê dîsa Mirê te rāza, haj bayê dinê t'une. Mîsterî der-
 k'ete devra go: "Çika dengekî, h'isekî?" Lēnihērî ewê
 k'ulfeta cînar gazi xayê malê kir, go: "Lê-lê, xûşka
 Rih'an, mêvanê te îşev k'îne? Go, bîna naz-ne'metê te
 serê me hilda". Go: "Xûşka P'iltan, mêvanê min tu ni-
 zani k'îne? Mir û Mîsterîne, şikir gihîştine mirazê xwe.
 Go, Sûgerden, Nazîbedew anîne, îşev mêvanê minin,
 bûk û ze've t'ezene". "Ê, - go, - xwedê mirazê wana
 hev bike. Go, herge h'îşyarin bira guhdar bin, herge
 rāzayîbin bira he're xewnê. Go, Sê qezîya pêşîya wa-
 ne, hersê qezîya xilazbin, wê bighîjne mirazê xwe". Mîş-
 terî derê malêye, guhê wî sere. De horî-p'erîne hevra
 xeberdidin, denga sedîke, t'u k'esî nabine. Xaya malê
 gote ewa cînar, go: "Xûşka P'iltan, go, qezîyayê çî
 bê serê wana?" Ya cînar kire gazi, go: "Xûşka Rih'an,
 zani çî qezîyayê bê serî? Eva Nazîbedew, go, bavê
 wana p'adşayê, go, sê sala pey wê digerîya, dilê wî
 ze'f tê hebû kir-nekir nikarbû dest xwe xista, go, he-
 ma ew çewa k'etne xaliya xwe se kirin, bavê wanê du
 hespê serê bide çêkirinê bişîne pêşîyê, hema çawa
 dest bavêjine dizgînê hespa, nigê xwe tekine zengîya,
 agirê Mir k'eye bişewite, seva Nazîbedewê xwe'ra bi-
 ve. Wekî lēxin serê herdu hespa bifirînin serê betal
 be, ewê îdî xilas be. Xêlekê wêda he're, wê du te'jîya,
 bême'ne, merez bikin bişînin pêşîyê. Gava dest bavê-
 jine merezê te'jîya bigrin, agirê pêk'evin wê bişewitin.
 Bira serê herdu te'jîya bifirîne. Eva du qezîya xilas
 dibin. Qezîya sisîya, wê herin peya bin kontê¹ xweda,
 malê xweda. Mir û Nazîbedew wê avayê xweda bin,
 Mîsterî û Sûgerden wê avayê xweda bin. P'adşayê ba-
 vê wanayê gurekî serî bide çêkirin bişîne Mirê kurê
 wî bixwe, û Nazîbedewê xwe'ra bibe. A, wekî wê şevê
 jî miqat bin, serê wî gurî bibirîn, sêra wiyê betal be
 ewê îdî bighîjin mirazê xwe".

Mîsterî se dike t'emam, tē rādize h'eta sibê. Sibe
 hazira safî dibe, wana jî, nan te'şîya xwe dixwin, ve-
 dixwin, sîyar dibin, yalla ya xwedê, berê xwe didin şe-
 herê xwe diçin. Tēn dertēne xaliya xwe, nēzikî şeher
 bavê wana se dike erê welle Mir, Mîsterî çûn Sûger-
 den, Nazîbedew anîn hatin. Rādibe du hespa serê çê-
 dike dişîne pêşîyê.

Dişîne pêşîyê, Mir dike dest bavê dizgina hespê
 sîyar be, Mîsterî şûr ber xwe dik'şîne serê herd hes-
 pa jî difirîne. Mir dixeyîde divê: "Tu çî dikî? Hurmeta
 bavê me te e'rdê xist, mē'ra hesp şandine hespê me
 wastîya bûn". - "Hey xwedê mala te avakirîyê, dusivê
 de'wate, şayîye, - divê, - tu ber du hestûê h'eram k'e-
 tî? Xelq divê, Mir, Mîsterî çûn Sûgerden, Nazîbedew

anîn hatin, çil hespê k'ih'êl serê tewlexanê girêdayîne, çîra t'une hesp?" Ber dilê birêva tê. Nikare bêje, lê wêderê gotê, go: „Hema sêra xwe bêje wê bive kevir Mişterî, bira sêra xwe gilî neke”.

Xêlekê wêda çûn, du te'jî şandine pêşiyê. Dîsa ewî kir dest bavêje mereza te'jiya bigre, Mişterî lêxist serê herd te'jiya jî firand. Dîsa birê wî xeyidî, go: „Tu hurmeta bavê me e'rdê dixî, bavê me hesp şandin, te serê wan lêda, te'jî şandine, te serê wan lêda”. - „Ê, - go, - mala te ava be t'unene te'jiyê me? Hergê tuyê bixeyidî ezê herim tera sed te'jî bigrim bînim”.

Xulese ber dilê kurda hat, çû, çû neyîse peya bû. Sekinî h'eta êvarê Mir u Nazlîbedewwa çune konta xwe, Mişterî, Sûgerden çune konta xwe. Sekinîn, dêmek idî wextê razanêye, t'emam kêr bû, Mişterî rîbû şûrê xwe kin girêda kêre-kêr çû ser Mirra sekini, wekî qerewliyê bike, bavê wî sêrê gur çêke bişîne bê Mir bixwe. Serrâ sekiniye, bala xwe dayê mîna tirincnekê akûşkêra hat bû gurek k'ete hundur. Mişterî şûr ber xwe dik'şîne lêdixe, de şuxulê sêrêye, dibe şeqîniya şûr serê wî lêdixe sêr betal dibe. Mir banzdide ser xwe, - şûr te'zî destê birêdane. „Hay bira, - divê, - bêbext, tu hatî min bikujî seya Nazlîbedewê? Nazlîbedew çawa xûşka mezin te da min, Sûgerden çawa xûşka biç'ûk te xwe'ra hilda, tu hatî mixenetî min xî min bikujî? Mişterî divê: „Bira, tu t'eslîmî xwedê, em birê hevin, çima jina min çi jina te kêmîre? Çawa tu birê mezin min xûşka mezin Nazlîbedew daye te, Sûgerden mirâ”. Dike-nake îlac birê nabe. „Na û na, - divê, - tu hatî min bikujî”. - Bira dinhêre boşe, divê: „Bira, xwedê mala te xirab bike, de ezê bêjim bibime kevir. Divê, Mirê Seme, xwedê mala te xirab bike, wexta bavê me hesp şandin ew sêrê çêkiribû. Wekî min nîbiya serê herd hespa lînedê, te çawa dest bavêta dizgîna, - agirê te k'eta tuyê bişewtiyayî. Min tu wê xilas kirî, Te'jî dîsa wê formê. Bavê te sêrê gur çêkiribû şandibû te bixwe, wekî Nazlîbedewê xwe'ra bibe, zûda dilê bavê me têda hebû. Min lema serê gur pekand, dême sêr bû betal bû çû”.

Yeğ h'ev divêje h'eta çoka dibe kevir, ya duda, - h'eta navikê dibe kevir, ya sisya, - Mişteriyê te cîbicî dibe kevir. Dibe kevir, Nazlîbedew xwe dike, berê xwe dide mala xûşkê cem Sûgerden. „Sûgerden, - divê, - mala bavê te xirab be ser mida, lê Mirê Seme Mişterî kire kevir”. - „Hey nabe!” „Welleh”. Efendim, herekê darek hîltîne k'êleka Mir dik'eve, Mirê te t'êr dik'utin pişt dêrî dixin, divên: „Te çawa Mişterî kiriyê kevir? Naha te ç'e'v lêye tu dibêy, Sûgerden, Nazlî-

bedewê bistinim, destekî xwe bidime ber vî serî, destekî ber wî serî? Ew mirina teye. Te çawa Mîşterî kirîye kevir, k'engê kevir sax bû usa jî emê te bistinin, k'u-da hati wêda heře". T'êr Mirê te dik'utin pişt dêrî dixin derî serda dadidin. Mir wê şevê dimîne derya h'eta sibê. Sibê divê: „Canim, ezê çawa bikim? Divê, ezê dîsa berê xwe bidime mala şehere bavê Sûgerden, Nazîbedew, herîme wêderê belkî îlacekî bikim". Radibe lê-dixe diçe mala ew qonaxê têda nemane? Dik'eve wê qonaxê, divê: „Xwedê zane qonaxeke xaşê, hurmete, qedre". Çawa diçe rûdinê, bala xwe dayê cilikeke kevir hate binî raxistin, h'eve serginê şil hat k'etne bixeriyê, dû-dûman t'ijî hundurê ot'axê bû, h'eve toraqa zer, du nanê ce hate ber. Go: „Xwedê mala min xirav nekiro, go, wexta ez û Mîşterî dihatin hurmeteke çawa meıra dikirin, orxan, doşek, naz-ne'met, xarin, go, ev çi e'cê-be? Loma jî xelq mîra divê Mirê Seme. Go, Birê min çi ku hebû ewî devra se dikir, ez rîdizam ew derdik'et devra. Ca ez jî derk'evim devra, çika dengekî, h'isekî, çika çi heye?"

Derk'etê devra, bala xwe dayê wê çinara wana, ku herro gazî xaya malê dikir, dîsa gazî kir, go: „Lê-lê, xûşka Rih'an, ev mêvanê te çi mêvane bêrûmete? Ew k'îye hinda mala te? Bîna düyê te, meledüyê te serê me bir". Ewê kire gazî wê çinara xwe, go: „Xûşka P'iltan, tu nizanî mêvanê min k'îye? Go, Mirê Semeye, go, Mîşterî kirîye kevir û lîxistiye hatiye. Ew jî bona xatîrê Mîşterî nîbûya qe min ne dihişt bihata hundur jî, minê bik'uta derxista". Erê... „Èh, - divê, - lê îja wê çawa be?" Divê: „Min ne go sê qezîya pêşîya wane?" Eva xayê malê ya din dipirse, divê: „Lê wê çawa be? Wekî Mîşterî bûya Mîşterî dikaribû Mir rîkira, èh, Mirê Semeye, çika çuye rîzaye, çika çawa bûye". Divê: „Herge h'îşiyare bira guhdar be, rîzaye bira heře xewnê. Ew şehere mala bavê Sûgerdenê û Nazîbedewê pîreke sêre tédane qîzeke wê heye, qîza wê ç'e'vê wê qelîşîne, haqase, lêvê we haqase, bistanekî xwe avîtiye ser vî millî yek avîtiye wî millî, pozê wê haqase, a gijka serê we haqase, qîza pîrêye, herge ewê xwêra bixaze bine qîzîkê dermanê neh'îşê bide dîya xwe, pîra dîya xwe bine ser Mîşterîda şerjêke, Mîşterîyê rîbe. Usa kir kir, nekir, welle Mîşterî rînabe".

Mirê te se dike, tê xwêra ser wê cilikê vedileze, serê xwe jî dike selekê rîdizê h'eta siyê. Sivê lîxist heře nava şîher, - qîza pîrê rîmildar bûye, zane Mir Mîşterî kirîye kevir hatiye - „Ha, - divê, - Mirê Seme, te Mîşterî kire kevir tu hati, tuyê min bistinî, wekî ez pîredîya xwe binim serda şerjêkim rîbe?" Ç'e'v wê

û gevegiç'kê wê dik'êve dibê: „Ah, bo, hela binhêr eva hana yeke mîna Sûgerdenê û Nazîbedewê bihêlim bêm te bistînim?" Haşa hizûra we şivekê lêdixê, divê: „Haydê Mîrê min, - k'er!" Mîr dibe k'erekê, dibe zîrina wî dik'êve nava şîher. Çiqa zarê şîher hene lê sîyar dibin h'eta êvarê. Dibin pê sergîna tinin, dara tinin, k'efona tinin, ç'e'v lê qelişîye bûye e'cêb.

Sala wî t'emam dibe, qîza pîrê hey t'imê jê dipirse, divê: „Tuyê min bistîni?" Serê xwe dih'ejîne divê: „Na!" Raste bûye k'er, lê fe'mê wî fe'mê merîyaye. İdî ilac dik'êve. Qîzik carkê jî jê dipirse, k'er serê xwe dih'ejîne, divê: „Erê". Carke mayîn şivê lêdixê, divê: „Haydê Mîr!"

Qîzik rādibe diya xwe, herge dermanê neh'îşê didê, herge çi formê, tîne tê. Wê şevê dîsa dik'êve wê qonaxê. Dêmekî qonaxa lê dibe mêvan, naz-ne'metê t'emiz jêra çê dike. Dîsa Mîrê te dertê derê malê. Jînika cînar, xayê malê dike gazi, divê: „Lê-lê, xuşka Rih'an, mêvanê te îşev k'îne? Bina naz-ne'metê xaş mala te tê". Divê: „Xuşka P'iltan, mêvanê min k'îne, divê, Mîrê Semeye, divê, welle Mîşterî kire kevir, lê gelek cefayê xwe k'îşand. Eva saleke bû k'er, haqa lê sîyar bûn idî ilac êxistine. Qîza pîrê standîye, pîrê anyê hatiye wê ser Mîşterîda şerjêke û şikir Mîşterîyê rabe". - „Eh, - divê, - welle p'ake".

Mîr sivê rabû sîyar bû lêxist çû gihîşte şîherê xwe. Qîzik pîradîya xwe ser Mîşterîda şerjêdike, Mîşterîyê te silamet diye. Mîr jî divêje Nazîbedewê, divê: „Min eva anyê hatiye hêwiya te". - „Lo, - divê, - Mîşterî rabûye, bira haşa, k'ereke paşîya garanê xirabtir be, min qebûle".

Êh, qîza pîrê çewane, Sûgerden, Nazîbedewê bedewtîre, bi sêrê xwe usa kirîye. Ewî jî, „Çiqa min qayil dibe, qayil nabe", muqdarêkî disekine, carke mayîn bême'ne tê ser benga xwe berê, û herdu dibine hêwiye hevdu.

Ew gihîştine mirazê xwe, hûn jî bighîjin mirazê xwe.

914. Silav li te h'elal be!

Carekê sê rêwî rêkêda çûn. Rêva sîyarek rasti wan hat. Sîyar got: „Selam e'lêkim gelî xorta!" Wana got: „E'lêkim te selam, ser ç'e'vara tu hatî sîyaro!" Sîyar wan derbaz bû çû. Wan hersê rêwiya qîrka hev girt, yekî got: „Silav daye min". Yê dinê go: „Na, na, silav daye min". Yê sisîya got: „Silav daye min". Her-

sêka gelekî hevra kirne şer, hevalekî got: „Qurba em çima qirka hev digrin? Sîyar hê nêzîke were em gazîkinê bira bê, em jê pirs kin çika ji me hersêka silav daye k'ijani?”

Gazî sîyar kirin, sîyar hate cem wan. Van hersê hevala jê pirs kir, go: „Sîyar, tu bidî xatirê navê xwedê, tu were meza rast bêje, çika te ji me hersêka silav da me k'ijani?” Sîyar got: „Qurba, silav - silava xwedêye, min daye we”. Wana got: „Na xer, gerekê meza bêjî, çika te ji me hersêka silav da k'ijani?” Sîyar gelekî duşurmîş bû, go: „Heşin ji we hersêka k'î axmaxe min silav da wîya”. Wan hersê hevala hevra got: „Xwedê me qurbana te ke, tu herê oxira xwe nemîne, emê xwexwe h'esavê xwe rast kin”. Sîyar ajot çû. Wan hersê hevala got: „Werin ji roja em bûne h'etani naka çî serê me qewimîye em bêjin, çika k'î ji me axmaxe, silav ya wîye”.

Hevalekî got: „Ez boyaxçî bûm, min rökê ris avîte denê, sîya min k'ete ser h'ewuz mi jî t'irê diz k'etiye hundurê h'ewuz, min go: „Heve-t'uneve eva dize hatiye ris bidize. Min çû gazî xortekî bi ser xwe kir, min go: „Qurba, were, diz k'etiye hundurê h'ewuz, were em diz bigrin”. Xort lëxist hat, min çû mërku tek jêra anî. Min got: „Ezê va bik'evime hundurê h'ewuz diz bigrim, wextê k'ijani serê xwe bilind kir tu zanibî ew dize, h'eta qewata te heye tu evî mërku ti nav ç'e'vê wî xî”. Xort got: „Bira be”. Ewî mërku t destê xweda hazir girt, Go, gelî hevala ez k'etime hundurê h'ewuz diz bigrim. Ez virda gerîyam, wêda gerîyam, k'es t'une. Ça min serê xwe li h'ewuz bilind kir ewî xortî h'eta qewata wî hebû ew mërku t li nav ç'e'vê min xist. Qûjî li serê min hat, ber ç'e'vê min reşe vevat, xûna sor li ser mida hat. Min got: „Wî, wî, kurê k'erê lê ew ezim?” Xort got: „Kurê k'erê tu bî, te got k'î serê xwe bilind ke lêxe, mi jî lëxist gunek'ariya min çiyê?” Ez sê meha k'etime nava çîya, h'ekîma sî û sê kël serê min da. Paşî sê meha ez hinekî ser xweda hatim. Gelî hevala ez axmax nînim? Silav nagîje min? Ser t'ut'ine ewî xortî ez sê meha kirime nava çî”.

Hevalê duda divêje: „T'ew, t'ew, ew çiyê? Axmax ezim, silav ya mine”. Hevala go: „Çî serê te qewumîye meza şiro bike”. Go: „Gelî hevala, ez nizanim, zanîna ez zanim ez wextekî dersdar bûm, ji k'oma yekê h'eta ya çara min dida xwendinê. Min usa kiribû, Fuhê wan şagirta qela kiribû, t'aba zaşa destê mida t'unebû. Wexta min derê dersxanê vedikir, wexta şagirt ç'e'v min dik'etin, li serî h'etani linga dilerizîn. Şagirta dit t'aba wan dest mida t'une, t'ewa gilfîyê xwe kire yek,

got: „Wexta seyda tê derê k'oma yekê yedike bira şagirt t'ev rābine p'īya, bê: „P'eh'e, ç'e'vê me birīje, mala me xirav be, ocaxê me kor ve, seydayê me îro çiqā reng avitīye“. Wekî çû dersxana duda bira ew jî usa bêje, usa jî dersxana sisiya û çara bêje, belkî dersdarê me xwe nexweş davêje, em çendeki hêsa bin! Ew got: „Gelî hevala, şagirta usa jî ya xwe kir. Min derê dersxana yekê vekir, şagirt ber min rābūne p'īya, go: „Ç'e'vê me birīje, dersdarê me çiqā reng avitīye“. Min hinekî qudumê çokê xwe sist kir. Carke mayin min got: „Dive zar derewa dikin“. Ez çūme dersxana duda, wana jî usa got. Çūme ya sisiya û çara wana jî got: „Ocaxê me kor be, dersdarê me çiqā bék'êfe“. Ez duşurmîş bûm, min go: „Hebe-t'unebe ez bék'êfim. Şagirt t'emam divêjin tu nexweşî“. Min gote şagirta: Gelî şagirta, ez nexweşim hûn heřine malê xwe, halê min t'une ezê heřim mal“. Şagirt gelekî şabûn“. Go: „Gelî hevala, ez axmax nibûm? Silav nagīje min? Wekî ezî saxi-silamet min gurā gilyê zara kir? Xwe nexweşî danî ez çūme mal. Min go: „Dayê, cīyê min dayne ez zef nexweşim“. Diya min go: „Çima, ez qurbana te bim? Tu vespê sipi-silamet, ew nexweşî tēra ji k'u hat?“ Min h'eft rōja xwe nexweş avit nav cīya. Min h'eft rōja ne nan xwar, ne av. Diya min çend cara xarin mīra danî, min digo: „Nexweşim h'alê min t'une“. Paşî h'eft rōja dilê min birçina ser min nedisekinî, ber ç'e'vê min reşe vedihat, dilê min xweya diçû, ida ez birçina qudum k'etim. Dīsa ez xwarinê naxwim. Rōja h'efta diya min k'ifta çekiribû. K'ifte qilpe-qilpa wan bû dizêda dik'elīyan, lê diya min bona min digiriya, pê p'êşa şelka xwe hêsirê ç'e'vê xwe paqış dikir, usa jî k'elogirî çû ber derî. Wexta diya min çû ber derî, min ida birçina xwe zeft nekir, min derê dizê vekir, wekî diziva k'ifta bixwim. Wexta min derê dizê vekir k'iftek lê derxist, k'ifte çā bire devê xwe bû ç'iriniya derî, diya min derî vekir hate hundur. Ne ewe ez k'ifte bixwim, ne ewe ez bavêjim. K'ifte jî germ bû, devê min dişewitine. Min vî alî devê xweda bir anî, wî alî bir anî, ida min k'ifte ne avit, min gepa xweda hîşt. Gepa min şewitî, hêsirā ç'e'vê mīra avit, xūdanê ser mīra avit û min orxan k'işand ser ç'e'vê xwe. Diya min hat orxan ser min hilda, wexta ç'e'v min k'et gepa min werimiye, ser ç'e'vê xwe yerût, go: „Wî xayê ocaxê min kor ke, êşa kurê min avitīye gewriyê, gep lê werimiye, wê wexta kurê min bikuje“. Bû qiriniya wê çû pey h'ekim. H'ekim hate ser min, destê xwe da ser gewriya min paşê da ser gepa min, lê nihêrî cīyê werimî h'işke, çā guzan da gepa min biqelişe k'iftê gepa mīra avit. Gelî hevala,

eva gepa min, eva jî birîna gûzên. Lê ez axmax nînim? Silav ya min nîne? Wekî zara ew yek anî serê min".

Hevalê wanî sisiya got: „Na xêr, silav - silava mine, yê axmax jî ez xwexweme". Hevala jî go: „Tu jî giliyê xwe meıra şiro veke". Ewî got: „Zanîna ez zanim jina min yar bû. Jina min êvarekî mîra got: „Sivê bizina me bive bazarê bifroşe". Mîra got: „Bizinê bide sêsid manatî, mîra bik'îre dêrekî, cote sol, şekî seriya û gele tiştê mayîn". Jina min mîra got: „Tê herî bazarê, muqatî xwe be tu unda nebî". Min jêra got: „E'vda xwedê, ezê çawa bazarê unda bim?" Jina min mîra got: „Ji h'ezara merî têne bazarê, tê nava wanda unda bî". Min jêra got: „E'vda xwedê, lê ez ça bikim, wekî bazarê unda nebim?" Jina min got: „Were ez p'inekî sipî pišta teva bidrûm, herkê tu xwe bazarê undadikî para pišta xwe binhêre, wekî p'inê sipî pêva bû, usa zanibî tu, lêxî beyî mal". Min go: „Bira xebera tebe". Ez sibê şebeqê rabûm, bizina xwe bir bazarê. Jina min gaziyarê xwe kir, bizinêk jî da yarê xwe, çî t'emî li min kiribû ew t'emî jî yarê xwe kiribû, p'inekî sipî ji pišta yarê xweva dirûtibû. Wextekê min dîna xwe da yek wê pêşiya min diçe, bizineke pêşiya wiye, p'inekî sipî pišta wîva dirûye. Ez xweva duşurmîs, bûm, mi go: „Ewê han ezim, lê ez k'îme? Wekî ez ezim, lê ewê pêşiya min k'îye? Min go, dive min xwe undakiriye?" Ez gelekî duşurmîs bûm, min got: „Herkê ewî bizin firot da sêsid manatî, çî t'emiyê jina min min kiriyê, wekî ewî gişk k'îrî bizanbe ew ezim, wekî ewî bizin nefirot, ew t'emiyê jina min nek'îrî bizanbe ew ez nînim, ez jî ezim". Gelî hevala îda ez bûme qerewilê wî mêrikî, pey wî mêrikî diçim. Mêrik bizina xwe da sêsid manatî, çî t'emiyê jina min kiribû ewî gişk k'îrî. Min go: „Canim, ew ezim, lê ez k'îme? Jina min çî t'emî mi kiriyê min t'ev k'îrî". Carke mayîn ez xweıra duşurmîs bûm: „Herkê ew çû mala min bizanbe ew ezim, ez jî ez nînim". Min da pey wî mêrikî. Ew mêrik rast çû mala min. Dest stuyê jina mîra bir, go: „E'vda xwedê, te çî t'emî min kir min t'ev k'îrî". Min go: „Canim ew ezim, lê ez k'îme? Ez xweıra mame şaş, xweıra wan dinhêrim. Min derî vekir çûme hundur. Min go: „Xûşkê, ez rêwîme, îşev cîkî bide min h'eta sibê ez heřim". Jina min go: „K'erem ke weře here odê". Min derê oda xwe vekir ez çûme odê. Min dîna xwe dayê du h'evê e'cem têda rûniştibun. Ew jî hatibûne mêvani. Ez çûm xweıra k'êleka wan rûniştim. Jina min meıra êvare şiv anî, me nanê xwe xwar. Min gote jina xwe: „Xûşkê, eze rêwîme, riya min dîre, îşev zû deyn mi kî, wekî ez heřim

riya xwe biqedinim hela hê rō dernek'etibo". Jina min mîrâ got: „Tu xwera raze, ezê zû deyn te kim". Min serê xwe danî ez xwera razam. Nizam oz gelekî razam hindikî razam jina min hat deyn mi kir, go: „Qurba, rabe tu rewiyî rabe here". Ez xwê rabûm, min ç'e've xwe mizda, şeve hîveron bû şewqa hîve dabû nav malê, mi jî t'irê idî sibe zelal buye. Ez leze-lez rabûm k'incê xwe zû-zû xwe kir, k'umê min jî k'êleka p'ap'axê e'cemava diwêrva dardakiribû. Ez usa lez k'etim, wekî min dewsa k'umê xwe mi k'umê e'cem da serê xwe. Min hespê xwe derxist zinê wî lêkir, teng-be-rê wî şidand, xatrê xwe wan xast ez şiyar bûm. P'ir çûm hindik çûm wextekê hîv zivîrî şîya min k'ete pê-şîya min, min şîya xwe nihêrî, mi go: „Canim, eva şîya e'cemaye, p'ap'axê serê wî awqa dirêje", min xwexwe xwera got: „E'cem rabûye ser rê k'etiye ez jî mame malda razayî, eze vegeřim bira e'cem vegeře mal raze, ezê rabim hereim". Ez paşda vegeřiyam hatime mal, min go: „Xuşkê, xuşkê". Jina min derk'ete derva, mi go: „Xuşkê, xwedê tera be, min tera got tu deyn min kî, te rabûye deyn e'cem kirîye, e'cem ser rê k'etiye ez jî mame malda razayî". Jina min got: „E'vdê xwedê, tu çi divêjî, tu dîn buyî, tê k'uda herî, xuşka çi, ne ez jina teme, tuyê k'uda herî, eva mala teye? Min şerma nizanbû çi bigota, tiştê min da ber rûyê xwe, min go: „Min t'irê xewne". Ez divînim gelî hevala silav ya mine".

Hevala go: „Here, axmaxtî jî te h'elal be, silav jî te h'elal be!"

915. Ah'med û Dezmal-xanim

Xortek hebû navê wî Ah'med bû. Ah'med dürger bû, ewî hergav diçû nava mêşe dar danî difrot, diya xwe xay dikir. Ah'med rojekê çû nava mêşe, şiklê şê-rekî çê kir. Dar diçinî dadanî ser şiklê şêr, lingê şêr ser perxilê mix kiribû, k'aş dikir danî şeher difrot.

Rokê ber sera jina p'adşêra derbaz bû, jina p'adşê dit gazi kirê, go: „Kuŕo, navê te çiye?" Go: „Ah'med". Go: „Ah'med, dikarî şerekî usa çê kî ji zêra, wekî daynim sera xwe û pê şabim. Go, çîqa zêr?" Go: „H'eff p'ût zêr, h'eff roja jî bisekine ez çê kim binim".

Ah'med anî hat ji şeş p'ûtî çê kir, p'utek jî xwera derxist hilda. Wexta h'eff roj t'emam bû, şêra zêrin bir t'esmîlî jina p'adşê kirê. Ji wê p'ûta zêra Ah'med xwera malekî t'eze çê kir û fînd derbaz kir.

Îjar p'adşa Ah'med ze'f h'iz kir, dida rûniştandinê cem xwe, Wezîr lê kire k'udretî, Wezîr gote jina xwe, go: „He're mala Ah'med diya wîra bêje, pirske, çika eva zêra Ah'med k'u anî, wekî avayî xwe-ra çê kir, rînd dijî?” Jina wî çû diya Ah'med-ra go: „Diya Ah'med, h'eta naka Ah'med dar difrot, çawa bû wekî hûn usa dewletî bûn?” Pîrê got: „Welle, h'al-h'ikiyate: wexta Ah'med jina padşêra şiklê şer k'işand, p'ûtek ber hilda mēra, Ji wê p'ûtê em dewletî bûn”.

Jina wezîr hate hûr gilî mērê xwe-ra got. Jina wezîr hate gote wezîr, wezîr jî hate gote p'adşê, go: „P'adşe, we ew şer k'işandiye, çika h'eft p'ût heye, wekî jina te dabû?” Anî k'işand, bû şeşa, p'ûtek kêm bû, Gazî Ah'med kir. P'adşa nerdewan anî Ah'med hilk'işand ra-kire serê kelê, nerdewan jî ji ber hilda. Dê sibe hat pîrsî Ah'med k'anê? Wêra gotin, ku p'adşe kirîye kelê seva wî, ku te gotibû jina wezîr”. Dê hat bin kelê kir şîn-girî, Ah'med jorda got, go: „Dayê, he're koç'e t'êl bîne, gilokekî k'indir bîne, weke sed mētrî jî şirit bîne, litreki jî rûn bîne were”.

Dê anî hat, Ah'med got: „Dayê, bit'ülke rûn bayê p'êsîra kelê bişkêne”. Dê bit'ülke rûn avite kelê şkê-nand. Go: „Îjar mûrîkî bigre, ewê t'êlê koç'a lingêva girêde berde p'êsîra dîwar, wekî bilind be bê”. Mûrî serê t'êla koç'a bir gîhande wî. Ah'med got: „Dayê, îjar naka jî k'indir jî wêva girêde”. Ew jî k'işand, „Îjar şirîta qalim girêde”. Ewî jî k'işand. Go: „Dayê, de îjar serê şiritê navê xweva i'sk girêde”. Serê mayî jî Ah'med nava xweva i'sk girêda. Ah'med daliqîya alîkîva jêrê, diya wî jî alîkîva hilk'işîya jorê.

Ah'med îjar rābû çû cîkî bû çibûxçiyê malekî.

Xelqê sibê çû p'adşêra gotin: „P'adşa, te Ah'med rakirbû serê kelê, naka diya wiyî h'eram serê kelêye, Ah'med t'ûne. P'adşa go: „He'rîn nerdewan daynin, bira de peya be bê ez pîrs kim k'a çawa bûye?”

P'adşa pîrsî, go: „Pîrê, min Ah'med bilind kiribû, çawa bû, wekî tu cî derk'etî?” Pîrê jî hûr gilî şirovekir. P'adşa îjar lê p'oşman bû, rābû serê rîspîya gunda be-rev kir, anî berxa her yekî yek dayê, berx birî, go: „H'eta payizê tê k'îjan cîyê hewrîngê undakir, ezê serê wî jekim”.

Rîspîyê gund hate ze'fî mirûz bû. Ah'med pîrsî got: „Çîra tu mirûzî?” Rîspî şirovekir. Ah'med du neç'îrvana xwest, t'ev wana çû gula dēlegura k'ola, du ç'êjkê gura derxiste anî. Anî rîspîra got: „Cewrika vira girêde, pezê jî nêzikî cewrika girêde h'eta payizê, pez ji tîrsê hema ç'e'vê wî bik'eve ç'êjika gura wê biricife, û dewsa hewrînga xwe undanake”.

P'adşa digere ku Ah'med bibîne bînc têke wezîr, lê Ah'med t'irê p'adşa digere bona p'ûta zêr. Ah'med ji cem wî rispî rabû çû. Çû derk'ete mala axakî. Navê kurê axê Qereman bû.

Qereman rökê çû dît qîzekî va sîyare, şûr mildaye, finiya wê, her giliyê wê çiyê. Qereman donzdeh zimana qîzkêra xeverda, qîz cavê neda. Kirk bitirsîne, şûrê xwe k'işand ser qîzkê, qîzik jî şûrê xwe k'işand. Qereman gote: „Dê t'enê navê xwe bêje“. Qîz destê xwe bire cêba xwe, dez mala xwe nişan da. Go: „Navê bavê te çiyê?“ Qîz t'iliya xwe nişan da. Go: „Tu t'es-mîlî xwedê bî, navê şeherê bavê te çiyê?“ Qîz misîna qawê nişan da.

Îjar keç'ik bira hespa xwe bajo heşe şeherê xwe. Qereman pirç'ûkirî vegeyîya hate era xwe. Ah'med pîrsî, go: „Kuro, çi hatiye serê te mîra bêje“. Qereman Ah'medra şirovekir. Ah'med gote: „Çîra usanî, gotiye navê min Dezmal-xanîme, navê bavê wê Barmax-p'adşaye, şeherê wan jî Misîre. Dilê wê teda heye, rabe em heşin, îzna xwedê ez te ra bînim“.

Rabûn sîyar bûn çûne şeherê Misîrê, mala pîrekê bûne mêvan. Pîrê gote: „Ez qurba, ez k'esibim, çiyê we heye, çiyê hespê we t'une“. Wana derxistin bi ç'engek zêr dane pîrê, gotin: „Çiyê hespê me jî bike“. Pîrê dîzik hilda nav ç'e'vê pişikê xist, poç'ka pişikê jî hilda nav ç'e'vê t'ulê xist, wana derxist derva, çiyê hespa jî kir. Ç'engek zêrê dinê jî dane pîrê, gotin: „Pîrê heşe şeher cendekek goşt bîne, çar dest orxan, doşek bîne, iç'ke bîne, xwera k'incê xas bik'ire hilde were“.

Pîrê çû cendekek goşt, çar dest orxan, doşek, iç'ke, xwera k'incê xas k'irî anî hat. H'eta berî êvarê kurê pîrê jî ji neç'irê hat, navê wî Yaxlîdegenek bû. Usa digotin, çimkî darekî wî hebû pê wî neç'irê dikir. Her êvar jî rûn dixist darda dikir, ku meh'kem bê. K'engê hat dîte mêvanê xwe ji wana gelekî h'iz kir.

Ah'med gote pîrê, gote: „Îjar tê herî cem Dezmal-xanîm bêjî mêvanê min hatiye ew xort, k'îjan ku rastî te hatibû çolê, donzdeh zimanî te ra xeberdabû te xeber nedabû. Ew xort hatiye seva te. Binher çiqasî zana bû, wekî te fe'mkiriye. Hergê qayîlî, şevê wê bîn ber k'oç'k-serê, rabe t'ev wana bireve, hergêk na binher çî divêje“.

Pîrê rabû cem Dezmal-xanîmê çû, gote: „Xanîm, gi-lîkî minî xewle heye t'enê te ra gerekê bêjim“. Dezmal-xanîm gote çil cariyê xwe: „Heşîne h'eyatê çika pîrê çî divêje“. Ew çûne nav h'eyatê. Îjar pîrê got: „Dezmal-xanîm, h'al-h'ikyate“. Dezmal-xanîmê t'eze çil cariyê

xwe gazî kir hat, go: „Geli carîya, pîrê biyin baxê, ber darê sêvê. Herekê çiqekî darê bibîrîn, pîrê bik'utin û k'urmizeka avêva, bin sûrêva derxin bira herê“. Carîya usa jî kirin.

Pîrê wexta hat, pirsîn, gote: „Mêvanê mîna we ser serî nehatine, h'al-h'ikyate“. Qereman wekî bihîst me'dê xwe kir. Ah'med got: „Qereman, xanim gotîye bira sêvê pê wî k'urmizeka avê bê hundur, ber darê sêvê wekî çiqil jêkirîne k'ivşe, em rasti hey bèn hevdu bibînin!“

H'eta êvarê xwêra k'êf kirin. Êvarê şêher ker bû, Ah'med u Qereman rābun çûn. Ah'med cî nişanda, go: „Herê bin wî dari hiviya xanimê be“.

Qereman bin darê sekini wastiya, xwêra çû rāza. Dezmal xanim şêher xewra kir, k'incê xweyî xas xwe kir, ç'ira hilda hate bin darê. Qereman dît, dev kire sûretê wî gest, ç'e've wî gest, h'ışıyar nebû. Çi kir h'ışıyar nebû. Ijar ji cêba xwe cotek k'ap derxist kire cêba wî vegeŕiya çû era xwe.

Berbanga sibê Qereman xwe h'ışıyar bû, dît Dezmal-xanim t'une, ne hatiye, bi wî qulikêva derk'et vegeŕiya mala xwe. Ah'med jê pirsî, got: „Hat, nehat?“ Qereman gote: „Welle, nehatiye“. Ah'med gote: „Hela cêba xwe binherê tişt heye?“ Qereman dest kire cêbê, du k'apa derxist. Ah'med gote: „Aha! Ku tera divêjim bahar naki, ewê ev k'ap kiriye cêba te, hatiye diŕiye tu rāzayî, van k'apa jî daniye cêba te, gotiye: „Tu hela gedeyî, herê nav zara k'apa bilize“.

Ijar pîrê t'eze dişinin. Divên: „Pîrê, tê îro jî bona xatrê me herî k'a Dezmal-xanim çî divêje“.

Pîrê rābû çû. Çû dîsa gote xanimê, go: „Dîsa cariyê xwe belakî giliyê minî xewle heye, ezê tera bêjim“. Xanim carîya bela kir. Pîrê giliyê şeva dinê dîsa got. Xanim dîsa gazî çil cariyê xwe kir, Ijar jî got: „Bivin bin darê hurmî çiqekî darê jêkin pê bik'utin û k'urmizeka avêra, bin sûrêva derxin herê“. Carîya usa jî kirin.

Pîrê hat me'deyî, k'utayî. Qereman hate pêşiyê, me'dê xwe kir. Ah'med gote: „Çira me'dê xwe diki, Ijar jî gotiye bira bê bin darê hurmî. Şeva dinê jî te digot ne hatiye“.

Berî êvarê Ah'med berî Qereman k'et anî cî nişanda, got: „Cî k'ivşe, herê hiviye bisekine“. Qereman dîsa çû bin darê hurmî, dîsa wastiya, xewa wî hat k'et rāza.

Dezmal xanimê cariyê xwe şev bela kir, k'incê xweyî xas xwe kir, çû nav baxçê xwe. Dît dîsa wa hatiye ber dara hurmî. Dîsa paç kir, rāmusā, gez kir, kir-nekir tu bejî Qereman h'ışıyar bû, h'ışıyar nebû. Rā-

bû ç'engek k'ışmîş cêba xwe derxist kire cêba Qereman, got: „Welle, şîretk'arê te heye, tu ne tiştî”. Râbû çû.

Berî êvarê Qereman h'îşîyar bû, Râbû paşda hat me'de kirî. Ah'med pîrsî got: „Şeva dinê jî te digot ne-hatiye lê k'apa danî bû cêba te, hela binhêre îjar çî daniye?” Qereman destê xwe kire cêba xwe ç'engek k'ışmîş derxist. Ah'med got: „De divêjî nehatiye, dinhêrî îjar jî hatiye k'ışmîş kiriye cêba te, gotiye wekî şeva dinê jî tîyî cêba xwe t'îjî k'ışmîş ke paşê were, wekî pê mijûl bî xewa te neyê”.

Dîsa seva pîrê k'incekî t'eze tînin lê dikin, divên: „Pîrê bikî xatîrê xwedê, îşev jî tê herî cem Dezmal-xanimê”. Pîrê got: „Mêvanê mîna we ser ç'e'va neyên, min dişînin aqas didine k'utanê”. Pîrê wê şevê dîsa çû cem Dezmal-xanimê gote: „Pîrsekî minî xewle heye ez ji tîra bêjim, carîya xwe belake bira herin”.

Dezmal-xanim carîyê xwe bela kir nav bax, çika pîrê wê çî bêje. Pîrê got mîna şeva dinê. Xanim gazî carîyêd xwe kir, gote: „Vî pîrêyî bîvin ber h'ewuzê tîkin avê derxin û lîxin, tîkin avê derxin, lîxin, paşê wê k'urmizeka avêra derxin bira here”. Carîya usa jî dikin.

Pîrê dîsa vege'riya me'de kirî. Gote: „H'al-h'îkiya-te, min birin ber h'ewuzê kirin avê derxistin, k'utan, derxistin, k'utan”. Qereman dîsa me'de kir. Ah'med gotê „Kurî malxirab, şeva dinê jî te digot ne hat cêba te k'ışmîş kir, şeva dinê jî te digot ne hat, cêba te k'ap kir. Îjar jî gotiye bira wî k'urmizeka avêra bê ber h'ewuzê, lingê xwe derxe tîke avê, hey derxe, hey tîke, wekî serma bike ranezê”.

Berî şevê Ah'med Qereman da ber xwe anî ber h'ewuzê cî nîşan da, şîretê da, paşda hat çû. Îjar jî Qereman çawa kir-nekir dîsa xewva çû rîza.

Dezmal-xanim şêher xewva kir, dê-bavê xwe xewva kir, carîyêd xwe bela kir, hate ber h'ewuzê dit îjar jî Qereman rîzaye, k'êr derxist da ser sîngê wî vege'riya çû.

Ah'med wî çaxî bin palkona Dezmal-xanimê bû, t'ev xwe hildabû k'êrekî tujkirî. Hema Dezmal-xanim hate bilind be palkonê, Ah'med k'êra xwe avite ji her h'eft dêrê wê hevra birî. Dezmal-xanim qe haş xwe jî t'unebû, çû k'incê xwe êxist kire boxça xweda Râbû rîza.

Ah'med k'inc hilda çû xwe'ra mala pîrê h'eta sibe safî be. Sibe safî bû, Ah'med ew k'inc hilda çû se'ra Barmax-p'adşa sekînî, go: „Barmax-p'adşa, cerda şêherê te ser bazirgana min binîya şêher girt, t'alan kir. Çil yek h'erembaşî bûn, mezinê wana digot: „Ha lîxin,

ha lëxin". Lëxistin deh xulamê min kuştin, t'alan kirin çûn. Min gîhand şûrek avîte pey mezinê wan, k'incê wê birî. T'enê ew nişan cem min heye".

P'adşa got: „Derxe bibînim çika çi nişane". Ah'med îjar dezmal derxist: h'eft p'irtiyê dêra. Wezîr, qazî, mella gotin: „Eva k'incê qîza teye".

P'adşa gote xulama: „Herîn, Dezmal-xanimrâ bêjin bira boxçê k'inca hilda bê". Xanim jî dilê xweyî sax boxçê k'inca hilda hat. P'adşa dezmal k'inca vekir, dîtin erê welle, jî dêrê wê birîne, go: „Ezê te bikujim. Zêr, zîvê te kêm bû? Xizna min kêm bû, wekî îjar çil cariyê xweva k'incê mêra xwekî herî binîya şeher cerdê bixevitînî, xelqê bişêlinî?"

Ah'med sekini, go: „Na, girtîya mine, xûndara mine, bidine min, bikujim, - ezê bikujim, berdim, - ezê berdim". Wezîr, qaziyê wêderê p'adşêrâ gotin: „Bazirganbaşî h'eyfe, bide, divek aza ke". P'adşa jî girt dayêda. Dezmal-xanim xweîrâ got: „Ne min digot, wekî Qereman tu ne tişteki, lê şîretk'arê teyî zore, îjar we mi zenûnî bir".

Ah'med Dezmal-xanimê hilda anî mala pîrê, xweîrâ şa bûn. Paşê sê hespa anîn, yek Qereman sîyar bû, yek Dezmal-xanim sîyar bû, yek jî Ah'med sîyar bû. Râbûn hatine şeherê bavê Qereman. Ah'med Qeremanrâ gote: „Filan Şeherîda dîya mine, heîre bîne, kes te nas nake". Qereman çû dîya Ah'med anî. Îjar xûşkeke Qereman hebû, jî Dezman-xanimê ne kêmîr bû, wiya jî hilda da Ah'med.

Wêderê du şayî hevîrâ derbaz kirin. H'eft rōja, h'eft şeva def zurîne lëxistin, şayî kirin.

Ew çûn mirazê xwe şabûn, em jî vegeîriyan hatin.

916. Aqil û Diniya *

Wextekî p'adşak hebû, kurîkî p'adşa hebû. Wezîrkî p'adşê hebû. Navê kurê wezîr Diniya bû, navê kurê p'adşê Aqil bû. Herdu t'ev diçûne mek'tebkêda dixandin. Rōjkê kurê p'adşê gote kurê wezîr, go: „Fîlan kes, go, were em herîn bigerîn, xûrâ qîzkê bibînin bizewcin, îdî wextê meye". Go: „Tu zanî". Kurê p'adşê gote kurê wezîr, go: „Ezê herim tu jî wê mîra werî?" - „Erê, - go, - qîrarê xwedê be, go, ça bavê min qulixî bavê te dike ez jî borcdarim usa tîrâ qulixî te bikim".

Herdu lëdan çûn. Ze'f çûn, hindik çûn, çûn ser kanîkê peya bûn. Darek wêderê bû, hespê xwe avîne darê, ser kanîyê aciz bûn. De, kurê wezîr, kurê p'adşa ji mal dernek'etine, çola nek'etine. Germa nivro da

aciz bûn. Dêna xwe dayê dengê dof û zurnê tê. Jêrê dina xwe danê de'wate jêla tê. Kurê p'adşê gotê kurê wezîr, go: „Diniya, tu herê hespa bik'sîne ha duri kaniyê xe, go, eva de'wate, ku hatin ez çi zanim meriyê de'wali serxasîn belap'êjgarî me dibin. Go, ezê rabime ser serê darê, tu hespa bik'sîn wêda bive herê duxe". Ewî hesp birin çûn, kurê p'adşê rabû ser serê darê. Hatne ser kaniyê, yekê go: „Kurô, go, vira peya bin, em aciz bûne, go, k'ulfet me'rane aciz bûne, go, peya bin ser vê kaniyê em hine av bixwn, hinkî hêsa bin herin".

Kurê p'adşê ser darêye. Siyar peya bûn ser kaniyê hine av xwarin, duri kaniyê k'etin çûn, bûk û berbûk hatine ser kaniyê, erê, kurê p'adşê ser serê darêye. Bûk hat ser avêda xar bû, dina xwe dayê şiklê wî nav avêda xuya dike. Ser darê şiklê wî xuya dike. Bûkê derxist gustîla xwe danî nav avê. Ewî dit. Ewî jî derxist gustîla xwe jorda havit. Kire t'iliya xuda, av xwarin, kirne gazî, go: „Hespa bînin em herin". Hesp anî hatin, siyar bûn çûn. Kurê p'adşê peya bû hat, gustîla wê derxist kir t'iliya xuda kire gazî, go: „Diniya, hespa bîne were!" Hesp anî hatin. „Diniya!" Go: „Çiye?" Go: „Tu gerekê wê bûkê mîra bîni". - „Kurô, go, - xwedê malka te xirab neke, bûk wê penci siyar pêrane wê birin çûn, wê bivin herin îşev tene berva mêrê wêda". Go: „Nave, gerekê tu evê mîra bîni".

Dane pey lêdan çûn. Çûne ciyê xwe peya bûn. Çûn: „Em herne mala pîrekê". Çûn rastî pîrekê hatin. „Diya pîr, - go, - êvara te xêr!" Go: „Ser ç'e'vê min hatin!" - „Diya pîr, - go, - tu îşev çawanî, tê me xaykî?" - „Lao, - go, - ciyê min t'uneye. Go, p'irî k'oxkê min heye, hûn, ew wezîrê hanê ez çawa cî kim?" - „Diya pîr, - go, - îşev me cî ke, go, han tera vî zêrê hanê me îşev cî ke". Pîrê tirç'ik da xwe, çû p'îşika xwe derbazî mala cînara xwe kir, t'eşîya xwe kire ç'e'viyê, gezi-mêziyê xwe da alikî ciyê wan kirin çûn rûniştin. „Diya pîr, - go, - qe xarna te nivîne te..." - „Lao, go, - tistkî sit'ara min t'une". - „An tera vî zêrî, - go, - herê sê dest nivîna bîne were, yekê mîra, yekê hevalê mîra, yekê jî xwe'ra". Pîrê tirç'ik dane xwe, çû nava şêher h'emalê girt, sê dest nivîn da piştê h'emal, anî hatin danî wêderê. „Diya pîr, - go, - herê hine xarin mêra bîne. An tera vî zêrî herê hine xarin bîne".

Pîrê tirç'ik dane xwe çû nava şêher, xurê wan çine? Xura wan p'alûlane, balûlane, xemşa, çû nava şêher xarinke t'emiz çê kir anî hat xwarin. „Diya pîr?" Go: „Çiye?" Go: „Ew bûka anî hatî nava şêher, go, ew bûka k'eye?" Go: „Ew bûka yekî bazirganbaşîye, mêrê

wêné, go, kurê bazirganbaşı çûye. Bazirganê xwe birîye çûye, ewî jî çûye bûk anîye hatiye, mêrê wê jî hê ne hatiye". - „Dîya pîr, - go, - tu dikarî xeber bighînî jêra?" Go: „Lao, ew şuxulê minin, sola xwêra bêje. Tiştê usara, go, ez yekim".

Zêr kire destê pîrê pîrê lêda çû. Hinek jinik-mînik li bûkê civiyan, pîrê go: „Wêda heřin, wêda heřin, wêda heřin, go, xwe ev ne çolemeye, ne h'eywane hûn lê civiyanê, bûka bazirganbaşıye xayê mala girane xayê dem û dezzane". Pîrê çû gihîste bûkê, gus-tîlk derxist ha nişanî bûkê kir, go: „Pêşda were dîya pîr, go, pêşda were". Pêşda hat. „Welle, dîya pîr?" Go: „Çiye?" Go: „Tu çawa dikî bike, go, tu ewî bighînî min". Go: „Lao, ez çawa bikim? Go, ezê îşev deste k'inc-min-cê qîza lêkim bînim bêm ba te".

Çû destê k'incê qîza jêra k'irî anî hat kurê p'ad-şê kir, bir çû ba bûkê. Çû ba bûkê, bûk go: „Bira qîza pîrê îşev ba min be". Qîza pîrê ma bal. Go: „Bêjne bazirganbaşı, kurê wî ne vire, bila ez qîza pîrê em heřin nava Xas-baxçê wîda çend rōja xwêra wêderê bisekinin h'eta kurê wî tê".

Bazirganbaşı çû, nava Xas-baxçê ot'axke t'emiz çê kirîye, bir çû danî têda. Qîza pîrê û bûka xwe birin danîne wêderê, qerewl şev digeriya, qerewl çûn dîna xwe danê xortek k'etiye bera bûka bazirganbaşı. „Kurō, - go, - eva k'îye, eva k'êderê hatiye k'etiye vira?", çûn girtin anî hatin. Anî hatin dane ber xwe, go: „Emê bîvin heřne tene kelê". Anî derê mala pîrêva bir çûn. Dîniya dît. Dîniya dît, „Dîya pîr?" Go: „Çiye?" - „Tu çi dikî? Go, Aqil birin". - „Ez çi bikim?" Go: „Banzde, go, meşok ar bîne". Çû meşok ar anî. Go: „Hinek doşab bîne". Hinek doşab anî kire h'ewle, çê kir, serî kir, kire nava çend nûnêda, kire karzîngêda da destê pîrê go: „Bive heře. Bive, bê kurê min mirîye, eva xêra kurê xweye didim". Welle, bir çû derê ha vê k'ûçê, ha k'ûça han, bir çû derê kelê. Bir çû derê kelê, qerewil hatin pîrsîn: „Dîya pîr ha çi dikî?" Go: „Kurê min lao, go, kurê min hebû. destgirtî bû, kurê min mirîye, eva hine h'ewlene mi çê kirîye, xêra kurê xwe didim. Eva seriyê han teħa, eva jî wîra. Go, girtiyê we jî qe hene?" - „Erê, - go, - du girtiyê me hene. Go, bûka bazirganbaşıye û yekî dine". Go: „De bihêle ez bivim heřim bidim". Go: „K'a du seriya em bîvin heřne". - „Na, - go, - gerekê, mi ad kirîye, xêra kurê xwe bi destê xwe bidim". Hevalê wî gotê: „Canim, ew pîrê, bîra heře hundur bide xilas be". Pîrê çû hundur, k'incê xwe girt da Aqil, Aqil çû, pîrê ma hundurda. Pîrê ma hundurda Aqil derk'et lêda çû mala pîrê rāza. Pîrê

ma hundurê kelê, Sibê cihab dane bazirganbaşî, go: „Bûka te nava bêx̄da, xortkî bera wêda bû". - „Hey-hey, nabe?" - „Erê welle". Bazirganbaşî hate çû, dina xwe danê, bûka wê yeke pîre. „Lao, - go, - ez hatime herim ba bûka te aqil bikim, jêra xeberdim, qerewila ez girtime anîm hatim". Bazirganbaşî qerewila da xebra: „K'yopoxlî, - go, - we navê bûka min nava vî şeharida wexirab kirîye, we navê bûka min derxistiye. We eva pîra belengaz seva çî girtiye anîye hatiye?" Mêrika mane h'eyr „Canim, - go, - mêr bû me girt anî?" Pîrê berdan çûn.

Bûka bazirganbaşî çû mala bazirganbaşî, Aqilê te rabû çî kir? Anî hat deste k'inc Diniya kurê p'adsê kir, k'incê qîza, sîyar bûn, çû derê mala bazirganbaşî. Xulam çûne gotne bazirganbaşî, go: „Xortek, qîzek hatine derê malê sekinîne". - „Kuŕo, - go, - herin bêjin, bila peya bin". - „Kuŕo, - go, çûne gotnêda, - axê gotîye bila peya bin". Go: „Na, bêjne axê bila bê vira, gilîkî me heye emê jêra bêjne. Heke qayil bûye ezê peya bim, herke na, ezê harim". Hat go: „Kuŕo, peya bin". Go bazirganbaşî go: „Eva xûska mine, go, bira kî min heye çûye undabûye, eva destgirtîya wiye. Ez hatime vî şeharî, go, merikî xeribim, ez aminiya xwe nâyim xûska xwe bihelime ba meriyê başqe. Mi bihiştiye te bûkeke t'eze anîye, xeribe, bila xûska min ba bûka te be h'eta ez çum birê xwe dibînim, go, em bèn xûska xwe bivin herin". - „Ê, - go, - bira vira be, çî heye?" Go: „Mesrefa wê çî bû ez bidim". Go: „Kuŕo, tiştê usa şerme, rōjê sed merî mala mida nên dixwe".

Bir çû kire ba bûka xwe. Cihab hat, go: „Kurê bazirganbaşî hat, Hat, çûne pêşiyê anî hatin, go: „Me tera jin anîye". Evarê çû oda xwe, dina xwe dayê qîzek wê wêderê sekinîye, gote destgirtîya xwe, go: „Eva k'îye?" Go: „Eva xortekî anîye hatiye ba bavê te gotîye birê min çûye undabûye, eva xûska mine, ezê herim birê xwe bigerim. Anîye hatiye bal min çûye".

Rojkî-duda ma wêderê, gote mêrê xwe, go: „Zanî em çî bikin? Go, baxê bavê te yê t'orkirî heye, were ez tu herne nava bêx̄. Ew, xûska gede û jina xwe çûne nava bêx̄. Evarê kurê p'adsê gote jînikê, anî desmal kirne stiyê gededa, gede xeniqandin, ç'emek wêderê bû gede havêtne ç'emda cû û fêvî hate mala pîrê.

Kurê p'adsê revî hate mala pîrê, bûka bazirganbaşî ma wêderê. Sibê cihab dane bazirganbaşî, go: „Kurê te, go, lê ew qîzik revandiye biriye çûye, jina wî maye". Bazirganbaşî çû sivê gote bûka xwe: „K'a?" -

„Lê, kurê te ew qîza wê pirê revîn, hildaye biriye çûye, ez jî mame vira”.

Bûka xwe hilda anî hate mal, Aqilê te û Diniya sivê rabûn herdu sîyarbûn, çûne derê mala bazirganbaşı. Çûne derê mala bazirganbaşı, „Bazirganbaşı, - go, - xwedê te serfiraz ke, go, mi birê xwe ditîye, anî hat, Go, k'a xûşka min bine were em heîn”. Bazirganbaşiyê qijik ma h'eyr. „H'eyran, - go, - ez çi bêjim, Go, xwedê rûreşik anîye rûyê min”. - „Qurban, - go, - mesrefa te çi bû, çi mesref kirîye bikim”. - „H'eyran, - go, - h'al-h'ewal eve”. - „E, - go, - de wekî usane tu gerekê wê bûkê jî bidî birê min. Kurê te wekî xûşka me biriye bûka xwe bide dewse”. Girt da win, go: „Xweıra bive here”. Lêda hatin, sîyar bûn hatne mala xwe. Hatne mala xwe, cihab dane mala wezîr, p'adşê, go: „Kurê p'adşê, kurê wezîr hatin, Aqil, Diniya, go, jinek Aqilra anî hatin”.

Anî de'watê wî kirin, xweıra rûniştin, Wextkî ma kurê wezîr gotêda, go: „Kurê p'adşê, go, me tu zewucandî, kurê merivanî, de îjar em heîn yekê jî mîra binin?” - „Erê, - go, - me heîn”. Rabûn herdu sîyar bûn lêdan hatin, hatin derk'etne şeherkî. Çûne mala pîrekê, „Dîya pir, - go, - em dixazin qîzekê bixazin. Eva birê mine, qîzekê birê xweıra bixazin”. - „Lao, - go, - qîz t'ijî nava şehere, bigere, k'îjanê dilê te digre. P'erê te hene? Qelenê te heye?” - „Erê”. Go: „P'erê te ze'fin, qîz jî vira ze'f hene”. Go: „Qîza p'adşê çawane em bixazin?” - „P'e, - go, - qîza p'adşê, go, wê serê we lêxe, K'ê diçe, serê wan lêdixe. Go, k'ê diçe xazgîniya wênê p'adşa divê, heîn, heke qîza min h'izkirîye ezê bidim, h'iz nekirîye ezê serê we lêxim”. Serê nizanîm çîqa merîya lêxistiye. Serê weyê lêxin hûn gunene”. Erê...

Carî berdestiyê qîza p'adşê bû, çayê çê dikir. Navê wê Qemeruh' bû. Çû xwe gîhande Qemeruh'ê, „Qemeruh'!” - Go: „Çiye?” - Go: „Qîza p'adşê çima mêr nake?” Go: „Qurban, go, ez nizanîmê”. Go: „Tu dikarî seredîya wê bizanî?”

Qemeruh'ê çû. „Qîza p'adşê!” Go: „Çiye?” Go: „Ez gîlkî bêjme te”. „Qemeruh', - go, - k'arê te gîliya nek'etiye!” Qemeruh' go: „Tu çima mêr naki? Eva çend xazgîni tîn, tu çima mêr naki?” Efendim darek hilda serê Qemeruh'ê da serê wê şkênand, berdayêda derxist lêda çû. Qemeruh' lêda çû yeke dinê hate ber destê wênê. Nivînê wê p'ak hilneda, çayê wê p'ak çê nekîrin. Çend roja ma „Kuŕo, - go, - heîn gazî Qemeruh'ê kin”. Çûn gazî Qemeruh'ê kirin anî hate, „Qemeruh', - go, - were, go, k'arê te gîliya nek'etiye, gîliya

neke". - „Xatûn, - go, - ez te pirs dikim, ezê çi gilîya bikim? Eze k'ulfetke bina teme". Eva çend rōja ma ber destê wênê, „Xatûn, - go, - mîra bêje serhatîya xwe, k'anê çima mêr nakî?" - „Qemeruh' lao, - go, - were ezê teıra bêjim lê gilîyê min dernexî derva!" - „Na". Go: „Dîya min mir, bavê min çû jinek anî hat. Go, ez qe balda neçûm mûdekê, go, ez balda neçûm. Rōjkê, gotete, şande bal min, go, bira bê ez hatme şûna dîya wênê, xwe ez gur nînim, h'irç nînim? Bira bê bal min, bê ot'axa min". Go: „Ez rōjkê rābûm çûme ot'axa wênê. Ez çûm mi dît rûniştîye şivekî dêstdane. Go, ez derda çûm, go, şivikê mi da, go: „Here meymûn!" Go, ez bûme meymûnekî derk'etme derva revîm. Go, sa berda min, kûç'ika berda min, go, ez revîm bi zor destpîya kûç'ika derk'etim. Ez çûm k'etme mêşekî. Go, ez çûm k'etme mêşekî, ez çûm rāstî meymûnke nêr hatim. Meymûnke nêr, go, hate ba bin ez xirab kirim. Niha min ad kirîye, h'etanî idî ez mêr nakim, ez jinim, navê qîza nadme ser xwe. Ez h'etanî wî meymûnî nevinim ez mêr nakim".

Qemeruh' tirç'ika dane xwe çû ba Aqil, „Aqil!" Go: „Çiye?" Go: „Were, mi çê kir teıra. Go, h'al-h'ewalê wê haye".

H'imamkê wênê heye diçe h'imamê, qîza p'adşê du rōja carkê diçe, sê rōja carkê diçe h'imamê. Aqilê te çû ba h'imamçî, „Kuŕo, - go, - k'incê xwe bide min, ez dixazim xweŕa h'imamkê vekim, ez t'eybîra h'imamê nizanimêda. Go, k'incê xwe bide min, go, meha te çi dide?" Go: „Meha min zêrkî dide". - „A, wa teıra du zêr, - go, - pênc rōja bisene were ber. K'incê min bide min, k'inckê xwe xwe ke lêde here". Mêrik çima h'iz nake? Lêda çû. Ewî çû meymûnek anî hat derê h'imamê girêda. Ewê qîza p'adşê sibê hat dîna xwe dayê meymûnek derê h'imamê girêdaye û h'imamçîyê wênî yê berê nîne, yekî dinêye, „Kuŕo, - go, - k'a ew mervê ber derê h'imama mi, h'imama mi çê dikir k'anê?" - „Xatûn, - go, - ez dixazim xweŕa h'imamkê çê kim, go, mi gotîye ezê du rōja ber bim, daye min ezê du rōja ber bim". Qîzikê nihêrî, dêna xwe dayê h'imam çê kirîye bêna qoqa cinetê h'imamê tê, go: „Ev çi merikî başe, ewê berê qe nedizani! Qurban, go, eva çi meymûne te vira girêdaye". - „Xatûn, - go, - ya wênê mi pirs neke. Serhatîya wê, go, min pirs neke". - „Kuŕê qenc, - go, - ezê ji te pirs kim, were bêje". Ze'f k'ete ser wênê. „Xatûn, - go, ça qîzikê gilî kir ewî usa go, - dîya min mir, go, bavê min çû jinek anî, jinebîk anî hat, go, ez balda neçûm. Rōjkê gote carîya xwe, go „Bêje, ez hatime şûna dîya winî. Ez ne gurim, ne h'irçim, bira bê

ba min, çima nayê otaxa min?" Go, ez r̄abûm çûm. Go ez çû.ı, şivikek mi da, go: „Heře meymûn!" Go, ez bûme meynûnkî k'etme nava şeher. Sa berda min, ez çûme derk'etme mêşekî. Go, meymûnek r̄astî min hat, h'al-h'ewal eve. Çûme ba wê meymûnê. Aha, niha ez hatime mi ad kiriye, ez nazewucim h'eta wê meymûnê nebînim, nazewucim". Qîzikê go: „Kuŕo, ezim!" - „E, - go, - tuyî?" - Go: „Erê!" „Ew jî ezim". Ewî qîzkê ya xwe kinhe yek, r̄abû birê xwe şand, go: „Heře ba p'adşê, qîza p'adşê miŕa bixaze". - „Kuŕo, - go, - serê me nede lêxistin". Go: „Heře, min şuxul çê kiriye, heře". Çû ser kevirê xazgîniyê rûnişt. Cihab dane p'adşê. „P'adşâ, - go, - nêç'ira te dişa hatiye. Yêk xwedê lê standiye, go, hatiye ser kevirê xazgîniyê rûniştiye". Çû gazî kirê anî hat. „Qurban çi dixazî?" Got: „P'adşâ, go, ez de'va xinamtiyê te dikim, de'va mervatiyê, ez hatime qîza te bixazim". - „Kuŕo, - go, - tu serediya qîza min dizanî? Go, hekî ezê bişinime bal, qîza min go, ez dixazim, ez bêqelen, tiştî te nastînim, bêqelen ezê bidime birê te. Go, heke go, ez naxazim, ezê serê te lêxim ha". - „Erê, - go, - p'adşâ, bira be". Qewlê xwe girêdan, şande bal qîza xwe. „Qîzê, - go, - filan merî hatiye te birê xweŕa dixaze, ci divêy?" Go: „Ezê bikim, Bira mi bidin, ezê bikim". Gazî kirê: „Kuŕo were!" Anî hat, go: „Çar-pênc r̄oja molatê min bide ez t'eybîra qîza xwe bibînim". T'eybîra qîza xwe dît, bazirganeke eşyakî t'emiz jêra danî, qîza xwe r̄abû siyar kir da bir çû. Çûn h'eft r̄oj, h'eft şeva de'wata xwe kirin, ew çûne mirazê xwe şa bûn, em jî lédane hatne h'alê xwe.

917. E'lê Newêrek *

Hebû-t'inebû jin mêrek hebû, mêrê wê dirtise ji mal der nayê. R̄oj r̄oja diçe, meh meha diçe, sal sala diçe, dike nake ji mal der nayê. Jina wî divê: „Xwedê ser teda bik'eve, şev r̄o tu maldanî, ez dixevitim zarê te xay dikim, te divim, te tinim, ev çi e'cêve?" - „Newêrim, - divê, - jînik ji mal derk'evim. De'wa te ji miŕa çiyê?"

Hergê salek be, hergê dudu be, hergê sisê be çend zar jî dik'evine dêstda, de çiqas wext heve, E'lo ji mal der naê. Jina wî diçe cem kalê zemana, pîrê zemana, divê: „Ez bextê kurê weme, mi mêrkirîye, rêkê bivînin, mêrê min newêre ji mal derê, biye cirm k'etiye stiyê mida, hûn miŕa çi divêjin?" Divên: „Mêrê te newêre ji mal derê, tu şkeve k'atê xwe bive heře malê

cînar lêxe, derda hema usa rêzke, h'ewşa xweda rêzke h'eta diçî malê. Bê: „E'lo, mala bavê te bişewite rabe k'ate barîne, xelqê xweşa t'ov kir, em qe na h'ewşa xwe t'op kin". Hingê go: „Tu derewa dikî" k'atekî bide bira bixwe, t'emê bide dêv ewê derk'ewe. Hema tu wiya de'vde derva derî ser xirp dade. Îdî derî lê veneke, tîrsa wî wê bireve".

Jinika te lédixe tê diçe şkeve k'atê xwe dike, malê cînara lédixe, dive h'ewşa xweda hema usa du rêz datîne. Datîne tê xwe dik'ute, divê: „E'lo, mala te, bavê te bişewite, go, dewsa baranê k'ate barîne, rabe, divê, em t'ov kin, xelqê bê h'ewşa me t'ov ke. Xelq t'ov kir, îdarê xwe da ser hev". Derda tê divêje mêrda, mêr divê: „Na, tu derewa dikî". - „An, - divê, - e'zetê xwedê, eva k'ata jî min aniye hatîye. Eva hema pirîsk k'etiye hundur min aniye, k'etiye sivderê". Duxwe, divê: „Qîzê, p'a, çi xaşê? Qîzê, divê, tu h'îşk piştî min bigre bextê tedame, bira gur, h'irç, tişte min nexwe, ezê t'ov kim, muqatî mivî". Divê: „Na, e'vdê xwedê, ezê muqatî tevîm. Çawa ezê piştî te berdim?" Welle, jinik diçe piştî E'lo digre, E'lo dide pêşîya xwe. E'lo hey qûz dive hiltîne, hey qûz dive hiltîne, h'ewşêda hema usa dû rêzê daniye. Dêdixê piştî derî, xirp, derî ser dadide. Derî ser xwe û zarê xwe dadide. E'lo îda derva dimîne. Qarâ-qarâ E'loye: „E'vda xwedê, bidî xatirê xwedê, t'esmilî xwedê bî derî veke ez lêxim bêm gura ez birim, h'irça ez birim". Go: „Lo ç'e'vê te birîje, ronayê te birîje, îda tu t'ucara nayeyî malê. Îsal deh salê h'alê min te eve. Min mêrkiriye tu min xay kî yanî ez te xay kim?" Jinika te derî lê venake.

E'loê te şev te'rî lê dik'ewe e'rdê, tê ser k'ulekê: „Jinik t'esmilî xwedê bî, jinik ez mirim, min can da, ruh'ê min k'îşîya, boy xwedê be derî veke ez bême hundur. Tu dijmina minî?" „Lê, - divê, - dijmina teme, lê xo ez ne dostî teme". Dike-nake derî lê venake. Serê xu da ser k'ulekê xweşa rîdizê. Rîdizê, siva lê zelal dive, „Jinik, - divê, - derî veke, a îdî tîrsa min fiirî, derî veke ez bêm". - „Lo, - divê, - ç'e'vê te birîje îda biye tu bçeyî malê?" - „Wey, - divê, - tu t'esmilî xwedê bî, du nankê ce têxe hevana min, baqe dêl-bijîyê hespa, k'ulme ar, du-sê hêka têxe hevana min k'ulekêra bide min, ez t'erkeserî dinîyayê him". Rîdive diçe sê-çar nanê ce dike hevana wîda, baqe dêlbijîyê hespa, sê-çar hêka, k'ulmek jî ar dike nava p'îne dike hevana wîda, k'ulekêra didêda. Divê: „Tu t'esmilî xwedêvî, ezê îdî t'erkeserî dinê vim, gur mi dixwe, h'irç mi dixwe, ça divim bira bivim". - „Lo, - divê, - ez jî h'îz dikim gur, h'irç te bixwin, tu buyî cirm k'etî stîyê min". Verê dike, lédixe diçe.

Em herin ser E'loê me, E'loê min p'ir herê hindik herê; hergê sê roja herê rê, çar roja herê, diçe dinherê wê çikî dûki zirav k'oçk-serêkî dik'se. Divê: „Ezetê xwedê, ezê xwe vî duyî bigrim lêxim herim yan ewê mi bixwim yan jî ezê sax biminim dinê”. Diçe dinherê. Gava diçe ber k'oçk-serê dinherê wê dengê merîya gele têda tê. Go: „Xwedê zane wê mi bixwin”. Diçe dinherê wê ber derê k'oçk-serê k'urme agir xwe ra lêkirine dorê rûniştine. „Ha gelî birano, êvara we xêr!” - „Wey, - divê, - ser sera, ser ç'e've me ra hati xortê delal, k'erem ke, k'erem ke rûnî”. Çî didinê rûdini. Xwe ra xeberdidin, de giliya, gotina, xeverdana pêşda diçe, xwe ra xever didin: „Ha tu ji k'uyî? Ha filan, bêvan?” - „Ez jî, - divê, - ji qezyakê hatime. Min pirsîye navdengê we, gotine, filan derê h'evt bira hene, her h'evt jî dêwin, mêrxasin. Ez jî we mêrxastirim, mi xwe we girtîye ez jî hatime. Mi jî gotîye, ezê herim bivim birê h'eysta”. - „Wey, - divê, - tu ser ç'e've me, ser serê me ra hati”. Şivê danin şiva xwe dixwin, nanê xwe dixwin, rādin rādzên, Diminin sivetirê.

Siva h'evtê du mileta rōn dive wan jî t'evayî. Sivê rādivin nanê xwe t'evayî datinin nanê xwe dixwin, bira xwe ra diçine rāw-nêç'irê ew jî maldā dimîne. Ew jî maldā dimîne, t'eze çûye, hela naşinin. Celilê xwe ra bêjim¹, E'loê te xwe ra xarnê çê dike, hazir dike h'eta birê wî êvarê tēn. Tēn nanê xwe dixwin, „Ê, - divê, - werin em tiştêkî bilîzin, xwe ra mijulîkê bikin, wekî şev me kin bive”. - „Ê, - divê, - bira, emê çî mijulîyê bikin?” Divê: „Gelî birano, were kî we biç'enga xwe bigwêşe, - hevana wî biç'engêda biye, - wekî bizir ji biç'engê xwe derxe bine?” Dêwê qirîk çî zanin bizir çîye? Dêwê qirîk digwêşin, diqurîncinin, çā dikan, rēşşin dikan, bizirê ji k'u bê? E'loê te hema destê xwe ha dike biç'enga xwe, hêkê digwêşe, zerka hêka jor da tê, divê: „A, gelî birano, binherin bizir çawa hat”. Dêw şaş divin. Divê: „Gelî birano, were em miyê biç'enga xwe bik'şinin çika miyê biç'enga kî dive sê buhusta”. Dêwê qirîk miyê biç'engê xwe dik'şinin nak'şinin ze'f-ze'f çar tili, buhustek, zêde t'one. Ev dik'şîne, dêl-bijiyê hespêye, dik'şîne dikê pênc, şeş buhusta derdixe. Mêrka xwe ra şaş dibin, divên: „Ev çî e'cêve?” Divê: „Gelî birano, eva kevir ne? - kevir nişanî wan dide, - divê, kevir tēxine piç'enga xweda bigwêşin destê xweda, nek tēxine hundurê biç'enga xwe. Destê xweda bigwêşin çikanê kî qewate?” Qirka çî bêjin? Kevir dike destê xwe, dike biç'enga xweda, destê xwe dike hundurê hevane, biç'enga xwe arda dike derdixe, divê: „Ah bira, kevir bû yan na?” Ê, dêwê

qirik wê k'iderê kevir têxine ar? Dikin-nakin nave ar, i. Ç'e'vê hev dinhêrin. Hev xewle dikin, hevra divên: „Kuŕo, divên, eva mixeserê serê me bû, hat wê serê me buxwê, ev çi e'cêv bû gihîşte me? Eviya, go, destê wî ser destê meŕane, wê çawa be h'alê me?" Divê: „Wê çawa be? Wexta hatiye gihîştiye me, ce'nimê, mêrxase, gihîştiye meda ze'f rinde, ew jî başe".

Ji birê xweŕa bêjim, avê sivê dor tînin tên. Meşka dêwa gerekê bivin heŕin, ser çika çiqqa mêtir heŕin, avê binin bèn. Dûre ava wan, diçin meşka dêwa t'iye av dikin davêjin ser milê xwe hiltînin tên. Sûtke h'eta sûtke ew av gere heŕe, wext h'eta wextê. Cellê xweŕa bêjim, sirê tê ser E'lo, E'loê qirik h'eta meşke ji malê derdixe digre dive, reş-p'îşkê E'lo divine yek. Ç'e'vê E'lo birije. „Ê, - divê, - roja min reş be, ez îja k'u heŕim avê binim bêm, wê evê serê min lêxin". Hema hinekî wana nepenî dive, meşka xwe e'rdêra dik'şîne h'eta diçe ser kaniyê. Diçe ser kaniyê du t'as av dike meşka xwe, rind p'if dide, meşke dide ser milê xwe lédixe tê. Lédixe tê gelekî derengî dik'eve. De meşk girane, nikare binda heŕe. Ha bê, - t'une, ha bê, - t'une, wextê wane, xarinê wan bê çêkirinê, - t'une, Hev xarin, Ça be xwedê? E'loê çi çax bê? Av bû çi? Çika evî çû çi kir? Ew wextekî dinhêrin: E'lo, usa meşka xwe t'ijî kirîye daye ser milê xwe, usa dîrewe, usa dîrewe, usa dîrewe, her xweliq zanibe. Hema tê nêzikayî li wanra dike, weke pênçî mêtirî li wana dûr disekine, derê meşka xwe vedike dik'ute devê xweda, ba ber vedike. „E'lo, tu t'esmilî xwedêvî, E'lo, em mirin, boy xatirê xwedê ve meŕa avê bihêle. Kuŕo, kuŕo, te meşka terikî t'emam vexar" Ewê te ba ber t'emam vedike, her t'ase av binda dihêle. „Hey-lo, - divê, - xwedê derê te dadayî, me wext h'eta wextê xarin çê dikir, serç'e'vê xwe dişûştin, lingê xwe dişûşt, ancax me meşk xilas dikir. Ocaxê te kor be, te ça derpekê xar?" - „E, - go, - xwedê mala we xirav ke, haqa çi, dûr, merî avê bine bê ancax t'êra zikê merikî dike. Ancax mi t'êr xar". Divên: „Idî ad ve tu neçî avê". Radivin yekî dişînine avê. Birakî wanî dinê diçe avê. Dimîne, dara diçin ji mêşe tînin tên. Dara mêşe tînin. Cellê xweŕa bêjim, sirê tê ser wî. Divên: „E'lo, îro gere heŕî dara binî bêy". Divê: „Birave, ser ç'e'vê min, ezê heŕim, çîra naynim? Sirîya mine". Şiritê h'etani hiltîne dilekî kulî je'r, h'etani şiritê hiltîne ç'e'vê wî dirije. Hiltîne diçe, hinekî wana nepenî dik'eve, şirita xwe e'rdêra dik'şîne h'etani nava mêşe, serê şiritê darekêva dike, diçe wê şiritê dora mêşe giştî dialîne. T'emamî dialîne forma çeperekî tê ser wê dara xwe, dara e'wile pêva girêdayî, ser

wê darê disekine, serê şirîte dide destê xwe xweṛa ser darê rûdini, Ç'eri xwe dike, divê: „Ez dikarim darekî bivim heṛim? Ez darê çawa bivim. Ê, lê vegeṛim xwe wê ser mida bèn". E'loê te hildik'şe ser serê darê xweṛa disit'ire, xweṛa k'êf dike, gili-gotin. Ew mērka hivyêne, divên: „Canim, E'lo çu nehat, divên, bû çî? Kuro, divê, rave xwedê jêstandike, ewi çu çika mēşe t'emam, k'ok' t'emam binva ṛakir, çika ça kir? Wê idarê me biqeline!" Yekî serda dişinin. Dişinin, gava diçe birê wî, diçe dinhêre çî binhêre? Şirît wê dora mēşe giştî alandiye, temami alandiye hatiye hema ewe ida ṛake bine. Ewî t'irê wê ṛake bine, „E'lo, E'lo, - divê, - tu çî dikî?" - „Bo canim, - divê, - çika roje hûn tèn vî cefayî divînin, me'rimî divînin, lo, go, ezê derpekê ṛakim binim daynime ber derî ha bişewtinin, ha bişewtinin". - „E'lo, tu t'esmilî xwedê vî, E'lo tu xwedêva bivîni, tu ça mēşe binî bêy ber derê me bidî sekandin? Axir ev mēşe sal bi sal digîje, em idarê xwe pê dikin, isal çendikî çend sale em virin". - „Na, - divê, - pey, dikarim piştokî ç'uçîk hildim binim? Ez nizanim, ez binim ezê mēşe binim, neynim jî ez nikarim piştê ç'uçîk". - „E'lo, - divê, - t'esmilî şems bî, jî wirda peyabe were dara ezê binim, ezê tēxime piştê, ezê hilgirim, tu jî jorda ser siyarbe em heṛin. Ad ve, qirar ve, ez birê xweṛa navêjim E'lo mi siyar biye, her mēşe me ṛa neke". E'lo jorda peya dive, xwe E'lo jî tişteki usa dixaze, Cefîlê xweṛa bêjim, tē, mērkê te dara dişkêne, piştê xwe girêdide piştû xwexwe dide pišta xwe, „De, - divê, - E'lo, tu jî rave ser siyar ve". E'loê te jî lê siyar dive tē pêşberî wana peya dive. Peya dive, divê: „Xwedê mala we xirav ke, xwedê kirî we ez şandim, we ez neşandama E'loê mēşe pēva ṛakira baniya". - „E'lo, tu t'esmilî xwedê vî, çira usa dikî? Kuṛo, te kir qiseta meşka avê". - „Ê, - divê, - ez nola we nikarim sê-çar dara tēxime nava şirîte bidime pišta xwe lēxime bēm. Ez binim ezê mēşe giştî binim". „T'esmilî xwedê vî idî meçe dara jî". Ji dara jî aza dive. Dimîne, E'lo idî zane ser h'ise-h'isa k'etine, wê E'lo k'ut'a kin, divê: „Hela guhê xwe bidime ser, eva her e'cêvê xwe mi nişani wan dan, wê min k'uta kin. E'loê te guvek dertê derê malê, xwe dike quṛquṛana derî disekine. Ew şewrê xwe dikin, divên: „Kuṛo, xwedê mala te xirav ke, eva hatiye mixeserê serê meye, wê serê me lēxe. Kuṛo, mēşe mēšetî tîne, kuṛo, ar e'cêv nişani me da, bizir e'cêv nişani me da, çu avê, e'cêva avê nişani me da. Zerpê wî me k'etine, em dixazin wî xay kin?" Divê: „Lê em ça kin?" Divê: „Bira işev ṛazê emê ṛavine dorê, emê ṛavin bidine ber bal-

t'e t'emiz bih'incirinin, hûr-hûrî kin bivîn herîn bavêjin, k'uta kin yaxa xwe lê xilas kin". E'loê te ji quṛqurānê dertê. Ji quṛqurānê dertê tê xweṛa xeverdidin, şîva xwe dixwin ṛadivin ṛadizên. Ew xewṛa diçin E'lo ṛadive darekî du ç'iqil tîne t'emiz delal k'incê xwe lê dike, k'umê xwe dide serî, qoç' qoç'ê mezin biye, tîne tê dike nava ciyê xwe, xwexwe jî diçe quṛqurana derî-da ditele. Derê wanî k'ûr biye. Şev E'lo xewṛa diçe, dêwê mezin ṛadive divê: „Ṛabin, ṛind ṛazaye, h'isîyar nave". Balt'ê xwe hiltînin didin: gim-gim, ha gim-gim, ha gim-gim, ha gim, didine qoç'da. „Hema nivînava, - divê, - em bavêne derê malê". - „De, - divê, - bira ciyê xweda ve emê çima bavên? Emê sivê ṛavin bavêjin, bira nav nivînê xweda ve". Ew ṛadizên xewṛa diçin, E'loê te ṛadive k'incê xwe xwedike xweṛa dik'êve nava ci-nivînê xwe ṛadizê. Ṛadizê, E'lo pêşîya wana ṛadive. Ç'e'vê hev dinherîn, divên: „Ev çibû?" Me şeva dinê kuşt, wê saxe?" Divê: „Mîrat'a kêç'a çawa îşev ne hişt ez ṛazêm". - „Ça, E'lo, çîra kêç' me nagezin te digezin?" - „Welle, - divê, - kêç'a nehiştin ez ṛazêm, kêç'a usa ez digestim". Lêvê xwe gestin. „Xwedê mala we xirav ke, - divê, - lê lêxistina me, balt'ê me kêç' biye cem wîya. Eva hatiye wê serê me bixwe. Divê, were emê çî bikin, çî nekin me'na hevbigrin. H'evt mêşok zêrê me hene, emê p'ara vekin, herkî me çend kod k'êve emê p'ara wî jî bidinê bira bice'nme herê me dûr k'êve". E'lo qestîka dertê derê malê, tê, wê her h'evt bira hevketine. „Ya, ya, ya, ya, yab xêr birano, hûn çîra ha hev dixin? We çî xêre? Çîra hevṛa dikine şer? Em birê hevin, em bavê hevin, çîra em gerekê k'êfa hev k'evin?" - „Na, - divê, - E'lo, k'ara te pê t'une, emê cihê bin, emê gişt jî cihêbin, her kesekî me bira xweṛa herê". - „Ê, - divê, - cihêbin, cihêbin, ce'nimê cihêbin, h'evt mêşok zêrê me hene, binîn werin herkê me çika çî k'et?" - „De, - divê, - E'lo, zêra bîne". E'lo her h'evt mêşok zêrê xwe tîne tê datîne, Divên: „Tu xwaxwa kodê têxe nav çap ke".

E'lo kodê dike nav çap dike, herekê h'evt kod dik'êve, h'evt kod zêr. Her dêwek jî kodek p'ara xwe zêr didêda, dive çarde kod zêrê wî. „Kuṛo, - divê, - tu birê me hilgiri bivî herî mala wî daynî lêxî bêy". Usa dikin herê. Divên: „Ce'nimê, herkê yekî dikuje bira bikuje, bira me gişt nekuje". Zêrê xwe dikine têrê didine piştê dêw. E'loê te wana nepenî dive, xwe-xwe jî ser şîyar dive h'etanî ber derê mala xwe. Şev, te'ri diçe, h'eta ber derî lê şîyar dive. Ji birê xweṛa bêjim, ber derî peya dive, destê xwe derî dixê, divê: „Qîze, qîzê derî veke". Jinê divê: „Pey, E'lo hat". De-

ri vedike dina xwe didê: wa dêwekî bar kiri. Barê wî vedike, diyê: „Qîzê, qîzê, tu mîra stûnê, tu stûna xanî bîne ez qûna wîra kim”. - „Wey-lê, - divê, - mala min şewitiyê, E’loê min bikuje”. Ewê te hema dide p’ira, diyê qûra-qûra wî, qaja-qaja wî, derî-bacê wî xweşa diyê biniya gund dexe. Revê-revê ji destê E’lo xilas diyê. Diçe diyê: „Xwedê mala wê xirav ke, wê stûn baniya qûna mîra kira ez bikuştama. Ez revê-revê hatime, mi derê wî rexderîva aniye biniya gund avitiye”. De go: „Şikir guhê me lê seqirî çû, tişte nake”.

E’lo sibê rādıbe zêrê xwe qulç’ê xaniyê xwe vala dike, hema beredayî qulç’ê xanî ro dike. Dinherê gundî dibihên, wekî E’lo hatiye, divên E’lo qulç’ek daye ber zêra. „E’lo, - divên, - te ev zêr k’u aniye?” - „Hey-lê, - divê, - xwedê mala we xirab kirno, hema hûn malda rûniştine haş tişteki t’unene. Divê, du-sê dewarkingê min hebûn, min şerjêkirîye weke desta ç’ermê wana hûr kirîye kirîye forma manat, birîye filan şehêrî mi gotiyê: ç’erm berember zêr. Hema wê seh’etê p’ürte vekirne, berember zêr daye hatime”. - „Ha E’lo, hey nave, tişte usa diyê?” Divê: „Pî, lê xwe ez we naxapînim”. Qirika rādıbin dewarkingê wan çî heye t’emami şerjêdikin divin. Divin diçin, divin diçine şehêr dikine gazî, divên: „Ç’erm berember zêr”. Ew divên: „Ç’ermê te çî ç’ermê, wekî berember zêr?” Gava tèn dinherin qiriki dik’utin, hûr-hêra dikin, ç’ermê wan dirêjin, dişewitînin, e’cêvin, zîtola wana çê dikin lêdixin tèn. Tèn divên: „E’lo, xwedê bela te bide, te çîra ha serê me kir?” - „Ê, - divê, - min aniye. Aha, lê zêr mi k’u aniye? Nexdî mi aniye”. Gund gundî ya xwe dikine yek, divên, em çewa bikin wekî yaxa me E’lo xilas be herê. Em E’lo saxî bivin herîne bavêne be’rê, dilê xwe reh’et kin, zêrê wîya jî ser xwe p’ar kin”. - „E’lo, - divên, - emê te bivin bavêne be’rê, te malê me t’emam qir kirîye”. - „Ê, - divê, - çî heye, mi bivin ez jî neferekim, îja wê diniya xirav biye”. E’loê te didine nav xwe divin diçin ber devê be’rê. „Hey-lê xwedê mala we xirav kirno, mi haqa pez, dewarê we da şerjêkirnê, mi haqa zîyan gîhandine we, ê mi hilbirin bavêjine be’rê, t’u dilê weyê reh’et ve?” - „Lê çewa E’lo?” „Cê we def baniya, zurne baniya, def zurne we ez bavîtama dilê weyê reh’et biya, weê zêrê mi jî ser xwe p’ar kira”. - „Welle, - divê, - xevera E’loye, emê lêxin herin. Diçin, yek ser E’lo bimîne namîne, diçin defê binin bèn. Dinherê şivanek wê fite-fita wiye, pêşiyê kerî peze tine tê ser be’rê av dide. Ç’e’v pê dik’eve, destpîyê wî jî girêdane, „Ez qîza p’adşê naxazim, welle naxazim, bille naxazim”, - qara-qara wiye. - „Çawan, -

divê, - ew kurê k'erê dînbiye? Qîza p'adşê didin na-xaze?" - "Ay canim, xorto, - divê, - çi de'we?" Divê: "Çi de'we, dilê qîza p'adşê k'etîye min, divê, ezê bistînim ez jî nastînim. Anînc wê bîn bavêjnc be'rê naka, çima qîza p'adşê nastîni?" - "De, - divê, tu k'incê min xwe ke k'incê xwe mi ke, dest-p'ê min girêde tu here ber peze min. Ew hatin, ezê bêjim ez dixazim, ha qîza p'adşê dixazim". - "A, - divê, - ew bû". Mêrkê te radeve k'incê şivîn xwe dike, k'incê xwe şivîn dike, destê şivîn girêdide datîne ber devê be'rê. Pezê xwe dik'şîne dive diçe. Dive diçe, wextekê hew dinhêrê def, zurne, gili-gotin hatin. "Ez qîza p'adşê dixazim min nevene be'rê, ezê qîza p'adşê bistînim, ezê qîza p'adşê bistînim, ez dixazim gelî cime'tê". - "Hin, - divên, - me qîza p'adşê îja daye? Em dixazin redkin...". Hema digrin, gurg, dayêjine be'rêda. Bira şivanê te here, E'lo jî kerî pez biriye.

Êvarê tîn, divên: "De me E'lo t'eze avîtiye be'rê, jina wî naka dilê wê dişewite, şîna mêrê xwe dike. Emê sivê ravin herin, herkî p'ara vekin zêrê wî".

E'loê te şev kerî pez tîne dike h'ewşê. H'ewşa xwe t'iye pez dike, sivê gundî radingin, divê: "E'lo kerî pez usa anîye her xaliq zani ve". - "Ça? Me E'lo avîtiye be'rê, ça anîye?" "E'lo, - divê, - xwedê dîwana te bike, me du tu avîti be'rê, be'rêda tu xeniqiyî, te ev pez k'u anî?" - "Hey, - divê, - xwedê mala we xirav ke, çîra we xiravî kir we ez avîtime be'rê? Divê, ez t'enê bum, wekî yek jî mîra bîya minê sê cara haqas pez be'rê derxista. T'ijî peze be'r". - "Hey nave?" Divê: "Welle, bille, lê we ez avîtime". Divên: "Erê". - "An, - divê, - ez t'enê bum, ancax min aqa bîr kir derxist".

Gund gundîti, şêher şêhertî diçe xwe davê be'rê. Dîmine pîrê neviya xwe. Pîrê divê: "De tu jî xwe bavêje gidî, xelqê bîr kir, divê, naka p'ara xwe hildan îda p'ara me namîne". Keçik jî xwe davê, dive bilqe-bilqa wê. "E'lo, E'lo, bav birê min, - divê, - çi divêje?" Divê: "Çi divêje, divê, pîrê, k'ola bînim yan kela bînim?" - "Na, na qurbana teme, bêjêda bira k'ola bine, kela wê k'incê me bigelişin". Dîsa dive bilqîniyê keçîkê. Divê: "Çi divêje?" Divê: "Divêje, mi bîr kirîye were alîyê min, ez nikarim derxim". Pîrê jî xwe davêje. E'lo dimîne, jina E'lo dimîne.

Ew çûn mirazê xwe şa bûn, tu jî herî mirazê kurê xwe şa bî, xwedê te jî mirazekê şa ke, bedena te şîn ke, dilê we şa ke.

Merik hebû me'sî digirtin, t'orçi bû. Me'sî digirtin, ew kurê xu yekî k'esîb bûn. Ew kurê xu vespê çûne devê be'rê, t'ora xu avête be'rê, t'or k'işand, dîna xu dayê: me'sîkî spî, çîl û qerqaş, ç'e'vrêş k'etiye têda. Gote kurê xu: "Kuŕo!" Go: "Çiye?" Go: "Em bivin herin vî me'sî bixun, xarna vî me'sî, go, çiye? - Pe'rike. Go, em gazi merikî dewletî kin, bila bê bive têxe h'ewzê xuda, wê êp'êce p'ere bide me. Got, tu derê torê bigre nav avê dernexe, bira me'sî nemre, ez herim merikî dewletî binim werim, em bidinêda, wê p'esk'êşke baş bide me". Çû nava şeher, merikî dewletî rast pê hat, go: "Filankes, go, mi me'sîk girtiye, ancax layîqî bavê te be. Go, me'sîkî spî, çîl ç'e'vrêşe".

K'etne faytonê hatne devê be'rê.

Ew çaxê çû, me'sî kurê wîra xeberda. "Kurê qenc, - go, - tu mi berde, ezê qencike baş te bikim". Go: "Bavê minê were mi bikuje". Go: "Bavê te te nakuje, go, ezê qencike baş te bikim". - "Lê, - go, - ez ç'a derê t'orê vekim?" Go: "Binê t'orê p'irtîkî qul bike, wekî hat, bê, binê t'orê qul biye me'sî têra derk'etiye. Bavê te îdî nikare deng bike". Binê t'orê p'irtîkî vekir bû şirpîna me'sî, çû k'ete nava avê, û derê torê girt û sekînî, Dîna xu dayê bavê wî faytonê hat: "Kuŕo, te nav avê t'or dernexistiye?" - "Na bavo, - go, - te çawa daye min, derê t'orê usa girtiye". Erê... T'or k'işand dîna xu dayê tişt tê t'une. "Kuŕo, k'a me'siyê têda?" - "Bavo, - go, te t'or daye min venekiriye". Dewletî gotêda, go: "Filankes, go, t'ora te qul nîne?" Bilind kirin, dîna xu danê binê t'orê qule". - "A, - go, - me'sî têra çûye", Kurê xu k'uta, go: "Tu werî mal ezê te bikujim. Me'sî mi kire t'orê, k'anê me'sî?" Dewletî gotê: "H'eyran, lê mexe, go, minê bida te penci-şest manat, aha têra sed manat, kurê xu nexê, me'sî wirra derk'etiye çûye". K'ete faytonê çû. Gote kurê xu: "Tu werî mal ezê te bikujim, lingê te îdî mal nek'eve".

Kurê wî êvarê dizîva hate mal ba diya xu, go: "H'al-h'ewal haye. Go: "Dayê!" Go "Çiye?" - "Du-sê nana bide min ezê herim, ezê herime şeherê Rewanê, divên xebat şeherê Rewanêda heyê, ezê herime wî şeherî xûra bixebitim". Diya wî anî sê nan kirne hevvanê, "Kurê min, - go, - tu dibî hevalê wî merivî, ew meriyê, wekî te nanê xu dayê, nanê te ker kir kerê ze'f da te kerê hindik xûra hilda, bive hevalê wî merivî. Ew meriya, wekî kerê ze'f xûra hiştiye hindikî daye te nebe hevalê wî merî. Tu rêva çuyî te çarxa

xu girêda, sola xwe girêda, hevalê te ser te sekini,
bive hevalê wî merî, xêr ser te nesekini, çû nebe
hevalê wî merî. He re, go, xudê oxira te ra be".

Kurê wê nanê xu kire pišta xu lêda çû. Ze'f çû
hindik çû dênâ xu dayê merîk ser rê sekiniye. "Oxi-
rbe te ra!" Go: "Oxira xêrê te ra, tê herî k'idere?" Go:
"Ezê herme şehere Rewanê" - "Ê, - go, - em t'ev he-
rin çi heye?" Qederekê çûn kurê t'orçî gotêda, go:
"Filankes, go, em birçîne, em nê n bixwin?" Merîk go-
têda, go: "H'eyran, nanê min t'uneye, nanê te heye?"
Dexist, hevana xu dexist da destê wî, go: "Han tu
bigre". Girt hevana xu da pišta xu. "Qurban, - go, -
ker ke hinkî bide min hinkî jî xurâ hilde". Merîk ker
kir, qasî çar t'iliya girt da winî, kerê mezin xurâ hilda,
xurâ hilda xar. Qederekê çû xu lingê xuda giro kir,
ew merîk çû, hîvî nesekini. Ew hema cîda rûnişt kire
gazî, go: "Were, go, filankes, dilê min girtiye". Go:
"Nayê m, go, ezê vî alîda herim, ezê herime aliyê Dê-
rê,¹ ez naçime aliyê Rewanê". Ew lêda çû.

Ew lêda çû, qederekê çû yekî din rast pê hat.
Yekî din rast pê hat, "Qurban tê herî k'idere?" Go:
"Ezê herim şehere Rewanê". - "Ê, - go, - ezê jî heri-
me şehere Rewanê, em t'ev herin". Go: "Em t'ev he-
rin". Lêdan t'ev çûn qederekê, kurê t'orçî gotêda, got:
"Filankes!" Go: "Çiye?" Go: "Em birçîne". Go: "H'ey-
ran, nanê min t'uneye, nan ba te heye? Nanê xu derxe
bixwe". Ewî go: "Nankî min heye". Dexist nan da de-
stê winî. Da destê winî, go: "An qurba, ker ke hinkî
bide min hinkî xurâ hilde". Ewî dîsa girt p'irtik ker
kir da winî yê ze'f xurâ hilda.

Qederekê çûn, go: "Filankes, ez nayê me Rewanê,
ezê herime aliyê Gumriyê va.² Go, ez nayê me Rewanê".
Ew jî lêda çû, çû dîna xu dayê kanîk ser rêye, ser
kanîyê sekini, dîna xu dayê xortek wêderêye.
"Qurba, - go, - oxir be te ra kurê qenc. Go,
kurê qenc, tê herî k'idere?" Go: "Ezê herme Rewanê".
"Ê, - go ezê jî werime Rewanê". - "Tê herî Rewanê
çi?" Go: "Ez merîkî k'esîbim, bavê min k'esîbe, ezim
pire diya mine, îdara me t'uneye, ezê herme wêderê
xurâ bixebitim k'ê çend manata dest naxim?" - "Ê,
welle, ezê jî werim, ezê jî werim bixebitim". Ew me'sî
ji kanîyê derk'et bû xort, bû hevalê wî, lêdan çûne
nava Rewanê. Ew xortê rêva rast hatî gote kurê t'orçî,
go: "Kurê qenc, nava şehere bigere ot'axkî em xurâ
bigrin, em bik'evne têda. Em herd jî t'ev bixebitin, em
birê heydune, me çi xebiti: manatkî ez xebitîme duda,
tu xebitiyî, cara ez xebitîme, yekê tu xebitiyî, em birê
hevin, emê hev p'aravekin". - "Ê, - go, - bila be".

Gerîyan rāstî merîkî bîna te xudanxêr hatin,³ go:
 „Qurban ot'axkî me herda lazime, em birê hevin, du
 merivê kesîbin, em dixazin xweîra vira bixebitin cîyê
 me t'une". - „Were, - go, - qurban, ot'axa min heye, we-
 rin bik'evnê têda". Go: „Em mehê çi bidine te?" Go: „Qe
 tişkî ne lazime, merivin, hunê ze'f têda bisekinin? Du
 meha, sê meha xuîra têda bisekinin lêxin herîn". Erê...
 Herdu çûn k'etne ot'axê. Çûne nava şeherdax dibebitin.
 Kurê t'orçî manatkê dibebite, ew kurê dinê deh manata
 dibebite. Ew xortê hatî gote kurê t'orçî: „Kurê t'orçî!”
 Go: „Çiye?” Go: „Bîne em e'rdkî vedin, sandoqkikê bî-
 nin ténêda, em p'erê xu bînin ténêda. P'erê me çi ku
 hebû h'eta roja em çûn emê derkin hevdu nivî kin". -
 „Erê, - go, - başe". Çûn xuîra p'irtî sandoq anîn hatin,
 e'rd vedan kirne têda, ort'a sandoqê p'irtî vekirin,
 p'erê xu anîn hema usa ha kirin: çar manat, deh ma-
 nat rojê çi dibebitin. Êp'êce xebitîn, hevalê kurê t'orçî
 gote kurê t'orçî, go: „Kurê t'orçî!” Go: „Çiye?” „Kuîro, -
 go, - ezê herim qîza p'adşê tera bixazim". - „Kuîro, -
 go, - em k'esib, belengaz, qîza p'adşê wê ça min bike?”
 Go: „Ezê herim tera bixazim, go, îşê te t'uneye, p'erê
 me ze'fin. P'adşa, go, çi bixaze ezê bidimê". - „H'ey-
 ran, go, qîza p'adşê min nake". Go: „Ezê bixazim".

Lêda çû, kevrê xazgîniya hebûn, çû ser kevir
 rûnişt. Yekê cahab da p'adşê, „P'adşa!” Go: „Çiye?”
 Go: „Wê yek hatîye ser kevrê xazgîniya rûniştiye”. Go:
 „Gazîkinê bira bê”. Qîza p'adşê jî k'ê diçe, p'adşa
 divê, herîn, heke weîra xeber da, ezê bêqelen bidime
 we, weîra xeber neda, ezê serê we lêxim". H'eta serê
 sed merî lê birîye. Gazî kirê: „Qurban tu çi dixazî?”
 Go: „Ez qîza te dixazim". - „Tu k'êra, xuîra dixazî?
 Birê te hene?” Go: „Na welle, birê xuîra ez dixazim”.
 Go: „Tu mesela qîza min dizanî? Go, binhêr serê ha-
 qa merî mi lê birîye. Ezê te sê şeva bişînime ot'axa
 qîza xu, heke qîza min tera xeber da, ezê bêqelen,
 bê'alan bidime birê te, tera xeber neda, ezê serê te
 lêxim!” Go: „Bila be”. Paymana xu nivîsîn, „De, - go, -
 here êvarê were".

Êvarê hevalê kurê t'orçî hat. P'adşê gotê: „Tu
 hatî?” Go: „Erê”. Gote wezîrê xu, go: „Wezîr, pêra
 here, here ot'axa qîza min, heke qîza min k'anê pêra
 xeberdide îşev? Go, tu wezîrê min, wek'alê min”. Go:
 „Erê”. Wezîr çû, hevalê kurê t'orçî jî çû. Çûn rûniştin,
 qîza p'adşê jî rûniştiye xuîra wêderê, ew jî çûn rûni-
 ştin, hersê rûniştin ker û lal. Hevalê kurê t'orçî gotê,
 go: „Wezîr, go, şev dirêjin, em h'eta sivê nikarin tay-
 miş bikin, go, meîra gilîkî bike, şevkurtikê bila şev me
 kurt be". - „Qurban, - go, - ez gilîya nizanimê, ç'iron-

ga, mesilh'eta ez nizanîm, go, şuxulê diwanê be, nivîsar be, şuxulê h'ukumetê ez dikarimêda, lê yê ç'îrongmîrînga, go, ez nizanîmêda. Go, tu dizanî, meıra bêjî!" - "Erê, - go, - wekî hûn gudarî min bikin ezê bêjim". Go: "De bêje". - "Wezîr, - go, - carkê h'ebûbî necar hebû, go yekî maşîna wî hebû, go yek jî duâ'çî bû. Hersê, go rābûn, go: "Emê herne şeherê T'ibilîsê xûra bixebitin". Hersê go gihîştine hevdu hatin. Go hatin, hatin, nebeled bûn rāstî gunda nehatin, go, hatin k'etne nava mēşekî lê bû te'rî, bû êvar. "Kuŕo, - go, - emê k'uda heŕin?" Go: "H'eyran, k'uda heŕin, go, em nava vî mēşeyne". Yê hoste - tevşoê wî, mişara wî, hacetê wî balin, yê t'erzî - maşîna wiye dirûnê bale, ewê dinê: dua'qebûl jî dua' dike, xudê qebûl dike dua'ê winî. Go: "Emê vira bisenin, dār-mara xûra bidne bişewitînin, hacetê me hene, tevşîyê me hene, mişara me heye, xûra dadin h'eta sibê sibê rābin heŕin". K'etine nava mēşe xûra dar anîn danîne wêderê dadan, go: "Em dudu rāzên yek bila bisekne seh'etkê, îja yê din rābe, yê din". Yê hoste go: "Filankes, êvarê xewa min nayê, go, hûn herdu rāzên, ezê h'îşîyar bim". Ew herd rāzan. Ye hosta tevşîyê xu, hacetê xu hilda lêda dar, dar t'areşte şikilê merikî çê kir, forma meriy destê wî, lingê wî, pîyê wî, serê winî çê kir danî wêderê, pêşwanva danî. Hate deyn li t'erzî kir, go: "Filankes, tu rāve, go, îşev ze'f çûye xewa min tê, îjar tu rāve". Yê t'erzî rābû, ewî serê xu danî rāza. Yê t'erzî cakî dina xu dayê merik wê pêş wanva sekiniye. "Kuŕo, - go, - em sê h'evin, du h'eval ava rāzane ez jî mame, ewê han k'îye?" Çû destê xu dayê, dēna xu dayê darê çê kirîye. Go: "Aha, eva h'ebûbî necar çê kirîye, eva hoste çê kirîye". wî jî rābû belgê dara anî da ber maşîna xu dirû, deste k'inc dirû lêkir. Deste k'inc dirû lêkir, wextekî deyn li dua'qebûl kir, go: "Filankes, rāve êdî şev hindik maye, berbange xewa mi tê, îja rābe tu bisekine". Dua'qebûl go: "Tu herê rāzê ezê rābim". Dua'qebûl rābû dina xu dayê merik wê pêş wanvane, "Kuŕo, go, em sê h'evin - vane, eva k'îye?" Çû destê xu dayê, - dar k'inc lêkirî. "A, - go, - eva hosta çê kirîye t'erzî jî k'inc lêkirîye. Dua'kî kir: "Ya rebhî, tu ruh' berda berdî. Go, dua'ê min tu qebûl ki?" Xalîqê a'lemê du'aê wî qebûl kir. Go: "Wezîr, ruh' berda berda, sibê, go, ron bû, bûne çar heval. Navê wî kirne Indlîsê Xeyat, hat k'êleka wana rûnişt, Niha yê hoste divê: "Mi çê kirîye, mira". Yê t'erzî jî divê: "Na! Mi k'inc lêkirîye, mira". Yê dua'qebûl jî divê "Mira". Digîje k'îjanî?" Wezîr go: "Digîje hosta, hosta çê kirîye". Qîzikê go: "Canîm tu çî zanî digîje hosta? Digîje hosta

bira heq bistîne, heqê tewşiyê xu. Go, yê t'erzî jî bila bistîne heqê maşîna xu. Dua'qebûl kir, wekî dua'nekira û ranebiya wê k'u bivîya meriv? Divê, digîje dua'qebûl". Go: "Digîje dua'qebûl qîza p'adşê?!" Go: "Erê, - go, - digîje dua'qebûl". Go: "Tu jî wekî usane digîjî birê min". - "Wezîr, - go, - tu boy xudê şihad, xeberda". Râbûn lêdan çûn. Lêdan çûn, wezîr sibê çû diwana p'adşê. "Wezîr çawa bû?" Go: "Welle, qîza te pêra xeberda îşev". "Wezîr, tu wezîrê min..." Go: "Wekî te ez şandime şahidê xudê, go, ez şahad, xeberdaye". Erê..

Şeva dine mayî gote wek'alê xu, go: "Tu çawa wek'alê p'adşa, go, îşev herê, wezîr şevê dinê çûye, gotiye qîza te xeberda, îşev herê k'a qîza min heber dide? Go, îşev jî tu herê". Wek'al lêda çû, dîna xu dayê xort hat. Hatîna rûniştin, xuîra qaskî xeberdan, xort gote wek'al: "Wek'alê p'adşa", Got: "Çiye?" Got: "Tu wek'alê p'adşayî, şev dirêjin, got, em h'eta sibê tayemîş nabin mîra giilkî bike h'eta sibê me rôn dibe". "Kurê qenc, - go, - ez t'u h'ikyât-mikyata, ç'îronga qe nizanîmêda. Go, şuxulê diwanê be, şuxulê h'ukumetê be, yê şerie'tê be, yê nivîsarê be, go, ez dikarîmê bikim, lê eva ç'îronga-mîronga nizanîm, heke tu dizanî bêje". - Wekî, - go, - hûn gudarî min bikin ez zanimê, ezê bêjim". - "Ê, - go, - çima em guhdarî te nakin? Şev dirêjin, go, bêje". Xort gotêda, go: "Wek'alê p'adşa, go, carekê du bira hebûn, qîzeke birakî hebû, sê kur jî ye birakî hebûn. Go, kurê mezin go: "Mîra, qîzeke bedewe, başe", yê biç'ûk go: "Mîra, yê ort'ê go: "Mîra". Qîzîkê dîna xu dayê wê hevdu bikujin, go: "Herîna salkê bixebitin, k'îjan p'ak xebitî p'ere anîn hatin, ezê wî bikim".

Hersê lêdan çûn. Hersê go lêdan çûn, yek go stêr nase, stêra nas dike, yek go h'ekîme, go yek jî go teyreki wî heye, teyr berdide. Go çûn xebitîn, du meha, sê meha xebitîn dibêjîne wê stêrnas: "Carkê rabe dîna xu bidê k'a stêra qîzapa me geşe, çawane?" He, dîna xu dayê, go: "Başe". Du-sê meha çûn rojê dîna xu dayê "P'e, - go, - stêra qîzapa me hema wexta birîje, nexaşe, halê xu t'une, waxta bik'ewe". - "Çi divêjî?" - "Erê welle!" Gote h'ekîm, go: "Bextê jeme". H'ekîm go: "Ça bikim, wekî naha vir ba minê dermanek bidayê". Go: "Tu derman çê ke". Ewî derman çê kir, xayê teyr teyrva girêda teyr bir çû.

Cime't ser qîzîkê berev bûye, nexaşe, qîzîk ber 'erefe, ber mirînye. Dîna xu danê teyrê wênî, teyr nas kirin, hat. Hat, rûbûn dîna xu danê derman p'ere vîva girêdane. Derman vekirin anîn dane qîzîkê, qîzîk qenc bû. Hersê xort jî lêdan hatin. Ew jî lêdan hatin,

qizik jî qenc bû, yê mezin divê: „Mi stêr nas kiriye, digîje min“, yê h'ekîm jî divê: „Mi derman çê kiriye, digîje min“, yê dinê: xayê teyr jî divê: „Digîje min“. Wek'alê p'adşa digîje k'ijani? Go: „Digîje h'ekîm“. Qizikê got: „Tu nizanî canim. Çima digîje h'ekîm? H'ekîm bira bistîne heqê dermanê xu, yê stêrnas jî stêr nas kiriye, bira bistîne heqê xu. Go, wekî xayê teyr neba, derman wê k'u bigîştayê? Go, wê digîje xayê teyr“. - „Qîza qenc, - go, - digîje xayê teyr“ Go: „Erê, digîje xayê teyr“. Go: „Wak'alê p'adşa tu jî boy xudê şahad, tu jî digîji birê min“. Erê... Rabûn lêdan çûn.

Rabûn lêdan çûn, sibê wak'alê p'adşa çu diwana p'adşa. „Wek'al çawa bû?“ Go: „Welle, qîza te îşev pêra xeberda“. Ma şevka dinê. Şevka dinê qumandarê xu pêra şand, go: „Îşev herê k'anê wek'al çûye, wezîr çûye, go, xeberda, îşev jî, go, tu herê“. Ew jî lêda çû.

Xort dîsa çû, dîna xu dayê qumandarê p'adşa rûniştîye, selam kir, cî dan rûniştin, xuîra qaskî xeberdan, go: „Qumandarê p'adşa, meîra şevkurtikê bike, şev dirêjin, em t'ap nakin h'eta şev me kurt dibe“. - „Qurban, - go, - ez tişkî, h'ikyat-mikyata, ç'îronga nizanîmêda, yê şuxulê diwanê, şerîetî, yê h'ukumetê e dikarim bêjim, her binivîsim, çê kim, lê ez ç'îronga nizanîmêda. Go, tu zanî, bêje“. Go: „Hekî hûn gudarî min bikin ezê bêjim“. „Ê, - go, - çima gudarî te nakin?“ Go: „Qumandarê p'adşa, carê du bira hebûn, yek, go, zewicî bû, yek nezewicî bû, k'esîb bûn, tişkî wan t'unebû, pîredêke wan hebû. Go, gone diya xu: „Dayê“. Go: „Çiye?“ Go ewê zewicî go: „K'arê me bike meîra du-şê nana bipêje ezê lîxim herîme şehere Rewanê, divên xebat heye, ez herîm xuîra bixebitim hine îdare xuîra binîm werim“. Diya wî rabû k'arê wî kir, û lêda çû. Ew lêda çû xuîra xebatê, birê qizikê jî hatin gotine diya wîni, go: „Kurê te çûye xebatê, emê xuşka xu bivin herne mal, h'eta ku kurê te hat emê bişînin“. Xuşka xu birin çûn. Birin çûn h'eta der biharê, cihab hat, gotine pîrê, go: „Welle, kurê te wê van roja were“. Pîrê gote kurê xuyî nezewicî „Kuîro, - go, - bûka te payîzda çûye, go, herê bine hê birê te nehatiye, wê bixeyîde, bê: „Ez çûme, jina min derxistine çûye“. Herê bine were hê birê te ne hatiye“. Ew lêda çû mala bavê qizikê, go: „Welle, ez hatime pey jinbira xu jinbira xu bivim herîm“. - „Ê, - go, - sibê bive herê“. Ew lêda mal derk'et çû. birê wî hatê mal „Dayê, k'a birê min?“ Go: „Welle, jina te çûye mala bavê xu, çûye jina te bine“. Go: „Ew çûyc xuîra bine, ew usa mîra nayne“. „H'eyran, - go, - birê teyo, tiştê usa nabe“. Lêda şûrê

xu avîte stîyê xu, lêda çû, Lêda çû, ewî jînik hilda anî, rêva rasti hev hatin. Go: "Te xurâ anîye?" Gihîşte birê xu, şûrek stukura wî da serê wî firand avîte wêderê. Jinikê go: "Te çima ez xudê mêra rûreş kirim? Go, bavê mine, birê mine, t'iyê mine hatiye ba min, te çima eva e'cêb anîhate serê min? Go, ezê xu bikujim". Mêrik dîna xu dayê, erê welle, usane, şûrek serê xu da serê xu firand, birî, ew jî k'ete wêderê. Jinik ma h'eyr, nav ç'e'vê xu da, şermezer ma, anîhat serê t'iyê xu danî ser cendekê mêrê xu, serê mêrê xu jî danî ser cendekê t'iyê xu. "Ya rēbbî, - go, - ez çi gunek'ar bûm, mi çi xirabî kiribû eva rōja hate pêşîya min?" Xalîqê a'lemê ruh' ber herda jî berda, herd jî qenc bûn. Herd jî qenc bûn, naha serî dibê: "Mîrane", cendek jî dibê: "Mîrane". Gumandarê p'adşa, digîje k'ijani? Digîje serî, digîje cendek". Go: "Digîje serê wî". Qîzikê go: "Tu nîzani canim, serîyê h'îşkê çi bike? Go, digîje cendek". - "Erê qîza p'adşa?" Go: "Erê, digîje cendek". Go: "Gumandarê p'adşa, tu şahad, tu jî digîjî birê min". Rabûn lêdan çûn. P'adşa şande pey. "Erê welle, - go, - qîza te pêra xeberdaye".

Sibê zû rabû çû, go: "P'adşa, k'arê bûka min bike, ezê bûka xu bivim". Go: "Kurê qenc, du rōja moletê min bide, ez k'arê wê bikim".

Efendim, rabû k'arê wê kir bazirganek êp'êce eşîya-meşîya pêra danî, heryekê hespek danê lê sîyar bûn, p'erê xu jî derxistin kirine xurcika xu, go: "Em herîm". Lêdan hatne t'anga kanî, - ew kanîya xort tê derk'etibû, - xort gotêda: "Kurê qenc, kurê t'orçî!" Go: "Çiye?" Go: "Ez tu vira gihîştne hev?" Go: "Erê welle, em vira gihîştne hev". Go: "De bîne hebûna xu jî vira hev nivîkin, k'a çi digîje te, çi digîje min, ezê virda herîm tu jî wê wirda herî". Go: "Bila be". P'erê xu anî hatin, go: "Eva p'erê meye, eva nivî min nivî te. Eva hersê hespê hanê p'adşa dane me, heryek me hespek digîjêda. Go, qîza p'adşê digîje min, p'erê tu çîqa xurâ hiltîni hilde". Go: "Na! Emê qîzikê tēkne du kera". Kurê t'orçî gotêda, go: "H'eyran, qîzik wekî tu bikî du kera, çîra? İdî kerî çi tē?" Go: "Heyran, me anîye hatiye, me çi xebitiye em hev nivîkin, emê ew jî hev nivîkin". - "Ê, - go, - heyran, ew ne ya nivkiri-nêye, p'ere tu çîqa xu hiltîni hilde, hespa hiltîni hilde". - "Na!" Yeka wî yeka wî, şûr ber xu k'işand dest avête p'orê jînikê, şûr anî hatê cot me'r ji nav p'orê wê banzdan. Cot me'r ji nav p'orê wêne banzdan k'işîyane wêderê. "A, kuŕo, - go, - haqa merî ku dane kustîne, ev herd me'rê han sêra wê bûn, wê te jî bikuştana ev me'ra. Heŕe qurban, go, ew qencîya te min kirî ev qencî

jî min te kir, ez ew me'sîme", - bû şerpîniya wî xu avîte nava kaniyê. Avîte nava kaniyê lêda çû. Kurê torçî çû mal, qîza p'adşa birîye, xezne xuşa birîye çuyê. Cahab dane t'orçî, go: „Kurê te hat". Hate pêşîya kurê xu, kurê xu bir peya kir, def-de'watê wan kir, ew çûn mirazê xu şa bûn, tu jî herî mirazê xu şa bî.

919. Ūsib û Gulîzer *

Go padşa û wezîrva derk'etin raw û nêç'irê, herdu jî ewled-t'ewledê wan t'unebûn. Go, xweşa gerîyan, rûniştin nanê xwe bixun p'adşê hilda gote wezîr, go: „Wezîr, niha ewledekî min hebîya ewledekî te hebiya, yekî me kur bûya yekî me qîz bûya, em bibûna xizmê hev, meyê hê hev h'iz bikira".

Wana xweşa ew şewir fikir, bala xwe dayê, dewrêşek wêda derk'et, go: „P'adşayî xweş be, ew çî gilî bû we xweşa dikir?" Go: „Ge, me xweşa xeberdida". Go: „We çî go min bihist". Sêvek cêba xwe derxist girt da p'adşê, go: „Evê sêvê ort'êda ker ke, kerikî bira Silt'ana jina te buxwe, kerikî jina wezîr buxwe. Go, xwedê wê qîzekê bide te kurêkî bide wezîr. Lê wî qewlî, - nava lê nekin h'êda h'evt sal t'emam dibe. Ezê bêm nav lêkin". Go: „Bira be". Go: „Herd, kerê sêvekê".

Xwastina xuda bû, sêva xwe hildan birin çawa dewrêş gotibû usa jî dane k'ulfet. H'izkirna xudê herdu h'emle derk'etin. H'eyam miqedera wan t'emam bûn welidîn. Xudê kurêk da wezîr qîzek da p'adşê. Sekinî, de zarê p'adşa û wezîr bûn, seh'etê wan meh bûn, rojê wan - sal, mezin bûn.

H'evt sal t'emam bûn; Rojekê sinota p'adşê rûniştîye: „Canim, - go, - p'adşayê xweş be, go, hûn çîna nava zarê xwe nakin, şikir ewledê we îdî hene, berê we şîn bûye, nav lêkin, bê nav nabe". Go: „Belê, emê nav lêkin. Go, cime't xweş be, qirara me dewrêşekêra heye". Hew nihêrî dewrêş hat. Go: „Dewrêş, welle, me be'sa te kir, tu jî hazir bûyî". - „A, - go, - îro Roja min t'emam bû ez jî hatim. Go, P'adşayî xweş be, navê qîza te Gulîzer, navê kurê wezîr jî Ūsib".

Erê... Wêderê xweşa xeber dan, p'adşa k'ar dike, sibê dewrêşê xwe rind verê kin, k'eşkûla wê bidinê. Dewrêş go: „Midasê min dayne ezê he'me devra". Midasê wî danîn, dewrêşê te hew derk'ete devra, bû hîva bin e'wr, gerîyan-negerîyan dewrêş nedîn. Çû.

Gulîzer, Ūsib, - h'evt salê wan t'emam bûn, herdu k'etine mek't'ebê hînbûn. Herdu kerê sêvekêna, ku

ç'e'v hev r.ek'evin wê p'etlebin. K'îjan pêşîye he're, wê hîvîyê bisekine h'eta yê din bê bigîjê. Vî teherî wana xwend, panzde salê wan t'emam bûn.

Ûsib û Gulîzer paşî xwendinê mek'tebêda dimînin, bi evîntî hev şa dibin. Siba zû, berî şagirta, herdu tèn mek't'ebê hev şa dibin h'eta şagirt tèn. Rôjekê jî sibê zû herdu hatibûn hev şa dibûn, dersdar ew dîtin. Dersdar duşurmîş bû, wextê ders xilas bû gazî Gulîzerê kir, k'a'xezekê nivîsî girt da Gulîzerê û got: „Evê k'a'xezê bidî bavê xwe”.

Gulîzer îdî guh nade k'a'xezê. Ew Ûsibva r̄ex hev dik'evin bi eşq û xeberdan diçin. Wexta digîjne mal, wê şevê qe nak'eve bîrê. Sibê wextê k'a'xezê xwe hildide, ku he're mek't'ebê k'a'xez dik'eve bîrê. Ewê k'a'xezê hildide dibe diçe bavê xwe. Bavê wê wexta dixûne, dersdarê wê dinvise: „P'adşayi xweş be, ez hîvî dikim îdî qîza xwe neşîne mek't'ebê. Ewê îdî dersa xwe hildaye”. P'adşa hêdîka defterê qîza xwe dêt digre datîne. „Lao, - dibê, - îdî meçe mek't'ebê”, - „Bavo, hewar, medet', hela hê min xwendina xwe t'am hilnedaye”. - „Na, lao, - got, - meçe”. Ûsib jî hîvîyêye ha Gulîzer bê, t'une, ha bê, t'une, divê: „Dibe hevalê xwe'ra r̄a-bûye çûye mek't'ebê”. Diçe dipirse, dibê: „K'anê Gulîzer?” Dibên: „Gulîzer bavê wê îdî nahêle bê”. - „Get, qe?” Dibên: „Na”. Ûsib digre defterê xwe jî davêje diçe malê, k'erba Gulîzerê sê r̄oja nexweş dik'eve. R̄oja çara r̄adibe diçe belengazekî dibîne, dibê: „R̄oyê tu digerî, çi dest te dik'eve?” Dibê: „R̄oyê du abasî yan de şeyî. Ewe qazanca min”. Dibê: „Ezê r̄ojê pênc mannat p'ere bidime te, ezê ç'e'vê xwe girêdim xwe koranî daynim, destê min bigre nava şehar Gulîzer avayê mezin yê dewletîya, qihara, t'ucara, qumandara, axa û p'adşane derê wan veke, r̄isqekî ji wan t'eweqe ke, çi ku bidin ew jî te'ra, r̄ojê pênc manata jî ezê bidim”.

Ev belengaz r̄oyê destê Ûsib digre nava şehar digerîne. Du r̄oja diçin ber derê qesra p'adşê digerîn, keskî navînin. R̄oja sisiya Gulîzer ji p'encerêra dibîne. Bala xwe didê; Ûsib wê herd ç'e'va kor bûye, dezmalek daye ber ç'e'vê xwe, belengazekî destê wî girtiye digerîne. Dibêje diya xwe, dibê: „Dayê, belengazek wê hatiye ber dêrî, tişkî bide min ez bibim bidimê”. - „Lao, - dibê, - sandoqe wa, k'îlîte va, he're derî veke tişkî bidê bira he're”. Gulîzer diçe, herge p'era hiltîne hilnade, diçe destê xwe dike destê Ûsib dibêje: „Xudê mala te xirab neke, îro sê r̄o t'une min t'erka te daye, tu çi zû kor bûyî?” Dibê: „Ez ji k'erba te kor nebûme, k'erba te ne nan duxum, ne av. Îro sê r̄oje ez tēm min tu ne didî, îro t'eze te ji p'encerêra ez dîtim. Tu çi dibêjî

lê, bavê te te nade min". Dibê: „De lêxe heře du hespa t'emiz zîn, bûsat ke, xurce zêr tu hilde, xurcekê jî ezê hildim, filan seh'etê filan derê emê hev bibînin, serê xwe hildin t'erkeselatî dinê bin heřin".

Ûsibê te vedgerê diçe k'arê xwe dike, du hespa hildide diçe. Gulîzer jî diçe xurce zêr hildide û ciyê qirar kirîda hev dibînin. Xweıra bême'ne sîyar dibin, hespa zengu dikin, heře ku heře. Dajon lêdixin diçin.

Siba li hazira safî dibe, li wan jî, raste dik'eye pêşiyê, h'eta ç'e'v ç'e'va dibîre raste û dûze. Ne kaniye, ne ave, tî bûne, ne gunde, ne şênayîye. Gele e'rd diçin, bala xwe didinê li raste dük xuya kir. Dibê: „Welle, vira gunde". Ajotin çûn ditin k'oşkeke t'ik t'enê. Ûsib go: „Gulîzer, eva male, em peya bin avekê vexun rabin heřin". Gulîzerê go: „Ûsib, tu guıra min dikî em danegerin malê, eva haqa wexte em ser pišta hespa ten, me rêva ne avayî, ne jî e'vd û îsan diye. Vê rasta xike-xalî, eva mala t'enê, - xiravî jê tê". - „E'vda xwedê, - go, - çi xiravîyê jê bê, em ser pišta hespanin, gava me di tişte hebe emê niç' bidine hespa heřin".

Çûne ber derî, bala xwe danê pîrek hundur derk'et. Pîrê lê nihêrî du sîyar mîna du karê xezala, xurcê wan t'ijî zêr sîyarin, hatine ber derî. Pîrê go: „Ez qurbana weme, peya bin werne hundur, nanekê, avekê, xu xiravciya nîne?" Go: „Diya pîr, em ze'f razine. Nanê me jî heye, xarina me jî, zexîra me ze'fe, hema t'ase av meıra bine em vexun emê heřin". Pîrê derdê wê çiyê, çil kurê pîrê hene t'emam çûne nec'îrê, pîrê dixaze Ûsib û Gulîzerê egle bike, kurê wê pêra bigîjin lêxin bikujin, hesp û hebûne wan xweıra hildin. Kir-nekir peya nebûn. Heryekê t'ase av vexar çûn. Niv sih'et herge k'ete ort'ê nek'ete ort'ê, kurê pîrê hatin. Pîrê derk'ete devra, duri hazira, „Hey, - go, - min xêr we neditana, xelqê bêje çil kurê pîredê hene, du h'ev mala xweda namînin. Heja du sîyar mîna du karê xezala, t'erkiya wana xurcêd wan t'ije zêr bûn, hatin ber malêra çûn, min kir-nekir egle nebûn. Hûn mal bûna weyê lêxista herda bikuşt, ew zêr jî h'eta h'etayê weyê bixara. Hûnê heřin h'eta êvarê çil ç'îya bigerîn, k'ewrişkekê, kareke xezala bînin, ne wera dibe şiv, ne dibe te'stê". - „Dayê, - go, - zûda çûne?" Go: „Na welle, hema hejka". Ew çil kurê pîrê rabûn pey k'etin. De wî çaxî, bême'nî, ne ç'ek hebûn, ne sîlih', tir û kevan bûn.

Wextekê Gulîzerê bala xwe dayê repe-rep pey wan tê, ser milê xwe fitilî, binhêre çî, - h'esavê kerî pezê zivistanê bik'eve k'êşê heře, - çil h'evî daye pey. „Ûsib, - go, - xudê mala te xirab neke, te guıra

min nekir. Mi go, em neçine wê malê, te go, em heřin. Ew hebe-t'unebe kurê pîrêne pey me k'etine". Gurze tîrê Ūsib hebûn, gurzê tîra da destê Gulîzerê, go: "Tu vî gurzê tîra bigre xwe, yek tîr ser milê xwera bide min, min kurê pîrê maleke xweş. De, go, tu bigrî, me'dê xwe biki ezê te bikujim. K'engê ez hatime kuştin, paşê digrî, çawa diki bike". Gulîzerê, gotina gotîya, yek tîr ser milê xwera k'işand da Ūsib. Ūsib yek-yek lêda kurêd pîrê kuşt. Sî û neh tîr avît sî û neh kurê pîrê kuşt. Ma birê biç'ûk, birê biç'ûk kire gazi, go: "Ūsib, ez bextê te û hesp û zîne tedame, - go, - te sî û neh birê min kuştine ez t'enê mame, ez jî heřim bigîjim pîradayka xwe, pîredîya xwe xay kim". Gulîzerê go: "Canim, lêxe bikuje". - "Eh, - go, - e'vda xwedê, guneye, min sî û neh h'ev kuştine bira ew jî heře pîredîya xwe xay ke, günê wî nek'eve stuyê min". Ewana rābûn, carke din tîrê xwe t'op kir kire gurz, t'erkiya xwe girêda, carke mayîn ajot çûn.

Kurê pîrê çû malê. Dîya wî derk'et der, go: "Kurō, k'a birê te?" - "Hey, - go, - guyê sa kire k'elbê te, te k'oç'a bira min anî, go, welle, ew sıyarê te go, navê wî Ūsib bû, navê jina wî Gulîzer bû, go, ya jîne bû wê ez bikuştama, dîsa rē'm k'ete dilê Ūsib, Ūsib ez ne kuştim. Rabe miŕa h'eye k'inc-mincê gincîr-mincîr bine, hine pembû". K'incê gincîr anî hat, hêt-mêtê xwe aland bin şe'lê xweda, ah, hêt xwe ha kirin. De k'ewşanê wane, sal donzdeh mehe zanin rē k'ese wê k'urā heře, k'ijan avêra, k'ijan delavîra Ūsibê derbaz be. Çû serê rē ber delavê avê sekinî xwe ser k'êlekê avît e'ntîya.

Ūsib, Gulîzer sıyarî çûne ser. "Xortê delal, - go, - ez bextê hesp û zîne tedame, go, ezê heřme şisher, nikarim, şisherî va nêzîkê, bê avîtiye, ha, ha, çokmokê min werimîne, go, ez nexaşim". Gulîzerê go: "Canim, bajo em heřin, haşa, evê miŕdar tuyê çawa bavêjî t'erkiya xwe avê derbaz ki?" "E'vda xwedê, - go, - guneye, boy xwedêye". Ūsib kurê pîrê avîte t'erkiya xwe avê derbaz kir, idî daneynî h'eta nava şisher. Çûne nava şisher, efendîyê xwera bêjim, wêderê xwera avayîk girtin, peya bûn, hespê xwe birin çûn t'ewlekêda girêdan.

Kurê pîrê go: "Wey, ez qurbana teme, - ew çi zane kurê pîrêye, - go, ep'êce çokê min řih'et bûn". Ew der jêra paqış kir, virda-wêda av anî şuxul-muxul ber destê wan kir. Sê-çar rō t'emam bû, Gulîzerê go: "Ūsib, - go, - eva, haşa, miŕdarê han te çi anîye vêderê. Tuyê bidêy tişkî xera xwe, bidê bira heře". - "E'vda xwedê, - go, - zêrê me t'êra me h'ezar salî

hene. Xêra dê-bavê me bira xuṛa şuxulekî ber destê me bike, t'ey me nan bixwe, rōjê nanekî wî t'une bixwe?" - "Ê, - go, - wê çî şuxulî miṛa bike, pez, dewarê me heye? Çî me şehere? Her tişt k'irîne, em nikarin xwêra binin bèn?" Kir-nekir guṛa jinê nekir. Kurê pîrê usa ma cem wana, ma xwe îlande wana h'eta deh-panzdekî.

Ûsibê te rābû lēxist çû h'imamê. Çû h'imamê, bê-me'ne, k'incê xwe t'emam êxistiye daniye ser k'ursî, xencera xwe jorda daye ser k'inca û mîna qazekî çîlî-qerqaş k'etiye h'ewuzê avê xwe dişo. Kurê pîrê dît ew çûye h'imamê, rādibe lēdixe diçe h'imamê, dibîne Ûsib te'zî, p'eşide nava avêdane, xencerê hiltîne t'emo-riya Ûsibe qîç'ik digre sî û neh xencera lēdixe, dibê: „Ne ez kurê pîrême. Tê bîra te te yek tîr davît yek birê min dikuşt, eva h'eyfa birêd min”.

Rādibe k'incêd Ûsib t'emam xwe dike û sapokê wî p'ê dike, p'ap'axê wî dide serê xwe, xencera wî dide ber xwe lēdixe tē malê. Gulîzer bala xwe didê: eva ew belengazê mala wane. „He-hey Gulîzer, - dibê, - tuyê rābî yanê na, ezê te jî bikujim. Min Ûsib reh'et kir. Dibê, ne ez kurê pîrême, tē bîra te te yek tîr dida Ûsib, Ûsib davît birêd min dikuşt. Tuyê bēyî yan na, ezê te jî bikujim, herdu hespa, zêra jî hildim heṛim”. Dibê: „Xwedê min qurbanî teke, dibê, hema wexte tu pey me dihatî, usa dilê min tēda hebû, her xwedê bizanbe, Hema tu yekî mîna Ûsibî, bejn-bala te, rengê te mîna Ûsibe, çima teṛa neyê? Ezê yekî te çê-tir bistînim? Dibê, de hespa zînke!”

Herdu hespa zîn dikin, xurcê zêra t'erkiya xwe girêdidin, efendiyê xwêra bêjim, welle, dajon. Şehêr dur dik'evin Gulîzer dide dizgînê disekine, dibê: „Kurê pîrê, ez te û bejn û bala te dinhêrim, hela ser Ûsibrānî. Xêra xazilṛa min bizanbiya tu jî mîna Ûsib tîrçiyî, tîra zanî bixevtîni?” - „Ha, - dibê, - Ûsib çîye bal min?” Dibê: „De hanê teṛa tîra bavêje guniyê hana, çika dikarî lēxî?”

Eh, kurê pîrê e'mrê xweda tîr û kevan qe daye xebatê. Yekê serrā davêjê, yekê binṛa davêjê. „Kurê pîrê, - Gulîzer dibê, - Ûsib min hînî tîr avitîne kiribû. Tu heṛe wêderê bisekine, tuj ç'e've xwe bik'ute k'ok'a gunî, mink çawa avît, ezê te hînkim”. Kurê pîrê dilê xweyî sax diçe disekine. Gulîzer çawa firekê davêjê, li çênîkekê dixê ya dinṛa dide der. Kurê pîrê dibê nirîniya wî dik'eve. Haşa, dibê: „Min guyê birê xwe devê bavê te kiro, min yekî mîna Ûsibî qazê çîlî-qerqaş undakiriye, ser wîra ezê te bistînim?” Hahanga k'incê Ûsib jê dêxe, xwe dike û beme'ne dik'eve qilxê mēra. Hespê xwe sîyar dibê, hespê din destk'êş dike

tîne tê konta xweda girêdide. Gazî faytonekê dike, spiç'alekê hildide û berê xwe dide h'imamê. Lêdixê diçe h'imamê, bala xwe didê Ûsib bême'ne hema bûye ç'erm ser avê k'etiye, dike nava spiç'alê dide ser faytonê tîne tê mala xwe. Tîne tê malê, du tamar hema vira ber qîrika wî davêje. De, neh-deh rōje t'eze hatine şeher, dipirse: "Doxdirê we k'iderêne?" K'ûçê nîşan didinê, dibê: "Vê k'ûçêda he're, çil doxdir wê rēzēdanin". Diçe doxdirê sî neha derbaz dibe doxdirê çilî sereke, ber derî disekine, zengil dik'sîne, berdestiyê wî dertê, dibê: "Çiye?" Dibê: "Birîndarê min heye, hatime pey doxdir". Berdestî diçe dibêje doxdir, doxdir dibê: "Berde bira bê hundur". - "Qurba, - dibê, - sî û neh doxdirê min rēzēdanin, he're k'ijani dibî bibe, p'êrênca min ze'fe tu nikari". Dibê: "Çi dixazî ezê bidime te". Dibê: "P'êrênca min pênc zêr virda, pênc zêr wêda bêm, sêtiya birîndarê te kim he'rim. Min ku qenc kir haqas heqê mine. Birîndarê ez he'rime ser, yê mirinê be ez dibêm wê bimire, yê rābûnêbe ez rādikim". Gulîzer faytonê digre, doxdir dikê dibe diçe. Doxdir bala xwe didê, dinhêre birinê wî avêda k'ewa xwe stendîye. Birinê wî t'emam çile dike, didrû û derman dike, dip'êçe, dibê: "Bira bisekine h'eta sibê vî çaxî. Herge xûdan birîndarê te k'et, welle, ezê rākim, xûdan lê nek'et, - beranberî wî zêr bik'sînî bidî min, rānabe. Pirsra rāst eve".

Doxdirê te lêdixê diçe. Gulîzer şevê payîza dirêj ber dibe p'ep'ûk, dibê: "Yarebî, ezê çawa bikim?" Di-k'eve k'ewê, sibê dil-dînê wê ber hev nade. P'êrê orxanê ser ç'e'vê wî vedke, dibê: "Gelo, xûdan pê k'etiye, pê nek'etiye?" Bala xwe didê zipik-zipik xûdanê e'nîya. wî daye der. Carke mayîn orxan davê ser, disekine h'eta êvarê doxdir lêdixê tê. "Ha birîndarê te çawane?" Dibê: "Te duh çawa pêç'aye usane. Ne zare, ne zimane, ez ze'f zanim?" Doxdir orxan ser ç'e'va hiltîne lêdinhêre xûdaye, dibê: "Te çima ser ç'e'va vekirîye?" Dibê: "Na, min venekirîye". Dibê: "Te vekirîye, p'ake wekî teyê zû girtîye". Dibê: "Dibe tîste pê bê?" Dibê: "Na, metirse, lê tê cizaret da. Minê nava panzde rōjada birîndarê te qenc kira, lê bîst û pênc şevada ancax qenc be. Te ku ser ç'e'va hildaye, su' çuyê".

Çi serê camêra bêsînim, bîst û pênc şevîda qenc dike, anadoxme dike. Ûsibê te qenc dibe. Cemekê, xurcekê vala dike, t'emam heqê doxdir didê, xurc û cemek dimîne. Çendek dimîne, Ûsib dibê: "E'vda xwedê, eva şehera bêxêre, rābe em sîyar bîn he'rin şeherekî başqe. Herdu k'arê xwe dikin, sîyar dibin diçin. De bi sîyarî çend rōja diçin, diçin dertêne p'êrê p'adşakî. Xêle e'rd dimîne, ku bigîjin şeher, wê derê ba'x hene,

germa havîneye. Ūsib dibê: „Gulîzer, vê germê emê k'uda heřin, vira ber siya dara emê peya bin bira hespê me jî bi ç'era ava devê xwe birêjin, emê xweŕa ber siyê rûnên, ŕeher nêzîke, k'engê bû hênkaya êvare emê lêxin heřin". Go: „De tu zanî". Lê Gulîzer çî dibêje Ūsib gurê nake, serê wî ŕel-p'ela dik'eve. Dîsekinin sih'etekê-duda Ūsib dibê: „Gulîzer, ez birçîme". Xurcê dinhêre nan jî t'une. xilas bûye. „Èh, - dibê, - tu birçiyî em çawa bikin? Dixazî em heřin ŕeher?" Dibê: „Vê germê emê heřin ŕeher çî bikin?" - „È, - dibê, - lê çî dibêjî, tu vira ber hespa be ezê heřim nav ŕeher, nan bistînim bînim bêm, Hela hê nivroye emê nihada heřin çî?" - „Canim, - go, te qisa kurê pîrê kir, te qisa koç'kê kir, were neçe, tuyê herî nava ŕeher çika çî e'cêbê bê serê te". Dibê: „Na". Dibê: „Hekî diçî, herî nanê ceh dibe, k'artû dibe, genim dibe, ç'adî dibe, çî dibe bira bibe, bistîne bîne were. Nebî-nebî nav ŕeher ze'f egle dibî, hema p'erê ŕeher çî dik'ana rasti te tê bistîne were".

Ūsibê te diçe nava ŕeher, dik'anekê diçe, - nanê cehe, yekî diçe, - ç'adiye, yekî diçe, - k'artûye, yekî diçe, - nanê reŕe. Dařlî ort'a ŕeher dibe. Pîreke sêrbaze tédane. Ne xazila wî merî be řast bê, eva gijkê serê wêne. Ç'e'v Ūsib dik'eve, dibê: „Qurba, navê te xêr?" Dibê: „Navê min Ūsibe". - „Nebê xeribî, çî digerî?" - „Diya pîr, - dibê, - hine nan min lazime, qe nanê p'ak' dik'anada t'une?" - „Èh, - dibê, - ez qurba, eva k'ûça belengazane, mi heřin ez nanê usa bidime te tu nizanbî dih'ele diçe xarê yan dicûyî diçe xarê".

Pîra te pêşiyê dik'eve diçin hal vê k'ûçê, hal k'ûça dinê, ha k'ûça dinê, dixapîne diçe ber derê avayikî, haqasî ŕemîka wê xuya dike, derê wê e'rdê-dane. Dibê: „Pîrê, k'a dik'an k'uye?" Dibê: „Va vire, vî avayê handane, dizîva difrořim". Pîrê Ūsibê te dixapîne dike wî k'oxkê bine'rd, derî xîrp ser dadide, dibê: „Ūsib, tuyê min bistînî yan na?" Dibê: „Pîsê, pîra k'evtoř, yeke mîna Culîzerê bihêlim ezê bêm te bistînim?" Pîrê Ūsibê te t'êr dik'ute, derî xîrp ser dadide. Pîra sêre, Ūsib pê nikare.

Gulîzer ç'e'vniherîya Ūsibe, ha bê t'une, ha bê t'une, dibê: „Evî kire çî nehat?" Radibe k'incê Ūsib xwe dike, dibê: „Canim, ez k'ulfet, vira h'ezar merî diçe tê, belê k'incê Ūsib xwe kim bik'evim qilxê mêra, hinek bèn hespa, zêra min bistînin, çawa bikim? K'a Ūsib kire çî nehat?" K'incê Ūsib xwe dike dik'eve qilxê mêra disekine. Meriyê, ku diçin-tên silavê didinê, serê xwe wanra dih'ejne. Ewan t'irê mêre, ber hespane. Xêr, bala xwe dayê idî êvare, ŕo diçe ava, dibê: „Ez va heřim, herge řeva řastî min hatiye hatiye, herge na,

ezê herîm nav şeher bipirsim çika çawa bû". Hespê xwe sîyar dibe, hespê Ûsib davê destk'êşa xwe û dajo diçe. Diçe digîje şeher, dora şeher t'emam sûr kirîye, her sê derge lê hene, hema rō çawa diçe ava, derge lêdixin dergevan, te'v jî dide paşê derga vedikin. Ew xwe digihîne ber devê derge, dergevan xirp derî dadi-de. "H'eyran, qurba, derî veke ez bême hundur, merîkî xerîbim". - "Xêr, - dibê, - îzin t'une, ez serê xwe der-baz bûme?" Ew herdu hespava dimîne pişt a derge, Dergevan xema wiye, derge dadide pişt a xwe didê diçe.

Derî dadide lêdixe diçe, Gulîzera te diçe û tê, dibê: "Yarebî xudê, e'zametî xudê, eva şehera şeherê p'adşa, haqa esker, t'op, cebirxane têda, dora şeher t'emam sûr kirî, sê derî heye, hersê derî jî dadane, hebe-t'unebe îlaceke vi şeherî heye, îşev h'evt serî miva be xilas nabim".

Dik'êve h'ukmê nivê şevê, bala xwe dayê binîya şeherda mêşeye, mêşekî sixe, qirç'e-qirç' dara k'etiye mîna ç'iyakî derk'et h'evt ç'ira dişxulin jêla tên, mîna rōnaya avtoya çar tebek e'rdêbe, tê, tê tê ranêzikayî şeher dike, meşe dertê tê. Gurzê Ûsib pêraye, go: "Welle, e'zemetê xudê, eva xwe mi girt hat ezê yek tîr bavêjim, herge min yek ç'ira vêsand dibe ku ez wî alt kim, vênesand, ewê bê mi jî, herdu hespa jî h'ûî xwe ke bixwe, û Ûsib jî min nedî". Ew yek tîr davêje yek ç'ira vêdisîne. H'eft tîra davêje, her h'eft ç'ira vêdisîne, dibe gurîniya wî dik'êve, tu nevêjî ew dêwê h'eft ç'e've. H'eft ç'e've wî hene. Hema usa lêdixe h'eft ç'e've wî dirêje, dikuje.

Disekine h'eta sibê, sibe hazira safî dibe yê wê jî, dergevan tê te'v dide derî veke, bala xwe dide sîyarê şevê dinê herdu hespava sax-silamet pişt a derge. Îdî derî venake, cavê dide p'adşê: h'al-h'ewal ev bû.

P'adşa rādibe çend meriyê sînotê, çend esker hildide tê, tê bala xwe didê, va xortek sekinîye, ze'f zane qîze, dibê: "Xorto, qurba, tu îşev vir bûyî?" Dibê: "Erê". "Te qe çi dît?" Dibê: "P'adşayî sax be, min tiştêk ne dî". Dibê: "Rast bêje". Dibê: "Welle, h'al-h'ewal ev bû, nizam îdî çi tava bû, h'eft ç'ira dişxulin, eva gurzê tîrê minin, min h'eft tîrê xwe avîtin her h'eft ç'irê wî vêsîyan, nizam îdî çi bû k'ete mêşe, çi teva bû".

Esker, t'op, cebirxana hiltîne diçe dinhêre dêwê h'eft ç'e've lêdaye kuştîye. Şalixî dik'êve nava şeher. Şalixî dik'êve nava şeher, de merî tîrsa newêrbûn rāzana, digo, wê bê îşev me t'ev malêva bixwe. "Xortê delal, - dibê, - dinêda çi dixazî ezê bidime te". Sînota wî şêwr dike, dibê: "Çi bidinêda?" Dibên: "Xortî azepe,-

nizandin qîze axir, dibên, - qîzeke te azep heye bidê, têxe ze've xwe. Xan-manekî t'emiz bidê, hebûnê bide ber dest bira xwe ra rûnê, bixwe, bide, bistîne, wê çêtir çi heye". P'adşa rîdibe qîza xwe didê, jêra def û de'watê dike. Êh, ew qîz, ew qîz.

Bême'ne muxdarê pênc-şesş roja disenin, de k'ulfete, hilbet qîzê hevalê xwe ra dibê: „Canim, - dibê, - ez qîza p'adşa, t'u qisûr nayên ser min, bedew, rînd, dergîstiyê min jî, welle, bedewe, t'u qisûr nayên ser, eva neh-deheke de'wata min kirine, êvara piştî xwe dide min rîdzê, qe ne minê, ne teyê". Xelq, k'ulfetê hevalê wê dibên: „Çi heye, dibe mêre şev devra maye, dibe tirsîya be, haşa mêrani k'etibe, îlacek sêrî qewimîye. E'yba mêr jinê yeke, jê pîrs ke çika çiyê". Êvarê qîza p'adşê lê dipirse, - ewê navê xwe daniye. Ûsib, navê mêrê xwe xwe kirîye, Ûsib, ez qurba, ez qîza p'adşa, tişkî e'ybê tê t'une, îro bavê min ez dame te, e'yba mêr jinê yeke, çi te qewimîye, mîra bêje?" „Qîza qenc, - dibê, - ez jî k'ulfetêke mîna teme, navê min Gulîzere, navê mêrê min Ûsibe, hate vî şehere we, ez pey hatim ev yek serê min qewimî, îdî nizam çawa bû. De çawa bikim, çawa nekim? Dibê, sibê herê cem bavê xwe, bê, ze've Ûsib gotîye gele lê rîzîme, ez xwe çawa hatime mîra ev îk'rama kirîye: qîza xwe daye min, bûme ze've wî, çîqa k'îlît miftê şehere hene bira bide destê min, ez nava şehere wî bigerîm, go, merîya jî bira bide ser min, du milîsîya ç'e'vnasî şehere wî bim, çîqa avayî heye, çîqa mixaze heye, çîqa padval heye, belkî em bigerîn Ûsib bibînin".

Qîza p'adşê tê bavê xwe ra dibê: „H'al-h'ewale, Ûsib gotîye bira k'îlît-miftê şehere t'emam bide destê min, nav şehere wî bigerîm, çika çi heye çi t'une". - „Ê, - go, - lao, ze'f başe".

Sê roja gerîya, çîqa k'îlît-miftê hebû derê gişka xist, t'emamî gerîyan tişte nedîtin. Ev avayê pîrê t'une, çîqa k'îlît-miftê bû lîxistin, lê nehat. Gulîzera te lîxistin çû. Qîza p'adşê go: „Te qe çawa kir?" Go: „Welle, min avayîk cî be'rdedayî nekir, go, her avayîk heye filan k'ûç'ê, şemîka wî binê e'rdêdaye. Go, çîqa k'îlît hebû min lê anî, lê nehat". - „Ê, - go, heye-t'une ew avayê pîrêye, pîra sêr girtîye birîye. Wekî pîrê Ûsib nebiribe Ûsib t'une îdî. Go, sibê ezê bişînim pey, bêm, were îro serê min bişo. Tu herê lîxe derî bişkêne, hergê Ûsib têda bû, - têda bû, netêda bû, wekî usane lîxe were". Erê... Go, ma sibê şande pey pîrê. Pîrê lêda çû guva serê qîza p'adşê bişo.

Gulîzerê lêda çû derî şkênandê, Ûsibê te têda ne'le-ne'la wiye. De rojê sê cara tê dibêje: „Ûsib, tuyê min bistîni?" Dibê: „Na!" T'êr dik'ute cîda dihêle,

h'eva nan-manê rêş didê dixwe". „Ûsib, Ûsib". „Hi..."
Wê go: „Kul û kuředer, gelo te p'irê xwe nas kir? Gelo h'işê te hate serê te? Min çiqas go, te guřa min nekir".
Lêxistiye usa bûye, ruh'ê wî serâ k'etiye. Ûsibê te anî hatin bême'ne xarîn, xurek danê, muřdarê deh-panzde roja xwey kirin Ûsibê te hate ser bêga xweye berê.

Gulîzerê go: „Qîza p'adşê". Go: „Çiye?" Go: „Em herdê bivne hêwiye hev, mîna du xûşka. Bavê teyê bibhê, ne heqê xudêye, şerme, emê Ûsib bin şevêda sîyar kin bira heře p'erê şehar derk'ewe, sibe t'emiz bû, te'vê da bira bê nava şehar bipirse, bira bê: „Mala ze've p'adşê k'ijane". Ew ku hat peya bû, bibenebe p'adşayê bibhê xortekî ha vê formê hat çû mala ze've te, qîza te. Ewê bê. Ija tu qîza wiya, gaya hat jêra rûnê yek-yek gilî ke çî serê me qewimiye. Wî çaxî wê te jî bide Ûsib, emê lêxin heřin".

Ûsibê te usa sîyar dike, Ûsibê te lêdixe diçe. Sibê lêdixe tê dipirse: „Mala ze've p'adşê k'ijane?" - „Mala hane", - nişan dikinê. Xulese p'adşa jî dibhê, dibêjin: „Welle, xortekî hayî t'evgirêdayî, t'emiz, hat çû mala ze've te. P'adşa tê cem, xoş-bêş, filan-bêvan, qîz rûdnê k'eleke, dibêje: „Bavo". Dibê: „Çiye?" Dibê: „Ev xortê e'gît te ez damê navê wî Ûsibe, ew qîze, navê wê Gulîzere. Jina wî rêva hatine, - îdî navê pîrê girtiye, filan-bêvan, - hev undakirne, îro t'eze hatiye derk'etiye". „Êh, - dibê, - lao, ew jin bû haqa qoçax bû, niha mêrê wê çawane. Min h'elal ya xudê tu dayêyî, heře". Digre dide Ûsib. Bême'ne, evana vê şevê disekinîn, xuřa ha rûniştine xeber didin, dîtina hew dibînîn şîrçîn şûşe k'et, şûşe şkest, Ûsibê te hildan mîna kewekê birin çûn. Man, qîza p'adşê giriya, pêra-pêra cab şande diwana bavê xwe, wekî h'al-h'ewal ave: „Nizam teyr bû, çî bû lêda akûşke şkenand, Ûsib hilda bir çû".

Çîqa qeza hebûn, t'emam şandin, rê pê nema gerîyan-negerîyan Ûsib k'u bibînîn? Ûsib birin çûn. Çawa bikin, çawa nekin, man Gulîzer û qîza p'adşê. Sibê Gulîzerê go: „Qîza p'adşê, - go, - heře bêje bavê xwe, bê, bavo, çawa ez qîza te, usa jî Gulîzer bira xêretxanekê devê be'rê, serê çarde riya veke, çîqa merî heře bê bira bixwe, vexwe û bême'ne şevêkê bimîne pîrs-pîrsîyar jê bike, belkî salxiya Ûsib hildim, wê formê Ûsib bibînim, cûreki mayîn nikarin bibînîn. De qîza p'adşê bû, çû gote bavê xwe. P'adşêra çî, nava deh rojada hazir kir, orşan, doşek, çawa bêjî, çîqa meriyê riya da heře bê, - devê be'rê, serê çarde riya, - wêra diçe tê. K'ijan meriyê heře bê, line yek rō, du rō lê pîrs dike, nan, êmek, xarîn, razan, rabûn. Yekî kori, belengazî, gundekî dimîne, riya sê rōja ge-

deki qasî vî¹ dide pêşîya xwe: „Lao, - dibê, - filan şehrî, şherê p'adşê xçretxane heye, em herin xuşa sê roja bixwin, zikek jî e'mreke".

Sê roja rê tèn, rîya wan ber devê be'rêra tê. Xort dîna xwe didê sêveke sor ser rûyê be'rê k'etiye tê. P'êlê avê lédixe tîne devê be'rê, gede dike dest bavêjê, di'ëve diçe ort'a be'rê. Usa gede pêra mijûl dibe h'etanî têne p'erê şher. P'erê şher bala xwe didê, ew sêv li be'rê derk'et, pekiya çû k'etê hundurê avayîkî. Gede dide pey, dibê: „Ezê herim sêvê bînim". Gava çû bala xwe dayê tişte t'üne. Xortek hundur derk'et k'ursîkî zêrin dêstda, darek wêderê bû, anî danî ber darê, xalçek raxist t'emene bû, sekinî, gede jî hema usa dûrva zûr bûye lê dinhêre. Bavê gede herdu ç'e'va kore, belengazî tişkî navîne. „Hey, - dibê, - lao, tu k'uyî, k'uda diçî?" - „Bavo, - dibê, - ez pey ç'ivîka diçim". Bala xwe dayê ew xortî hê wê sekinîye, sîyarek hat li be'rê k'et, be'r bû du felqa, xort wêderê serê hespê wî girt peya bû. Gede xwe ra dûrva sekinîye bala xwe didê. „Ëh, - go, - Ûsibê min, go, te û Gulîzerê çi dest da? Çi h'al-h'ewalê we bû? We çi dî? Çi bîna? Çi h'ewalî derbaz kir?" Xort hilda go: „Ya Şêşemsî be'rî, tu xudanê mirazanî, mirazbexşî, tu zanî, teva e'yane. Min û Gulîzerê me çîqa belengazî dî, çîqa cefa k'işandîye, çîqa me derbaz kirîye".

Gedê te tê destê bavê xwe digre tîne. Gulîzer jî şev-rô ew û qîza p'adşê durbîn dêstdane vî alî, wî alî, ku merî tèn tînin xêretxanê, şevêkê dihêlin, pîrsa lê dîkin, belkî yek salxê Ûsib bide. Ewê kor gedê xweva diçin tînin têne hundur, dibêje carîya xwe ra çarix, gorê wan dêxin, avê tînin nigê wan dişon, nan dide ber, nanê xwe dixun, dibê: „Ëh, apo, k'u têy?" Dibê: „Welle, îro sê roje em rê tèn". - „Ëh, - dibê, - apo, ser ç'e'vara hatî, qe te çi bihîstîye, çi dîtîye?" - „Qîza min, - dibê, - ç'e'vkê min tişkî nabîne, min bi guhê xwe jî tişte ne bihîstîye. Gede dibê: „Xanim, welle, min tişte dîtîye, ez bêjim?" Gede diqurçîne, dibê: „Ah, - dibê, - hela tu lê binhêre, wê çîka gilî-milyê çawa bêje, me piş derî xin". - „Xanim, - dibê, - welle, h'al-h'ewal vê formê, îro sê roje em devê be'rêra tèn, sêveke sor vê formê ser rûyê avê k'etibû dihat, min diçû dest bavêjmê bînim, sêv dipekiya dik'ete ort'a avê. Em gi-handne p'erê şher. Ew sêv ji be'rê derk'et k'ete avayîkî. Ez pey çûm, min sêv nedît, xortek vê formê derk'et k'ursîkî zêrin dêstda danî, xalçek raxist, sîyarek jî be'rê k'et derbaz bû hat, go: „Ûsibê min, bêje qe te û Gulîzerê çi destda? Çi h'ewalê weye? Ewî jî go: „Şêşemsî be'rî, tu xudanê mirazanî, mirazbexşî, tu zanî, teva e'yane". Ewî gava usa go, Gulîzer xerîqî

xweva çû. Bavê gede cî-cî t'epek da nav ç'e'vê kuřê xwe: „Min e'mrê te kin kiro, te çî go? Te çî derew kir? Go, xanim xerîqî k'et, wê me niha bik'utin piş dêrixin”.

Qîza p'adşê av danê, ser h'emdê xweda hat. Ewê ku derheqa Ūsibda bihîstibû, xerîqîbû, Gulîzer gava ser h'emdê xweda hat, gede hilda da ser çoka xwe, go: „Ez qurbana teme, tu wî cîyî nas dikî? K'ê rojê bû?” Go: „Welle, duh, roja îniyê bû”.

Xuřa xarin, vexarin h'eta roja îniyê. Gede pêşîya Gulîzerê k'et bir çû, go: „Erê welle, eva Ūsibe, sekinîye hîvîya Şêşemsî be'ri h'eta bê”. - „E, - go, - Gulîzer, tu hati? Go, ma deqe wê bê, lêxe herê îniya dinê were, tu qîza p'adşava t'ev werin. Ah, go, vî delavîra derbaz be, bê vî kevri herdu wêderê bisekinin, gava ku hat, řahêlinê heryek we zengûke wî bigre. Ewê bêje: „Zengîya min berdîn, ezê hûkme we hûnê bibin av birîjn e'rdê, ezê p'if kim, agirê we k'eve, hûne bişewitin”, - hûn bernedin. Re'ma wî ze'fe, du cara go, bernedin, cara sisîya wê bêje: „Qîzê min, hûn çî dixazin? Çiye mirazê we, ez mirazê we bikim.” Bê: „Şêşemsî be'ri, tu xudanê mirazanî, mirazbaxşanî, me xêretxanek devê be'rê, serê çarde řiya çê kirîye, em dixazin tu bêy xêretxana me, du'a hazira biki, xêretxana me jî, t'ema te jî h'ût, cinewirê binê be'rê hebe degmişî me nebin”. Ew ku t'evî we hat, çî serê me qewimîye yek-yek jêra bêjin”.

Sekinîni îniya dinê, wê formê çûn, Şêşemsî be'ri hat, herda řahişt zengîyê wî girtin, kir-nekir zenguyê wî bernedan, go: „Geli qîzêd min, zengîyê min berdîn, çî mirazî dixazin?” Go: „Mirazê me ewe, me devê be'rê serê çarde řiya xêretxanek çê kirîye, em dixazin p'êp'ari xweyî xêr bêyî xêretxana me, du'a xêretxana me biki, t'ema te jî cenawirê binê be'rê hebe, ku degmişî me nebin”. Go: „Qîzê min, heřin ezê sibê bêm”.

Şêşemsî be'ri sibê řabû hat. De min çawa weřa sêrida negotîye, eva carke mayîn du car dibe. T'emam jêra Gulîzerê go, hal-h'ewal eve. Řabû Gulîzer baxşandê, ew Şêşemsê be'ri zanî k'êbû? Ew dewrêşê sêv nedabûyê, ew dewrêş bû. Dêmek Gulîzer h'emil mabû, Ūsib jî biribû kiribû qulixçiyê xwe.

Îja ew gihiştin mirazê xwe, hûn jî bighîjin mirazê xwe. Xudê mirazê me şaya te bike.

Go p'adşak hebû, sê kurê wî habûn, ewan, hersê kur jî zewaca wana îdî hatibû derbaz bûbû. Hersê kur hevdu şewirîn, bira go: „Bavê me me naze-wcîne. Bavê me p'adşaye, em jî şerm dikin heřin bavê xurâ bêjin: bavo, were me bizewcîne. Lê em çawa bikin? Bîne, go, em hedayîkî bavê xurâ bişinin, bavê me pê bih'ese, wekî me bizewcîne”.

Çûne nava bostanê xu sê zeveş çinîn: zeveşekî lapî buhurî, yek jî k'êlekeke wî gihîştî, yek xirav, zeveşek jî we'dê wî û xarina wî. Birê mezinra go: „Bira, tu k'êra xu vî zeveşî hanî xirab xe, ye ortê jî wî zeveşî hanî k'êlekek gihîştîye, yek xirave, tu jî wî xe, ev zeveşê rind jî, ez birê biç'ûkim, we'dê min derbaz bûye, lê aqa jî derbaz nebûye, ez jî k'êra xu vira dixim”. K'êrê xu lêxistin, dane destê xulamekî û şandine dîwana bavê xu. Şandine dîwana bavê xu, bav li wana pirsî: „Kurê xulam, ev çi h'edayîye” - „Welle, - go, - kurê te têra şandine”.

Anîn zeveşê mezin şkênandin, dîna xu danê qe nayê xarinê. Ew wêda danîn, ye dinê şkênandin, ew jî k'êlekeke wî h'evêkî p'ake, k'êleka din xirave, nayê xarinê. Ye dinê şkênandin, ew zeveş rind bû, û cime'tê herekê dilimek hilda kire devê xu xar. P'adşa duşurmîş bu, da h'işê xu: „Canim, go, çima bostanê meda zeveşê baş t'nebûn kurê min ye baş bişanda? Eva derahana hinekî wa k'eder tê, bona tişteki şandine, wekî em pê bih'esin”. Gote qaziyê xu: „Qazî, - go, - gere tu evî gilî şirovekî, çika hela ev bona çi ev zeveş xirave, eva p'ake?” - „P'adşa, - go, - çima te tê dernexist wekî bona çiyê?” - „Bona çiyê qurba?” - „Kurê tê we'dê zewaca wana derbaz bûye. Ew kurê teyî mezin îdî we'dê wî derbaz bûye, kêr nayê, lema zeveş wî jî xirab bû. Ye ortê jî, ew jî nîvtaşî bûye, îşê pênc-şeş sala we'dê zewaca wî derbaz bûye, lê ye biç'ûk, we'dê zewaca wiye, gere tu kurê xu bize-wcînî”. Go: „Wexta we'de pêra gihîştîye, ezê çi bikim? İdî, go, ez h'eta heřim qîza filankesê, bêvankesê qele-nê wan bibîřim? Go, îşê usa t'une”. Xeber da êla xu, e'mir kir, wekî qîza k'ê heye gere ew qîza xu bixem-lîne bê ber dîwana kurê mîra derbaz be, kurê min tîra xu, sêva xu kîjan qîzê da, go, em wê qîzê didine wî”.

Herkes qîza xu xemiland, û qîz hatin ber sera ewan hersê xortêra derbaz bûn. Ye mezin sêva xu avît, sêva wî quloz bû çû qîza wezîr k'et. Gote wezîr, go: „Qîza xu bide, bidê emê paşê hevra xeverdin”. Ewî qîza xu dayê bir çû. Ye ortê tîra xu avît, ew jî çû der mala nek'îl k'et. „Qurba, - go, heře qîza xu

bide bira bive heře, paşê emê hevıra xeverdin". Yê biçûk navê wî Mîrze Me'mûd bû, ewî jî tîra xu avît, tîra wî quloz bû e'zmana k'et. Sîyar bû bin tîra xuda diçe. Dîna xu didê, tîr k'î alî diçe ew jî usa binîra diçe. Çû ji şeher derk'et gelekî, îşê çar vërsta, pênc vërsta şeher dūr k'et. Qeyek hebû, zinar bû, tîra wî çû li wî qeyayî k'et. Duşurmîş bû, da h'îşê xu, go: „Hela binhêre, birê min qe tişteq nezanbûn, eva giliya mi derxist. Go, Birê minî mezin qîza wezîr stand, yê ortê qîza wek'îl stand, tîra mi jî hatiye vî qeyayî k'etiye. Ezê vî qeyayî çî beşrar bikim. Hêrsa wî rabû dest avîte tîra xu hilda. Hey, dîna xu dayê bû qirc'îniya qeyê derê qeyê vebû, meymûnek jê derk'et û sîyar bû ku bê, bû çirpîniya meymûnê meymûn quloz bû pişt wî sîyar bû. „H'eywanet, - go, - tê k'uda herî?" Go: „Ya-zîya mi te xudê t'ev kirîye. Ez bûme qismetê te, gerek tu mi xurâ bivî herî". - „H'eyran, tu meymûn ez îsanet, axir nabe, ezê çawa te bivim? Cime't, xelqê mi bivîne, ez kuřê p'adşême, gere qîzeke baş bistînim, ezê meymûnê çî jê kim?" - „Xêr, - go, - yaziya mi te t'ev biye, ez têra têm. Tu min bikujî, şerjêkî, gullekî, çawa bikî, ez têra têm. Tu min bikujî jî p'ostê minê pişt te sîyar be bê". Dîna xu da jê xilas nebû, hilda t'erketîya xu sîyar kir, yap'inciye xu serrâ berda, keře-keř hat û diwana xu peya bû. Gelekî duşurmîş bû: „H'eyran, go, hela were vê oyiñê binhêre, bextê min çâ lêda, ezê çâ t'ev vê meymûnê řazêm?"

Meymûn xurâ, bême'ne, p'irî li h'êf avîte wêderê, ew meymûn jî hat xurâ ser rûnişt. Derê xu dada, û ew xort çû, serê xu hilda nava şeher çû. Hişê wî ne serê wiye, duşurmîş dibe, dide h'îşê xu, çî bêje? H'eta êvarê evarê hat dîna xu dayê nava diwana wî t'emîz, p'aqîş kirî, çê kirî, îstola¹ wî řast kirî, h'evtê u dû te'm xarin ser îstola wî hazire. „Ay canim, ev çî e'cêbe, ev k'ê wa kirîye? Derê min dadayî, ev k'îlita hana lê, go, mala min k'ê wa kirîye?" Rûnişt xurekê xu xar, nivîñê xu xurâ řast kir, k'ete nav nivîñê xu řaza. Du řoj, sê řoj vê formê derbaz bû, p'adşâ h'ukum kir, wekî: „Bêjne bükê min, herekê mîra hedayîkî bişîne". Yekê dezmalek neqîşand, yekê jî telikekî serê meriya çê kir, neqîşand. Mîrze Me'mûd jî hate diwana xu xurâ p'onijî qelna xu k'işand. Meymûn hat ber sekîni, „Mîrze Me'mûd, - go, - tu çîra duşurmîş divî?" Go: „H'al-h'ewal biye ev, xudê diwana te bike, nexşê te çî heye ez bivim nişani p'adşâ kim?" Go: „T'alaşê nek'şîne, řave sîyarbe heře ber wî qeyayî, ew qeyayê ko ez jê derk'etim. Selamê bidê qeyê, derê qeyê wê yebo, e'rebekî jê derê, çomaxekî zerîñ, go, ser milê wî be, wê bêje diniyayê xirab kim yan ava kim, bê, diniya

ava be em jî navda, Xatûn Meymûn gotiye: ew kirasê minî îni-îni ez xu dikim diçime Baxê T'orkirî, bira têke nava boxçê, hilde bîne were". Kurê p'adşê go: „Ze'f p'ak".

Sîyar bû çû ber qeyê. „Selam". - „Ey, e'lêkime selam, ser sera, ser ç'e'va Mîrze Me'mûd, kurê filan p'adşayi". Dîna xu dayê xortek dernek'et ceyranekî mîra, çomaxekî zêr milê wiye. „Ha, Mîrze Me'mûd, tu ser ç'e'va hatî, ser sera hatî. Qe k'êfê Xatûn Meymûn çawane, qe Xatûn Meymûn çawa derbaz dike?" Go: „Welle, Xatûn Meymûnê k'êfê we dipirsî û we ra selam, dua' dişand, digot, ku ew kirasê minî îni-îni xu dikir diçûme Baxê xuyî T'orkirî bira têke nava boxçe bîne bê". - „Ê, k'erem ke tu bisekine, - go, - vê seh'etê ezê binim". K'ete hundur, dîna xu dayê boxçek girêdayî anî da dîst. Bişkokekê li ser boxçêye, mînanî zêr diç'urise û p'erlemiş dibe. Gelekî hat „Canim, go, çika ez vekim binhêrim ev çîye?" Gava bişkok vekir, kirasê derk'et, ne k'etiye ber gazê, ne k'etiye ber meqesê, cerke dinê girêda anî hat danî. „Qurba, - go, - hedayê bûkê te çûne, eva jî hedaya min. Go, hilde bive he're diwana p'adşa". Ew jî hilda hat. Dîna xu dayê ew dezmal, ew t'elik cime't lê dinhêre, divê; „Xudê rûyê wan spi ke, welle, tişkî baş çê kirine, nexşekî rinde". Ewî jî ew kiras ber p'adşa danî. „P'adşa, - go, - eva jî hedayê bûka teye şandiye". Gava vekir, dîna xu dayê t'u qisûr t'une, jê nayê xeverdan. Ne k'etiye ber gazê, ne k'etiye ber meqesê. Gote kurê xu, go: „De kirasê xu, herk'ese we p'êşk'êşê jina xu hilde bive he're, me begem kir, em ze'f razîne".

Ewana hatne mala xû. Çendek derbaz bû, p'adşa gote jina xu: „Gerekê, - go, - tu gazî bûkê xu kî, hersê bûkê xu binî bîy, malda ez bêm bûka bivînim, p'êşk'êşê bûkê xu bidimê". Cav da kurê xu, kurê wî çûn herk'ese gote jina xu: „T'ivdarekê xu bikin, - go, - sibê hûnê he'ne mala p'adşa, p'adşayê p'êşk'êşê we bide". Lêdan çûn ewan bûka t'ivdarekê xu dît. Mîrze Me'mûd jî hat, ew jî halê xuda şewitî. Xatûn Meymûnê go: „Ha çî te qewimiye?" Go: „H'al-h'ewal biye ev, go, niha gere hûn sivê t'ivdarekê xu bikin he'ne mala p'adşê, p'adşa p'êşk'êşê we bide. Ez çawa te bivim he'rim, tu meymûn, bivime cem xelqê, ça?" Go: „T'alaşê mek'şîne, lêde he're ber wî qeyayî, selamê bide qeyê, e'rebê dîsa derê. Go, hêrsa te rîdibe, nebî divêyî: dîniya xirav be, bê: dîniya ava be em jî navda, Xatûn Meymûnê gotiye k'incê mine îni-îni mi xu dikir diçûme Baxê T'orkirî û çil cariyê min bi k'incê xuva bira nesekinin bîn".

Eva sîyar bû çû ber qeyê, selam da qeyê, qeyêra got, e'reb derk'et: „Ha, - go, - Mîrze Me'mûd

tu ser ç'e'va hati, k'êfê Xatûn Meymûnê çiyê? Silamete?" - "Şikir, - go, - welle, dua' e'mrê te dikir, şikir saxin, silametin, digot, ku ew k'incê mine îni-îni mi xu dikir ez diçûme Baxê T'orkirî, bira k'incê min, çil cariyê min k'incê xuva nesekinin lêdin bèn". "Ser ç'e've min, - go, - tu k'erem ke bisekine ezê vê seh'etê herim bînim".

E'reb çû hundur, êmê seh'etekê sekini, dîna xu dayê du boxçe girêdane, k'incê wan navdane, her boxçekî tê p'ûtek. "Mîrze Me'mûd, - go, - evî tu t'erke-tîya xu girêde". Ew girêda, dîna xu dayê çil meymûn derk'et. E'reb go: "Ev çiyê?" Go: "Cariyê wêne, go, gazî kiriyê wê bèn, da. Ewa jî - k'incê bême'ne Xatûn Meymûnê, k'incê cariya nava boxçêda cem teye". E'reb undabû.

Evî zengu kir, hespa xu pêşda dajo, dîna xu dayê ewî çil meymûnî da pey. "H'eyran, - go, - ezê nava şherrâ herim, eva bû h'esavê kerî pez, ezê çawa bikim? Ez bisekinim h'eta te'ri dik'eve e'rdê te'riyêda bivim, çika ji vana çi dest dide". Sekinî h'eta te'ri k'ete e'rdê. Te'ri k'ete e'rdê, ewî ajot, bû çirpe-çirpa wî çil meymûnî banzdidine ser hev, ha şa dibin û xurâ pêşiyê dileîzin û k'eleke dileîzin. Hatin derk'etin diwana Mîrze Me'mûd. Eva peya bû, hespê xu berda xu da te'lekî, go, çika eva çawa dikin. Dîna xu dayê Xatûn Meymûn çiyê xu rûniştîye, çil carî hatin, yek bi yek et'eka wê et'lemîş bûn, nigê wê radimûsin, destê wê radimûsin. Ew jî selamê lê dike, ew çil h'ev t'emam hatin sekinîn.

Xatûn Meymûnê gote xas cariya xu: "Xas carî, - go, - ji libasê xu derê, k'incê xu xu ke". Gava xas carî ji libasê xu derk'et, k'incê xu xu kir Mîrze Me'mûd go: "Xêra mala xuzil, - go, - eva mi anîye yazîya min te t'ev biya, xuzil ew jî mîna hema nivê vê biya". Çil carî t'emam libsê xu derk'etin, dane ser hevdu, k'incê xu xu kirin destê xu dane ser t'êlê k'embera ber Xatûn Meymûnîva sekinîn: "Xatûn Meymûn, em jî hîvî dikin, gere tu jî k'incê xu xukî". Ew jî libsê xu derk'et, yekê libsê wê hilda danî ser libsa, û k'incê xu ku xu kir Mîrze Me'mûd diha xu zeft nekir. Wekî wexta hîv der tê, şewqa steyrka wê çibe? Û pêşda hat destê xu avîte stiyê Xatûn Meymûnê, destê xu da p'ê-sîrê. "Mîrze Me'mûd, - go, - tu çi dikî, axir şerme, e'ybe, mala te ava be, çil cariyê min vira sekinîne? He're, ku h'eta êvarê, êvarê lêde were". Belê... Evê xu wêda çû, sepe kir.

Evana nanê xu danîn, xarna xu danîn xarin, k'êf kirin. Ev çil carî t'emam çûn ot'axekêda razan. Mîrze Me'mûd jî hat k'incê xu xist, Xatûn Meymûnê jî

k'incê xu xist, herdu t'evî hev řazan. Sibê řabûn k'incê xu xu kirin. Fayton hate ber derê Mîrze Me'mûd, go „Herdu jinê birê te hatine ç'e'vniherîya jina tene. De îja jina te jî bira bê heře". Eva derk'et, ew çil carî k'incê t'emiz lê, û k'etne faytonê berê xu dane mala p'adşa, hatne mala p'adşa. Hatin dîna xu danê jina p'adşa řuniştiye, bûkeke xu daniye ser vê çoka xu, yek jî daniye ser vê çoka xu, dest stiyê wanra biriye û pê şa dibe. Bûkê wêne...

Gava Xatûn Meymûn derda hat yek ha avît, yek jî ha avît û bû çirpîniya jina p'adşa berva řabû, xu avîte p'êsîra bûka xu. Lédinherê, canim, çil û yek qîze, yek ji yekê baştire, qisûra wan t'une. Gelekî bûkê xu şa bû. Ewî çil carî t'emam destê xu da ser t'êlê k'em-bera, ber jina p'adşa, Xatûn Meymûnêva sekinîn. Jina p'adşa divê: „Gelî qîza, werin rûnên". - „Xêr, çiyê xatûna me lê be, em t'u cara rûnanin".

Berê ewil nan hate ber, qeysî hatin, Xatûn Meymûn qeysîya dixwe bi cariyê xuva dendika dikine ber piştê xu. Peyra goşt hat. Goşt dixun hestîya dikine ber piştê xu. Ew herd bûkê p'adşa dinê ew ç'e'v da wan, ew jî usa dikin. Cav dane p'adşa, wekî bûkê te hatine nan xarine, diha şuxulê wana malda k'uta bûye, k'erem ke were bûkê xu bivîne, p'êşk'êşê wan bide. P'adşa ku řavû, nêzkaya çarsid-pênsid mêrî p'adşara hat. „Em herin, - go, - bûkê p'adşa bibînin, çika bûkê p'adşa çawanin?" Gava derî vekirin hatin, Xatûn Meymûn pêşiyê çû xu avîte p'êsîra xezûrê xu, destê xezûrê xu řamûsa. Ewî çil carî, Xatûn Meymûnê piştê xu vekirin dawşandin, bû çirpe-çirpa gula, gul barîn, lê ewan herdê dinê ku wa kirin, bû şeçe-şeqa dendika û hestîya. P'adşa gelekî dîna xu dayê, duşurmîş bû „Canim, go, eva ça merîne?" Razi bû, p'êşk'êşê wana xudê zanibe çî hebû, p'êşk'êşê wan dayê. „Herin, - go, - xudê bimbarek, pîroz bike, bûkê min başin". Herkese k'ete faytona xu hate ber derê xu. Xatûn Meymûn diha îdî eşkere şevê t'evî mêrê xu řadizê, rojê jî libsê xu xu dike. Muxdarek derbaz bû, xelqê p'adşara got: „P'adşa, jina Mîrze Me'mûd sêrê, jin nîne, î'san nîne". Gote jina xu, go: „Sult'an, gere tu herî jina Mîrze Me'mûd bivînî, çika hela çî formêye". Eva řabû hate mala kurê xu. „Han dayê, tu çî qewî hatî?" - „Welle, - go, - ez hatime bona bûka xu, ez bûka xu bivînim". - „Dayê, - go, - bûk çûye mala bavê xu".

Eva řabû da ser rê lêda çû. P'adşa jê pirs kir: „Hi, - go, - te bûka xu dît yan na?" Go: „Ez çûme, go, kurê min miira ze'f hêrs biye, gotiye ku „Çûye mala bavê xu, çî we jina min k'etiye, ez jina xu qebûl dikim". Go: „Na, h'eta tu nevinî, tu ku îjar bêy, ezê serê

te jêkim". Jina p'adşa carke dinê hate mala kuřê xu. İřê h'eftêkê mala wî ma xêr tiřte navîne, tiřtê divîne: meymûnekê wêderê divîne. Ew meymûnê dinê jî xuřa ot'axeke bařqedarin. Erê... Hatin. „Xudê zane, - go, - ez gere xu wana bitelinim, çika hela êvarê çî jê dest dide. „Mîrze Me'mûd!" Go: „Çiye?" Go: „De xudê bim-barek, pîroz ke, tu xêrê jina xu bivînî, ez êdî va çûme mala xu, wekî çûye mala bavê xu ezê çî bêjim?" - „Dayê, - go, - heře, çî şuxulê teye?" Evê çû derî yekir, gurp, xu da te'ldê derîkî, tiřtekî, u xu teland. Dîna xu dayê ew meymûn ji libsê xu derk'et, mînanî hîvê diçirûse, û ewê Mîrze Me'mûd dest stîyê hevra birin k'etne nav nivîna řazan. Libsê wê jî wêderê ser îstolêye. „A, - go, - xudê zane bela bûka min heye ji vî p'ostê hane". Pêç'ka² agirê wê gur kir, ew jî xuřa řazane, ew p'ost kire nava êgir agir k'iřande ser, bû qirç'anîya p'ost řewitî. Bû qirç'anîya p'ost řewitî, Xatûn Meymûn bû kewekê û firîya. Mîrze Me'mûd dîna xu dayê e'cêbeke řeř. „Dayê, - go, - te çî kir?" - „Lê, - go, - xudê min qurbana te ke lao, çû, da, go, çû, destê me derk'et". - „Xatûn Meymûn, bide xatirê xudê, bide eřqa xudê, were, axir wa nabe, te çî kir?" - „Xêr, - go, - îdî pey min neyê. K'engê te řeherê řaribilûrvan dît, tê hingê min bivînî, řeherê řaribilûrvan". U řê k'et.

Sivê Mîrze Me'mûd řabû, gote bavê xu, go: „Dîya min oyîneke wa serê min kir, gerekê tu t'ivdarekê min bivînî ez pey qaçaxa jina xu k'evim, heřim jina xu çika k'êderê bivînim". Gele merî pêda k'etin. „H'eyran, - go, - sêr biye, ew ne î'san biye, ew forma î'san nîbû, tu çî destê xu bavêy qîzeke dinê emê teřa bixazin". - „Xêr, - go, ez h'eta sax bim, rûbarê dinîyayê bim, h'eta quđum çokê mida heve, řonayî ç'e've mida heve, min Xatun Meymûn dîtiye dîtiye, nedîtiye, go, ezê heřim têk'evime avekêda bixeniqim yan yekê min xe bikuje". - „Ê, gurba - go, - tu zanî".

Řabû sıyar bû, gazi xwedê û mêra kir û xurcek, hine p'ere-mere, çî pê lazim bû dagirt, t'erketîya xu girêda û sıyar bû û jî řeher derk'et. Nizane ji k'û hatiye wê îdî k'uda heře. Dîya wî jî hespek k'iřand, zîn kir, gem kir, sıyar bû ewê jî da pey kuřê xu. Çû, îřê vârstekê gund dûr k'et, gihîřte kuřê xu. Kuřê wê vegeřiya dîna xu dayê, dî dîya wî hat. „Dayê, tê k'uda heři?" - „Lao, - go, - ew oyîn min serê te kiriye, ez qurbana teme, ezê teřa bêm. Go, carekê nanê te, carekê ava te, carekê xarna te, tiřtekî jî, go, lazim bive, tê t'enê çawa heři, ez qurba?" - „Dayê, - go, - vegeře. Go, te çî serê min kiriye meyê". „Xêr, - go, - ezê bêm. Yan tiyê min bikuji yan ezê bêm". Dîna xu dayê xu kirîye xeta. Herda ajotin çûn.

Muxdarê bist rojî, bist şevî rê çûn. Çûne cîkî, dîna xu dayê wê li wêderê k'oç'kek xuya dike. „Dayê”. Go: „Çiye?” „Eva bist rojê meye, go, em rê tèn şev-ro, em westiyane, halê me t'une, go, eva k'oç'ke hilbet merî têdanin, î'san têdanin, emê vê k'oç'ke bivne mêvan”. - „Ê, - go, - lao, emê bivne mêvan”. Eva k'oç'ka kêye? K'oç'ka Babirê, - merivekî dêwe, yekî terîkiye, serê wî vî tamî hil nayê, usa bême'ney p'irç'a wî heye. Ew hewqasî herd ç'e'vê wî xuya dike, devê wî xuya dike. Dîna xu dayê Mirze Me'mûd diya xu hat, revîya jî k'oç'ka xu tîrsa derk'et. Gelîkî wêderê bû, çû k'ete wî gelî xu veşart, Eva hatin wê k'oç'kê peya bûn, dîna xu dayê agirê wî dişxule qawya wî sere. Rûniştin qawe xarin, nan hebû, xarin hebû, danînanê xu xarin. Rokê, du roja têda man, xêr xayê wê k'oç'kê t'une. „Dayê!” Go: „Çiye?” Go: „De tu îdî vira be, îro k'êfa nêç'îra min tê, ezê herîme nêç'îrê”. - „Herê, - go, - qurbana teme”. Go û rābû sîyar bû çû nêç'îrê. Çû nêç'îrê.

Babir dîna xu dayê, wekî Mirze Me'mûd çû, ew jî rābû hate k'oç'kê, hat dîna xu dayê jîna p'adşa rûniştîye. De jîna p'adşaye, çîqa xirab be jî jîna p'adşaye, de. „Selam, qîzap. P'a, tu ser ç'e'va, ser sera hatî. Qîzap, go, tu ev der? Eva k'oç'ka mine, tu k'engê hatî?” - „Welle, - go, eva du roj, sê rojê mine em virin”. - „Ew xortê tēra, - go, - çî teye?” Go: „Kurê mine”. - „Ê, lê, - go, tu hatî vira, ez virame, go, tu mîra çî dibêjî?” Go: „Gerekê em hevra bilîzin!” Go: „Lê çawa?” Go: „Çawa wekî jin lazimî mēra tê, mer jî lazimî jîna tēn, emê hevra bilîzin”.

Ewana ya xu kire yek û hevra leyîstin. Sivê Mirze Me'mûd diçe nêç'îrê, ew tê cem jîna p'adşa. Êvar ku tê, dîna xu dide, erê, we'dê wiye bê, direve diçe wî gelî xu vedişêre. Gote jîna p'adşa, go: „Jîna p'adşa, va nabe, gere tu xu nexaş bavêjî, tiştêkî bîkî, em ewî verê kin. Îdî ev tam-taşê hanê, ev xaliya hana, t'emam digîje me”. Go: „Erê, go, emê bikin, em çî bikin?” Go: „Xu nexaş bavêje, bêje, ku şîrê şêr di e'yarê şêrda ser pišta şêr te mîra anî mi îsteganeke³ xar, ezê qenc bim, wexta tu neynî, ezê bimrim. Go, ewê herê awa ç'iyayê hanî mēşe, ew cîyê şêrane, wê herê wêderê, wê şêrê p'erlemiş kin, yaxa mi jî wê lê xilas be ya te jî”. - „Welle, - go, - te baş go”.

Êvarê xu nexaş avit, bû int'a-int'a wê. Babir revîya çû. Kurê wê hat. Herô, ku kurê wê dihat, ew diçû pêşiyê, hespê wî divir êm didayê, dihat jêra xurek çê dikir. Ewê rojê qe tiştêk çê nekir. „De xudê zane, - go, - diya min çîra dernek'ete derva”. Hespê xu berda hate hundur, dîna xu dayê nalê-nalê jinikêye.

„Dayê, - go, - ev çiyê h'ewalê te?" - „Lê, - go, - roja reş ser teda bê, go, tam û taşê başda bûm, carî, qerebaş ber destê min hebûn, te ez anîme kirime vî k'oxê hana. Go, ez nexaşim, h'alê min t'une, dimirim. Lê, go, mi xewnek dîtîye ezê xewna xu tera bêjim". Go: „Bêje daye". Go: „Mi xewn dît: mi dî şîrê şêr e'yarê şêrda ser pišta şêr te mi'ra anî hat, mi îsteganek xar ez qenc bûm. Lê wexta tu neynî, ezê vira dimirim". - „Dayê, - go, - şêr k'êderêne?" - „Ay, ç'iyayê mezinî bilind, - go, wêderê şêr hene". - „Dayê, - go, - êvarê ez îdî nikarim he'rim, sibê ezê he'rim".

Sekinî sibê, te'stîya xu xar, sîyar bû gazî xudê mera kir, şûr û mert'alê xu avîte stîyê xu berê xu da wî ç'iyayî çû. Ze'f çû, hindik çû, dîna xu dayê merivekî kal rûniştîye. „Selam bavê kal". Go: „E'lêkime selam, ser sera, ser ç'e'vâra hatî Mirze Me'mûd, kurê filan p'adşayî, pey qaçaxa Xatûn Meymûnê k'etî tê k'uda herî?" - „Bavê kal, tu çawa zanî?" - „Lê, - go, - ez zanîm". Go: „Welle, h'al-h'ewalê diya min biye ev". - „Erê? Biye ev? Zîrar t'une! P'adşayê şêra, go, îsal h'eft sale nigê wî zer biye, werimîye biye qasî h'îzekî. Sivê, - go, - çar şêr tèn, ewîya hildidin divin nava mêşe digêrinin h'eta nîrvo, nîrvo tînin didine ser t'extê wî. Tu gere herî bik'evî bin t'extê wî xu veşêrî, wexta ew hat nigê xu t'exîra darda kir, go, tu wê birîna wê bigre qamûşekî lêxe. Go, der bû, k'em, xûn jê hat, wê reh'et bive, wê bêje, xazil k'ê mirazê mi kir ew vira biya. Qiyalê xudê be, ew çî bixaze ez wî mirazê wî bikim. Wî çaxî netirse, derk'ewe, bê, welle, min kiriye. Tu çî bixazî, wê bide te".

Mirze Me'mûd hespê xu wêderê hişt, et'eka kalê et'lemîş bû û qamûşek tûj kir girte xu, beziya çû dîna xu dayê: erê, serê çingil t'extê wî wêderêye. Hine p'ûş-mûş bir, - bin t'extê wîda cî hebû, k'ola k'ete binî, - avîte ser xu h'eta germa nîrvo. Dîna xu dayê çar şêra ew şêr hilgirtîye anî û hatin danîne ser t'ext. Hilda go: „Lao, - go, - ewe du seh'et, sê seh'eta mi digêrinin, hûn gunene, hûn he'rin îdî xûra bigêrin h'eta siva vî çaxî". Nigê xu t'extê xuda darda kir û bû lûba-lûba wî. Ewî qitka lingê wî girt, ew qamûş wî çiyê birîn da. Ku lêda derê wî vebû, h'esabê çawa meriv derê h'îzekî veke av jê birîje, usa k'em û xûn jê hat. Bû qîrîniya wî, usa şêr hatin, îdî h'esav derk'etin. „P'adşa, - go, - çî hate serê te?" Go: „Lê, lingê min wa bû". Lingê wî ku reh'et bû nigê xu hilk'işand, lênihêrî çiyê ku qamûş lêdaye k'ivşe. „Xudê zane, - go, - eva meriva l'existîye, go, îsanet l'existîye, xêra xazil ew vê seh'etê vira hazir biya, ewî çî bixasta

minê bidayê". Nişkêva nava p'ûş derk'et, go: "Bimbarrek, welle, mi nigê te derman kir". - "Ê, qurba, - go, - de îja bixaze, darê dinîyayêda çi bixazî ezê bidime te". - "P'adşayî xaş be, - go, - tişte mi ne lazime, tişte min lazime şîrê şêr e'yarê şêrda li ser piştâ şêr gere tu bidî min ez bivim herîm". Bême'ne, ç'êjikeki wêderê bû, go: "Ewê ç'êjike hana bive newalekêda bifetisîne, têke e'yar û bine were".

Ewî bir çû ev ç'êjik fetisand, goştê wî jê deranî kire t'orpê xu avîte stiyê xu. T'emiz e'yarê wî çê kir, şûşt û hilda hat. Gazî du şêra kir, go: "De têda bidoşe". Têda dot, e'yarê wî t'ije şîr bû. "A, qurba, - go, - wan herdu şêrê han jî ew jî îşê pênc meh, şeş mehîne, biç'ûkin, ew herd şêrê han jî ji têra xwera bive here, wê gelekî kerî te bên, kurê min". Mîrze Me'mûd et'eka wî et'lemîş bû, herdu şêrê xu, bême'ne, t'êl avîte stukura wan, û girte xu lêda hat. Hate cem kalê, et'eka kalê et'lemîş bû, hespê xu sîyar bû, herd şêrê wî diha hîn bûn, nas kirin, rax k'etin mîna du te'jiya lêdan hatin.

Babîr dîna xu dayê erê Mîrze Me'mûd hat, rēvîya çû k'ete gelî. Hat ber serê dîya xu rûnişt: "Dayê, qe çewan?" - "Welle, - go, - h'alê min t'une. Qe te tişte kir?" Go: "Mi anî". Îstekanek, dudu şîrê şêr da xar, rābû ser xu rûnişt, go: "Ez qenc bûm".

Mîrze Me'mûd sibê carke dinê rābû hespê xu sîyar bû, bême'ne, ew herdu te'jiyê xu, du qayîşê rînd avîte stukurê û qayşê wan girte xu. Yek vê k'êleka wî tê, yek wê k'êleka wî tê, ne karê xezala ber xilas dibin, ne rûvî ber xilas dibin, ne gur ber xilas dibin. Çi tebayê ku derk'eve, nay di şêra dide idî hespê xu nabezîne, şêr digrin tinin tîn.

Îşê deh-panzdeh rōja derbaz bû. Carke dinê Babîr jêra go, go: "E'vda xudê, go, wa nabe axir, xu nexaş bavêje. Vî geliyê handa qaçax hene, go, baxekî wan heye, baxê sêva, bişîne, bê: hine sêv mîra bine. Çû wêderê, wê lēxin bikujin yaxa me jê xilas be".

Hay, hay, Êvarê Mîrze Me'mûd nat dîna xu dayê dîya wî nexaşe. "Dayê, - go, - dîsa tu nexaşî?" Go: "Lê ez nexaşim, lê go, mi xewnek dît". - "Te çi xewn dît?" Go: "Mi xewn dît, vî geliyê handa, go, baxê sêva heye. Ez û bavê te gele cara dihatne vira. Bavê te diçû mēra sêva danî me dixar. Sivê gere tu sîyar bî herî çend sêva binî em bixun, belkî ez qenc bim". - "Dayê, - go, - ser ç'e've min, welle, ezê herîm".

Sekinî sivê, te'ştiya xu xar, gazî xudê mēra kir, şûr û mert'alê xu avîte stiyê xu û sîyar bû çû wî baxîda welgerîya. Çû binê gelî, dîna xu dayê k'oç'keke wêderê, bax jî vê k'êlekêye. "Ez herîme bax, - go, -

heřime k'oç'kê, hema lazime ez heřim bař". Hate ber derê bêx p'ih'inek derê beř da derê bêx bela bû. Hate ort'a bêx dîna xu dayê kanike ort'a bêxdane. Kanî du mêtira ava wê qiloz dibe û carke din ort'a h' izê wê dik'ewe têda unda dibe. K'êfa wî gele wê ka...êra hat. Ser kaniyê peya bû, hespê xu berî nav bêx da û k'ete wê avê. Bême'ne, ji avê derk'et, qap'utê xu serê xu aland û xurâ rāza.

Eva bařa bařê dêwekî h'eft serîye, ew jî çûye neç'irê. Fenere-xanim, - dergîstiya Let'ife-p'adřa, - ew jî ji řeherê Ç'inê, ewî merî bi zora řurê xu ew qîz anî bû hatibû. Qîzikê dîna xu dayê atlısiyarek hat k'ete wî bařida. Ewê qîzikê t'ivdarekê xu dikir, wekî bê ewî xortî ji bař derxe heře, dêw jî jorda hat. Hat dîna xu dayê derê bařê wî řkestîye. Hate hundur. Gava hate hundur, dîna xu dayê xortek wê ser kaniyê rāzaye. Eva merîya k'êfa wî xař bû, go: „Mîrā neç'îrek hat" û h'ukumî ser kir, wekî ewî merî bikuje. Herdu řêra da-dayê, ku dadaye lêdan hev qelařtin, p'eritandin, tiř-tiřî kirin girtin avitin. Gede jî sıyar bû, dîna xu dayê e'cêveke rēř: merîk hatîye qasî ç'iyakî, řêrê wî lêdane p'eritandine, řêr xunêda gevez bûne. Gazî řêra kir, kire avê t'emiz řuřt, herdu ç'e've řêra rāmusa û xurca xu t'ije sêv kir, hespê xu derxist ku sıyar be, dîna xu dayê wêda qîzek dibeze tê. „Xortê delal neçe, xortê delal!" Sekinî řêrê xu girt. „Ha, qîza qenc, - go, - tu çi divêjî?" - „Xortê delal, - go, - ew hate bař, mi go, çû ew merî kuřt. Tu çawa silamet derk'etî?" Go: „Mi lêda kuřt, k'uta kir". - „Lê, - go, - ez bextê teme, tu iřev mêvanê minî. Go, tê k'uda herî? Wexta te ez vê derecê xilas kirime, tu iřev mêvanê minî". - „Ser ç'e've min, - go, - xuřkê, ez mêvanê teme". Da pey û lêda çû. Çûne dîwana wê. Ewana nan danî, xarin danî, t'eřte av da germ kirinê, eva xorta kire t'eřtê av lê kir, herdu bûne xuřk birê hev.

Bûne xuřk birê hev, „Xuřkê lê, - got, - tu qîza k'eyî?" Go: „Navê min Fenere-xanime, ez dergîstîya Let'ife-p'adřame, lê gerekê tu min sax-silamet bivî bigihînî mala min pařê herî. Ez k'ulfet t'enê vira mame, go, ezê çawa bikim?" Go: „Xuřkê, ser ç'e've min, qiyalê xudê be, ezê sibê xuřka xu bivim heřim t'esmilî mêrê te kim, mala wê kim. Go, ezê pařê vegeřim bêm". U rābû sıyar bû, sibê xuřka xu hilda û ber bi řeherê wana çû. Çûn derk'etne řeherê Ç'inê. Pîrsî, xortek hate balê: „Xortê delal, - go, - cavê bive Let'ife-p'adřara, bê, birê Fenere-xanimê ew merîyê Fenere-xanim biribû kuřt. Fenere-xanim sax-silamet anî hat". Ewî xortî nizgînî bire wiya. Ewî jî k'ulme zêr dayê. Hatine peřîyê, defê xistin, zurnê xistin, hatne dest rûyê hev û

eva xorta hildan birne mala xu. Sê rōja îzna wî xortî ne dan. „Xortê delal, - go, - tu ya me dikî cem me bisekine. Go, tu tama dixazî, taşa dixazî, malê dinyayê dixazî, zêra dixazî, çi dixazî em bidine te? Cem me bimîne, k'îjan qîza tu destê xu bavêjêy emê bidne te". - „Xêr, - go, - ez h'eta sax bim, rûbarê dinyayê bim, go, goştê peza mê min h'erame. Go, Ez t'ucara t'ewqîyê xu nakim. Herkê min Xatûn Meymûn dît, ezê bînim, na xer, ku min nedît, ezê ha usa bigerîm, bigerîm h'eta çi wextî dibe". Erê... „Ser ç'e'vê me'ra hatî, wekî usane". Râbûn t'ivdarekê wî dîtin. „Bira!" Go: „Çiye?" Go: „Bîne em gustîlkê xu hevdu biguhêrin. Tu gustîla xu bide min, em xûşk birê hevin, ez jî gustîla xu bidime te. Wexta gustîla min pêç'îya teda, go, zeng girt, dêmek qilêr girt, tu usa zanibe, wekî ez k'etime tengasiyê. Wexta gustîla te pêç'îya mida qilêr girt, zeng girt, ez zanim tu k'etî tengasiyê". - „Ser ç'e'vê min".

Mîrze Me'mûd gustîlka xu da Fenera-xanimê, Fenera-xanim jî gustîlka xu da wî. Gustîlkê xu kirne pêç'îya xu, dil û xatir ji xûşka xu, ji Let'ife-p'adşa xast, û rûbû siyar bû da ser rê hate wî başî, xurca xu t'ije sêv kir û lêda hat. Îdî çar-pênc rōj k'ete ort'ê, ewana jî hevdu şa dibin, wekî ku ew çû hate kuştinê.

Babîr derk'ete derva, dîna xu dayê Mîrze Me'mûd wê tê. Rêviya çû k'ete gelî xu veşart. Mîrze Me'mûd hat dîna xu dayê ne'la-ne'lê diya wiye. „Dayê, qet tu çewani?" - „E, - go, - xudê mala te ava ke, îro çendê teye te ez cîda hiştîme nexaş, tu çuyî xurca rûv-nêç'îrê k'êf dikî. Ç'îya û baniya, serê kaniya digerî. Go, îjar jî tu hatî divêy, dayê çewani? Yanê ez diya te çime?" Go: „Dayê bibaxşîne, giliye qewimî, ez çûm egle bûm". Sêv derxist, sêvek dudu xar, banzda ser xu, go: „Ez rûbûm, qencbûm". Genc bû sekînî.

Muxdarek wê ort'ê derbaz bû, Babîr carke din gote jinkê: „E'vda xudê, go, wa nabe, go, şevê ez vî gelîda dimirim, sivê zivistanê bê, berfê bik'eve, ezê çawa teyax kim? Pirsî qewata wî bike, çika qewata wî k'uye".

Evare kurê wî hat, dîna xu dayê mirt'a-mirt'a diya wiye. „Dayê, - go, - tu çima usani?" - „E, - go, - xudê mala te ava ke, te ez cîda hiştîme çuyî. Ez t'enê vî tamîda dimînim, go, dîwar dive gur, e'rd dive h'irç, go, têne min, ez teyax nakim, gerekê tu qewata xu mîra bêjî, çika qewata te k'udane. Ez bixemlînim pê şavim, h'eya tu têy". - „Dayê, - go, - qewata min zanî çiyê? Go, Eva herd pêç'îyê min te wa da ser hevdu, pê jîka kevên qalim girêda, ez tême bendê. Îdî, go, benda min eve, îdî ez nikarim rûvim, rûnim". - „Hela, - go, - çika ez kurê xu bicêrbînim, raste yan derewe".

Herdu pêç'iye xu ha da ser nevdû, jîka kevên anî û lê aland û şidand, lê aland û şidand, xûnc ber neynû-kê wîra davêje. Usa şidand, girêda, çê kir û nişkêva go: „Babiî, were!” Evi xu dayêda, ku xu dayêda goşt birî gihîşte hestî. „Babiî, were!” - „Dayê, Babiîre çi?” - „Babiî, were, mi kur girêdaye”. Hew dîna xu dayê ew merî derk'et, ejdaharekî tenîki hat ber sekinî. „E'vda xudê, - go, - welle, ez qimîşî vî xortî nakim, go. bi-kujim”. Go: „Lêxe bikuje!” Go: „Na, ez nakujim”. Hilbiri dani e'rdê, wê çi bike? Muk'ar ji cêba xu derani, k'elbetan avîte herdu ç'e'vê wî derxist. Mirze Me'mûd go: „Babiî!” Go: „Çiye?” - „Tu û bextê xu, - go, - ç'e'vê min nevêje, go, hemin te deraniye, ç'e'vê min têke cêva min”. Girt kire cêva wî û destê wî girt bir çû. Îşê deh vêrsta jî tamê wî dîr rêk hebû, bireke devê wê rêda bû, sî metr k'ûraya birê bû. Bire ber wê birê. „A, - go, - qurba, îja xûra hefe e'bûra xu bike”. Hema wa pišta wî girt û aha te'vda, ku te'vda bû şelpîniya wî k'ete birê. Mirze Me'mûd, - go, - çiyê te xaşê, îdî xûra têda rûnî”. Wê çi bike? Avê avîte vira wî, nava avêda ma. Herdu şêrê wî dora birê çûn û hatin, bûnê kûsta-kûsta wan. Xu dadileqînin, devê wan nagijê bik'evine hundur, nikarin jê derên. Wê serê wan riya k'evin, cûcîkê kuştî, meriyê xûra bêjim, rêwî-mêwî tèn nan-man davêjine ber, dikine devê xu, t'op dikin, têne ser devê birê dikine kûstîni, - davêjin, dik'eve ser avê, ew jî destê xu dipalîkine rûyê avê, dik'eve ber destê wî, dixwê pê yole diçe.

Panzde Roja nava wê avêda ewan şêra usa ew xay kir. Bazirganbaşîk hat. Bazirganbaşî hat ku derbaz be, herdu şêr çûnê pêşîya bazirganbaşî. „Kuîro, - go, - eva çi te'jine rîdîn. Go, dikin ewan herd te'jîya em bigrin. K'ata davêne ber, nan davêne ber, goşt davêne ber, ça davêne ber, dikine devê xu nexun, t'op dikin têne ser devê birê, davêjne birê û diçin. „Kuîro, - go, - eva xayê man huyê, go, ew divine xayê xûra. Go, xayê wana k'etiye çikî tengasî, hêla pey herîn”. Pey hatin, dîna xu dayê xortekî delal va birêda ç'e'vê wî t'une. „Xortê delal, ew çiyê?” - go. Go: „Hîna çi merîne?” Go: „Em bazirganbaşîne”. Go: „Gofî bazirganbaşîya, bidine xatirê xudê, ez merivekî mayîf bûm, korîna, ç'e'vê min t'une. Go, ez hatime, şaş bûme k'etime vê birê, go, mi derxin”. Û Rabû şirî anîn. „Qurba”, Go: „Çiye?” - „Her-gê, - go, - tê van herd te'jîyê xu rîzadilê xu bidî me, emê te derxin, na xêr, go, tu te'jîyê xu nedî me, em te dernaxin. Çî merane, têda bimîne, emê hefîn”. - „H'eyran, - go, - te'jî çî mîrane, ezê virda bimirim, da, mi derxin, go, ezê bidime we”. Şirî avîline nava wî, derxistin ji nava avê, k'inc-minc jê şimîfî hate xarê.

Bazirganbaşî anî destê k'inc-minc îekirin, lînekî st'ar kir, herdu te'jî girtin ç'ovê wan îamûsa û te'jî girtin dane bazirganbaşî. „Bazirganbaşî, - go, - tê herî k'u?" Go: „Ezê herme şehere Ç'îne". - „Ez lextê te ocaxa teme, boy xudêye, mi bide ser barê devkê mi bivin herîne şehere Ç'îne. Go, şehere, ez belkî têda e'bûr dikim".

Fenera-xanimê jî dîna xu dayê gustîlka wî berebere zeng digre û tûyê wî xeyirî ha. Kîne ser mêrê xu Let'ife-p'adşa, go: „Gere tu xêretxanekê vekî. Xêretxanekê, go, tu vekî, t'esequda rîya Mîrze Me'mûd em xêretxanê belakin, bidine k'esîb-k'ûsîb, belengaz, hêsîra, belkî dibe fireyî tê pêşîya wî mêrikî xilas dibe". - „E'vda xudê, - go, - h'iz dilê ez deh xêretxana vekim, t'une? Ez p'adşame, de".

Xêretxana vekirîyo, çiqas k'esîb, belengaz, hêsîr hene - têne xêretxana wî, nan didê, avê didê, yê te'zî be k'ınca didê, p'era didê, dike xêr, da.

Ewana jî Mîrze Me'mûd da ser barê devkê deh rîja rê hatin. Hatin gilûştne şehere Ç'înc. „Gelî bazirganbaşîya!" Go: „Çiye?" Go: „We hemî xêr kirîye". Go: „Xudê xêra we qebûl ke. Gerekê hûn min bivin herîne mala Let'ife-p'adşa". - „Xudê mala te ava ke, - go, - lê herî mala Let'ife-p'adşa çî? Go, Let'ife-p'adşa yê mîna te ze'f dih'ebîne? Let'ife-p'adşa, Fenera-xanimê, go, xêretxanek vekirîye t'esequda rîya Mîrze Me'mûd, go, wekî bive fireyî herê pêşîya wî ew rûkî k'eve. Emê te bivin herî xêretxanê û t'eslîmî xêratxanê kin. Mal çî terâne?" Go: „Mi bivne wêderê".

Pêşîyê k'etin anîn hatne xêretxanê. Xulam hatin. „Eva, jî, - go, - merivekî belengaze, kore, nikare e'bûra xu bike, go, mi anîye hatîye gere hûn xay kin". - „Lo, - go, - h'ezarê usa xay dikim, em wî jî dikarin xay kin". Mîlê wî girtin anîn hatin, nan jêra, xarin jêra anîn, tîşt anîn, xarin, dan-standin. Feneraxanimê ew mêrê xu xurâ dîwana xuda îunîştbûn xever didan. Mîrze Me'mûd gotê xulamê, go: „Gelî xulama, qawekê mîra bînin". Go: „Dewsa qawekê em deh qawe tera bînin". Qawek anîn, gustîlka wê jî pêçîya xu deranî avîte nava qawê. „Gelî xulama, - go, - ez hîvî dikim evê fîncana qawê tu bivî bidî Feneraxanimê, bê t'esequda rîya Mîrze Me'mûd yekî kor şandîye gotîye, wekî je'r be jî gere bixwe". Eva xulam k'enîya, „Xudê mala te ava ke, çîms qawa won t'une tu qawê dişîni? Te go, dilê min dişewite, mi jî şand". - „Ez didime we, hîvî dikim, de, hîvî dikim hûn bivin, wê mizgînîke rînd jî bide we".

Efendim, xulamekî hilda, go: „Canim, k'a bide min ezê bivim". Destê xu da ser devê fîncana qawê lêda

çû dîna xu dayê: ew mêrê xu xuṛa dîwana xuda rûni-
 ştîne xuṛa xeverdidin. „Fenere-xanim, - go, - yekî
 mayîf, kor, xortekî cahilî usa rinde jî, eva qawa hana
 şandîye, gotîye bine Fenere-xanimê bira t'esequda rîya
 Mîrze Me'mûd, saxîya wî bixwe". - „Hâ kuṛo, bide min".
 Girt dayê, îdî lênenihêrî û hema ser xuda kir. Ku ser
 xuda kir gustîlk k'ete devê wê. Gustîlk ku k'ete devê
 wê, devê xu berjêr kir, kire destê xu, dîna xu dayê
 eva gustîla wêye û rûbû „Kuṛo, - go, - ew korî k'uye?"
 Go: „Va xêretxanêye". „Let'ife-p'adşa, - go, - rabe".
 Herdu rûbûn. Rûbûn hatin, dîna xu dayê birê wî. „Ay
 tu ser ç'e'va hatî, ser serê min hatî bira, go, - ev çi
 oyîne hatîye ser serê te? Çi e'cêve hatîye ser serê
 te?" Go: „Qe dengê xo neke, oyîna hatîye serê min,
 go, her xudê bizanbe". De îdî xêretxana t'eslîmî wan
 xulama kir. „Duxun, dirêjin, ça dîkin bikin, birê me, go,
 gihîştîye me, herd ç'e'vê wî t'une. Bira, ne me ji tera
 go, neçe, emê te bizewicînin, emê mal bidine te, emê
 zêra bidine te, te çîra wa kir? Bûyî sebebê ç'e'va". -
 „Xûşkê, - go, - qewimîye, de qewimîye. Divê: kirin
 kirare, gotin zirare, îdî ezê çi bêjim". Da destê du
 xulama, „Gelî xulama". Go: „Çiye?" Go: „Mîrze Me'mûd
 bîvin heṛin nav baxê minî Torkîrî. Go, bira bîna wî
 derê, hinekî bigere h'eta êvarê. Êvarê têk'evine bin
 milê birê min bînin werin". - „Belê xanim, emê bîvin".
 Du merî k'etine bin milê wî, hildan birin çûne baxê
 Fenere-xanimêyî T'orkîrî. Nava bêx hinekî gerîya, ka-
 nîk ort'a bêxda bû, anîne serê kanîyê destê nivîn jêra
 danîn, go: „Min têne nava van nivîna". Kirin nav nivî-
 na. „Gelî xorta!" Go: „Çiye?" Go: „De hûn heṛin, şu-
 xulê we jî heye, malê we jî heye, go, heṛin şuxulê xu,
 mala xu bivînin. Go, êvarê werin mi bîvin heṛin, hûnê
 cem min çi bikin?" Go: „Tu were mera bike şer". Go:
 „Xêr, min îzna we daye, wê çîra wera bike şer?"

Eva herd xorta da ser rê, lêdan hatne mala xu,
 şuxulê xu. Dîna xu dayê: bû p'irîniya sê kevotka
 hatne serê darekê danîn. Yekê gote yekê, go: „Xûşkê,
 hercar em dihatne van dera, eva baxê Fenere-xanimêye.
 Go, em dihatne ser vê kanîyê, me ser ç'e'vê xu dişust,
 em dik'etne avê, eva çi merîye, merîkî kore hatîye
 vira?" Ya dinê go: „Ha xûşkê, go, tu nizanî, eva Mîrze
 Me'mûde. Go, Xatûn Meymûn k'ete dest, diya wî xêrê
 nebîne, lîbsê wê şewitand. Xatûn Meymûn rêviya. Go,
 pey qaçaxa jina xu k'etiye digere. Diya wiye oxrêş
 pêra hat, çûne k'oç'ka Babiṛ, Babiṛra rûbû-rûnist,
 pêç'iyê wî girêdan, Babiṛ ç'e'vê wî deranîn, go, ç'e'vê
 wî jî wê cêvedanin. Bazirganbaşîkî hat ji birê derxist
 ani hat t'eslîmî xûşka wî kir. Ew Fenere-xanim, go,

bûne xûşk birê hev. Lê xûşk birane usanin, qe xûşk birê rastî jî mîna wan nînin". - "Lê, - go, - îja çawa be?" Xûşkê go: "Em qencê xudêne. Em hatine bik'evne avê, wekî ewî camêr viraye emê çawa bik'evne avê? Emê gazî xudê kin, dia'bikin û emê bifîrin. Sê p'erê ji p'erê me bik'evin, bira ç'e'vê xu derxe têxe kaniyê, avêda bişû, û teke dewsa ç'e'vê xu. Hersê p'erê me avêdane, bide serç'e'vê xu, ç'e'vê wiyê sax bin. De wekî dinê jî ew zane, diçe hewara jina xu ew zane, naçe jî ew zane. Hîşiyare, usa gudarî dike. Hew dîna xu dayê bû şîqîniya p'erê kewa. Kew ku fîrîn, ewî destê xu ser ciyê xu ge'rand sê p'er k'etne destê wî. Ç'e'vê xu derxist kire avê, t'emiz şuşt û kire hundur. P'erik avêda kirin, destûrî Şîxadî ça da ser ç'e'vê xu, ç'e'vê wî sax bûn. Cî kir, ç'e'vê wî sax bûn. Rabû k'olosê xu qot kir, nava bêx gerîya, bû kaka-kaka wî xurâ k'îlam got. Ew herdu xulam hatin, go: "Em he'rin Mîrze Me'mûd bînin". Hatin dîna xu dayê: bû nedera Mîrze Me'mûd daye ort'a bêx, ç'e'vê wî sax bûne. "Ku'ro, - go, - ç'e'vê wî sax bûne?" Go: "Malavao, ç'e'vê wî ça sax bûn, xurâ digere?" Hatin dîna xu dayê ç'e'vê wî sax bûne. "Mîrze Me'mûd, ya bi xêr, de ewe ç'e'vê te sax bûn". - "Erê welle, - go, - xudê xêrê bide we, ç'e'vê min sax bûn. Mizgîniyê bivine xûşka min, birê mîra, wekî ç'e'vê min sax bûn" Ewana mizgîniyê anî wanara, h'al-h'ewal biye ev. "Ku'ro, - go, - şuxulê usa jî dibe?" - "Welle, - go, - em çûne, me ç'e'vê xu ditiye, me tera mizgîni anî". Evana sol û gorara ne ghiştin, hatin dîna xu dayê erê - ç'e'vê wî sax biye. P'êşk'êşê herdu xulama dan. Milê birê xu girtin anî hatine mala xu. Çendekî derbaz kir. "Bira!" Go: "Çiye?" Go: "Tu ya mi diki, cara dinê mi tera çi gotiye ezê te bizewcînim, ezê zêra bidime te, ezê mal bidime te, ezê tam û taş bidime te, cem me bisekine, de, tê he'ri k'u?" - "Xêr, - go, - qe nebîye, go, gere ez he'rim". - "De he'ri, here".

Muxdarê neh-deh roja wêderê ma, hinekî h'îşê wî hate serî û gazî xudê mîra kir, rabû peya ji şeherê Çîne derk'et û xurâ t'erkeserati dinyayê bû çû. Ze'f çû, hindik çû, dîna xu dayê, bême'ne, sê merî wêderêne, hev dixin. "Ku'ro, - go, - hûn çîra hev dixin?" Go: "Welle mala bavê me dûrî hazira, dûrî vî qapî, go, çûye mîrat'a. Go, sê xelatê me hene, em bona xelatê xu dikine şer. Ewa divê mîra, ew divê mîra, ew jî divê mîra". - "Ku'ro, xelatê we çine?" Go: "Yek sicedaye, tek'evî navê bêje: "Sicade, mi ji te, te ji xwedê", kîderê bixazî, - qiloz dibe ezmana dik'ewe, - wêderê datîne, forma silîfê. Yek jî go, sivreye. Şivê,

go, tu ku lëxi, bëy çiqə te'm-namê rē'bê e'zatê heye tēda hazirə. Yek jî k'umê, go, tu bidî serê xu, nava ordî, eskerə bigerî kes te nabîne". - "E, - go, - qurba, go, ez diwanekê bikim hûnê qebûl bikin?" Go: "Erê". Go: "Ezê kevirekî walî bavêjim, yek vîalî bavêjim, yek jî walî bavêjim, K'ê pêşiyê anî, - ezê k'um bidimê, yê pey anî, - ezê sivrê bidimê, yê berî wan anî, - ezê sicadê bidimê". - "A welle, - go, - tu baş diyêjî". Kevirek wêda avît, yek wêda avît, yek wêda avît, ev k'um da ser serê xu çû wêderê sekini. Hatin gerîyan ne dîtî. "Qurba, - go, - he'rə te h'elal be". Ewana dan ser rē xurā çûn. Ew jî çû ji wana dūr k'et; go: "H'eyran, h'eta xaşe ezê peya he'rîm?" Sicadê raxist, k'ete sicadê: "Ya sicadê, - go, - mi ji te, te ji rē'bê alemê, şehêrê Xatûn Meymûn k'êderêye, go, tu mi wêderê daynî. Guloz bû wî şehêrî, p'êrê şehêr danî û ji nava sicadê dərket. Sicada xu t'op kir da ser milê xu, k'umê xu da serê xu hate nava şehêr, dîna xu dayê dengê bilûrê tē. Çû malekê, dîna xu dayê biç'ûk bilûrê dixê, mezin bilûrê dixê, kal blûrê dixê, pîr bilûrê dixê. Şehêrê Şarîbilûrvan jêra divêjin. Yekê go: "Xûşkê, go, Xatûn Meymûn hat, go, te dît?" - "Erê, - go, - mi dît". - "E, - go, - met'ê, go, çaxê tu diçî, go, bêje min, ez jî tēra bêm, ez Xatûn Meymûnê bivînim". - "Lao, - go, - dîniya, alem û şehêr, go, t'emam diçe Xatûn Meymûnê divîne, lê, go, Xatûn Meymûn vî alî, wî alî digêrê: "Ax Mîrze Me'mûd, yalî weldigêrê: "Ax Mîrze Me'mûd". İdî nîzanim Mîrze Me'mûd çi merîye, çi îsane, çi bendeye, haqa bona Mîrze Me'mûd duşurmîş dive, ne'le-ne'la wêye. Ewe, go, wekî dinê, go, wê sik-silamete. Go: "Xûşkê". Go: "Çiyê?" "Xûşkê, - go, - tu diçî e'lemetî mi bike". Go: "Qiyal be, ezê e'lemetî te bikim". Wexta ew pîr rē k'et û e'lemetî wê cînara xu kir, cînar jî ku rē k'et û ewî jî da pey wana. Da pey wan, lēda hatin. Hatine diwanə wê, dîna xu dayê diwanekê baş, çi bêjî dinyayêda tēda heye. Xatûn Meymûn wa, destek orxan-doxek danîne kirine navê, sêvek mēxik kirine, jorda ser sifetê wêda darda kirine. Vê k'êleka wê, wê k'êleka wê şemdan vexistine, ne'le-ne'la wêye: "Ax Mîrze Me'mûd, wax Mîrze Me'mûd". Dilê xuda go, go: "Canim, wekî usa dilê te mi hevû tu çîra hatî? Mi haqa ber te lava kir. De îdî hatiye, de, ez jî hatime". Sekinî hinekî, xelq bela bû, ewê pîrikê kire t'estê, serê wê şuşt. Pîrê ber lawa kir: "Xûska min, qîza min, dayê can, ber xu nek'eve, ew jî giilk biye qewimîye. Ji xudêda, go, tu hatî gihîştî mala bavê xu, hatî gundê xu, go, îdî tu çi ne'le-ne'la teye: "Ha Mîrze Me'mûd, ha Mîrze Me'mûd". Mîrze Me'mûd jî naha ciyê xuda ew jî xurā zewicî,

çika çawa bû, çawa ne bû". „Na, - go, - diya pir, go, ez h'eta xaş bim, rûbarê dinîyayê bim, kula Mîrze Me'mûd, go, t'u cara ji dilê min dernayê" û pirê jî cidâ hişt çû. Mîrze Me'mûd jî îdî ma wê dera hana, xurâ sekînî. Ewa hinekî bû ne'le-ne'la wê, „Canim, go, îdî ji min xeverdide, da". Xu nişan kirê. „Xatûn Meymûn!" - „A, - go, - can. Tu cawa hatî?" Go: „Ez hâtime, da". - „Mala te ava ve, - go, - eva du mehe, sê mehe em p'er û baska tèn, am ancax hatin derk'etin, tu çi zu hatî?" Go: „Ez jî siyarî hatim". Û ciyê xu danîn, xurâ k'etne p'aşla hev razan. Sivê Xatûn Meymûn ravû k'incê xu xu kir, xu xemiland, bilûrê lëxist. Sivê merî hatin dîna xu danê Xatûn Meymûnê jî bilûrê dixê. Xelqê çû bavê weîra got, wekî Xatûn Meymûnê dilk'eftiyê xu ditiye, ew jî bilûrê dixê, cariyê wê jî bilûrê dixin. Bavê wê cav dayê, go: „Ewî dilk'eftiyê xu bişîne mala min, herke min begem kir, ezê te bi rëzediliya xu bidimê, ne xêr ku mi begem nekir, ezê ewî p'irtî-p'irtî bikim". Xatûn Meymûnê gote Mîrze Me'mûd: „Mîrze Me'mûd, go, metirse, ewê hespê xu zîn bike, gem bike û bişîne tera, ku tu lê siyar bî. Nebî tu lê siyar dibî? Destekî bavê dizgîniya wî, destekî bavêje zengîya wî, pêra heîre h'eta ber derê wî û selam-dia'ê bidê. Ewê te begem bike, wê bi rëzadiliya xu min bide te, emê îja lëdin heîre mala xu". - „Ze'f p'ak".

Sivê bavê Xatûn Meymûnê rābû hespê xu zîn, gem kir, da destê xulamekî go: „Bivin heîre ber derê Xatûn Meymûnê bira ze've me li hespê min siyar be bê mala min".

Mîrze Me'mûd derk'et, dest avite dizgîna wî, zengîya wî ramusa, destekî zengîya wî girt, destekî dizgîna hespê girt, gote xulêm, go: „De heîrin". Go: „Çima siyar navî?" Go: „Ew îşê mine ne îşê teye. Ez siyar navim". Hat. Ewî jî derva qerewî kir, dîna xu dayê, belê, ze've wî merivekî p'ake. û anî hate diwana xu. Gelekî pêra derbaz kirin, xarin, dan, standin, bi rëzadiliya xu girt qîza xu da Mîrze Me'mûd. Mîrze Me'mûd ber sekînî gotêda, go: „Gere tu t'ivdarekê qîza xu bikî. Ez jî kurê p'adşeme, ez heîrim derbazî ciyê xu bivim". - „P'ak, kurê min, - go, - h'evtekî mi sebir bike, ez h'eta t'ivdarekê qîza xu dikim". - „Belê, - go, - apo, min îzin daye, h'evtekê na h'iz dikî deh roja t'ivdarekê qîza xu bivîne". T'ivdarekê qîza xu dît û qîza xu li hespekî siyar kîr anî ji gund derbaz kirin, dil û xatir ji hev xastin. Qîza wî jî çil cariyê xu bi xurâ anî û peya bû. „Mîrze Me'mûd, em nigê hespa nikarin heîrin, em difirîn diçin, tu jî çi wextî têy îdî were". - „Erê, - go, - xudê oxira weîra be, hûn heîrin".

Ewana bûn çil û yek kewotkî, ji wêderê firîyan çûn. Hespê p'adşa careke dinê pajda vegeṛandine cem p'adşa. Mîrze Me'mûd k'ete ort'a sicada xu û „Ya sicade, - go, - mi ji te, te ji re'bil e'zetê, şehere Ç'inê k'ederêye, go, tu min wêderê daynî". Guloz bû şehere Ç'inê danî. Hate mala xûşka xu, mala Fenere-xanimê û Let'ife-p'adşa. „Xûşkê, bira, ç'e've we ron, min Xatûn Meymûn anî". - „Lê k'anê bira? Te baniya vira, wekî me xelatê wê bidayê". - „Na xûşkê, ew p'era difirîn diçin". „Lê tê çawa herî bira?" - „De xudê miṛa jî re'me, ezê jî wê herim". Sê roja jî wêderê ma, îzna xu ji wana xast, k'ete sicadê, „Ciyê bajarê diya min lê, - go, - tu mi bivî wêderê daynî". Guloz bû çû wêderê danî. Hêdika hat û derî vekir, dina xu dayê jina p'adşa derahan rûniştûye, Babîr jî derahan rûniştûye. „Selam ji teṛa Babîr". Zimanê Babîr lal bû, hate girtin. Ç'e'v pê k'et qudumê wî sist bû, milê wî k'işîyan. „Canim, go, min ç'e've wî derxist avite birê, ew çawa ji birê derk'et?" - „Ê, - go, - tu ser ç'e'vâra hati xortê delal, mi kiriye tu neke boy xudêye". „Birê min, - go, - te çi kiriye ezê jî wê bikim". Hilbirî Babîr danî erdê, muk'ar anî herdu ç'e've Babîr deranî kire cêva Babîr, Destê Babîr girt anî hate ser devê birê. „Babîr, - got, - te ez kirime vê birê, ew bira te ez kirime eva ew birê". Defek da, bû şelpîniya wî k'ete birê. „Lê Mîrze Me'mûd tu çawa derk'eti? Ç'e've te çawa sax bûn? Go: „Ez çawa derk'etime çoçaxîya te jî heye tu jî usa derê. Derdik'evî jî tu zanî, dernak'evî jî tu zanî, te ez nekuştim, mi jî tu ne kuştî. Te ç'e've min derxist, mi jî ç'e've te derxist".

Hate cem diya xu. „Dayê, ew çi oyîne te kir?" - „Lao, - go, - xudê mi qurbana te ke, birê min, lê ez t'enê bûm, merî bû, hat xu kire xeta, go, mi xu jê xilas nekir". Nigekî wê girt, zikê wê jî wa werimiye,⁴ h'aşa qîza sekinî, da ber şûra p'irtî-p'irtî kir. „Eva jî, - go, - teṛa". Ū rābû gazî xudê kir, k'ete ort'a sicada xu „Şehere bavê min, - go, - k'ederêye, go, tu mi wêderê daynî". Sicade guloz bû anî şehere bavê wî danî. Hat hela Xatûn Meymûn ne hatiye. Deh roj jî sekinî paşê Xatûn Meymûn hat derk'et. T'ezede h'evt roj, h'evt şeva xurā kirin def û de'wat.

Ew çûn mirazê xu şa bûn, em jî h'eya vira hatin.

921. Zilfînaz, Cilfîferaz

Hebû-t'unebû p'adşak hebû. Sal sala diçe, meh meha diçe ne ewledê p'adşê hebû, ne t'ewledê p'adşê

hebû. Sînota p'adşê êvarê beladibe diçe, p'adşa duşurmîş dibe, divê, gelo xwedê, wekî ez bimirim, t'ext û t'acê minê bêxayî bimîne, ne min kuře, ne min qîze. Li wêderê kalek lê diharmîş dibe, hurmeta hazirbe divê: „P'adşayê minî delal, çira usa k'ûr duşurmîş dibî?” Divê: „Kalê delal, çewa duşurmîş nebim, sibê ezê bik'evim bimirim, t'ext-t'acê min bêxayî dimîne, ewled-t'ewledê min t'unene”. Kalê wêderê sêvekê cêva xwe derdixe dide p'adşêda, divê: „P'adşayî xweş be, evê sêvê ker ke, kerikî bide jina xwe, yekî bide hespa xwe, hespa teyê avis derk'eve, jina teyê h'emle derk'eve, wexta jina te rābizê, hespa te firk dibe nevî nevî tu navê wana lēdikî h'etani ez tēm”.

Kalê li ber p'adşê betavedibe. P'adşa tîne tê sêvê ker dike, kerikî dide jina xwe, kerikî dide hespa xwe, jina wî jî h'emle dertê, hespa wî jî avis dibe. Dimîne h'eta jina wî rādzê, hespa wî jî firk dibe. Jina wî radizê xwedê qîzekê dide, hespa wî jî firk dibe ce'nûkî nêr tîne. P'adşa ne navê qîzê, ne jî navê ce'nîyê lê nake.

Sal sala diçe, hergê meh meha diçe, bi zar hevda zû tîne, qîza p'adşê jî, ce'nûa p'adşê jî mezin dibin, lê p'adşa hê navê wan lēnekirîye. Sînota p'adşê pēdadik'eve, divê: „P'adşayî xweş be, qîza te jî qird bûye, ce'nûa te jî mezin bûye, te hê navê wan lēnekirîye. Wexta em gazikîne, navê xwe naznakin, lazime wekî tu navê qîzê jî lêkî, navê ce'nûê jî. Îsev em hatine, wekî tu navê wan e'seyî lêkî”. P'adşê go: „Hûn ser ç'e'vê min, ser serê mîra hatine, ez navê qîza xwe, ce'nûa xweva lēnakim”.

Sînota p'adşê beladibe. P'adşa xwe ra duşurmîş dibe, diveje jina xwe: „Qîzê, em çewa bikin? Îjar cime't mida k'etiye, axirî boşe, wê zore-zor navê qîzikê, ce'nûê min bidine lêkirinê. Bavê kal çû derengî bû”. Li wêderê hurmeta hazir be, kalê lê diharmîş dive. „Han, - divê, - p'adşayê minî delal, çi dixwazî?” Divê: „Bavê kal, cime't mida k'etiye, wekî navê qîzikê, ce'nûê lêkim. Min bona te lēnekirîye, mi go: Bavê kal gotiye h'eta ez neyem navê qîzikê û ce'nîyê lēnekî”.

Kalê li wêderê divê: „Navê qîza te bimbarek be, navê ce'nîya te jî bimbarek be. Navê qîza te, - Zilfînaz, navê ce'nîa te, - Cilfîferaz. Sivê ravî dengê qîza xwe dinê belanekî, navê ce'nîya xwe jî dinê belanekî. Bira qewazê te tēke gazî, bê k'î navê qîza p'adşê hilde, ce'nîya wîva, p'adşayî adkirîye wê qîza xwe, ce'nîya xweva bidêda”. Li wêderê hurmeta hazir be, kalê ber undadike.

Sivê p'adşa rādivê gazî qewazê xwe dike, divêje

gewazê xweda: „Rave têke gazi, bê, k'ik navê qîza p'adşê, ce'nîya p'adşêva hilde p'adşayi adkirîye wê qîza xwe, ce'nîya xweva wê bidêda. Gewaz rabû kire gazi, go: „K'ik navê qîza p'adşê û ce'nîya p'adşêva hilde, p'adşa adkirîye, wê qîza xwe ce'nîya xweva wê bidêda”.

Deng çar qulbê dinê bela dibe, wekî p'adşayi adkirîye k'ik navê qîza wî û ce'nîya wîva hilde, p'adşayê qîza xwe û ce'nîya xwe wê bidêda. Xort divêjin, gelo navê wê çîye, wekî em bizanbin?

Deng dêwa dik'ewe. Dêwek rabide te'jîya xwe t'emiz dixemilîne, te'jî te'jîyê fêlbaz bûye, dişine mala p'adşê. Divê: „Te'jîo, herê mala p'adşê, binhêr çika navê qîza wî û navê ce'nîya wî çîye, zû birevî navê wan minra bêjî”.

Te'jî hate mala p'adşê, qîza p'adşê kire qarîn, go: „Dayê, çi te'jîkê bedewe, rinde, ca merezê bine em bigrin Cilîferazê birara”. Dê gote qîzê: „Zilînaz, ez bi qurba, bigre Cilîferazê birê xwe”. H'eta Zilînaz çû merezê, te'jî revî çû, çû gote dêw, go: „Min navê herda jî têra anî, navê qîzîkê, - Zilînaz, navê ce'nîyê, - Cilîferaz”.

Dêw ravû hat çû mala p'adşê, ser kevirê xazgînî rûnişt. Xulama çû gote p'adşê, go: „P'adşayi xweş be, dêwek hatîye ser kevirê xazgînî rûniştiye”. P'adşa go: „Gazî dêw kin, bînine dîwanxanê”. Dêw hate dîwanxana p'adşê, p'adşa gote dêw, go: „Dêwê minî delal, de bêje navê qîzê û ce'nîyê”. Dêw go: „P'adşayi xweş be, navê qîza te, - Zilînaz, navê ce'nîa te, - Cilîferaz”. P'adşê gote dêw, go: „Belê dêw, ezî adkirîme, du roja moletê bide min k'arê qîza xwe bikim”.

Du roja dêw mala p'adşêda sekinî. P'adşê k'arê qîza xwe kir. Du dest k'incê mêra pêra danî, p'adşa qîza xwe dewsa kûra xweydikir xwe, û yê din jî k'incê qîza. P'adşê rabû k'ar, t'ivdarekê qîza xwe kir dêwra danî.

Zilînaz û dêwva p'ir çûn, hergê hindik çûn Cilîferaz Zilînazêra k'êlimî, go: „Zilînaz can, dêwra xeverde, çîra pêra xever nadi? Ge duşurmîş neve, ez nahêlim t'ucar ew miraz bive”. Li wêderê Zilînazê dêwra xeverda, go: „Serê min qurbana serê teve, tu qe çîra minra xever nadi, k'eti pêşiya min diçi, ez îda ya teme, bona çi duşurmîş divî?”

Dêw û Zilînazva hergê p'ir çûn, hindik çûn Cilîferaz dîsa Zilînazêra k'êlimî, go: „Zilînaz, ez birçîme, dêwra bêje, bira ser vê kanîyê te peya ke. Bêje, birê min birçîye, em jî birçîne, ser vê kanîyê peya bin pe'rik nan bixun. Nevî-nevî tu dihêli wekî te

şa be. Bê birê min sekiniye şerme, em ko çûne mala te paşê min şa bî. Çaxê me nan xar, tu rabûyî siyar bûyî, ezê paṛa ṛefesekê bidimê, lêxim dêw bikujim, te hildim biyim şeherê p'adşêda. Li wêderê Zilfinazê zarekî şîrin xweş gote dêwda, go: "Serê min qurbana serê te be, ne em birçîne, birê mi jî birçîye, ser vé kanîyê min peya ke, em rûnîn pe'rî nan bixwin bire min jî t'êr biç'êre, emê îjar ṛabin siyartin herîn". Dêw p'işikî xweda werimî, xwexwe dilê xweda got, go, xwedê, şikir, eva Zilfinaze miṛa xeberda.

Dêw wêderê Zilfinazê peya dike ser kanîyê, Cilfîferaz berdide diç'êre, ew Zilfinaz jî rûdinîn nan dixun. Dêw dest davêje stuyê Zilfinazê, wekî Zilfinazê paç ke, Zilfinaz nahêle, divê: "Xwedê mala te ava ke, tu nasekinî h'eta em heṛine malê, wa birê min sekiniye, şerme, em ku çûne malê - ez ya teme". Wêderê dêw îda pê şa nabe. Nanê xwe dixun, le'zekî ṛeh'et dibin h'etanî Cilfîferaz t'êr diç'êre.

Zilfinazê gote dêwda, go: "De ṛabe mi siyae ke, derenge, em heṛin bigihîjine yêra xwe". Dêw rabû dilekî eşq-şa Zilfinaz siyar kir, Zilfinaz go: "De k'a bine were xurcîkê t'erkiya miva girêda".

Dêw xurcîk anî t'erkiya Zilfinazêva girêda, paṛa Cilfîferaz ṛefesek da defa sîngê dêwda, dêw fiirî k'et. Cilfîferaz ser nesekî Zilfinaz hilda û bir.

Zilfinaz û Cilfîferazva hergê p'îr çû, hindik çû, wêderê Cilfîferaz Zilfinazṛa k'elimî, go: "Zilfinaz can, ezê te bivim heṛim mêvanê p'adşê. Peya be, wan k'incê xwe bêxe, deste k'incê mēra xwe ke". Zilfinaza te peyabû, k'incê xwe êxist, deste k'incê mēra xwe kir, hûr-mûrê xwe kire xurcîka xwe, derê xurcîka xwe k'îlî kir ṛavû Cilfîferaz siyar bû û lēda çû. Cilfîferaz Zilfinazê hilda hergê p'îr çû, hergê hindik çû, gihîste şeherê p'adşêda. Zilfinaz, Cilfîferazva çûn mêvaniya kurê p'adşêda. Li wêderê xulam diçin kurê p'adşêra divêjin, divên: "Mêvanekî usa şîrin, e'zîz hatiye, wekî lazime tu xwexwe tēk'evî bin milê wî, wekî tu binî herema xweda.

Kurê p'adşê rabû lēda çû, nihêrî, ṛastî mêvanekî şîrinî, ezîz bû. K'ete bin milê mêvanê xwe, t'emîn da xulama, xizmetk'arê xwe, go: "Kurê, hespa mêvanê min bivî alîyê t'ewlexanê. Çewa mêvanê min e'zîze usa jî hespa wî". Xulam-xizmetk'ara hesp k'işand alîyê t'ewlexanê, kurê p'adşê jî k'ete bin milê mêvanê xwe bir alîyê herema xwe. Cime't hat dora mêvanê wî rûnişt, le'zekî sekini nan hate alîyê odê, cime't nanê xwe xarin, mêvanê kurê p'adşê pî-pî mēra şerav xar. Dimîne h'eta cime't bela dive, kurê p'adşê mêvanê xweva ṛadizên.

Sivê kurê p'adşê rādivê, fesela mêvanê xwe divîne û şikê dive mêvanê xwe. Diçe diya xwe ra divêje, divê: „Dayê, mêvanê me qîze”. Dê divê: „Lao, mêvan cahilî, tûnsîze, ew xorte ne qîze”.

Em bêne ser mêvanê p'adşê.

Evar-êvar mêvanê p'adşê diçe hespa xwe divîne, Cilfîferaz Zilfînazêra dik'êlime, divê: „Zilfînaz, tu zanî, wekî kurê p'adşê te şik k'etiye, miqat-miqatî xwe be. Wexta tu iç'kê dixwî, bê, bira he re Cilfîferazê birê min k'êve, çîqa iç'kê dixwî bixwe”. Wêderê Zilfînaz rādivê diçe mala p'adşê, aliye diwanxanê. Cime't t'ije dorê divin, nan, êmek ûnin datînin, rûdinên xwe ra k'êf dikin. Wexta Zilfînaz k'asa şerav hiltîne dia' dike li serxweda dike, divê, bira he re Cilfîferazê birê min k'êve. P'i-p'î mêra rûdinî iç'kê dixwe û qe xwe şaş nake. Dimîne rojtira mayîn, kurê p'adşê dîsa rādivê diçe cem diya xwe, divê: „Dayê, he re ber p'erê xwedê, mêvanê me qîze, ez lê şik k'etime”. Dê divê: „Lao, wexta tu lê şik k'etî, êvarê he re dizîkava du baq gul biçine bine were. Baqekê bide ber serê xwe, yekê jî dizîkava bide ber serê wê. Wexta sivê zû nav cî rāvû, zû herdu baqa jî hilde bine were cem min”. Kurê p'adşê rādivê tê mala xwe.

Evarê Zilfînaz ser hespa xweda diçe, divê ezê herîm hespa xwe t'imalkim. Diçe hespê t'imal dike, wêderê Cilfîferaz Zilfînazêra dik'êlime, divê: „Zilfînaz, tu zanibî, wekî kurê p'adşê te k'etiye şikê. Ber xwe nek'êve, min tu anî, wekî te bigînimê¹ mirazê te. Kurê p'adşê îşev du baqa gul wê bine bê, yekî wê dizîkava bide ber serê te, yekê jî bide ber serê xwe. Wê sivê rāve herdu baqa hilde bive cem diya xwe. Tu qîzîkî, gula teyê biçilmise, lê ya kurê p'adşê wê geş bimîne. Dikarî berbangê sibê rāve he re derê malê, ewê baqa gula ber serê xwe bive bavê nava baxçeda, baqeke t'eze biçin bine were bide ber serê xwe, xwe xewra bavêj. Kurê p'adşê ew baqa wê hilde bive bal dayka xwe, wekî herdu gul mîna hev geş bin şikê nabine teda”.

Zilfînaz rābû çû herema kurê p'adşêda. Dimîne wextê rāzana, kurê p'adşê û mêvanê xweva rādivin rādivîzên. Mêvanê wî xewra diçe. Kurê p'adşê rādivê diçe baxçe du baq gul tîne, yekê datîne ber serê xwe, yekê datîne ber serê mêvanê xwe. Nêzikaya berbangê Zilfînaz rādivê, baqa ber serê xwe hiltîne dive davêje nava baxçe, baqa gulê t'eze diçine tîne tê datîne ber serê xwe û xewra diçe.

Kurê p'adşê rādivê dizîkava baqa gula ber serî dik'êşîne, dive diçe cem diya xwe, divê: „Dayê, eva

gula mine, eva jî gula wêye". Dê divê: "Ê lao, min tera negot ew kurike, gula wî gula te gestire". - "Na, - divê, - dayê, ew herê ber p'erê xwedê jî ew qîze". Divê: "Dayê, çi heye sêra hespêye pêra. Çiqa şeve diçe cem hespa xwe, hesp t'imal dike, paşê tê ser nan rûdinî nan dixwe". Divê: "Lao, wekî usane, nehêle wekî îsev sêr hespa xweda herê. Şivê daynin bixwin, wexta qîz be, k'asa şerav bixwe, k'asa dudu wê gêjbe. Tu hingê cime'ta xwe bela ke, bêje, mêvanê min nexwaşe, serê wî dêşe, bira serê xwe dayne. Tu hingê zanibî ew qîze".

Kurê p'adşê êvarê tê diwanxana xwe. Mêvanê wî divêje: "Ez herim hespa xwe t'imal kim bêm". Kurê p'adşê nahêle mêvanê wî herê hespa xwe t'imal ke, divê: "Bira xulam hespê t'imal kin, wexta nanê bê diwanxanê, tuyê k'uda herî?" Wêderê mêvanê wî dike-nake kurê p'adşê nahêle ew herê hespa xwe t'imal ke. Mêvanê kurê p'adşê dilekî kulî-koyan rûdinê. Şivê êvarê tê odê, kurê p'adşê divê: "Gelî lawkno, de k'erem kin ser şivê". Zilfinaz xwe şaş dike, k'asa şeravê hiltîne dia'-dirûzge xwe cime'tê dike, k'asê hiltîne serxweda dike, bîrdike, navêje: bira herê Cilîferazê birê min k'êve. Du k'asa dixwe k'asa sîşîya cîb-cî gêj dibe. Kurê p'adşê dîna xwe didêda, wekî mêvanê wî şeravê jê girtîye, cime'ta xwera divêje: "Gelî cime'tê, t'ewaqa min we heye, bela bin, mêvanê min nexwaşe, serê xwe nagre". Cime'tê radeve bela dive.

Kurê p'adşê radeve mêvanê xwe hiltîne dive dike cîda. Wexta dest benî-bîşkokê wê dixê, k'incê wê dexe, dinhêre, wekî qîze. Xwexwe jî k'incê xwe dexe dik'êve p'aşla Zilfinazê. Xêleke şevê diçe Zilfinaz xwe dih'ese, wexta h'îşîyar dive, dinhêre kurê p'adşê p'aşla wêdane. Ew nava cîyada gelekî duşurmiş dibe, ber xwe dik'êve, divê: "Bêy gotina birê min, çewa ev gilî hate serî".

Sive rîndive. Em îjar bêne ser birê wî. Cilîferaz dinhêre, wekî zeffa xûşka wê dere, kurê p'adşê nehiştîye, wekî ew bê cem birê xwe. Êvarda p'êkol dike, h'eta çoka, k'ap'a, dik'êve e'rdêda xûdanêda kirasê wî rîş dive disekine. Kurê p'adşê sive zû radeve diçe, wekî serîkî bide hespê. Gava dinhêre e'rd nemaye, hespê e'rd k'olaye k'etêda k'erbî xûşka xwe. Li wêderê kurê p'adşê dinhêre hesp usa xû daye, wekî kirasê hespê xûdanêda rîş bûye. T'imal dike-nake kirasê hespê nabirîqe.

Cahabê diçe dide jina xweda, divê: "Qîzê, birê te xû daye, dikim-nakim kirasê wî nabirîqe". Zilfinaz wêderê digrî, divê: "Ezê çi rûkî herim rûyê birê xwe k'evim". Radeve serç'e'vê xwe xelî dike diçe rûyê

birê xwe dik'êve, ser birê xweda digrî, divê: „Bira, rûyê min te reşe". Divê: „Xûşkê, tişte nake, lema min tu anî te bigihînime mirazê te, Bimbarek pîroz be, mirazê we hevbe. Ge duşurmîş nebe, bextê te ze'f bextekî baş bû, çewa tu qîza p'adşê ew jî kurê p'adşê".

P'îr diçe, hindik diçe, hergê mehek dimîne, hergê du meha dimîne h'ec kurê p'adşê dik'êve, kurê p'adşê herê h'ec. Jina xweṛa divêje: „Gîzê, çîra tu birê xwe bidî min, ew jî mirazekî dinêye. Ez birê te sîyar bim nava hespa k'evim, ew jî mirazê birê teye". Wêderê jina wî îzina birê xwe nade, divê: „Ez birê xwe nadim, ez birê xwe bidim, tu herî k'êleka birê min zengu kî, k'êleka birê minê bêşe. Seh'etekê bêy birê xwe taymîş nakim". Ew yeka Cilîferazeva e'yan dive, divê: „Binêr it'p'ara jin qismî t'une, min anî hat gîhande mirazê wê, ew min nagihîne mirazê min".

Cilîferaz gelekî ji xûşka xwe dixeyîde.

Sivê xûşk serda diçe Cilîferaz p'era xevernade. Xûşk berda digere, divê: „Bira, e'zîzê min, tu çîra xeyidî, miṛa xeber nadi?" Divê: „Min tu gîhandî mirazê te, tu min nagihîni mirazê min". Divê: „Bira, min qîmîşî te nekir, wekî tê herî, oxir be ji t'era".

Zilînaz zivirî hate malê, k'ar t'ivdarekê m'êrê xwe û birê xwe kir.

Sive silameti ser wanda rôn bû. Kurê p'adşê rābû îzina xwe jina xwe xwest. Cilîferaz jî îzina xwe ji xûşka xwe xwest, lêda çû. Xûşk serda girîya, go: „Bira, herê xwedê t'era be, lê gelekî tê p'oşman bî". Wêderê Cilîferaz û kurê p'adşêva r'ek'etin çûne h'ec.

Em bêne ser Zilînazê. Zilînaz xwexwe jî h'emle bû. Wextê Zilînazê tê, rādizê, xwedê du gulanckzêrî didêda. Xezurê Zilînazê rādive k'axazekê dinivîse kurê xweṛa, divê: „Lao, ç'e'vê te jî rōnî, yê me jî rōnî, şikir Zilînaz rāza xwedê du kurê gulanckzêrî danêda". Xezurê Zilînazê rādive peyaki k'irê dike, k'axazê didê dişîne kurê xweṛa.

Ew gedê te p'îr çû hergê hindik çû, çû rāstî k'oç'k-serekî hat. Nihêrî dêwek serê rîya wî sekiniye, go: „Serç'e'vê min, ser serê min hatî xortê delal". Dêw gede hilda bir çû mala xwe. Wê şevê gede berneda, go: „Rê dûre, mala meda rāzê. Go, xortê qenc, tê ha k'uda herî?" Go: „Bavê kal, şuxulê min heye, ezê herî-me h'ec". Kalê kir-nekir ewî xortî t'u gilî dêwra negot.

Êvarê gede rāza. Dêw rābû k'ete cêba wîda, nihêrî, wekî derheqa Zilînazêda xezurê wê kurê xweṛa k'axaz nivîsî bû, wekî „Lao, ç'e'vê te jî rōnî, yê me jî rōnî, Zilînaz rāzaye xwedê du kurê gulanckzêrî danêda". Dêwê te ewê k'axazê diqelişe, k'axazekê dinê

dinivîse, wekî „Lao, ne tu bî, ne navê te be, ne ew qîzxwestin be, jina te r̄azaye xwedê du cewrikê kûç'ka danêda, em nava xelqêda r̄ezîl bûne”.

Gedê, ko diçe bal kurê p'adşê, xwendin nizan-bîye, r̄adive dilê xweyî sax r̄edik'êve diçe, diçe h'ec. K'axazê dive dide kurê p'adşê. Kurê p'adşê k'axazê dixûne, t'u tişteki gederâ navêje, t'emamî k'axazêda dinivîse, divê: „Bavo, du cewrikê kûç'ka na, dixwazî çik hebe, neví-neví destê xwe didî jina min. Dengê xwe jina mîra nekî, e'sêvankî ew jî dewsa mine, h'etari ez tēm”.

Gedê te wêda vedigerê tê. Dîsa dêw tê pêşiyê, zore-zor wî gedeyî dive mala xwe, dixwaze wekî cava k'axazê bih'ese. Wê şevê gede mala wîda r̄adîzê. Dêw tîne tê k'axazê diqelişe, yeke din t'eze dinivîse, dixwaze wekî h'eyfa xwe Zilfinazê hilde, û ji zarê kurê p'adşê p'adşêra dinivîse: „Du kurê gulanckzêrîna na dixwaze bira serhevda cewahir be, ez bêm, wekî jina min malda be ezê te jî bikujim, diya xwe jî, neví-neví hûn xay dikin. Ji mal derxin, herd zarê wê bidine dest bira here”.

Gede r̄adive sivê ji mala dêw derdik'êve diçe dighje şehere p'adşê. K'axazê dive dide p'adşa. Wekî p'adşa k'axazê dixûne şaş h'eyrî dimîne, hêsir ber ç'e'êve wî dipekin. Jina wî divê: „E'vdê xwedê, çi k'axazêda nivîsiye, wekî tu digrî?” Divê kurê min nivîsiye, wekî du kurê gulanckzêrîna na bira serhevda cewahir be, tu jina min, herd zarê wê bidêda, ji mal derkî. Wexta ez bêm, jina min malda be, ezê te jî bikujim, diya xwe jî”.

P'adşa r̄abû dilekî kulî, derd, k'arê bûka xwe dike, şin-mihêl bûka xwe ji mal derdixe. Kelikekî bûka xwe ra çê dike, xarina çil şevî, nanê çil şevî bûka xwe ra datîne. Bûka xwe herdu kurava dike hundurê kelikê, davêje rûye be'rê.

Kelik hergê p'ir çû, hergê hindik çû, çû p'erê be'rê kevirêkî mezin li wêderê bû, kelika wê li kevir hasê bû. Zilfinazê serê xwe kelikêra derxist nihêrî kelika wê kevir hasê bûye. Go: „Xwedê, şikir min ev roj jî xwe ra dit?” Kelikê wêderê kevirya girêdide, ji kelikê dertê. Herdu kurê xwe, hûr-mûrê xwe ji kelikê peya dike, devê be'rê xwe ra disekine. Rûdînî xwe ra digrî, duşurmîş dibe, divê: „Gelo mi çi xirabî kir hate pêşiya min? Dibê, eva çi heye gunê dêwa min tê xwastinê”. Gava dinhêre birê wê pêva derk'et. „Ha, - divê, - xûşkê tu li vandra?” Divê: „De bira, tu wê roja min, bextê min divîni”. Divê: „E'zîza birê xwe, duşurmîş nebe, dîsa axirîya teyê baş be”. Divê:

„Zilfinaz çan, ezê bimirim, ber xwe nek'êve, tu herdu kuřê xweva gunene. K'êrê bigre xwe nav dilê min biqelişê, çiqas qudûm ber çokê te heye nav dilê min van rāst-besta bigerîne, t'emamê terā bive bař-bařçe. Çi rezî bêjî pēva řin dibe. Qefesa min jî bişoy, herd zarê xwe tēxēy, serê xwe jorda bidî ser zarê xwe, Xēleke şevê herē, wexta tu h'işiyar bûy qefesa minê terā bive ot'axekê. Tu û herd zarê xwe tēda bidebirin, Divê, de xûşkê, ma xatirê te, muqat-muqatî herd geda bî, yekî xweyke dewsa min, yekî jî terā kuř". Birê Zilfinazê wēderê wefat dibe. Xûşka wî rûdinî digrî ser birê xweda.

Nēzikaya rōjavayê rādibe ji nav dilê birê xwe derdixe, wan rāst-besta digerîne. Tê qefesa birê xwe dişo, herd zarê xwe tēda datîne, serê xwe datîne ser zarê xwe cida xewrā diçe. Hew wextekê xwe h'işiyar dive qefesa birê wê bûye ot'axekê, ew herd zarê xwe tēdanin. Çi ne'z-ne'metê xwedê bêjî, t'emam ji qudretê hazir dive. Zarê wê şev rō mezin divin.

Em bēne ser kuřê p'adşê. Kuřê p'adşê h'ec dizvire tē, tē divê: „Bavo, hespa min hatiye malê?" Divê: „Lao, hesp k'u hatiye malê?" Kuřê p'adşê wēderê gelekî berxwe dik'êve, divê: „Ezê îjar cava jina xwe çî bidim?" Bav divêje kuřê xwe, divê: „Xwedê şuxula te lê neyne, te hesp jî undakir, jin jî destê xwe kir". Divê: „Çimā bavo, çî qewimîye?" Divê: „Lao, te k'axā-zēda nivîsî bû, wekî du kuřê gulanckzērîn na bira cewahir be, jina min ji mal derxe, herdu kuřê wê bidê ji mal derxe. Divê, em jî rābûn bi řin-mih'êl me jina te ji mal derxist, herdu kuřê wê danê ji malê derxist. Ewê jî herdu kuřê xwe hilda, xwarina çil şevî, nanê çil şevîva hilda, kelikek mi jēra çê kir kire kelikēda û avîte rûyê be'rêda".

Kuřê p'adşê wēderê dînbû, rābû çol-besta k'et. P'adşê gazi kuřê xwe kir, go: „Lao, kelikekî çê ke tēk'evêda ser rûyê be'rêva herē, tuyê salix sulixê jina xwe hildî". Kuřê p'adşê rādive kelikekê çê dike, dik'êve kelikēda, kelika xwe davê rûyê be'rê.

Hergê p'ir çû hindik çû kelika wî ser rûyê be'rê, hew nihêrî kelika wî tiştekî hasê bû. Gava devê kelikê vedike, dînhêre kelika wî kelikekê hasê bûye. Ji kelikê dertê, kelika xwe wê kelikêva girêdide, devê be'rê rûdinî. Divê: „Xwedê zane eva kelika jina mine. Lê wekî usane jina min ev xan-manê hanê ji k'u çê kir?" Xweřa rûdinî duşurmîş dive. Seh'etekê dimîne, dînhêre du xortê cahil hatine devê be'rê. Xûna wî k'eliya ser herdu xorta, xweřa herdu xorta şa bû h'eta êvarê, Êvarê herdu xort rābun çûne mala xwe.

Diya xorta zanibû, wekî mêrê wê hatiye devê be'rê. Divê ewî çewa serê min kirîye ezê jî usa serê wî bikim.

Mixdarekê mêrê wê ber devê be'rê rādzîzê, lê herō xarinê dide kurê xwe dişîne, divê: „Herin hûn wî mērikîva t'evayî bixun". Dîsa dilê jina wî dêşe, divêje kurê xwe, divê: „Lao, herin gazî wî mērikî kin bira bê malê". Herdu xort diçin gazî mērikî dikin, divên: „Were, diya me gazî te dike". Herdu xort dikin-nakin kurê p'adşê nayê malê. Ew diçin diya xwe ra divêjin: „Dayê, me kir-nekir nehate malê. Divê, dayê, xûna me usa sêr dik'ele, me t'irê bavê meye". Dê divê: „La lao, careke din jî herine pey, ew bavê weye".

Herdu xort rābûn çûne pey. Çûn gotin: „Bavo, k'erem ke em herin malê". Wêderê bav dest stuyê herdu kurāra bir, ser herdu kurāda giriya, go: „Xwedê, şikir min ev rōj jî xwe ra dît". Kurê p'adşê rāvû da pêşîya kurā, lēda çû malê. Wextê derda çû, bû qûrîniya jinê xwe avîte p'êsirê. Herdu ser hevda giriyan.

Ew çûn mirazê xwe şa bûn, tu jî herî mirazê xwe şa bî. Diya te jî bira def-de'watê te şa be, bireqise.

922. K'esîv

Wextekê k'esîvek hebû, diçû mêşe ji mêşe dar danî dihatin pê rōj bi rōj e'bûrê zarê xwe dikir. Wextekê p'adşayê wî şehêrî divêje wezîrê xwe, divê: „Wezîr, were emê şevêkê bik'evine dilqê dewrêşa nava şehêrê xwe bigerîn, çika şevê şehêrê meda çî dive, çî nave".

P'adşa û wezîr rādbin dik'evine dilqê dewrêşa, wehekê jî nava şehêr digerîn. Dinherin nava şehêr avayîkî biç'ûk rōnkaya wî tê xanê, wekî dinê şehêr t'emam rāzaye. P'adşayê te û wezîr rādbin xwe wê malê digrin û diçin. Digrin û diçin, dinherin wê malê tendûr dadaye wê xwe ra xarinê çê dikin zarê wana dora tendûrê rûniştine. Herd dewrêş derî dixin, k'esîv derî vedike. Dewrêş divêjin: „Evarxêra te". K'esîv divê: „Gelî dewrêşa, hûn ser ç'e'vê min, ser serê min ra hatin. K'erem kin rûnê". Hergê qisîl bûye, hergê tiştek hebûye datîne ser rûdinî. Dewrêş divêjin: „K'esîv, şehêr t'emam rāzaye, hûn hê h'îşiyarin?" K'esîv divê: „Dewrêş baba, ez merîkî k'esîvim, xwe ra diçime. nava mêşe, rōjê piştî dar tînim difroşim, e'bûrê zarê xwe dikim rōj bi rōj". Dewrêş hildide divê: „K'esîv, tu rōjê dara çîqa difroşî?" K'esîv divê: „Soz mesele ez dara

difroşim yanê pêncî kapêk yanê manatekî. Ewî pêncî kapêkî yan manatekî xerc dikim didime nan, xarin zarê xwe ra tinim". Dewrêş divê: „Manatekî xerc ke pêncî kapêk bihêle sivê". K'esiv hildide divê: „Dewrêş baba, risqê xwedê îro da sivê dîsa xwedê fe'me".

K'esiv gava usa divêje, p'adşa rādibe ew wezîr-va îzna xwe k'esiv dixazin, lēdidin diçin. Lēdidin diçin, sivê p'adşa rādibe diçe dîwana xwe, ser t'extê xwe, qirar dike, divê, yek merî nigê xwe nevêje mêşe neçe. K'ijanî he re mêşe wê serê wan lêxe.

Sivê k'esivê te rādibe, werisê xwe davêje ser milê xwe, berê xwe dide mêşe. Gava diçe mêşe, qere-wilê mêşe tene pêşiyê, divên: „P'adşa qirar kirîye k'ese mêşe dara neyne".

K'esivê te dinhêre boşe, idî nikare he re nava mêşe, vedgêre nav şeher xevatê digêre. Dinhêre jinikek gazî dikêda, divê: „Were hine darê min hene, were mîra hûr ke". K'esiv diçe darê jinikê hûr dike. Hergê he ro mêşe manatekî dixevitî, wê rōje cem jinikê sê-çar manat p'ere dixevite. P'erê xwe distine, taxî nava bazarê diwe. Ew wî sê-çar manatê xwe kapêk, şeyî, olam lê nahêle, t'emam xerc dike. Zarê xwe ra herge k'inca distîne, herge xarina distîne, û diçe mala xwe.

Em bêne ser p'adşê û wezîr. P'adşa divê: „Wezîr, me qirar kirîye k'ese neçe mêşe, were em he rine binhêrin çika qe h'alê k'esivê me bû çî? Axir me zarê wîya birçî hiştin, gunene, mi herin t'eselî kin". P'adşa û wezîr dîsa dik'evne dilqê dewrêşa, rîya mala k'esiv digrin diçin. Dûrva dîna xwe didin, wê dengê k'îlam, stranê mala k'esivda tê, zarê wî we dora tendûrê go-vend girtine û xwe ra dilîzin. Xarina wan jî ser tendûrê qirpe-qirpa wêye dik'ele. P'adşa û wezîr derî vedikin divên: „Evarxêra te k'esiv". K'esiv divê: „Hey hûn ser ç'e'vê min, bavê mîra hatine, k'erem kin, k'erem kin lingê we alkîva xêre, alkîva jî ne xêre". P'adşa û wezîr dilqê dewrêşada divên: „Çîra k'esivê min? Çîra wekî lingê me nexêre?" K'esiv divê: „Lê çî. Ez vêsbe rābûme he rime mêşe, p'adşa qirar kiribû, wekî ji mêşe dara neynin". P'adşa divê: „Lê wekî te ji mêşe dar ne anî, te p'ere ji k'u anî zarûê xwe ra xarin standin?" K'esiv divê: „Ez hatime k'etime nava şeher, virda-wêda xevat gerîyam, jinikekê gazî mi kir, go, qurba tu çî digêrî, min go, ez xevatê digêrim. Jinikê go, wek usane tu xevatê digêrî, were hinek darê me hene, were hûrke. Ez lēdam çûm, mi dar dîtin. Pêra p'evk'e-tim hergê min rōjê mêşe bahayê manatekî, duda dar danî, min îro xevata çar-pênc manat p'ere kir".

P'adşê hilda go: „Te heŕo manatek, dudu zarê xweŕa xerc dikir dida xarin, lê te îro çar manat p'ere standiye. Te dudu îro zarê xweŕa xerc kira, dudu bima sivê zarê xweŕa xerc kira“. K'esiv divê: „Na welle, min herçar manatê xwe jî xerc kirine, zarê xweŕa dane k'inc, h'eva p'irt-p'al û xarin standiye. Kapêk, şeyik nehiştiye mala xweda“. P'adşa divê: „Xwedê mala te xiray ke, belkî sivê xevat dest te nek'eva, zarê teyê birçiya çewa bikin?“ K'esiv hiltine divê: „Dewrêş baba, risqê îro xwedê daye sivê wê dîsa bigihîne“. P'adşa û wezîr radibin îzina xwe k'esiv dixwazin, lêdidin diçin.

P'adşê divê: „Qirar qesem be, k'esiv usa dike ezê risqê k'esiv bibirim, çika xwedê risqê k'esiv wê çi cûreyî bigihîne“.

P'adşa sivetirê dîsa diçe k'oçik-serê ser t'extê xwe, e'mir dike, wekî nava şeherd a yek şuxulê xwe bide meriyê dereke bike, serê wan - celate. K'esivê te radibe nav şehar xevatê digere. Xelq divê: „K'esiv, te qe qirara p'adşê nebihiştiye? P'adşa qirar kirîye, wekî k'ese şuxulê xwe nede meriyê dereke“.

K'esiv radive p'or-p'oşman tê mala xwe, dinhêra îlac t'une îdî, divêje jina xwe, divê: „Jinik cînarekî me heye, cendirmeye, hêre k'incê wî bine, ezê k'incê wî xwe kim heŕim nav şehar bigerim, çika çend kapêka dest xwe naxim?“

Jina k'esiv diçe k'incê cendirma tîne tê, k'esivê te k'incê cendirmê xwe dike, sapokê¹ wî pê dike, qamçî ber sapoka xweŕa dike diçe nava şehar digere. E'mrê xwedê, dîna xwe didê, wê du h'ev hev dik'utin. Diglê² herdua û herekî dide nav qamçiya, divê: „Em heŕin cem mezin“. Ew herd merî didine pêşiyê diçin. Ditirsin, divên wê me bive cem mezin yan wê me bigrin salekê bidine me yanê jî wê me cirmdar kin. Ev herdê te divêjine k'esiv: „Qurban, han teŕa herekî pênc manata bidine te me berde, em gunene, tuyê me k'uda bivî heŕî?“ K'esivê te herekî pênc manata lê distîne, digre wana berdide.

K'esivê te tê malê, k'incê cendirma ji xwe dişqi-tîne, p'erê xwe hildide diçe bazarê zarê xweŕa dide k'inc, nivîn, xarinê distîne. Wê rojê zarê xweŕa defçikî zurneçikî tîne, divê, bira zarê min heveki gul bidin, bilîzin.

Em bêne ser p'adşa û wezîr. P'adşa û wezîr divên: „Filank'es, me risqê k'esivê belengaz birî, were em heŕin binhêrin qe h'alê zarê wî bû çî?“ Gava p'adşa û wezîr berb mala k'esiv diçin, hê kilomêtrekê dûre, dinhêrin wê dengê def û zurnê mala k'esiv tê. P'adşa, wezîr hevŕa divêjin: „Ev ci h'al-h'ewale, wê

dengê def-zurnê mala wî tê?" Gava diçin derî dixin, derî vedikin, herd dewrêş divên: "Hay êvarxêra te". K'esîv divê: "Ser ç'e'vê min, bavê mîra hatine. K'erem kin, k'erem kin gelî dewrêşa, Filank'es, lingê we alîkîva xêre, alîkîva jî nexêre". Dewrêş divêjin: "K'esîv, çi bûye, çi h'ewal?" K'esîv divêje: "P'adşa çewa mîna tişteke me hatiye xezevê". Dewrêş divê: "Çîra k'esîv?" K'esîvê te divêje: "Min xweşa diçû mêşe dar danî, pê e'bûra zarê xwe dikir. Ew hela ser min, birî, paşê xevata nava şeherdar birî". Dewrêş divê: "Lê k'esîv te jî k'êderê p'ere destxistin?" K'esîv divêje, divê: "Gelî dewrêşa, ez nava şeherdar gerîyam, min di ç'are t'uneye, ez çûme malê mi jina xweşa got, mi go, jînik ne cîna-rekî meyî cendirme heye. K'incê wî mîra bîne were, ez xwe kim herîm nava şeherdar bigerîm, binherîm çika çi heye, çi t'uneye. Mi k'incê cendirme xwe kirin ez çûme nava şeherdar. Mi nihêrî e'mrê xwedê, wê du h'ev hev dik'utin. Ez gihîştîme wana, min ew dane nav çamçîya, min go, de bidine pêşîya min ezê we herîm cem mezî. Ewana dane pêşîya min hinekî hatin, gotin, me berde, me berde em gunene, tuyê me k'uda bivî? Emê herekê me pênc manata bidine te, me t'enê neve cem mezî. Min herekê wan pênc manatê xwe lê stand girt ew berdî. Mi deh manatê xwe wan hilda, ez çûme bazarê. Min p'erê xwe t'emam xerc kir, kapêk, şeyk, olam lê nehîşt. Xulese, p'adşê, wezîr îzîna xwe lê xastin lêdan çûn. K'esîvrî sond xarin, go, emê k'esîv bînin bîn cem xwe bikine qerewilê ber derê p'adşê, çika xwedê wê k'u rîsqê k'esîv bigihîne.

P'adşa sivê gazîkirêda, k'esîv anî cem xwe, şûrê xwe avîte stuyê k'esîv, got wî, go: "Tuyê bivî qerewilê ber derê min. Meha te ezê bidime te û gerekê ber derê min bisekinî". Şûrê xwe avîte stuyê k'esîv, k'esîv ber derê wî qerewil sekinî h'etani êvarê. Êvarê k'esîv rabû herê mala xwe, go, xwedê mala min xirav nekîro, zarê min vêsêda³ tî, birçî, naka dest stuyê hevra birine. Ezê herîme k'êderê vala? Çû cem h'edad, go: "H'edad, eva şûrê p'adşêye, tu dîna xwe didêyî, were ezê bifroşime te. Tu şilfa şûr derxe, darekî çê ke bavêje dewsa şilfê". H'edad divêjêda: "Çi bidime te, wekî tu şilfa şûr bidî min". K'esîv divê: "Çi didî bide". H'edad rîdiye tişteki dide k'esîv û şilfê lê distîne. Şilfa dar çê dike dike kalanê şûr u davêje stuyê xwe û diçe mala xwe.

Ewan p'erê heqê şûr k'esîv xweşa dive zarê xweşa xerc dike, dide xarin-marîn dive malê.

P'adşê dîsa êvarê divêje wezîr, divê: "Me gunê vî k'esîvî, zarê wî kîre stuyê xwe. Were em herîne

binhêrin qe h'alê wî û zarê wî bû çi?"

Wezîr û p'adşa dîsa dik'evine dilqê dewrêşa diçine mala k'esîv. Dinhêrin k'êfa k'esîv k'êfa heŕo haştire. Dewrêş go: „Evarxêra te k'esîv". K'esîv go: „Wey hûn serç'e'vê min û bavê miŕa hatine, k'erem kin, k'erem kir: rûnîn". Rûniştin. K'esîv û dewrêş xwêra xeverdan. Dewrêşa go: „K'esîv, qe h'alê te îro çi bû, çi nibû?" K'esîv k'eniya, go: „Hele werin min p'adşê binhêrin. P'adşê ez îjar birime kirime qerewilê ber derê xwe. Lêbinhêrin, eva jî şûrê wîye, yan çîye ez kirime qerewilê ber derê xwe. Min şûrê wî, şilfa wîya derxistiye firotiye. Min şilfeke dar çê kirîye kalane şûr xistiye.

P'adşê sivetirê diçe ser t'extê xwe, gazî k'esîv dike, merikî amî-t'am tîne divê: „K'esîv serê vî merî tu lêxe". K'esîv divê: „P'adşa, eva merikî am û t'ame, guneye, were gunê wî, neferê wî neke stuyê min". P'adşê divê: „Na, serê wî lêxe". K'esîv divê: „P'adşa, hergê ev merî amî-t'ame bira şilfa şûrê min bive dar, lê hergî ne amî-t'ame ezê serê wîya ce'nimê şa kim". Gava k'esîv şûrê xwe dik'şîne, k'işandina şûrra şûr dertê dar. Divê: „P'adşa, binhêre eva merikî amî-t'ame, şûrê te bû dar, ez îdî serê wî pê çî bibîrim". P'adşa divêje k'esîv, divê: „Xwedê risqê te gîhandiye, te çi dikir rast mēra digot. Rastî jî xevera teye, xwedê gewriya qul daye, bê risq nahêlo". U p'adşa k'esîv bir çû kire qerewilê ber derê xwe û moha wî p'ere danêda û neferê wî xay kir.

923. Gulbarîn

Hebû-t'unebû guŕniçik hebû. Guŕniçî k'esîv bû, diçû guŕni diçini, dibir şeher difrot e'bûrê zarê xwe dikir. Rokê guŕniçî jina xwêra k'ete e'ynetê, neçû guŕni ne çini, neani, zarê wî birçî man. Jina wî dit, gote zarê xwe, go: „Lao, hûn mal bin, ezê heŕim serê riya jina p'adşê û wezîr bisekinim, îro wê heŕin serê xwe bişon, wêra risqek bînim".

Jina guŕniçî lêda çû serê jina p'adşê û wezîr şuşt. Jina p'adşê dayêda nan, se, sabûna xwe jina wezîr, jina p'adşê serê xwe şuştin lêdan çûn. Jina guŕniçî carke dinê zivirî sere xwe bişo. H'emamçî hajpê t'unebû, derî ser dada çû mala xwe. Wextekê jinikê serê xwe şuşt, derk'et wekî heŕe mala xwe, nihêrî derî dadaye. Careke dinê zivirî hat h'emamêda rûnişt.

Xêlekê şevê çû, jinik giran bû, k'et ber zarbûnê.

Raza xwedê qîzek dayêda. Wextekê dibe p'irîniya du kevtoka tên ser h'ewzê h'imamê datînin. Divê: ¹ „Dayê, eva çi badi-ademe?“ Dê divê: „Lao, jina guŕniçîye, mêrê wê îro pêra k'etiye e'ynetê neçûye guŕniya ne aniye, ew jî hatiye serê riya jina p'adşê, wezîr seki-niye, wekî serê wana bişo, jina wezîr û p'adşê risqekê bidinêda“. Divê: „Lê dayê axiriyê wê çewa be, çiqasî belengaze, lazime em risqekê bidinê“. Dibê: „Lao, te risq daye ez naxazim?“ Dê divê: „Jina guŕniçî rāzaye, xwedê qîzek dayêda“. Divê: „Dayê, navê qîza wê: „Gulbarî, bik'ene, - dêvda gul bibare, bigrî, - baran bibare, serê wê bişkêne, - alikî zêr bê, alikî zîv bibare. Divê, hergê h'işiyare bira guhdar be, herge rāzaye bira bêxem be“.

Dive p'irîniya herd kevtoka diçin. Jinik divê: „Xwede ew xewn bû min xweŕa dît?“ Rādivê berb h'ewzê diŕeve, qîza xwe avê lê dike, serî dişkene, - alikî zêr tê, alikî zîv, dik'ene, - gul dêv dibare, digrî, - baran dibare.

Dimîne wextekê, sibe h'evtê du mileta ŕon dibe ya we jî t'evayî, h'emamçî tê ber derî derê h'emamê vedike, dinhêre jinik hundurđane, divê: „Dayê can, tu diya minî, xûşka minî, min dilkingê xweyî sax derî ser teda dadaye çûme malê“. Ewê jî divê: „Bira can, tişt nake, welle, îşev xudê qîzek daye min“. H'emamçî jinik hiltîne dive diçe mala wê. Rêva mêrê wê rāst pê tê, divê: „Jina te diya mine, xûşka mine, min dilkingê sax derî ser dadaye çûme mal“. Divê: „Tişt nake, ez nexaydim“.

Jinik digîje mala xwe, dibê: „Mêrik, heŕe mala cînara firaqekî bîne ez fîra av keçikê kim“. Ewî te diçe mala cînara beroşekî tîne tê, avê germ dike. Divê: „Mêrik, were xudê daye ŕunî bixwe“. Mêrik tê aliyê jinê avê dike, serê qîzîkê dişkêne, - alikî divê, xuş, zêr tê, alikî divê, xuş, zîv tê.

Mêrik xweŕa ot'axekê bîniya şeherdā çê dike, ot'axekê fêza xanmanê xwe çê dike qîza xwe dikêda. Qûl-bendê xudê qîzîkê nabînin. Dimîne h'eta wextekê, kurê p'adşê ŕoavayê tê ŕaw-neç'irê. Te'ri lê dik'eve e'rdê, tê bîniya şehar rāstî k'oçk-sera wî tê, peya dibe tê divê: „Bavê kal, tu mêvana xay dikî?“ Divê: „Mêvan - mêvanê xudêne lao, ser sera, ser ç'e'va, k'erem ke em heŕin herema jorin“. Wê dive herema jorin, diz-vîre te'jî-t'ulê wî dibe cî dike, nan, av dike, lêdixê diçe herema jorin. Nan fînin nan dixun, kurê p'adşê ŕeh'et dibe. Divê: „Xortê delal, qîzeke min heye, ez layiqî te dibînim qîza xwe didime te“. - „Ê, - divê, - çi heye bavê kal, wekî tu qîza xwe layiqî min dibîni,

ezê qîza te bistînim. Dibê: „Lao, ez ya qîza xwe jî teġa bêjim, Qîza min ç'e'va kore, linga t'opale, guha keġe". - „Ê, - divê, - bavê kal, te çewa qîza xwe layîqî min dî da mida?" Go: „Lao, ez layîqî te digrim, didime teda. Go, lao zanî çima qîza min linga t'opale, guha keġe, ç'e'va kore? Qîza min t'opale, çimkî nege-riyaye, qîza min ç'e'va kore, benda nedîtiye, qîza min guha keġe, dengê benda nek'etiye guhada.

Gurniçi radibe kurê p'adsê hiltîne diçe ot'axa qîza xweda. Wexta gede qîzik dibîne h'iş, aqil serî diçe. Divê: „Gulbarîn lao, bik'ene". Gulbarîn dik'ene, - baqê gula dêv dibare. Divê: „Lao, bigrî". Digrî, - baran dibare. Divê: „Qîzê, t'asa av bîne were". Gulbarîn t'asa av tîna tê ser serîda dike, seri dişkêne, - alikî divê, xuş, zêr tê, alikî divê, xuş, zîv tê. Kurê padşê divê: „Bavê kal, min qebûle qîza te, qelena qîza xwe bêje, çika qelena wê çiyê?" Divê: „Lao, qelenê qîza min barê çar deva zêr û zîve". Kurê p'adsê wêderê bêşk'ertim dikê, diçe mala xwe. Bavê xwe dişîne nişaniyê pêva dike, soz didê, dibê, mehekê şunda ez tēm bûka xwe dibim. Ew k'arê xwe mehekê şunda dike tê bûka xwe bive.

Xatîya qîzikê tê xûşka xweġa dibêje, dibê: „Xûşkê tuyî k'afirî, Gulbarînêġa naçî". Dibê: „Xûşkê çewa bikim, kes mala mida t'ûne, mala min girane". Divê: „Wekî ez heġim tu h'iz dikî?" Divê: „Çima h'iz nakim". Ewê jî rābû êvarda k'arê xwe kiribû bêy xûşka xwe, k'atê xwe şor kiribû, goştê xwe şor kiribû wekî rêva bixun.

Rêdik'evin diçin.

Rêva birçi dibin, nan datinin nan dixun. Xatî nanê mala bavê nadê Gulbarîn, nanê şor didê. Gulbarîn tî dibe, dibê: „Xatî, qurban, tê h'eve av bidî min?" Divê: „Lao, hergê tê k'incê bûktiya xwe bêxî bidî qîza min, ezê avê bidime te". Divê: „Bira bive xatî". Gulbarîn k'inca dêxe dide qîza xatî. Hine av xatîya wê didêda, Gulbarîn avê dixwe û carkedinê rê dik'evin.

P'ir diçin hindik diçin dîsa rûdnên nan dixun, qîzik dîsa tî dibê, dibê: „Xatî, dirîya xwedê, ez t'îna t'eqiyam, hine av bide min". Xatî dibê: „Lao, hergê tê bihêlî herd ç'e'vê te derxim, ezê avê bidime te". Divê: „Xatî, tu t'eslîmî xwedê bî, tê çewa qîmîşî ç'e'vê min bî wekî derxî?" Divê: „Lê çewa kim ez gerekê ç'e'vê te derxim". Divê: „De xatî, were ç'e'vê min derxe".

Xatîya Gulbarînê ç'e'vê Gulbarînê derdixê, hine av dide dixwe û rê dik'evin. Diçin binîya şeher li wêderê kanîk rast pê tê. Darek li ber kaniyê bûye, xatîya Gulbarînê milê wê digre keġe-keġe ji karêkê peya dike datîne ber darê lêdixê diçe.

Diçin mala p'adşê peya dibin, kuřê p'adşê tê divê, heřim dergîstiya xwe bivînim. Diçe dinhêre, dergîstiya wî nîne. Divê: „Hela bik'ene!” Keç'ik dik'ene, çi gul, çi h'al, çi şer. Divê: „Bigrî!” Keç'ik digrî, çi baran, çi xêr, çi şer. Divê: „T'asa av bîne!” T'asa av finin serê qizikêda dikan, serê wê dişkênin, çi zêr, çi h'al, tiştekan jî t'ine.

Kuřê p'adşê dizvîre diçe bal bavê xwe, dibê: „Bavo, ya min nişankiriye ew nîne”. Dibê: „Çima lao? H'eta roja rêk'etime jî k'eniyaye, - gul dêv bariye, giriyaye, - baran bariyaye, serê wê şikinîne, - alki zêr gotîy, xuş, alki ziv, gotîye, xuş. Divê, - lao, ew çi gişîye tu divêjî”. Divê: „Bavo, ez wê qizikê naxwazim, ne defê xîne, ne jî zurnê xîne. Def-de'watê minra neke”.

Em bizvîrin ser Gulbarîne. Go, Gulbarîn hê li ber darê rûniştîye. Sivê gavan rîdibe dewarê xwe t'op dike tîne tê ber darêra dibe diçe. Dengê gavên dik'e-ve guhê Gulbarîne. Gulbarî dike gazî, divê: „Bavê kal, bavê kal, dişîya xwedêda be tê virda bêyî”.

Kalê xwe aliyê Gulbarîne digre diçe, divê: „Lao, çima tu vira rûniştî?” Divê: „Bavê kal, ez hatim ber vê darê, nişkêva kor bûme. Divê, bavo can, wê çibe tu min bivî mala xwe min xay kî?”

Kalê dewarê xwe bêxweyî dihêle, qizikê dibe mala xwe. Jina gavî pêra dike şer, divê: „Eva kora h'eram te çira anî malê, k'ê xay ke?” Kalê divê: „Xêra dê û bavê min, nanê gavantîyê ze'fe, bira pe'rikî bixwe”.

Kalê qizikê dihêle diçe ber dewarê xwe. Êvarê tê dipirse, divê: „Lao, îro qe nan dane te?” Divê: „Erê bavo, nan dane min”. Îjar divê: „Bavo can, bavo, serê min dixure, t'asa av bîne serê min ke”. Jina wî pêra dike şer, divê: „Îjar gerekê serê wî bişûyî?” Divê: „Jinik, çi te'ane, ez xêra xwe t'asa av serê wî dikim”. Gava kalê şe lédixe, - alki zêr dibê, xuş, alki ziv, dibê, xuş. Jina gavên cîb-cî rîdibe qizikê h'emêz dike, divê: „Xudê min qurbana te ke, tu ser ç'e'vê min, ser serê min hatî”. Ze'f baş qizikê xwey dike muxdarê meh nîvekê.

Lele, wezîr, p'adşeva dik'evin, divên: „P'adşa, navê te'ra ne rinde, meh nîveke te bûk anîye, tu de'wata wê nakî. Xelq wê bêje, p'adşa k'esîbe, destva nayê de'wata kuřê xwe nake”. P'adşa divê: „Lê ez çewa bikim, dilê kuřê min tê t'ineye”. Lele, wezîrê p'adşê divên p'adşê: „De'watê bike, hindik ma mala bavê wê bê sertedanê, hingê qîza wan bide bira bivin”. P'adşa divê: „Wexta we pêra dişîye bira sibê t'elal derk'eve têxe gazî, bêje, sibê em de'wata kuřê p'adşê dikan”.

Sibê t'elal rābû kire gazî, go: „Îro emê de'wata kurê padşê bikin". Gulbarîna te bihîst, k'enîya, baqa gul da kalê, go: „Bavê kal, eva baqa gula bive h'eyata p'adşê, bê ez van gula difroşim bi ç'e'v".

Kalê baqa gula hilda çû h'eyata p'adşê, kire gazî, go: „Ez van gula bi ç'e'v difroşim, k'ê ç'e'v bide min ezê van gula bidime wî". Xatîya Gulbarînê derva sekînî bû, kerê-kerê gazî kalê kirê, herd ç'e'v ji cêba xwe derxist da kalê, baqe gul ji kalê stand bir ot'axê-da darda kir. Gazî ze've xwe kir, go: „Lao, were şikir jina te zivîrî, îşev k'enîya baqe gul dêv hat". Gede dîna xwe dayê gul ç'ilmisîye". Go: „Ez zanim, wekî gul ne ya devê qîza teye. De bira bigrî, ez îjar bivînim, wekî jina mine". Qîzik girîya, xên ji hêsira tistek nebarî. Go: „Eva ne jina mine!" Piştâ xwe dayê çû, go: „Xwedê, ew çîye hate serê mida". De'f-de'wat lê dik'evin, qîz û bûk xwe'ra dilîzin, k'êf dikin, kurê p'adşê ji xwe'ra melûl ot'axa xweda rûniştîye.

Dimîne h'eta êvarê te'rî dik'eve e'rdê, Gulbarîn divê: „Bavê kal, min dîsa bive ber dara te ez anîme. Sibê şebêqê were min bive dîsa". Kalê Gulbarîn hilda bir çû ber wê darê danî, lêda çû mala xwe.

Te'rî lê dik'eve e'rdê, divê: „Xwedê, tu defîlekê min'ra vekî herd kevotka tîkî xware". Herd kevotk dibe fi'îna wan ser serê darê datînin. Divê: „Dayê, eva çî badî-ademe?" Divê: „Lao, eva Gulbarîna teye, te xwe-xwe nav lêkirîy". Divê: „Lê dayê, çîra k'etiye vê rojê?" Divê: „Lao, xatîya wê xêrê nebîne, kurê p'adşê vî şehêrî hatîy Gulbarînê xwestîye, anîye hatîye nivê rê xatîya wê herd ç'e've wê derxistîye". Divê: „Dayê le axirîya wê wê çewa be?" Divê: „Lao, axirîya wê wê çewa be? Hergê h'îşiyare bira guhdar be, hergê neh'îşiyar be bira bêxem be, emê bifîrin, du p'erê xwe bavêjin, herd ç'e've wê ji cem xatîya xwe anîye, wê cêba wêdane, bira herd ç'e've xwe têxe avê nerm ke, bira xwe şaş neke, ç'e've rāstê cêba ç'epêdane, ç'e've ç'epê cêba rāstêdane. Bira p'erê me şil ke ç'e've xwe xe, ç'e've wê wê sax be".

Bû p'irîniya wan kevotka ew çûn.

Gulbarîn rābû şa bû destê xwe p'eland, herd p'er k'etine ber dêt, anî hat, go: „Xwedê, te ev k'erem ji mîra kir?" Ç'e've xwe kire avê nerm kir, ji şabûnê xwe şaş kir, ç'e've rāstê kire ç'e've ç'epê, ç'e've ç'epê kire ç'e've rāstê. Go: „Destûrê herd kevotka", ç'e've wê mîna berê hatine cîyê xwe, neyîserî şaş lêdixist.

Radibe, sibe h'evtê du miletê rōndibe, ya wê jî t'evayî, dide serê rîya xwe lêdixe diçe mala p'adşê.

Sibe zû bûye, kesek ber dêrî t'ine bûye. Diçe, xirabekî k'êleka ot'axa qîza xatîya wê bîye, diçe xweṛa têda rûdinî h'eta te'rî lê dik'eve e'rdê, tî û birçî disekine. Qîza xatîya wê xatîyêva rādibin diçin de'watê. Ewa te rādibe, k'îlîta qutîya wê ba wê bîye, k'incê xwe derdixe xwe dike, diçe de'watê. P'adşa, qîza xwe, jina xweva ber rādibin, dibên: „Qîza qenc, k'erem ke rûnî". Divê: „P'adşayî xweş, ze'f rāzîme ji h'urmeta te, k'erem ke tu rûnî bira cime'ta te e'dlayî bilîze. Ez qîza p'adşayê rōhilatim, kekê min ez şandime, gotîye, herê binhêre çika t'erbetê cime'ta rōavayê çewane". Gulbarîn wêderê sê-çar zivîra dilîze, divêje p'adşê, divê: „P'adşayî xaş be, kekê min gotîye, bira p'adşa xwe bide pişt dêrî, bende dû te dernek'eve, wexta derk'et, ezê sibê qîra cime'ta wî bînim. Sibê xûşka mine ort'e wê bê".

P'adşa xwe da pišta dêrî, qîzik derk'et çû.

Sivê hevalê kuṛê padşê çûnê cem kuṛê p'adşê go: „Kuṛo, duh qîza p'adşayê rōhilatê hatibû, merîya nikaribû du ç'e'va lê binhêriya, usa bedew bû, usa rînd bû". Divê: „Kuṛo, tu çi divejî?" Divê: „Îşev hetîye, şevke dinê xûşka wêye ort'e wê bê".

Ma êvarê, qîzik diya xweva dişa çûne de'watê. Gulbarîn rābû lêda çû otaxê, k'îlît ber xwe derxist, derê qutî vekir, destek k'incê h'evt cûrekî dinê derxist xwe kir, rābû lêda çû de'watê. Wexta derda çû p'adşa, jina wî, kuṛê wî, herçar jî ber rābûn, go: „Qîza qenc, k'erem ke rûnî". Go: „P'adşayî xaş be, bê cime'ta xwe bira e'dlayî bilîze. Şevê dinê xûşka mine mezin hatibû p'eyê we dida. Kekê min îşev ez şandime". Keç'ik jî k'ete govendê xweṛa lîst. Kuṛê p'adşê cîb-cî rābû çû wekî tēk'eve destê qîzkêda, qîzik nehîşt, go, tu xayê çend serîyanî tēy dik'evî destê mida? Ezê k'ulmekî devê teda bidimêda ava h'evt girara devê te bê". Kuṛê p'adşê cîb-cî hat rûnişt, xweṛa go: „Yarebî xaliq, eva mîna Gulbarîna mine, go, lê ç'e'v ç'e've Gulbarîne nînin, ç'e've vê şaşin".

Qîzik ji govendê derk'et, îzna xwe ji p'adşê xwest, go: „De bi xatirê we, şeva we bimîne xaş. Go, p'adşayî xaş be, kekê min gotîye, bira bende dû te dernek'eve, xwe bide pišta dêrî, ezê herîm, şevke dinê xûşka mine biç'ûk wê bê. Wekî bende dû min derk'et, sibê kekê min wê h'îşira we bîne".

P'adşê xwe da pišta dêrî qîzik çû. Kuṛê p'adşê cîb-cî melûl rûnişt go: „Yareb xaliq, ev çi bû min xweṛa dit". Rābû lêda çû ot'axa xwe, ma h'eya şevtira mayîn. Şevtira mayîn, gede hê te'rî nek'ete e'rdê rābû çû govendê. Xatîya wê, qîza xatîyê şa bûn, go: „Lao,

mizgîniya min tera, wekî mêrê te serê xwe te daniye". Herd jî cîb-cî şa bûn.

Gulbarîn ji xirabe derk'et hate ot'axa qîza xatiya xwe, k'ilît ji ber pišta xwe vekir, derê qut'iyê vekir, îjar k'incê dinê xwe kir çû de'watê. Dîsa p'adşa qîza xwe, jina xwe, kurê xwe her çar ber rābûn, go: "Qîza qenc, k'erem ke rûnî". Go: "P'adşayî xaş be, beje cime'tê, bira nav hev nek'eve, bira e'dlayî bilîze. Xûşka min şevê din hatibû p'eyê we dida".

Govend xwe ra e'dlayî lîst, qîzik k'ete govendê. Kurê p'adşê rābû ko bik'eve destê wê, dilê xweda go, wekî ev dergîstiya mine. Qîzkê go: "Destê xwe xwe bigre, tu xayê xwe çend seriyani tēy dik'evî destê mîda". Kurê p'adşê cîb-cî hat rûnişt, xwe ra duşurmîş bû, go, yareb xaliq, eva nola dergîstiya mine, lê ç'e'vê vê ne ç'e'vê dergîstiya mine, ev şaş lédixe, Kurê p'adşê rābû pêşiya keçikê derk'ete derê malê, çû derva xwe veşart. Gulbarî sê-çar ge ra dilîze, ji de'watê der tē, divê: "P'adşa, de bi xatirê te, şeva te bîmîne xaş. Kekê min gotiye, bira p'adşa xwe bide pišta derî, bende dū te dernek'eve".

Gulbarîn rābû derk'et çû. Kurê p'adşê dinhêre, wê berbi ot'axa wî çû. Dide dū qîzikê, diçe dinhêre qîzik çû ot'axa dergîstiya wî.

Gulbarîn pišta xwe vedike k'incê xwe bêxe, kurê p'adşê keç'ikê h'emêz dike divê: "Gulbarîn, mî kirîye tu neke". Divê diçe ot'axa xwe ew Gulbarîn hev şa dibin, divê: "Gulbarîn, çi yek serê te qewimî". Go: "Xwedê mala te xirab ke, çi kir xatiya min serê min kir. Go, xatiya min herd ç'e'vê min derxist". Wêderê rādin rādzîen.

Govend bela dibe. Bavê dibê qîza xwe, dibê: "Lao, ca he re binhêre birê te k'uda çû?" Xûşka gede diçe ber p'encerê birê xwe disekine, dinhêre wekî qîza p'adşayê rōhilatê û wî t'evayî rāzane. Diçe divê: "Bavo, birê min qîza p'adşayê rōhilatê rēvandiye birîye t'ev xwe rāzandiye. Çar fener dora cîyê xwe vexistiye". P'adşa divê: "Lao, çawa? P'adşayê rōhilatê sibê wê k'ok'a me bîne". Rādibe du hevalê wî dişîne cem kurê xwe. Hevalê wî tēn ber p'encerê divên: "Ku rō, te çi yek kir?" Divê: "Minê kir çû. Divê, devekî tî kin, yekî birçî kin h'eta sibê ez rā dibim". Diçin p'adşê ra divêjin: "P'adşayî xweş be, kurê te gotiye devekî tî kin, yekî birçî kin h'eta sibê ez ji xewê rā dibim". P'adşa rādibe devekî tî dike, yekî jî birçî dike h'eya sibê kurê wî xewê rādibe. Kurê p'adşê sibê rādibe, ber deva tî gîha dide ber, deva birçî avê dide ber. Qîzikê girêdide devekî, jînikê - devekî. Ew xwe wî alî

k'aş dike, ew xwe vî alî k'aş dike, serê wan berbi ce'nimê şa dike.

Gulbarîn û kurê p'adşê gihîştine mirazê xwe. H'evt roja, h'evt şeva def, zurne lêdixin, def-de'watê dikin.

Ew çûn mirazê xwe şa bûn, tu jî herî mirazê xwe şa bî.

924. Bek'semet

Hebû-t'unebû p'adşak hebû, çil kurê wî.

Sal sala diçe, meh meha diçe sînota p'adşê pêda dik'eve, divê: „P'adşa, çil kurê te hene, salê yekî bizewicinî yê biç'ûk dike çil salî, kurê teyî biç'ûk wê kal be”. P'adşa jî divêje hevalê kurê xwe, divê: „Heřin bal Bek'samet, çika binherin Bek'samet çî divêje”.

Hevalê Bek'samet rādibin diçin bal „Bek'samet, Bek'samet divêje: „Heřin bêjine bavê mida, „çil qîz ji dêkê, ji bavekê hebe emê bizewicin, wekî t'unebe, em nazewicin”. Hevalê wî rābûn çûn bal bavê Bek'samet, bavê wîra gotin, wekî Bek'samet gotiye çil qîz ji dêkê, ji bavekê hebe emê bizewicin, t'unebe, em nazewicin. Bavê Bek'samet rābû gote sînota xwe, go: „Hûn mîra çî divêjin?” Go: „P'adşayî xaş be, wextê kurê te gotiye tu jî rē pēra bivîne kurê xwe bizewicîne”.

P'adşa rābû cote solê h'esinî kire p'ê, gopalekî h'esinî da destê xwe û rāvû çû gol barîstana k'et. Dewra dinîyayê gerîya bona kurê xwe. P'ir çû hergê hindik çû, çû rāstî şeherekî hat. P'erê şehar malek rāst pē hat. Nihêrî bire qîzê xemilandî h'ewşêda diçin dihatin. P'adşa xwe kiribû dilqê dewrêşa, diçe h'ewşê dipirse: „Ev çî qîz-bûkê xemilandîne?” Divên: „Dewrêş baba, t'ev qîzê malêne”. P'adşa li wê malê dive mêvan. Kulavekî jêra datînin. Malxué malê xwexwe jî gavan bûye, gavanê şeharê p'adşê bûye.

Jina gavan rādibe dewrêşra xwarinê çê dike, divê: „Dewrêş baba, k'erem ke nan bixwe h'eta mērê min ji ber garānê tē”. Go: „Xuşkê, pirsra e't'ib tē t'unebe, ew haqa qîz bûk ji te, mērê tene?” Go: „Belê, bavê dewrêş, çil qîzê min hene, sî naha maldanin, deh jî çûne ber garānê bavê xweşa”.

Êvarê garān hat. Rāst bû, deh qîz jî bavê xweşa çûtûne ber garānê.

Gavan ji derda hat go: „Dewrêş baba, êvara te xêr”. Go: „Ser ç'e'vê min, ser serê mîra hatî”. Wêderê gavan jina xweşa go: „Jinik, te qe h'urmetek dewrêş babaşa kiriy?” Go: „E'vdê xwedê, xwedê çî qismet

dabû min jêrâ h'urmet kir". P'adşa û gavan t'evayî rûniştin şiv xwerin, xweîra xeber dan, hûr-hûr gilî gotin, gilî gilîya derk'et, gavan go: „Dewrêş baba, tu çi dewra dinîyayê digeri?" Go: „Gavanî xweş be, ez ne dewrêşim dewra dinîyayê digerim, go, ez p'adşame, çil kurê min hene, ez digerim, wekî her çil kurê xwe bizewicînim, lê çil qîz gerekê ji dêkê, ji bavekê bin, go, p'ak bû ez rastî mala te hatim. Çil qîzê te ji dêkê û bavekê hene. Go, gavanî xweş be, it'maziya qîza te dikim, wekî her çil qîza nişankî kurê xweîra". Wêderê p'îrçîn k'ete gavîn, gavan k'enîya, go: „P'adşayî xweş be, tu qerfê xwe min dikî, mi dik'enî?" Go: „Na, gavan can, çîra qerfê xwe te dikim. Ez dilekî eşq, şa dixwazim qîzê te kurê xweîra nişankim. Eva meheke ez dewra dinîyayê gerîyame, min t'ext-t'acê xwe hiştîye, ez hatime bona kurê xwe bizewicînim". Li wêderê p'adşa nişanê kurê xwe derdixe ber gavan datîne: çil gustilî, çil beranî, divê: „Gavan can, dengê me dinîyayê nexê, nevêje p'adşa hat qîzê min nişan kir kurê xweîra". Divê: „Na p'adşayî xweş be, çîra diharmîş kin?"

P'adşa li wêderê her çil bûkê xwe nişan dike, qedera zêr dide gavîn, divê: „An eva zêra, hema vî şehêrida jî xweîra xan-manê baş çê ke. Çi cûre k'oşk-sera mine hema li wî cûreyî jî tu ya xwe çê ke, xweîra hebûnê: pez, dêwêr bik'îre, wekî serê mehê sîyarê min mitliq tên ber derê te wê peya bin". Divê: „Bira be, p'adşayî xweş be, sibêda ezê e'se heîrim bal p'adşê, bêjim, nikarim dewarê te biç'êrinim, xweîra gavanekî bigre têxe ber dewarê xwe".

Xinamiyê wî îzina xwe jê dixwaze diçe. Gavan jî rādibe diçe cem p'adşê xwe, divê: „P'adşayî xweş be, ezî kalim, nikarim dewarê tēra bigerim, xweîra gavanekî bigrê, bira dewarê te biç'êre". P'adşa xweîra gavanekî t'eze digre û ewî aza dike.

Ewê te dizvîre tē mala xwe, despêdike şana-şîna xweîra çê dike. Çi cûre xan-manê p'adşê bû hema li wî cûreyî jî xan-manê xwe çê dike, t'indirûs dike. Despêdike xweîra pêz, dêwêr dik'îre, hebûna xwe giştî dide ser hev, k'ar-t'ivdarekê qîzê xwe divîne.

Wexta sîyar sîyar dibin, Bek'samet rē'mildar bûye, bavê xweîra divêje: „Bavo, êwra e'wlin tu ko hatî dayne, lê êwra ort'ê neví-neví datîni". Sîyar diçin mala xinamî peya dibin, rādibin her çil bûkê xwe sîyar dikin û rēdik'evin. Şebetirê rādibin ji wê êwrê rēdik'evin, lēdixin diçin. Êwra ort'ê hew p'adşa pêdih'ese, sîyarê wî çadir-xeybetê xwe lēdixin. P'adşa dike-nake sîyarê wî çadir-xeybetê xwe îda rānakin. P'adşa divê: „Gelî lawkno, t'emîya kurê min min hebû, wekî em vê êwrê

neseknîyana, lê ez zanim, wekî ezê p'oşman bim".

Dimîne sibê, eskerê wî p'adşayî p'aşê rādibe, p'adşayî hê rāza bûye, divîne e'cêbeke reşe, giran; zîya dora esker çawirme girtîye, serê xwe daye ser poç'ka xwe. Cawê didine p'adşê, divên: „P'adşayî xweş be, rābe mala te xirav neve, zîyê dora me çawirme girtîye".

P'adşa wexta rādibe, e'cêb mayî dimîne, divîne zîya wa dora eskerê wî çawirme girtîye û serê xwe jî daniye ser poç'kê. Rādibe diçe ber zîyê, t'emene dide, divê: „Bimbarek, serê rîya me vek'işe, rê bide me, çi mirazê xwe dixwazî ezê mirazê te bikim". Zîya wêderê dik'êlime, divê: „Mirazê min tişt t'une, her tu mi rā Bek'-semet bişînî. Tu ko Bek'samet neşînî, ezê ser şeherê te bigrim, şeherê te gişkî h'ûfî xwe kim". P'adşa wêderê destda ad dike, divê: „Ez çewa gihîştme cî, ezê te rā Bek'samet bişînim".

Bek'samet rēmla xwe datîne, dinhêre wekî bavê wî êwra ort'ê daniye. Bavê wî ew siyarê xweva k'etiye tengasikîda. Li wêderê pêşîya bavê xweda tê. Gava ku tê, êwra paşin digihîje bavê xwe. Bavê wî divê: „Lao, ez çi bikim, êwra ort'ê me daniye, destê me çû, eskerê me giran bû êwir girtibû".

Li wêderê her çil bûkî bi şîn-mihêl, rēş-mişot diçine mala p'adşê. P'adşa îdî def-de'wata nake.

Em bêne ser Bek'samet. Bek'samet diçe digîje¹ zîyê, dinhêre zîya dîsa wêderê sekinîye. Serê xwe hildide, Bek'samet ber t'emene dide. „An, - go, - Bek'sametê min tu hati?" Go: „Bele". Go: „Bek'samet, ç'e'vê xwe bigre ser pišta min siyar be". Bek'samet ç'e'vê xwe hişk girt, zîyê p'erwaz dane xwe, wextekê go: „Bek'samet, ç'e'vê xwe veke".

Bek'samet wextekê ç'e'vê xwe vekir, dît wê zîya wî daniye ser devê qulê. Zîya p'ostê xwe êxist, bû xortekî çardeh salî. Go: „Zanî Bek'samet, ez ne zîyame, ez k'erbê xûşka xwe bûme zîya". Bek'samet lê pirsî, go: „Çîrā?" Go: „Xazgîniyê xûşka min tîn, bavê min kelek ji serîya çê kirîye, maye serîk bê girtin, yek jî ji cendeka çê kirîye, maye cendekê serî bê girtin, go, t'emam xazgîniyê xûşka mi bûn, kî dihat bavê min serê wan lédixist. Ser bextê xûşka min rûniştibû. Min dia' ji xwede kir, go, xwedê, tu min tēki zîyakî bavêji rûyê e'zmin. Go, Bek'samet, tu gerekê xûşka min bigihînî mirazê wê, xênjî te t'u kes nikare. H'işê min te dibîre, t'u qûla nabîre". Birê keçikê rābû, gustîla xwe da Bek'samet, bir p'e'rê şeherê bayê xwe, rē nişan dayê, go: „De he're". Birê wê zivirî çû mala xwe, Bek'samet jî çû şeherê bavê qîzîkê.

Bek'samet dîna xwe dayê p'erê şeher maleke biç'ûk k'ete ber. Çû nihêrî, wê pîrek malda rûniştiye, go: „Pîrê can, mêvana xwey nakî?” Pîrê go: „Lao, mêvan - mêvanê xwedêne”. Bek'samet li wêderê ber derê pîrê peya bû. H'eva dîz-kolozê pîrê hebû, pîrê t'emam derxist ber derî şkenandin. Ciyê Bek'samet û hespa wêva li wêderê kir.

Pîrê zef k'esiv bû. Bek'samet rābû çar-pênc zêr danê, go: „Dayê, heêrê mēra du dest nivîn bik'îr bîne, destekî xweêra, destekî miêra. Go, xarin jî çi lazime bik'îrî”.

Pîrê rābû çû bazarê, du dest nivîn k'îrî, xarin k'îrî anî hat. Pîrê ze'f-ze'f şa bû. Hat rûnişt nan danî ber Bek'samet, Bek'samet nan xar, hûr-hûr xweêra k'etine gilîya, xweêra laqirdî kirin. Pîrê go: „Kurê min, eva walatekî nenase tu hatî, çi qewî tu hatî, wekî gilîyê xwe ber min venakî”. Go: „Pîrê, çi te veşêrim çi xwedê. veşêrim, ez hatime xwezgîniyê qîza p'adşê”. Pîrê go: „Lao, tu haji h'unurê xwe heyî? P'adşê haqa xortê mîna te serê wan lēxistîye”. Go: „Dîya pîr, hilbet ez haji xwe heme, wekî hatime”. Go: „Tu li wêderê mîra bêje, tu qe suêrāra çewani?” Go: „Kurê min, çewe bêjî usanim, te qe k'ar lê t'unene, ezê li wê ort'ê heêrim bêmm”.

Bek'samet sibetirê gote pîrê, go: „Dayê, rābe heêrê ser kevirê xazgîni rûni”.

Sivetirê pîrê rābû çû ser kevirê xazgîni rûnişt. Xulamê p'adşê çû gote p'adşê, go: „P'adşayi xweş be, pîrek hatiye ser kevirê xazgîni rûniştiye”. Go: „Heêrin t'êr bik'utin verê kin”. Xulamê p'adşê çûn pîrê t'êr k'utan verê kirin. Pîrê êvarda çû ser birinê xwe ne'liya h'eta sibe lê rōnbû.

Du rōj k'ete ortê, Bek'samet gote pîrê, go: „Carêke din jî heêrê”. Pîrê rābû çû ser kevirê xazgîni rûnişt. Çûn gotine p'adşê, go: „P'adşayi xweş be, dîsa ew pîr hatiye ser kevirê xazgîni rûniştiye”. Go: „Kurê, heêrin ew pîra h'eram t'êr bik'uton, ewê çi ji rûh'ê min xêre”.

Xulam rābûn çûn pîrê t'êr k'utan, verēyi mala wê kirin. Pîrê êvarda dîsa ser birinê xwe ne'liya h'eta sibê lê rōn bû. Sivetirê Bek'samet jêra got: „Dîya pîr, tişteke nake, tu ber mîda cefê bik'şîne”. Bek'samet rādibe zêrekî dide pîrê, divê: „Pîrê, rābe heêrê dik'anê, êmişê baş bik'îre bîne”.

Pîrê rābû çû. Çû sinik t'ije êmiş k'îrî anî hat, go: „Lao, îjar em çewa bikin?” Go: „Dayê, tu bîne were cem min”. Bek'samet sêvek ker kir gustîla birê wî kire ort'ê, girt dezmalek avîte ser, pîrê şande mala qîza p'adşê.

Pîrê derda çû, dît çil carîyê wê ber dêrîne, qîzikê jî k'asa je'rê dabû destê xwe, k'êra çirt'ime girtibû xwe. K'ê ko ser qîza p'adşê biçûa, gerekê ji wê îzin bixwasta paşê biçûa, çimkî qîza p'adşê ad û qirar kiribû, wekî e'se wê xwe xe bikuje, çimkî awqa mêr serda hatibûn qirê. Pîrê çû îzin ji carîya xwest, go: "Ber dêrî hildin, ez heřim qîza xuşka xwe bivînim". Bû qirîniya carîya. Qîza p'adşê carîya kire gazî, go: "Qîzê, çi qewimîye?" Carîya gotê: "Welle, pîrek hatiye zorê dadk'ute hundur". Qîza p'adşê go: "Min pîra t'o-bedera, nehêlin bê hundur". Go: "Qîza p'adşê, tu xatirê wî kî, wekî dûre, vê seh'etê nêzike". Qîza p'adşê li wêderê divê: "Qîze, wê pîrê k'aş kin binine vira". Carî diçin pîrê tînin. Dûrva pîrê sêvê dirêjî qîza p'adşê dike. Qîza p'adşê sêv hiltîne ker dike, gustîla birê xwe li ortê divîne. Destê pîrê k'aş dike dive diçe cem xwe, diyê: "Pîrê, tu xatirê xwedê kî, te xweyê vê gustîlê k'iderê dîtîye". Divê: "Xût mêvanê mine. Birê te xortek şandiye, wekî bê te nişan ke". Li wêderê qîza p'adşê divê: "Pîrê can, heřo-heřo gerekê tu beyî cem min, ezê tera gilîya bêjim".

Pîrê rābû çû mala xwe, go: "Bek'samet, lao, xwedê rîya te rāst kir".

Sibetirê pîrê rābû dîsa çû ser kevirê xazgînî rûnişt. Xulamê p'adşê derk'etin derê malê, dîtin pîrê rûniştîye ser kevirê xazgînî. Lêdan çûn bal p'adşê, gotin: "P'adşayî xweş be, pîrê dîsa hatiye ser kevirê xazgînî". Go: "Kuřo, milê pîrê bigrin binine vira!" Xulam rābûn çûn milê pîrê girtin birin cem p'adşê. P'adşa pirsî, go: "Pîrê te çi ji ruhê min xêre?" Go: "Ez hatime it'maziya qîza te dikim". Go: "Pîrê, te dîtîye wekî min kelak serîya çê kirîye, ma yek serî serîk bigrim, yek jî ji cendeka çê kirîye, meye cendekêk serî bigrim. Tu guneyî, ezê kurê te jî bikujim, serê herd kelê xwe bigrim". Pîrê go: "Na, ezê bin barê te derêm, tu nikarî kurê min bikujî". Go: "Pîrê, sibê bira kurê te bê, şertekî min heye, hergê şertê min kurê te k'et, - ezê serê kurê te lêxim, hergê şertê kurê te min k'et, - ezê qîzê bidime kurê te". Pîrê go: "Bira be p'adşayî xweş be, ezê heřim kurê xwe sibê bişînim". Pîrê rābû çû mala xwe, gote Bek'samet, go: "Lao, p'adşa go, bira sibê kurê te bê, şertekî min heye, hergê şertê kurê te min k'et, - ezê qîzê bidimê, xêr şertê min lê k'et, - ezê serê kurê te lêxim".

Sibetirê Bek'samet rābû çû bal p'adşê. P'adşê anî hat Bek'samet kire hundurê xênî go: "A ji tera xanîk genim û garis. H'eta sivê vî çaxî tu genim rûkî xî, garis rûkî, yan na ezê serê te lêxim". Derî ser

dada lêda çû mala xwe. Te'ri^â k'ete e'rdê, Bek'samet gazî mîrê mûriya kir, mîrê mûriyara go: „Ez k'etime tengasike ze'f çetin". Mîrê mûriya go: „Bek'samet can çi dixwazi?" Go: „Ji te dixnazim genim alkî valakî, garis alkî, yan na p'adşayê sibê serê min lêxe".

Mîrê mûriya gazî mûriya giştî kir. Mûri^â usa hatin, mîna te'vî teyroka. „Hi, - go, - Bek'samet can, diniya xirav kin yan ava kin?" Go: „Bira diniya şên be, em têda bin, ez ji we dixazim garis ji genim başqe kin". Mûri^â t'emam pê dik'evin genim ji garis dibijêrin, garis, genim rûkî dixin, îzna xwe ji Bek'samet dixazin. Bek'samet ç'e've mîrê mûriya rādmûse, îzna wana dide mûri^â lêdixin diçin.

Bek'samet sibê rābû çû mala p'adşê. P'adşa go: „Hi lao, tu hati?" Go: „Belê bavo, ez hatim". Go: „Lao, tu zani tu guneyî, ezê axiriyê serê te lêxim". Go: „Belê, ez ber te sekinîme çi dikî bike". P'adşa divê: „Ezê naka p'elewanê xwe berdim, wexta p'elewanê te p'elewanê min alt kirin şertê te şertê min dik'eve, xêr ko p'elewanê min p'elewanê te alt kirin, şertê min te dik'eve".

P'adşa rādibe diçe p'elewanê xwe berdide. Bek'samet diçe ber sûrekê p'aç'ikê p'elewana hevdixe, mîrê p'elewana ber Bek'samet diskine, divê: „Hi, Bek'samet, dinê xirav kin yan ava kin?" Divê: „Bira dinê şên be em jî têda bin, ez ji we dixazim hûn p'elewanê p'adşê t'emam ç'e'vekî kin, t'emamî seqet û sūqet kin".

P'elewanê Bek'samet dighîjne p'elewanê p'adşê t'emamî seqat-sūqet dikin. P'adşa dike qîrîn divê: „Bidi xatirê xwedê, bighîje, bik'eve ortê nehêle". Divê: „P'adşayî xweş be, p'elewan devxûn, ç'e'vxun bûne, ez diwêrim t'ek'evime ortê, yek yekî divê: p'elewanî". P'elewanê Bek'samet p'elewanê p'adşê alt dikin. P'adşa gote Bek'sameta, go: „Lao, şertekî te jî mi k'et, ma şertek". Go: „P'adşayî xweş be, navê şertê xwe bêje". Go: „Lao, sivê ezê teyrê xwe berdim, hergê teyrê te teyrê min alt kirin şerte te min dik'eve, xêr hergê teyrê min teyrê te alt kirin, şertê min te dik'eve ezê serê lêxim". Go: „Belê, p'adşayî xweş be".

Bek'samet hate mala pîrê, go: „Ina pîr, p'adşayî çiqa b'êxudêye?" Go: „Çîra lao". Go: „Inê, p'adşa mîra gotiye şertekî min te maye. Sivê jî wê teyra berde". Pîrê go: „Lao, diya te kor be, îjar teyrê te hene?" Go: „Diya pîr, qe duşurmiş nebe, ez kurê teme".

Ma h'eya sivê.

Sivê h'evtê du miletî rōn bû, Bek'samet jî rōn bu. Bek'samet rābû çû mala p'adşê. P'adşa go: „Lao, tu

hatî?" Go: "Belê, p'adşayî xweş be". P'adşa çû teyrê xwe berda, bek'samet çû te'ldekîda p'êrê teyra ji p'aşla xwe derxist hevduxist. Mîrê teyra ber Bek'samet sekînî go: "Hi, Bek'samet, dinê xirav kim yan ava kim?" Bek'samet go: "Bira dinê şên be em têda bin. Ez ji we dixazim çîqa teyrê p'adşê hene, t'emamî qîr kin jorda têkine xarê".

Teyrê Bek'samet k'etin nava teyrê p'adşê şer kirin, teyrê p'adşê nivê p'îr jorda qîr kir avît. P'aşê kire qîrîn, go: "Dirîya xwedêda be, herê nehêle teyrê min t'emam qîr kin". Bek'samet gote p'adşê, go: "Padşayî xaş be, ew hewa, ez e'rdê".

Bek'samet diçe te'ldekîda dîsa baskê teyra derdixe hevdu dixê, mîrê teyra ber disekine. Divê: "Bek'samet can, te xêre?" Divê: "Şikir min xêre, bese, we t'emam jorda qîr kir".

Bek'samete te gote p'adşê, go: "Padşa, bese teyr şer kin?" Paşa go: "Bek'samet can, hergê tu dikarî hev biqetîne". Bek'samet çû te'ldekîda baskê teyra hev xist, mîrê teyra ber sekînî. Bek'samet ort'a herdu ç'e'vê wîda p'aç' kir, go: "Bese, teyra t'ob ke bela be".

Mîrê teyra çû çîqa teyrê Bek'samet hebû t'ob kir bela kir.

Bek'samet gote p'adşê, go: "P'adşayî xweş bê, şertê min îjar te k'et?" Go: "Belê, Bek'samet, şertek te min k'et, ma şertek".

Bek'samet zûtirê rābû çu diya xweye pîrā got, go: "Pîrê şertekî p'adşê maye". Pîrê go: "Lao, ew şuxulê mine, rābe k'arê xwe bike, ezê ser dergîstiya tēda herim".

Pîrê rābû xarin be, çik hebe çê dîke ser qîza p'adşêda diçe. Diçe mala qîza p'adşê rûdînî pîrsa qîza p'adşêra divêje, divê: "Lao, em aliyê te k'etine, gerekê tu pîrsa bêjî em zanibin". Qîza p'adşê divê: "Pîrê can, sivê bavê minê çil qîzî sîyar ke, ez jî ser - çil yek. Wê me cûreki lêke, t'eva sîyar ke, emê bidine cirîda. Me ku da cirîda, emê biwastin bēn du rēzî bisekinin. Bira bîstî ji wî alî bijmire, bîstî ji vî alî, ya ortê ezim. Bira şerm neke, bê dizgîna hespê min bik'şîne, bêje: "Eva qîza teye, şerte min te k'et?"

Pîrê rābû çu mala xwe, gote Bek'sametda, wekî qîza p'adşê gotiye h'al-h'ikyatê me eve: sivê bavê minê çil qîzî, cil bûkî bi cûreki lêke, me gişka sîyar ke, emê bidine cirîda. Em ko westîyan emê bēn du rēzê bisekinin. Bira bîstî ji wî alî bijmire, bîstî ji vî alî bijmire, ya ortê ezim. Bira şerm neke, dizgîna min bik'şîne, bêje: "P'adşayî xaş bê, sertê min te k'et?"

Bek'samet gote diya xwe, go: "Ze'f baş".

Sivê h'evtê du miletî røndibe Bek'samet jî. Bek'-samet sivê çû mala p'adşê, go: „P'adşayî xweş be, şertê teyî dinê çiyê? Bêje". P'adşê gote Bek'sametda, go: „Lao, gunê min te tê, ezê axiriyê serê te lêxim". Go: „P'adşayî xaş be, ber te sekinîme".

P'adşa rābû çû çil yek qîz bi cûreki lêkir, xêliyê wana t'emama jev, k'incê wana t'emam nola hev, derxist deşta meydanê, dane cirîda qîz-bûka. Westîyan, hatin du rêzê sekinîn. Bîst wî alî jimirî, bîst vî alî, ya ort'ê dergîstîya wî bû. Dizgîna wê girt h'evêki pêsda k'işand bir, go: „P'adşayî xaş be, şertê min te k'et?" P'adşê go: „Lao, şerteki te min k'et, ma şertek".

Bek'samet çû mala pîrê, go: „Pîrê can, rāve heře mala qîza p'adşê, bejêda, bê, bavê te îro gotîye Bek'-sametda, şerteki te min k'etiye, maye şertek". Pîrê rābû çû cem qîza p'adşê, go: „Lao, bavê te Bek'same-tîra gotîye, şerteki te min k'et, maye yek". Qîza p'adşê gote pîrê, go: „Pîrê can, emê sibê çil yek qîz-bûk sîyar in dbidine cirîda. Mek da cirîda, emê bèn du rêzê bisekinin, bira Bek'samet sêrîda bijmire derk'eve ya k'utasiyê, k'utasiyê ezê sekinîme, bira şerm neke, bê dizgîna min bik'şîne, bêje bavê min: „P'adşayî xaş be, şertê min te k'et?"

Pîrê rābû çû mala xwe, go: „Bek'samet lao, qîza p'adşê gotîye sivê çil yek qîz-bûk emê dîsa sîyar bin bidine cirîda, bira sêrîda bijmire, ya paşin ezim, dizgîna min bigre bik'şîne bêje: „P'adşayî xaş be, şertê min te k'et?" Bek'samet gote pîrêda, go: „Dîya pîr, ze'f baş".

Sivê h'evtê du miletî røndive Bek'samet jî. Bek'-samet rādivê diçe cem p'adşê, divê: „P'adşayî xaş be, de şertê xwe bêje". P'adşa gote Bek'sametda, go: „Lao, gunê min te tê, axiriyê ezê serê te lêxim". Bek'samet gote P'adşê, go: „P'adşayî xaş be, ez ber te sekinîme".

P'adşa rābû çû, çû çil yek qîz bi cûreki lêkir, xêliyê wan carekê jev, hespê wan carekê cûreki sîyar kir anî hate kire cirîdê. Qîz-bûka da cirîda, hatin du rêza sekinîn. Bek'samet dizgîna ya paşin girt, pêsda bir, go: „P'adşayî xaş be, şertê min te k'et?" P'adşa go: „Bek'samet şerteki te min k'et, ma şertek".

Bek'samet lêda hate malê, gote pîrê, go: „Pîra dîya min, rāve heře cem qîza p'adşê, bêje, weki p'adşa gotîye şerteki te min k'et, maye yek. Bêjêda qîza p'adşê, çika şertê wiyî dinê çiyê?"

Pîrê rābû çû cem qîza p'adşê, gotêda, go: „Lao, bavê te gotîye Bek'sametda şerteki te min k'et, ma yek. Bek'samet jî ez şandime cem te, go, heře pîrs ke çika şertê wî dinê çiyê". Qîza p'adşê go: „Pîrê can, sivê dîsa li wî cûreyî çil yek qîz dîsa emê bèn du rêzê

bisekinin. Em ko hatin du rēzê sekinin, ser fēza gışta ezê bisekinim. Bira bê dizgîna min bigre pêşda bik'şîne, bê, p'adşayî xaş be, şertê min te k'et?"

Pîrê zivîrî hate mala xwe, gote Bek'sametda, go: „Bek'samet, qîza p'adşê gotiye emê sivê çil qîz, çil bûk dîsa cûrekî sîyar bin, bidine cirîda, bèn du rēza bisekinin. Ezê ser fēza gışta bisekinim, bira bê dizgîna min bigre pêşda bik'şîne, bêje: „P'adşa îjar şertê min te k'et?" Bek'samet gote pîrê, go: „Ze'f baş, pîrê can".

Sivê h'evtê du miletî rōnbû li Bek'samet jî. Bek'samet rābû çû mala p'adşê. P'adşa gotêda: „Hi, Bek'samet, tu hatî? Gunê min te tê, ezê serê te lēxim". Go: „Belê, p'adşayî xaş be, ber te sekinîme".

P'adşa rābû çû çil yek qîz dîsa cûrekî sîyar kir, hespê wana t'emam cûrekî qîz sîyar bûn hatin k'etine cirîdê, paşê westîyan hatin du rēzê sekinin. Bek'samet çû ser fēza gışta dizgîna qîza p'adşê girt, hinekî pêşda k'işand, go: „An p'adşa, şertê min te k'et?" Go: „Belê Bek'samet, şertekî te min k'et". Bek'samet go: „P'adşayî xaş be, dergîstîya xwe îda divime mala xwe". P'adşa divê: „Bek'samet, du rōja moletê bide min, k'ar-t'ivdarekê qîza xwe bikim". Bek'samet du rōja moletê dide p'adşê, p'adşa k'arê qîza xwe dike. Rōja sisîya Bek'samet diçe dergîstîya xwe sîyar dike.

Sivê h'evtê du miletî rōndive Bek'samet jî. Bek'samet çî lazime dide pîrê, dergîstîya xwe hildide diçe mala bûrayê xwe. Sê-çarekî bûrayê wî bernade.

Sê-çarekî wan t'emam dive, rādivê îzna xwe bûrayê xwe dixaze. Birê qîzikê rādivê divê: „Xuşkê, were ez te verê kim, paşê ezê îjar herîme mala bavê xwe".

Birê qîzikê rābû p'ostê zîyê xwe kir, go: „Bek'samet can, de îjar bîne hûr-mûrê xwe ser pişta min cîde". Gotina gotîya, em nizanin, h'etaniî karêtkaxwe jî daye ser piştê, diçin ber devê qulê. Ziya wêderê divêje xuşka xwe û Bek'sametva, divê: „De ç'e'vê xwe bigrin". Bek'samet û dergîstîya xweva ç'e'vê xwe digrin, ser pişta zîyê sîyar divin, zîya p'erwaza dide xwe, divê: „Bek'samet, ç'e'vê xwe vekin". Bek'samet dergîstîya xweva ç'e'vê xwe vedikin. Bek'samet dinhêre cîyê zîya cara ewlin Bek'samet birîye, dîsa wêderê datîne. Divê: „De Bek'samet can, herin, we'ra oxir be, nevî dîrtisî? Ezê vederê bisekinim h'eta tu diçî rîya xwe diqedîn". Bek'samet dergîstîya xweva îzna xwe jê xastin, ser hevda giriyan".

Bek'samet dergîstîya xweva rābû rēk'etin. P'îr çûn, hergê hindik çûn, çûn p'erê şehere bavê xwe

Ĥastî şivanekî hat, go: „Şivano, tu yê k'êderêyî?” Go: „Ez şivanê bavê Bek'sametim”, Go: „Gurba, han tera vê ç'enga zêra, ezê muqatî pezê te vim, tu mizgînîyê bive herê bavê mîra, bê, mizgînîya min tera Bek'samet hat k'ulfetek jî xweıra anî”.

Şivan Ĥabû çû mizgînî da p'adşê, go: „P'adşa, mizgînîya min tera, Bek'samet hat k'ulfetek jî pêra”. Bavê Bek'samet go: „KuĤo, tu derewa dikî”. Go: „P'adşa can, hergê derewa dikim serê min lêxe. Bek'samet xwexwe ber kerê mine, ez hatim min mizgînî da te”.

P'adşa Ĥabû defa hewarê xist, polke eskerê xwe t'ov kir, def, zuĤne pêşîya Bek'sametda çû ew sî û neh kuĤê xweva.

Çûn Bek'samet anîn.

Bûkê Bek'samet bona Bek'samet t'emam reş-şîn xemilî bûn. T'eze Bek'samet tînin tîn mal, h'evt Ĥoj, h'evt şeva def-zuĤnê dixin. P'adşa de'wata her çil kuĤê xwe dike.

Ew çûn miraze xwe şa bûn, tu jî herî mirazê xwe şa bî.

925. Mîrze Me'mûd û dota gurca

Carekî p'adşek hebû, kuĤeki wî sî salî bû, kuĤê wî nezewiçî bû h'eta wî çaxî. Qazî, wezîrê p'adşê hatin pêda k'etin, gotin: „Efendim, seva çî kuĤê te nazevice? KuĤê xwe bizewicîne, axir tu p'adşayê meyî, kuĤê te takî t'enêye”. „Ew jî go: „Canin, ez h'iz dikim bizewice, wexta nazewice çî bêjimêda. Hûn pêda bik'evin belkî bizewice”.

Qazî, wezîrê wî gazî kuĤê wî kirin, êvarê xweıra Ĥûniştibûn odêda, gotine: „Gotî tu kuĤê xwe bizewicînî”. Go: „Eva kuĤê min, eva jî hûn, ez h'iz nakim, wekî kuĤê min bizewice?” Qazî, wezîr gelekî pêda k'etin. Got: „De wekî usane bavo, wekî tu dibêjî ezê bizewicim. Gotî tu sî-çil sîyarî bidî ser min, ez herîm waletekî başqe bizewicim”. Go: „Ser ç'e've min”. P'adşê sî sîyarî yan çil sîyarî k'ivş kir û kuĤê xwe jî pêra danî, go: „Lêde herê, dilê te k'êderê dixaze wêderê jî bizewice”.

Ĥabûn Ĥêk'etin, P'îĤ çûn, hindik çûn, êp'êce we'de k'işand, de çûn gihîştine şeherekî. Gihîştine şehir, de kuĤê p'adşê bu, wexta e'mrî ser sîyara dikir, - çewa weke p'adşê, - usa nîne? Ewî jî go: „Gele sîyara, hûn vêderê çadir-xeybetê xwe lêxin, h'eta hûn lêxin ezê va daxî nava şehir bim û vegeřim bêm”.

KuĤê p'adşê çû nava şehir. Wextekî dîna xwe dayê nava wî şeheri çiyê, - şereki girane nava wî

şehêrîda, Çû mala pîrekê, go: „Selam e'lêk'im pîrê!" - „Wa e'lêk'ime selam". Go: „Mêvana xay dikî?" Go: „Mêvan - mêvanê xwedêne, çîra xay nakim, seva çi gotî xay nakim?" Go: „Pîrê, ev çi h'esave, ev çi şêfe nava şehêrê weda, hela bêje, go, ez jî zanibim". Go: „Kurê min, ez çi tera bejim, seva qîza p'adşê me, Gulizerxanime navê wê, go, p'adşakî başqe, kurê wî hatiye ser şêr. Divê: „Gotî tu qîza xwe bidî min". P'adşa jî qîza xwe nade kurê wî p'adşayî, seva wêderê şêfe, go, şerekî hêleye". Ewî çi kir? Ewî rîbû doreke dinê mala pîrê îzna xwe pîrê xwest, go: „Ezê weke seh'etekî şûnda dîsa bêm mala te". Ū rîbû rîk'et berbi sîyarê xwe çû. Çû berbi sîyarê xwe, go: „Gele sîyara, rîbin çadir-xeybetê xwe, deve-delîlê xwe carke mayîn barkin û berê xwe bidine şehêrê bavê min, lêde heşin, nayêm, hûn heşin!" Go: „Canim, usa şuxul dibe, p'adşa nevéje min kurê xwe weşa danî, hûn seva çi vegeşîyan hatin?" Go: „Canim, çi şuxulê weye, ez wexta weşa dibêjim, hûn jî lêdin heşin, heşin bêjin p'adşê, bê Mîrze Me'mûd gotîye ezê vira bizewicim, vegeşim lêdim bêm, îdî cîyê xwe kirîye, hûn lêdin heşin".

Ewana vegeşîyan lêdan çûn. Efendîyê xweşa bêjim, ewana vegeşîyan lêdan çûn, kurê p'adşê careke dinê vegîya mala pîrê. Vegîya mala pîrê, wê şevê mala pîrêda xweşa ma, go: „Pîrê, tu dîya min ez jî kurê te". Go: „Bira be, ser ç'e'vê min, ser serê min, ez h'iz nakim çîra kurêkî mîna te bive kurê min, gotî çîra h'iz nekim".

Efendîyê xweşa bêjim, sibe hazira rîn bû, wan jî rîn bû, rîbû berê xwe da şêr, çû. Berê xwe da şêr, çû. Kurêkî ser xwe bû, nava şêr k'et, virda qîr kir, wêda qîr kir, k'utasi h'eta êvarê, êvarê vegeşîya çû mala pîrê. Çû mala pîrê şev sekînî. Sîyarê wî p'adşayî jî vegeşîyane şehêrê xwe. Çûne êvarê cem p'adşê, p'adşê go: „Gele cime'tê, qe îro çi hebû, çi t'inebû?" Go: „Canim, şerekî hêle bû, lê xwedê sîyarek meşa gîhandbû, sîyarê çi bû? Sabil Xoş bû canim, navê xwedê, qe me nekirîye şêr, ewî sîyarî t'enê kirîye şêr". Go: „Kurê, k'î bû? Ji şehêrê me bû? Yê k'êderê bû? Qe we nepirsî?" Go: „Welle, p'adşayî xweş be, me ne pirsîye, lê em vegeşîyane ew jî vegeşîyaye, em nizanin k'uda çûye". - „Lê hûn nizanin çû k'êderê?" Go: „Welle, em nizanin". Go: „Kurê, sibê nêzîkaya wexta şêr xilas dibe hûn bêjn: p'adşa gazî we dike, hildin xweşa bin werine mal".

Sibe hazira rîn bû, wan jî rîn bû, rîbûn lêdan çûn, çûne şêr careke dinê. Doreke dinê çûne şêr, efendîyê xweşa bêjim, ew xorta doreke dinê nava şêr k'et,

ya qenc ew bû mala xwe nehatîbû. Doreke dinê vegeřî-ya wekî heře sîyarî, go: „Xortê qenc, go, p'adşa te dixaze, k'erem ke em heřine herama p'adşê". Go: „Canim, ez ne deyndarê p'adşême, ne min nanê p'adşê xariye, ne min ava p'adşê xariye, çîra gotî p'adşa gazî min ke?" Go: „Welle, gazî te kirîye. Go, em çî zanin seva çî gazî te kirîye?"

Rabûn lêdan çûn, çûn herema p'adşê. „Selam elê-k'im!" Go: „Elêk'ime we selam!" Sîyarê wî go: „Xortê hane". - „Xorto, k'erem ke, ser ç'e'va hatî, k'erem ke dera han rûne".

Efendiyê xweřa bêjim, ew jî çû dera han rûnişt, go: „Ha p'adşayî xweş be, te seva çî gazî mi kirîye?" Go: „Xortê qenc, tu seva çî k'etî nava wî şerî, aliyê şehirlûyê min dikî şer? Tu kuřê k'êyi? Tu k'u têt? Tu k'uda diçi?" Xort jî xwe undanekir, hema mêrk'imî sekinî, go, go: „P'adşayî xweş be, ez kuřê filan p'adşayîme, îsal sî salê min dûz bûye ez hela nezewicîme, mîda k'etine, gotine gere tu bizewicî, mi jî gotîye, na, ezê heřim şeherekî başqe xweřa bizewicim. Ez řek'etim hatim, sîyarê mi jî mîra hatibûn. Mi sîyarê xwe vegeřand, ew lêdan çûn, ez xût seva qîza te k'etime nav vî şerî mi kirîye şer, naka îdî tu zanî, serê mi lêdixî tu zanî, lê naxî tu zanî, hema xût seva wîra jî hatime". Go: „Xortê qenc, wekî tu haqayî hema, ber min mêrk'imî sekinîyî te wa gotîye, tu seva qîza mi jî çuyî k'etî şer, wekî usane qîzeke mine p'êşk'êşî nevsî te kirîye. Go, wexta min qîza xwe neda kuřê wî p'adşayî, îsal du salê mine em dikine şer seva wêderê. Wexta tu hatî, hema seva wêderê jî dikî şer, wekî usane min dota xwe p'êşk'êşî nevsî canê te kirîye".

Efendiyê xweřa bêjim, ew şer jî îdî xilas bû. Ya qenc ew bû ji mala xwe nehatîbû. Gede îdî çîqa qîr kir ew zane, yê mayîn seva wêderê jî vegeřîyan çûn, ew jî qîza xwe girt da wî xortî, go: „De heře, go, k'engê tê bêy?" Go: „Ezê heřim mala bavê xwe, heřim şehere bavê xwe, bêjime bavê xwe, filan řojê çend sîyarê xweva emê bèn bûka xwe bivne heřin". Go: „Ser ç'e'vê min".

Xort vegeřîya lêda çû. Xort lêda çû, efendiyê xweřa bêjim, gihîşte şehere bavê xwe, gazî, wezîrê p'adşê bavê wî rûniştî, ew jî derda çû: „Selam elêk'im!" „Elêk'im we selam, wey Mîrze Mehîmûdê min ser ç'e'vê min hatî, eva çî wextê teye, em hîviya tene?!" Go: „Bavo, go, p'adşayî xweş be, welle, ez zewicîme. Go, gotî filan řojê em heřin bûka te binin bèn".

Efendiyê xweřa bêjim, ew řoj hat, p'adşê rabû sîyarê xwe k'ar kirin, deve-deřîlê xwe bar kirin, çîqa

p'êşk'êş, çi lazim bûn seva wî p'adşayî bar kir, usa jî def-zurnêva lêdan çûne mala wî p'adşayî. Çûne wî şehrî, çûne berderê p'adşê p'êşk'êşê wî danê. Ew jî rabû qîza xwe çawa lazimet bû verê kirin, da xort, go: „Heře, te bimbarek be, wekî usa tu mêrkîmî hatî te pêş miva ew gilî got, seva wê derecê min daye te”.

Efendiyê xweıra bêjim, rabûn bûka xwe siyar kirin, def û zurne vegeŕiyan berva şehrê p'adşê. Hatine şehrê p'adşê, h'evt roja, h'evt şeva defê zurnê xistin. Usa ew çûn mirazê xwe şa bûn, hûn jî mirazê xwe şa bin.

Çendekî sekinî Mîrze Me'mûd gote dergîstiya xwe, go: „E'vda xwedê, emê heŕin devê be'rê, -em bêjin be'r nezîkî şehrê bavê wî bû, -go, ez û tu heŕin devê be'rê xweıra k'oşk-serekî çê kin usa havîn-havîn em heŕin têda bijîn”. Go: „Tu zanî”. De kurê p'adşê bû, t'ûnebû em bêjin, xulam-xizmetk'arê wan, t'ûnebû p'erê bavê wî? Çûn nava h'evtêkîda k'oşk-serek devê be'rê çê kir, ew dergîstiya xweva têda man. Ew dergîstiya xweva têda man, welle, Mîrze Me'mûd jî radibû diçû raw-nêçîra, sivê diçû êvarê heja dihate mala xwe.

Ew p'adşê, wexta kurê wî hatibû ser wî p'adşayî şêr seva Gulîzer-xanimê, ewî bihîst, wekî kurê p'adşê devê be'rêda xweıra k'oşk-serek çê kirîye, ew dergîstiya xwe t'enê têda dimînin, rojê diçe nêçîrê, êvarê jî tê mala xwe. Ewî rabû gazi çil pîrî kir, çil pîr kirine xan-manekî, go: „Çikanê k'ê we ji sêra k'ê zêdetire”. Ewî çil pîrî berda berê hevdu, pîrekê sî u neh pîr alt kirin, berê ew pîrê din da derxist. Ew pîra sêrê wê ze'f bûn, ew t'enê hîşt. Ew t'enê hîşt, rabû go: „Pîrê, zanî seva çi min gazi te kirîye?” Go: „Seva çi?” Go: „Seva Gulîzer-xanimê, wekî bûka filan p'adşayîye, nika devê be'rê k'oşk-serek çê kirîye, ew dergîstiya xwe têdane. Go, gotî tu heŕî mîra dûzkî, wekî ez xweıra bînim ewê, bûka filan p'adşê”. „Ê, - go, - xwedê mala te ava ke, tu sola xweıra bêje, hema ew gilî bû? Mi t'irê çika gilîkî çewane. Seva ez heŕim Gulîzer-xanimê bivînim, nava du roja tu mi sebir bike, ezê şuxulê te rastkim”.

Efendiyê xweıra bêjim, pîrê rabû k'ûpê xwe siyar bû, ser rûyê be'rê k'et. Ser rûyê be'rê k'et, derbazî wî alî be'rê bû, k'ûpê xwe wira veşart û rabû rêk'et çû berderê Gulîzer-xanimê. Çû ber derê Gulîzer-xanimê, derê Gulîzer-xanimê xist, Gulîzer-xanimê derî vekir, go: „Selam e'lêk'im”. - „We e'lêkime selam”. Go: „Gulîzer-xanim, ez h'acîme, ji h'acîya mame. Heval-hogirê min çûne, ez jî t'enê mame, te'ŕî min k'etîye e'rdê, îşev min xay ke h'eta sibê, ez sibê rabim lêdim heŕim”. Go:

„Pîrê, min pîrê sêr t'obedare, t'ucar ez te xay nakim, bice'm duri min k'êve lêde heêrê". Xirp, derê xwe dada. Pîrê jî ber dêrî ma, ew jî lêda çû k'ete mala xwe. Çû k'ete mala xwe, pîrê duşurmîş bû ç'a bike? Dîna xwe dayê Mîrze Me'mûd, em bêjin wê rêda tê, çû ser rê sekinî, derbekê xwe e'rdê bir anî. Xwe e'rdê bir anî, Mîrze Me'mûd hat serrâ sekinî „Yah, pîrê, - go, - te xêre? Tu çîra usa dikî? Seva çî tu usa dikî?" Go: „Dirîya navê xwedê ve, ez bextê tedame, ez nexwaşim; heval-hogirê mi jî çûne, ez jî pîreke belengazim, ez rîya nas nakim, dera nas nakim, îşev mi bive heêr xwey ke h'eta sivê, sivê ezê rîbim lêdim heêrim". Go: „Wey, ser ç'e'vê min pîrê, çîra te xay nakim? K'erem ke em heêr mala me". Mîrze Me'mûdê te rîbû pîrê da pey xwe lêda çû. Lêda çû dêrî xist, Gulîzer-xanimê hat derî vekir, go: „Mîrze Me'mûd, ez pîrê hilnadam, bira neyê mala me!" Go: „E'vda xwedê, pîreke belengaze, wê çî me bike? Bira bê xweêr mala meda rûnî, îşev wê bimîne, sivê rêk'êve, lêde heêr mala xwe, ewê çî me bike? Bive agir jî me naşewitîne". „Na, - go, - mi pîrê sêr t'obedare!" Go: „Canim, bira bê, guneye, îşev emê xay kin, bira sivê rabe lêde heêrê". Gulîzer-xanimê gotê Mîrze Me'mûd, go: „Mîrze Me'mûd, binhêr paşê gazine te mi t'unebin, tu çî dikî tu xwe-xwe dikî. Ez naxazim pîrê bê mala min, wexta tu di-vêjî, bira bê".

Efendiyê xweêr bêjim, Mîrze Me'mûd pîrê bire mal. Gulîzer-xanimê rîbû nan, êmek anî danî ber, nanê xwe rûniştin xarin, pîrêrî jî nan kirinê. Nanê xwe xarin, pîrê rîbû fereq-mereq t'emiam hildan bir çûn şûşt, nav mala-wan gêzî kir, av anî nigê Mîrze Me'mûd şûşt, ningê Gulîzer-xanimê şûşt, kirine nav çîya, nixatin, paşê pîrê jî rîbû lêda çû k'ete nava çiyê xwe. K'ete nava çiyê xwe, Mîrze Me'mûd gote Gulîzer-xanimê, go: „Gulîzer-xanim, te dîna xwe dayêda? Ê tu çîra qayîl nabî? A êmê tu şuxul dikî, bira hazir pîrê şuxul bike. Seva çî tu qayîl nabî?" Go: „De tu zanî e'vdê xwedê". Go: „Pîrê!" Go: „Çiye?" - „Ê, - go, - wekî tu xweêr mala meda bî, cem Gulîzer-xanimê, bira bîna Gulîzer-xanimê jî derk'êve". - „Ê, - go, - ser ç'e'vê min Mîrze Me'mûd, ez h'iz nakim? K'esekî mi jî t'une, hema ez diha wê h'iz dikim, wekî xweêr cem Gulîzer-xanimê bim, bira bîna Gulîzer-xanimê jî derk'êve, ez jî xweêr cem wê bim". Go: „Ser ç'e'vê min, îdî tu mala mida be, cem Gulîzer-xanimê".

Efendiyê xweêr bêjim, roj çûn, we'de derbaz bûn, h'effê derbaz bûn, pîrê mala Mîrze Me'mûdda ma. K'utasi rökê k'ete bin Gulîzer-xanimê, giî lê derxistin.

Gilî lê derxistin, go: „Gulîzer-xanim, mala te nek'etê, hela dîna xwe bidê; heval-hogirê te niga nava şehera-da xweŕa t'evî hevalê xwe diçin digerin, diçine kînoa,¹ diçine t'atrona,² diçine sîrka, go, tu jî hatî ber derê vê be'rê, vê k'oşk-seraêda xênjî diwarê ot'axê t'u tiştekî nabînî. Heŕe yekî usa te bista, wekî tu biçuayî nav şeherdî bigerîyayî, nava hevalê xwe bigerîyayî...". K'utasi pîrê k'ete bin Gulîzer-xanimê, Gulîzer-xanimê rê dagêrand. Rê dageŕand, go: „Pîrê, - go, - h'etani ez wî nevinim, ez t'u car giŕiyê rastiyê navêjime te". Go: „Gulîzer-xanim, wexta tu dibêjî min, tu soz bidî min, ezê sivê vî çaxî wî xortî binime cem te, wekî tu bih'ebînî, xortekî gotina teye". - „Ê, - go, - bira be pîrê". Lê go: „Em çewa bikin, em Mîrze Me'mûd çi k'arekê bikin". Go: „Tu niga diçî, wexta Mîrze Me'mûd êvarê hat, ezê bêjimê, mi pîrê şandiyê nava şehar, mi gotiyê heŕe meŕa hine hûr-mûr bistîne lêde were. An, wê pîrê çû, hilbet rê rîya dernaxe lema jî pîrê nehat". Go, ezê usa bêjim Mîrze Me'mûd, wexta tu jî tîyî tu jî usa bêjêda, wekî Mîrze Me'mûd şikê nebe me". Go: „Bira be, ser ç'e'vê min".

Efendiyê xweŕa bêjim, pîrê rabû rêk'et çû ber devê be'rê, k'ûpê xwe sîyar bû, ser rûyê be'rê k'et çû. Pîrê ser rûyê be'rê k'et çû, çû gote kurê p'adşê. Kurê p'adşê jî rabû anî hat ber devê be'rê sirsûmê xwe sîyar bû, kurê p'adşê jî t'erkiya wê sîyar bû, ser rûyê be'rê k'et berva k'oşk-sera Mîrze Me'mûd.

H'izkirna xwedê bû, Mîrze Me'mûd wê rojê cîyê raw-nêç'îra êş k'ete sêrî. Êş k'ete sêrî, go: „Canim, xwedê mala min xirab nekiro, ez heŕo-heŕo sivê tême raw-nêç'îra, êvarê vedgerime mala xwe, îro êş k'etiyê serê min, ez hinekî jî zu heŕime mala xwe, wê çi bike nigaga, k'ê k'efil daye ser min, wekî ez h'eta êvarê binînim. Go, ez îro hinekî zû heŕime mala xwe". Mîrze Me'mûdê te rabû vegeŕiya, go: „Ezê heŕime mal". Lêda hat, ji be'rê weke sed mêtirî dûr başek hebû, bin başêda kanîke gotina te hebû, hat, vegeŕiya pişt xweva be'rê nihêrî, dîna xwe da çaye, tişteki reş wê ser rûyê be'rê k'etiyê, go: „Xwedê heqe, ezê rabime ser vê darê le'zekî wî reşî t'emaşe kim, çika ev çi reşe". Go, de h'izkirina xwedê bû, wexta xwedê h'izkiribû se-va wêderê jî Mîrze Me'mûd rabû ser darê, xweŕa be'rê nihêrî. Hey be'rê nihêrî, dîna xwe dayê ew ge-ŕetiyê reşî ser be'rê hey berva aliyê wan tê. Mîrze Me'mûd wêderê t'emaşe kir, wextekî dîna xwe dayê dewrêşek wêda tê. Dewrêşek wêda tê, ha rûyê wî vêderê,³ hat, hate ser kanîyê, - Mîrze Me'mûd wî divîne serê darêye, lê ew Mîrze Me'mûd nabîne, - hate ser

kaniyê, p'otê xwe êxist, hevana xwe milê xwe jorda anî û derê hevana xwe vekir, sêvek lê derxist hûyî sevê kir, sêv bû qîzekê. Merî h'eyr-h'ijmek'are, wekî wê qîzê binhêre, û xweṛa k'etine h'enek-laqirdîya. Mîr-ze Me'mûd jorda lê dinhêre: „Ya rabi alemê, - go, - ev çi tavaye? Go canim hela dîna xwe bidêda ev kalê hanê, ev qîza hane bedewe, delal, go, kiribû sêv kiribû hevana xwe”.

Efendiyê xweṛa bêjim, kalê go: „Ezê le'zekî serê xwe daynim, hinekî zû mi h'işiyar ke Mîrze Me'mûd neyê, eva wexta hatina Mîrze Me'mûde. Mîrze Me'mûd gava bê, wê serê me herda jî lêxe”. Kalê serê xwe danî, ewê qîzê mûriya xewê avîte guh û kalê xweṛa raza, destê xwe avîte nav rûyê kalê şek tê derxist. Şe lê derxist, hûyî şe kir, şe bû xortekî, merî ne bixwe, ne bide, wî xortî binhêre. Hêja xweṛa k'etne h'enek-laqirdîya. K'etne h'enek-laqirdîya Mîrze Me'mûd jorda lê dinhêre, go: „Camêr, ya rabi alemê, go, ev çi teva bû ber ç'e'vê xwe dît?”

Em bêne ser Mîrze Me'mûd.

Mîrze Me'mûd vegeṛiya be'rê nihêrî. Be'rê nihêrî, dîna xwe dayê, çewane, ew rēşa hate kewiya be'rê. Da dûrbînê, dîna xwe dayê çewane, ew pîra mala wîda xortek jî pêra. Ew pîr, ew xort rê k'etin dûz çûne k'etin k'oşk-sera wî. Çûn k'etine k'oşk-sera wî, îdî Mîrze Me'mûd ser serê darê xweṛa met'elî ewî xortî, ewê qîzêva ma. Qîzê careke dinê hûyî wî xortî kir, bû şe, şe kire nav rûyê kalê û moriya xewê ji guhê kalê derxist, kalê h'işyar kir, go: „Rabe, go, derenge!” - „Ha, - go, - xwedê mala te nekirê, hema ewe Mîrze Me'mûd nehatîye, gava Mîrze Me'mûd bê wê serê me lêxe, de zû bike, go, em rêk'evin”. Kalê jî hûyî ewê qîzê kir kire sêvekî, kire hevana xwe, hevana xwe avîte milê xwe, p'otê xwe xwe kir û yala ya xwedê rê k'et. Rêk'et, hinekî ji Mîrze Me'mûd dûr k'etin Mîrze Me'mûdê te ser darê peya bû. Ser darê peya bû, vegeṛiya lêda hat. Paṛa da dû wana çû, go: „Dewrêş baba, k'erema xwe bisene h'eta ez tēm”. Dewrêş sekinî, go, dewrêş xweṛa duşurmîş bû, go: „Xwedê heqe, tu were evî em dîtivin mi venegeṛe”.

Mîrze Me'mûd hat gote dewrêş go: „Selam e'lê-kim”. Dewrêş go: „Wey ser ç'e'vê min, ser serê min hatî Mîrze Me'mûd”. Mîrze Me'mûd go: „Dewrêş baba, got, tuyê k'uda heṛî? Vê êvarê, îdî te'rî k'etiye e'rdê, tê k'uda heṛî?” Go: „Welle, ez dixazim heṛme şeher”. Go: „Zanî çi heye? Xwedê mala te ava ke, mal, avayî ser riya te hene, îşev, go, em heṛne mala me feh'et ve û sivê ser ç'e'vê miṛa hatî, lêde heṛe şeherê xwe,

heře şuxulê xwe". Go: „Na, Mîrze Me'mûd şuxulekî ferz heye, gotî ez heřim". Kalê jî dilê xweda, dirtise, divê, tu were Mîrze Me'mûd ez dîtivim, go: „Na, serê te, gotî tu îşev bêyî mala min. İşev gotî bêyî mala me, emê řeh'et bin û sivê ser ç'e'vê mîra hatî". Kalê xwe lê xilaz nekîr. Kalê řex Mîrze Me'mûd k'et lêda çû bervi mala wî. Bervi mala wî çûn, kalê hey duşurmîş dive, divê: „Gelo, diqewime Mîrze Me'mûd ez dîtivim". Doreke dinê xweřa divêje: „Hergê Mîrze Me'mûd ez bidîta-ma hazir wê mi bipirsîya, wekî ew çî qîz bû cem te, wekî usane Mîrze Me'mûd nedîtîye. De ez îşev heřim mala Mîrze Me'mûd řeh'etvim, ezê sivê berbangê řebim lêdim heřim". Râdivin diçin, dêrî dixe, Gulîzer-xanim dêrî vedike, „Selam e'lêkim!" - „Wey e'lêkime selam, k'erem ke kalê, k'erem ke". Kalê diçe rûdinê, dîna xwe didê pîrê jî hatîye. Divê: „Pîrê, tu îşev k'uda çûbûyî?" Divê: „Mîrze Me'mûdê min, divê, welle Gulîzer-xanim ez şandime şeher. Ez jî çûme şeher a min rê rîya dernexist. Te'rî mi k'ete e'rdê, min rîya mala te undakiribû, ez hema îşev xweřa ber dîwarekî rûniştîme h'eta vêsvê. Vêsvê řabûme lêdame hatime". Go: „Pîrê, welle, îşev qet bîra min neçûye. Canim, min gotîye, gelo ew pîra belengaz k'uda çû? K'êderê ma?" Divê: „Xwedê min qurbana te ke Mîrze Me'mûd, ez çewa bikim min rê rîya dernexist, min hema ber dîwarekî rûniştîm, kêsekî, go, ez hilnedame mal û vêsvê ez řabûme lêdame hatime". Divê: „Ser ç'e'va hatî. Pîrê!" Divê: „Çiye?" Divê: „Rave meřa t'êra h'evt nefera xarinê çê ke". Divê: „Mîrze Me'mûd, em xwe çar neferin: yek mêvanê te, ezim, tuyî, Gulîzer-xanime". Divê: „Malê min nîne? Ez teřa divêm çê ke, tu jî çê ke, belkî nişkêva mêvanê mîn hatin. Teřa divêm xarina h'evt nefera çê ke". T'u h'edê pîrê k'etîye, pîrê řanebe jêra xarinê çê nake? Pîrê řadive, efendîyê xweřa bêjim, t'êra h'evt nefera xarnê çê dike. Xarinê çê dike, de divê: „Meřa dagre bîne". Çar tarêlka⁴ dadigre tîne. Divê: „Pîrê!" Divê: „Çiye?" Divê: „Sê tarêlkê din jî dagre bîne dayne ser t'exte". - „Ay canim, - divê, - emê sê tarêlka daynine çî?" Divê: „Malê min nîne? Ez teřa divêm, bîne, bîne. Belkî min t'êr nexar, ezê yeka dinê jî bixum. Soz mezele, mêvanê min t'êr nexar bira yeke dinê jî bixwe, dagre bîne dayne. Çîra, wekî heye dagre bîne were?! Bira hebe da!"

Efendîyê xweřa bêjim, pîrê dadigre tîne. Pîrê dadigre tîne, lê lavaloska pîrê girtîye, divê: „K'uda heře ez dîtîme". Pîrê tîne datîne, divê: „Bavê dewrêş!" Divê: „Çiye?" Divê: „K'erem ke fereqa xwe bik'şîne ber xwe". Mîrze Me'mûd jî ya xwe dik'şîne, Gulîzer-xanim jî fe-

reqa xwe, pîrê jî fereqa xwe, herkesek jî fereqê xwe dik'şînin ber xwe datînin, sê feraq ort'êda dimînin. Sê feraq ort'êda dimînin, divê: „Pîrê!” Divê: „Çiye?” Divê: „Ew xortê gava dinê teıra, ew jî naga birçîye, guneye, gazî ke bira ew jî bê t'evî me nan bixwe”. Pîrê divê: „Mîrze Me'mûd, xortê çi?” Divê: „Pîrê, mi dîtîye, îdî qe badîhewa xwe virda-wêda ba neke. Rabe ewî xortî bî-ne were, bira bê nanê xwe bixwe, ew jî guneye”. Îdî h'edê pîrêye? Pîrê diçe derê ot'axê xirp dêrî vedike, xort lê derdixê tîne. Divê: „Xortê qenc, k'erem ke were tu jî vira rûnî, ewî feraqî bik'şîne ber xwe”. Xort feraqê dik'şîne ber xwe. Divê: „Kalê!” Divê: „Çiye?” Divê: „Ew qîza gava dinê cem te, derxe bira ew jî nan bixwe, ew jî guneye”. Kalê divê: „Qîza çi?” - „Na, na, min dîtîye, çi heye min dîtîye, de derxe, îdî badîhewa xeberdan nelazime”. Kalê rādibe hevana xwe jorda tîne, sêvekê lê derdixê, hûyî sêvê dike, sêv dive qîzekê. Meriv ne bixwe, ne bide - wê qîzê binhêre. Divê: „Qîza qenc, k'erem ke tu jî were rûnî”. Ew jî rûdinê, divê: „Ewê feraqê jî tu bik'şîne ber xwe”. Ewê feraqê jî ew dik'şîne ber xwe. Dimîne feraqek. Divê: „Qîza qenc, ew xortê gava dinê bîne vêderê, guneye, bira ew jî bê nanê xwe bixwe”. Îdî keç'ik dîna xwe didê, wekî t'emam dîtîye, nave, dest davêje rûyê kalê, kalê xwe paşda dik'şîne. Divê: „Qe badîhewa xwe ba meke, bise bira ewî xortî bîne”, Dest davê nav rûyê kalê şê nav derdixê, kalê jî t'irê şeyê wîye nav rûyê wîdane. Şê derdixê tîne, hûyî şê dike, şe dive xortekî, meriv h'eyr-h'ijmek'are wî xortî binhêre. Divê: „Xortê qenc, k'erem ke tu jî were vira rûnî”. Xort jî rûdinî. „A, - divê, - evê feraqê jî tu bik'şîne ber xwe”. Feraqê dik'şîne ber xwe. Divê: „Pîrê!” - vedgerê ser pîrê, divê, wekî ez bihêlim ew nên bixwin? Na! Bira ew kul zîkê wanda bimîne, - divê: „Pîrê!” Divê: „Çiye?” Divê: „P'ak, - divê, - te ne go, Mîrze Me'mûd wekî seva Gulîzer-xanimê çû aqa şeher gerîya, çû derk'ete hey-lo filan şeherî, wekî seva Gulîzer-xanimê şer bû nava wî şeherîda, k'ete nava şêr, belkî gullek lêk'eta bihata kuştin, belkî e'cêbek bihata sêrî. Ewî mêrikî seva Gulîzer-xanimê dikire şer, te k'uda çû ew çibpîyê te'rikî hildaye anîye hatîye mala min”. Pîrê newêre xeverde, pîrê wê çi bêje? Go xort, go: „Lê tu çewa hatî? Tu xayê xwe çi h'îşekî tu hatî derk'etî vêderê seva Gulîzer-xanimê?” E xort jî newêre, xortê çi dengê xwe bike. T'emam k'etîne bin qolê Mîrze Me'mûd, cîyê xewle, bê dê, bê bav, k'ê dikare xeverde?

Efendîyê xwe'ra bêjim, vegerîya dora Gulîzer-xanimê, go: „Gulîzer-xanim, h'izkirna min haqayî t'ev he-

bû, wekî bavê te tu dayî min, wê h'izkirinê min tu anî hatî, min seva te aqa şer kir, aqa xûn rêt, te k'uda îzin da xwe, wekî pirê heře evî xortî hilde bîne bê seva te?" K'utasî, lalome zimanê wan k'et, nikarbûn xeberdana. Şûrê xwe k'işand hema sivte, e'wlin lêda serê Gulîzer-xanimê firand, ya duda serê pirê firand, ya sisiya serê wî xortî firand. Serê xort firand, ew çûn ce'nimê şa bûn, qurbana hazira bûn, got: "Kalê, de îja tu jî serhatîya xwe miıra bêje, çikanê ev qîza hanê çî teye? Ev xortê hanê çî teye?" Go: "Canim, Mîrze Me'mûd, go, welle, çî te veşêrim, çî xwedê veşêrim, go, eva k'ulfeta mine, evî hanê jî yarê k'ulfeta mi bû şeherê meda, min dîna xwe dayê îlaca xwe dêstda ne anî, ez jî kalemêr, mi rābû k'ulfeta xwe hilda kire sêvek, kire hevane avite pišta xwe, mi go, ez heřim t'erkeserî dinêvim, ez vira dŭrk'evim, ez evî xortî nikarim. Ez xwexwe kalemêr, ev xortê hanê jî mi bŭbŭ bela. Ez destê vî xortî rēvîm, belkî ji şeherê xwe biřevim heřim şeherê başqe xweıra bijîm, ew xortê han dîna xwe didim, ew jî wê miıra xweıra k'etiye nav rŭyê min tē". Go: "Xortê qenc, go, wekî evî belengazî hanê xweıra k'ulfeta xwe hilda t'erkeserî dinê bŭ, lê te çî da h'işê xwe, tu rābŭyî te xwe rŭyê vî mērikîva darda kirîye, tu lēdayî diçî?" Go: "Qîza qenc, wexta mērê te tu hildayî avîti stuyê xwe, te digerîne, lê te çewa îzin da xwe, wekî te ev xortê hanê rŭyê mērikîva darda kirîye? Tu lê siyar bŭyî hindike, te îja evê han jî lê kirîye, Axir ew jî kalemêre, guneye, te çî da h'işê xwe?" K'utasî, lalome zimanê wan jî k'et, ew jî nikarbûn xeverda. Çî bigota, çiyê xeberdanê ne mabŭ.

Efendiyê xweıra bējim, şûrê xwe k'işand lêda serê keç'kê jî, serê gede jî, serê herda jî firand. „A, - go, - kalê, ez tu mane, t'eze emê h'elalî nanê xwe bi-xwin". Rŭniştin, ewî, kalî nanê xwe xwar, şevbihêriya xwe kirin, rābŭn k'etin nav çiyê xwe rāzan.

Siva hazira rŭn bŭ, wan jî rŭn bŭ, - de zimanê sore, zŭ ser hevda tîne, hestu t'une, tişt tē t'une, - rabŭn. „De, - go, - kalê ser ç'e'vê miıra hatî, k'uda diçî xwedê oxira tēra be". Kalê rēk'et lêda çŭ. Mîrze Me'mûdê te rābŭ qe îdî ne cab da bavê xwe, ne cab da diya xwe, ne jî cab da şeherê bavê xwe, rābŭ serê xwe hilda t'erkeserî dinê bŭ, go: "Gofî ez heřime çikî usa, dengê jina lê neyê". T'erkeserî dinê bŭ çŭ.

Mîrze Me'mûdê te t'erkeserî dinê bŭ, p'îr çŭ, hindik çŭ, ha li vira, ha li dera han, çŭ k'ete besteke xalî, dengê ç'ivîka lê nayê, wîtiŭiya ç'ivîka lê nayê. Besteke xike-xaliye. Lêda çŭ. Wextekî dîna xwe dayê, êp'êce e'rd ort'a wî ŭ karwanbaşida, dîna xwe dayê,

karwanbaşî xweṛa karwana xwe dajo jêla tê, Jêla tê, wextekî dîna xwe dayê çil h'erembaşî pêşiyê derk'etin, berî wan, xayê karwên dan, karwan lê standin dane ber xwe, yalle ya xwedê. Xayê karwan bazirganbaşî jî xweṛa zûr bûn sekinîn, t'emaşe dikin. Qewata wan negihîştêda. Mîrze Me'mûd duşurmîş bû, go: "Welle, xwedê heqe, go, eva rîsqê neferê wane, gunene. Kî zane eva saleke wane, du salê wane çûne xweṛa h'evkî alvêr kirine, aş-vêrş kirine, xweṛa seva neferê xwe hine hirmûr-mirmûr anîne, go, evê hanê jî pêşiyê derk'etin, go, lê standin, ewan jî xweṛa vêderê man, go, gunene ç'e'vê hêsîrê wan rêye, xwedê heqe, hema, çi biye biye yan ez gotî bême kuştin yan jî gotî ezê vî karwanî wana bistînim bidime xayê karwên dîsa. Ajote pêşiya bazirgên, go: "Kuṛo, evî karwanî bide seknandin". Wan h'erembaşîya ç'êrî xort kir, ç'êrî Mîrze Me'mûd kir, go: "Heṛe, xûna xwe meyne berderê me! Go, te xêre? Çîra hatî pêşiya karwanê me?" Mîrze Me'mûd go: "K'utasî şerê min weṛa şerê, wekî we rîsqê neferê wan mērka lê standîye, şerê min weṛa şerê". Hema nemerdî nekir, şûrê xwe hilda, - de h'izkirina xwedê bû, xwedê ew k'erem jêra kiribû, - nav k'et, hema ya qenc ew bû mala xwe ne hatibû, serê çil h'erembaşî jî firand, karwan doreke dinê vegeṛand berva xayê bazirgên, go: "Selam elêk'im!" - "E'lêkime selam". Go: "Kuṛo, hûn çîra pêşda nayên? Wêrin karwanê xwe bibîne xayî?!" "Ê, - go, - xwedê me qurbana te ke, wexta te karwanê me anîye bira xwedê me qurbana te ke. De, go, bêje, hilbet çi bidine te p'êşk'êşa te, wekî te karwanê me vegeṛandin? Welle, ç'e'vê hêsîrê me eva du salê rîya meye, me xweṛa hine hirmûr-mirmûr, hekî alvêrkirîye, aşvêrşkirîye anî hatîye, wana me stand, em jî bêdestî mane. Wexta tu rābûy pişta me, te karwanê me lê standîye, de îja bêje çika p'êşk'êşa te çi bidine te?" Go: "P'êşk'êşa min tişte jî ne lazime, hekî hûn dixazin ezê p'êşk'êşe bidimê". - De kuṛê p'adşê bû, t'unebû zêr-zîvê wî. - Go: "Hergê dixazin, ezê bidim, go, tişte mi ne lazime. Hûn xweṛa bazirganê xwe bajon, ser ç'e'vê mîra hatine, bajon heṛin".

Ewan bazirgana hev şêwirîn, go: "Filankês, go, ew dota gurcî me anîye hatîye, go, lazimete layîqî vî xortîye, em bidine vî xortî". Go: "Xortê qenc, go, me doteke gurcî anîye hatîye, şîrê benî-adema ne mêtîye, pê şîrê teyr-tuya mezin bûye, hema layîqî teye, go, em bidine te". - "E, - go, - xwedê malxirav nekiro, mi serê xwe hildaye ez t'erkeserî dinê divim, ez divêm, ez heṛim çikî usa dengê jina lê neyê, hûn doreke dinê

hiltînin mi berap'êjgarî jina dikin". Go: „Xwedê mala te xirav neke, tu herî k'îderê jin t'uneve? Welatê usa qe hene, wekî jin lê t'unevin? Tuyê k'uda herî, wekî jin lê t'unevin".

Mîrze Me'mûd duşurmîş bû, dîna xwe dayê, go: „Rastî jî usane canim, go, ez herme k'êderê jin t'unevin. De wekî usane, wexta divêjin divêjin, go, hema ezê dota gurcî bistînim, weke sozê we. Go, de hûn zanin, wexta divêjin divêjin". Go: „Lê wekî tu tiştekî p'êşk'êşa xwe hîlnadî, em dota gurcî pêşk'êşî te dikin".

Dota gurcî barê deve-defîlada bû, sendoqêda bû, derxistin, go: „P'êşk'êşî te!" - dane Mîrze Me'mûd û de ma xatirê xwe xwestin. Ewana k'etine rîya xwe, bazirganê xwe ajotin lêdan çûn, ew jî dota gurcî hilda, go: „Xwedê heqe, ezê hema xarî evî gelîyê hana bim, xweşa k'oşk-serekî çê kim, wirada bimînim".

De kurê p'adşê bû, xweşa pêk'et k'oşk-serek wira da çê kirîne û xweşa wî gêlîda ew dota gurcî têda man. Ew dota gurcî têda man, sal derbaz bûn, hekkî meh derbaz bûn, êp'êce we'de lê derbaz bû, kur, qîzekî wî hebû jî dota gurcî. Kur, qîzek jêra bû jî dota gurcî, çend saleka wira ma, em bêne ser wî padşayî, ku kurê wî hatibû seva jina wîye pêşin: Gulîzer-xanimê.

Hemînk ewî bihîstibû, wekî Mîrze Me'mûd kurê wî jî kuştîye, pîrê jî kuştîye û jina xwe jî kuştîye. Bihîst, wekî hatiye dota gurcî standîye, filan gêlîda xweşa k'oşk-serek çê kirîye, xweşa têdaye. Ew jî rabû çî kir, gazî dîsa çil pîrî kir, anî kirne ot'axekê, go: „Pîrê, çikanê ji sêrê k'îjan we k'îjanî zêdeye". Ewan pîra pê sêra hev xapandin, çî kir, çî nekir, pîrekê berî sî û neh pîrî da. „A, - go, - pîrê tu min lazimî". Berî pîrê dinê da, go: „De hûn herin malê xwe, go, eva pîra min lazime". Go: „De bêje, - pîrê go, - bêje p'adşê, p'adşayî xweş be, seva çî aqa wext te em çil pîr anin kirne vêderê?" Go: „Pîrê, zanî çî heye? Go, Mîrze Me'mûd kurê filan p'adşayî doteke gurcî standîye, binê filan gêlîda xweşa wêderê k'oşk-serek çêkirîye, ew dota gurcî têda dijin. Gotî tu teherekî bikî, wekî ez dota gurcî xweşa binim". - „Lê, - go, - xwedê mala te ava kirê, sola xweşa bêje, hema ew gilî bû? Mi t'irê çikanê tê çî bêjî min, diqewime qewata min negîjê? Îdî te çîra gazî aqa pîr kiribûn? Xwedê mala te ava kiro, te gazî k'îjanê bikira wê ew gilî biqedandana. Ew çike berb min?" - „Ê, de, - go, - pîrê, wekî tu gilîkî usa bikî, bi k'aşê te ezê zêra bidime te". De hinekî jî dilê padşê dişewitî, wekî kurê wî kuştibû. Seva wêderê dilê p'adşê dişewitî e'se gotî here wê derecê biqedîne.

P'adşa pîrêva rābûn, p'adşê jî çil sîyar da ser xwe û rābû çûn. P'îr çûn, hindikî çûn, sal çû, hekî meh derbaz bûn, çûn gihîştne gêlî. Çûn gihîştne wî gêlî, daxî nava gêlî bûn, wêderê mixazê gelîya zef hebûn, xweṛa k'etne mixazekê, k'etne şkevtê, şkevtêda xweṛa hêwirîn, - nan, êmek xweṛa hemka bê h'esab birine, - go: „De, pîrê emê vêderê vin, deqa hema tu xwe bigîhîni me, em hazirin". Ew çûn xweṛa k'etine wê mixazê, pîrê jî vegeṛiya hate ber derê Mîrze Me'mûd. Hate ber derê Mîrze Me'mûd, derî xist, dota gurcî derî vekir, go: „Ha, pîrê te xêre?" Go: „Ez bextê canîya te, kuṛ, qîzê tedame, go, ez pîrekim ji heval, hogirê xwe mame, mi rê şaş kirne, ez rîya rîya dernaxim, îşev mi xay ke h'eta sivê, sivê ezê lêdim heṛim". Dota gurcî yeke usa saxe dilê xwe bû, go: „De canim pîreke, belengazî wê çî me bike, bira îşev bê xweṛa mala meda ve, sivê rêk'êve lêde heṛe". Pîrê bire mal, da rûniştandinê, e'zet, qulix, nankir, avkir, pîrê xweṛa rûnişt. Mîrze Me'mûd jî çûbû raw-nêç'îrê.

Wexteke berî êvarê Mîrze Me'mûd hat, hat dîna xwe dayê pîreke mala wîda rûniştiye. „Ha, - go, - dota gurcî, ew kîye?" Go: „Welle, Mîrze Me'mûd, go, pîreke hatîye lavayî kirîye, gotîye îşev mi xay ke, ez sivê lêdim heṛim. Ê mi jî anî natîye mal". Got: „Dota gurcî, welle, gava ez vira bîyam mi ne dihişt pîrê bê mala min, lê îdî wexta te anîye sev xatrê te çî bêjim? Go: „E'vda xwedê, wê çî bike? Pîreke belengaze, ew bive agir jî me naşewtîne, wê çî me bike?" Go: „Gîlke min teṛa got. Welle, wekî te ne anîvîya ez hinekî sev xatrê te dengê xwe nakim. Go, wexta te anîye, çikanê deng hinekaṛa heṛe, wê bêjin, gelo nanê wê pîrê mala Mîrze Me'mûdda t'unebû, wekî Mîrze Me'mûd berî wê pîrê da?"

Efendîyê xweṛa bêjim, wê şevê ma, şeva dinê pîrê gote dote gurcî, go: „Canim, ez hema du-sê rojeka mala weda bim, ezê hema şuxul-muxulê we bikim seva bîna te jî derk'êve", - û rābû şuxul-muxulê wan xir. Dera han, dera han, dera han feraq şûştin, nan wanṛe çê kir, nav mala wan gêzî kir. Dota gurcî gote Mîrze Me'mûd, go: „Mîrze Me'mûd, go, de eva pîra bira cem me be, bîna mi jî derk'êve, go, wekî ez jî zanivim, hema bîna min jî derk'êve. Go, çî dive? Pîrê wê çî me bike xweṛa wêderê?" Mîrze Me'mûd go: „De e'vda xwedê, wexta divêjî divêjî, de pîreke, go, bira hema cem te be, seva bîna me jî jev derk'êve. Go, hûn xweṛa xeber didin, ez jî diçime raw-nêç'îra, go, xeberê teye, hema pîrê bira cem te ve. Mîrze Me'mûd qayîl bû. Pîrê ma. Pîrê ma, rojekî, duda, sisîya, deha ma,

k'utasî pîrê rōjekî k'ete bin dota gurcî, go: „Dota gurcî, go, xwedê mala te ava ke, tu seva çi, vêderê, ber vê qeyayê handa, go, ne hevalê te hene, ne hogirê te hene, bîna te ça derdik'eve? Îro du rōjê mine hatime vêderê, bîna min dernak'eve. Rast mala xwedê, go, ezê bihêlim heřim. Go, ez pîrekim bîna min dernak'eve, lê tu cahil, ça bîna te derdik'eve?" K'utasî pîrê k'ete bin dota gurcî dota gurcî welgeřand. Welgeřand, go: „Lê, ez ça bikim pîrê? Ez k'uda heřim? T'eze îdî bîye, azîya min jî usa jê girtîye". Got: „Zanî çi? Go, ez cîyê xortekî bař, gotina te zanim, go were ez te bidime wî". K'utasî dota gurcî welgeřand. Welgeřand, got: „Pîrê, go, h'etanî ez ewî xortî nevînim, hela çika aqilê min lê dibîre yan na, ez tiştê usa nakim". Go: „Ezê heřim bînim tu bivînî, ça?! Go, bînim bêm ew xortekî usane, go, xwexwe p'adşaye, tê herî milê xwe milê hevalê xwe xî, şev, rō nava şeher bigerî, herî kîna, t'atrona. Got, ew çike tu hatî derk'etî vêderê, vê qeya hanê? Wîniya ç'ivîkê êvarê ziravê merîya diqete, qîre-qîre teyr-tuya, go, çî te vî şkevtîda tu mayî?" K'utasî pîrê dota gurcî welgeřand. Welgeřand, go: „Lê tê k'engê bînî?" „A, - go, - ezê nîga heřim bînim, hela hê Mîrze Me'mûd êvarê wê bê, hela heye weke pênc-şes şeh'eta Mîrze Me'mûd bê. Go, ezê va heřim wexta bêm". Go: „De, heře".

Pîrê rābû lêda çû. Mixazê nas dikir, wekî p'adşaya, wana k'êderê dimînin. Rābû çû p'adşaya hilda anî hat. P'adşaya hilda anî hat, dota gurcî dilekî ne hebānd h'ezar dilî h'evand, go: „Ezê bistînum. Go, lê em çi k'arekê bikin?" Go: „Gerekê qewata wî zanivin, hela qewata wî kûdaye. Usa lê bipirsîn, rînd qewata wî meh'kem zanivin, wekî em bigrîn". Go: „Birave!"

P'adşaya îdî vegeřîya çû cem hevalê xwe.

Êvarê Mîrze Me'mûd hat. Dota gurcî pirç'ûyê xwe kirîye. „Ya, - go, - dota gurcî, go, te xêre? Te çîra pirç'ûyê xwe kirîye?" Go: „E'vdê xwedê, lê çîye, eva çend salê meye em hatine vêderê, go, ez, tu vêderê-ne, du zarê me jî hene, kuř, qîzekî me heye, go, hela hê h'eta nîga ez qe qewata te nîzanim. Tu qewata xwe mîra bêje, go, wekî ez xweřa pê şa vim h'eta êvarê tu vedigerî". - „E, - go, - ne pîrê cem teye?" Go: „Canim, pîrêye yeke gêjike vanderaye, pîrê ne xeverdan pê dive, ne gilî pê dive. Go, wekî pîrê ne vira ve diha mîra başê nek pîrê vederêye. Go, yeke gêjike, qe tiştêkî nîzane. Go, qewata xwe gotî mîra bêjî, ewî ez pê şavim h'etanî êvarê". Mîrze Me'mûdê te go: „Canim, go, qewata mi çidaye? Qewata min gêzîya nav malêdane, pê şa ve, eve qewata min, go, qewata min çidaye?"

Efendîye xweřa bêjim, ewana rābûn anî ber Mîr-

ze Me'mûd gêzî xemilandin nola bûkekê, danîne wêderê pê şa vûn.

Siva hazira rôn bû, wan jî rôn bû, Mîrze Me'mûd rābû lēda çû raw-nêçîrê. Çû raw-nêçîra, dota gurcî wextekî gēziya xwe girt avîte tendûrê şewitand. Şewitand, gak yanî çiyê qewata Mîrze Me'mûd vêderêdaye. Mîrze Me'mûdê te êvarê dîsa vegeziya hat. Vegeriya hat, dota gurcî dîsa pirç'û kirî. „Ya e'vda xwedê, tu çîrā pirç'û kiriyî?” - „Lê, - go, - eva çend salê meye, wekî me hev standiye, h'eta nîga tu qewata xwe mîra navêjî. Ija tu mijî dixapîni, divêjî, qewata min gēziyêdane. Tu mi dixapîni, wekî usane em çîra gotî îdî cem hev derbaz kin. Gotî tu qewata xwe rāst mîra bêjî.” „Ay canim, - go, - qewata min çiyê? Go, bîne du-sê h'ev şirîf mi pê girêde, qewata mi ewe. Qewata mi çiyê?” Anîn cêribandin, dane ber stûnê pê şirîtekê girêdan. „A, - go, - qewata min eve”. Ewana got: „Çil h'erevbaşî tēk'evne hundur!” Wexta usa gotin, Mîrze Me'mûd hînekî sivik xwe pijvand, wexta pijvand bû çîrpîniya şirîta şirîf qetîyan. Qetîyan, dîna xwe dayê canim, go: „Wekî usane tu min dixapîni, lê îdî em çîra jintî-mertî hevra dîkin. Tu mîra navêjî...” Mîrze Me'mûd k'utasî îlacā xwe destê wanda ne anî, dîna xwe da boşe, go: „E'vda xwedê, go, wexta divêjî, canim, go, bîne were pê dēl-bijiyê hespê min evan herd t'iliyê mine mezingirêde. Eve, qewata min viraye, qewata min çidaye?” Go Ewana rābûn zû-zîka lēdan çûn dēl-bijiyê hespê wî, - ewî go, du dēl-bijiyā bîne, du h'eva bik'şîne bîne, - ewana deh h'eva anîn. Pê deh h'eva herd t'iliyê wiye mezin danîn ser herdu, meh'kem, gotina te girêdan û go: „Çil h'erevbaşî, tēk'evne hundur!” Mîrze Me'mûd xwe dayêda, dîna xwe dayê nikare veke, doreke dinê go: „Çil h'erevbaşî tēk'evne hundur!” Bû çîrpe-çîrpa h'erevbaşiya k'etne hundur. Her çil h'erevbaşî - sîyarê p'adşê, usa jî p'adşa pēra k'etne hundur. K'etne hundur, Mîrze Me'mûd xwe dayêda biqetîne, dîna xwe da hema goştê wî birî gihîşte hestu, usa jî ma. Îdî nikar-bû qewat bike, wekî bibîre. Mîrze Me'mûdê te hilgirtin dane ber stûnê û pê şirîtê girêdan, çîrak dane ser sêrî.

Efendîye xweıra bêjim, pê k'etin xweıra k'êfa xwe kirin. K'êf kirin, ew p'adşê û sîyarê xwe û pîrê, dota gurcîva k'êf kirin h'etani seh'etekê, duda. Efendîye xweıra bêjim, birin ot'axekêda ciyê wan çil h'erevbaşiya wêderê danîn û pîrê ji xweıra çû ot'axekêda rāza. P'adşa k'ete nav ciyê Mîrze Me'mûd. K'ete nav ciyê Mîrze Me'mûd, nava ciyê dota gurcî.

Efendîyê xweıra bêjim, wextekî siva hazira rôn-

bû, wan jî rôn bû p'adşa û qil sîyarê xweva rābûn çû-
ne rāw-nêçîra, dota gurcî û pîrê ji xweṛa malda man.
Sîyarek dudê xwe jî malda hiştin, çewa muqatî malê
bin. Rābûn sivê Mîrze Me'mûdê te vekirin, - ewan sîya-
rê wî mayî, - kirine p'ostê deyê dane ber mijlaqê te-
vê. Havîne, te'va nîvro pişta wî k'uta, de pişta wî wê
bive çî halî. Danîne wira sekinî. Wexta êvar tê, êvarê
ew diçin nigê wî vedikin, hildidin tînin tîn. Tînin dore-
ke dinê datînin ber stûnê ç'irê didine ser sêrî û xwe-
ṛa wira rûdinin. Ewe, k'ar-p'êşê Mîrze Me'mûd jî ewe.

Hekê rojek, hekê h'evtêk, dudu, derbaz bû der-
baz nebû p'adşê rābû gote pîrê, dota gurca, go: „Hûn
sivê radivin diçine ber avê, serê xwe dişûn, k'inc-min-
cê xwe dişûn, çî heye t'emiz, delal dişûn, emê sivê,
dusivê rēk'evin, îdî emê berv şeherê me heṛin. Îdî de-
renge, çikanê şeherê me ça bû? Çika cime'ta me ça
bû? Gotî em lêdin heṛin. Go, dusivê ezê serê xort lê-
xim û emê lêdin heṛin”.

Eferîdyê xweṛa bêjim, xort jî k'etiye mitala: xayê
xwe û vê qewatê, wekî k'etiye vê rojê, k'etiye destê
wan. Ne dikare destê xwe veke, ne h'al, ne îş. K'uta-
sî xort jî sekinîye.

Efendîye xweṛa bêjim, siva hazira rôn bû, wan
jî rôn bû, pîrê û dota gurcîva û herd zarê wêva rābûn
çûne ber avê. Çûne ber avê, çûne gelî ber ave, û ewê
dinê jî rābûn çûne rāw-nêçîra. Mîrze Me'mûd dîsa lin-
gê wî girêdayî, destê wî girêdayî dane mijlaqê te'vê,
pista xwe dane lêdane çune. Mîrze Me'mûd, îdî hemka
pêva arxayîne, wekî destê wî girêdayîne wê k'uda he-
rê? Ne kare veke, ne h'al, ne îş û rāvûn çûne rāw-
nêçîra. Çûne rāw-nêçîra, h'izkirna xwede bû, wexta
xwedê h'izkiribû xwe h'izkiribû, wextekî qîza wê
go: „Dayê, ez birçîme”. - „E, - go, - lao, heṛe xweṛa nê-
n hilde bîne bixwe, birçiyî, ne male waye?” Qîza dota
gurcî rābû lêda hat. Rābû lêda hat, rê dihat hinda Mîr-
ze Me'mûdva dervaz dibû. Go: „Lao, tê k'uda heṛî?”
Go: „Ezê heṛim, birçîme, ezê heṛim nê n bixwim”. Go:
„Lao, tu nikarî bey destê min vekî?” Keç'ikê go: „An
binhêr, ezê bêjime bavê xweyî t'eze, ha”. Wexta k'e-
ç'ikê go: „Ezê bijime bavê xweyî t'eze”, Mîrze Me'mûd
go: „Na, qîza min, go, ez laqirdiyê xwe dikim, go, lêde
heṛe nan-manê xwe hilde lêde heṛe, ez laqirdiyê xwe
dikim, ez tiştê usa navêjimê”. Mîrze Me'mud tirsîya, de-
stê wî girêdayîye, lingê wî girêdayîye, wê çî bêje ke-
ç'ikê? Rābu keç'ike lêda çû xweṛa nan-manê xwe hil-
da, û hekî çî lazim bû kir nav nanê xwe lêda çû. Lê-
da çu, efendîye xweṛa bêjim, çû wêderê keç'ikê gede
hev k'utan, qîza Mîrze Me'mûd kurê wîva wira hev k'u-

tan. Go: „Hine nan jî bide min!“ Keç'ikê nan neda gede. Keç'ikê nan neda gede, dîya wî rābû ç'êrî gede kir, sîlek jî gede xist, go: „K'ok'a te, bavê teva qelîyao, go, lêde heře, ne male waye. Tu jî heře xweıra nênan bine were“. Gede rābû rē k'et, de dîya wî sîlek lêdaye, rābû rēk'et lêda hat. Rēk'et lêda hat, hat hinda Mîrze Me'mûd, hat hind bavê xwe. Bavê wî go: „Lao, tê k'uda heři?“ Go: „Bavo, ez birçîme, ezê heřime xweıra hine nan binim“. Go: „Kurê min, go, tu dikarî bêy destê min vekî?“ - „Ê, - go, - bavo, k'a ez pê çi vekim?“ Go: „De ez qurbana teme, go, heře şûrê min wê dardakiriye, go, destê xwe lêxe bira şûr jorda bê bik'eve. Go, bine were ezê bêjim ça destê min vekî“. Gede lêda çû. Gede jî zaře, destê wî negihîştêda, go: „Bavo, destê min nagihîjêda“. Go: „Lêda heře du-sê nivîna bide ser hevda, rābe ser nivîna, lêxe bira jorda bê bik'eve“.

Efendiyê xweıra bêjim, h'izkirina xwedê bû, gede rābû çu du-sê nivîna dane ser hevdu, û rābû destê wî gihîştêda. Destê xwe awa xist şûr jorda hat k'et. Şûr jorda hat k'et, şûr hilda anî, lê qewata gede nagihîje, wekî k'aş ke ji qawê derxe. Go: „Bîne têke devê min, nukulê wî têke devê min, tu xwe pêva darda ke“. Nukulê şûr kire devê bavê xwe, xwe şûrva darda kir û wa hindik-hindik k'işand. K'işand lê dexist, „De, - go, - bide ort'a herd t'ilîyê min bibîre“. Da ort'a herd t'ilîyê wî birî. Birî, go: „De îdî tu rave“. Rābû, bavê wî xwexwe rābû lêda çû nan, hekî rûn vû, hekî çi bû kire nav hevdu da kurê xwe, go: „Lao, - go, - wêderê qe be'sa tişteki neke“. Go: „Na, bavo, ça be'sa tişteki bikim. Go, Be'sa tişteki jî nakim, arxayin be“. - „De, - go, - lêde heře kurê min“.

Bavê wî rābû zûzûka ewan nivîna dîsa dane ser hevdu, - de dîtîbû wekî jina wî çawa dabû ser hev, - dane ser hevdu, şûrê xwe doreke dinê darda kir, lêda hate mijlaqê te'vê. Lingê xwe girêdan, destê xwe jî, dîsa ew t'êlana dane ser û k'ete dîsa ber wî mijlaqî rûnişt.

Efendiyê xweıra bêjim, berî êvarê bû, dota gurcî, pirê, zaře wî, usa jî ew sîyarana p'adşêva lêdan hatne mal. Lêdan hatne mal, çûn Mîrze Me'mûd cî rakirin, lingê wî vekirin anîn hatne ber stûnê dîsa girêdan û ç'ira dane ser sêrî, xweıra k'êf kirin. P'adşê hilda gotê sîyarê xwe, go: „Gele sîyara, heřin serê xwe daynin em rāzên, wextekê berbangê emê hinekî berbangê zû rāvin, emê bilivin berv şeherê me heřin. De emê rāvin serê xort jî lexin, go, emê berv şeherê xwe heřin“. Efendiyê xweıra bêjim, wextekî ewana xewıra diçin. Mîrze Me'mûdê te rābû şirîta xwe vekir, - de destê wî

vekirîne, - şûrê xwe jorda anî, çû k'ete nava sîyara, wî serê deh h'eva jêkir. Doreke dinê şûrê xwe derda kir lêda hat şirîf nava xwe stûnê aland û ç'ira da ser serê xwe, destê xwe da ser hevdu. Go: „P'adşa, p'adşa!" P'adşa cî qiloz bû, go: „P'adşayî xweş be, go, îşev xewnêda çil yek kewê nêr bûn, du mêkew bûn, go, teyreki at'mece k'ete nav serê deh kewê nêr fi-rand, pişta xwe da çû".- „A, - go, - xwedê heqe, xort gele xewneroşk dîtine. Go, we'dê te hindik ma, tu cîyê xwe reh'et bisekne, a wekê çar-pênc seh'eta sebir ke ezê serê te jêkim. We'dê te hindik maye, tu k'etî xewna-rojka. Go, bisene ez xwe-ra reh'et bim". Dota gurcî nava cîyê p'adşêda hilda gote p'adşê, go: „P'adşa, go, ez usa fikara wî dikim?" Go: „Xwedê mala te xirav nekîrê, destê wî girêdayî, lingê wî girêdayî, çi dikare bike? Çil h'ev sîyarê min va vêderê, çîra fikara dikî?" - û doreke dinê k'etne xewê. K'etne xewê, doreke dinê Mîrze Me'mûd rābû, şûrê xwe hilda lêda çû serê deh h'evê din jî jêkir, lêda hat dîsa şûrê xwe darda kir, wira sekini. Dîsa go: „P'adşa, p'adşa!" P'adşa h'îşiyar bû, go: „Ku-ro, bisit'ire, go, tu çîra nahêlî ez rāzê?" Go: „P'adşa, ez xewna te-ra gilî kim. Mi îşev xewnêda, go, çil yek kewê mêr bûn, du mêkew bûn, teyreki at'mece k'ete nav serê mêkewekê, bîst kewê nêr fi-rand û dîsa pişta xwe lêda çû". Go: „Xewna-rojka tu dibînî, go, hela tu bisene, ezê sivê te-ra xeverdim. Go, binhêr hela tu nahêlî du seh'eta zêde e'mir bikî? Ezê rābim serê te jêkim, go, te-ra divê m bisene". Çi serê we bêşînim, k'utasi ewî serê pîrê, serê wî çil sîyarî jêkir, ma dota gurcî, p'adşa û herd zarê wîva. Mîrze Me'mûd doreke dinê gazî p'adşê kir, go: „P'adşa, rābe mi xewneke çā dîtiye, ez te-ra gilî kim". Go: „Ku-ro, ne ez te-ra divê m bisene, de, tu çîra nasenî? Go, çil herevbaşî, rāvin serê wî jêkin!" Lê çil h'erevbaşî k'u hatine, serê çil h'erevbaşî jî jêkirîye. Wexta go „Çil h'erevbaşî rāvin werin, go, serê vî jêkin, eva naxaze zêde e'mir bike" efendiye xwe-ra bêjim, Mîrze Me'mûd dest avîte çirê ser serê xwe anî. Wexta dest avîte çirê ser serê xwe anî, p'adşa nava cîyada bû rîsas. Çira ser serê xwe anî danî wêderê, rābû go: „P'adşa, hela rābe, hela rābe, go, şuxulê min te heye! P'ak, ez vî qeyayî handa ez bûm, k'ulfeta min bû, du h'ev jî zarê min bûn, tu xweyê xwe çî h'îşekî tu hatî derk'etî vêderê. Te ne go, axir evî mêrikî han jî, ew jî guneye. Go, tu nebî hatî heyfa kurê xwe? De îja, go, h'eyfa kur ezê nîşanî te kim!" - Îdî qe mecal nedayê, şûrê xwe hilda hema pelekê serê wî fi-rand.

Siva hazira rōn bû, wî jî rōn bû, rābû çî kir: jina

xwe qîza xweva hundurê ot'axêda hiştin, derê wî meh'-
kem ser wan hekî mix kir, hekî zang dane ber, çî
kir çî nekir, ew herd têda hiştin. Ewana bira îdî pêk'e-
vin goştê wan cinîyaza bixwin. Ew îdî wira bûne teve,
Mîrze Me'mûd çî kir. Mîrze Me'mûdê te řavu kurê xwe
da ser stuyê xwe. Hema usa ser stuyê xwe, wekî di-
çe mala jî mêvandarî jî kurê wî ser stuyê wîye. De
kuř řuh'ê wî xilas kirîye. Kurê xwe da ser stuyê xwe
řêk'et, go; „Xwedê heqe, ezê vê p'elê heřime cîkî usa,
wekî qe îz-t'oza jina lê neyê xanê". Râbû kurê xwe hil-
da „Yala ya xwedê" terkeseřî dinê bû çû. T'erkeseřî
dinê bû, lêda çû, p'îř çû, hindikî çû, çû gihîšte řeher-
rekî. Te'ri lê k'ete e'rdê gihîšte řeher. Gihîšte řeher,
çû ber derê k'îjan malî kesî derê malê lê venekir. „Ca-
nim, - go, - ev çî cûreyî řehere, mêvana xwey nakin?
Hilbet, go, xwedê heqe, ezê hema xwe bigrim heřime
herema p'adşê, belkî tişkî xweřa wêderê divînim. Xa
ez vê k'ûçê namînim?"

Râbû lêda çû. Lêda çû dîna xwe dayê p'adşaye,
qazî, wezîrê wî têda řûniştine. „Selam e'lêk'im!" - „Wey
e'lêk'ime selam, k'erem ke, k'erem ke dera han řûnê".
Ew jî wira řûnişt, go: „P'adşayî xweş be, řeherê te çî
cûreyî řehere! Go, Ay canim, ez hatime çûme ber de-
rê k'îjan malê, go, kesekî derê malê mi venekirîye,
eva mêvana xay nakin? Helbet eva çî cûreyî bendene?"
Go: „Ne suçekî wane, go, ç'ara min, go, zanî çî heye? -
De navê xwe jêra got. - Go, Mîrze Me'mûdê min, we-
lle, zîyak řeherê meda bit'ar bûye. Wexta hema te'ri
k'ete e'rdê, dik'eva nava řeher, h'eywane, merîve, çî
derk'et dixwe. Seva wira jî hela te'ri nek'eřîye e'rdê
cîyê xwe datînin, xweřa derê xwe dadidin, řadizen mê-
rka. Çî bikin? Newêrin, cînar naçe mala cîner". - „E, -
go, - xwedê heqe, gotî ez we wê qezîyayê xilas kim".
Go: „Wekî tu me wê qezîyayê xilas kî, ezê dewsa xwe
řabim tu were dewsa min řûnê". Go: „Na, p'adşayî
xweş be, ez tiştê usa nakim". - „Lê, - go, - zanî çî?
Kurê min, binhêr, naka ser stuyê mine". - „Lê, - go, -
ev çî h'esave kurê teye?" Go: „Kurê min, k'utasî ez
usa lê hiz dikim, ser stuyê mine. Go, xwe ez teřa na-
vêjim, tu p'adşayî, lê wezîrê te gotî kurê min bide ser
stukura xwe, h'eta ez diçim têm ser stuyê xwe peya
neke". P'adşê go: „Bîne bide ser stuyê min camêr, bi-
ra qe ne ser stuyê wezîr be". - „Na, - Mîrze Me'mûd
go, - tu p'adşayî, tuyê bibaxşîni, bira ser stuyê wezîr
ve". Kurê xwe da, wezîr hilda da ser stukura xwe ku-
rê wî, řûrê xwe hilda řêk'et, go: „Yalla ya xwedê", -
berve zîyê çû. Jêra gotin, wekî filan řêda tê, de allah
wek'îl lêda çû.

Ewî te çû nava şeher derk'et, dîna xwe dayê zîya tê. Go, wexta zîya hat, h'izkirna xwedê bû, xortî qoçax bû, Mîrze Me'mûdê te şûr k'uta devê zîyê. Hema usa zîya qet kir, da ser hevdu û piştta xwe da vegeŕiya hat. Vegeŕiya hat, gihîşte k'oşk-sera p'adşê. Wezîr deqekî usa xew k'etivû ç'e'va, xewa wî hat, kurê Mîrze Me'mûd jî ser stukura wezîr bû, a gihîşte dîwêr. Gihîşte dîwêr, Mîrze Me'mûd k'ete hundur, heqlebe kurê Mîrze Me'mûd xist. Heqlebe kurê Mîrze Me'mûd xist, h'eta Mîrze Me'mûd gihîstê heqlebe kuşt, kurê wî jî mir. Heqlebe lêda kurê Mîrze Me'mûd kuşt. P'adşê go: „Stuyê min şkestîve bira em vê qezîyayê xilas nebiyana tek bira kurê te usa nivîya". Dîna xwe dayê, go: „Canim, e'mrê xwedêye, de wexta xwedê, h'izkirna xwedêye kurê min mirîye çi bêjim?" Râbû p'adşê, siva hazira ron bû, wan jî ron bû, kurê Mîrze Me'mûd birin k'efinandin, definandin û gilî-gotin birin h'ed kirin. Xêra wî p'adşê da. Mîrze Me'mûd hat îzna xwe p'adşê xwest, serê xwe hilda t'erkeserî dinê bû çû. Go: „Lê tu çi dixazî? Em çi p'êşk'eş bidine te?" Go: „Tişte mi ne lazime. Ez bûm kurê mi bû, mi go belkî ez kurê xwe xwey kim, gelek k'ar daye min. H'izkirna xwedê bû, wexta xwedê h'iznekiribû ezê serê xwe hildim t'erkeserî dinê vim".

Efendîye xweŕa bêjim, Mîrze Me'mûdê te ŕavu t'erkeserî dinê bû çû. T'erkeserî dinê bû çû, p'îr çû, hindikî çû, hey roj bû, meh bû, sal bû lêda çû, gele wext k'işand, Mîrze Me'mûd çû gihîşte şehereki. Dîna xwe dayê cihûdek ŕabûye ser xan-manê xwe gazî dike di-ve: „K'ê îro bê miŕa bixevite, zêreki ezê xevata wî bidimê, qîza min şevêkî p'êşk'êşî wî". Go: „Canim, cihûdê çi bike, ezê hema heŕim, - hemka xema wî ne zêr bû, - go, hela bise ev çika çi k'arekê dike, çi h'esavê wiye? Go, ezê îro heŕim cihûdŕa bixevitim". Mîrze Me'mûdê te go: „Ezê bem". - „E, - go, - were. Go, canim, xevata mi jî ne çotîne. Hêstîrekê emê bîvin heŕin ber devê be'rê tê şerjê kî, ji hev derxî û emê vegeŕne ben. A, go, xevata mi jî eve". - „E, - go, - wekî eve, go çi xevate wêderê". Ravû cihûd Mîrze Me'mûdva çune ber devê be'rê. Çune ber devê be'rê, go: „Mîrze Me'mûd, xevata te eve, go, hêstîrê şerjê ke, p'ost ke, dil-hinavê wê derxe, dayne wira". Mîrze Me'mûdê te ŕabû hêstîr şerjê kir p'ost kir, dil h'inavê wê derxistin, t'undurust kir, hazir kir danî wêderê. Cihûd jî xarin çê dikir, gote Mîrze Me'mûd, go: „De destê xwe bişû were em pe'rî xarin bixwin, em lêdin heŕin". Cihûd xarina Mîrze Me'mûd derman kiribû. Wexta Mîrze Me'mûd kevçîk xar, kevçîyê duda Mîrze Me'mûd

xewrā çû. Mîrze Me'mûd xewrā çû, cihûd řabû Mîrze Me'mûd hilda kire qefesa hêstirê û k'êrek da dêst û dorke dinê p'arxanê hêstirê gîhande hevdu, dirûn û pişta xweda lê dûrk'et. Lê dûrk'et, teyreke at'mece hat, ew cendekê wê hêstirê hilda bir ort'a ada h'evt be'ra danî. Ort'a be'rêda ade bû, bir ort'a adêda danî. Ort'a adêda danî cihûd jî xweřa ber devê be'rê rûniştîye.

Em bêne ser Mîrze Me'mûd. Wextekî Mîrze Me'mûd h'işiyar bû. H'işiyar bû, go: „Canim, ev çi tevaye? Ez k'êderêdame? Dîna xwe dayê cendekê hêstirêdaye, k'êreke dêstdaye. K'êr dayêda birî, lê derk'et. Dîna xwe dayê çi bivîne: ort'a ada be'rêda sekinîyê. Go: „Cihûd, go, xwedê mala te xirav neke, te çima ez kirme vê řojê? Go, canim, ez naka çi k'arekê bikim?“ Go: „Çi k'arekê biki? Go, wêderê kevrê qîmetî hene, kevira miřa bavêje bira bê. Ezê rê nişanî te kim“. Go: „Bira- rava“. Pêk'et h'eta qewata Mîrze Me'mûd hevû kevir avîtin. Kevir t'emam kevirê qîmetîne. Avîtin, avîtin, avîtin, îdî milê wî qerimî, go: „Canim milê min qerimîye nîkarim“. - „De, - go, - rê nişanî mi ke ez bêm“. Go: „Tu wira welgerê, rê li wiraye, tê derk'evî“. Cihûd pişta xwe da lêda çû. Kevirê xwe hilda lêda çû.

Kevirê xwe hilda lêda çû, wextekî Mîrze Me'mûd wêda xar bû, dîna xwe dayê ç'e'leke, îdî cinîyazê merîya bêh'esave têda: yê mirîye, yê nêze-nêza wîye t'ezze dimire, yê îdî ber rûh'daye, hema usa t'emam cinîyazin wêderê t'ijî bûne. H'evêkî wêda çû, dîsa usa. Dîna xwe dayê rûvîkî serdaye. Rûvîk ser wan cinîyazane, go: „Xwedê heqe, hilbet rîya vî rûvî heye ev rûvî hatîye. Ezê jî, go, bidim pey vî rûvî heřim“. Rûvî rêvî, ewî p'ařa da dû. P'ařa da dû, h'izkirna xwedê bû, xwedê jêra derî çê kir, rê ber derk'et, hema usa çû, hařa, qeya bû, qeyêda qulek bû, rûvî hema têra çû, ew jî kete wê qulê derbaz bû çû ji be'rê derk'et.

Ji be'rê derk'et p'îr çû, hindik çû dîna xwe dayê k'oşk-serek tê xanê, dûkî zirav lê hildik'se. Go: „Xwedê heqe, ezê xwe ewî k'oşk-serayî bigrim çika çi k'oşk-seraye, xwe lê bigrim heřim çika çi tevaye“. Lêda çû, p'îr çû, hindik çû, çû gihîşte k'oşk-serê. Derî vekir, dîna xwe dayê kalekî extiyar wê têda rûniştîye. Go: „Selam e'lêkim!“ „Wey e'lêkîme selam“. Go: „Xwedê heqe, go: „Kalê, mala te, halê te, çî te, çî te heye?“ Go: „Kurê min, qe tişteki mi jî t'une, hema ezim tik-t'e-nême“. „Pê, - go, - xwedê heqe, qe miřa vira zêra dest nak'eve, xwe jî mi digo herme cîkî usa, wekî dengê jina nek'eve guhê min. Wexta jin, zarê te, tişte t'une, hema tu bavê min, ez jî kurê te, ezê xût cem te jî bijîm“. - „Ê, - go, - ser ç'e'vê min, ez jî tişteki usa

h'iz dikim, ez jî t'enême, diha şame, hema cem mi jî xweṛa rûnî". Rोजेकी, dudîya, sisiya derbaz bû kalê derk'et devra xweṛa geṛîya. Em bêjin çewa bû, wextekî Mîrze Me'mûd dîna xwe da derîkî biç'ûk heye. Ew derî vekir, dîna xwe da şikilekî têda darda kirîye, meriv ne bixwe, ne bide, wî şikilî binhêre. Mîrze Me'mûd şikilê keç'ikê hilda anî hate mal, rûnişt lê t'emaşe kir. Lê t'emaşe kir, kalê hat. Kalê hat ew û kalê dest û p'irçikê xwe kir, go: "K'ê tera go tu vî şikilî hildî binî bêyî". Ew kalê dest û p'irçikê hev bûn, de kalê Mîrze Me'mûd kare? Mîrze Me'mûdê te dest kire stukura kalê danî e'rdê, go: "Tu xaya vî şikilî miṛa divêjî bêje, navêjî, ezê te bikujim". Go: "Ne te go: "Ez gotî heṛime cîkî usa, wekî dengê jina lê neyê, îja niga tu hatî berrep'êjgarî mi bûyî". Go: "Ne h'uba wê firîya dilê min? Gotî tu miṛa bêjî, ce'nimê çî bûye bûye, ezê, go, hela wê jî bistînim, çika yazîya wê çî tê". Go: "Canim, ez ne kalim, ez vê sih'etê te cahiltirim, ez jî xortekî mîna te me, lê rûyê min hatine usa kaltême xanê. Go, ez xût seva xaya vî şuxulî k'etime vê rōjê. Ez hatime vê derê, ez dixazim bigrim, evaya horîye, ez nikarim bigrim. Mi gotîye, îlle bûye, - eve, nebûye, - eve. Ez negrim jî, gotî ez virada jî bimirim. Mi girt jî xwe mi girtîye. Go, h'eta niga mi negirtîye, go, heṛe, wexta te girt, - te h'elal be". Go: "De tu cîyê wê bêje k'êderêye? K'u dimîne? K'u namîne?" Go: "Zanî k'êderê dimîne, go, filan derê, serê filan ç'iyayî goleke, sê h'evin, go, ya pêşiyê bê, wê k'incê xwe bêxe têt'eve avê, ew na. Ya ort'ê bê, wê qiloz be, ya paşinê bê têt'eve avê. Go, ya ort'êye xaya vî şuxulî. Ya ort'ê dikarî k'incê wê k'ifş ke. Cîyê xwe usa çê ke, wekî te nevîne. Roja îniyê jî tèn dik'evne golê".

Mîrze Me'mûd rābû serê xwe hilda t'erkeserî dinê bû çû, çû, çû gol dît. Çû xweṛa cîkî bine'rd çê kir, wê formê çê kir, wekî em bêjin polkek esker jî bê wîra derbaz be, k'ifş nabe cîyê wî, usa cîyê xwe çêkirîye. Çê kir têda hêwirî. Em bêjin sivetirê, îniyê siva hazira rōn bû, wî jî rōn bû, wextekî êp'êce wext k'işand, dîna xwe da sê kevotk hatin. Sê kevotk hatine ser avê. Ya pêşin hat e'va xwe derxist k'ete golê. K'ete golê, ya ort'ê hat, doreke mayîn quloz bû, ya paşiyê jî hat k'incê xwe êxist k'ete avê. Ya xûşka wêye mezin gazî kirê, gotê: "Tu çîra nayêy?" Go: "Bîna benî-adema vira tê". Go: "Mala te xirav nebîyê, serê vî ç'iyayî hanî xik û xalî, go, wîtinîya ç'ivîke qe nayê, bîna benî-adema k'u hatê. Were em xûra têt'evne golê. Emê niga rābin derk'evine heṛin". Ewa doreke dinê jorda hat, çewa em bêjin e'va bû, herkî k'inc

bû êxist danî wêderê. Ça k'ete golê, Mîrze Me'mûd banzda ser k'inçê wê rûnişt. Ser k'incê wê rûnişt, ew herd kewotkê dinê firîn çûn. Eva nav golêda ma. Go: „Xût ez seva te hatime. Gotî tu mi bistîni, mi nestîni, ez k'incê te nadime te. Tu golêda ez jî xweşa vira, awqa gilî". Dîna xwe dayê îlaca xwe destê xortda ne anî, go: „Xortê qenc, heñê, hilbet xwedê h'iz kirîye. Wekî usane, vê sondê, wê adê, ez ya teme, k'incê min bide ez xwe kim". Go: „Sond, - yek, xwedê, - yek". Go: „Ser ç'e've min". Sond xar dêstda, k'incê wê dayê. K'incê xwe xwe kir, rābûn milê hev girtin berê xwe dane mala kalê çûn. Çûne mala kalê, kalê dîna xwe dayê. Mîrze Me'mûd wê ew horîya girtîye anîye. Anîye hatîye, go: „Heñe Mîrze Me'mûd, te xweş h'elal be. Wexta îsal çend salê mine vêderê, go, min nikarbû, lê wexta îsal te girtîye, te xweş helal be, wekî usane - dîya mine, xûşka mine, te h'elal be, go, heñe!"

Mîrze Me'mûd rābû rojekê, duda, wira ma nema, wextekê şehere bavê k'ete bîrê, go: „Xwedê mala min xirav nekiro, qe nayê bîra min îsal çend salê mine, zeman derbaz bûne, hela ez heñim çika dê-bavê min hene, t'unenê?" Gote dergîstîya xwe, gote kalê, îzna xwe kalê xwest, go: „Gotî ez heñim". Go: „Lêde heñe".

Mîrze Me'mûd rābû milê dergîstîya xwe girt, p'îr çû, hindik çû dergîstîya wî go: „Ezê hema bêm, tu p'iyê xwe lêde were. Ezê ser tēra bêm, tu jî ser e'rdê were". K'utasi roj derbaz bû, meh derbaz bû, sal derbaz bû çû gihîşte şehere bavê xwe. Çû gihîşte şehere bavê xwe, caw şand bavê xweşa, go: „Kuřo, filan p'adşa heyê?" Go: „Heye". De ewê cahil-mahil t'eze rābûbûn, xweşa ber berx-merxa bûn, ewana jî Mîrze Me'mûd has nedikir. Ewana rābûne, go: „Mîrze Me'mûd çûye, serê xwe hildaye çûye, ne hatîye. H'eta niga jî t'une". Ewana jî Mîrze Me'mûd ze'f nas dikir? Go: „Kuřo, k'î p'adşaye, k'î ne p'adşaye?" Go: „Filankes p'adşaye". Dîna xwe da bavê wiye dîse p'adşa, go: „Kuřo, heñe bejne p'adşê, bēn, kurê te hat". Go: „Canim, kurê wî me ç'e've xwe vekirîye venekirîye, gotîye kurê wî çûye undabûye, t'une". „Ça, - go, - kuřo, canim çi şuxulê teye, go, han tēra vî zēra, han bive heñe cavê bide p'adşê".

Em bêne ser ewê horîyê û Mîrze Me'mûd. Horîyê gote Mîrze Me'mûd, go: „Mîrze Me'mûd, binhêr te ez anîme, mi te sond xarîye, çawa k'ulfeta te îdî cem te bimînim. Go milê min milê benî-ademê başqe nek'eve xênjî te. Milê min milê benî-adema k'et, tu zanivî ezê heñim, îdî tu min navîni". Hat wextekî cay dane p'adşê, p'adşa def û zurne, hele-hêl anî hat gihîşte pêşîya ku-

rê xweda. Hate serê bûka xwe, çû ruyê kuřê xwe, qazî, wezîr, dîsa usa kir. H'evt roja, hevt şeva defê, zuřnê xistin, ew çun mirazê xwe şa bun, hûn jî mera-zê xwe şa bin.

Wextekî du roj, sê roj derbaz bû derbaz nebû de'-wata kuřê wezîre. De'wata kuřê wezîre, def hildan hatin pey bûka p'adşêda, de bûka p'adşêye. Hatine pey, niga Mîrze Me'mûd bêje: „Na, nayê” - nave, de, kuřê p'adşê, ç a tu naxazî, wekî k'ulfeta te, def hatîye pey, nahêlî bê de'watê? Nikaribû bigota, îdî seva navê bavê xwe dî-na xwe dayê boşe, birin çûn. Dergîstîya wî birin, ew jî rābû dilekî kulfî û kovan, zanibû îdî milê wê ç a milê benî-adema k'et wê herê. Çûn kirne de'watê. Kirne de'-watê, çewa kirne sergovendîyê, ew k'ulfetê têda, des-tê wî gihîşte destê k'ulfet bû p'irîniya wê ser k'ulekê danî. Go: „Mîrze Me'mûd, ez çûm, îdî, go, tu mi navîni”. Lêda çu.

Wextekî Mîrze Me'mûd pařa da dû, dîsa lêda çû gihîşte wî şeheri, wekî cihûd têda dima. Dîna xwe dayê, dîsa cihûd rābûye ser xênî gaze-gaza wiye, divê: „Kî bê îro miřa bixevite, zêrek, duda bidimêda, îşev jî t'ev qîza min řazê”. Go: „Xwedê heqe, ez vî cihûdî nas dikim, evî serê gele cime't xariye. Go, hela bise ez evî ce'nimê şa kim”. Ewî te go: „Ezê bêm”. Ew cihûd nas dike, cihûd wî çî nas bike. Cihûd divê, çûye k'efiye, bûye xwê teyr-tuya, cihûd çî wîya nas dike. Go: „De were”. Go: „Xevata te çîye?” Qest dipirse, wekî tê der-nexe. Go: „Xevata min hêstireke em bivin ber devê be'rê şerjê kin. Go, xevata mi jî eve, emê bihêlin lê-din bêm”.

Rābûn lêdan çûn. Efendîye xweřa bêjim, hêstira wî şerjê kir, zanibû îdî cihûd derman kirîye xarnê. Do-reke dinê ew xarna xwe xar, gede xewřa çû. Xewřa çû, cihûd rābû kire qefesa hêstirê, k'êrek da dêst, qe-fes dirû lê dûrk'et. Teyrê at'mece hilda ort'a ada be'-rêda danî. Ort'a ada be'rêda danî, doreke dinê xort h'îşîyar bû.

Mîrze Me'mûd h'îşîyar bû, k'êr da birî, lê derk'et, de îdî zanibû, - go: „Cihûd, xwedê mala te xirav neki-ro, te çîra ez anîm kirime vêderê, ez merikî belengaz, te seva çî ez anîm kirime vêderê, ez niga k'uda he-řim?” Go: „Ezê niha rê nişani te kim, tê derk'evî. Tu wan kevire qîmetî miřa bavêje”. Mîrze Me'mûdê te çî kir, ravû kevirekî qîmetî avît, ort'a avêda lêda, ê dinê dîsa ort'a avêda lêda, go: „Cihûd, canim, ez nikarim, milê min dêşe, qewata min t'une î, ez usa bavêjim bê derbazî wî alîve. Go, were tu hinekî têt'eve avê, wex-ta ez kêvir bavêjim nav avêda, wekî tu jî bigrî. Go,

hinekî were kevîyê bisekne". De Mîrze Me'mûd bendî fêla xwe bû, cihud jî xam, nizanbu, wekî ew xorte. Cihûd êp'êce derbazî avê bû, go: „De bavêje". Ewî te kevirekî fînd kire destê xwe, deste hilt'oqiland ça avîf hema usa fîmp cihûdda dayê, cihûd k'undirî k'ete avê. Cihûd çû ce'nimê şa bû, qurbana hazira bû, k'ete berê xeniqî. Evî te rabû doreke dinê wê rîya xwe rûvî nîşan kirîyê, wê rêda lêda çû. Çû derk'ete cem kalê. Çû derk'ete cem kalê. „Selam e'lek'im kalê!" „Wey ser c'e'vê min hatî Mîrze Me'mûd. Go, mi hingê bîra min çû min te'ra bigota. De gotî ew p'ostê wê bişewitanda, wekî îdî nefirîya, ne hata. Go, min hingê bîr kir te'ra negot. Go, e'se çewa gihîştî cî p'ostê wê bişewitîne. Çiqasî destê teda sond bixwe, go, wê dîsa bê.

Çi serê we bêşînim, rābû mi ça we'ra got doreke dinê lêda çû wêderê. Ewî dewsa xwe çê kir, k'etêda, serê wî çîyayî, ber wê golê, doreke dinê ew kewotka firîn hatin. Kewotka ort'ê go, „Bîna benî-adema tê". Go: „Canim, de were, tu jî e'cêba meke, benî adem vira k'u hatine?" „H'izkirna xwedê bû, de xwedê h'iz kirîbû, doreke dinê hat danî. Ewê ku k'incê xwe êxist çu k'ete golê; Mîrze Me'mûd çû ser k'incê wê rûnişt. Ew herd kewotkê dinê firîn çûn.

Mîrze Me'mûd doreke dinê derqîştîya xwe hilda, go: „Ez seva te hatime. Te awqa e'rd ez anîme, lê ez çewa te nebim? Ewê doreke dinê dêstda sond xar, k'incê wê danê. K'incê xwe xwe kir, efendiye xwe'ra bêjim, rābû lêda hat. Lêda hat, hate cem kalê îzna xwe kalê xast û rēk'et bervā şeherê bavê xwe.

Lêda p'ir çû, hindikî çû, vira dera han, derahan, hey derahanê, çû gihîşte şeherê bavê xwe dîsa. Gihîşte şeherê bavê xwe, ça gihîşte wêderê p'ostê wê şewitand û bavê wî h'evt rōja, h'evt seva defê, zurnê xist.

Ev çûn mirazê xwe şa bûn, hûn jî he'rin mirazê xwe şa bin.

V. PARÊMIÔLOGÎYA

Mesele û met'elok

a) Mesele û met'elokê k'urdê
R̄SS Ermenîstanê

926.

Agir girtibû mala yekî, ê din ser û p'ê li ber
dik'zirandin.

927.

Axayî k'êfêye, male bin berfêye.

928.

Aqil sivike, nigê çapike.

929.

Aqilê sivik, barê giran.

930.

Anemet - t'arî qiyamet.

931.

Anî ji deriya, da xêra miriya.

932.

Arê kewara - r̄isqê bahara.

933.

Aşvan t'ucar nabe p'oşman.

934.

Baharê, - pez,
Payîzê, - r̄ez,
Zivistanê, - ez.

935.

Bahar hat, r̄umeta k'incê zivistanê hilat.

936.

Barê aqila - pişta kêmaqila.

937.

Bavê xwe kuştiye, gorê sond dixwe.

938.

"Bavo, min balt'ek dit".

"K'anê?"

"Min undakir".

939.

"Bavo, min dizek girtiye".

"Berde!"

"Ez berdidim, ew min bernade".

940.

Bextê dê - cihêzê qîzê.

941.

Bejn biriqî - dil xeriqî.

942.

Bejne zere, dilî je're.

943.

Bendê bêk'es, derheqa wî nakin be's.

944.

Ber baranê revîm, ber ç'ort'anê k'etim.

945.

Ber gola dameç'kîne baxî,

Xelqê bête'sil meke çirax,

Şuxulê ku çû, mevêje: "Ax".

946.

Berê darê darê dixemlîne.

947.

Berê dest desta dişo, paşê serç'e'va dişo.

948.

Berê xebera xwe bipêj, paşê birêj.

949.

Bezâ hespê namûsa siyarane.

950.

Be'sa gura dikin, gur hazirin.

951.
Bîna dê, ji xatîvê tê.
952.
Bîna k'iz, tê mala diz.
953.
Bê nan û dew, xeber nayê hev.
954.
Bê qat'ix, şîr havên nagre.
955.
Bêje rast, razê rast.
956.
Bêjin lale, nevejîn t'irale.
957.
Bêmalo - bêxatî, bêxalo, bi malo - bi xatî, bi xalo.
958.
Bi dilê kala qîzê bîstîn, bi dilê xorta - hespê.
959.
Bi dilopê baranê be'r t'ijî nabe.
960.
Bi şev rêwî li rîya - qede li ber p'îya.
961.
Bixwe mîna mêra, rabe mîna şêra.
962.
Bilind firîm, alçax k'etim.
963.
Bira diz hebin, şeverêş gelekin.
964.
Bira mêrî mêr be, kelemê ber ç'e'vê neyar û dijmina be.
965.
Birûyê min şe dikî, lê ç'e'vê min der dikî.
966.
Bizanbe gilîya: wet'en şîrine ji h'emîya.

967.

Bizina jar wexta k'ok' bû, wê strûyê xwe kendala hilde.

968.

Bizina kulek, şivanê bezek, êvarê t'ev têne guhêrêkê.

969.

Bona xatirê xayî meriv kevir navêje seyî.

970.

Bûka apê - k'ete kapê, bûka xalê - delalîya malê.

971.

Bûka xeniqandiye h'eft xasî, ji bilqîniya cêr tirsî?

972.

Bûke li hespêye, hevsarî li mistêye, kes nizane qismetê k'êye.

973.

Bûkê t'une zar-ziman, xasîyê t'une dîn-îman.

974.

Cew bû k'itan, dew bû derman.

975.

Çil h'eravî nikarin rûtekî bişêlînin.

976.

Çû mala dewrêşa, danî ber min mastê gamêşa.

977.

Ç'e'v divîne, dil dih'evîne, aqil lédixe weldigerîne.

978.

Ç'êlekê didoşe Xatê, to didine Fatê.

979.

Ç'iyayê bilind t'imê ser dûmane.

980.

Darbiro, dara bibîr, destê xwe et'eka xwedê nebîr.

981.

Dayê buh'ukê, jinê ruh'ukê.

982.

Defa ber keṛane, ç'ira ber korane.

983.

Dem demēra, her dem xwedēra.

984.

Dengê e'zmana - nişana barana.

985.

Derdê birçiya nane, ewled gumane.

986.

Derdê hewiyê girane,
Mîna t'iliya bi jane,
Mîna qolinciya rûviyane.

987.

Derdê xwexwetyê usane, mînanî jana dirane.

988.

Derewîn, carekê dixwe firavîn.

989.

Derîo, tu dar bî, serê min sit'ar bî.

990.

Destê dê - feng-rûyê qizê.

991.

Destê merda - dermarê derda.

992.

Destê min dize, dilê min dilerize.

993.

Devê xar, k'en lê nabe sit'ar.

994.

Dew xwestin kodik veşartin?

995.

Dewsa şêra kund dîkin şêra.

996.

Dewê payizê - bide e'zizê,
Dewê baharan - bide neyaran.

997.
Dewran t'imê bi dorin, gel jêrin, gel jorin.
998.
Deyndara xwe avîte pişt xûndara.
999.
Deynekerim, zêrê zerim.
1000.
Deyn li te kir, ç'e'v li xwe kir.
1001.
De'wata dudane, girê h'emîyane:
1002.
Dîwaro - e'yb û qisûr st'aro.
1003.
Dîwar h'ilşîya, t'oz hilk'îşîya.
1004.
Dîya qîza - p'irûda dîza, dîz çê kirin, xelqê birin.
1005.
Dîzê go: „Binê min zêre“, heskê go: „Lê ez k'u têm?“
1006.
Dê û dotê şer kirin, kêmaqila bawer kirin.
1007.
Dijminra - zarê xweş, pišta h'işk.
1008.
Dilê şivan bixwaze, mast ji nêrî çê dike.
1009.
Dimirim, dibe'cim, ceh divê: „Ez birincim“.
1010.
Dinê bişêwre, lê bi aqilê xwe bike.
1011.
Diniya bi dore, ne bi zore.
1012.
Diniya bi sebrê avaye.

1013.

Diniya dewrane,
P'îşik p'elewane,
Navê dîka danîne E'vdilrêh'mane.

1014.

Diranêş, derman - k'êş.

1015.

Dirba ku nan dibîre, şûr nabîre.

1016.

Divê: „Darê, de's hate te”, divê: „Wekî destî ne ji
min be, min nikare”.

1017.

Dizê bostana k'ivş dibin zivistana.

1018.

Du dil t'evayî, ç'îya didin ser ç'îyayî.

1019.

Ez axa, tu axa, k'î golka bive nav başa?

1020.

Ez divêm: „Rê vaye”.
Ew divê: „Rêç'e vaye”.

1021.

Ez divêjim: „H'irç vaye”.
Tu divêji: „Dews waye”.

1022.

Ez mêr, tu mêr, k'îye ji me şêr?

1023.

Ez tera dibêm: „Bira”, tu dibêji: „Biraxur”.

1024.

Ez yekî dibêjim, t'embûra min yekî di dibêjê.

1025.

E'cel hat, nade mecal.

1026.

E'melê pîrê, naçine birê.

1027.

E'wrê^ê gîrê-gîr^ê baran jê^ê nayê^ê.

1028.

E'wrê^ê rēş - barane, e'wrê^ê sipî^ê - zivistane.

1029.

Ga bi cila nas nakin.

1030.

Garān berbi mal bû, jina gavan şuxulk'ar bû.

1031.

Gele merî^ê xeberdidin bi devê^ê xwe, gele merî^ê jî^ê
xeberdidin bi aqilê^ê xwe.

1032.

Gîsinê^ê xebatçî^ê diç'irûse.

1033.

Gizê^ê zere, kirtin li sere.

1034.

Go: "Ew çiyê diçini?"

Go: "K'engê hêşin bû tê bivini".

1035.

Gotin e'dete, nexarin dewlete.

1036.

Gulane, dew cem h'emîyane.

1037.

Gura k'era H'esen xare, ne gazine, ne heware.

1038.

Gur hate dihare, wey li sêfil^ê û jare.

1039.

Gurê^ê mêşe, hîn nabe p'êşe.

1040.

Gûzek, gûzek, dibe dîzek.

1041.

Hebûna nezana, zikê^ê zanedane.

1042.

Heger h'ewase, ew jî bese.

1043.

Her ç'êlek tê dotinê, lê her gilî nayê gotinê.

1044.

Her xanek, dilê xweda silt'aneke.

1045.

Her r̄eng, r̄engeke, bedr̄eng jî r̄engeke.

1046.

Her sebrek x̄erek p̄erane.

1047.

Her tişt li heyê dinhêre, lê heyam t'u tiştî
nanhêre.

1048.

Hergav l̄eyî r̄anabe, koça nayne.

1049.

Hesp s̄iyarê xwe nas dike.

1050.

H'eta bûk xemilî, de'wat betilî.

1051.

Xaya dinhêrin, hespê naldikin.

1052.

Xaya x̄era - r̄ebena dêra.

1053.

Xazila s̄ewiya, ne h̄ewiya.

1054.

Xeber hene z̄erin,
Xeber jî hene ava c̄erin.

1055.

Xelq̄era gule, xwer̄a kule.

1056.

Xema berfê nine, debra k'esîva t'une.

1057.

Xema gure, wekî deve bahaye?

1058.

Xema kore, mûm bahaye?

1059.

Xewa pir giran - meri ze'f nezan.

1060.

Xêr tê bi rêz, şer tê h'emêz.

1061.

Xiraviya malekê - avaya gundekê.

1062.

Xofk'êşo - qeda pêşo.

1063.

Xwastin rûreşike, nedan du rûreşîye.

1064.

Xwedê saxê - dilê raste.

1065.

Ji e'slan bipirs, ji bed'e'slan bitirs.

1066.

Ji te herek'et ji xwedê berek'et.

1067.

Jin jî heye, jinkok jî heye, mêr jî heye, mêrkok jî heye.

1068.

Jinê bide jinmirîya, ga bide gak'irîya.

1069.

Jinê dil kir - diwar qul kir.

1070.

Jinê dil kir - mêrê xwe sil kir.

1071.

Kalê bekesî, pîra benevsi,
Herda halê hev pirsî.

1072.

Kevaniya baş risqê seyê diz p'ışîka diz dide birîn.

1073.

Kevirê havîne bavêje kulinê.

1074.

Kevrê mezin, t'imê kevrê biç'ûk disekine.

1075.

Kor - korê xwedêne,

Nivkor - e'melê dinêne.

1076.

Korê bêdar, pîra bêzar, herdu jî yekin.

1077.

Ku bê ç'engê min, tê bivîni rêngê min.

1078.

Kule dilane, xevtanî milane.

1079.

Kurmancî t'êre, xani jêra xêre.

1080.

Kurtikî çuxe, dew t'une bixwe.

1081.

Kurê gura meriyara nave bav û bira.

1082.

Kurêk heye - gula bavê xwe,

Kurêk heye - kula bavê xwe.

1083.

Kuştin heye, rêva mêra t'uneye.

1084.

Kuştina mêrane, xeta jinane.

1085.

„K'ê ç'e'yê te derxist?“

„Xwexwetîya min“.

„Lema usa k'ûr derxist?“

1086.

„K'ê miri vegeṙand?“

„Ya dil k'îrî“.

1087.

K'êderê xare, wêderê mirâ ware.

1088.

K'ero guh t'une, t'irê hela hê ce'şike.

1089.

K'ero nemir qîfar tê,
Pîrê nemir bahar tê.

1090.

K'iderê k'omêk, wêderê emek.

1091.

K'um hebin, paç'ik ze'fin.

1092.

K'uṛa zer bû, k'uṛa der bû.

1093.

Lelîxane, xweyê kirêd girâne.

1094.

Lezê - dereng k'etê.

1095.

Lêv ji dirana pêşin.

1096.

Lingê gerê - nayê bin berê.

1097.

Mala bê mêvan,
Gundê bê şivan,
Ew herdu ji bêguman.

1098.

Mala ze'vê - def. û zuṛne,
Mala bûkê - hajpê t'une.

1099.

Malê dinê, sturiyê mêraye.

1100.

Malê malîyê mesa, xurê tarî bilmasa.

1101.

Merî bi pirsê diçe Gursê.

1102.

Merî ne çomaxekî mêrxas dibe, ne bi nanekî
nandar dibe.

1103.

Merîyê dîn -dînik,
Çi t'alaxe mal û milk'.

1104.

Merovetî - germe-germ,
Dijminai - nerme-nerm.

1105.

Me'nîya lorikê dixwe kilorikê.

1106.

Me'nîya sergîna çû gundê mexîna.

1107.

Me'r ji pûngê direve, pûng li ber hêlîna me'r
hêşîn dibe.

1108.

Mêr mêra nas dike, qûş paldîma k'era nas dike.

1109.

Mêr te'na dimire, ga serbara dimire.

1110.

Mêrê çê sergêre, mêrê k'otî bingêre.

1111.

Mîr gotî mîr ve, cime'ta wî ne hêşîr ve.

1112.

Min bûkek anî lez bi lez,
Sivka malê dîsa ez.

1113.

Mirişka rêşe, heŕo nexweşe.

1114.

Mêvan ji mêvan nexweşe, xweyê malê herda jî
nexweşe.

1115.

Mêvanê bêwaxt k'îsî xwe dixwe.

1116.

Namirim tîra pēra, dimirim xebera vēra.

1117.

Nan bide nanpēja, nanek jî zêde bide.

1118.

Nan boy h'emû nevsîye, ç'ek ne ya h'emû kesîye.

1119.

Nanê xwe bihêle sibê, şûxulê xwe mehêle sibê.

1120.

Navê jinê Dînanok,
Malda t'une arvanok.

1121.

Navî girane, şeheri wêrane.

1122.

Nebînim be'ra bê gemî,
Nebînim îsana dem-demî.

1123.

Ne dixum gêlaza,
Ne didim hevraza.

1124.

Ne dixum virîka te,
Ne dajom horîka te.

1125.

Ne xema mine, ne dema mine,
Qirç'e-qirç'a benûstê mine.

1126.

Ne sora ber agira, ne rîndê ber ç'ira.

1127.

Pezê bê şivan, şivanê bê se, ew dibe mal wêranî.

1128.

Pîrî û h'ezar e'yb.

1129.

Pirsê xirab pê sê p'ût hingiv nayê xarinê.

1130.
Pişkul çûne bajêr, bûne leblebok.
1131.
P'ela min mexe, giliya ji min dernexe.
1132.
P'ir gotin - ceger sotine.
1133.
P'irani mêraniye betal dike.
1134.
P'işrûka meriya ji p'elawa xelqê çêtire.
1135.
Rastan zewal t'une, xaran k'emal t'une.
1136.
Rê li dila tenge.
1137.
Roja dûmane - k'êfa gurane.
1138.
Rindî-rindî, geroka nava gundî.
1139.
Sal mîna bawîşka tîn û diçin.
1140.
Sebir, - sik'ana çêye, xof, - silametiya rêye.
1141.
Serê navçiti, herwext dişkê.
1142.
Şerê siba, xêra êvara çêtire.
1143.
Şivan û gavan hore-hore,
Ewan t'irê dinya kore.
1144.
Te hîn kir - bîr neke, te bîr kir - hîn neke.
1145.
Teyr bi refê xwe, meriv bi k'oma xwe.

1146.

Te'v e'rdê dixemilîne, lê xebat meriva.

1147.

Tiştê dûre - bi nûre.

1148.

T'alâşa gure qant'ir̄ bihaye.

1149.

T'asa vala ç'ingîn jê tê.

1150.

T'îlî-pêç'îyê bilûrvana dûrva k'ivşin.

1151.

Vî destî bide, wî destî jî bistîne.

1152.

Wekî du dil bivine t'evayî,
Wê ç'îya hildin bidine ser ç'îyayî.

1153.

Wekî h'irç mêşe derk'et, çi nêr, çi mê.

1154.

Yek - yeke, dudu - k'omeke.

1155.

Yê di'ëve jî gazi xwedê dike, yê dide pey jî
gazi xwedê dike.

1156.

Yê p'elavxur kevç'îyê wî k'êlekêrane.

1157.

Yê neke guṛa mezina, sêrî tê struê bizina.

1158.

Zarê xweş, bihara dilane.

1159.

Zeda darê ne ji darê be, zewala darê t'une.

1160.

Zêr çiqasî hûre, bi qîmetê xwe diçe.

1161.

Zil-zil t'op kir, mil-mil bela kir.

1162,

Zilkê baharê - debra malê.

1163,

Zimanê xwe birî, cîyê xwe k'irî.

1164.

Zimanê sore, pêşiyê ne geliye, ne zihore.

b) Gotinê Dewrêşê Şêx K'eleş

1165.

Agirê dostada meriv naşewite.

1166.

Axê éla şer dikin, êl tê qirê.

1167.

Axir Şam, oxir Şam, k'asa mirinê bikî te'm.

1168.

Aqil tişteki başe,
Mîna t'aceki seriyayî nexşe,
Dûrî xortê k'eleşe.

1169.

Aqil tişteki haye,
Mîna t'aceki nexşî li seriyaye,
Xwedê p'ara h'emû kesî jê nedaye.

1170.

Aqil t'acê zêrîne,
Serê h'emû kesîda nîne,
Dûrî xortê lawîne.

1171.

Arika k'esîva duyîn nagre.

1172.

Aşê mirinê bêşe'deye.

1173.

Barê ga xar neve, kevir ji cîyê xwe naleqe.

1174.

Bazara t'evî dostîye - dilsariye.

1175.

Bextê k'esiva weki hebîya, cotê wan çolê nedima.

1176.

Belendê malê e'se ji gunde.

1177.

Berfê derê merîya girt - k'esivîyê, dewletîyê
napirse.

1178.

Berê darê darêva kurmî dive.

1179.

Bezandin jî heye, levhatin jî heye.

1180.

Bi lezê merî derengî dik'eve.

1181.

Binhêre e'sil û e'sasa, menhêre kevn¹ û kirasa.

1182.

Bira ji hev cihê divin, heval ji hev cihê navin.

1183.

Bira ez k'elefê xweda bim, ne birca xelqêda bim.

1184.

Birîn birîna t'eze dike.

1185.

Birê xirav, - jê cihêve, cînarê xirav, - bihêle jê
bîfeve.

1186.

Bizina guî navê kerîkî xirav dike.

1187.

Borcê hevaltîyê borcekî girane, herkes h'eta sêrî
nikare bive.

1188.

Borê mirîne î bezaye.

1189.

Gavan xeyîdî nanê xwe berev nekîr, hew zanibû
gundîyê hevdu qir kin.

1190.

Gavan xeyîdî neçû ber dêwêr, hew zanibû
dewarê bestê bimîne.

1191.

Gere meriv avê agirave, ne agirê agirave.

1192.

Gulîyê dewletîya dibîrê, şûrê k'esîva nabîrê.

1193.

Golkê gurî navê kewaniyê xirav dike.

1194.

Gotî merî ney usayî te'l ve, herkes lê bireve, gere
merî ney usayî şîrin ve, wekî herkes t'ilîya
xwe têdake.

1195.

Govenda mişka mala k'esîvadaye.

1196.

Defa xelqêye tu çomaxa xwe lêdixî?

1197.

Deh mêr bêne kuştinê, ser p'ostê pezekê lev tên.

1198.

Derbê neyara xederin.

1199.

Derdê Sêvo girare, xîyalê birçîya - nane.

1200.

Derd derda undadike.

1201.

Derpekî merî nikare gundekî çê ke.

1202.

Destê zorê, pîrê davêjine bîrê.

1203.

Deve k'etiye nav pêmû, ç'e've xwe digre hew za-
ne xayê pêmû navîne.

1204.

Dew bû derman, cew bû k'itan.

1205.

Dewletî bimre êl dih'eje, k'esîv bimire gund
pênah'ese.

1206.

Dewrêş - tîr û dirêş?

1207.

Diçî gunda, gilîya yan ji dîna pirs ke, yan ji zārā.

1208.

Dijmin mezelê merîya vedide, dost merîya
vedişêre.

1209.

Dijmin wekî bive dost, şûrê xwe k'ostek meke.

1210.

Dil bûne ayê şevî, xof, rē'm ji dinê revî.

1211.

Dil dixaze, destava nayê.

1212.

Dilê birîn xwexweyî dengbêje.

1213.

Dilê xem têda ve, h'eft defa ber lêxî dil şa nave.

1214.

Dilê xerîva t'imê berbi malêye.

1215.

Dilê xerîva t'imê xeme.

1216.

Dinîya dora aşê, sirîya k'ê hat ewê nanê xwe
bihêre.

1217.

Dinîya dore, ne zore, her kes ber dora xwe
sekinîye.

1218.

Divêjî - napêjî.

1219.

Dizî neyî ji malêva, kes serda nayê.

1220.

Dost qenciye bîr nake, dijmin - xiraviye.

1221.

Dostek berenberî h'ezar dijminiye.

1222.

Du dilê safî bavêjine nava êgir, agir pê nak'eve.

1223.

E'slê xas xam nave, e'slê xam xas nave.

1224.

E'slê merîya ne kirase, k'î pêra bigîje wergre.

1225.

Filankesa me merîkî usane, mûrîya derpê dike.

1226.

Jin diçine ort'a xûna xûn sulh'a divin.

1227.

Kes nên nade k'esîva, herkes şîreta lê dikin.

1228.

Kevir p'ersenga barê gaye.

1229.

Kevaniya tima navê mêra undadike.

1230.

Kevaniye ç'êlek dot, ç'êlekê sirê xwe rêt, got:
„Qelpê dilê p'adşê me xirav biye“.

1231.

Kirasê kirêse, qusasê qusêse.

1232.

Kirasê merîya diqete, e'slê merîya naqete.

1233.

Kirasê merîya tê guhastin, xeysetê merîya nayê
guhastin.

1234.

Kudka devê biwaste wê ser pišta devê herê.

1235,

K'eda gê ga t'enê naxwe.

1236.

K'eda h'elal h'eram nabe.

1237.

K'edkiro, k'eda xwe nexaro.

1238.

K'era guhu kinin, hew zanin de'sikin.

1239.

K'esiv diçe ber ç'em jî lê dimiçiqe.

1240.

K'esive - bê nisive.

1241.

K'esivê aşane, rōjê şilîya dest p'iyê wane zihane.

1242.

K'î bive hevalê qijkê, wê herê nukulê xwe p'isî
xe.

1243.

K'î dike, k'î dixwe?

1244.

K'ê nanê min xar t'irba min k'ola.

1245.

K'ê nîrê hevaltîyê xar kir, wê stuyê hevalê xwe
kul ke.

1246.

K'inc têne p'îne kirinê, gilî nayêne p'îne kirinê.

1247.

Lema berf k'etiye, gere dest p'iyê bişewitin.

1248.

Lez rê diçim, divêjin dîne, nerm rê diçim, divêjin
axmaxe.

1249.

Mala cînara t'êr ve, cînar jî pêra t'êre.

1250.

Malâ k'esîva hêlûna şêre.

1251.

Malê dinê - e'ybveşêre.

1252.

Malê h'elal bive mûyê seriya naqete.

1253.

Malê wî heye, - diniya gişk jêra birake.

Malê wî t'une, - diniya gişk jêra kirake.

1254.

Merî dijmina bitirse nikare malê xay ke.

1255.

Merî ga rex gamêşada girê nade.

1256.

Merî heye dewletîye, merî jî heye dewlet dîye.

1257.

Merî xûnê pê xûnê naşo, merî xûnê pê avê dişo.

1258.

Merî ji gura bitirse nikare pez xay ke.

1259.

Merî kal dive dil kal nave.

1260.

Merî nak'êve kela dosta.

1261.

Merî pê xewna dewletî nave.

1262.

Merîk kare şewra h'ezar merî bike, h'ezar merî
nikare şewra merîkî bikin.

1263.

Merîyê aqil du nana dixwe, merîye bêaqil nanekê
dixwe.

1264,
Merîyê bédost, dijmin, ne rēza meryadane.

1265,
Merîyê bēe'sil p'ayeçîye.

1266.
Merîyê belengaz herkes aliyê xweda tê dindika
lêdixe.

1267.
Merîyê dewletî kevîr jî ber p'îye wana divine penêr.

1268.
Merîyê dewletî siyar dive xwede bîr dike, peya
dive hespê bîr dike.

1269,
Merîyê gavantiyê bike t'êr naxwe.

1270,
Merîyê xerîb, wekî p'eqlewê jî bixwe lê dive je'r.

1271.
Mêr mēra nas dike, qûş paldimê k'era nas dike.

1272,
Mêr şerma xwe tēne kuştinê.

1273.
Mêrê çê şûrê xwe xilas dike, mêrê k'otî şûrê wî
nîvîda dimîne.

1274.
Mêrê çê zora xwe der tê.

1275.
Mêrê diwanê jî k'otîbûn hildane, k'esivî hilnedane.

1276.
Mirîska dewletîya hêk dike, dikê wana jî dike
qirte-qirt.

1277.
Mirin navê merîya gişka dike yek.

1278.
Mişkek h'evt k'ûpa dih'erîmîne.

1279,

Nan ser sivrê tê xarinê.

1280,

Nanê xwe ji şkeva xwe hilde, hevalê xwe ji gunde xwe hilde.

1281,

Nanê min qesasê serê mine.

1282,

Nava şerada zêra bela nakin.

1283,

Nevînim dilê xemî têda,
Nevînim mala şerî têda.
Nevînim şehere ew¹ têda.

1284,

Nevînim hespa loq-loqo,
Nevînim qîza lîq-lîqo,
Nevînim k'ulfeta tîr-tîrço.

1285,

Nevînim kalê kezi,¹
Nevînim hurmeta daw û deling rîzî,
Nevînim keçê bang bezi.²

1286,

Paşî kirinê p'oşman bûn ne lazime.

1287,

Pîrê sêr t'imê ser navê h'eciya derbaz divin,
kira dîkin.

1288,

Refê teyra t'ev hev navin.

1289,

Rêwî diçe - rê dimîne,
Şûr diçe - derb dimîne.

1290,

Sed rastê k'esîva weke dereweke dewletîya nave.

1291,

Serê k'ete ber şîreta, k'inca k'ete ber kêla, xêra wana xayara t'unîne.

1292.

Seva xerîba rōj geleki^â dereng derbaz dive.

1293.

Seyê bê t'îmar qara malaye.

1294.

Sirîya xevatê^â xarin ne lazime, sirîya xarinê^â xevat
ne lezime.

1295.

Sofi^â merdane,
Ga û golik t'ev der dane,
Ew maye, ev xeverdane.

1296.

Tendûra k'esîva heye, agir têda naşxula.

1297.

Tuyê wa t'eşk-p'eşka herî^â acarê¹ meşka?

1298.

T'ev bikin, t'ev bixwin.

1299.

T'evî^â dosta cot bike arş-vêrşê^â meke.

1300.

T'eza divînin, kevna bîr dîkin.

1301.

T'imê^â gêris xelayî^â vegeṛandiye.

1302.

T'ovê^â dijmin bireşînin^â striyê^â dewsê^â şîn bivin.

1303.

T'unedî^â sîyar divin,
Ser sîya xweda xar divin,
Wekî^â xayî^â e'sil serî^â nexin, wê zûzka h'ar bivin.

1304.

Ya ziman dibîre şûr jî nabîre.

1305.

Yeke dilî^â, yeke zari^â, mil bigre bavêje nava nari^â.

1306.

Yê bive hevalê qijika, wê ser pišta k'era kul dayne.

1307.

Yê dewletî, - k'erem ke malê, yê k'esiv, - bimîne derê malê.

1308.

Zevîya ji zevîya zêde,
H'evt cara gîsnê xwe lêde,
Paşê t'ovê xwe tede.

1309.

Zikekî zozanî, xirav dike maleke miranî.

1310.

Zirav bişkê, - deng lê naye, qalın bişkê, - deng
lê tê.

c) Mesele û met'elokê
k'urdê Sîrîaê

1311.

Agir gula zivistanêye.

1312.

Agirê heye di qonçdane.

1313.

Axayê me bû Pilo,¹ şîva k'erê me bû çilo.²

1314.

Aqilê meriv rêberê merive.

1315.

Amanat h'eya qiyamet.

1316.

Aş çû, li çeqçeqê dipirse.

1317.

Av awrazi¹ naçe.

1318.

Av serê kaniyê şelû dibe.

1319.
Ava gola başa naç'ikîne.
1320.
Ava ser berûyê, weke zevayê dilê xasuyê.
1321.
Ava şidîyayî metirse, ava nerm bitirse.
1322.
Banê me yek bane, alîk deşte, yek zozane.
1323.
Baran tê, e'rd pesnê xwe dide.
1324.
Barê k'etî k'esek rânake xeynî¹ xudiyê wî.
1325.
Bavê meriv piştî merive.
1326.
Bayê cahila gu're, alîkî dire.
1327.
Bayê xerb¹ bayê bendarane.
1328.
Bayê kur¹ bêmirade.²
1329.
Bayê reş, - bayê baranêye.
1330.
Bedewîya meriv u'lm û me'rifeta merive.
1331.
Bextê mêra ji mêra naçe.
1332.
Bextê mêra zêre.
1333.
Beq cot nikare bajo.
1334.
Beq ç'e'v li ç'êlekê kir, zikê wî t'eqa.

1335.

Belayê însan, - h'emû ji uzman.¹

1336.

Berf dik'eve li çîya, lingê însan dicemide.

1337.

Berf h'eliya ling weşîya.

1338.

Berx li barên tê.

1339.

Berîya bighêy avê, delingê xwe hilnede.

1340.

Berûye ji qalkê xwe dere.

1341.

Bîna fire, - herkes digihê heqê xwe, bîna teng, - xayê xwe undadike.

1342.

Bêaqil meriv hindaye.

1343.

Bêhavên şîr qaymax¹ nagre.

1344.

Bi e'lba mezin mede xelkê, bi e'lba biçûk bide xelkê.

1345.

Bi gurra gotin: „Çima stuyê te qaline?" Got: „Ez bi destê xwe dikim, bi devê xwe duxum".

1346.

Bi xwedê be, ne bê xweyî be.

1347.

Bi xeberekî dikarî dilê sed meriva ji xwe bihêlî, lê nikarî dilê merivekî bik'irî.

1348.

Bi kevçî k'om kir, bi heskê bela kir.

1349.

Bi qewitya¹ h'ec qebûl nabe.

1350.

Bi nukulê xwe biç'êre, bi p'îye xwe bigerê.

1351.

Bi pirsê meriv diçe Qudsê.

1352.

Bi t'ayekî r̄emezan xar.

1353.

Bike zeh'met, bixwe neme't.

1354.

Bila hindik be, bila r̄indik be.

1355.

Bila r̄ûyê mirov biêşê, ne dilê mirov biêşê.

1356.

Bira biratiye, bazar beyantiye.

1357.

Bira dilê meriv xoş be, bira balgiyê serê winakê
ji kevir be.

1358.

Bira dili bi dil bê.

Bira tûrê p'arsê li mil bê,

Gonaxa nêzik ji vira heya Bexda bê,

Be'lgîyê min kevir bê,

Doşeka min e'rd bê,

Nivîna min e'zmanê bilind bê.

1359.

Bira pişt a bira kelaye.

1360.

Biratiya r̄ast kulîka h'eyatêye.

1361.

Birçîbûn ne birayê her kesîye.

1362.

Bizina k'ol e'limîya danûka.

1363.

Bizina neh'lefî dev lê k'etî.

1364.

Bûk ser zîne, kes nizanê nesîbê k'îye.

1365.

Bûka qenc nexşa malêye.

1366.

Buka malê kevnika¹ ser destane.

1367.

Dar bi veṛotîne, însan bi gotîne.

1368.

Dar gula heyatêye.

1369.

Dar ji stûrî dişkê.

1370.

Dar t'ine, ko ba lênexistîye.

1371.

Darê bilind nizm nabe.

1372.

Darê serxweṛa nebîre.

1373.

Daro - şkesto, xaro - besto.

1374.

Dawat bêxayî xaş nabê.

1375.

Dawata mitirba mitirb bi xwe lêdixe.

1376.

Dengê diholê dike, mala dawatê nas nake.

1377.

Dera jin xirab nekirî, he ewder avaye.

1378.

Dera te hîvî jê heye, te gazin jî heye.

1379.

Dest ji desta zane.

1380.

Destê xarinê dirêje.

1381.

Destê xwe bavêje ji gora qema xwe.

1382.

Destê mêra ne şihîn û mêzîne.

1383.

Deşte sûara li sûara dipirse.

1384.

Dev nerme, pişt h'îşk.

1385.

Deve û gêre?

1386.

Deyera sol dikirin, jîjû go: „Pepê mi jî”.

1387.

Devî zû dive dar, xwelî serê merivê bêwar.

1388.

Dewlet serê axê, tevka hîvê.

1389.

Dewleta ba binra herê ne t'u dewlete.

1390.

Deynê mêra li mêra bi deyne.

1391.

Deyndar bim bi maldar bim.

1392.

Diyari¹ - qespe, şundiyan² - hespe.

1393.

Dê h'eta şîr nede zaṛoka, ew zaṛok nasekine.

1394.

Dê medresa zaṛokaye.

1395.

Dê welada şer kirin, kêmaqila bawar kirin.

1396.
Dêrşewî¹ law k'afirîn, xayê¹ tîfekê² ber³ giranîn.

1397.
Di xweda dibîne, nasedqîne.

1398.
Dibêjê, napêjê.

1399.
Dijminê¹ merov daqoqê¹ serê¹ merove.

1400.
Dil be'ra aqilaye.

1401.
Dil fire be, rê¹ fireye.

1402.
Dilê¹ î'nsan gule.

1403.
Dilê¹ î'nsan her cane.¹

1404.
Dinê¹ bi dinêve, Mendo bi dinêve.

1405.
Diniya bêje: nanê¹ genim ji ce xaştire.

1406.
Diniya çerx û feleke.

1407.
Diniya çerxê¹ be'rêye.

1408.
Diniya deme, h'emû¹ kul û xeme.

1409.
Diniya derewîne, ji k'esîra¹ namîne.

1410.
Diniya dewran û deme.

1411.
Diniya dûvê¹ berane, ji k'esîra¹ namîne, her kes
p'ara xwe dixwe.

1412.

Diniya gule, herkes tēda dijî.

1413.

Diniya ne beh's û bazare,
Diniya soz û qirare.

1414.

Dostê te bira dost be,
Dijminê te bira kor be.

1415.

Dotmam ji pismamê fihêd kir,¹ dundan² pey xwe
ne dî.

1416.

Dudu - karvane, sisê - bazirgane.

1417.

Du mişk bi hevra ji qulekê derk'etin, yekî gote ji
ê diya: „Tu ji k'u hati?”

1418.

Dûrve - şîrinve.

1419.

Dûvê rûvî sed sal têxî qelib dîsa ewe.

1420.

El hodan, el hodan,
Wa şêx û mella topik mala me dan,
Çokê me xwe ser va k'oçê reş ji hev berdan.

1421.

Esrarê¹ meriv mifta dilê merive.

1422.

Ew insan nezane, ku aqilê wî ji k'isê xelkê be.

1423.

Ewê ji xebera dê-bavê xwe derk'eve her û t'im
p'oşmane.

1424.

Ez çûme gundek nenas, pesnê xwe da bêqiyas.

1425.

Ez kor, tu kor, ê k'î mehir² bive jor?

1426.

Ez wa bikim bab dimrê, ez wa dî bikim dê dimrê.

1427.

E'cêva min ser wê e'cêvê,
Keç' dibin, dê lingê xwe dike rik'êfê.

1428.

E'lo ji Beloŕa divê: „Mi ç'e'vê teyî kor ha-ha kiro".¹

1429.

E'mel ji e'mela çêtir heye.

1430.

E'mrê meriv bi xoşîya wîva girêdaye.

1431.

E'rdê baş nan tîne.

1432.

E'rûl¹ bi k'efilê zerzûl.²

1433.

E'tar h'elava xwe naxwe.

1434.

E'wr heye girane, e'wr heye sivike.

1435.

E'yd tê, xêr û bêr pêra.

1436.

Ga k'et, dyûvik li xayîye.

1437.

Gaŕan hate zevîyê, jina gavên nûka rahişte t'eşîyê,
Gavan go: „Mi xulama wê paşîyê”.

1438.

Gava meriv mar dibîne, mar jî ji meriv ditirse,
merî jî ji mar ditirse.

1439.

Gavan neçû ber gaŕanê, wekî çu, lingê çêlekê şkênand.

1440.
Geriyam dora dinê, xilas nebûm ji mirinê.
1441.
Girar bi xoy, xoy bi me'nî.
1442.
Girara t'êr k'ebanî, her k'elîye.¹
1443.
Girêka min pişt heçê k'et.
1444.
Go: "Bira, welle, mi navê tu bimirî, belê mi divê
her dayim kûdik¹ li destê te bê".
1445.
Go: "D'ewata bê def çiraye?"
1446.
Go: "Ez ku bivim dengbêj, gere bi ç'evê axa li
xwe birênim¹".
1447.
Go: "Xweş xebere, belê, mi jê ne baware".
1448.
Go: "Keramp'erê, cîyê te li k'uye?" Go: "Ba
dizane".
1449.
Go: "Me'sî ji destê te filitî mede dû".
1450.
Go: "Of, of mirê min, Zoq¹ ne tişteke, lê kevire
h'emû li pişte²".
1451.
Gozek⁶ nede kurê xwe, da nekê duda.
1452.
Gul li gulê dinêre dip'eqe.
1453.
Gundê xirabe weke kûç'kê bêdirane.
1454.
Gur bi du parîya namire.

1455.

Gur şeva r̄eş, ḡiska r̄eş û şova r̄eş ji hev k'ivş
dike.

1456.

Gur û h'irç bûn destebira, dinya bû mēdî zeman.

1457.

Heker şeṛe, banke: mûsa¹ û keṛa,² heker
hêkrûne, banke: mema³ û harûna.⁴

1458.

Her qazî, ji aqilê xwe r̄azî.

1459.

H'ebis, h'ebisa mēraye.

1460.

H'eta genim firîke, melle şirîke.

1461.

Xwe nede ber dîwarê k'etî,¹ go² bi ser te
nek'ewe.

1462.

Ît'barîya xwe ne li avê bîne, ne li hespê bîne, ne
li jinê bîne, ne jî li axê xwe bîne.

1463.

Je'ra mara dermane.

1464.

Ji ava vehrikê¹ netirse, ji ava netirn² bitirse.

1465.

Ji bangirê¹ meztir li ser ç'ivîkda nak'eve.

1466.

Ji devê dik'evê, ji „h'ub-h'ubê¹” nak'evê.

1467.

Ji her e'wrî baran nayê.

1468.

Ji hinekaṛa bêşbêlîke, ji hinekaṛe seferbêlîke.

1469.

Ji qewlî pîrekava, rojekê jî beravêṛa ne lazime.

1470.
 Ji mehûjekî mesh'erekî girêdide.
1471.
 Ji p'era şîrintir dîsa p'ereye.
1472.
 Ji p'êl-p'êloka metirse, ji nerm-nermoka bitirse.
1473.
 Ji werâ e'dete, ji merâ qebhate¹?
1474.
 Ji wî bitirse, ê ku ji xudê natirse û ji e'vda fedî
 nake.
1475.
 Jin him gula ç'evane, him kula ç'e'vane.
- 1476;
 Jin mêra jî rādikin, mêra jî hinda dikin.
1477.
 Jin serê mêr rādike jî, serê mêr ditewîne jî.
1478.
 Jina an mal û mêr, an tewr û bêr.
1479.
 Jina ne delal ç'evê meriv dêşîne, jina delal dilê
 meriv dêşîne.
1480.
 Jina neqenc, h'erîyeke sare.
1481.
 Jina spehî her belaye.
1482.
 Jûjî tējikê xwe tîmar dikirin û digot: „Ez qurbana
 p'ûrtka weye hevirmûş bim”.
1483.
 Keç' û kuṛê male gula dê û bavêne.
1484.
 Keç'a bi e'sil li nav tabûra eskerê romî kes nik
 nikare bidetê.

1485.

Keç'ik zîyarete.

1486.

Ke^r û g^{êj} - guh^ê wî tijî qir^{êj}.

1487.

Kes weke jin^ê bi m^{êr}ê xwe nizane.

1488.

Keşşa¹ yek zane, hêrizgîn² dudua zane.

1489.

Kew li kundir k'et, ne kundir li kewê k'et.

1490.

Kewîyê bilind ne h'ewcê berfêye.

1491.

Keç' hewsar nabê.

1492.

Kirasê bê p'astûk¹ têxe stuyê min.

1493.

Kûç'kê meriv h'ersê¹ mala merive.

1494.

Ku çûyî derekê, r^{ast} were mala xwe.

1495.

Ku don nexî ç'irayê ç'ira r^{onayî} nade.

1496.

Ku xudê bide, e'vd nikare jê bistîne.

1497.

Ku ji yekê fe'mneke, ji sedî jî fe'm nake.

1498.

Ku kes nebê tu xêra xwe pêra bikî, nanê xwe
bavêje di beh'rêda xêre.

1499.

Ku kurê xwe nexî, tuyê li çoka xwe bixî.

1500.

Ku qazî nebê, k'umê xwe ji xwêra bike qazî.

1501.
Kul û derd nivê e'mrê merive.

1502.
Kund divê: „Ez hewqasim, lê aqilê min hewqase¹”.

1503.
Kund ne'letîye.

1504.
Kundirê miranî, xoştire ji şeker û siranî,
Kesek te'ma kundir hilneanî, xênî Arşîya Rômanî.

1505.
Kurê bêdewlet ji ba bavê xwe derk'et, paşî çû bû
şivanê baraza.

1506.
Kurê bêwar, ç'e'v li der.

1507.
Kurê meriv rônaya ç'e've merive.

1508.
Kurî bi sexdabe, bila xudê nehêle.

1509.
K'eçelo, navê min li te, k'umê min li serê te.

1510.
K'efenê min zerdin, çîye serê min dikî
şildim-mildim.

1511.
K'elhine¹ - bes tiştê mala wan nîne.

1512.
K'enê bêsebab ji bêe'debîya merive.

1513.
K'er bi k'urtan¹ naçe aş.

1514.
K'er dik'eve divê: „Hella xwedê”.

1515.
K'er û mek'teb?

1516.

K'eso, k'eso - carek beso.

1517.

K'î diya min meh'r ke, ew bavê mine.

1518.

K'î ku k'ar nale, bêaqil û gêje,
Bila nan nexwe, - k'itêb dibêje.

1519.

K'êwrûşk dibezê û tajî dibezê û herdu jî dibêjin:
„Ya xwedê”.

1520.

K'êwrûşk jî carna ji ç'îya dixeyidî.

1521.

K'irmê darê ne ji darê be finaya darê t'une.

1522.

K'itik ne li male, navê mişk E'vdîreh'mane.

1523.

Lawîni k'ewe, ku p'ir da hewa.

1524.

Lazime meriv bi derema xeber bide.

1525.

Li ber şêr k'es nikare destê xwe bide simbêlê xwe.

1526.

Li pêşda bifikire, piştra bike.

1527.

Loma berf tê, xatrê lingê biç'ûkê biqerîsê.

1528.

Me Cizîr ava kir, H'eso serda zava kir.

1529.

Merivê xayînrâ megerê.

1530.

Merivê li hespê xelqê, t'im peyaye.

1531.

Minê, minê, rûvî naçe k'unê.

1532.

Mûş xaş Mûşe, piştâ wî Alqûşe¹.

1533.

Nan û mast - xebera r̄ast.

1534.

Nav Navîya - namûs Dêraderenciya.

1535.

Ne dixwe, ne dide hevala, genî dîke û davê
newala.

1536.

Ne mêrê şermoke, ne jina k'enoke.

1537.

Rêşe weke qîra - r̄aste weke tîra.

1538.

T'ilî hene t'ilîne, t'ilî jî hene zêrîne.

1539.

Yek dilê wî diçû goşt, go: „Guhê k'erê dijbe¹
guhê k'ewrûşka”.

1540.

Yek - malê xwe, yek - canê xwe.

1541.

Yek navê wî t'inebû çû ser kaniyê p'îs kir.

1542.

Yek, - yeke, dudu, - k'ulfeteke.

1543.

Yekî du ga hebû, yek nediçû k'oxêda, yek jî
k'oxê dernedik'et.

1544.

Yê ku bilind bifîre wê nizm daynê.

1545.

Yê ku hêkê bidizê, k'engê hebê wê bizê.

1546.

Zan - zane, bê: „Baqê nîska çend tane?”

1547.

Zarok zaroke, çi feqîre, çi milûke.

1548.

Zebaş - dendik rēşe, çiqas xweşe.

1549.

Zêr bidin dest zêrnasa.

1550.

Zik t'êre, ç'e'v birçîye.

1551.

Zikê ku ne bi h'île bê, naêşe.

1552.

Zikê meriv ji birçîbûnê dike qirêqir.

1553

Zilam serk'are, jin bindare.

1554.

Zilamek got: „Ez ji kûç'kê xwe hîni mêranîyê bûm”.

1555.

Zilamekî p'îs navê gundekî xirab dike.

1556.

Ziman ne k'aşe, ne kendale.

1557.

Zimanê meriv p'elê serê merive.

1558.

Zimanê meriv şer serê meriv dibarîne.

1559.

Zimanê t'êr t'im birçîye.

- ç) Mesele û met'elokê k'urdê îraqê
1560,
Agir kevnebizût'ada timînit'.
1561.
Agirê bin kaêye.
1562.
Axa leqleqê nêr, li leqleqê mê ferq diket.
1563.
Asin sarî naç'emyêt'.
1564.
Aş tiket, aşewan tixot.
1565.
Aşê nezana xudê tigêrit'.
1566.
Ava bi quwat' ser evraz tiçit'.
1567.
Ava mêra se evraz diçit'.
1568.
Ava rijîyayî xir nabîteve.
1569.
Ava şuelyî li sere kaniyêye.
1570.
Avê ketêd beraşa birin pi sîyara kengilep'eıra
tikey.
1571.
Bahara k'eraye.
1572.
Baneke û bagurdanek.
1573.
Ber li ciyê xoy qedire.
1574.
Berbayî çû ber baŕovê.

1575.

Beṛik li layê tanik vedîryêt'.

1576.

Bê zirna dîreqisît.

1577.

Bêdewlet'iyê kê m bizaviya başe.

1578.

Bi xêra bineka birincî sed binê daryucanê avê vedixun.

1579.

Bi t'ek'bir dik'olîn bir.

1580.

Bira biraye, miamle cudaye.

1581.

Byuka bi dilê zavaye.

1582.

Cînarê nêzik ş birayê dyur çêtire.

1583.

Çend p'itire - çêtire.

1584.

Çu ser darê, dar bin xora birî.

1585.

Ç'îya bi ç'îya nak'evin, ç'av bi ç'ava tik'evin.

1586.

Ç'êla belek dûra mala ya çeleng.

1587.

Daxaza koreyî du ç'avêt rēşin.

1588.

Dawata mitirbî bit' û mitirb lê bidet'?

1589.

Def te du beṛyu barê k'erekîne.

1590.

Dengê diholê dyu duyri xoşe.

1591.

Dest zanit' k'îrê tixuryêt.

1592.

Destê li bin berîyê.

1593.

Destê li ser destîye.

1594.

Dev xoşe - pişt hişk.

1595.

Dewata mîra, gir ber bû feqîra.

1596.

Dîwarê ser befrêye.

1597.

Diryvê sipî bo rōja rēşe.

1598.

Diz û xudanê malê bine yêk, ga ti k'uleka xanî
bire derê.

1599.

Dûma zulmê ya k'urte.

1600.

Dûmayîka dinîyayê ya dirêje.

1601.

Eger bendkê sor baya da bi derê xanîyê xove bî.

1602.

Ev̄ro bixo, h'eta subahî xudê k'êrîme.

1603.

Filank'es axaye bê xulam.

1604.

Fîra kewêye.

1605.

Germe - k'el û cil şerme, sare - k'el û cil yare.

1606.

Gêsni ç'avê xoda nabînit', derziyê ç'avê hevalê
xoda tibînit'?

1607.
Gêsnê Meh'medê E'bûye.¹

1608.
Gihîşte se hêstî.

1609.
Girara mêra bi h'emd tik'eîlî.

1610.
Girara rûn şî k'em danîye.

1611.
Guhê rastê hay têt'biî, guhê ç'epê dert'k'evî.

1612.
Gurg nizanî' quwata wî ç'ende.

1613.
Hate kuştin - çi suyar, çi peya?

1614.
Heçyê esman girtî bila berdet'.

1615.
Heger xudanê malê defê lê bidet', biç'yuk
dîreqisin.

1616.
Heger nezanî bik'îre canî.

1617.
Heke e'cela bizinê hat, dê nanê şivanî xot'.

1618.
Heke î male, î pi mam û xale.

1619.
Heke hemî ç'îç'ka hijîrxar bana çi xudanî netiman.

1620.
Heker agir berbû deh'lî teî û hişk pêgve dêsojin.

1621.
Hekar bendkê sor ba, da bi derê xanîyê xove bî.

1622.
Heker derse - herfek bese.

1623.

Heker destkê bivri^â dar nebi^ât' dar nak'evit^â'.

1624.

Heker gurg şî baranê tirsaba da bo xo k'urkeki^â
çêket^â'.

1625.

Heker xudê da ruyne, heker xudê bir her ruyne.

1626.

Heker ka beslaşe, xo kadîn şî teye.

1627.

Heker nekêy naxoy.

1628.

Heker t'irar p'ir^â bû dê serda çit^â'.

1629.

Heqê xojî bidet', serê xo jî bişkênit^â'?

1630.

Her evrazyeki^â, nişivyekê li duyî.

1631.

Her nane, her dermane.

1632.

Her pez û pêpka xo.

1633.

Hindî xiyare şî t'yut'ki^â diyare.

1634.

Hindî xo be.

1635.

H'eftyar axiftina xoş k'unê derdik'evit^â'.

1636.

H'eta mirinê - kirine.

1637.

H'eta ser serî rêve neçî, qedrê piya nizanî.

1638.

Xala xarza fakirin, mama biraza berza kirin.

1639.

Xata xar li gayê pîre.

1640.

Xeber keleka beraye.

1641.

Xeberêt' mezina, nexşêt' berane.

1642.

Xêra mala Mirade.¹

1643.

Xudanê mirî koreye.

1644.

Xudey bê e'ybe.

1645.

Kêmxorê, dayîm xorbe.

1646.

Kirmê darê ş darêye.

1647.

Koreyî gote koreyî: „Mit ç'avê teve”.

1648.

Kuç'ka Mîrxane - bê nan û bê av.¹

1649.

Kula p'işê her jije.

1650.

K'er zirî, diwan verêvî.

1651.

K'ero nemire h'eta qîvar şîn tîbin.

1652.

K'î babê subahîye?

1653.

Li zikî da, got: „Ay piştê”.

1654.

Mal - jine, binyat' - xanî.

1655.

Mala dirawîni sot', k'esê lê bawer nekir.

1656.

Meznî bo xudê başe.

1657.

Mêvan ş mêvani adize, malxûê ş herdûka.

1658.

Nanê nexarî destê zalimî çiçît.

1659.

Newêrt'e k'erî, heldet'e palîye.

1660.

Nîsane, buyka salane.

1661.

Pezê bê şivane.

1662.

Pêt xo li duy berka xo dirêjke.

1663.

Piştî mirinê ç'avkulî nîne.

1664.

Rêşo bi destêd xo, heker avê tu birî.

1665.

Ryuvî negihişte tirî, gotî: „Tirşe”.

1666.

Ryuvî derê k'una xo şêre.

1667.

Ryuvî neçû ti k'unêva, h'ejek serê k'ilka xove girêda.

1668.

Sawka mizûryaye.¹

1669.

Sed p'are-p'ar, destê dujminî çu naynît.

1670.

Serê k'eçel bo bin kulavî başe.

1671.

Sero neêşe, dersûkê nehavêyê.

1672.

Sîbera darêye.

1673.

Suyarê xelkî - peyaye.

1674.

Şeva rēş li êvarî diyare.

1675.

Şeva tarî qelat'î mêrane.

1676.

Teyr hemî dujminê kewêye, kew bi xo dujminê
serê xoye.

1677.

T'ērāş li ser rîha xo şîn tibî'.

1678.

T'ifa ser evrase.

1679.

Wekî bizna ber bi şaxî k'eftî.

1680.

Wekî zîné li ç'êlé kirî.

1681.

Zikê t'êr haş zikê birsî nîne.

1682.

Zistan hat, beṛka feqîrî dirîya.

1683.

Zorbêjê - çi nezan.

Tiştêkî min heye tiştanok.

1684.

Sêsid û şêst rēşêle,
Donzdeh ga, du ç'êlek,
Nîvîye rēş, nîvîye belek.
Ew çiye?

[Sal, donzdeh meh û Fojê salê]

1685.

Şeşê rēş, şeşê belek,
Du boşin, donzdeh ç'êlek,
Ew çiyê?

[Sal, donzdeh meh û rōjê salê]

1686.

Av dinyayê t'êr dike,
Çi avê t'êr dike?

[T'e'va êvarê]

1687.

Tiştêkî min heye,
Serê dinê,
Binê dinê,
Du p'artosê t'ek û t'inê.
Ew çiyê?

[Hîv û rōj]

1688.

Ew k'iye?
Ku mehê carekê kal dibe,
Dimire, û dîsa dizê.

[Hîv]

1689.

K'ofiya Xezalê,
Hol bû newalê,
Ew çiyê?

[Hîv]

1690.

Kerî k'ete ser stêr.
Ew çiyê?

[Hîva nivî]

1691.

Tiştêkî min heye tiştanok,
K'îskê k'apa darda,
Deqê minî navda,
Ew çiyê?

[Steyrkê e'zmana û hîv]

1692.

Tendûra zimzimi,
T'iji nanê genimi.
Ew çiyê?

[Steyrk]

1693.

Hildik'şime ser zinarekî,
Lêdixim, deng diçe h'ezarekî.

Ew çiyê?

[E'wr û e'zman]

1694.

Tiştêk heyê bê rûh'e, lê dimaşê.

Ew çiyê?

[Wext]

1695.

Hêlva tê, kendêlva tê,
P'orsorê nermêva tê.

Ew çiyê?

[Tîrêncâ te'vê]

1696.

Tiştêkî min heyê tiştanok,
Vira danî, wira danî, k'ulêkêra derk'et.

Ew çiyê?

[Tîrêncâ te'vê]

1697.

Leze, beze,
Wekî fesal heve,
Wê merîya vegevize.

Ew çiyê?

[Ba]

1698.

Tiştêkî min heyê tiştanok,

Ar hûrtire,

Devê bilindtîre.

Ew çiyê?

[Dû]

1699.

Hilintir, milintir,

Kuŕ ji bavê bilindtir.

Ew çiyê?

[Dû]

1700.

Hûr-hûr barî,

Hey-hey barî,

Deşt û banî,

Herçar aî,

Girt û danî,
Ew çiyê?
[Berf]

1701.
Wêda tê wezîre,
Rûdinê qisîle,
Râdibe hêsîre.
Ew çiyê?
[Berf]

1702.
Xare, ne dare,
Dimike, ne kare,
Dik'se, ne me're.
Ew çiyê?
[Av]

1703.
Him şil dike,
Him diwêr qul dike.
Ew çiyê?
[Dilop]

1704.
Sive çar linge,
Nivro du linge,
Evarê sê linge.
Ew çiyê?
[Merî]

1705.
Oda şuştî-muştî,
Cote qazî têda rûniştî.
Ew çiyê?
[Ç'e'v]

1706.
Du xûşke cînar,
Ji hevdu nakin bawar.
Ew çiyê?
[Ç'e'v]

1707.
Tiştêkî min heye tiştanok,
Dinîya h'emû têdaye.
Ew çiyê?
[Guh]

1708.

Kaniya qinê-qinê,
Mîr û h'akim dest didinê.
[Poz]

1709.

Divêm: "Were were", nayê,
Divêm: "Meyê, meyê", tê.
Ew çiyê?
[Lêv]

1710.

Vî alî gelî, wî alî gelî,
Ort'êda şûrekî şîn.
Ew çiyê?
[Ziman]

Variant:

Vî alî diwar, wî alî diwar,
Ort'êda girêdaye seyekî h'ar.
Ew çiyê?
[Ziman]

1711.

Odeke şuştî-muştî,
Çil feqîr têda rûniştî.
Ew çiyê?
[Dev û diran]

1712.

Vî alî aş, wî alî aş,
Ort'êda t'ope qumaş.
Ew çiyê?
[Dev û ziman]

1713.

Her-her diwar,
Mermer diwar,
Xatûneke, çil nobedar.
Ew çiyê?
[Dev, diran û ziman]

1714.

Dik'êke, dik'vaneke,
Çar mîne, beraneke,
Ew çiyê?
[Dest û pênc t'ilî]

1715.

Çi be'lgî nermtire?

[Destê merîya]

1716.

Xan-manekî tarî,
T'ijî stûnê çilexarî.

Ew çiyê?

[P'arxanê merîya]

Variant:

Şkevteke te'rî,
T'ije stûnê xile-xarî.

Ew çiyê?

[P'arxanê merîya]

1717.

Ew çiyê?

Dinêda şeker şîrintire.

[Xew]

1718.

Ew çiyê?

T'erezûda nasekine,
Bazarê jî nayê firotanê.

Xwe jî şîrine.

[Xew]

1719.

Tiştêkî min heye,

Dirêj, dirêj,

Kevan dirêj.

Ew çiyê?

[Merivê rāzayî, çaxê lingê xwe
kevan dike]

1720.

H'esin, bizin,

Gayê mezin,

T'ev dilizin,

T'ev dibezin.

Ew çiyê?

[Sol û meriv]

1721.

Bêder ji goşt,

Cerçer ji h'esin,

Av bidêde bajo.

Ew çiye?

[Rû û dûzan]

1722.

Zevîke min heye,

T'oxim narêşînim şîn dibe,

Av nadim digihîje,

P'eretî didrûm,

Berê wê kêr nayê.

Ew çiye?

[Ser-ruyê mêra]

1723.

Qutîke Silêmanî,

Serê h'eft rîya danî,

Pêştirî xwedê kes pê nizani.

[K'ulfeta h'emle]

1724.

Almast çû mala mîra,

Pey bû şeqe-şeqa tîra.

Ew çiye?

[Gulî, benp'ork]

1725.

Can bêcanê sîyar bû,

Can bêcan t'ev bêlmanê sîyar bûn.

Ew çiye?

[Merî, gemî, av]

1726.

Binî axe,

Ortê şaxe,

Serî zêre.

Ew çiye?

[Genim]

1727.

Tîstekî min heye male,

Qîze pîre, dê cahile,

Ew çiye?

[Pembu]

1728.

Gelo ew çi stik bû,

H'evt qîzê wê hebûn,

P'orê qîzê wê spî bibu,
P'orê diya wan hê reş bû.
[Dara pembu]

1729.

Gulek derk'etiye ji qudretê,
Hin dinê kêrî me tê,
Hin axretê.
Ew çiye?
[Pembu]

1730.

Serî merâ,
K'ok' e'rderâ,
Ort'e h'eywinrâ.
Ew çiye?
[K'uleş]

1731.

Xaliqo, te xaliqand,
Dar û dirî t'ev aliqand,
Ne ji darê bû darê aliqand.
Ew çiye?
[Gezo]

1732.

Ç'e'la sore,
Genimî spî.
Ew çiye?
[Şilan]

1733.

Hêlva tê,
Kendêlva tê,
Berî sore, xweber tê.
Ew çiye?
[Şilan]

1734.

Gakî minî sor heye,
H'eft ç'ermê wî heye.
Ew çiye?
[Pîvaz]

1735.

Tiştêkî min heye tiştanî,
Nav dezmalâ silt'anî,

Ne p'ê heye, ne pe'nî.

Ew çiyê?

[Hêk]

1736.

Min tişte^ê dîtî,

Navda du rēng av dişmitî.

Ew çiyê?

[Hêk]

1737.

Tişte^ê min heye,

Du cûre av cêrekîda.

Ew çiyê?

[Hêk]

1738.

Buzê dişkênim - zîv derdik'eve,

Zîv dişkênim - zêr derdik'eve.

Ew çiyê?

[Hêk]

1739.

Gesra spî bê derî.

Ew çiyê?

[Hêk]

1740.

Bavê wiyî şeş mehî,

Kurê wî diçe bazarê.

Ew çiyê?

[Xîyar]

1741.

Melle gote mellejinê,

Go: "K'itêbek derk'etiye rû dinê,

Usa hûre, nayê xandinê".

Ew çiyê?

[Kari]

1742.

Konekî min heye ser stûnekî,

H'eyştê h'ezar k'itêb bin konda.

Ew çiyê?

[Kari]

1743.

Du birane,

Navê herda birake,

Bin k'umekîdane.

Ew çiyê?

[Gûz]

1744.

Tiştêkî min heye,

Him ç'êlek avise,

Him golka zikê wîda avise.

Ew çiyê?

[Zerdele, dendikê wê]

1745.

Ew çiyê?

Ga avê dixwe kap diwerime.

[Qeysî]

1746.

Gayê dar,

Narinê ar,

Sor çadir ser,

Ew çiyê?

[Sinc]

1747.

Serî are,

Binî dare.

Ew çiyê?

[Sinc]

1748.

Çûme qesreke bê derî,

Têda rûniştîye xezaleke bê merî,

K'ê tê derxe, ew merî,

K'ê tê dernexe, ew k'erî.

Ew çiyê?

[H'inar]

1749.

Tiştêkî min heye,

Dîzek t'ije de'nûye,

Divim serê ç'iyakê,

Gilor dikim livek lê narîje.

Ew çiyê?

[H'inar]

1750.

Be'ra şîn,

K'ewza sor,

K'îlît h'esin,
Ew çiyê?
[Zeveş û k'êr]

1751.
Ew çiyê?
Ji yekê h'ezar.
[Zeveş]

1752.
Tişteki min heye tiştanok,
Ez avê didime golikê,
Golik avê naxwe, kap avê dixwe.
Ew çiyê?
[Zeveş]

1753.
Ew çiyê?
Ser biç'ûkê dêl dirêj,
Ew şêlime, kavîrê gêj.
[Şêlim]

1754.
K'êlendiyê xwe hiltînim,
Diçim zevîyê diçînim,
P'art dimîne cîda,
Zevî rîdibe diçe.
Ew çiyê?
[Pez û hirî]

1755.
Tişteki min heye tiştanok,
Destarok, hilp'eserok.
Ew çiyê?
[Dûvê .pêz]

1756.
Serî qorîke,
Goîrik li e'rdê,
Dehe cem duda.
Ew çiyê?
[K'ulfet mîyê didose]

1757.
Tişteki min heye,
Aşe, maşe,
Çar ferâşe,
Dudu pêşe,

Dudu paşe.

Ew çiye?

[Ç'êlek lingê wê]

1758.

Tiştêkî min heye,

Çar ser be'rê,

Be'r ser çokê,

Çok ser e'rdê.

Ew çiye?

[Guhanê ç'êlekê, doşandina şîr]

1759.

Dûrva ç'êlekek k'etiye ser lodê, gîhê dixwe,

Çawa zanivî gaye yan ç'êlek?

[Ç'êlek]

1760.

Hêstira Qero li bêndero,

Ne gur dixwe, ne diz dibe.

Ew çiye?

[Qant'îr]

1761.

Tişt heye dare, ne dare,

Belç'ikê darê çil h'ezare,

Gotin heye bê jimare.

Ew çiye?

[Dêlbijyê hespê]

1762.

Çar çarix,

Bîstçar bençarix.

Ew çiye?

[Sol, bizmarê hespa]

1763.

Kite çarix,

Şeş bençarix.

Ew çiye?

[Ne'lê hespa]

1764.

Kela goştine,

P'öp'elîngê têda h'esînine,

Poblîska serê wê darîne.

Ew çiye?

[Hesp, zengu, zîn]

1765.

Çara t'epe-t'epe,
Dudu bele-bele,
H'eft h'ezara hevgele.

Ew çiyê?

[Ling, guh û dêlbijiyê hespê]

1766.

Tiştêkî min heye,
Xûşka mine hilgustan,
Çil dergûşê ser destan,
Ne bere, ne bistan.

Ew çiyê?

[Mirîşk]

1767.

Ser şeye,
Dûv dase,
K'ero, bê, dik.

Ew çiyê?

[Dik]

1768.

Helê-melê,
P'adşa rābû serê kelê,
Rû heye, simêl belê.

Ew, çiyê?

[P'işik]

1769.

P'işo, p'işo, nêrgizo,
Çû ber ava dengizo,
Ne gur dixwe, ne dizo.

Ew çiyê?

[P'işik]

1770.

Hel-helo,
Bel-belo,
Simêl belo,
Sim-simî,
Dîwar simî.

Ew çiyê?

[Mişk]

1771.

Tiştêkî min heye tiştanî,
Ji diya xwe dibe

Ne dîya xwe dibîne,
Ne jî ji dîya xwe qinyatê hiltîne.
Ew çiyê?
[Me'sî]

1772.
Şîva ter,
Gîlovef,
Ew çiyê?
[Me'r]

1773.
Zûî zeman,
Nexşî t'ûman,
Ne dîn, ne îman,
Ew çiyê?
[Me'r]

1774.
Tiştêkî min heye tiştanî,
Ber kevirê xiştanî,
Ne p'êye, ne pe'nî.
Ew çiyê?
[Me'r]

1775.
Rê diçe bêlinge,
Ç'erm heye, mû t'une.
Ew çiyê?
[Me'r]

1776.
Nexşî p'erwane
Ne e'ceme, ne surmane,
E'se qesasê serê merîyane.
Ew çiyê?
[Me'r]

1777.
Tiştêkî min heye,
Dik'se, ne me're,
Dimike, ne kare,
Pişt kovike, sîng dare.
Ew çiyê?
[K'ûsî]

1778.
Tiştêkî min heye tiştanok,
Ber kevirê xiştanok,

Ne gur dixwe, ne jî h'irç.
Ew çiyê?
[K'ûsî]

1779.
Valî dar, walî dar,
Ort'êda goştê jar.
Ew çiyê?
[K'ûsî]

1780.
Tiştêkî min heye,
Canê wî goştê,
K'incê wî derzî.
Ew çiyê?
[Jûjî]

1781.
Tiştêkî min heye tiştanî,
Ji dîya xwe dibe,
Panzde rō disekine,
Paşê dest û ling çê dibe.
Ew çiyê?
[Beq]

1782.
Tiştêkî min heye,
Min da hewraza,
Min da xebera bavê piling peza,
Min da berjêra,
Ewan ez girtim, goştê min dane ber k'êra.
Ew çiyê?
[K'êwrûsk]

1783.
Gomeke me heye,
Sed h'ezar pez dikime têda cî dibe,
Lê qevşa giha dikimê, naçe.
Ew çiyê?
[Mûrîstan]

1784.
Reşe, ne beqe,
Stru hene, ne gane,
Şeş p'ê hene bê simin.
Ew çiyê?
[K'êzik]

1785.

Qurût, qurût, qur t'une,
E'yar heye mû t'une.
Ew çiyê?

[Gene]

1786.

Zûri, zûnî, zûr t'une,
E'yar heye mû t'une,
Dixwe, naxwe mîz t'une.
Ew çiyê?

[Gene, spi]

1787.

Hespa şê,
Banzda hewşê,
Ew çiyê?

[Kêç']

1788.

Hespekî sîyar dibim,
Dajom ort'a be'rê,
Lingê hespê şil nabe,
Piştâ wê şil sibe,
Ew çiyê?

[Xanî]

1789.

Apkê minî rû kurî kiri,
Şev-ro darda kiri.
Ew çiyê?

[Derî]

1790.

Kalê rizi, darda kiri.
Ew çiyê?

[Derî]

1791.

Rûko, darda.
Ew çiyê?

[Derî]

1792.

Tiştekî min heye,
Dartan, rûtan.
Ew çiyê?

[Derî]

1793.
Rôê bûke,
Şevê p'epûke.
Ew çiyê?
[Stêr]

1794.
Tişteki min heye,
Rojê dixemile,
Şevê ditemire.
Ew çiyê?
[Stêr]

1795.
Şevê datên,
Rôê hiltên.
Ew çiyê?
[Nivînê fazanê]

1796.
Ave, ne ave,
Me'rê mirî di nave,
Teyrê zêrîn hindave.
Ew çiyê?
[P'ilta ç'irê, şemal]

1797.
Ç'êlek diçe avê,
Ç'êlek avê naxwe,
Kapê wê avê dixwe.
Ew çiyê?
[Ç'ira]

1798.
Rô betilî,
Şev xemilî.
Ew çiyê?
[Ç'ira]

1799.
Be'rê fûrda,
Misûr ç'ivda,
Gulek derk'et,
Nûrek dêvda.
Ew çiyê?
[Ç'ira]

1800.

Her-her dîwar,
Mermer dîwar,
Her odekê yeke k'ubar.
Ew çiyê?

[Lemp]

1801.

Sê nige, stu xar,
We'dê wî çar mehe.
Ew çiyê?

[Sobe]

1802.

Vira xişt, li wira xişt,
Çû dera han, kulê lêda kuşt.
Ew çiyê?

[Gêzî]

1803.

Yek, dudu, sisê, çar,
Ewin birane bêp'ar.
Ew çiyê?

[T'ekerê e'rebê]

1804.

Çar birane,
Herdê ç'ûk dirêvin,
Ê mezin pêra nagîhjin.
Ew çiyê?

[T'ekerê e'rebê]

1805.

Du seriye,
H'eyşt ling,
Ser dare,
Binî kevir.
Ew çiyê?

[Kam]

V a r i a n t:

Ser dar, bin kevir,
Sê serî, deh ling.
Ew çiyê?

[Kam]

1806.

H'irça p'ê pe'n,
Da nav Feza,

Rez xwe pêç'a.

Ew çiyê?

[K'êlendi]

1807.

Şivê h'eta êvarê nava xaliyêdane,

Êvarê tê ji bûka malê rindtîre.

Ew çiyê?

[Gîsin]

1808.

Xalê minî lingekî,

Dajo garana gundekî.

Ew çiyê?

[Mêk'ut]

1809.

Huldum, duldum,

Çar p'ê, du sim.

Ew çiyê?

[Mêzin]

1810.

Şeş bend, du kod, darek,

Ew çiyê?

[Mêzin]

1811.

Hildidim digrî,

Datînim nagrî.

Ew çiyê?

[Zengil]

1812.

Heîle babû,

Reşêle şiyar bû,

Zarê malê t'ev pê şa bûn.

Ew çiyê?

[Dîza ser tendûrê]

1813.

Hel-hele ba bû,

Reşêle şiyar bû,

Ç'ûk û mezinê malê

T'ev pêra şa bûn

Ew çiyê?

[Sîtîla xarinê ser êgir]

1814.

Cot birane,

Du dirane,

Ew çiyê?

[Meqes]

1815.

Tiştêkî min heyê,

Ez destê xwe didime dêlê,

Devê xwe vedike,

Ew çiyê?

[Meqes]

1816.

Dar bê ruh' diçe mêşe, ruh' tîne.

Ew çiyê?

[Şe]

1817.

Ga diçe aş,

Poç'ka wê naçe aş.

Ew çiyê?

[Kevçî]

1818.

Tiştêkî min heye,

Dê li berok,

Bav li berok,

Ç'êjka tîne sor û zerok,

Ev meselok

K'ê da derok?

[Kevir, heste]

1819.

Tendûr axîn,

Dûk'êşk darîn.

Babhêrk ç'ermin.

Ew çiyê?

[Qeylûn]

1820.

Vedikim naçe,

Girêdidim diçe.

Ew çiyê?

[Çarix]

1821.

Tiştêkî min heye,

Bar bîn zike.

Teng ser pişte.
Ew çiye?
[Çarix]

1822.
Qutu, qutê,
Pêz xarkê.
Ew çiye?
[Dûzan]

1823.
Ew çiye?
Binî qul,
Serî qul,
Ort'êda av û agir.
[Semawer]

1824.
Berev diki barê gane,
Datîni e'rdê weke ç'iyanê.
Ew çiye?
[Kon]

1825.
Mûyê serê darêye,
Ew çiye?
[Kon]

1826.
Mûyê du karika,
Avîtine ser du darika.
Ew çiye?
[Kon]

1827.
Ho Rêşo,
T'o Rêşo,
Qeret'iyo,
Qe ranebiyo.
Ew çiye?
[Basma, qelax]

1828.
Wî alî h'esin,
Vî alî h'esin,
Ort'êda mîrekî mezin.
Ew çiye?
[Beroş û şîr]

1829,
Sê bira şaşkî.
Ew çiyê?
[Sêp'î]

1830.
Serî reşêle,
Binî reşêle,
T'aqlatizo, ç'irtêle.
Ew çiyê?
[Meşk]

1831,
Wexta saxe gîhê dixwe,
Wexta dimire şeravê vedixwe.
Ew çiyê?
[H'îz]

1832.
Tiştêkî min heye,
Ser dezi,
Stu dezi,
Stûnêva bezi,
Kire gazî,
Go: „Şivano, gur hate pezi”.
Ew çiyê?
[Elek]

1833.
Tiştêk heye tiştanî,
Ne p'ê heye, ne pe'nî
Heŕo, heŕo diçe kanî.
Ew çiyê?
[Cêr]

1834.
Sindirûk ser sinsirûkê,
K'îlî, mifte destê bûkê,
Ew çiyê?
[Destar]

1835.
Qot'îr çû mala Babîr,
Ser kire gîre-gîr.
Ew çiyê?
[Destar]

1836.

Zik ser zik,

Zikî k'unê,

Şuxulê jinê.

Ew çiyê?

[Destar]

1837.

Pênc birane dêrekê çê dikin,

Birakê undabe,

Herçar nikarin çê kin.

Ew çiyê?

[Şîşkê gora]

1838.

Bin dar,

Ser bar.

Ew çiyê?

[T'eşî]

1839.

Serî ç'erme,

Binî ç'erme,

Ortê dare,

Ç'irtik ç'ilurî.

Ew çiyê?

[Def]

1840.

Qulç'kê te'ri,

Dû lê barî.

Ew çiyê?

[T'iving]

1841.

K'ûr tê, dûr tê,

Vedreşe, xûn tê.

Ew çiyê?

[T'iving]

1842.

Tiştêkî min heye,

Dev dirêjê,

Xun dirêjê,

Dest davêjimê,

Ber davêjê.

Ew çiyê?

[T'iving]

1843.

K'er zîrî,
Bişkul firî.

Ew çiyê?

[T'iving]

Variant:

Deva gurî,
Bişkul firî.

Ew çiyê?

[T'iving]

1844.

K'er zîrî,
T'ersek firî,
K'ê k'êve, dibe mirî.

Ew çiyê?

[T'iving]

1845.

Odeke şuştî-muştî,
Aşekî têda rûniştî.

Ew çiyê?

[Şûr]

1846.

Serî dare, bini dare,
Ortêda sekî h'are.

Ew çiyê?

[Şûr]

1847.

Tiştêkî min heye,

Diçe quêrê,

Naçe t'êrê.

Ew çiyê?

[Rim]

1848.

Hesp çû, zîn ma.

Ew çiyê?

[P'ira]

1849.

Ew çiyê?

Şev-ê li çolêye,

Ne diz dive, ne gur dixwe.

[P'ira]

1850.

K'îlît ji dêr,
Mifte ji avê,
Nêç'îr çû, nêc'irvan ma navê.
Ew çiyê?

[Aş]

1851.

Hespê boz,
Afiřê quloz,
P'êbendê lê,
Çivta davê,
Sor dixwe,
Spî davê.
Ew çiyê?

[Aş û genim]

1852.

Tê mîna bayê,
Serê wî mîna gayê,
Poç'a wî mîna seyê.
Ew çiyê?

[Fîrînde]

1853.

Ez çûm qurbanek mi dî, bê xûn bû,
Berîk hebû, bê av bû,
Zozanek mi dît, bê ba bû.
Ew çiyê?

[Nan, cinnet, ce'nime]

1854.

T'as dih'ele,
Ruh' nah'ele.
Ew çiyê?

[Ruh']

1855.

Yekî k'ar kir,
Çara jî bar kir,
Dê ser kuř mar kir.
Ew çiyê?

[Meriyê mirî]

1856.

Neça nezayê kir,
Neça û neza,

Ser nelivêra derbaz kir.

Ew çîye?

[Xoy, qant'îr, p'ira]

1857.

Ber kevirê xîştanî,

Ne p'ê heye, ne pe'nî,

Kevir dixim naşkê,

Avê dixim dişkê.

Ew çîye?

[K'aşaz]

1858.

Desta direshînim,

Ç'e'va didime hev.

Ew çîye?

[Nivîsar û xwendin]

1859.

Xal û xarzî,

Met' û birazî,

Hev kirine gazî.

Ew çîye?

[Berdêlî]

Dia'-dirozge

1860.

Şems piştovanê te be!

1861.

Mert'ala Şems ser milê te be!

1862.

Ocaxa Cin Teyar hewara ocaxa te bê!

1863.

Ocaxa min piştovanê te be!

1864.

Ocaxa min hewara te bê!

1865.

Şems [xwedê] k'omeka te'ra be!

1866.

Şîrê diya teyî dayî hewara te bê!

1867.

Nanê bavê teyî dayî hewara te bê!

1868.

Şems hewara te bê!

1869.

Ç'ara Pîra Fat bê hewara te!

1870.

Xaliqê dinê-a'lemê bê hewara te!

1871.

Çiqa ziyaretê miqerîm hene t'ev hewara te bîn!

1872.

Xwedê hewara h'eftê du mileta bê, paşê hewara me!

1873.

Ya şems, tu hewara h'eftê du mileta bêyî, paşê hewara mala min, zarê min bêyî!

1874.

Ocaxa te [qap'iyê] te şên be!

1875.

Mirazê te malê be!

1876.

Belkî mala te xana xwedê be!

1877.

Qap'iyê te şên be, ava be, t'êr be, t'ijî be, zêre lê nek'eve!

1878.

Qap'iyê te qap'iyê xwedê be, şên be!

1879.

Maleke teye, bira h'eft mal lê çê bin!

1880.

Bira risqê te zêde be!

1881.

Dua' xwedê risqê te be!

1882.

Xwedê rîsqê te batinda bighîne!

1883.

Rîsqê te ji e'zmana bê, ser teda birîjel!

1884.

Xaliqê dinê-a'lemê rîsqê te bighîne!

1885.

Kodka te t'ijî dew be!

1886.

Xwedê bike hema miqîm bêyî ser bêderê!

1887.

T'extê te bira vekirî be, t'extê esqê be, yê şayê
be!

1888.

Xwedê ber destê te kê m neke!

1889.

Me kê m kirîye, xwedê zêde ke!

1890.

Bira dua' her h'eft sîyarê mala Adîya te be!

1891.

Bira dua' zîyareta Xirdinebî te be!

1892.

Dua' zîyareta miqerîm te be!

1893.

Bira dua' mala Şêxûbek'ir te be!

1894.

Bira dua' mala Şîxisin te be!

1895.

Bira dua' Qurs Xelîl te be!

1896.

Bira dua' zîyareta Gulh'eyranê te be!

1897.

Dua' mala Adîya te be!

1898.

Belkî ocaxa min dua' çiyê e'mrê te be!

1899.

Belkî filankes ber mîrê xwe dia'çiyê te be!

1900.

Belkî nifirê min te ra bivin dua'!

1901.

Seh'et bî, qewat bî!

1902.

Bira tu xaş bî, gula siyara bî!

1903.

Bira tu xaş bî, gula govenda bî!

1904.

Tu t'u derdê giran nebînî!

1905.

Tu bijî dinyalikê eşq û dil, bêderd, bêkul!

1906.

Dinyalikê eşq bî, dil bî, derbaz kî!

1907.

Bira tu usa bijî xelq havjiya xwe te bine!

1908.

Tu t'u cara nek'evî bin te'li-tengiya, hema bin fi-
fireyada bî, qenciye da bî!

1909.

Gul bî, geş bî, neç'ilmisî!

1910.

Xwedê e'mre dirêj bide te!

1911.

Xwedê e'mrê te dirêj ke!

1912.

E'mrê te e'mrê simir be!

1913.

Riya te rast be!

1914.
Xwedê rîya te r̄ast ke!

1915.
Lingê te kevira nek'eve!

1916.
Şek te nek'eve!

1917.
T'u zere te nek'eve!

1918.
Tu nan bî, dew bî, zere te nek'eve!

1919.
Xwedê t'u k'ederê te nexel

1920.
Tu bin dereceda nemînî.

1921.
K'îjan xêre bira xwedê miyaser ke!

1922.
Xwedê dergê teng nede te.

1923.
Bira dergê şexs-zîyareta te vekirî be, t'u cara
nek'evî bin dergê teng!

1924.
Derge fire be, miqîm dergê fireyê te vebe!

1925.
Tu k'uda herî dergê xêra ber te vekirî be!

1926.
Bira çil mêrê şîxadî dergê xêra te veke!

1927.
Kevir ber p'iyê te bive penîr, penîr jî bive hevîr!

1928.
Xwedê te bêguman neke!

1929.
Xwedê gumana meriyê bêguman nebîrê!

1930.

Bira dara miraza mirazê te bike!

1931.

Mirazê min şaya te bive!

1932.

Mirazê min de'f-de'watê te bive!

1933.

Xwedê bedenā te şîn ke!

1934.

Şems bedena te şîn ke, xwedê kuṛkekê bide te!

1935.

Bira Xatûna Ferxan şekê bedena te nexe!

1936.

Xwedê mirazê me şaya kuṛ-qizê te bike!

1937.

Oxira te oxira xêrê be!

1938.

Xwedê oxir, namûsê bide te!

1939.

Xêr herî silamet vegerî!

1940.

Tu sax herî, silameti bêyî!

1941.

Xêr û silamet destê xwe derê xwe xî!

1942.

Silameti, xêr-xaşî filankes ji kelê derê bê mala
xwe!

1943.

Xwedê te ya xirav xay ke!

1944.

Xwedê te rasti hevalê dilsax bine!

1945.

Bira xwedê te baltê dijmina xay ke!

1946.

Xwedê te ji nezera neşûştîya xay ke!

1947.

Xwedê te ji k'orpîya mixeneta xay ke!

1948.

Bira xwedê yar be, e'vd neyar be!

1949.

Xwedê te pîr bike, bîr neke!

1950.

Xwedê yaziya te rāst ke!

1951.

Bira tu ber mala xwe qedîm bî!

1952.

Bira destê te herd diniya neve, hin ji diniya rōn,
hin ji diniya te'ri!

1953.

Rōnaya ç'e'vê minî!

1954.

Serê min ber serê te k'eve!

1955.

Xwedê min qurbana te ke!

1956.

At'ara min serê te be!

1957.

Tiştêkî xirab xwe'ra nebîni!

1958.

Bira bive mû neqete.

1959.

Bira xwedê nexaşê balnîsa bike dezi, neqetîne!

1960.

P'ê bî, go'rê bî, go'r ber te fire be!

1961.

Hestiyê te nava cinetêda be!

1962.

Bira hestîyê te nava cinetêda be, xalî ser te si-
sivik be!

1963.

Şêxşims cidê terâ be!

1964.

Cidê te te razi be!

1965.

Xatûna Ferxan ber te rûnî!

Nifir

1966.

Şip'ûk ser mala bavê teda bibare!

1967.

Agir mala te k'eve!

1968.

Xwedê mala te bişewtîne!

1969.

Birûsk mala te k'eve!

1970.

Birûsk şêmîka texe!

1971.

Birûskê qap'iyê te xistî!

1972.

Lêyî mala te rabe!

1973.

Mala te ber t'ofanê herê!

1974.

Ocaxa te bitemire!

1975.

Konê te reş be!

1976.

Mala te hēre ber mîrat'a!

1977.

Mala te ser mala bela be!

1978.

H'imê te h'ilşe!

1979.

H'imê te bive h'imê Gurdemîr!

1980.

H'imê mala bavê te sero bin be!

1981.

Lê qap'îya te h'ilşîyayî!

1982.

Lê qap'îya te deverubûyî!

1983.

Wey-lê derî lê xitimî!

1984.

Belkî derê te neyê girtinê!

1985.

K'ilîteke h'eft p'ûtê derê te k'eve!

1986.

K'ilîta rēş derê te k'eve!

1987.

Xwedê ocaxa te şên neke!

1988.

Belkî warê te şîn nebe!

1989.

Kula kor beyt' ocaxê bavê te k'etî!

1990.

Kula H'elebê tēk'eve mala te!

1991.

Kula kor qap'îyê te k'etî!

1992.

Belkî [^]rēp mala bavê te k'eve!

1993.

Xwedê [^]mala bavê te xirab bike!

1994.

Tu xêrê [^]mala xwe nebîni!

1995.

H'al bik'eve mala te!

1996.

Belkî [^]bêdadî mala teda bê!

1997.

Xwedê [^]bextê te rēş ke!

1998.

Belkî [^]k'ok'a bavê te biqele!

1999.

Mirazê [^]te biqurç'ime!

2000.

Mirazê [^]te neqede!

2001.

Mirazê [^]te ç'e'vê [^]teda bimîne!

2002.

Zîyayê [^]zer bike, tu t'i bext-miraza nevinî!

2003.

La mirazê [^]te rēş [^]biyê!

2004.

Zarê [^]te nanê [^]te birkin!

2005.

Wey-lê [^]neban [^]buyî!

2006.

Du seriya [^]ser be'lgîki [^]nebinî!

2007.

Bedena [^]te şîn [^]nebe!

2008.

Warê te rēş be!

2009.

Belkî kurê filankesê bimire, cegerê wê qul be!

2010.

La bêmiraz mirê!

2011.

Mirazê te kurê te nebe!

2012.

Lê dundayê te qeliyayî!

2013.

Belkî qijka rēş jî pey te nek'eve!

2014.

Tu xêrê mirazê xwe nebînî!

2015.

Miraz rēş bî!

2016.

Bextê te rēş be!

2017.

Derdê ceger nebînî!

2018.

Mirazê te zikê teda mayî!

2019.

Mirazê te ç'e'vê teda bimîne!

2020.

Kurê te bimire!

2021.

Bav-birê te mirazê te şa nebin!

2022.

Bav-birê te xêrê ji te nebînin!

2023.

Bav-birê te bimire!

2024.

Cegera te qul be!

2025.

Lê net'ûfa te qeliyayî!

2026.

Dara r̄eş ber derê te bigerê!

2027.

Kirasê r̄eş xwe kî!

2028.

Serê te t'im r̄eş bivînim!

2029.

Belkî nevé: „Jinë bavê ser min!”

2030.

Şîna r̄eş serê teda bê!

2031.

Siyê ser xwe nevinî!

2032.

Dergûşê kurîn nebîni!

2033.

Weqîna kuṛa nek'eve guhê te!

2034.

Belkî dergûşa kurîn nedî ber h'emêzê!

2035.

Belkî dengê dergûşa kurîn nek'eve guhê te!

2036.

Bêşîka kurîn neh'ejîni!

2037.

Belkî lûri nekî!

2038.

H'eft mēra bigerî!

2039.

Delinga te delinga mēra nek'eve!

2040.

Mêrê te bimire serî te bigerê!

2041.

Belkî tu şe'lê rês k'êleka xwe nebînî!

2042.

Goṛ bi goṛ bî!

2043.

Goṛêda nesit'irî!

2044.

Belkî meyt'ê te ser stuê mi bel!

2045.

Şûna rêsda herî!

2046.

Tu bimirî, t'êk'evî t'abûta rês!

2047.

Hespkî banzdî!

2048.

E'rda sârda herî!

2049.

Belkî tu h'eft tebekê binê e'rdêda herî xarê!

2050.

Belkî tu p'ala E'mo şa bî!

2051.

Lê p'alê şa bûyî!

2052.

Mi gazî şems kirî, belkî îro siba at'ara filankesê
bê serê te!

2053.

Lê serî pê hilnedayî!

2054.

Razana te hebe, rabûn t'inebe!

2055.

Jina te mala bavê vegeṛe!

2056.
Belkî mirîyê rûyê e'rdêvî!
2057.
Belkî tu goṛa xweda qûn rûnêyî!
2058.
Tu rîsqê xwe nexwî!
2059.
Rîsqê te biqele!
2060.
Bîna nên ji mala te neyê!
2061.
T'asê te biniqise!
2062.
Kodka te welgerê!
2063.
Yeke te nebe duda!
2064.
K'alîna pêz ber derê te neyê!
2065.
Zevîya te hêşîn nebe!
2066.
Belkî teyrok zevîya te bik'ute!
2067.
Genim bavêjî, ce biçinî!
2068.
Bîna bîso ji te neyê!
2069.
Dest bavêjî çî h'işk be!
2070.
Dest bavêjî çî pêva neyê!
2071.
Belkî xarna te bive je'ra me'ra!

2072.

Zikê te qe t'êr nebe!

2073.

Zikê te birçîna bike quře-quř!

2074.

Belkî destê xwe nedî ser zikê t'êr!

2075.

Belkî t'êr xarna te qe t'une be!

2076.

Elk' t'êk'eve nav dilê te!

2077.

Lingê te e'rdê şîn nek'eye!

2078.

Nanê te ser pişta xezalê be,
Dewê te ser pişta k'êwrûşkê be,
Berdêy, bernedêy pêra neghînî!

2079.

Xwedê, te h'ewla te, dewlê te bavêje!

2080.

Belkî singê te nesene!

2081.

Belkî singê te cîyê kevir bê k'utanê!

2082.

Belkî singê teyî kona neyê k'utanê!

2083.

Belkî hebinê te t'u kevirî negre!

2084.

Lê kul gewrîyê k'etî!

2085.

Kul gewriya te derk'eve!

2086.

Kulê qirîkê girtî!

2087.

Kula h'eft p'enc te derê!

2088.

Xeneqûtk qîrka te derk'eve!

2089.

Lê kula kor xarî!

2090.

Xewtêşka kulê lê k'etî!

2091.

Ser teda kul be!

2092.

Kul ber k'etî!

2093.

Lê kul teda hatî!

2094.

Şil bî, şe't bî!

2095.

Destê te bik'şe!

2096.

Bik'evî ber desta!

2097.

Tu bik'şî, bivî qoncik belkî!

2098.

Korayî teda bê!

2099.

Belkî îşîqa ç'e'vê te biñije!

2100.

Bînaya ç'e'va belkî te kor ke, t'opal ke, şil û şe't
ke!

2101.

Ava reş bê ser ç'e'vê te!

2102.

Herd ç'e'va kor bî, ava reş bê ç'e'vê te!

2103.

La guha ker̄ b̄yê, la zimanda jî lal b̄yê!

2104.

Lalî teda bê!

2105.

Lalome zimanê te k'eve!

2106.

Zarê te zikê teda herê!

2107.

Zimanê te bişkê [jêbe]!

2108.

Zarê te zikê teda bimîne!

2109.

Zinge-zing guhê te bê!

2110.

Stiyê te bişkê!

2111.

Lê stû lê şkestî!

2112.

Stiyê te bişkê, t'asê te biniqise!

2113.

Istuyê te bişkê h'eft ciya!

2114.

Stiyê te bin te k'eve!

2115.

Lê lingê te struyê te k'eti!

2116.

Istiyê te bin teva bimîne!

2117.

Lingê te quloz be, serê te t'ek'eve bin cendekê te!

2118.

Lê stiyê te jê b̄yê, erê welle!

2119.

Wey-la neynik lê weriyayî!

2120.

Guřî bî, û neynik t'inebe tu xwe bixurîni!

2121.

Guřî bî, xwe dîwara dî!

2122.

Giřê deva te derê!

2123.

Giřê te netemire!

2124.

K'ebenekî bî!

2125.

Xeneqûtkê birî!

2126.

K'unî-k'unî bî!

2127.

Lê qurtemezî bûyî!

2128.

Lê xolorê birî!

2129.

Belkî bip'izîni!

2130.

Belkî bizirîfî!

2131.

Belkî bik'erîbî!

2132.

Belkî danavî bî!

2133.

Lê xu k'elîné k'etî!

2134.

Xwedê bike binip'ixî!

2135.
Qirqinde teda bê!
2136.
Kerkong stiyê teda bê!
2137.
K'êra r̄eş dilê te k'evê!
2138.
Dil-h'inavê te zer be [devê teṛa bê]!
2139.
Lê p'izika p'is teda hatî!
2140.
La xwe xwerê!
2141.
Lê sarincî bûyî!
2142.
Belkî tu bivî p'ara xurî-sorika!
2143.
Belkî tu rûviya qertemezê k'evî!
2144.
Lê qotikê lê girtî!
2145.
Firnê teṛa bê!
2146.
Mejîyê te ç'e'vê teṛa bê!
2147.
Cegera te qul be!
2148.
Cegera te qul be, belkî devê teṛa bê!
2149.
Lê dil-h'inavê te devê teṛa bê!
2150.
Qolinciya rûviyê r̄eş te bigre!

2151.
Rûvîkî biwaqî!

2152.
Xiş-xişeyî bî!

2153.
K'unîşk-k'unîşkî bî belkî!

2154.
Tu biqelî, k'otî bî!

2155.
Zikê teda biqerîse!

2156.
Derd bik'eve canê te!

2157.
Şîş nav dilê te k'eve!

2158.
Şîşê h'esinî guhê tera çuyî!

2159.
Xûna rēş devê te bê!

2160.
Ava zer te bizê!

2161.
Lê ava rēş bûyî!

2162.
Belkî girêşa te dernebe!

2163.
Belkî zîya te rōnbe!

2164.
Ne'îin ji te bê!

2165.
Xwedê bike bibe'cî!

2166.
Derd belkî te derk'eve!

2167.
Belkî tu der nebi!

2168.
Belkî derdê te der nebe!

2169.
K'êzika k'ulfê k'etiye nava diê te!

2170.
Lê şip'ûkê tu k'utayî!

2171.
Şîna şip'ûkê, dena Dihokê ser teda bê!

2172.
Lê gulla Şems lê k'etil

2173.
Belkî wira bivî kevir!

2174.
K'ût bi!

2175.
Bivî k'ûteke şewitî!

2176.
Birûskê tu k'utayî!

2177.
Belkî kevir-kuç'ik ser teda bibare!

2178.
Teyrok ser teda bibare!

2179.
Lê teyrokê lêxistî!

2180.
Bayê birûskê te k'eve!

2181.
T'opa Şems te k'eve!

2182.
Lê gulle te k'etê!

2183.

Xwedê agir ser teda bibarîne!

2184.

Zerga Şems te k'eve!

2185.

Î-lê tokêva zeliqiyano!

2186.

Bayê bafisa te k'eve!

2187.

Lê rûyê te reş bûyî!

2188.

P'orķurê!

2189.

La p'orê te kuṙ bîyê!

2190.

Lê serê te kuṙ bîyê!

2191.

Guliyê te jêkim h'eft k'êra, h'eft dûzana!

2192.

Guliyê te jêbe ser birê teda!

2193.

Xwedê te rûspi neke!

2194.

Xwedê te sosret ke!

2195.

Devê kuç'ka herî!

2196.

Rûviyê reş bê pêşîya te!

2197.

Me'rê reş texe!

2198.

Belkî tu goṙnap'işkî bî!

2199.

Belkî gurê h'ar te bigre!

2200.

Belkî bivî qijka p'eṛbelek!

2201.

Çûyîna te hebe, hatina te t'inebe!

2202.

Pe'niyê te virda bin!

2203.

Çi miṛa dixazî bira bik'eve kodka te!

2204.

Çi miṛa dixazî xwedê bide te!

2205.

Lê nik'isiî!

2206.

Belkî p'eṛ-baskê te bişkên!

2207.

Belkî tu ron bî, ser bêrê nesekinî!

2208.

Lê şiva kora ç'e'vê te k'etiî!

2209.

Ber siya ç'e'va rûniştî!

2210.

T'imê ç'e'vê te derîya be!

2211.

Pêş mal nek'evî!

2212.

Lingê te zenguyêda bimîne!

2213.

Ava te zelal nebe!

2214.

Wey-lê agir berk'avka te k'etiî!

2215.

Belkî kevirê te cîyê rāst nesene!

2216.

E'ba te rûyê te've nebîne!

2217.

Belkî cîyê xwe ziha nebîne!

2218.

Îsêbiya bike, usa bivî, belkî em şîşa nan dirêjî
te kin!

2219.

Belkî tu jî bik'evî rōja min!

2220.

Wey-lê boqa te fire bûyî!

2221.

Germ rāzêyî, sar rābî!

2222.

Tu xêrê wayê nebînî!

2223.

Te xêr xwe nedîtî!

2224.

Mi çî lezet te dît, tu wê lezetê ji xwedê bivînî!

2225.

Xêrê bikî wayê qe nebînî!

2226.

Belkî aw û zarê min terā nemîne!

2227.

Ayê min terā nemîne!

2228.

Belkî tu binik'isî!

2229.

Lê p'ey mala cina kiri!

2230.

La îmana te bişewite!

2231.

Ocaxa min belkî diwana te bike!

2232.

Lê qurbana hevalê xwe buyî!

2233.

Lê xwedê ber undakirî!

2234.

Lê paşopê buyî!

2235.

Lê qurbana zarê xelqê buyî!

2236.

Lê reş û h'eş serda hati!

2237.

Wey-lê haqas buyî!

2238.

Belkî gunê wî bive stûna Selimê bighîje xwedê!

2239.

Belkî e'cêbekî usa bê serê te, wekî hinek bêjin:
hebû, hinek bêjin: nebû!

2240.

Belkî tu ser mida bik'evî!

2241.

Kirasê filankesêda herî xarê!

2242.

La rîya te rast nebîyê!

2243.

Lê ser bela xwe vebuyî!

2244.

Kevirê te biqulibe!

2245.

Kevirê quî bî!

2246.

Ser k'elle e'rdê k'evî!

2247.

Xafil qeda teṛa bê!

2248.

Destê te devê te k'evê!

2249.

Bê aqûbet bimirî!

2250.

Roja te rēş be!

2251.

Xwedê rîya qenc nede pēşîya te!

2252.

Xwedê te fe'ş ke!

2253.

Ser bela xwe vebî!

2254.

Te bive mîyê me'ra!

2255.

Xwedê ya heq nede ya neheq!

2256.

Xwedê tu qebûl nekî!

2257.

Mi gazî Şems kirîye, tu dîn û h'ar bî çola k'evî!

2258.

Lê sewdeserî bûyî, çola k'etî!

2259.

Wey-lê p'ih'îna Şems lê k'etî!

2260.

Wey-lê tîra rēş nav dilê te k'etî!

2261.

Lê p'ê li tîra Şems kinî!

2262.

Belkî şûrê Şems stûyê te k'evê!

2263.
Şems dîwana te bike!
2264.
Belkî bela Şems teṛa bê!
2265.
Lê xwedê dîwana te kirî!
2266.
Wey-lê xwedê jê standî!
2267.
Tu xwedêda bivîni!
2268.
Lê xwedê ber xwe aviti!
2269.
Xwedê heqê te bê der!
2270.
Şems te ber xwe bavêje!
2271.
Xwedê te bistîne!
2272.
Wey-la k'erbûyi bî!
2273.
Belkî sûrsûran gewriya teda bimîne!
2274.
Hilgêra te hebe, dagêra te t'inebe!
2275.
Cinê mala Cin Teyar belkî te k'eve!
2276.
Selmanî Sind belkî te derk'eve!
2277.
Wey-lê şa nebûyi!
2278.
Belkî tu waymiş nebî!

2279.

Min destê xwe avîtiye p'êşa am û t'ama, belkî îro
siba xafilqedeke usa teşa bê, wekî tu waymiş
nebî!

2280.

Belkî tu bêaqûbet bî!

2281.

Belkî tu bêiman bimirî!

2282.

E'mrê te kin be!

2283.

Ç'e'vê min te nek'eve!

2284.

Bira xêrê dinê nebîni!

2285.

Ocaxa E'to te xe!

2286.

Xwedê t'opa te agir ke!

2287.

Nav mû, agirda bişewitî!

2288.

Êgirda bismitî belkî!

NOTANIVĚSAR

1. Hoy Nar

(Bona tĕk'sta N 582)

Allegro

Musical notation for 'Hoy Nar' in G major, 2/4 time. The melody is written on a single staff. The lyrics are: Hoy Na - rĕ, Na - - rĕ, Na - rĕ,, Na - rĕ,
Hoy Na - rĕ lĕ, hoy Na - rĕ, Na - rĕ.

2. Lĕ k'oĉerĕ

(Bona tĕk'sta N 583)

Allegro

Musical notation for 'Lĕ k'oĉerĕ' in G major, 2/4 time. The melody is written on a single staff. The lyrics are: Ax, lĕ, lĕ, lĕ, k'o - ĉe - rĕ, ax, lĕ, lĕ, lĕ,
lĕ, lĕ, Ax, lĕ, lĕ, lĕ, k'o - ĉe - rĕ,
poz qu - lĕ, xi - zĕm ze - rĕ.

6. De wer, wer

(Bona têt'sta N 587)

Allegro

De wer, wer, wer, De wer, wer, lê, De wer, wer, wer,
ke - zî zer, De wer, wer, wer, De wer, wer, lê,
Xula - mê mem - kê gi - lo - veř.

The musical score for 'De wer, wer' is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of three staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature change from one flat to one sharp (F#). The lyrics are: 'De wer, wer, wer, De wer, wer, lê, De wer, wer, wer, ke - zî zer, De wer, wer, wer, De wer, wer, lê, Xula - mê mem - kê gi - lo - veř.'

7. Herê Gulê

(Bona têt'sta N 588)

Andante

He - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê,
lê dí - nê, he - rê gul, He - rê Gu - lê,
he - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, qa - za - xê,
de - la - lê, we - re gul.

The musical score for 'Herê Gulê' is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of four staves of music. The lyrics are: 'He - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, lê dí - nê, he - rê gul, He - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, he - rê Gu - lê, qa - za - xê, de - la - lê, we - re gul.'

8. Wey Nûrê

(Bona têk'sta N 589)

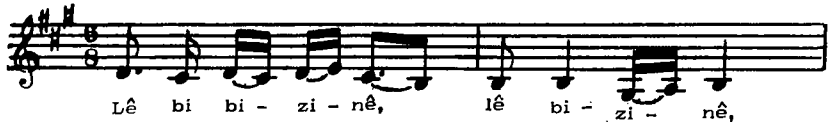
Allegro

9. Lê bizinê

(Bona têk'sta N 590)

Andante

10. Hewar, bêrî

(Bona têk'sta N 591)

Moderato

11. Hăm dũi bana
(Bona têk'sta N 592)

Allegro

Ham dũi ba - na, ba - na, ba - na,
Cam dũi ba - na, ba - na, ba - na,

The musical notation for 'Hăm dũi bana' consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a 2/4 time signature, and a key signature of one sharp (F#). The melody is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes. The lyrics are 'Ham dũi ba - na, ba - na, ba - na,'. The second staff continues the melody with the lyrics 'Cam dũi ba - na, ba - na, ba - na,'.

12. Li sera
(Bona têk'sta N 593)

Moderato

Li se - ran, hay, li se -
ra, Lê - lô tu bú - ka ma - la ba - vê min.

The musical notation for 'Li sera' consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a 3/8 time signature, and a key signature of one sharp (F#). The melody is written in a moderate, flowing style with eighth and quarter notes. The lyrics are 'Li se - ran, hay, li se -'. The second staff continues the melody with the lyrics 'ra, Lê - lô tu bú - ka ma - la ba - vê min.'.

13. Mêrgêda
(Bona têk'sta N 594)

Allegretto

Mêr - gê - da hay, mêr - gê - da,
Lo - lo, la - o, mêr - gê - da,
Mêr - gê - da hay, mêr - gê - da,

The musical notation for 'Mêrgêda' consists of three staves. The first staff begins with a treble clef, a 6/8 time signature, and a key signature of one sharp (F#). The melody is written in a light, rhythmic style with eighth and quarter notes. The lyrics are 'Mêr - gê - da hay, mêr - gê - da,'. The second staff continues the melody with the lyrics 'Lo - lo, la - o, mêr - gê - da,'. The third staff continues the melody with the lyrics 'Mêr - gê - da hay, mêr - gê - da,'.

Pî, ku - ƒo, dî - no, mâr - gê - da.

14. Hat kawranek

(Bona têk'sta N 595)

Allegretto

Hat kaw - ra - nek, kaw - ra - nek, Hey - lo li - min,

loy li - min, Hat kaw - ra - nek, kaw - ra - nek,

Bav ƒin - di - kê na - de min.

15. Du şivan

(Bona têk'sta N 596)

Moderato

Du şî - va - na li beĀ - ŷya jê - rîn,

Pez ƒa - kir - ne şe - vî - nê.

16. Ne bi holim, ne bi holvanim

(Bona têk'sta N 597)

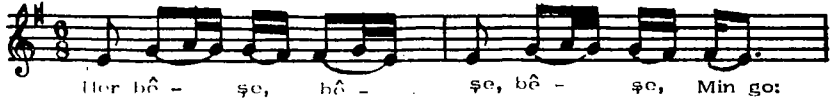
Allegretto

Ne bi ho - lim, ne bi ho l - va - nim, lê, lêb. Ho - lê.

17. Her bêşe

(Bona têk'sta N 598)

Moderato

18. Ham hôlek danî, îê - îê Hoîê

(Bona têk'sta N 599)

Moderato

19. Ha nerme, nerme, nerme

(Bonâ têk'sta N 600)

Allegretto

20. Çing, hay, çing

(Bona têk'sta N 601)

Moderato

Çing, hay, çing, çing, hay, çing,
 Çin - gî - nîya çil zê - fê te.

21. Çil gûz, ber gûz, ber gûzanê

(Bona têk'sta N 602)

Allegretto

Çil gûz, ber gûz, ber gû - za - nê,
 Kal - p'ax zî - na fêş - ma - la - nê.

22. Ez hatime yalîyê weda

(Bona têk'sta N 603)

Allegro

Ez ha-ti-me yal - îye we-da, Nêr - îyê gê dir sen e - fen - dî.

23. Lûr ke

(Bona têk'sta N 604)

Allegretto

Lûr ke, lûr ke, lûr ke, lûr ke, Pî, bi xa ni - mê, lûr ke.

24. Nikam bêm

(Bona têt'k'sta N 605)

Allegretto

Ni - kam bêm, hay, ni - kam bêm,
 Ni - kam bêm, hay, ni - kam bêm.

25. Xezalê

(Bona têt'k'sta N 606)

Moderato

Xe - za - lê bi, yê - rî - yê - rî, Mi go:
 „Xe - za - lê, Xe - za - lê”,
 De - la - lê bi yê - rî - yê - rî, Mi go:
 „Şi - rî - nê, şo - p'a - lê”.

26. Ha gula zer

(Bona têt'k'sta N 607)

Allegro

Ha gu - la zer, ha ze - rî - yê, ze - rî - yê,

Dost go - zel, çil - bis - kê, çil - ke - zî - yê.

27. Xevtano

(Bona têk'sta N 608)

Moderato

Biş - koş - kê xev - tîn sê - ne,

He - rê lo - lo, be - rê lo - lo, xev - ta - no,

Biş - koş - kê xev - tîn sê - ne,

Ax, der - dî bê - der - ma - no.

28. Ha min go: „Xevtano“

(Bona têk'sta N 609)

Allegro

Ha mi go: „Xev - ta - no, xev - tan“,

Ca mi go: „Xev - ta - no, xev - tan“,

29. Çûme diwanê

(Bona têk'sta N 610)

Allegretto

30. Hoy lele

(Bona têk'sta N 611)

Allegro

31. Vî mişkî çî kir, çî kir

(Bona têk'sta N 612)

Allegro

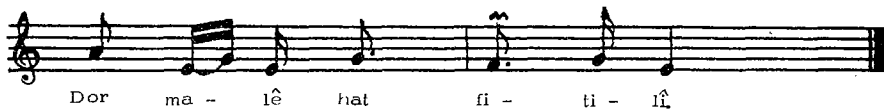

32. Her gul-gulî, gul-gulî

(Bona têk'sta N 613)

Allegro

Dor ma - lê hat fi - ti - í

33. Kara bizna beleke

(Bona têt'sta N 614)

Allegretto

Ka - ra biz - na be - le - ke, Hoy ka - rê, hoy ka - rê.

NIVĪSARNASÎ

N1. Memê û Zîne (şaxa 1). Meha nîsanê sala 1963 li gundê Siçanlûyê (niha Avt'ona) ser neh'îya T'alîne RSS Ermenîstanê ji zarê E'gîte T'êcir hatiye nivîsandin.

N2. Mem û Zîn (şaxa 2). Meha nîsanê sala 1970 li sovxoza Artênîyê ser neh'îya T'alîne RSS Ermenîstanê ji zarê Ohanyan Îsraêl hatiye nivîsandin.

1 Kuç' - qûç', gir, t'op.

2 K'urdê wan kore - yanê dilê wan, bextê wan kore.

3 T'elîs - mêşok, t'êr.

N3. Mem û Zîn (şaxa 3). Meha gulane sala 1959 li Yêre-vanê ji zarê Hovhannîsyan Karapêt hatiye nivîsandin.

N4. Sîyabendê Silvî û Xecê. Meha adarê sala 1970 li sovxoza Artênîyê ser neh'îya T'alîne RSS Ermenîstanê ji zarê Ohanyan Îsraêl hatiye nivîsandin.

1 Çîmê devê - simê devê.

2 Birçîye û lewaze - yanê ji birçîna dilê wî diha zerp dik'uta.

3 Mehîr - girar.

4 Birî - qewat.

5 Newq - k'êlek.

6 Bahan - zeviya devê dêrî, zeviya ber derê malê.

7 Gog - hol, lîstika k'urdane, pê holê ser çîmanê dilîzin.

8 Term - meyt', laş, cinîyaz.

9 Çaqûlî - ling ber dan.

10 Qede - nave Qeregêtrane bi kurtî.

11 Derzen - movikê piştê.

N5. Sêva Hacıya (şaxa 1). Bînhêre nivîsarnasiya N 4.

1 Sih'andin - k'îls kirin, spikiran.

2 Kirne - t'irê.

3 Qiryol - k'rawat, t'extê cî - nivîna.

4 Şilîh' - libasê kevotka.

5 Başok - cuşkî teyrane, mîna teyrê bazî.

6 Ç'îcîk - cûcîk.

N6. Sêva H'ecê (şaxa 2). Meha h'ezîranê sala 1955 li Yêre-vanê ji zarê Çerkezê Ayib hatiye nivîsandin.

N7. Sêva H'acê (şaxa 3). Meha îrmê sala 1957 li gundê Ç'atqîranê ser neh'îya Aştarakê (nihe Nor Gêxî, ser neh'îya Nairîyê) RSS Ermenîstanê ji zarê E'liê Mûsa hatiye nivîsandin.

N8. Sêva Haco (şaxa 4). Meha gulanê sala 1963 li Yêrêvanê ji zarê Nisretê Cîmşid hatiye nivîsandin.

N9. Binefşa Narîn. Binhêre nivîsarnasiya N 4. Cara pêşin berevoka: Ордиана Шәлил, Шәлилә Шәлил, Гөлчян, Ереван, 1972, rûp'êla 70 çap bûye (virhada „Gulçin“).

1 Bi cibari - bi zorê.

2 Sûtal - mîrdar.

N10. Zembîfroş (şaxa 1). E't'arê Şero sala 1933 li gundê E'şîrebade ser neh'îya Aştarakê RSS Ermenîstanê ji ezberîya xwe nivîsiye.

N11. Zembîfroş (şaxa 2). Meha çiriya paş sala 1958 li T'bilîsiyê ji zarê Kida Uso hatiye nivîsandin.

N12. Ûsibê Nebîya. Meha sivatê sala 1972 li sovxoza N 38 ser neh'îya Aştarakê RSS Ermenîstanê ji zarê Morofê Meh'mûd hatiye nivîsandin.

1 Dengbêj derheqa xweda dibêje, ew wê hênê nêzîkî 90 salî bû. Binhêre serpehatîya dengbêj.

2 Binya - mîna, not'ila.

N13. Stî û Ferxî. Meha firmê sala 1957 li gundê Eşnekê ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Sincoyan Manûk hatiye nivîsandin.

1 Rît'il - hine walatê Rôhilata Nêzîk û Ort'eda giraniya Rît'ilê ne t'imê wekehev bûye. Fîrç Rît'ilda li Şamê û li H'elebê jî hebûye. Awa mesele quRNA XV li Şamê Rît'ilek 1,85 kg, bûye quRNA XI li H'elebê 1,5 kg, bûye. Paşwextiyê giraniya Rît'ilê zêde bûye. QuRNA XII Rît'ilek 2,273 kg, bûye, lê quRNA XIX 3,167 kg, bûye.

N14. E'lo Şêxanî. Binhêre nivîsarnasiya N 2.

N15. Xelîl-bego (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasiya N 6.

N16. Xelîl-bego (şaxa 2). Binhêre nivîsarbasîya N 1.

N17. Xelîl-bego (şaxa 3). Meha adarê sala 1963 li Yêrêvanê, ji zarê Rîzaê E'lî hatiye nivîsandin.

N18. E'dûla Mistefe-begê. Binhêre nivîsarnasiya N 4.

N19. Bozanê lawê pîrê. Binhêre nivîsarnasiya N 13.

N20. Xezalê û Rîzgan. Meha firmê sala 1957 li ç'iyayê Axmâxanê (RSS Ermenîstanê) li zoma çuxrêşa, binîya Nêlt'epe ji zarê Rîzaê Cindî hatiye nivîsandin.

N21. H'esenîk û Asî (şaxa 1). Meha adarê sala 1956 li Yêrêvanê ji zarê E't'arê Şero hatiye nivîsandin.

N22. H'esenîko (şaxa 2). Meha t'ebaxê sala 1957 li gundê E'xçêxela jorîn ser neh'îya T'alînê ji zarê Kîrakosyan Vardan hatiye nivîsandin.

N23. H'esenîko (şaxa 3). Meha sivatê sala 1958 li Yêrêvanê ji zarê Xemoê H'emîd hatiye nivîsandin.

1 K'ênal - k'êran.

N24. Şêx Mîrzo (şaxa 1). Meha t'ebaxê sala 1961 li gundê Şamîranê ser neh'îya Aştarakê RSS Ermenîstanê ji zarê E'lîê Simo hatiye nivîsandin. Cara pêşin li berevoka „Иранская филология“, труды научной конференции по Иранской филологии (24-27 января, 1962 г.) Л., 1964, стр. 136 çap bûye. Virhada: „İrankskaya filologiya“).

E'îfê Simo eva strana ji bavê xwe hîn bûye, yêk ji gundê Zorê bû, ser qeza Surmeliyê (T'ûrkîya).

1 Têk'stêda dengbêj carna jî cûrê: Mîrzo, Mîrza dide xebatê.

N25. Şêx Mîrzo (şaxa 2). Meha tîrmê sala 1957 li gundê Sîçanlıyê (niha Avt'ona) ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê T'êcirê K'eleş hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka: „Îranskaya filologîya" rûp'êla 139 çap bûye.

N26. Miç'oê şêx Îsa. Meha tîrmê sala 1961 li gundê P'am-p'a K'urda ser neh'îya Aparanê (niha ser neh'îya Aragasê) RSS Ermenîstanê ji zarê K'amilê E'reb hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka: „Îranskaya filologîya", rûp'êla 138 çap bûye.

N27. Seyîd-xan. Binhêre nivîsarnasîya N 2. Cara pêşin berevoka: Орлихане Шапил, Стране зарготъна к'ордайе т'ариқие, Ереван, 1975, rûp'êla 55 çap bûye (virhada: „Stranê zargotîna k'urdaye t'ariqîe").

1 Lap'ort - raport, e'rze, şikyat.

N28. E'î Xarzîya. Meha h'ezîranê sala 1960 li gundê Qulibeglûyê (niha Sovêtakan) ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê ji zarê Ah'medê Mîrazî (Ah'medê Şewêş) hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotîna k'urdaye t'ariqîe", rûp'êla 128 çap bûye.

Ah'medê Mîrazî eva strana sala 1922 li Tbilîsîyê ji Bek'irê Osê hîn bûye, yêk ji qeza Dîadînê senceqa Bazîdê Fêvîbû hatibû Rûsêtê.

N29. Dewrêşê E'vdî (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasîya N 4. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotîna k'urdaye t'ariqîe", rûp'êla 318 çap bûye. „Silêman-beg kurê Brahim-p'aşaye, Brahim-p'aşa kurê Zor T'emir-p'aşaye millî. Vêga Silêman-beg saxê li Sîrîyaê gundê Serê Kaniyê (Res-êl E'yn) dimîne. Gund bi xwe Serê Kaniyê, ser ava Xêbûrê hatiye çêkirin.

Silêman nedixast k'es vî şerê Dewrêş bêje. Digo: „Hewqas ji me hatiye kuştin û bi xwe jî Dewrêş di ber meda hatiye kuştin". Dilê Silêman dişewitî, ko ev k'ilama digotin. Berê, kîka, milla li gundê Zor T'emir-p'aşayê millî: Wêranşarê diman, Wêranşar, ko k'ete destê Rômê, kîka û milla bar kir hatin vira, Ser Kaniyê gund xwe ra çêkirin.

K'ilama Dewrêşê E'vdî t'im û dayî xelqê digo. Ev k'ilama gele bela bûyî bû, geleka zanibû. Mirt'iba jî digo. Ev k'ilama ze'f qedir bû, yanê h'urmeta vê k'ilamê hebû.

1 Dilê mi îfyane - dilê min divê, dilê min dixwaze.

2 Filan ibn filane (cumla e'rebiyê) - herkes kurê bavê xweye.

3 T'episk - sinî.

4 E'vdî qest wa divêje, dixwaze dilê kurê xwe bişkêne, ku kurê wî neçe hewariya T'emir-p'aşa.

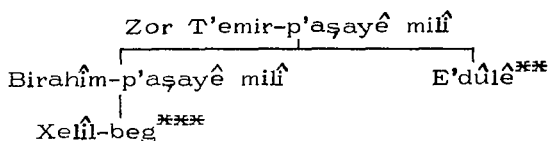
5 Cilê zirî û mizirî - cilê şêrin, ji h'esin çêkirîne.

6 Yêk ser doşeka h'erba giran rûnişt, ew jî gere fincana qawê ji destê E'dûlê hilda û biçûya şêr.

7 Ūsib efendî k'atibê mala Zor T'emir-p'aşayê millî bûye.

- 8 E'îl û Silêman gundiye Zor T'emir-p'aşayê milî bûne.
 9 Mişemir - cîyê vala, cîyê kes ko tê t'ine.
 10 Hilobî - şerm, qar.
 11 Rih'in - bi xastina dil.
 12 T'ixt - bi gotina dengbêj, dusid pêncî girame.
 13 Xûz - xar.
 14 Alt'ûz - xas, t'emiz.
 15 Stêrka rēcilxêr - stêrka serê sibê.
 16 Cemêl - şemal.

Rîk'nê malbenda Zor T'emir-p'aşayê milî^{***}

N30. Dewrêşê E'vdî (şaxa 2). Meha nîsanê sala 1963 li Yêrêvanê ji zarê Sargîs Bozoyan (Barêyan) hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 333 çap bûye.

N31. Dewrêşê E'vdî (şaxa 3). Meha gulane sala 1970 li gundê Armavîrê ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê ji zarê Meh'mûdê E'îlê T'emo hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 336 çap bûye.

N32. Dewrêşê E'vdî (şaxa 4). Binhêre nivîsarnasiya N 1. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 338 çap bûye.

N33. Dewrêşê E'vdî (şaxa 5). Binhêre nivîsarnasiya N 1. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 340 çap bûye.

1 Pêşmûde kir - bêfeyde kir.

N34. Dewrêşê E'vdî (şaxa 6). Binhêre nivîsarnasiya N17. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 343 çap bûye.

N35. H'amê Mûsê (şaxa 1). Meha sivatê sala 1970 li gundê Hebilik'endê ser neh'îya Masîsê RSS Ermenîstanê ji zarê Meh'medê Mûsa hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîê" rûp'êla 374 çap bûye.

1 Binê - binhêrim.

N36. H'amê Mûsê (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 30.

N37. H'amê Mûsê (şaxa 3). Meha sivatê sala 1963 li Yêrêvanê ji zarê Cimoê T'ozo hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'arîqîyê", rûp'êla 377 çap bûye.

^{**} Bi gotina dengbêj Ohanyan Îsraêl.

^{***} E'dûlê dergîstîya Dewrêşê E'vdî bû. Bavê Dewrêş E'vdî xulamê Zor T'emir-p'aşayê milî bû.

^{****} Bi gotina Î. Ohanyan Xelîl-beg li Sîriacê, gundê Rêş-êl E'ynê (Serê Kanîyê) dimîne, ew h'eta sala 1947 sax bû.

N38. Zeyneba xûşk, Binhêre nivîsarnasiya N 35. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 124 çap bûye.

N39. E'mê Gozê (şaxa 1). Meha ûrmê sala 1966 li Yêrêvanê ji zarê Salih' Bexşî hatiye nivîsandin. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 303 çap bûye.

1 Nizar - singê ç'iyê, ber p'ala ç'iyê, ko sî li sere

2 K'ewaz - navê ç'iyêye.

3 H'elîme - navê k'ulfeta E'mê Gozêye.

4 Dawo - lao.

5 T'êlan - navê ç'iyêye.

6 Uliya - aliyê.

7 T'êlek - k'êlek.

N40. E'mê Gozikê (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 28. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 305 çap bûye.

N41. Xozandaxê (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasiya N 30. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 117 çap bûye.

1 Vayvayîk - wawîk.

2 Hêna berê ber cênikê mêrê mêrxase maqûl û h'izkirî zillê zîv darda dikirin.

3 Yanê sîyarê aliyê Eleşgirê, li k'u h'imûlî k'urdê sîlîvaniya diman.

N42. Wer Xozanê (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 37. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 121 çap bûye.

N43. Way salê, Binhêre nivîsarnasiya N 2. Eva strana Ohanyan Îsraêl bi cûrekî din jî straye, yak me berevoka „Stranê k'urdaye t'ariqîê” rûp'êla 97 çap kirîye.

N44. Çûme Mûşê. Binhêre nivîsarnasiya N 1.

N45. Met'ê (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasiya N 30. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê” rûp'êla 344 çap bûye.

N46. Met'ê (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 1. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê” rûp'êla 346 çap bûye.

N47. Bavê Fexriya, Binhêre nivîsarnasiya N 4. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê” rûp'êla 74 çap bûye. „Navê bavê Fexriya Sebrî bû. Sebrî ku rê H'ecî Meh'medê Misto bû, yêk şerê ser Qêrêda hersê birava kiri-bû şer û birîndar bûbû. Ermeniyê Reşkota ewan herçar bira ji fermanê xilas dikin ûnin Sîriyê. Fexrî qîza Sebrî bû. Bi gotina hineka eva strana herd k'ulfetê wî Meyrê û Xanimê sêwirandine. Lê bi gotina hinekê mayîn jî birê Sebrî Yaho sêwirandiye”.

1-2 Ziving, Bolind - navê gundê k'urdê Reşkotane.

3-4 Meyrê û Xanim navê herd k'ulfetê Sebrîne - bavê Fexriyê.

5 Seyidê Doda navê zîyareta wane, dora wê zîyaretê jî mezêlê wanin. „Em herîne Scyde Doda” - yanê em herîne merzela.

6 Ziřneqet - navê gunde. Vî gundîda doxtirê amin he-
bûne.

7 Bîra - navê gunde.

8 Biniya xetê - Sînorê orta Rômê u Sîriyae.

N48. Şêx Mûsik (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasiya N 17. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 398 çap bûye. „H'eft bira bûne, şêx Mûsik birê wane bi-ç'ûk bûye, xûşkeke wan hebûye. P'îr Kal hatîye xûşka wan xastîye, bira xûşka xwe nedane.

Şêx Mûsik qayîl bûye xûşka xwe bidine P'îr Kalê Êzdî, çimkî qewata wi ze'f bûye. Her şeş bira şêx Musikra dikine şer, divên; „Tu zirav qetîyayî, tîrsoneki, em xûşka xwe nadin. Emê Fabin mala xwe t'ev bar kin, biřevin herîn”. Evana şev řadibin bar dikin, diřevin diçin. P'îr Kal sibê řadibe dêna xwe dide her şeş bira barkirine řevîne. Ew eskerê xwe dide hey, dide pey wan. Her şeş bira pařawa dêna xwe didinê, wekî eskerê P'îr Kal pey wan dik'şê tê. Divêjin: „Xûşkê, tu vira bisekine, emê vegeřin bikine şer”. Şêx Mûsik naxaze t'ev wa-na heře şer, cem xûşka xwe rûdine. Eskerê P'îr Kalê Êzdî Ze'f bûye, lédixin her şeş bira jî dikujin, tèn didine ser xûşka wan, ku xûşka wana bivin. Şêx Mûsik hêşka řadibe şûrê xwe dik'şîne, nav wana dik'eve eskerê wana qîř dike. P'îr Kal diřeve, şêx Mûsik dide pey. P'îr Kal diřeve diçe dik'eve Demir Gapî (Dergê H'esin). Şêx Mûsik lédixe Demir Gapî hildi-şîne, serê P'îr Kal dibîre. Serê wî hildide t'ê. Serê wî davê ber xûşka xwe, divê: „Xûşkê, han tera serê P'îr Kal, pê xem û xiyalê xwe biřevîne”.

N49. Şêx Mûs (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 30. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 401 çap bûye.

N50. Şêx Mûso (şaxa 3). Binhêre nivîsarnasiya N 1. Cara pêşin berevoka „Stranê zargotina k'urdaye t'ariqîê”, rûp'êla 403 çap bûye.

NN51-134. Binhêre nivîsarnasiya N 23.

NN135-201. Meha îlonê sala 1956 li Yêrêvanê, ji zarê Cerdoê Esed hatîye nivîsandin.

NN202-232. Meha tîrmê sala 1957 li gundê Sîçanlıyê (niha Avt'ona) ser neh'îya T'alînê, RSS Ermenîstanê, ji zarê Bahara Misto hatîye nivîsandin.

NN233-252. Meha îlonê sala 1958 li gundê Gyelt'o ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Etleza Cindî hatîye nivîsandin.

NN253-271. Meha çiriya pêş sala 1955 li Yêrêvanê ji zarê Zera E'vdilê Bişo hatîye nivîsandin.

NN272-281. Meha tîrmê sala 1957 ç'iyayê Axmařanê (dora gola Sêvanê) RSS Ermenîstanê ji zarê K'awa Biro hatîye nivîsandin.

NN282-292. Meha çiriya pêş sala 1958 li Yêrêvanê ji zarê Gulîzera E't'ar hatîye nivîsandin.

NN293-299. Meha îlonê sala 1956 li Yêrêvanê ji zarê E'fê Osman hatîye nivîsandin.

NN300-347. Meha gulânê sala 1964 li gundê T'ilik ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Xanima Dedo hatîye nivîsandin.

- NN348-419. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
 NN420-431. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
 NN432-436. Meha adarê sala 1959 li T'bilîsîye ji zarê Efoê E'îlî hatiye nivîsandin.
 NN437-471. Meha adarê sala 1959 li T'bilîsîye ji zarê K'u-bara E'îlî hatiye nivîsandin.
 NN472-490. Meha k'anûna paş sala 1957 li gundê Qamiş-lûyê (niha Yêxêgnût) ser nehîya Hoktêmberyanê RSS Ermenîstanê, ji zarê Mirazê Bavik hatiye nivîsandin.
 N491. Êlê zalim. Binhêre nivîsarnasîya N 17.
 N492. Meyrê. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N493. Navê lewik Ûsibe. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N494. Xanê. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N495. Dîkê nivê şevê dixulxuland. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N496. Tarboxaz. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N497. Sîyar ji k'u tê? Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N498. Bîlîl bû mêvanê gulê. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N499. Herê lê-lê. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N500. Wey dil. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N501. Fata Melle. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N502. Te şal reşo. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N503. H'esenîk. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N504. Serayê. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N505. Sincanê Te'lo. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N506. Zewal gede. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N507. Min ne dibû ji duh û pêrya. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N508. Navê dosta min Beyaze. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N509. Dîyarbek'irê devê sûka. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N510. Çîya bilindin, te nabînim. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N511. Gula gevez. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N512. Sulêyman K'umbet. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N513. Serê min serê xêrnedîya (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N514. Şuşa dîla nacebire (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N515. Ç'e'vê te belekî. Binhêre nivîsarnasîya N 28.
 N516. Wey dil. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N517. Lawko lo. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N518. Wey-lê, lê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N519. Tu dînî. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N520. H'alê minê çewa be? Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N521. Min çi gofiye, dilê te maye? Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N522. Ç'emê P'ayê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N523. K'ûra c'iyayê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N524. Welatê Serhedê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N525. E'yşê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N526. Hey-lo Nenê. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N527. Sîneka H'esinîya. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
 N528. Eman, eman. Binhêre nivîsarnasîya N 1.

- N529. Dîlber. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
- N530. De wey-lo Dîlber. Binhêre nivîsarnasîya N 6.
- N531. Were Dîlber. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
1 Biherîm - bivim herîm.
- N532. H'elîyame Dîlber, narîna min Dîlber. Meha nîsanê sala 1955 Yêrêvanê ji zarê Karapêtê Xaço hatiye nivîsandin.
- N533. Gozê (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasîya N 1.
- N534. Gozê (şaxa 2). Meha îlonê sala 1955 li gundê Sî-çanlıyê (niha Avt'ona) ser nehîya T'ainê RSS Ermenîstanê ji zarê Gogêê Meyo hatiye nivîsandin.
- N535. Êlê Gozê (şaxa 3). Meha sivatê sala 1972 li Yêrêvanê ji zarê şêx K'eleş hatiye nivîsandin.
- N536. Gozel rebenê (şaxa 4). Binhêre nivîsarnasîya N 7.
- N537. Seyrana Melle Mûsa (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasîya N 7.
- N538. Seyrana Melle Mûsa (şaxa 2). Meha tîrmê sala 1966 li Hoktêmbêryanê ji zarê E'moê H'emo hatiye nivîsandin.
- N539. Seyrana Melle Mûsa (şaxa 3). Binhêre nivîsarnasîya N 23.
- N540. Ne li virim, ne li wême. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
- N541. H'eso. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
- N542. Minê xewnekî ditiye. Meha t'abaxê sala 1956 li gundê Gyelt'o ser nehîya T'ainê RSS Ermenîstanê ji zarê Etleza Cindî hatiye nivîsandin.
- N543. Xinûş xweşe, Bîngol berda. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
- N544. Yareke min heye, navê wê Seyran. Binhêre nivîsarnasîya N 535.
- N545. Mala bi zerîya, zerîya hanê. Binhêre nivîsarnasîya N 535.
- N546. Ha wer, were. Binhêre nivîsarnasîya N 535.
- N547. Şîrin canê, bejna te dîware. Binhêre nivîsarnasîya N 535.
- N548. Dêran. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N549. Xezalê qurba. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
- N550. K'eleş lawkê min şivane. Binhêre nivîsarnasîya N 8.
- N551. Wey-lo, wey-lo. Binhêre nivîsarnasîya N 6.
1 Pařav (xebera ermenîye - պարավ) - pîrejîn.
- N552. Qemerê. Binhêre nivîsarnasîya N 6.
- N553. H'eso me'rimo. Meha nîsanê sala 1955 li Yêrêvanê ji zarê Sih'idê Silo hatiye nivîsandin.
- N554. Kalê. Meha sivatê sala 1969 li gundê Zeh'met ser nehîya Êcmâdzînê RSS Ermenîstanê ji zarê Ûsivê E'îlî hatiye nivîsandin.
- N555. Hey-lo delal. Binhêre nivîsarnasîya N 553.
- N556. Şênî. Binhêre nivîsarnasîya N 1.
- N557. Meyayê. Binhêre nivîsarnasîya N 554.
- N558. Lê-lê, lê canê. Binhêre nivîsarnasîya N 4.
- N559. Hey-la kinê. Binhêre nivîsarnasîya N 4.
- N560. Hey-lê Nenê. Binhêre nivîsarnasîya N 37.
- N561. E'berêşo. Binhêre nivîsarnasîya N 37.
- N562. Şivano. Binhêre nivîsarnasîya N 6.
- N563. Delal. (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasîya N 8.

N564. Herê delal (şaxa 2). Binhêre nivîsarnasiya N 21.
N565. H'alê me wê çawa be? Meha firmê sala 1959 li gun-
dê Gamişlûyê (niha Yêxêgnût) ser neh'ya Hoktêmbêryanê RSS
Ermenîstanê ji zarê Mişîrê Reşîd hatiye nivîsandin.

N566. Ji sîyara mame peya, Binhêre nivîsarnasiya N 8.

N567. Simo, Binhêre nivîsarnasiya N 553.

N568. H'esen-beg, Binhêre nivîsarnasiya N 23.

1 H'ecar - herçar,

N569. E'lo-p'adşa, Binhêre nivîsarnasiya N 6.

N570. Hay dil, Binhêre nivîsarnasiya N 4.

N571. Wey zalim, Binhêre nivîsarnasiya N 4.

N572. Seraya Meh'med-axa, Binhêre nivîsarnasiya N 4.

N573. Domamê, Binhêre nivîsarnasiya N 26.

1 Antonosk (Antonovskaya) - gireke li T'bilîsiye, ser
wî girî merzelê êzdîyane.

N574. Genco, Binhêre nivîsarnasiya N 26.

N575. Bêrfvanê (şaxa 1), Binhêre nivîsarnasiya N 6.

N576. Bêrfvanê (şaxa 2), Binhêre nivîsarnasiya N 4.

N577. Bêrfvanê (şaxa 3), Binhêre nivîsarnasiya N 37.

N578. Peyayo (şaxa 1), Binhêre nivîsarnasiya N 6.

N579. Peyayo (şaxa 2), Binhêre nivîsarnasiya N 432.

N580. Peyayo (şaxa 3), Binhêre nivîsarnasiya N 8.

N581. Poyao (şaxa 4), Binhêre nivîsarnasiya N 28.

N582. Hoy Narê, Meha gulanê sala 1963 li Yêrêvanê ji
zarê Hovhannîsyan Karapêt hatiye nivîsandin.

N583. Lê k'oçerê, Binhêre nivîsarnasiya N 582.

N584. Hey-lir Xanê, Meha gulanê sala 1963 li Yêrêvanê,
ji zarê Recevê Meh'mûd hatiye nivîsandin.

N585. Wey-lê, lê qemerê, Meha t'abaxê sala 1967 li Yê-
rêvanê ji zarê Mecîtê Silêman hatiye nivîsandin.

N586. Xezalê, Binhêre nivîsarnasiya N 585.

N587. De wer, wer, Binhêre nivîsarnasiya N 582.

N588. Herê Gulê, Binhêre nivîsarnasiya N 582.

N589. Wey Nûrê, Binhêre nivîsarnasiya N 582.

N590. Lê bizinê, Binhêre nivîsarnasiya N 584.

1 Ander (xebera ermenîye - աւտար) - bêxweyî.

N591. Hewar, bêrî, Meha çirîya pêş sala 1973 li Kok-Yan-
gakê RSS Qirqîzstanê ji zarê Úsivê E'vdo hatiye nivîsandin.

N592. Ham dil bana, Binhêre nivîsarnasiya N 591.

1 Ham dil bana - ha min dît li ser bana,

2 Cam dil bana - can min dît li ser bana,

3 Dewsa xebera 'dêl' carna jî 'rîndê' tê gotinê.

N593. Li sera, Binhêre nivîsarnasiya N 591.

1 Dewsa xebera 'nas kir' carna jî 'dîbû' tê gotinê.

2 Dewsa xebera 'dîtibû' carna jî 'nas kir' tê gotinê.

3 Dewsa cumla 'min dît, ç'e'va qewas kir', carna jî tê
gotinê 'ç'e've dît, dil qewas kir'.

N594. Mergêda, Binhêre nivîsarnasiya N 591.

1 Dewsa cumla 'Bav korê-kor k'ulmek lêda' carna jî
tê gotinê 'Bav kor bû k'ulmek lêda'.

N595. Hat kawranek, Binhêre nivîsarnasiya N 591.

N596. Du şivana, Binhêre nivîsarnasiya N 591.

1 Dewsa xebera 'T'ewrêzê' carna jî 'p'arêzê' tê goti-
nê.

- N597. Ne bi holim, ne bi holvanim, Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Carna jî 'neb' tê bihîstinê.
  - 2 Carna jî 'lê bi' tê bihîstinê.
  - 3 Holê - navê k'ulfete.
- N598. Her bêşe. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Carna jî 'xuş' tê bihîstinê.
- N599. Ham holek danî, lê-lê Holê. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Ham - ha mi.
  - 2 Haj - ha ji.
- N600. Ha nerme, nerme, nerme. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Na - ne.
  - 2 E - ez.
  - 3 Carna jî 'çûy' tê bihîstinê.
- N601. Çing, hay, çing. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Haj - ha ji.
- N602. Çil gûz, ber gûz, ber gûzanê. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Ç a kin - çawa bikin.
  - 2 Tunê - tuyê.
- N603. Ez hatime yaliyê weda.
- 1 Nêriyê gêdirsen efendî (azîrbêcaniye) - k'uda diçî efendî.
  - 2 Soyle baxarem qereqiz (azîrbêcaniye) - bêje bizan-bim qîza qemer.
- N604. Lûr ke. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- N605. Nikam bêm. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- N606. Xezalê. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Ta - tu.
  - 2 Sobay - sovayî.
  - 3 Carna 'bi' nayê gotinê.
- N607. Ha gula zer. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 E - ez.
- N608. Xevtano. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Carna 'lawkêd' tê bihîstinê.
- N609. Ha mi go: „Xevtano“. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- N610. Gûme diwanê. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- N611. Hoy lele. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Xod - xo di.
  - 2 Dewsa - xebera 'beroš' carna jî 'sîtil' tê gotinê.
- N612. Vî mişkî çî kir, çî kir. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- N613. Her gul-gulî, gul-gulî. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- 1 Dewsa xebera 'diwan' carna jî 'dikan' tê gotinê.
- N614. Kara bizna beleke. Binhêre nivîsarnasiya N 591.
- NN615-710. Meha îlonê sala 1975 bajarê T'bilîsîê ji zarê Hîzreta H'eso hatiye nivîsandin.
- N623.
- 1 Antanosk - binhêre nibîsarnasiya N 573, 1.
- N626.
- 1 Lagan - nagan, cûrekî qirmêye.
  - 2 Ordîr (xebera latîniye - орден) - nişana rewakirina mêrxasa, şêrk'ara û e'gîtane, nişana rewakirina meriyê xweyê kirinêd qence.

N629.

1 Ort'eç'e'le - meheleka mezine li T'bilisiyê.

N650.

1 Azarî kir - ah û zar kir.

N652.

1 Balîse (xebera rûsiye - больница) - nexwaşxane.

N653.

1 Tûfî (xebera rûsiye - туфли) - qondire, sol.

N675.

1 Zal -(xebera rûsiye - зал) - oda mezin.

2 Saldat (xebera rûsiye - солдат) - esker, leşker.

3 Seyman (xebera ermenîye - սահման) - xet, sînor.

N697.

1 Dey nekira - deng nekira.

N704.

1 Rûl (xebera rûsiye - руль) - çerxa avtambîlê. Biri-nê rûlê, yanê birindarê avtoa welgeriyayî.

N711. Qewlê şêx E'rebegî I'nt'ûzî. Meha k'anûna paş sala 1973 li gundê Mûredt'epe ser neh'îya Abovyanê (niha ser neh'îya Nairîyê) RSS Ermenîstanê ji zarê Biroê şêx Dewrêş hatiye nivîsandin.

Eva qewla qewlê şirîe'tyêye, ser mirîya nayê gotinê, t'enê li diwanada tê gotinê.

N712. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 1). Binhêre nivîsarnasiya N 711. Eva qewla h'emûdera tê gotinê.

N713. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 2). Meha k'anûna paş sala 1973 li gundê Tolke (niha Ciraşên) ser neh'îya Masîsê RSS Ermenîstanê ji zarê Lezgiê şêx E't'ar hatiye nivîsandin.

Eva qewla şaxeke „Qewla Şêxûbek'ire“, cî-cîya sebeqê wê t'emam-nînin. Şaxê qewlê ji hev bi cumla sebeqa e'wlinva cuda dibin.

N714. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 3). Binhêre nivîsarnasiya N 713.

N715. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 4). Meha sivatê sala 1973 li gundê Guruerezê (niha Yêrazxavûn) ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê ji zarê Ah'medê şêx Osê hatiye nivîsandin.

N716. Dua' me'r birînê. Binhêr nivîsarnasiya N 711.

Mêrê êzdî çaxê kuê xwe dizewicîne gazi t'irêqa xwe şêxê Şixîsna dike, wekî me'ra wî xortî û wê qizê bibîre bi ayîna dîne êzdîya. Wextê me'r birîne evê dua'ê divêjin.

N717. Qewlê mala bava. Meha k'anûna paş sala 1973 li gundê Mûradt'epe ser neh'îya Abovyanê (niha ser neh'îya Nairîyê) RSS Ermenîstanê ji zarê Eylazê p'ir Reşo hatiye nivîsandin.

Eva qewla qewlê mala Omerxalane, Omerxala h'emû malê şêxara tene h'esabkirinê çewa malê mezin. Lema ji mala Omerxalara divên mala bava.

N718. Qewlê mizginîyê. Binhêre nivîsarnasiya N 717.

N719. T'emedîya Şixadî. Binhêre nivîsarnasiya N 713.

Bi gotina Lezgiê şêx E't'ar, eva qewla pey her qewlekî tê gotinê. Ew serxîtma qewlaye.

N720. Qewlê Xafilê Bênasîn. Binhêre nivîsarnasiya N 713.

N721. Qewlê Êzdfid, Binhêre nivîsarnasiya N 713.

Pey sebeqekê yanê jî pey du sebeqa t'êşirma wî tê gotinê:

„Sult'ane, Sult'ane,
Sult'an Sult'anê hey mêrane".

N722. Beyt'a Rêbiyê. Meha k'anûna paş sala 1973 li gundê Aygêşatê ser nehîya Êcmîadzînê RSS Ermenîstanê ji zarê Mîrzê şêx E'wlo hatîye nivîsandin.

T'êşirma vê beytê eve:

„H'eyranê Rêbiyê, e'debiyê,
Maşoqa dîndara mîrê xwe Kaniya Spiyê".

Wexta şêx beyt' bi k'ubir digot, sebeqê wê carna p'îf cumle û kê m cumle bûn. Sebeq me ser h'imê gotina bi k'ubir ji hev firq kir. Li wan sebeqa, k'uk cumle t'emam nîbûn, seva ko k'ubir t'emam be, şêx cumle du car diwek'iland.

N723. Beyt'a Şêxşims. Binhêre nivîsarnasiya N 722.

Wexta beyt' bi k'ubir tê gotinê, ser sebeqada t'êşirme zêde dive: „Şemsê êzdînan" yanê jî: „Melk'ê mêrano". Mesele sebeqa e'wlin bi vî cûreyî tê gotinê:

„Wê kim, ko hiltêye,
Manga zere pêye,
Şemsê êzdînan yano,
Şêxşims dîwan begê xwedêye,
Melk'ê mêrano".

Ji sebeqa XIX him k'ubir tê guhastinê, him t'êşirma wî. Mesele sebeqa XIX wa tê gotinê:

„Tu bavê Alê rêşî,
Şêro, tuyî Lalişî,
Şêxşimso, navê te mîre,
Derge - dîwanê xwedê te jî,
E'zîzê min navê te mîre".

Ji sebeqa XXXIV Mîrzê şêx E'wlo rit'ma qewlê guhast, sebeq bê t'êşirme hatine gotin. K'ubra wan sebeqa hate guhastinê ser rêçîtatîvê.

N724. Qewlê H'usêyînî H'elac. Binhêre nivîsarnasiya N722.

Pey her sebeqa t'im tê gotinê:

„Çake, çake, çake cûda,
H'usêyîn çûye ser atqat, îmana xweda".

Ji sebeqa XXII k'ubir tê guhastinê, t'êşirme jî tê guhastinê:

„Zênare, zênare,
Şêxûbek'iro, zênare, h'ukumê feqîriyê".

Şêx gava gihîştê sebeqa XXII, av ko radibe h'eytê derxe, Şêx Mîrze go: „Ji vêderê jî nava cime'têda pêşda hatîye gotina: „H'eyfa H'usêyînî H'elace".

Navê xûşka H'usêyînî H'elacî axretê Xecê bûye.

N725. Qewlê bore-borê. Binhêre nivîsarnasiya N 715.

Evê qewlê t'imê du-sê t'irêq t'evayî divêjin, çimkî k'ubra wê ze'f giran tê gotinê. Bona t'irêqekî ze'f çetîne pey hev gotin. Bi gotina Ah'medê şêx Osê sebeqê qewlê bore-borê gele hene. Qewl bi xwe gele dirêje.

Qewlê bore-borê feqî Dûk'o hînî Ah'medê Osê kiriye. Ewî penci sebeqa hînkiriye, deh-donzdeh sebeq ji bîra Ah'medê Osê k'ûvî bûne.

Feqî Dûk'o li gundê Qerxûnê ser nehîya Êçmiadzîné RSS Ermenîstanê dima, eva 30-40 sale ew çûye reh'metê.

Sebeqa qewlê bore-borê wexta bi k'ubir tê gotin gotinê t'e-şirmê wî serda zêde divin, Mesele şebeqa e'wlin wa tê gotinê:

„Şêxê H'esenî sult'ane¹, ay sult'ane,
E'zîzî mala bavê mino,
Bavêjî qelpê reh'mane,
Mîrî qelendera, mîr he're, mîr he're,
Laliş ya bor, merge ya bor, dîwan ya bor,
ya bor, ya bor,

Ya bi h'ekimî mîra,
Sult'an Êzdîd h'emû derdayî dermane".

Qewlê bore-borê ser mirîya tê gotin, lê ne ser h'emû mirîya. Mesele ser k'ulfeta, ser zara, ser cahila nayê gotinê, ew her ser meriyê nav û deng, meriyê mîrxas û e'gî, meriyê qedir tê gotin. Evê qewlê t'irêq bêyî xwestina xayê mirîya navêjin, qewlekî demane, cetine, k'ivşe, nave, girane.

K'ê miriyê xwe layîq dît, ji t'irêq dipirse, hergê ew qewlê bore-borê zane bira ser miriyê wî bêje. Paşê xweyê mirî derdixê zêrekî yan tişteki dide t'irêq. Bi vî teherî jî „Qewlê Bav Bek'irê Omera" tê gotinê.

N726. Qewlê şêx û Aqûb, Binhêre nivîsarnasiya N 715.

N727. Qewlê İmanê. Binhêre nivîsarnasiya N 715.

N728. Qewlê be'ra. Binhêre nivîsarnasiya N 717.

Şaxeke vê qewlê bi sernivîsara „Beyt'a be'ra" (binhêre N 752) sala 1956-a me ji zarê Cerdoê Esed nivîsiye, yê ko cime't h'esav dike çewa e'frandineke Feqiyê Teyra. Helbet, firqî van herd e'frandinada nek t'enê ji aliyê cûrê nivîsarê, lê usa jî ji aliyê nêta wê heye.

Dikare biqewime, wekî Feqiyê Teyra „Qewlê be'ra" veçê-kiriye û nava cim'etê ew e'frandina bi vi cûreyî bela bûye û gihîştîye me. Dibe cime'tê bi xwe ewê qewlê veguhastiye û navê Feqiyê Teyra lêkiriye? Çewa jî hebe, me têra dît ku herd cûrê vê e'frandinê cap kin û „Beyt'a be'ra" binêlin nava e'frandinê Feqiyê Teyrada.

N729. Met'reba Feqiyê Teyra. Meha nîsanê sala 1954 li Yêrêvanê ji zarê E'tarê Şero hatiye nivîsandin.

Evê şiyêrê E'tarê Şero ji bavê xwe Şeroê H'eso hîn, bûye, yêk nexwandî bû, hatibû ji Sînekê.

Salix-sulixê E'vdalê Zeynê (E'vdalê Zeynikê) kêm gihîştîne me, her e'yane, wekî ew k'utasiya qurna XIX despêbuna qurna XX jiye Zarbêj Sargîs Bozoyan divêje, wekî ewî E'. Zeynê diîye û bavê wî Martiros Barêyan jî pêra straye.

Bi gotina S.Bozoyan E'.Zeynê mîrekî bejnîbilindî qemer bûye. Ew dengbêj û sereskerê Surmelî Memed-p'aşa bûye; dengbêjî kiriye usa jî K'o'f H'usêyîn-p'aşara yêk li P'atnosê dima.

E'vdalê Zeynê herd ç'e'vada nuxsan bûye, dengbêjara k'etiye lecê, feqet navê wan h'emûşka negihîştîye me. E'yane, wekî ewî şêx Silêra straye, yêk ji Dîyarbek'irê bû. Gulê û P'e-

¹ Cumla pêşinda her xebera paşin „ay sult'ane" du cara tê wek'ilandinê.

Êtîm gede, ava gundê me p'îr şîrine,
 Qamişê dorê rabiye har û dîne,
 Gede qurba, were min bîrevine, bive heṛe zozanê
 bilind li ç'îya xîne,
 Bira dê û bavê min mîna seyê selaxanê bik'evine pey
 te qelenê xwe bistîne.
 Hew P'ero, t'ew P'ero.

Êtîm gede, ez nexwaşim rojê çaran,
 Bîne ber ser serê min dayne şêbiskê jê dişê
 çeleng siyara,
 Miqabili çar t'îlîya,
 Te goştê canê min h'elandî, serê kezebê min te kiriye
 xurekê mişka, me'ra.
 Hew P'ero, t'ew P'ero.

* *
 *

Êtîm gede, hîva gundê me derk'etiye îro du ro,
 Tu li ser xênî, ez hunduro,
 Ji xêra xwazila vî gavî te bigota: „Keç'ê”,
 min bigota: „Kuṛo”.
 Bav k'afire, dê e'ceme, lê-lê, dînê.

Êtîm gede, gilîk ort'a min û teda heye,
 Gunê min stuyê bave te be,
 Wexta diçî walatê xerîba, heval-hogirê dora xweṛa nebêj,
 Wexta berjêr dibî şe'ra Erzirûma şewitî, bazar dikî
 morî-mircan, encîka dirêj,

Êtîm gede, qurban, sîngê min sicadeye, metkê min
 qubla teye,
 Were du rîk'na lê bike ferz û nimêj.
 Bav k'afire, dê e'ceme, lê-lê dînê,
 Hew P'ero can.

Hîva gundê me derk'etiye hîva walata jêrîne,
 Kiras, derpe k'eleş lawkê min ji hevirmûştî gul-gulîne,
 Ezê bişînim Norşîna fîrîng,
 Qîz-bûkê Norşîna fîrîng bira nexş-namûşa lêkin,
 Bira bivin heṛîne t'extê P'aye p'êşîrê vekin.
 Hey P'ero.

Lê-lê dînê vêsbê ez aşiq bûm, sevdalî bûm.
 Minê sazek çekiriye ji k'eleş lawkê xweṛa ji sturiyê
 me'ra,
 T'êla sazê min k'işandiye şê û şêbiskê k'eleş yaran,
 Min duakê rebê jorîn kiriye,
 Xwedê jinê çê bistîne bide çeleng siyara.
 Hew P'ero can.

Lê-lê dînê, navê te nizanîm,
 Gazî dikim te Elîfe,

Te li bejnê dêreke çifte xase, serîa t'ûnsiz qedîfe,
Lo-lo kuîro kuîrmalo, were ramûsanekê-dudîya min
k'erem ke, ji min we t'irê ez h'ecîme tême ji beyt'ê
beyt'ula vê şerîfe.

Hew P'ero can

- N730. Vê met'rebê ez dîn kirim. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N731. Met'h'ê Feqîyê Teyra. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N732. Feqîyê Teyra û Esmêr. Binhere nivîsarnasîya N729.
Evê şiyêrê E't'arê Şero ji Teyoê Cindo hîn bûye.
N733. Feqîyê Teyra û meriv. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N734. Feqîyê Teyra û t'ixûb. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N735. Feqîyê Teyra û e'mir. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N736. Feqîyê Teyra û aqil. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N737. Feqîyê Teyra û cînarîf. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N738. Dêrd û xem. Binhêre nivîsarnasîya N729.
Evê şiyêrê E't'arê Şero ji p'îr Ne'mo hîn bûye. P'îr Ne'-
mo dima li T'bilîsîyê, 70 salî, zuqurî.
N739. Feqîyê Teyra û mirin. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N740. Feqîyê Teyra û qebirstan. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N741. Feqîyê Teyra û xew. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N742. Feqîyê Teyra û mijûlî. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N743. Feqîyê Teyra û dinîya. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N744. Feqîyê Teyra û e'rd. Binhêre nivîsarnasîya N135. Evê
şiyêrê Cerdoê Esed ji pîrka xwe Xema Şemo hîn bûye.
N745. Feqîyê Teyra û rê. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N746. Feqîyê Teyra û payîz. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N747. Feqîyê Teyra û te'v. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N748. Feqîyê Teyra û steyrk. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N749. Feqîyê Teyra û dûman. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N750. Feqîyê Teyra û av. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N751. Feqîyê Teyra û be'r. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N752. Beyt'a be'ra. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N753. Feqîyê Teyra û sibê. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N754. Feqîyê Teyra û quling. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N755. Feqîyê Teyra û şivan. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N756. Feqîyê Teyra û nec'îrvan. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N757. Feqîyê Teyra û evînfî. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N758. Dîlbera Feqîyê Teyra. Binhêre nivîsarnasîya N135.
N759. Feqîyê Teyra û Dîlber. Binhere nivîsarnasîya N729.
N760. Feqîyê Teyra û şîretê dil. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N761-797. Ji gotinê Feqîyê Teyra. Binhêre nivîsarnasîya N729.
N798. Min û Gulê û hevîra stra. Binhêre nivîsarnasîya N21.
N799. Ez ji teyra teyrê mijim. Binhêre nivîsarnasîya N21.
N800. E'vdal, merimo, ji Xêmurê h'eya vira. Binhêre nivî-
sarnasîya N21.
N801. Ezê çûme Xêmurê, nav de'watê. Binhêre nivîsar-
nâsîya N23.
N802. Çulê marûmê, ji Xamûrê h'eta vira. Binhêre nivîsar-
nasîya N1.
N803. Ez hatim Xambûra wêran. Binhêre nivîsarnasîya N13.
N804. Ez e'vdalim. Binhêre nivîsarnasîya N28.
N805. Ji Xamûrê h'eta vira. Binhêre nivîsarnasîya N23.
N806. Ezê Gulim, Gula Watê. Binhêre nivîsarnasîya N2.

N807. Ezê naçime zozanê Tahar-xan. Binhêre nivîsarnasiya N 7.

N808. Leca E'vdalê Zeynê, şêx Silê û Gulê. Binhêre nivîsarnasiya N4.

N809. Lê-yeman, lê-yeman. Meha adarê sala 1970 li gundê K'ûçik Vêdiê ser neh'îya Araratê ji zarê Fetîv H'emîd hatîye nivîsandin.

N810. Hûn sê dengbêjê bi nav-deng. Binhêre nivîsarnasiya N21.

N811. Dîwane, xweş dîwane. Binhêre nivîsarnasiya N135.

N812. E'vdal kore rê nabîne. Binhêre nivîsarnasiya N30.

N813. Ezê kor bûm, rê navînim. Binhêre nivîsarnasiya N21.

N814. E'vdal kore, rê nabîne. Binhêre nivîsarnasiya N1.

N815. E'vdalê Zeynikê, babî T'emo. Binhêre nivîsarnasiya N22.

N816. Quling tîno ji zozana. Binhêre nivîsarnasiya N532.

N817. Wey li-min felekê. Binhêre nivîsarnasiya N13.

N818. Cangîr-p'elewan. Meha sivatê sala 1972 li sovxoza N38 ser neh'îya Aşarakê RRS Ermenîstanê ji zarê Morofê Meh'mûd hatîye nivîsandin.

1 On şiftelî, bîr şiftelî.

Şiftelî on p'ere,

Alan yoxtir, satan yoxtir.

E'cemîye:

(Deh şiftelî, yek siftelî,

Siftelîk - deh p'ere,

Bik'irî jî p'oşmanî, bifroşî jî p'oşmanî).

2 Vî çaxî - yanê wextekî wayî dereng, çimkî çîrokbêj cengleme. êvarê, wextekî dereng meşa digot.

3 Ç'êr dike, dide xebera.

4 Parî lûs (xebera ermenîye - բարի լույս) - Foj baş, Foj xêr, sibe xêr.

5 Xerdal - zegerek.

6 Ç'êr dike, dide xebera.

7 Ç'êr dike, dide xebera.

N819. Zewaca Rostem. Binhêre nivîsarnasiya N 818.

1 Bîna te - yanê mîna dengnivîs.

2 Xortê weke te cahil - yanê xortekî weke mîna dengnivîs.

3 Kerewat binhêre nivîsarnasiya N 5, 3.

4 Knîşke (xebera rûsiye - книга) k'it'êb, defter.

5 Te ça H'esen şa dibûyî - H'esen kurê Morofê Meh'mudi 7-8 safî bû.

6 Zagûn (xebera rûsiye - закон) - qanûn.

7 Nêgun - nogin.

N820. Qeremanê Qet'il. Binhêre nivîsarnasiya N 818.

1 Vira zarû navbirî dane çîrokbêj. Ewî dixwast bigota, wir mêrne aqil hîn dibûn, şuxulê xwe zanibûn.

2 Zarbêj berê xwe dide berb çîroknivîs û navê wî hil-dide.

3 Gelîyê Hamp'ûrê - gelîkî k'ûre li pişt çîyayê Elegezê.

4 Nûmêr (xebera rûsiye - номер) - hejmar, jimar.

5 Del - saz.

6 Heşderek (Аштрак) - bajarekî RRS Ermenîstanêye, merk'e'ya neh'îyêye li k'u çîrokbêj dimîne.

N821. **Bêcan-p'elewan.** Meha k'anûna paşin, sala 1972 li gundê Qamişliyê (niha Yêxêgnût) ser neh'îya Hoktêmbéryanê RSS Ermenîstanê ji zarê Feremezê Ezdo hatiye nivîsandin.

1 Haqa e'rdê werimîye - çîrok bêj destê xwe ji e'rdê nêzikî mêtirîveke bilind kir û xast nişande, ko Bêcan-p'elewan awqa werimîye.

2 Mîna vê lempê dişxule - êvar bû, çaxê çîrok bêj evê cenglemê digot, ewî destê xwe berb fonkaya çîrê dirêj kir û îşîqa lempa êlêtirîkiyê nişanda.

3 Fayton - p'eytûn.

4 Kayaran (xebera ermenîye - կայարան) - şekna maşî-nê, sekna şemendefere. Mezîla neybera çiyê ko me cenglemê dinivîsi û sekna maşî-nê nêzikî sê kilomêtir hebû.

5 P'oşe - boşe, mirtiv.

6 Mêşok (xebera rûsîye - мешок) t'orpe, t'êr, çewal.

7 Çaxê miîra bû, - yanê e'mrê çîrok bêjda bû, nêzikî 80-85 salî bû.

8 Yaşîk (xebera rûsîye - ящик) - sindoq.

9 Vêdro (xebera rûsîye - ведро) - e'lbe.

N822. **Sebxî Xuîresan.** Binhêre nivîsarnasiya N 818.

1 T'ok (xebera ermenîye - թոկ) - şirt.

N823. **E'fî Şêrê Xudê.** Binhêre nivîsarnasiya N 821.

1 Masîs - ç'iyayê Egrîdaxê.

2 Elegez - s'iyayê Elegezê.

3 Stol (xebera rûsîye - стол) - mêze.

4 Xezeyîn (xebera rûsîye - хозяин) - malxue, xweyî.

5 Şêng (xebera, ermenîye - շնգ) - tam, xanî.

6 Serê wî merî qasî vî tamiye - ç'îrok bêj tamê xwe nişan dide.

N824. **H'emze-p'elewan.** Binhêre nivîsarnasiya N 821.

1 Geliyê Hemp'ûrê - binhêre nivîsarnasiya N 820, 3.

2 Gradûs (xebera rûsîye - градус) - derece.

3 Nerdewan-p'êp'elîng.

4 Diha bûnde bêe (t'urkiye).

5 Sûtke (xebera rûsîye - сутки) şevûrok.

6 H'eta vê lep'êra paşin çîrok bêj bîrdike, wekî ji navê H'emze-p'elewan gilîke, a ji vê rûp'elê ew şaşîya xwe rast dîke.

N825. **Beyt'a Xanê K'urda** (şaxa 1). Meha çiriya pêş sala 1958 sadsovxoza N 2 li Virêvskê (niha posyolok Almazar) ser neh'îya Yangî-yulê marza Taşk'êndê RSS Ûzbêkîstanê ji zarê K'êrîm Melk'o hatiye nivîsandin.

Derheqa Xanê Lepzêrînda binhêre: О. Дж. Джалилов, Курдский героический эпос Златорукий хан (Дымдым), М. 1967.

1 Carna dewsa xebera 'şah' dengbêj 'şa' digot.

2 Zêreser - Bona her nefereki, her nefseki k'urda zêrek xercelîx dida dewleta şah.

3 Şek - beranê du sale yê nêr.

4 Qêrbend - hebsa bine'rd, çil gaz berayîye, çil gaz k'urayîye.

N826. **Beyt'a Xanê Lepzêrî.** Meha çiriya pêş sala 1958 sad-sovxoza N 2 li Virêvskê (niha posyolok Almazar) ser neh'îya Yangî-yulê, marza Taşk'êndê RSS Ûzbêkîstanê ji zare Seyîd Îsmail Wirwanî hatiye nivîsandin.

- 1 Beh'r - bîşe.
  - 2 Destê mit'alî - destê ç'epê, destê ku mert'al pê digrin.
  - 3 Gwêy - guh.
  - 4 Têni - tî.
  - 5 Tê - di.
  - 6 Pi - bi.
  - 7 Şêxilla - qebilike k'urdane.
  - 8 Bêygêç'ela - bêşer, bêdew.
  - 9 Walaçî - alaçî.
  - 10 Hewrî - avrû.
  - 11 Xod - xo di.
  - 12 Netin - neyên.
  - 13 Rêq bûn - mirin.
  - 14 T'êna binhêre nivîsarnasîya N 4.
  - 15 H'evt bîst - h'evt cara bîst, yanê sed û çil.
  - 16 T'îlî - t'îlîya nîşanê.
- N827. Mora Silêman-p'êxember. Binhêre nivîsarnasîya N818.
- 1 Tarêlka (xebera rûsiye - тарелка) - t'ebax.
  - 2 Meçtî - meçtî.
- N828. Silêman-p'êxember û bûm. Binhêre nivîsarnasîya N818.
- N829. Silêman-p'êxember û gavan. Binhêre nivîsarnasîya N818.
- N830. Sûda Silêman-p'êxember. Binhêre nivîsarnasîya N818:
- 1 Zarbêj destê xwe anî gîhande h'eta p'êsîra xwe.
  - 2 Fartûk (xebera rûsiye - фартик) şalik.
- N831. Mûsa-p'êxember û dewletî. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- N832. Mirina Mûsa-p'êxember. Binhêre nivîsarnasîya N818.
- N833. Balûî Zane û jina xelîfe. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- N834. Balûî Zane û xelîfe Bêxdayê. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- 1 Elegez - binhêre nivîsarnasîya N 823, 2.
- N835. Balûî Zane û wezîr. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- N836. Suşa Îskender, Meha t'ebaxê sala 1960 li gundê Ç'atqîranê ser nehîya Aştarakê RSS Ermenîstanê (niha Nor Gyêxî ser nehîya Nairîyê) ji zarê E'îlê Mûsa hatiye nivîsandin.
- N837. Îskender û mûrî. Binhêre nivîsarnasîya N 836.
- 1 Bûtîlke (xebera rûsiye - бутылка).
- N838. Mirina Îskender. Binhêre nivîsarnasîya N 836.
- N839. Teyrê wet'enh'iz. Binhêre nivîsarnasîya N 21. Cara pêşin berevoka „Gulçin“, rûp'êla 3 çap bûye.
- N840. Kurê bêxîret. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N841. Helan. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N842. Ev qat'ix hela şîrtîya xweda devê min şewitandîye. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N843. Min gotîye „Arî xave“. Meha h'ezîranê sala 1957 li ç'îayê Aşmaşanê RSS Ermenîstanê ji zarê E'tarê Şero hatiye nivîsandin.
- N844. Bûk û stûn. Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N845. Axa û xulam. Meha nîşanê sala 1958 li gundê Gulîbegluyê (niha Sovêtakan) ser nehîya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê ji zarê Ah'medê Mîrazî hatiye nivîsandin.

- N846. Me'nî, Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N847. Xort û rîspi. Meha adarê sala 1965 li Yêrêvanê ji zarê Tefûrê Misto hatiye nivîsandin.
- N848. Wekî dewsa gûza ser darê zeveş hêşîn bûna... Binhêre nivîsarnasiya N 28.
- N849. Ez ne ji vî gundîme. Meha k'anûna-paş sala 1966 li sovxoza N 38 ser nehîya Aştarakê RSS Ermenîstanê ji zarê Mizeferê H'esb hatiye nivîsandin.
- N850. Nêrî û rêwî. Binhêre nivîsarnasiya N 847.
- N851. Sûda qazî. Binhêre nivîsarnasiya N 849.
- N852. Nêç'îrvan û rûvî. Meha h'ezîranê sala 1970 li guncê Baysizê ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Mecîtê Reşîd hatiye nivîsandin.
- N853. Se h'emû sene. Meha sivatê sala 1967 li Moskvê ji zarê Sîdo Arslan hatiye nivîsandin. Cara pêşîn berevoka "Gulçin" rûp'êla 5 çap bûve.
- N854. Yê ku hêkê bidizê, k'engê hebe wê bizê. Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N855. Hêsirê bavê. Meha adarê sala 1972 li Yêrêvanê ji zarê Gula Xudo hatiye nivîsandin.
- N856. Du heval. Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N857. Bûka aqil. Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N858. Xastina bûka. Binhêre nivîsarnasiya N 849.
- N859. Du bira. Binhêre nivîsarnasiya N 2.
- N860. Çawa jî bive, -yekê birçî bimîne. Binhêre nivîsarnasiya N 847.
- N861. P'îrxur. Meha adarê sala 1957 li Yêrêvanê ji zarê Cerdoê Esed hatiye nivîsandin.
- N862. Kure feqîr. Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N863. Xwedê qebûl nekir. Binhêre nivîsarnasiya N 26.
- N864. Çi xaş heye yek parî? Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N865. Recevî bê ç'êke. Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N866. Kevaniya bîrsar. Binhêre nivîsarnasiya N 849.
- N867. Derewa Fêwî. Binhêre nivîsarnasiya N 135.
- N868. Zinar çend fime? Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N869. Bûkê t'une zar-ziman, xasiyê t'une dîn-îman. Binhêre nivîsarnasiya N 21.
- N870. Xulamê bête'sil. Binhêre nivîsarnasiya N 21.
- N871. Çewa îniyê dîtin. Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N872. Bratiya devê û berfê. Binhêre nivîsarnasiya N 2.
- N873. Dilê bavê. Binhêre nivîsarnasiya N 847.
- N874. Sîndoq standin, ne mitte bi miraye. Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N875. Bûk û xasî. Meha sivatê sala 1976 li Yêrêvanê ji zarê Çerkezê Eşir hatiye nivîsandin.
- N876. Herkes bi taş-t'erezîya xwe dih'ele. Binhêre nivîsarnasiya N 28.
- N877. Ê ku xwê çandî ew jî mir. Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N878. Qant'îrê qadî metirsîne, tişt ji tera t'une. Binhêre nivîsarnasiya N 853.
- N879. Ç'ivîka wî-wîtanî. Meha t'ebaxê sala 1967 li guncê Berojê ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Sûtoê H'esen hatiye nivîsandin.

- N880. Destebirafîya rûvî û aşvan, Binhêre nivîsarnasîya N2.
- N881. T'enê pê derzîya mala bavê xwe didrûm. Binhêre nivîsarnasîya N 847.
- N882. Gê bela xwe dît. Binhêre nivîsarnasîya N 847.
- N883. Çîyayê sê sale, Binhêre nivîsarnasîya N 135.
- N884. Du şivan, Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N885. Axa û berxik, Binhêre nivîsarnasîya N 2.
- N886. Xortê xweyê cibilet, Binhêre nivîsarnasîya N 21.
- N887. Qerewilê lodê. Binhêre nivîsarnasîya N 17.
- N888. Teyrok ser zevîya k'ê bibare? Meha gulanê sala 1972 li gundê Gyello ser nehîya T'alfînê RSS Ermenîstanê ji zarê Ordîê Kotê hatiye nivîsandin.
- N889. Zîrîniya k'erê. Binhêre nivîsarnasîya N 17.
- N890. Qewitka ber bê. Binhêre nivîsarnasîya N 849. Cara pêşin berevoka „Gulçin" rûp'êla 4 çap bûye.
- N891. Nimeja melle. Binhêre nivîsarnasîya N 853. Cara pêşin berevoka „Gulçin" rûp'êla 5 çap bûye.
- N892. Du deve, Binhêre nivîsarnasîya N 21. Cara pêşin berevoka „Gulçin", rûp'êla 5 çap bûye.
- N893. Xort û kalê, Binhêre nivîsarnasîya N 847. Cara pêşin berevoka „Gulçin", rûp'êla 4 çap bûye.
- N894. Sonda diz, Binhêre nivîsarnasîya N 847. Cara pêşin berevoka „Gulçin", rûp'êla 5 çap bûye.
- N895. Ardû çî me'ane? Binhêre nivîsarnasîya N 849. Cara pêşin berevoka „Gulçin", rûp'êla 6 çap bûye.
- N896. Derew derewe - çî ce, çî genim, Binhêre nivîsarnasîya N 21. Cara pêşin berevoka: Ордихане Шәлил, Мәсələ у мөт'әлокә шьмә'tа k'орда, к'ьтәба лї, Ереван, 1971, руп'әла 237 çap bûye (virhada: Mesele û met'elokê cime'ta k'urda).
- N897. K'esişê Titwanê mir û millet bi xwe'ra kuşt. Binhêre nivîsarnasîya N 853. Cara pêşin berevoka „Mesele û met'elokê cime'ta k'urda", rûp'êla 236 çap bûye.
- N898. Reşo li Beşo kin û li ava mezin derbaz kin. Binhêre nivîsarnasîya N 853.
- N899. Xercê Misirê û peyayê sivik, Binhêre nivîsarnasîya N 28.
- N900. Xercê xwe jî dida, serê xwe jî dişkênand, Binhêre nivîsarnasîya N 853. Cara pêşin berevoka „Mesele û met'elokê cime'ta k'urda", rûp'êla 240 çap bûye.
- N901. Na, rûvîye! Binhêre nivîsarnasîya N 17.
- N902. E'yneta melle, Binhêre nivîsarnasîya N 849.
- N903. Nêç'irvan û jina wî. Binhêre nivîsarnasîya N 849.
- 1 Dewlik mîna durbînê digre ber ç'e'vê xwe yek li e'rdê yek li ezmana dinhêre.
- N904. Bratîya gur û rûvî. Binhêre nivîsarnasîya N 17.
- N905. Dik, k'êresû, werdek û rûvî. Meha sivatê sala 1972 li Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê ji zarê H'emzoê Be-do hatiye nivîsandin.
- N906. Hevaltiya şer û rûvî. Binhêre nivîsarnasîya N 905.
- N907. Sê heval, Binhêre nivîsarnasîya N 905.
- N908. Jina wezîrê aqil, Binhêre nivîsarnasîya N 905.
- N909. Jina bet'er, Binhêre nivîsarnasîya N 17.
- N910. Yazîya xwedê, Binhêre nivîsarnasîya N 855.

- N911. Qîza aqil. Binhêre nivîsarnasîya N 12.
- N912. Sûda qîza xelîfê Bexdayê. Meha çirya paş sala 1958 li Tbilîsîyê ji zarê Esedê Ozman hatiye nivîsandin.
- N913. Mîr û Mişterî. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- 1 Kont - ode, ot'ax.
- N914. Silav li te h'elal be! Meha îlonê sala 1964 li T'bilîsîyê ji zarê Îşxanê Îsko hatiye nivîsandin.
- N915. Ah'med û Dezmal-xanim. Meha tîrmê sala 1956 li gundê Gyelt'o ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Cindî T'êco hatiye nivîsandin.
- N916. Aqil û Dîrîya. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- N917. E'lê Newêrek. Binhêre nivîsarnasîya N 855.
- 1 Cellê xweîra bîjim - ç'îrokbêj ç'îroknivîsîra xeberdide.
- N918. Kuîrê t'orçî. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- 1 Dêr - Êçmîadzîn, merk'êza neh'îya Êçmîazdîneye.
  - 2 Gumrî - Lênînanakan.
  - 3 Merîkî bîna te xudanxêr hatin - ç'îrokbêj berê xwe da dengnivîs û pêra xeber da.
- N919. Ūsîb û Gulîzer. Binhêre nivîsarnasîya N 818.
- 1 Gedekî qasî vî - ç'îrokbêj destê xwe berb kuîrekî deh salî dirêj kir, yêk rex wî sekinîbû.
- N920. Xatûn Meymûn. Binhêre nivîsarnasîya N 821.
- 1 Îstol - binhêre nivîsarnasîya N 823, 3.
  - 2 Pêç'ke (xebera rûsîye - печь) - sobe.
  - 3 Îstegan (xebera rûsîye - стакан) - fîncan, k'as.
  - 4 Zîkê wê jî wa werimîye - yanê h'emleye.
- N921. Zîlînaz, Cilfîteraz. Meha çirîya pêş sala 1957 li gundê Gyelt'o ser neh'îya T'alînê RSS Ermenîstanê ji zarê Gula Xudo hatiye nivîsandin.
- 1 Bigînimî - bigîhînimî.
- N922. K'esîv. Meha h'ezîranê sala 1961 li Yêrêvanê ji zarê Fîlîtê Xudo hatiye nivîsandin.
- 1 Sapok (xebera rûsîye - canor) - qondirê sawqdirêj.
  - 2 Digîhe - digîhîje.
  - 3 Vêşêda - vesbêda.
- N923. Gulbarîn. Binhêre nivîsarnasîya N 921.
- 1 Tek'stêda zarbêj him 'dîbê' him ji 'divê' dide xebatê.
- N924. Bek'semet. Binhêre nivîsarnasîya N 921.
- 1 Digîhe - digîhîje.
- N925. Mîrse Me'mûd û dota gurca. Meha adarê sala 1971 li sovxoza Norakêrtê ser neh'îya Êçmîadzînê, RSS Ermenîstanê ji zarê Ah'medê E'gît hatiye nivîsandin.
- 1 Kîno - sînema.
  - 2 T'atron (xebera ermenîye - թատրոն) - şano.
  - 3 Ha rûyê wî vêderê - zarbêj destê xwe anî gîhande h'eta sîngê xwe.
  - 4 Tarêlka - binhêre nivîsarnasîya N 827, 1.
- N1181.
- 1 Kevn - dêm, sifet, rû.
- N1284.
- 1 Ew - yanê xînzîr, zarbêj naxwaze navê xînzîr hilde.

- N1285.
 1 Kalê kezî - kalê ko xwe cahil digrin.
 2 Keçê bang bezî - kulfeta ko gilîya dive tîne.
- N1297.
 1 Ocar - cûrekî pincarêye, pê wê meşk hasil dikin.
- N1313.
 1 Pilo - navê mêrane.
 2 Çilo - belgê darê.
- N1317.
 1 Awaz - hevraz.
- N1323.
 1 Bayê xerb - bayê xêrb, bayê r̄oava.
- N1324.
 1 Bêmirad - bêmiraz.
 2 Bayê kuṙ - bayê ko pêşber té.
- N1328.
 1 Xêynî - xên ji.
- N1335.
 1 Uzman - ziman.
- N1343.
 1 Qaymax - havên.
- N1349.
 1 Gewî - t'emîn.
- N1366.
 1 Kevnik - dezmal.
- N1392.
 1 Qesp - xurme.
 2 Şûndîarî - dewsa p'êşk'êşê.
- N1396.
 1 Dêşewî - navê gunde.
 2 T'ifek - t'iveng.
 3 Ber - fişek, gulle.
- N1399.
 1 Daqoq - çagûç.
- N1403.
 1 Can - cahil.
- N1415.
 1 Fihêd kirin - şerm kirin.
 2 Dundan - silsilet, ewled.
- N1421.
 1 Estrar - suṙ, suṙa mêriv.
- N1425.
 1 Mehîr - binhêre nivisarnasîya N4, 3.
- N1428.
 1 Elo jî Belo jî keṙ bûne.
- N1432.
 1 E'rûl - cûrekî civîkane.
 2 Zerzûl - cûrekî teyrane.
- N1442.
 1 Her k'elîye - menîya her bê xoye.
- N1444.
 1 Kudik - kodik.

N1446.

1 Bîrênim - binhêfîm.

N1450.

1 Zoq - navê gunde.

2 Lê kevîrê h'emu li pişte - yanê xayê k'ê, pišta kê heye tengayê nak'sîne.

N1451.

1 Goz - gûz.

N1457.

1 Mûsa - navê qebîleye.

2 Keşa - navê qebîleye.

3 Mema - navê qebîleye.

4 Harun - navê qebîleye.

N1461.

1 Dîwarê k'etî - dîwarê xar.

2 Go - ku.

N1464.

1 Vehrik - gur.

2 Netîrn - nerm.

N1465.

1 Bangîn - kevîrê aş.

N1466.

1 Çaxê devê dajon „h'ub-h'ub" deng dikin.

N1473.

1 Qebhat - şerm.

N1488.

1 K'esşe - k'esîş.

2 Hêrizgîn - jina k'esşa.

N1492.

1 P'astûk - berstukura kirês.

N1493.

1 H'ers - nobedar.

N1502.

1 Kund aqilê xwe ji xwe mezintir nîşan dide.

N1511.

1 K'elh'în - meh'eleke li bajarê Cizîrê.

N1532.

1 Alqûş - navê ç'îryêye.

2 Dijib - mîna, not'ila.

N1607.

1 H'edadek hebû, êkî gêsne xo bire def, da bû çê bi-k'et, H'edadî çû netizani. Gêsne wî xiraptir lê kir şî berê. Îna Meh'medê E'bûyî gotê: „Gêsne min wekî berê lê bike". H'edadî gotê: „Sed dînara lê bidêy, wekî berê lê naêt".

N1642.

1 Mirovek hebû dewlemend bû û yêkî dî feqîr bû. Ew mirovê dewlemend Rojekê xarin da mirovê feqîr. Li ber ewe herro ew mirovê zengîn digotê yê feqîr: „Were bo min şûl bike". Heger ewê feqîr gotibaya: „Nahêm", digotê: „Tu şerma xarnê nakêy?" Li ber ewe gotî: „Xêra mala Mirade".

N1648.

1 A^xak heb^u bi nav berwarya, kuç[']kek heb^u, heku
xelk ç^u wêrê çⁱ bo mêvana ne tîna, ne av tîna, ne nan û
axa jⁱ b^u. Li ber hindê xelkⁱ got: „Kuç[']ka Mîrxane - bê
nan û bê av“.

N1668.

1 Ekⁱ mizurⁱ sawkek destîda b^u, ç^u nîveka r̄yubarⁱ li
wêrê sawik li destⁱ k'eft, îna got: „Bi xêra day-babê min“.

KURT DERHEQA SERPÊHATÎYA ZARBÊJADA *

AH'MEDE E'GÎT, ji diya xwe bûye sala 1939, p'irê îsê-biya, nivxwendî, dimîne li sovxoza Norakêrtê ser neh'îya Êç-mîadzîhê RSS Ermenîstanê.

AH'MEDE MÎRAZÎ (AH'MEDE ŞEWÊŞ), ji diya xwe bûye sala 1899 li gundê T'ûtekê ser neh'îya Dîadinê (T'ûr-k'îya), belekerî, xwendî.

Sala 1918 neferê mala Ah'medê Mîrazî t'evî der û cînara, ji ber şûrê Rômê diêvin, berê xwe didine berbi Rûsêtê. Ew t'evî siyarê Cangîr-axa şerê Serdarabadêda (niha Hoktêmbê-ryan) RSS Ermenîstanê miqabilî gewrikê Rômê şerdike.

Pey t'estîqbûna qeyde-qanûnê sovêtiyê li Gurcistanê, Ah'medê Mîrazî t'evî şuxulê pêşdabirina e'mrê t'eze dive, paşwex-tiyê ew gele qulixê cavdarda dixebite.

K'û jî hevîya, Ah'medê Mîrazî, ew mêrê bejnbindî, beşer-xweş t'imê distira, t'imê dibû gula govenda. Derheqa wîda nek t'enê k'urdê Ermenîstana Sovêtiyê, lê usa jî ji sinorê wê der li Gurcistanê û Azrbêcanê jî zanibûn.

Ah'medê Mîrazî gele stranê t'ariqiyê, yê govenda, yê ke-ç'ika zanibû, ew e'ynî xizna zargotîna cime'ta me bû. Wextê xweda me hine stranê cime'tê jê nivîsîn, dengê wî jî ser şîrî-ta magnîtafonê nivîsî û jê hîvî kir, ko zanebûna xwe, dewle-mendiya zargotîna me bi xwe ser k'axazê binivîse û bihêle silsiletê hatîra. Meva e'yane, wekî ewî nêzikî 25-30 defterî nivîsîn, lê paşê çî pê hatin, em nizanin.

Ah'medê Mîrazî nek t'enê dengbêj bû, ew şayîr û nivîs-k'ar bû. Pîyêsa wî „Zemanê çûyî" û k'it'êba wî „Bîranîned min" bûn destanîneke e'debiyata k'urdê sovêtiyê.

Ah'medê Mîrazî wefat bû sala 1961.

AH'MEDE ŞÊX OŞÊ, ji diya xwe bûye sala 1897 li gundê Gerequê ser qeza Surmeliyê, şêxê şêxûbek'ire, t'irêqa ort'iliyaye. Neferê mala Ah'medê Şêx Oşê sala 1918 ji ber şûrê Rômê diêvin têne Gurcistanê, du sala li Kaxêtê dimî-nin, paşê têne Quruerzê (RSS Ermenîstan). Bîst malê ji Ge-requê t'ev der-cînarê gundekî, Quruerzêda heryek k'ilafekê xweşa digrin, ava dikin û h'eta roja îroîn jî li wî gundêda, xanîê t'ezeda dimînin. Quruerzê niha gundekî şêne li wir cil ma-lê êzdîya hene. Neh zarê Ah'med hene, ewî xweşa tam-taşê

* Salixê derheqa zarbêjada, ko em vê p'arêda didin, ew yê wê hênêne çî çax ko me têt'st ji zarbêja nivîsiye.

t'eze cêkirîy, maleke şêne û ava, kolxozêda xeveîye.
Ah'med qewla ji feqî Dûk'o hîn bûye, yêk li gundê Qarxûnêda dima. Ort'a gundê Qarxûnê û Quruerêz sê kilomêtir bû. Bi gotina Ah'med, ew hero diçû mala feqî Duk'o û Rojê du-sê sebeqa jê hîndibû, paşê dihate mal sebeqê hîn bûyî ezber dikir û Rojtira din dişa diçû bal feqî Dûk'o.

BAHARA MISTO, ji diya xwe bûye sala 1940, h'esinî, nîvxiwendî, dimîne li gundê Sîcanlûyê (niha Avt'one) ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê.

BIROÊ ŞÊX DEWRÊŞ, ji diya xwe bûye sala 1924, şêxê şêxûbek'ire, dimîne li gundê Mûradtep'e ser neh'îya Abovyanê (niha ser neh'îya Nairîyê), RSS Ermenîstanê. Biro qewl û beyt'a ji bavê xwe şêx Dewrêşê Şemo hîn bûye.

BOZOYAN (BARÊYAN) SARGÎS, ji diya xwe bûye sala 1901 li gundê K'ozê ser neh'îya Arç'êşê (T'ûrk'îya), ermenî, nexwendî.

S.Bozoyan k'urdî rînd zane, ji ç'ûktîya xwe nava heydera mezin bûye. Bi gotina wî bavê wî Martiros Barêyan (Bozo Barêyan) dengbêjê E'îlî H'esen-axa bû. E'îlîe H'esen-axa ze've û kurapê K'or H'usêyîn-p'asa bû.

S.Bozoyan li gundê K'eleşanê, ser neh'îya Aştarakê, RSS Ermenîstanê dimîne, ew gele stranê k'urdî zane û bi h'ewas distirê.

CERDOÊ ESED, ji diya xwe bûye sala 1929 li gundê Sabûnçiyê ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê, ûtî, xwendî.

Cerdo gele gili-gotinê cimete zane, yêk ew h'imlî ji diya xwe Aslîka Dewrêş û pîrka xwe Xema Şemo hîn bûye. Dê-bavê Cerdo t'evî der-cînarê gundê xwe sala 1914 ji ber şûrê Romê ji Qizilqulê (qeza Qersê) di'evin têne berbi Rûsê.

Cerdoê Esed zimanê k'urdî, ermenî, gurcîkî u Rûsî zane, şayîre, sê berevokê wîye şiyêra bi zimanê dê çap bûne, kurê Esedê Ozmanê (binhêre Esedê Ozman).

CIMOÊ T'OZO, ji diya xwe bûye sala 1940 Gerebi'rnê (niha Karmraşên) ser neh'îya T'alîné, RSS Ermenîstanê, h'esinî, xwendî. Cimo li gundê Haxt'anakê ser neh'îya Eçmiadzî-nê dimîne. Dê-bavê wî sala 1918 ji Romê rêvîne hatine Aparanê (Aşbaranê) cî-war bûne.

CINDÎÊ T'ÊCO, ji diya xwe bûye sala 1884 li gundê Sûsizê, ser qeza Qersê (T'ûrk'îya), nexwendî.

Neferê mala bavê Cindîê T'êco pey şerê h'emdinîyaêyê pêşin ji ber şûrê Romê di'evin têne gundê Gyelt'o, ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê û wir jî dihewirin.

Cindî gele ç'îrok, serpêhatî û gilîyê berê zane. Havînê, berî êvara, ber sîyê, ser kevirê ber derê mala xwe rûdinî, cahila dicivîne dora xwe û gilîyê berê, gilîyê kal-bava wanêra dike.

CERKEZÊ AYIB, ji dîya xwe bûye sala 1900 li Surmeliyê (T'ûrk'îya), ort'ûlî, nexwendî, hêna şerê h'emdinîyaêye pêşin fêvîne hatine Rûsêtê. Niha ew li gundê Cirarâtê ser nehîya Eçmiadzîne, RSS Ermenîstanê dimîne.

Çerkez çaxê strana divê, p'ap'axê xwe ser ç'e'vê xweyî rastê xar dike, guhê xwe herd destava digre û eşq dest bi stranê dike.

ÇERKEZÊ EŞIR, ji dîya xwe bûye sala 1904 li gundê Çobanmezê ser nehîya Elegazê (niha ser nehîya Aragasê) RSS Ermenîstanê, anqosî, nîvxwendî, niha li gundê Çobanmezê dimîne.

Çerkezê Eşir sala 1920-1930 bi aktîvî t'evî xebata çêkirina e'mrê kolxozîyêye t'eze bûye. Ew merîkî bi h'urmet û qedire, gele mijûlî û ç'îrokê k'urdî zane, yêk me salê 1974-1976 jê nivîsîne.

EFOÊ E'LÎ ji dîya xwe bûye sala 1933 li gundê K'orbilaxê ser nehîya Aparanê RSS Ermenîstanê, nîvxwendî, şêxe, niha dimîne li T'bilîsîyê.

ESEDE OZMAN, ji dîya xwe bûye 1896 li gundê Qizilqulê, ser qeza Qersê (T'ûrk'îa), ûtî, ji bera sîpka, nexwendî, niha dimîne li bajarê T'bilîsîyê, bave Cerdoê Esede (binhêre Cerdoê Esed).

ETLEZA CINDÎ, ji dîya xwe bûye sala 1936, îsedizî, nexwendî, kolxozvan, dimîne li gundê Gyelt'o ser nehîya T'afînê RSS Ermenîstanê.

EYLAZÊ P'ÎR RÊŞO, ji dîya xwe bûye sala 1935, p'îrê Omerxalane, dimîne li gundê Mûrad'tepe (niha Abovanê ser nehîya Nairîyê) RSS Ermenîstanê. Eylaz qewl û beyt'a ji bavê xwe p'îr Rêşo hîn bûye. P'îr Rêşo sala 1918 ji Surmeliyê (T'ûrk'îya) hatiye, mala wana p'îrê h'esinîya têne h'esabê.

EGÎTE T'ÊCIR, ji dîya xwe bûye sala 1922 li gundê Bay-sizê ser nehîya T'afînê, RSS Ermenîstanê, xwendî. Sala 1947 malêva çûne gundê Sîçanlûyê (niha Avt'ona) ser nehîya T'afînê û h'eta niha jî li wî gundida dimîne, serwêrê kilûba gunde.

E'gît stranê xwe p'ayê p'îr ji T'êcirê bavê xwe hîn bûye (binhêre T'êcirê K'eleş), yê mayîn jî ji apê xwe Rêşidê A'taşî û dengbêjê mayîn hîn bûye. Çewa bi xwe E'gît divêje: „Ez k'ilama 12-13 salîya xweda hîn bûme, wî çaxî h'ewasa min ser k'ilama gele hebû, bes bû wekî dengbêj k'ilamek carekê bigota îdî min karibû bêk'omek ew k'ilama bi wî miqamî biwa-

k'ilanda. K'ilamêd min zanibûn gelek bîra min çûne".

Dengê E'ghê T'êcir gelekî xweşe û k'êfa merîya pê tê. Hine stranê wî û çend p'erçe ji êposa „Keŕ û K'ulik", poêma „Siyabend Xecêzerê" redaksiya p'ara xeberdanê radioa k'urdî (Yêrêvan) ser şiritê nivîsiye û carna pê radioê didine ser.

E'LÎÊ MÛSA, ji diya xwe bûye sala 1902, rojki, nexwendî, dimîne li gundê Çatqiranê (niha Nor Gyêxî) ser neh'îya Nairîê, RSS Ermenîstanê.

E'LÎÊ OSMAN, ji diya xwe bûye sala 1913, qarîkî, li gundê Noraşênê ARSS Naxçivanê dersdariyê dike.

E'LÎÊ SIMO, ji diya xwe bûye sala 1898, şêxê menda, dimîne li gundê Şamîranê ser neh'îya Aştarakê, RSS Ermenîstanê, kolxozêda dixebite.

E'MOÊ H'EMO, ji diya xwe bûye sala 1931, dimîne li Hoktêmbêryanê, RSS Ermenîstanê.

E'T'ARÊ ŞERO, ji diya xwe bûye sala 1901 gundê Soybilaxê ser qeza Surmeliyê (T'ûrk'îya), ort'îlî, şêx, xwendî.

E'tarê Şero merîkî k'êfxweş laqrdçî bû, gele serhatî, stran û meselê cime'tê zanibû, nivîsibû, berev kiribû. Sala 1965-1966 ew çend defterê çîroka t'eslîmî Sêktora Rohilatnasîyê ya Akademîya Ulma RSS Ermenîstanê p'ara k'urdî kiribû. Ew uzvê T'ifaqa Nivîsk'arê Ermenîstanê bû. Salê derbas bûyî sê k'itêbê wiye e'frandariyê çap bûne, şiyêrê wî usa jî almanaxê nivîsk'arê Ermenîstana Sovêtiyêda neşir bûne.

E'tarê Şero wefat bû sala 1974 li Yêrêvanê.

FETÎEV HEMÎD, ji diya xwe bûye sala 1927 li gundê K'ûçuk Vêdiê ser neh'îya Araratê RSS Ermenîstanê, hêcimkî, niv-xwendî, kolxozêda dixevite. E'lî stranê xwe h'îmî jî E'lî Tîto (E'lîê Mih'îkê), yêk li Kok-Yangakê RSS Qirgîzstanê dimîne, ji şêx Barî, H'emîdê E'lîê Silo hin bûye.

FEREMEZÊ EZDO, ji diya xwe bûye sala 1890 li gundê Çobanmezê (Çobangermez) ser neh'îya Aragasê RSS Ermenîstanê, belî, nexwendî. Çardeh saliyêda xerêqa malê dik'ewe stuyê wî û dest fencberiyê dike.

Sala 1952 Feremezê Ezdo malêva k'oç dike tê gundê Qamişliyê (niha Yêxêgnût) ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê cî-war dibe. Vê kal bûna xweda jî ew hê dixevite. Feremez gele ç'îrok û serhatiyê berê zane, dikare seh'etava ç'îroka bêje û newaste. Gelekî şa dibe çaxê guhdariya ç'îrokê wî dikin.

Derheqa Feremezê Ezdoda hûr gilî binhêre: Оріхане Шәлил, Шәлиле Шәлил, Ч'ир'оке шьмә'та к'брда, Ереван, 1974, (virhada: Ordî-xanê Ceîlî, Ceîlîê Ceîlî, Ç'îrokê cim'eta k'urda, rûp'êla 233.

FILÎTÊ XUDO, ji dîya xwe bûye sala 1920 li gundê Gyelt'o ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê, fecevi, xwendî, kolxoznîk.

Filît û xûşka wî Gulê (binhêre Gula Xudo) çîrokê xwe h'îmlî ji bavê xwe Xudoê Rûso hîn bûne. Xudoê Rûso sala 1914 ji ber şûrê Romê ji gundê Xereba Dîgorê revîye hatiye gundê Gyelt'o cî-war bûye.

GOGÊÊ MEYO, ji dîya xwe bûye sala 1934 li gundê Sîçaniûyê (niha Avt'ona) ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê, xwendî.

GULA XUDO, ji dîya xwe bûye sala 1913 li gundê Dîgorê ser qeza Gersê, fecevi, nexwandî. Gulê û birê wê Filît (binhêre Filîtê Xudo), çîrok û serhatîya p'ayê p'îr ji bavê xwe Xudoê Rûso hîn bûne. Gulê gele çîrok û mesela zane.

Derheqa Gula Xudoda hûr giîlî binhêre: Ordîxanê Celîl, Celîlê Celîl, çîrokê cime'ta k'urda, rûp'êla 219.

GULÎZERA E'T'AR, ji dîya xwe bûye sala 1937, ort'îlî, nîvxbwendî, dimîne li Yêrêvanê. Gulîzer gele stranê keçika zane, ew qîza E't'arê Şeroye (binhêre E't'arê Şero).

HOVHANNISYAN KARAPÊT, ji dîya xwe bûye sala 1926 li gundê Mêrîna ser qeza Dîyarbek'îrê (T'ûrkîya), ermenî, nîvxbwendî. Bi gotîna Karapêt, gundê Mêrîna t'ev k'urd bûn. Mala bavê wî sala 1941 ji Mêrîna bardike diçe gundê Şemastê ser neh'îya Gamişlîyê (Sîrîa).

Sala 1947-a neferê mala Karapêt têne Wet'anê xwe - Ermenîstana Sovêtîê û li sovxoza Masîsê ser neh'îya Şahûmyanê RSS Ermenîstanê dihêwirin.

Karapêt „Mem û Zîn“ sêzde-çarde salîya xweda li Sîrîaê ji Xudêda hîn bûye. Xudêda k'urd bû, ji mala feşkota, ew dengbêjê wan bû.

H'EMZOÊ BEDO, ji dîya xwe bûye sala 1880 li gundê Ut'ê ser qeza Wanê (T'ûrkîya), nexwendî. Bi gotîna wî dorberê gola Wanê nêzikî donzde gundê kurmanca, êzdîya hebûn, yêk şerê Sardarabadê t'erefdar û mêrxasê Cangîr-axa bûn.

Pey şerê h'emdinîyaêye peşin neferê mala kalkê H'emzoê Bedo Cewarê Çolo ji ber şûrê Romê direvin têne aliyê Rûsête, pêşiyê li gundê Seyidabadê (ser neh'îya Hoktêmbêryanê), paşê li Êçmiadzîné cî-war dibin. Ji sala 1958 têne Hoktêmbêryanê. H'emzoê Bedo merîkî k'êtxweş û mêvanh'iz bû, k'îşik rînd diîst.

H'emzoê Bedo welat bû sala 1972-a.

Derheqa H'emzoê Bedoda hûr giîlî binhêre: Ordîxanê Celîl, Celîlê Celîl, çîrokê cime'ta k'urda, rûp'êla 228.

H'IZRETA H'ESO, ji dîya xwe bûye sala 1920, nîvxbwandî, utî, dimîne li T'bûlîstîyê. Mêrê wê û birê wê çûne Fe'metê. H'izret k'êla dilê xwe bi strana hêsa dike. Ew gele strana zane, dengekî zîz û zelal lêye. Li T'bûlîstîyê xwayê mirîya t'imê

gazi H'izretê dikin, divin ser miriyê xwe, ko stranê şîné bêje. H'izret bi k'ubir distirê, hazira dide girîyandin.

XANIMA DEDO, ji diya xwe bûye sala 1938 li gundê Xargov ser neh'îya A'naê RSS Ermenîstanê, ûtî, nivxwendî, dimîne li gundê T'îlik ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê.

XEMOÊ H'EMÎD, ji diya xwe bûye sala 1936, zuqurî, nivxwendî, p'îrê îsêbîya, dimîne li gundê P'êrsê, ser neh'îya Aştarakê.

Dê-bavê Xemo hêna şerê h'emdinîyaêye p'êşin ji gundê Şer. sedîné ser qeza Wanê fêvîne hatine berb Rûsêtê.

Xemoê H'emîd zarbêjekî zaneye. Zimanê wî dewlemende, t'emize û bedew

Derheqa Xemoê H'emîdda hûr gilî binhêre: Ordixanê Celû, Celûê Celû, ç'îrokê cime'ta k'urda, rûp'êla 226.

ÎŞXANÊ ÎSKO, ji diya xwe bûye sala 1930, pîvazî, nivxwendî, dimîne T'bûlîsîyê.

KARAPÊTÊ XAÇO, ji diya xwe bûye sala 1903 li Bişerîyê (Türkîya), ermenî, nexwandî, şerê sala 1914 dê-bavê Karapêt têne kuştinê. Sala 1930-î diçe Sîriaê dibe eskerê firansa li bajarê Gamişlîyê, şanzdeh sal eskerîda qulixîye. „Sala 1946; çaxê rîya wet'anê min vebû, ez hatime wet'anê xwe Ermenîstanê“, divêjê Karapêt. Stranê k'urdî eskerîda hîn bûye.

Karapêt sovxoza N 4-da, ser neh'îya Êçmîadzinê RSS Ermenîstanê dimîne, stranê wî p'îr delalîn, ew bi h'ewas û şîrîn distirê, dengê wî gele xweşe.

Radîo xeberdanê k'urdî li Yêrêvanê dengê Karapêt, stranê wî ser şîrîta magnîtafonê nivîsîye û carna dide ser. Derheqa K.Xaçoda binhêre gazêta „Rya T'êze“ 1-ê Mayê, N 36 sala 1977.

KIRAKOSYAN VARDAN, ji diya xwe bûye sala 1873 li Mûşê, ermenî, nexwandî, hêna şerê h'emdinîyaêye pêşin t'evî der-cinara ji ber şûra Rômê fêvîne hatine E'xçexala Jorîn (niha Vêrîn Bazmabêrd) ser neh'îya T'alîné RSS Ermenîstanê hêwirîne. Vardan k'urdî rînd zane, ewî biç'ûktîya û xortanîya xwe nava k'urdada derbaz kirîye.

KIDA ÊSO, ji diya xwe bûye sala 1903 alîyê Qersê, p'îrê Omerxalane, nexwandî, dimîne li T'bûlîsîyê. Kidê stranê xwe ji bavê xwe Êso hîn bûye. Kurê Kidê E'lîxanê Teyo, ew jî sirîya xweda stran ji kalkê xwe û diya xwe hîn bûye.

KAMILÊ E'REB, ji diya xwe bûye sala 1909, dimîne li gundê P'amp'a K'urda, ser neh'îya Aparanê (niha Aragas) RSS Ermenîstanê, Fojkî, nexwandî, kolxoznîke.

K'amîl dengbêjekî h'izkirîye, ew rînd zuñnê dixê.

K'AWA BIRO, ji diya xwe bûye sala 1890, qazanî, nexwandî, dimîne li gundê Ewçilerê ser nehîya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê.

K'ERÎM MELK'O, ji diya xwe bûye sala 1906 li gundê Barzan (K'urdîstana Îraqê), ji t'aximê Ah'med Barzanîye, nexwendî. Stran ji birê xwe See'd hîn bûye, t'evgerê şerê k'urdaya miletîyê-azadaryêye salê 1943-1946.

K'UBARA E'LÎ, şêx, nexwandî, dimîne li T'bilîsîyê.

LEZGÎYÊ E'T'AR, ji diya xwe bûye sala 1929 li gundê Qarxa, ser nehîya Eçmiadzîne, şêxê şêxûbek'irane.

Dê-bavê E'tar sala 1918 ji Sînekê revîne hatine li Dînanê (niha ser nehîya T'alîne RSS Ermenîstanê) hêwirîne, paşê sala 1941 çûne gundê Şamîranê, niha dimînin li Tolkê (Cîraşênê), nêzikî Yêrêvanê. Tolkê 15-16 malê êzdîya hene t'ev şêxin, şêxê şêxûbek'irane.

Gewla û beyt'a Lezgî ji bavê xwe E'tarê şêx H'emîd hîn bûye, E'tar sala 1971 çûye Fe'metê. Mala wana şêxê kefaye (ser ort'îlîya têne h'esavê). E'tar ji sirîya xweda qewla ji xalê xwe feqî E'mo hîn bûye.

Lezgî qewla hînbûye, lê şrovekirina û me'na xebera hê t'emam nizane.

MECÎTÊ REŞÎD, dimîne li gundê Baysizê ser nehîya T'alîne RSS Ermenîstanê, dersdarê gunde.

MECÎTÊ SILEMAN, ji diya xwe bûye sala 1939 li gundê Samax'aşê ser nehîya K'anak'êrê (niha Abovyan) RSS Ermenîstanê, xwendî, birûkî, niha dimîne li gundê Dêmirçîlyê ser nehîya Masîsê RSS Ermenîstanê.

Mecît stranê xwe li şaya, ji der-cînara, bira-pismama hîn bûye. Ew dengbêjekî me'rîfete û dengekî xweş lêye, gele stranê wî rêdaksîa p'ara xeberdanê radioa k'urdî (Yêrêvan) ser şîrta magnîtofonê nivîsîye û carna pê radioê didine ser.

Şureta strana Mecît p'îre, ew xwayê gele stranaye, yêk bi xwe ber xwe derxistîye.

MEH'MÛDÊ E'LÎ, ji diya xwe bûye sala 1923 li gundê Dîhanê ser nehîya T'alîne RSS Ermenîstanê, şêxê Şemsa, ort'îlî, xwendî, niha li gundê Armavîrê ser nehîya Hoktêmbêryanê dimîne. Stranê xwe ji H'esenê birê xwe hîn bûye. H'esen sala 1914 li gundê Zorê ser qeza Surmeliyê mek't'eb xilaskiribû, salê 1930 li Têxnîkûma k'urdaye Pişqavqazê hîn bûbû.

MEH'MEDÊ MÛSA, ji diya xwe bûye sala 1928 li Ûlûxanlûyê ser nehîya Masîsê RSS Ermenîstanê, memkî, nivxwendî. Dê-bavê Meh'med sala 1926, pey şerê şêx Sîh'îd ji gundê T'ê-cîrlîyê ser qeza Îgdîrê (T'ûrkîya) direvin têne T'RSS.

Meh'medê Mûsa stranê xwe E'îfê Miho (E'î Tîto), H'emîdê Silo û ji Afak'êl hîn bûye.

E'îlê Mih'o, hêcimkî, nexwendî, 70-75 salîye, dimîne şeherê Kok-Yangakê (RSS Qirqizstan). Bi gotina Meh'med E'îlê Mih'o dengbêjê Tahar-xan, H'usêin-begê T'akorî, Rîzaê Xêlît bûye. E'îlê Silo, hêcimkî, nexwendî 60-65 salîye, dimîne neh'îya Vêdîfê gundê Nor Kyank' RSS Ermenîstanê, A'fak'êl ji bajarê Gamişîlye (Sîrîa) hatiye Ermenîstana Sovêtiê, 100-110 salîye. Meh'mede Mûsa niha dimîne li gundê Hebilk'endê ser neh'îya Masîsê RSS Ermenîstanê.

MÎRZÊ ŞÊX E'WLO, ji diya xwe bûye sala 1876 li gundê Qerequê ser neh'îya Îdirê qeza Surmeliyê (T'ûrk'îya). Sala 1918 neferê mala wana ji ber qet'la Romê revîne hatine Eçmiadzîne. Bineliê Qerequê t'emam êzdî bûne, devdevî 130 mal bûne. Pêşiyê hatine Gulibegluvê, niha dimînin li gundê Aygêsatê ser neh'îya Eçmiadzîne RSS Ermenîstanê.

Mîrzê şêx E'wlo 97 salîya xweda jî beşerxweş rûk'en û mêvanh'ize, bîra wî ze'f zelale, t'emiz û hêsa xeberdide. Du roj serhev ewî me'ra stra, serhatîya gilî kir û qe êciz ne bû. Çiqas gilî dikir awqa bîna wî fire dibû, k'êfa wî dihat.

MIRAZÊ BAVIK, ji diya xwe bûye sala 1933, nivxwendî, dimîne li gundê Qamişîlyê (niha Yêxêgnût) ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê, sovhozêda dixevite.

MÎŞÎRÊ RÊŞÎD, ji diya xwe bûye sala 1938, çuxrêşî, nivxwendî, dimîne li gundê Qamişîlyê, ser neh'îya Hoktêmbêryanê, RSS Ermenîstanê, sovhozêda dixevite.

MIZEFERÊ H'ESO, ji diya xwe bûye sala 1907, rêşî, nexwandî, dimîne li sovzoza N 38 ser neh'îya Aştarakê RSS Ermenîstanê.

MOROFÊ MEH'MÛD, ji diya xwe bûye sala 1890 li gundê P'îşîkk'umbetê ser qeza Bêrgriê, nexwandî, hêna serê h'em-diniyaeyê pêşin ji ber zulma Romê revîne berbi Rûsêtiê, niha dimîne sovzoza N 38-a ser neh'îya Aştarakê RSS Ermenîstanê.

Nenihêrî li 85 salîya xwe Morof şuxulê mala xwe dike, serxweye û k'êfxweşe. Stran û serhatîyê bere zane.

NISRETÊ CIMSÎD, ji diya xwe bûye sala 1933 li gundê Qamişîlyê (niha Yêxêgnût) ser neh'îya Hoktêmbêryanê RSS Ermenîstanê çuxrêşî, nivxwendî, dixevite birigadîrê fêrmê.

Nisret stranê xwe h'imlî ji bayê xwe Cimsîdê Beyo hîn bûye. Cimsîd sala 1918 ji gundê Remequlyanê, ser neh'îya Qezebêgriê, aliyê Bazîdê hatiye Rûsêtiê. Nisret xortekî beşerxweş û laqirdçiyê, ew gele stranê mêranîyê û yê keç'ika zane.

OHANYAN ÎSRAËL (ÎSÊ VARTÊ), ji diya xwe bûye sala 1910 li gundê H'iznemîre ment'îqa Diyarbekirê (T'ûrk'îya), ermenî, nexwendî.

Îsraêl k'urdî ze'f Rînd zane, zimanê ermenî t'eze hîn dibe. Zarotîya û xortanîya wî nava reşkotada derbaz bûye. Ew h'îj-de salî bû, çaxê mala bavê wî ji H'iznemîrê bardike diçe bajarê Qamişliyê (Sîria).

Îsraêl gele stran û serhatiyê k'urdî zane. Bi gotina wî, ew stranê xwe ji Yahoê H'eci Mih'emedê Mistê Quto hîn bûye. Mistê Quto birê Filîtê Quto, bû, Yaho jî neviyê Filît bû. Yaho gundê Bolindê dima, Bolind û H'iznemîr nêzîkî hev bûn.

Îsraêl tîne bîra xwe, wekî Romê Yaho bir çû eskeriyê, lê ew zûtîrekê revî çû Sîriaê, nexwest eskeriya Romê bike. Dengêkî xweş li Yaho bû, ew gele stran zanibû û carna digo: „H'eyt, ev dengê min mîra wê heêre gorê“. Îsraêl jî soz da stranê wî hîn be, bistirê û dengê Yaho dinê xe.

Stranê Îsraêl, bi gotina wî, t'ev stranê reşkotane.

Axê reşkota h'îmlî gundê Bolindê, H'iznemîrê û Tapiyê diman. Gundê reşkota ze'f bûn. Îsraêl navê 21 gundê reşkota tîne bîra xwe: Bolind, H'iznemîr (ermenî û êzdî t'evaî diman), Tapi, Qubîn, H'ucrê, T'exerî (t'ev êzdîne), Kelhok, Kurtik, Awîsk, Gorix, Bîmêr, Ziving, Newalê, H'erfasê, Mêrga Reşalê, Mêrina, Dirbêsa, Liç'kê, Darabiyê, Malêgir.

Sala 1966 Îsraêl neferê mala xweva ji Qamişliyê (Sîria) bar dike tê Ermenîstana Sovetiyê. Ew niha dimîne li sovxoza Artênîyê ser nehîya T'alînê.

ORDÎÊ KOTÊ, ji diya xwe bûye sala 1913 li gundê Dîgorê, ser qeza Qersê (T'ürkîya), xwandî, niha dimîne li gundê Gyelt'o ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê. Ordî nehîyê da e'yane çewa şuxulk'arekî kolxozeyî pêş.

Hêna şerê h'emdinîyayê pêşin neferê mala bavê Ordî ji ber zilma Romê direvin têne gundê Gyelt'o dihêwirin.

Ordî stranê xwe ji Yênokê Sefer û Çimsîdê H'emzê hil-daye, yêd ko Dîgorêda çewa dengbêj e'yan bûn.

Derheqa Ordîê Kotêda hûr gilî binhêre: Ordîxanê Celîl, Celîlê Celîl, ç'îrokê cime'ta k'urda, rûp'êla 221.

RECEVÊ MEH'MÛD, ji diya xwe bûye sala 1897 li gundê P'işikk'umbetê ser nehîya Bêrgirîê, qeza Wanê, nexwandî. Hêna şerê h'emdinîyaêye pêşin ji ber zulma Romê revîne berbi Rûsête, P'işikk'umbetê 35-40 malê êzdîya hebûne, h'îmlî ji qebîla mamreşa û kurtika bûne. Dorberê gundê P'işikk'umbetê gundê Şivek'arê, Sim't'at'osê, Angûzakê, Korsotê û Anzavê bûne.

Recev niha dimîne li sovxoza N 38 ser nehîya Aştarakê RSS Ermenîstanê. Ew sê birane, Morofê Meh'mûd birê Receve (binhêre Morofê Meh'mûd).

Recev gele h'iz ji strana dike, dengêkî xweş lêye. Stranê ko me ji Recev nivîsîne, ewî straye, birê biç'ûk, Teyar lê vegerandîye.

RÎZAEÊ E'LÎ, ji diya xwe bûye sala 1920 li gundê Qamişliyê (niha Yêxêgnût) ser nehîya Hoktêmbéryanê RSS Ermenîstanê, reşkî, ji êla Çangîr-axa, zuqurî, nivxwendî, kolxoznîk niha dimîne li gundê Înekluyê (Antarût) ser nehîya Aştarakê.

Dê-bavê Rîza sala 1918 ji gundê Haceliê, aliye Wanê di-
vin tene aliye Aparanê, paşe diçine gundê Qamişliye ser ne-
hiya Hoktêmberyanê.

Rîza stranê xwe p'aye p'ir ji xalê xwe Ah'medê Mirazi
(Ah'medê Şewêş) hin bûye. Şeş zarê Rîza hene, pênc sala
(1940-1945) çûye eskerê, t'evî şerê Wet'enêye Mezin bûye.
T'evî eskerê sovêtiê hêna şer miqabili faşistê gêrman çûye
Polşae, Rûmînae, Vêngirîae, Gêrmanîae, Bûlxariâe.

RÎZAE CINDÎ, ji diya xwe bûye sala 1931, çuxreşi, niv-
xwendî, dimîne li gundê Erdeşerê, ser neh'ya Hoktêmberyanê
RSS Ermenîstanê.

Rîza stranê xwe ji apê xwe Reşîdê Beyo hînbûye (ji qe-
bila mish'ida). Em rastî hev hatine li ç'iyayê Axmaxane li zozanê
çuxreşa, binia Ne'lt'epe, bin konê E't'arê Şero.

SALIH' BEXŞÎ (Salihê kurê Ah'medê Bexşî), ji diya xwe
bûye sala 1924 li gundê Bavan, nêzîkî bajarê Amêdiyê (Îraq),
ji qebila mizûrî-jûrî. Ewî xwendina xwe pêşiyê ber destê bavê
xwe standiye paşe li mek'teba Amêdiyê xwendiyê.

Bona t'emamkirina xwendina xwe sala 1932 Salih' çûye
Mûsilê hin bûye. Ji sala 1943 t'evî şerê k'urdê Îraqê ya mile-
tiyê-azadiyê bûye.

Dengekî xweş li Salih'e, ew gele stranê cime'tê zane, bi
xwe jî strana û şiyêra ji ber xwe disêwrîne û distirê.

SIDO ARSLAN, derheqa Sîdo Arslanda arxîva meda
qinyat kê m hatine xweykirinê.

Sîdo xortekî k'urdê Şirîaê bû, ji bajarê E'frînê, gele h'iz
ji zargotina k'urda dikir. Ewî xwendina xwe li Moskvaê li Unî-
vêrsîteta „Drujba" - e ser navê Patrîs Lûmûmba t'emam kir û
vegerîya walatê xwe.

SÊYÎD ÎSMAÎL WIRWANÎ, ji diya xwe bûye sala 1918 li
gundê Wirwanê ser qeza Akrê (K'urdistana Îraqê), t'evbûyê
şerê k'urda ya miletiyê-azadiyêye salê 1943-1946.

SIH'ÎDE SILO, ji diya xwe bûye sala 1931 li gundê Be-
rojê ser neh'ya T'alînê RSS Ermenîstanê, bendûrî, xwendî.

Sih'îde Silo xweyê xwendina bilinde, ewî li Yêrêvanê fa-
kûlteta injînerê-çêkirçî ya Înstîtûta Polîtexnikîyê ser navê
K.Marks t'emam kiriyê. Pey destanîna p'êşeka injînerê-çêkir-
çî Sih'îd çend sala li Yêrêvanê, Alavêrdîê, Sêvanê xebitiye.

Dengekî xweş li Sih'îd bû. Stranê cime'tê ewî bi eşq û
h'ewas distira, bi xwe jî carna strana ber xwe derdixist. Hê
salê hînbûna xwe Sih'îd li Înstîtûta Polîtexnikîyêda ji xwende-
vana k'omeke sazbandiyê t'eskîl kiribû û ew k'oma carna nek
t'enê ber xwendevana, lê usa jî ber cime'ta giran pêşda dihat.

Sih'îde Silo wefat bû li Sêvanê sala 1971.

SINCOYAN MANÛK, ji diya xwe bûye sala 1887 li men-tîqa Sasûnê (Tûrkîya). Salê şerê h'emdiniyaêye pêşin M. Sin-coyan t'evî der-cînara ji ber şûrê Romê direve tê li gundê Eş-nekê ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê dihêwire.

Çaxê em çûne Eşnekê, ew kalemêra gelekî bi eşq em qe-bûlkirin, bi dilşewat gilîye walet kir, anî bîra xwe dostiye cime'ta ermenîa û kûrda, Ewî digo, wekî gele e'rf-e'detê sasûnîa: Feqas û stran k'urdîne.

Manûk zargotina ermenîa jî rînd zane, zargotinzanê (folk-lorist) ermenîa jê gele tişt nivîsîne. Ew gele şa bû, çaxê nê-ta hatina xwe - nivîsara zargotina k'urda, me jêra diharkir. Bi gotina wî stranê k'urda hê nêzikî ruhê wîne, ew t'imê hîvyê bûye, ko zargotinzanê k'urd rojekê wê bèn û stranê wî wê jê binivîsin.

SÛTOÊ H'ESEN, ji diya xwe bûye, sala 1907, k'aşaxî, ji qebîla rojkîa nexwandî, dimîne li gundê Berojê ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê.

ŞÊX K'ELES, xwandî, dimîne li gundê Şamîranê, ser nehîya Aştarakê RSS Ermenîstanê.

TEFÛRÊ MISTO, ji diya xwe bûye sala 1937 li gundê De-vexerebê, ser nehîya Kotaykê (niha Abovyar) RSS Ermenî-stanê, ji qebîla celalîya.

Tefûr li Unîversîteta Yêrêvane, fakûlteta yûristîe, kûrsa II hîn dibe.

T'ÊCIRÊ K'ELES, ji diya xwe bûye sala 1894, h'esinî, nexwendî, dimîne li gundê Siçanlûyê, ser nehîya T'alînê RSS Ermenîstanê.

T'êcir gele stran û gilîyê berê zane. Stranê wî p'aêp'ir kurê wî E'gîte T'êcir jê hîn bûye (binhêre E'gîte T'êcir).

ÛSIVÊ E'LÎ, ji diya xwe bûye sala 1939, celalî, nixwen-dî, dimîne li gundê Zeh'met ser nehîya Êçmâdzîne RSS Er-menîstanê.

Ûsiv stranê xwe h'imî jî bavê xwe E'lîê Mih'îkê hîn bûye. E'lîê Mih'îkê ji dorberê ç'iyayê Girîdaxêye.

ÛSIVÊ E'VDO, ji diya xwe bûye sala 1907 li gundê Zi-mîn ser nehîya Vêdîê (niha Ararat) RSS Ermenîstanê.

Ûsivê E'vdo sala 1936 li Yêrêvanê Têxnîkûma k'urdaye Pişqavqasê xilaskirîye, salekê nehîya Vêdîêda, paşê ji sala 1937-1969 li bajarê Kok-Yangakê oblata Oşê RSS Qirqizsta-nê dersdariyê kirîyê, Niha pênşîonêre.

ZERA E'VDILÊ BIŞO, ji diya xwe bûye sala 1908, di-mîne li Alma-Ataê.

- Abas (E'bbas) I, 192; II, 167
 Abasê Gezo I, 338
 Adem II, 5, 14, 46, 47
 Adî-binêrê şêx Adî
 Ah'med I, 118, 165, 168, 171, 172, 197; II, 249-254
 Ah'med-aşa I, 481
 Ah'med Barzanî II, 504
 Ah'medê E'gît II, 494, 498
 Ah'medê Mîrazî (Ah'medê Şewêş) II, 475, 491, 498, 507
 Ah'medê şêx Osê II, 483, 484, 498
 Ah'mê I, 320
 Aqil II, 254, 256-259
 Aqûb-p'êxember (Aqûbê-Mûsa, Aqû-p'êxember, Aqûb) I, 189, 197, 198, 202; II, 44, 45-48
 Al-p'aşa (Alê, Alan-p'aşa, Aln-beg, Alayî-beg) I, 45-50, 53, 65-67, 71-73, 91, 95-97
 Amadîn II, 35
 Anê I, 311, 312
 Añak'êl I, 316; II, 504, 505
 Asîa (Asî, Asê) I, 249, 250, 252, 254, 255, 408, 409, 482
 Asîka Dewrêş II, 499
 Aşiq K'erem (Aşiq K'erîm) II, 88, 93
 Azrahîl I, 177

 Babîk II, 23
 Babiîr II, 293, 295, 297, 298, 300, 304, 429

 Bahara Misto II, 478, 499
 Baiûlî Zane (Bakûl) II, 194-196, 198
 Barêyan Martîros (Bozo Barêyan) II, 485, 499
 Barmax-p'adşa II, 251, 253
 Başê I, 422
 Bav Bek'irê Omera II, 485
 Bavê Fexrîya I, 315-317; II, 477
 Bavê Melo I, 257-259
 Bavê Sebrî I, 315
 Bavê Selh'edîn I, 260-263, 265-267
 Bavê Şewer I, 307, 308
 Bavê Zahîdê I, 313, 314
 Bedîl I, 302, 303
 Bedirxan-beg I, 289
 Bedo I, 302, 303
 Begê E'rebistanê II, 5
 Behremê Ceberî II, 104, 107, 108
 Bek'irê Osê II, 475
 Bek'semet II, 324-332
 Bek'o (Bek'oyê E'wan, Bek'ir) I, 53, 54, 57-64, 76, 79-90, 101-104, 106-114, 116-118
 Belqê II, 107
 Belo II, 392
 Belqîze (Belqîzar, Belqîz) II, 186, 188, 189
 Begîn (Begîm, Begîmxan) I, 46, 47, 69, 71, 72, 93-95, 97-102, 107, 108, 112, 115, 117
 Beşo II, 220
 Bewşê Belqîzar II, 113

* Navê nava, cî-wara, qebîla û mileta, yêko pêşqotinêda hatine hildanê, van navnişada nehatine dayîn.

- Beyaz I, 329, 400
 Bêcan-p'elewan (Bêcan) II, 131, 132-134, 136-141, 143, 485
 Bênamên (Binyamêr) I, 189, 197, 202
 Binefsa Narîn (Binefs) I, 177-189, 391, 392
 Biraĥîm-p'aşa (Biraĥîm-p'aşayê milî) I, 298, 475, 476
 Biroê şêx Dewrêş II, 483, 499
 Bişarê Çeto (Bişar, bavê Şemo) I, 307, 308
 Bok'ê (navê hespêye) I, 272, 277
 Bor (navê hespêye) I, 49-55, 57-59, 65; II, 8, 13, 16
 Borxe (navê hespêye) I, 176
 Boz (navê hespêye) I, 237, 238, 240-242, 321
 Bozan (Bozanê lawê pîrê) I, 243-247, 281-287
 Bozê Rêwal (navê hespêye) I, 68, 72-74, 83, 84
 Bozoyan (Barêyan) Sargîs II, 476, 485, 486, 499
 Canîdan I, 136
 Cangîr-aşa I, 344; II, 498, 502, 506
 Cangîr-p'elewan (Cangîr) II, 103, 106-112
 Ceîlê Ceîl (Ceîl) II, 118, 262-264, 474, 501-503, 506
 Cembelî I, 182-189
 Cemîl I, 307
 Cemîle II, 150, 152
 Cewarê Çolo II, 502
 Cewze-bêg (Cewze-begê mîrê hekaran) I, 447, 450
 Cibrahîl (Emîn Cibrahîl, Cebrahîl, Ezraĥîl) I, 177, 196, 198, 201, 284, 287; II, 117, 191, 193
 Cindî I, 319
 Cindî (navê hespêye) II, 99
 Cindîê T'êco II, 494, 499
 Cilîteraz II, 304-310
 Cimoê T'ozo II, 476, 499
 Cimşîdê Beyo II, 505
 Cimşîdê H'emze II, 506
 Cin Teyar (mala Cin Teyar) II, 47, 433, 459
 Cerdoê Esed II, 478, 485, 488, 499, 500
 Çawîş Merdîn I, 54, 57, 59
 Çeleng II, 129, 130
 Çerkez I, 487
 Çerkezê Ayib II, 473, 500
 Çerkezê Eşir II, 492, 500
 Çîgan I, 207-209
 Çîlê I, 382
 Çîn I, 207, 208
 Çîtman II, 111, 112
 Ç'ekan (Ç'eko) I, 45-47, 49, 52, 55, 56, 58, 64, 77, 102, 108, 109, 111, 112, 115
 Dawid-p'êxember (Dawid) II, 190, 191
 Dawûdî bin Derman II, 34, 35
 Dewrêş-aşa (Derwêş) I, 177-189
 Dewrêş-beg I, 260
 Dewrêşê E'vdî (Dewrêş, Dewrêşê lawê êzdî, Dewrêşê şêx E'vdî lawkê êzdî, Dewrêşê E'vdî lawkê êzdî) I, 279, 281, 283-298; II, 8, 13, 16, 17, 475, 476
 Dewrêşê Qat'anî II, 53
 Dewrêşê Şemo II, 499
 Deybilqîran (navê hespêye) I, 128-131, 134, 137, 139, 140, 142, 143, 147
 Dezmal-xanim II, 249, 251-254
 Dîlber I, 413-416; II, 54, 58, 59, 66-68, 73, 75-77
 Dînanok II, 37
 Dilşa II, 125
 Dîniya II, 254-258
 Dundul (navê hespêye) II, 144, 145, 151, 154, 155-157
 Dûmano I, 149-157, 161, 163, 165
 Efoê E'û II, 479, 500
 Elîfe II, 487
 Elê I, 194
 Emîn-p'aşa I, 258, 259
 Emir-xan II, 177
 Esedê Ozman II, 494, 499, 500
 Esmer II, 55
 Esmî-xan II, 169, 177

- Eşqerî-Dêmez (Eşqer) II, 157, 158
 Eşqer-p'êxember I, 199-201
 Etleza Cindî II, 478, 480, 500
 Ewî II, 56
 Eylazê p'îr Rêşo II, 500
 Eynger Qaf II, 185-188

 E'cil Birahîm I, 279-281, 286, 287
 E'dûla Mistefe-begê (E'da Mistefe-begê, E'dê, E'dûle, E'dûlaê) I, 238-243, 279, 281-284, 288, 290, 296, 298; II, 475, 476
 E'fan (E'fîn) I, 45, 52, 55, 56, 58
 E'gîte T'êcir II, 473, 500, 501, 508
 E'lebacax (navê hespêye) I, 129, 131, 132
 E'fî I, 243, 279, 281-287; II, 59, 144, 146, 155, 156, 167, 217, 476
 E'fî-axayê Memanî I, 392, 393
 E'fî-beg I, 315
 E'fîcanê Gerdengaz (E'fîcan) I, 260-264, 266, 267
 E'fî E'mer I, 436
 E'fî H'esen-aşa II, 499
 E'fîxan I, 472
 E'fîxanê Teyo II, 503
 E'fî Xarziya (E'fî, E'fîyê Xarziya, E'fîyê Xarza, E'fî-beg) I, 268, 269, 271-278
 E'fî Osman Nuri-p'aşa I, 260, 266, 267
 E'fî Şêrê Xudê (E'fî) II, 143-157, 162, 163
 E'fîê Rêşo I, 478
 E'fîê Biro I, 478
 E'fîê E'mer I, 478
 E'fîê Mih'o (E'fîê Mih'ikê, E'fî Tîto) II, 501, 504, 505, 508
 E'fîê Mûsa II, 473, 491, 501
 E'fîê Osman II, 478, 501
 E'fîê Silo II, 505
 E'fîê Simo II, 474, 475
 E'lo I, 453; II, 392
 E'le Newêrek (E'lo) II, 260-267
 E'lo-p'aşa I, 441, 442, 444
 E'lo Şêxanî (E'lo) I, 213-221

 E'lo Zaza I, 377
 E'mer I, 243; II, 25
 E'mer-aşa (E'mer) I, 222, 223, 226-228, 230
 E'merê Unis I, 294
 E'mê Gozikê (E'mê Gozê, E'mê, E'mo) I, 305-307; II, 477
 E'moê H'emo II, 480, 501
 E'nt'erî Binzibêt (E'nter, navê hespêye) II, 153-163
 E'reb (navê hespêye) I, 312, 313
 E'reb Zincar I, 134-136, 138
 E'rfût Dewrêş Adem II, 14
 E'rif (E'rfo) I, 102, 108, 109, 111, 112, 115
 Etleza Cindî II, 480
 E'tarê Şero II, 474, 485, 488, 491, 501, 502, 507
 E'tarê şêx H'emîd II, 504
 E'tman (E'tmanîk navê hespêye) I, 297, 298, 300, 303
 E'to (Ocaxa E'to) II, 460
 E'vdal-aşa I, 409, 410
 E'vdalê Zeynê (E'vdalê Zeynikê, E'vdal, E'vdalo, E'vdalê lawê Zeynikê, E'vdalê lawê Zeynê, E'vdalê Zeynikê bavê T'emo) I, 309; II, 82-102, 495, 486
 E'vdî (bavê Dewrêşê E'vdî) I, 279-282, 285; II, 476
 E'vdil Baqî I, 302
 E'vdil E'zîz I, 321
 E'vdilê Êzîdê Sor II, 50
 E'vdil K'erîm I, 302
 E'vdilmecîd II, 486
 E'vdilmish'ebê kuşê We'c II, 148-151, 155, 156
 E'vdilnor-binhêre baxçê E'vdilnor
 E'vdilreh'man II, 364
 E'yarî Gerdenk'êşan II, 125, 126, 129, 130
 E'yşana Îbê (E'yşan) I, 245-247
 E'yşanê I, 421
 E'yşan-xanim I, 309
 E'yşê I, 300, 411, 412
 E'yşo I, 471

 Fariz-beg I, 178-184

- Fatê I, 397; II, 361
 Fatime I, 214-221
 Fatma I, 107
 Fauza-p'asha I, 376
 Fexrîya-binhêre bavê Fexrî-ya
 Feqî Duk'o II, 484, 485, 499
 Feqî E'î I, 308
 Feqî E'mo II, 504
 Feqî H'usêyîn I, 309
 Feqî Ozman I, 309
 Feqiyê Teyra (Feqî) II, 53-60, 64-78, 81, 361-363, 485
 Fenere-xanim II, 296, 297, 299, 300, 304
 Ferat û Şîrin II, 60
 Feremez II, 105, 109-112
 Feremezê Ezdo II, 490, 501
 Feremezê K'oçer II, 105
 Ferx II, 37
 Ferxan II, 48
 Ferxê Ûsivê Seydo I, 264
 Ferxik (Ferxî) I, 203, 206-213, 316
 Fetîv H'emîd II, 489, 501
 Feto I, 471
 Filîtê Xudo II, 494, 502
 Filîtê Quto II, 506
 Finco I, 458
 Firîk-p'asha I, 313
 Firêc II, 46
 Firêng Şahabî II, 104, 105, 110
 Gavanê Zerzan II, 35
 Gelih' I, 299, 305
 Gogerçîn (navê hespêye) II, 99, 100
 Gohdelê Guherzî II, 104, 108, 109
 Gozela Memed-aşa (Goze) I, 416-418
 Gozel-xanim I, 234-236
 Gîzmê E'yan II, 128-130
 Géjo (navê hespêye) I, 315-317
 Gelefirûzî II, 135-137, 139, 140
 Gênco I, 447
 Gêrt'an I, 400
 Gula Xudo II, 492, 494, 502
 Gulbarîn II, 317-324
 Gulç'îç'eka Dila I, 149, 150, 153-158, 160-165
 Gule'îş (Gule'yîşan, Gule'yîş) I, 91-93, 101
 Gulî (navê hespêye) I, 390
 Gulîzer II, 276-286
 Gulizera E't'ar II, 478, 502
 Gulîzer-xanim II, 334, 336-338, 340-342, 344
 Gulê I, 401, 463, 488
 Gulê (Gula Xêmûrê, Gula Xâmûrê, Gula Watê) II, 82-91, 95, 96-98, 102, 485
 Gulp'erî I, 127, 128, 130, 131
 Gurgan II, 113, 114, 131-133, 141-143
 Gurgîn I, 59, 82, 108
 Gurdemîr II, 441
 Guî - binhêre Sîyabendê Silvî
 Hacê I, 383
 Hewê I, 329
 Heyamadi II, 35
 Holê I, 472, 474; II, 482
 Honoê K'ose II, 85
 Hoşengî Şah II, 118-126, 128-130
 Hovhannîsyan Karapêt II, 473, 481m 502
 Hidman (navê hespêye) I, 281, 283-285, 287, 289, 290
 H'acî Qero I, 395
 H'afirê Gêsi I, 279-281, 286, 287
 H'amê Mûsê (H'amê kekê Noraye) I, 299-305
 H'amoê H'acî I, 401
 H'ecî I, 315, 363
 H'ecî Batrak I, 439, 440
 H'ecî Meh'medê Misto II, 477
 H'ecê (H'acê)-binhêre Sêva
 H'aciya I, 168, 170-173
 H'ekimê Loqman (H'akîmê Loqman) I, 418; II, 60, 97
 H'elîme I, 306, 307; II, 477
 H'eme (H'emmê) I, 242, 243, 289
 H'emed II, 13
 H'emedokê Lêtanî II, 171
 H'emîdê E'îfê Silo II, 501
 H'emîdê Silo II, 504
 H'emze (T'êlî H'emze) I, 268-278.

- H'cmzo-p'clewan (H'cmzo) II, 156-162, 490
H'emzoê Bedo II, 493, 502
H'enîte (H'ene) I, 423
H'esen - binhêre kekê H'e-sen
H'esen (H'eso, H'esenîk, H'esenîko, H'eseno, H'iso, H'esiko) I, 249-255, 323, 398, 399, 401, 408, 409, 427, 428, 430, 437; II, 114, 365, 398, 504
H'esen-axa I, 126-128, 130-132
H'esen-beg I 253, 439, 440
H'esenî bin Sibh'an II, 115
H'esen-efendî I, 214-218, 220, 221
H'esongê Silvî (H'isê Silvî, H'eso, H'isê, H'iso) I, 421, 428-431, 432
H'izreta H'eso II, 482, 502
H'izretî-p'êxember I, 262, 265
H'uco-xanim I, 268, 270, 277
H'usêyîn II, 484
H'usêyîn-begê T'akorî II, 505
H'usêyîni H'elac II, 37-39, 484
Xafilê Bênasîn II, 23
Xalîf bin Welî (Xalidî binî Walî) II, 59, 145, 155, 156
Xan E'vdal-beg (Xan E'vdal) II, 164, 165, 168, 172, 174, 176, 181, 182-184
Xanê I, 392, 393, 460
Xanê Kurmancîyê-binhêre Xanê Lepzêrîn
Xanê K'urda - binhêre Xanê Lepzêrîn
Xanê Lepzêrîn (Xanê K'urda, Xanê Kurmancîyê, Xan, Xano) II, 164-184, 490
Xanê Mukrî II, 171, 175, 176, 179, 180, 183, 184
Xanim I, 315-317, 399, 427, 437; II, 477
Xanima Dedo II, 478, 503
Xatê I, 383; II, 361
Xatûn Ferxan II, 438, 440
Xatûn Meymûn II, 287, 289, 290-292, 294, 297, 298, 302-304
Xatûn-p'orî I, 194, 195
Xatûnê kurmancîyê I, 496, 497, 501, 502
Xoca Rêsul (Xecê) I, 136-148
Xecê (Xeca mal Xurîstanê) II, 37, 39, 40
Xelîfê Beşdayê (Xelîfê Beşdadê) I, 209; II, 76, 88, 92, 194, 237, 239
Xelîl-beg (Xelîl-bego) I, 222-236; II, 476
Xelo (Xeloê bav êzdî, Xelon-gê êzdî) I, 222-236
Xema Şemo II, 488, 499
Xemla (navê hespêye) I, 315
Xemo I, 316
Xemoê H'emîd II, 474, 503
Xeyîbê Xelo I, 353
Xezal (Xezal-xanim) I, 247-249, 325, 326, 424, 441, 442, 461, 462, 480, 481; II, 409
Xidir II, 182
Xidir (bin Xidir) II, 49
Xirpo I, 408, 409
Xoce Hovsêp' I, 442, 443
Xoce Xiromê Emenê II, 105, 112
Xoce Xizîr I, 66, 67, 71, 74
Xosrîcan II, 126, 129
Xudêda II, 502
Xudoê Rûso II, 502
Xûko I, 419
Îboê Cindiroxîl (Îbo) I, 274-278
Îbrahîm I, 245, 246
Îsa (Î'sa) I, 389, 390, 433, 436, 437; II, 91, 105, 110
Îskender II, 198, 199
Îşxanê Îsko II, 494
Îti I, 136
Î'sayê Nûranîyê II, 90
Îşan (t'êlî Îşan) I, 66, 67
Êzdîdî Sor (Sult'an Êzdîdê Sor, Êzdîdê Sor, Şemsê Êzdîya) I, 257, 258; II, 5, 7, 11, 13-17, 25-30, 33, 38, 40, 41, 43, 50-53, 485

Ingûrî dêw II, 118, 120, 121
Izêrê Fîlesîyara II, 104

Karapêtê Xaço II, 480, 503
Kekê H'esen - binhêrê H'esen

Kekê Zadê - binhêrê Zadê.
Kîrakosyan Vardan II, 474, 503

Kida Ūso II, 474, 503
Kîh'an I, 303

Kîni'ê (Kînê) I, 242, 243, 289

K'af II, 47

K'amîlê E'reb II, 475, 503

K'arzim I, 177

K'avê II, 5

K'awa Biro II, 478, 504

K'awê I, 368

K'eleş I, 319

K'eleş (navê hespêye) I, 371

K'emał-p'aşa I, 265, 266, 376

K'erem I, 399

K'eşîş-polo I, 259

K'eybendê Dewmirad II, 119, 120, 125, 126

K'eyxalê K'êsmîrî (K'eyxal)

II, 121, 122, 124, 125

K'ey Xosraw (K'eymalê Key Xosrawê Bimbarek) II, 104, 105, 107, 111

K'êrîm Melk'o II, 490, 504

K'oroxlî II, 216

K'or H'usêyîn-p'aşa II, 485, 499

K'ose E't'mak (navê hespêye) I, 301

K'ubara E'lî II, 479, 504

K'urd Memed-p'aşayê milî I, 395

K'urd Ozman-p'aşa I, 301

Qadîmxas I, 190

Qazî Şîro II, 28, 194

Qemeruh' II, 258, 259

Qerebîn I, 197

Qeregê'tran (Qede) I, 131-138, 147; II, 473

Qereqot I, 136

Qeremanî Sindî I, 295

Qeremanê Qet'il II, 112, 117-124, 126-129, 251-254

Qero II, 419

Qeret'ajdîn I, 45-47, 49, 52-62, 64, 65, 76-88, 90, 91, 101-112, 114-116, 118

Qesebî Comerd II, 60

Qeyîb II, 190, 191

Qeyqer-xan II, 150, 152, 153

Qeymezê Êzdî (t'êlî Qeymezê Êzdî) I, 308, 310, 311

Qeyt'eran II, 118, 122-124, 127, 128

Qîro I, 254, 255

Qulîxan I, 66

Qurs Xeîl II, 435

Leledîn II, 37

Lembeynî bin Sebah' II, 112, 115

Let'îf I, 418, 419

Let'îf-p'aşa II, 296, 297, 299, 300

Leyl û Mecnûn I, 97, 369, 382; II, 60

Lezgin (navê hespêye) I, 332

Lezgiê şex E't'ar II, 483, 504

Malmîrat' I, 136

Manûk I, 420

Margos-p'elewan II, 154

Mawî II, 26

Mecîte Rêşîd II, 492, 504

Mecîte Silêman II, 481, 504

Mecnûn - binhêrê Leyl û Mecnûn I, 97, 369, 382; II, 60

Medet' I, 466, 467

Medh'ek II, 33

Medîne I, 301; II, 5, 145

Memed Alî I, 305

Memed-beg I, 249, 250, 252, 253; II, 99

Memed-begê mîrê T'at'osê I, 331, 389, 390

Mesîh'an II, 107

Meh'med II, 121, 126

Meh'med Emîn, I, 443

Meh'med-p'êxember (Meh'med) I, 88, 243; II, 124

Meh'medê E'bû II, 404, 496

Meh'medê E'Î II, 504

Meh'medê E'lî-begê (Meh'med-beg) I, 311-315

Meh'medê E'lîê Mih'o II, 505

Meh'medê E'lkê T'emo II, 476

- Meh'medé Mûsa II, 476, 505, 506
- Mele Meh'mûd Kêlétanî II, 183
- Melek' Ferxedîn (Fervedîn) II, 11, 22, 37, 41, 45-48
- Melek' Nesrdîn II, 22
- Melek' Sicadîn II, 22
- Melek' Şemsedîn II, 22
- Meleyê Cizîrî II, 76
- Melo - binhêre bavê Melo
- Mem û Zîn (Memê Alan û Stîya Zîn) I, 254, 316, 369, 382; II, 59
- Memê Ala (Memê Alan, Memê Alan-p'aşa, Kurê Al, Memo) I, 45-118, 254, 311, 312, 316, 369; II, 59
- Memed-aşa I, 416
- Mendo II, 390
- Merz I, 211
- Merzewand' I, 211
- Mesîh'anê A'dil (Mesîh'an) II, 103, 104, 106
- Meya I, 429-432
- Meyrem (Meyrê, Meyro) I, 315-317, 391; II, 477
- Me'mûd-beg (Me'mûd-aşa, Me'mûd-mûd-p'aşa, Me'mûd) I, 170-175
- Me'mûd-begê kurê pîrê (Me'mûd-beg, Me'mûdê-pîrê) I, 166-169
- Me'mûd-p'aşa I, 222, 223, 225, 226, 230-234
- Mîr II, 241-245
- Mîr Brahîmê Adem II, 49
- Mîr H'esen I, 338
- Mîr Xidir II, 13
- Mîr Meh'mûdê Cindî (Mîr Meh'mûd, Mîr Meh'mmed) I, 156-163, 165, 175-177
- Mîr Mih' II, 60
- Mîr Sêvdîn (Mîr Zêydîn, Mîr Zeydîn, Mîr, Sêvdîn) I, 46, 47, 49, 52-55, 57, 62, 76, 80-91, 101-103, 105-117, 320; II, 37
- Mîr Şeref mîrê ç'îya I, 251
- Mîrê Badîna II, 171
- Mîrê Bota (mîrekê Bota, ha'kimê Bota, giregirê Bota) I, 92, 97, 102, 104, 109, 110, 116-118, 289
- Mîrê Cina I, 68, 135, 149
- Mîrê Cizîrê I, 45, 53, 57, 58, 60-64
- Mîrê E'reba I, 234
- Mîrê Qelenîyê I, 396
- Mîrê Mezin I, 386, 494
- Mîrê Seme II, 243-245
- Mîrê T'at'bsa - binhêre Me-med-begê mîrê T'ato'sa
- Mîrê Unis I, 290
- Mîrze Me'mû i II, 288-295, 297-304, 333, 335-357
- Mîrzê şêx E'wlo II, 484, 505
- Mîrxan II, 406, 496
- Mêran II, 106, 110, 111
- Miç'oê şêx Îsa (Miç'ongê şêxan, Miç'o) I, 256-259
- Mih'emed I, 118, 119; II, 90, 91
- Mih'emed Şêrîn I, 265
- Mih'emedê Îslamîye II, 90
- Mihê Silo I, 456
- Mih'o I, 412, 434
- Mirad II, 406, 496
- Mirazê Bavik II, 479, 505
- Misêfir (bin Misêfir) II, 37
- Mistefe - beg I, 203, 204, 206, 239-241
- Mistê Quto II, 506
- Mistê Reşkê I, 271-273
- Mişîrê Rêşîd II, 481, 505
- Mişterî II, 241-245
- Mizeferê H'eso II, 492, 505
- Morof I, 329
- Morofê Meh'med II, 474, 489, 505, 506
- Muxdarî Îsa I, 331
- Mûsa - binhêre Mûsa-p'êxember
- Mûsa-beg I, 261, 264
- Mûsa-p'êxember (Mûsa) I, 436, 437; II, 193, 194
- Narîne (Narîn, Narê) I, 437, 443, 458
- Naz I, 206-208
- Nazdar I, 206-208
- Nazlibedew II, 241-245
- Nebet I, 362
- Nebî Meh'med II, 32
- Nebî Silêman (Nebî, Nevî) I, 66, 67; II, 29, 91
- Nenê I, 412, 434

Nermîng I, 475
 Neynûkî Namilzirav II, 112
 Nisretê Cimsîd II, 474, 505
 Noşer I, 387
 Nûn II, 47
 Nûrê I, 464, 465

 Oç'o I, 248, 249
 Ohanyan Îsraêl (Îsê Vartê) II,
 473, 476, 477, 505
 Omerê Xala II, 35
 Omo I, 184
 Ordixanê Celûl II, 474, 475,
 493, 501-503, 506
 Ordîê Kotê II, 493, 506
 Ozmanê Xudo I, 434

 Pîra Fat II, 434
 Pilo II, 384

 P'erî II, 56
 P'erî-xatûn I, 46, 54, 59-64
 P'erîşan-xanim (P'erîşan) I,
 222-234, 341, 447-448
 P'ero II, 485-488
 P'îran II, 106, 110, 111
 P'îr Kal (P'îr Kalê Êzdî) I,
 317, 319, 321; II, 478
 P'îr Ne'mo II, 488
 P'îr Reşo II, 500
 P'êe'bas I, 136
 P'êxas I, 136
 P'iltan II, 245
 P'ûtê Mezin II, 110-112

 Râyê hind II, 111-113, 118-
 122, 125-127, 129
 Rebil E'zet (Rebbê E'zet) II,
 194-193
 Recevî Meh'mûd II, 481, 506
 Rexşê Belek (Rexş navê hes-
 pêye) II, 103
 Resûlê yekê jorîn (Resûlê
 Ek'rem, Resûl) I, 313, 314;
 II, 43
 Reşîd-p'aşa I, 256-259, 302-
 306
 Reşîdê Ataşî II, 500
 Reşîdê Bavô II, 507
 Reşo II, 220
 Re'bî II, 29-31, 33
 Rih'an II, 242, 245

Rostemî Zal (Rostemê Zal,
 Rostem, Rostem-p'elewan) I,
 442, 443; II, 59, 108-110,
 112-117, 131-135, 138-143
 Rîza I, 408
 Rîza E'î II, 474, 506
 Rîzaê Cindî II, 474, 507
 Rîzaê Xêlit (Rîza) I, 254; II,
 505
 Rizgan I, 247-249

 Sabêdnîk II, 129
 Sabil Xoş II, 334
 Sadiyê Feyzî (Sadî) I, 253
 Saxûnî (Şêrê Saxûnî) I, 457
 Salih' Bexşî II, 477, 507
 Sat'ûn (Sat'ûnok) I, 473
 Sebxî Xořesan II, 142
 Sebrî, I, 315; II, 477
 Sebrê I, 376
 Sedîqê Mistefe begê (Sedîq-
 beg) I, 261, 263, 264
 See'd II, 504
 Sefîne II, 113, 117
 Selbixirom II, 126-129
 Selîm II, 457
 Selmanî Sindî II, 133, 134, 454
 Senem (navê hespêye) I, 291,
 308
 Seraya Memed-aşa I, 399, 444,
 445
 Sergahî-p'elewan II, 122, 124
 Serîdî II, 125
 Serîşikakî II, 125
 Sert'ûmî-p'elewan II, 122, 124
 Seydo I, 479, 480
 Seyîd Îsmail Wirwanî II, 490,
 507
 Seyîdî binî E'bad II, 143-151,
 156
 Seyîd-xan (Seyîd-xanê keř,
 bavê Seydo, bavê Selh'e-
 dîn, Keřo) I, 260-267
 Seyran I, 332, 333, 402, 403,
 422
 Seyrana Melle Mûsa (Seyra-
 nê) I, 418-420,
 Se'dûm-beg (Se'dûn-beg, Se'-
 dûn) I, 249, 250, 252, 253,
 279, 281-287
 Sîdo Arslan II, 492, 507
 Sîso I, 458

- Sîyabendê Silivî (Sîyabend, Guñ) II, 118-148
- Sêrt Memed-p'aşa I, 234-236
- Sêva H'aciya (Sêva H'aci, Sêva H'ecê, Sêva H'acê, Sêva H'aco) I, 154, 155, 157-160, 162, 163, 166-177
- Sih'idê Silo II, 480, 507
- Sixrî-cin II, 188
- Silê I, 424
- Silê Besê I, 410
- Silêman (Siloê t'orçî) II, 186, 188
- Silêman I, 184-186
- Sileman-beg I, 204-208, 212, 213; II, 475-476
- Silêman-p'êxember (Silêman, Silo) I, 326; II, 185-192
- Silh'edîn-binêhêre Seyîd-xan I, 260-263, 266, 267
- Silo I, 456
- Silt'an I, 340; II, 275
- Silt'an H'emîd-p'aşa (H'emîd Sult'an) I, 428, 438
- Simo I, 438, 439
- Sincanê Talo I, 399, 409, 410
- Sincoyan Manûk II, 474, 508
- Sû I, 203, 206-209, 212, 213, 316
- Sû Gulan II, 36
- Sû Nisret II, 36
- Sû û Ferxik I, 316
- Sûya E'reb I, 76-78, 85
- Sûya Êş II, 42
- Sûya Silêman-begê-binêhêre Sû I, 213
- Sûya Zîn - binêhêre Zîné
- Sûyokê Bota I, 98, 105, 116
- Sulêyman II, 60
- Sulêyman K'umbet I, 402
- Sulêymanê Rosto I, 437
- Sult'an II, 6, 28
- Sult'an Ezdîd - binêhêre Êzdîdê Sor II, 5, 7-11, 14-17, 25-30, 33, 38, 40, 41, 43, 50-53, 485
- Surmeî Memed-p'aşa (Surmeî-p'aşa, Memed-p'aşayê Dewrê) I, 309; II, 88-91, 94, 96, 485
- Surmê I, 337
- Sutî I, 320
- Sûgerden II, 241-245
- Sûtoê H'esen II, 492, 508
- Şah E'bbas II, 179-183
- Şah H'esen-xan II, 177, 179-184
- Şagulé I, 420, 421
- Şarîbilûrvan II, 292
- Şeqle II, 107
- Şemo I, 308
- Şems II, 7, 37, 41, 72, 443, 444, 448, 453, 454, 458, 459
- Şemsê Êzdîya - binêhêre Êzdîdê Sor II, 13
- Şemsê T'ewrêzê II, 484
- Şerfedîn II, 13
- Şerîf-begê mîrê mewalîya (Şerîf-beg) I, 236-243
- Şerîfê H'ekim II, 104
- Şero I, 412; II, 88, 92, 94
- Şeroê H'eso II, 485
- Şerqîo I, 307
- Şerê (Şarê) I, 299, 300, 303, 322
- Şêx II, 44-49
- Şex Adî (Adî, Şîxadî, Şîxadi bin Misêfir, Şêx H'adî, Şêx E'dî) I, 306; II, 7, 9, 13, 15-24, 26, 33, 35-37, 42, 45, 49-51, 301, 435, 437
- Şêx Badîn II, 96
- Şêx Berek'atin II, 36
- Şêx Barî II, 501
- Şêx Bazîd II, 31, 32
- Şêx Cinêtê Sibîlî (Şêx Cinêt) II, 29, 38, 39
- Şêx Dindihê II, 90
- Şêx E'îlî I, 306
- Şêx H'esen II, 35, 40, 485
- Şêx H'esenî Esed II, 41
- Şêx H'esenî E'mer II, 41
- Şêx H'usêyîn II, 25, 26
- Şêx E'rebegî Int'ûzî II, 5
- Şêx Xidir II, 25, 26
- Şêx Îsa I, 322
- Şêx K'eleş, II, 480, 508
- Şex Me'rifê K'ehxî II, 29
- Şêx Mîrzo (Şêx Mîrza, bavê Melo, kekê H'esen, Şêxê Êzdî, Şêxê êzdîxanê) I, 256-259; II, 475, 485
- Şêx Mûsik (Şêx Mûs) I, 317-321; II, 478

- Şêx Sih'îd-efendî (Şêx Sih'îd) I, 376; II, 504
 Şêx Silê (Silê) II, 88-96, 485
 Şêx Şemdin II, 86
 Şêx Úsib I, 273
 Şêx Zeydin II, 43
 Şêxê I, 390
 Şêxê almadîna I, 307
 Şêxê Dîn II, 99
 Şêxê êzdîxanê (Şêxê êzdî) -
 binhêre şêx Mîrzo.
 Şexê Kal II, 113
 Şêxê Şelal II, 50
 Şêxê Şixisin II, 483
 Şêxê Şoşeo II, 171
 Şêxê Zibarê II, 171
 Şixadî - binhêre Şêx Adî
 Şixadî bin Misêfir - binhêre
 Şêx Adî
 Şixisin (Melek' Şixisin) II,
 10-12, 15, 21, 40, 53, 435
 Şîrin - binhêre Ferat û Şîrin
 II, 60
 Şêxîsinin II, 36
 Şêxmend II, 7
 Şêxşims II, 7, 33, 34, 390,
 484
 Sexûbek'ir II, 5, 8, 10, 13, 16,
 21, 36, 50, 435, 484, 498,
 499, 504
 Şênî I, 429
 Şêrez I, 461
 Şêrê Badebad (Şêrî Badebad)
 II, 104, 124
 Şêsemsî be'ri II, 286

 Tahar (navê hespêye) I, 366,
 Tahar-beg I, 311, 312
 Taho (lawê Taho) I, 311, 312
 Tahar-xan (Tihar-xan, Tahar-
 xanê Qelenîyê, Xanê Qele-
 nîye, Mîr P'enc, Mîr P'en-
 cê Qelenîyê) I, 253; II, 88,
 92, 94-96, 505
 Tamarî Zengî II, 147, 155
 Tefûrê Misto II, 492, 508
 Tefûrî Zengî II, 146, 155
 Teyarî P'ence II, 104, 124
 Teyoê Cindo II, 488
 Tîkran (navê hespêye) I, 315
 Tolaqî Zengî II, 148, 155

 T'emir-p'aşayê milî - binhêre
 Zor T'emir-p'aşayê milî

- T'emo (t'êlî T'emo) I, 268-273,
 276-278, 305, 306; II, 89-
 91, 96, 98-101
 T'êcirê K'eleş II, 475, 500,
 508
 T'êlî Ísan - binhêre Ísan
 T'êmirê milî I, 432
 T'it'ûno I, 149-157, 161, 163,
 165
 T'ofîq I, 260-267
 T'ozo I, 149-157, 161, 163,
 165
 T'ûmî Nebza II, 113

 Uzêrî Filîsîyar II, 124

 U'zêrê Qomo I, 400

 Únisî Rêqasî I, 193
 Úsib I, 391, 392; II, 60, 275-
 286
 Úsib-efendî (Úsib) I, 284, 285,
 288, 475
 Úsibê Cazê (Úsib) I, 268-271,
 273-278
 Úsibê Nevîya (Úsib, Úsibê
 Nevîya) I, 189, 191, 197-
 202
 Úsivê Koř H'usêyîn-p'aşa I,
 311, 312
 Úsivê E'lî II, 480, 508
 Úsivê E'vdo II, 481, 508
 Úsiv-xan I, 66
 Úso II, 503

Welî II, 29, 217
 Wîlî I, 136

Yahoê H'ecî Mih'emedê Mistê
 Quto (Yaho) II, 477, 506
 Yênokê Sefer II, 506

Zadê I, 314, 315
 Zahîd I, 313, 314
 Zal II, 107-111, 113-116, 118,
 120, 138
 Zek'î-beg I, 260
 Zelîxe (Zelxe, Zelxe-xanim)
 I, 178, 199-202
 Zembîfiroş I, 189-197
 Zengî II, 155
 Zera E'vdilê Beşo II, 478,
 508

- Zeyneb-xanim (Zeyneb, Zeynev) I, 303-306, 428, 429
Zeynê - binhêrê E'vdalê Zeynê
Zînê I, 476
Zînê (xatûn Zînê, stîya Zîn, Zîna dergîstîy Memo) I, 45-47, 49, 50, 53-65, 68-72, 74, 75, 78-84, 86-94, 98, 101, 104-106, 108, 110, 111, 113-117, 254, 316, 369, 382; II, 59
Zînê (Zîna qîza Bek'o, Zîna qîza mamê Bek'o) I, 53, 54, 61, 78-80, 104
Zibêda I, 252
Zilînaz II, 304-312
Zivo I, 312, 313
Zorab II, 105, 106
Zor T'emir-p'aşayê milî (Zor T'emir-p'aşu, T'emir-p'aşayê milî) I, 279-284, 286, 288-290, 298, 324, 403, 416; II, 475, 476
Zozan I, 365

NAVNÎŞÊ CÎ-WARA

- Abas-gol I, 337
 Abovyan (neh'îya Abovyanê)
 II, 483, 504
 Axbaran (Aparan, neh'îya
 Aparanê) I, 421; II, 475,
 499-501, 503, 507
 Axx-gol I, 488
 Axxmağan (ç'îya, zozan) I,
 352, 426, 427, 435; II, 474,
 478, 491, 507
 Ak're II, 507
 Alavêrdî II, 507
 Alcewaz I, 391
 Aleşqir I, 298; II, 88
 Alqûş (ç'îya) II, 399
 Alma-Ata II, 508
 Alûdar (ç'îya) I, 334
 Amêdî II, 164, 507
 Anadolî (Aledonî) II, 97-99,
 102
 Angûzak II, 506
 Ankara (Enqere, Enqera) I,
 266, 316, 317, 376
 Anqelesî II, 156
 Antarût - binhêre Îneklû
 Antonosk (girê Antonovska-
 yê) I, 446, 491, 495, 496,
 498, 500, 502, 503; II, 481,
 482
 Anzav II, 506
 Aragas - binhêre Axbaran
 Ararat (Vêdî) II, 489, 501,
 508
 Arç'êş II, 499
 Armavîr II, 476, 504
 Artamêt I, 391
 Artaşat - binhêre Erdeşer
 Artêni II, 473, 506
 Aştarak (Eşterek, H'êşderek,
 H'îşderek) I, 324, 346; II,
 62, 130, 473, 474, 489, 491,
 492, 499, 501, 503, 505, 506,
 508
 Avtona - binhêre Sîçanlı
 Awîsk II, 506
 Aygêşat II, 484, 505
 Azirbêcan (azirbêcanî) II, 482,
 498
 A'na II, 503
 Badîn II, 171, 172
 Badik I, 460
 Baxism I, 306
 Baxçê Efendî I, 464
 Baxçê E'vdilnor I, 464
 Baxçê Îskender I, 463
 Baxçê Mîra I, 100, 101, 105,
 106
 Baxê Delme I, 425
 Baxê Tûrkinî (Baxê T'orkinî)
 I, 48, 49, 57, 59; II, 135,
 289, 290, 300
 Banan II, 172
 Banê K'ilyasê I, 100
 Barzan II, 504
 Bavan II, 507
 Baysiz II, 492, 500, 504
 Bazîd I, 268, 269, 271, 275,
 276, 394, 398, 399, 475,
 505
 Begok (ç'îya) II, 210
 Beñca I, 209, 210, 291, 325,
 382, 391, 432, 447; II, 38-
 40, 94, 95, 197, 387
 Belendiz II, 174
 Benanix (ç'em) I, 260, 261,
 263, 264
 Beraz (gelî) I, 112, 114, 115
 Berîberaza (gelî) I, 300

- Beŕoj II, 492, 507, 508
 Besra (basrayî) I, 235, 280,
 291, 298, 301
 Bîngol I, 413, 422, 443
 Bîre I, 297, 317; II, 478
 Bêlecûk (deşt) I, 290-292
 Bêlecûk (ç'em) I, 317, 443
 Bêlcan I, 260
 Bêgrî II, 505, 506
 Bihaxêr (zozan) I, 391
 Bilqasimî I, 322
 Birca Belek (Birca Mezin) I,
 68, 71, 75, 100, 105, II,
 181-183
 Bişêrî II, 503
 Bitûs (Bidîs) I, 260-262; II,
 89
 Bolind I, 315, 477, 506
 Bota I, 92, 97, 98, 102, 104,
 105, 109, 110, 116-118,
 216, 289, 377, 438; II, 95
 Bulxârîa II, 507

 Canîda I, 438
 Cegd I, 273
 Cemal Mêrdîn (ç'îya) I, 260
 Cercerîs I, 327
 Cibcib (kanî) I, 459
 Ciraŕat II, 500
 Ciraşên - binhêŕe Tolk
 Cizîr (Cizîra Bota) I, 45-47,
 49-54, 56-65, 68, 70-75,
 80, 81, 83, 86-88, 91, 94,
 96, 100, 106, 107, 110, 115,
 117, 209, 210, 443, 498; II,
 220, 398, 496
 Cumh'uriyata Osmanî I, 260

 Çarsale (ç'îya) I, 425
 Çobanmez (Çobangermez) II,
 500, 501

 Ç'atqîŕan II, 473, 491, 501
 Ç'îne (şehar) II, 296, 301,
 304
 Ç'ivaxcûr I, 260, 261, 443

 Dandol II, 42
 Darabîyê II, 506
 Delan I, 259
 Demir Qapî I, 319; II, 478
 Deveboyîn I, 275-278
 Devexerebe II, 508

 Dîadîn I, 273, 274; II, 475, 498
 Dîdem II, 93
 Dîgoŕ II, 502, 506
 Dîhan II, 504
 Dîleman I, 382; II, 167
 Dîyarbek'ir I, 74, 75, 217, 218,
 256-259, 323, 376, 377, 390,
 397, 401, 403, 443, 447,
 457; II, 89, 94, 485, 486, 502,
 505
 Dêmirçîlî II, 504
 Dêr - binhêŕe Êçmîadzîn
 Dêrik I, 274, 405
 Dêrsim I, 396
 Dihok II, 453
 Dimdim II, 166-171, 177-180,
 182, 183
 Dirbêsa II, 506
 Dorbidirî (war) I, 426
 Dumîşq II, 26
 Dûz I, 303, 305

 Edan (ç'îya) I, 444
 Êxçexela Jorin II, 474, 503
 Elaşgir I, 338
 Elcewaz I, 136-138, 147
 Elegan (Eledax) I, 290, 326,
 338; II, 92, 93, 95
 Elegez I, 359, 365; II, 120,
 125, 144, 195, 196, 477,
 491, 500
 Eman (gelî) I, 325; II, 94
 Eman - binhêŕe Yeman
 Enqeser I, 324, 327, 329
 Erdeşer II, 507
 Erdîş I, 358; II, 88
 Erez (ç'em) I, 490
 Erzîrûm (Erzerûm, Ezurm, Er-
 zerûm, Erzîrûm, Ezurm, Ya-
 zirm) I, 72, 129, 134, 137,
 143, 147, 158, 159, 237,
 240, 260-262, 269-270, 274,
 275, 299, 354, 434, 438; II,
 487
 Eşîrebad II, 474
 Eşnek II, 424, 508
 Ewcîlez II, 504

 E'cem - binhêŕe welatê E'ce-
 ma
 E'fîn II, 507
 E'rebistan I, 235, 236, 399;
 II, 5, 43

- E'lbistan I, 309
 E'lî (gund) II, 486
 E'mo (p'ala E'mo) II, 445
 E'nzel II, 169
 E'vdile'zîz (poz) I, 375
 E'vdil E'zîz (ç'îya) I, 288
 E'vdi'feh'man (gol) I, 442, 443
 E'wêna (gund) I, 217, 218,
 220, 221
 E'ynil Bezra II, 50
 E'yntab (Antav) II, 92-94, 96

 Ferat (ç'em) I, 146, 317
 Ferdo II, 25.
 FeFeşîn (zozan) I, 65
 Filistan I, 425
 Findik (ç'îya) I, 374
 Firansa I, 261

 Geber II, 40
 Germîan I, 36
 Gîhadîn I, 31
 Gîlan I, 402, 403
 Gêrmanîa II, 507
 Gir Hozan II, 164, 166, 179
 Giridax (Masîs) I, 264, 290,
 322; II, 144, 508
 Gola Katûniyê II, 286, 288
 Gozoxlan (geû) I, 309
 Gul'heyran II, 435
 Gumrî - binhêre Lénînakan
 Gurcistan II, 498
 Gurdil (kela) I, 445
 Gyelt'o II, 478, 480, 493, 494,
 499, 500, 502, 506

 Hacı II, 507
 Haxt'anak II, 499
 Hamp'ûr (geû) II, 122, 124,
 157, 490
 Hebilk'end II, 476, 505
 Hekar (H'ekar) II, 21, 37, 42,
 43
 Hespehan II, 169, 180, 181,
 184
 Heyderk'an I, 247
 Hoktêmbêryan (neh'îya Hoktêm-
 bêryanê) II, 476, 479-481,
 483, 490, 491, 493, 498, 501,
 502, 504, 507
 Hindistan II, 105, 111, 113,
 118, 119, 122, 124-126,
 128, 129, 131

 H'amûd I, 82, 288, 303, 316,
 375
 H'ec I, 210, 211, 246
 H'eci E'lî (kanî) I, 349
 H'eka I, 291, 447
 H'eko I, 361
 H'eleb I, 242, 339, 355, 372,
 393, 403, 421, 428, 429; II,
 88, 91, 92, 94, 441, 474
 H'ema I, 291, 447; II, 95
 H'emamî I, 371
 H'emedan I, 160, 162, 163,
 165
 H'emsik II, 95
 H'emzo-Silo I, 307
 H'erî (kanî) II, 107
 H'esenqele II, 270, 271, 273,
 274
 H'evrêng I, 430
 H'eyran (c'em) I, 416
 H'iznemîr II, 505, 506
 H'ucrê II, 506

 Xamûr (Xamûr, Xambûr, Xêbûr)
 I, 291, 301, 317; II, 82-86,
 475
 Xano I, 396
 Xargov (gund) II, 503
 Xas-baxçe I, 46, 49; II, 256
 Xelat I, 260, 311, 391, 419
 Xeûbî II, 33
 Xeû II, 46
 Xeû (gol) I, 442, 443
 Xîngol I, 443
 Xînûs I, 413, 422
 Xînûs Qewz I, 176
 Xirdinevî (zîyaret) II, 435
 Xoy I, 255
 Xozanda I, 308, 309
 Xu'rasan (Xu'rêsan, Xu'rusan,
 Xu'ristan, Xu'risan) I, 301,
 342, 406; II, 39, 49
 Xwedê Rêso I, 434

 Îgdir (Îdir) II, 504, 505
 Îneklû (Antarût) II, 506
 Îraq II, 507
 Îran (Êyran, Eyran) I, 253,
 311, 312, 322, 353, 442; II,
 88, 104-109, 113, 117

 Êçmâdzîn (Dêr) II, 264, 484,
 485, 494, 498-500, 502-505,
 508

- Kaxê II, 498
 Kalo (gir, mêng) I, 317-319
 Kaniya Qirê I, 440
 Kaniya Qirçê I, 247
 Kaniya Qulpê I, 409
 Kaniya Spi II, 11, 22, 50, 484
 Karmraşên (Qarebirn) II, 499
 Kevanê K'êrê I, 441
 Kela Kevinî I, 222, 223, 226
 Kela Rêş I, 265; 266
 Kelhok II, 506
 Kok-Yangak II, 481, 501, 505, 508
 Kop I, 261-265
 Korsot II, 506
 Kotayk II, 508
 Kundevêl II, 169

 K'afîstân II, 105
 K'anak'êr - binhêre Abovyan
 K'awaz (K'ewazêr) I, 306, 307; II, 477
 K'eleşan II, 499
 K'erbella II, 48
 K'ewser (ç'em, av) II, 55
 K'êxî I, 391, 392
 K'êxiya Jêrî I, 391, 392
 K'ilh'an (şehêr) I, 199, 202
 K'oat'aş (ç'îya) II, 108-110, 126, 127
 K'obilwir (ç'îya) II, 108-110, 126, 127
 K'orbilax II, 500
 K'osedax (ç'îya) I, 338
 K'osemad (ç'îya) II, 103, 108-110, 119, 126, 127
 K'oz (gund) II, 499
 K'urd E'lo Memed-p'aşa I, 291
 K'urdistan I, 256
 K'urdistana Îraqê II, 504, 507
 K'umbet (kanî) I, 235
 K'uŕ (ç'em) I, 262
 K'ûcûk Vêdî II, 489, 501

 Qafê Qule (Qaf) I, 135; II, 107, 108, 126-128, 275
 Qaqizman II, 223, 224
 Qamişlî II, 502, 503, 505, 506
 Qamişlû (Qamişlî) I, 339, 386, 388, 389; II, 479, 481, 490, 501, 505-507
 Qarxa II, 504

 Qasimî I, 254, 408
 Qelenî (gund) I, 253, 396; II, 88
 Qelenî (ç'îya) II, 94, 95
 Qerebirn - binhêre Karmraşên
 Qerecax I, 178, 238, 433
 Qereçoban (geli) II, 145
 Qereçolî I, 392, 393
 Qere-gol I, 337
 Qerek'ilîse I, 403
 Qereqac (c'îya) I, 363, 383
 Qereqo II, 498, 505
 Qerewêl I, 314
 Qerxelix I, 314
 Qerxûn II, 485, 499
 Qers I, 410, 438, 467; II, 499, 500, 502, 503, 506
 Qert'ewîn (c'îya) I, 374, 375, 378
 Qet'irbil I, 376
 Qezebêgrî II, 505
 Qîr - binhêre kaniya Qirê
 Qêre I, 315; II, 477
 Qirçê - binhêre kaniya Qirçê
 Qirqizstan (Rêş Qirqizstanê) II, 481, 501, 505, 508
 Qizilaxaca Mûşê I, 332
 Qizilqule II, 499, 500
 Qubîn II, 506
 Qubildor (Qubil) II, 12, 42, 46
 Quds II, 387
 Qurs I, 246; II, 46, 369
 Quruerez - binhêre Yêrazxa-vûn II, 483, 498, 499
 Quŕêşîyan (meh'el) I, 66
 Qulbet (kela) I, 439
 Qulîbeglû - binhêre Sovêtan-kan
 Qulpe - binhêre kaniya Qulpê
 Qulpe (ç'îya) I, 444

 Laliş (geli) II, 10, 11, 18-23, 35-37, 41-43, 484, 485
 Lecan II, 180, 181
 Leylan (gir) I, 286, 288
 Liç'k II, 506
 Lîninakan (Gumrî) II, 264, 494

 Mak'u I, 268, 270, 277, 278
 Mak'ûya Jêrîn I, 268, 270

Mak'ûya Jorîn I, 268
 Malxas I, 396
 Malêgir II, 506
 Masîs - binhêre Girîdax
 Masîs (nehîya Masîsê) II,
 476, 483, 490, 502, 504,
 505
 Medîn II, 18, 53, 113, 133,
 138, 143, 144, 156, 158
 Mekke (Mek'e) II, 53, 143
 Melet'îya I, 238, 303-305
 Meliqer I, 225
 Memenî I, 255
 Mendelix (Mend) I, 328
 Mendelix (ç'îya) I, 391
 Meretos (ç'îya) I, 443
 Mesra II, 26-28
 Met'îran (Met'elan) I, 313-315
 Me'gî (kanî) I, 405
 Mêxik (deşt) I, 255
 Mêrdîn I, 54, 57, 59, 288,
 301, 374, 377, 472
 Mêrdîn (ç'em) I, 259
 Mêrga Kalo I, 469, 470
 Mêrîna II, 502
 Milazgir I, 398
 Misêrbîn I, 288
 Misir I, 199, 202, 296, 442,
 443; II, 222, 251
 Moskva I, 366; II, 492, 507
 Muxurzemîn I, 45-50, 53, 65-
 69, 70, 73, 76, 89
 Mûrad (ç'em) I, 146, 250-
 252, 254, 255, 260, 261,
 265-267, 295, 298, 349,
 379, 396, 408, 409, 436;
 II, 90, 91
 Mûradt'epe II, 483, 499, 500
 Mûsil I, 156, 157, 442, 444,
 445, 447; II, 507
 Mûş I, 253, 260, 261, 263,
 264, 303, 307, 312, 313,
 347, 374, 375, 395, 407,
 408, 415; II, 399, 503
 Naxçivan (ARSS Naxçivanê)
 I, 326; II, 501
 Nafirî (nehîya Nafirîê) II, 473,
 483, 499, 501
 Ne'lt'epe II, 474, 507
 Norakêrt II, 494, 498
 Noraşên II, 501
 Noraşîn (Noraşîna firîng) I, 471;
 II, 487

Noredîn (ç'îya) I, 313, 314 •
 Nor Gêxî - binhêre Ç'atqîfan
 Omerîya (ç'îya) I, 316
 Ort'eç'e'le I, 492; II, 483
 Osmanî I, 288
 Oş II, 508
 Polşa II, 507
 Posyolok Almazar - binhêre
 Virêvsk
 P'a (ç'emê P'ayê mîrayê) I,
 293, 368, 399, 419, 490; II,
 487
 P'axarmadan I, 421, 457, 458
 P'al (girê P'alê) I, 321
 P'alo (gund) I, 376
 P'amp'a K'urda (P'amp') I,
 421; II, 475, 503
 P'aşê (gund) I, 243, 244,
 246
 P'atnos I, 261, 262; II, 485
 P'êrs II, 503
 P'işîkk'umbet II, 505, 506
 Rêdwan I, 392, 393
 Rêş-êl E'yn (Serê Kanîyê) II,
 475, 476
 Rêş (p'ira) I, 74
 Rêş (ç'em, av) I, 313
 Rêwan I, 317-319, 321, 329,
 344, 357, 369, 377, 420,
 425; II, 89, 104, 129, 264,
 273
 Rih'a I, 295, 391
 Roava II, 12, 23
 Rohilat II, 12, 23, 24
 Rôm I, 308, 311, 314, 354,
 393, 396, 398, 400, 402,
 403, 408, 435, 438, 440,
 442, 443; II, 93, 475, 478,
 499, 502, 505, 506, 508
 Rûmîna II, 507
 Rûsêt (Ûrîsêt; welatê Ûrîs) I,
 298, 303, 347, 396; II, 93
 Sabûnçî II, 499
 Samax'aş II, 504
 Samsûn (gol) I, 334
 Sardarabad - binhêre Hoktêm-
 bêryan
 Sasûn I, 302; II, 508

- Sayîdabad II, 502
 Selemast II, 167, 169
 Selwân I, 438
 Semadsûsî I, 299
 Semerqend I, 402, 403
 Sendis II, 166
 Sera I, 399
 Serhed I, 443
 Serhed (ç'îya) I, 260, 261, 263, 264, 312
 Serhed - binhêre Welatê Serhedê
 Seyîdê Doda I, 315 II, 477
 Se'derût (p'ira) I, 442, 443
 Sîçanlı (Avt'ona) I, 348; II, 473, 475, 478, 480, 499, 500, 502, 508
 Sîlekan I, 109
 Sînek I, 412; II, 485
 Sîneka h'esinîya I, 412
 Sîrîa II, 475-478, 502, 503, 505-507
 Sîp'anê Xelatê (Sîpan, Sibh'andax) I, 126, 131, 132, 142, 145, 146, 148, 311, 364, 365, 384, 419, 442, 443; II, 24
 Sîs I, 308
 Sêrt I, 260, 262, 502
 Sévan II, 478, 507
 Sibh'angol (Sibh'an) I, 223-225, 229-232, 235, 236, 334
 Sibil II, 46
 Silamest I, 496
 Silêmanî (Sulêmanî) I, 342, 422; II, 57
 Simt'at'os II, 506
 Sinco I, 458
 Sirûc (dest) I, 246
 Sirûcan (geli) I, 319, 320
 Solemes I, 322
 Sosik I, 341
 Sovêtakan (Qulîbeglû) II, 475, 491, 505
 Soybilax II, 501
 Spiav (şehar) II, 114
 Stembol I, 173, 178, 402, 403, 447; II, 97, 144, 180, 181
 Sucet (berî) I, 296
 Sucet (kanî) I, 296
 Surmeli II, 475, 98, 500, 501, 504, 505
 Sulix (p'ira) I, 265
 Sûsiz II, 499
 Şahûmyan (neh'îya Şahûmyanê) II, 502
 Şarîbilûrvan II, 302
 Şam (Şam, Şem) I, 199, 218, 219, 221, 291, 355, 356, 397, 407, 414, 428, 429, 435, 447, 492; II, 18, 26, 28, 29, 88, 91, 92, 94, 157, 161, 163, 374, 474, 486
 Şam-H'ealeb I, 339
 Şamasîa (gund) II, 502
 Şamîran II, 474, 501, 504, 508
 Semsedîn (gund) II, 503
 Semsê t'et'er II, 50
 Semsê T'ewrêzê II, 72
 Şengal I, 210, 258, 282, 289, 441
 Şerfedîn (zîyaret, zozan) I, 341, 290
 Şerq II, 157, 161, 163
 Şermîn II, 166
 Şeverût (mêrg) II, 107
 Şîraz I, 254
 Şêx (e'rdê Şêx) I, 261
 Şêxa (gund) I, 217
 Şêx Bazîd I, 262, 267
 Şêx Fadil (zozan) I, 306
 Şino II, 180, 181
 Şivek'ar (gund) II, 506
 Şoş II, 166
 Tapî II, 506
 Tarboşaz I, 394
 Taşk'ênd II, 490
 Texerî II, 506
 Tendûrek I, 368
 Titwan II, 219
 Tolk (Ciraşên) II, 483, 504
 T'alîn (neh'îya T'alînê) II, 473-475, 478, 480, 492-494, 499, 500, 502-504, 506-508
 T'bilîsî (T'îlbîs, T'blîs,) I, 327, 371, 372, 380, 418, 493; II, 86, 265, 474, 475, 479, 481-483, 488, 494, 500, 502-504
 T'ewrêz (T'erwêz) I, 178, 180, 472; II, 72, 97, 180, 181, 481
 T'êcirilî II, 504

T'êxût I, 389, 392, 393
T'êlan (c'îya) I, 306; II, 477
T'émûrt (kela) I, 331
T'êran (T'aran) II, 307; II,
180, 181
T'iknûk I, 262, 265, 267
T'îlik I, 361, 364, 366; II, 478,
503
T'unis Xem (T'uris Xems,
T'unusxem, T'unisxem) I,
166, 167, 168, 170, 172,
173
T'ûran II, 88, 105, 107, 108
T'ûtek II, 498

Uliscamî II, 192

Ûçk'îlîs I, 327
Ulûxanlû (Ulaxanî) I, 322; II,
504
Ûrisêt - binhêrê Rûsêt
Ût (gund) II, 502
Ûzbêkîstan (RËSS Ûzbêkîstanê)
II, 490

Vêdî - binhêrê Ararat
Vêngirîa II, 507
Virêvsk - binhêrê posyolok
Almazar II, 490

Wan I, 260, 262, 265, 327,
333, 334, 384, 387, 399,
408, 409, 438, 446; II, 104,
502, 503, 506, 507
Welatê E'cem II, 93
Welatê Foşkanîyê I, 302
Welatê Serhedê I, 401, 411
Welatê Ûris - binhêrê Ûrisêt
Welegan (ç'îya) I, 424
Weyîsqîran I, 261
Wêranşar I, 177, 237, 239; II,
475
Wirmî II, 169
Wirwan (gund) II, 507

Yangî-yul II, 490
Yazirgan II, 90
Yeman (Eman) I, 91, 97, 106,
117; II, 105, 112
Yêrazxavûn II, 483, 498, 499
Yêxêgnût - binhêrê Qamişlû
Yêrêvan II, 129, 473, 474, 476-
478, 480, 481, 492, 494, 501-
504, 507

Zabil II, 103, 105
Zeh'met II, 480, 508
Zengezûra Bazîdê I, 269, 273
Zîla (geli) I, 262, 264, 311,
312, 353
Zimîn II, 508
Zimzim II, 42
Zirneqêt I, 316; II, 478
Ziving I, 315; II, 477
Zoq I, 307; II, 393
Zor II, 475, 504

- Almadîn I, 307
 Anqosî I, 256, 258, 259, 456;
 II, 500
 Atêlî borîn II, 208
- Befî II, 501
 Bendûrî II, 507
 Beraza I, 175, 302
 Berbera I, 447
 Bilxar II, 100
 BiRûkî II, 504
- Celalî II, 508
 Cibra I, 253, 261, 264
 Cihûd I, 60, 114, 352, 353,
 356, 357
- Çîniî II, 128
 Çuxreşî II, 474, 505, 507
 Ç'êloyî II, 207
- Dêraderenciî II, 399
 Dêrşewî II, 390
 Dudanî I, 81
 Dumilî I, 253
- Ermeniî (File) I, 200, 311, 317,
 321; II, 499, 502, 503, 506,
 508
- E'bas I, 194
 E'cem (e'cemî) I, 303, 313,
 350, 421, 447; II, 89-91, 93,
 145, 164, 165, 170, 172,
 176, 182, 421
 E'reb (e'rebî) I, 53, 77, 149,
 186, 227, 234, 236, 279,
 298, 299, 301, 302, 316,
 335, 347, 421, 427, 432, II,
 5, 289, 290, 475
- Faris (farizî) I, 393; II, 225
 Fîrîng (fîrengî) I, 447; II, 487
- Gêsî I, 279, 282, 286, 288,
 289
 Gurc I, 362
- Harûn II, 394, 496
 Hekarî (H'ekarî, Hikarî) I,
 182, 184, 186-189, 447-450,
 II, 43
 Heyderî I, 253, 254; II, 499
 Hêcimkî II, 501, 505
 Hind II, 111-113, 118-122, 125-
 127, 129
- H'ebas II, 91, 100
 H'esiniî (H'esena, H'eseni) I,
 253, 254, 297, 334, 343,
 412, 426, 447; II, 225, 486,
 500, 508
- Xanî I, 420
 Xudênas II, 144, 146, 149,
 150, 156, 163
- Îsedizî II, 500
 Îsêbî II, 456, 498, 503
 Îslam (musulman, surman, me-
 h'mediî) I, 200, 265; II, 29,
 147, 148, 150, 156, 157,
 225
- Êzdî (êzdixane) I, 195, 222,
 224-229, 232-234, 256, 259,
 279, 281, 282, 286, 287,
 289, 292-294, 297, 298, 308,
 310, 311, 319-321, 371, 421;
 II, 5, 12, 22, 25, 26, 36,
 483, 484, 502, 504-506

- Keřa II, 394, 496
 İka I, 279-284, 288, 294, 297,
 298, 430, 432; II, 475,
 Kurmanc (kurmēnc) I, 194,
 253, 262, 294, 296, 308,
 420, 483, 496, 497, 501,
 502; II, 96, 220, 368, 502
 Kurtika II, 506
- K'afir II, 114, 120, 124; 127,
 131, 132, 135, 136, 138-
 140, 143, 144, 156, 157, 15
 159, 161-163
 K'aşaxî II, 508
 K'erreşk I, 148
 K'urd I, 261, 279, 307; II, 167,
 508
- Qařiki II, 501
 Qataniya II, 49
 Qazax I, 463, 464
 Qazani II, 504
 Qurēşîya I, 66
- Mad (Med) II, 25, 26
 Mameřeşa (Mamē Reşan) II,
 13, 19, 506
 Mawî II, 27, 29
 Mexsûdi I, 359
 Mem (mema) II, 394, 496
 Memani I, 392, 393
 Memedi (memedin) I, 476; II,
 118, 125-127, 129, 130
 Memki II, 504
 Menda II, 501
 Mewalî I, 236-242
 Miñ I, 243, 258, 279-284, 288,
 294, 297, 298, 403, 430, 432;
 II, 475, 476
 Mirdēşîya I, 430, 432
 Mirt'ib (mirt'iv) I, 183, 224,
 227; II, 402, 475
 Mish'îd II, 507
 Mizûri II, 407
 Mizûri Jûri II, 507
 Momî (momîn) II, 17, 23
 Motan I, 485
 Mûsa II, 394, 496
- Navi II, 399
- Omerxala II, 26, 483, 500, 503
 Ort'ilî II, 498, 500-502, 504
- Pîvazî II, 503
- Recevi II, 502
 Reşî II, 505
 Reşki II, 506
 Reşkotî I, 81, 317; II, 477,
 502, 506
 Rojki (roşki) I, 302; II, 501,
 503
 Rom (t'urk, t'irk) I, 256, 260,
 262, 268, 276-278, 306,
 360; II, 170, 220
 Romani I, 236, 436
- Sinek II, 504
 Sîpiki I, 261, 264, 334, 461;
 II, 500
 Silvani (silvi, silva) I, 118,
 122, 123, 125, 132, 235,
 308; II, 477
 Sturka I, 273
 Surmani (surman, bisilman,
 bisirman, meh'medi) I, 195,
 201, 222, 256, 286, 321,
 376, 421, 447; II, 421
- Şemmeř (Semme'r) I, 188,
 309
 Şemsa II, 504
 Şerqi I, 258
 Şêxbizini I, 274
 Şêx Ella (şêxilla) II, 165,
 178
 Şikaki I, 138-143
- T'akori I, 253
 T'et'er I, 257, 447; II, 7, 50
 T'ořina I, 254
- Utî II, 499, 500, 503
- Zaza I, 377
 Zili I, 223, 226
 Zixki I, 432
 Zuquri II, 488, 503, 506

S E R E C E M

Qewl û beyt'ê êzdîya

711. Qewlê Şêx E'rebegî I'nt'ûzî	5
712. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 1)	8
713. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 2)	10
714. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 3)	13
715. Qewlê Şêxûbek'ir (şaxa 4)	16
716. Dua me'r birînê	18
717. Qewlê mala baya	18
718. Qewlê mizgîniyê	21
719. T'emedîya Şixadî	23
720. Qewlê Xafilê Bênasîn	23
721. Qewlê Êzdid	26
722. Beyt'a Re'biyê	29
723. Beyt'a Şêxşims	33
724. Qewlê H'usêyînî H'elac	37
725. Qewlê bore-borê	40
726. Qewlê Şêx û Aqûb	44
727. Qewlê İmanê	49
728. Qewlê be'ra	51

Şayîr û aşiqê cime'tê

Feqiyê Teyra

729. Met'reba Feqiyê Teyra	53
730. Vê met'rebê ez dîn kirim	54
731. Meth'ê Feqiyê Teyra	54
732. Feqiyê Teyra û Esmer	55
733. Feqiyê Teyra û meriv	55
734. Feqiyê Teyra û t'ixûb	56
735. Feqiyê Teyra û e'mir	56
736. Feqiyê Teyra û aqil	57
737. Feqiyê Teyra û cînartî	58
738. Derd û xem	58
739. Feqiyê Teyra û mirin	59
740. Feqiyê Teyra û qebirstan	60
741. Feqiyê Teyra û xew	61
742. Feqiyê Teyra û mijûlî	62
743. Feqiyê Teyra û dîniya	62
744. Feqiyê Teyra û e'rd	63
745. Feqiyê Teyra û rê	64

746.	Feqiyê Teyra û payiz	66
747.	Feqiyê Teyra û te'v	66
748.	Feqiyê Teyra û steyrk	67
749.	Feqiyê Teyra û dûman	68
750.	Feqiyê Teyra û av	69
751.	Feqiyê Teyra û be'r	69
752.	Beyt'a be'ra	70
753.	Feqiyê Teyra û sibê	71
754.	Feqiyê Teyra û quling	72
755.	Feqiyê Teyra û şivan	72
756.	Feqiyê Teyra û neç'irvan	73
757.	Feqiyê Teyra û evintî	74
758.	Dilbera Feqiyê Teyra	75
759.	Feqiyê Teyra û Dilber	76
760.	Feqiyê Teyra û şîretê dil	77
761-797.	Ji gotinê Feqiyê Teyra	78

E'vdalê Zeynê

798.	Min û Gulê bi hevra stra	82
799.	Ez ji teyra teyrê mijim	82
800.	E'vdal, me'rimo, ji Xêmurê h'eya vira	82
801.	Ezê çûme Xêmurê, nav de'watê	83
802.	Gulê, marûmê, ji Xamurê h'eta vira	83
803.	Ez hatim Xambûra wêran	84
804.	Ez e'vdalim	86
805.	Ji Xamurê h'eta vira	86
806.	Ezê Gulim, Gula Wetê	87
807.	Ezê naçime zozanê Tahar-xan	88
808.	Leca E'vdalê Zeynê, şêx Silê û Gulê	88
809.	Lê-yeman, lê-yeman	91
810.	Hûn sê dengbêjê, bi nav-deng	94
811.	Dîwane, xweş dîwane	95
812.	E'vdal kore, rê nabîne	96
813.	Ezê kor bûm, rê navînim	97
814.	E'vdal kore, rê navîne	98
815.	E'vdalê Zeynikê, babî T'emo	99
816.	Quling têno ji zozana	100
817.	Wey li-min felekê	101

II. Ê P O S

Rostemî û cengleme

818.	Cangîr-p'elewan	103
819.	Zewaca Rostem	113
820.	Qeremanê Qetîl	117
821.	Bêcan-p'elewan	131
822.	Sebxî Xurêsan	142
823.	E'lî Şêrê Xudê	143
824.	H'emze-p'elewan	156
825.	Beyt'a Xanê K'urda (şaxa 1)	164
826.	Beyt'a Xanê Lepzêrîn (şaxa 2)	177

III. P R O Z A

Cîazî

827.	Mora Silêman-p'êxember	185
------	------------------------------	-----

828.	Silêman-p'êxember û bûm	188
829.	Silêman-p'êxember û gavan	189
830.	Sûda Silêman-p'êxember	190
831.	Mûsa-p'êxember û dewleti	193
832.	Mirina Mûsa-p'êxember	193
833.	Balûlî Zane û jina xelîfe	194
834.	Balûlî Zane û xelîfê Bexdayê	194
835.	Balûlî Zane û wezîr	196
836.	Suûra Îskender	198
837.	Îskender û mûrî	198
838.	Mirina Îskender	199
Qelîbotk, mijûlî û ç'îrrok		
839.	Teyrê wet'enh'iz	199
840.	Kurê bexîret	200
841.	Helan	200
842.	Ev qatix hela şîrtiya xweda devê min şewitandîye	200
843.	Min gotîye: "Ari xave"	201
844.	Bûk û stûn	201
845.	Axa û xulam	201
846.	Me'nî	202
847.	Xort û rîspî	202
848.	Wekî dewsa gûza ser darê zeveş hêşîn bûnê	202
849.	Ez ne ji vî gundîme	202
850.	Nêrî û rêwî	203
851.	Sûda qazî	203
852.	Nêç'îrvan û rûvî	204
853.	Se h'emû sene	204
854.	Yê ku hêkê bidizê, k'engê hebe wê bizê	204
855.	Hêsirê bavê	204
856.	Du heval	204
857.	Bûka aqil	205
858.	Xastina bûka	206
859.	Du bira	206
860.	Çawa jî bive, - yekê birçî bimîne	206
861.	Pîrxur	207
862.	Kurê feqîr	207
863.	Xwedê qebûl nekir	207
864.	Çi xaş heye yek parî?	208
865.	Recevi bê çeke	208
866.	Kevaniya bîrsar	208
867.	Derewa rêwî	208
868.	Zinar çend fîme?	208
869.	Bûkê t'une zar-ziman, xasîyê tune dîn-înan	209
870.	Xulamê bêe'sil	209
871.	Çewa înyê dîtin	210
872.	Biratiya devê û berfê	210
873.	Dilê bavê	211
874.	Sindoq standin, ne mifte bi mîraye?	211
875.	Bûk û xasî	211
876.	Herkes bi taş-t'erezîya xwe dih'ele	212

877. Ê ku xwê çandî ew jî mir	212
878. Qantîrê qadî metirsîne, tişt ji teşa t'une	213
879. C'ivîka wît-wîtanî	213
880. Destebiratiya rûvî û aşuvan	214
881. T'enê pê derziya mala bavê xwe didrûm	215
882. Gê bela xwe dit	215
883. Ç'iyayê sê sale	215
884. Du şivan	215
885. Axa û berxik	216
886. Xortê xwayê cibilet	216
887. Qerewilê lodê	216
888. Teyrok ser zeviya k'ê bibare?	217
889. Zirîniya k'erê	217
890. Qewitka ber bê	218
891. Nimêja melle	218
892. Du deve	218
893. Xort û kalê	218
894. Sonda diz	218
895. Ardû çî meşane?	219
896. Derew derewe - çi ce, çi genim	219
897. K'êşîşê Titwanê mir û millet bi xweşa kuşt ...	219
898. Reşo li Beşo kin û li ava mezin derbaz kin	220
899. Xercê Misirê û peyayê sivik	220
900. Xercê xwe jî dida, serê xwe jî dişkênand	220
901. Na, rûviye!	221
902. E'yneta melle	222
903. Nêç'îrvan û jina wî	223
904. Biratiya gur û rûvî	224
905. Dîk, k'êresû, werdek û rûvî	225
906. Hevaltiya şêr û rûvî	226
907. Sê heval	226
908. Jina wezîre aqil	229
909. Jina bet'er	231
910. Yazîya xwedê	233
911. Qîza aqil	235
912. Sûda qîza xelîfê Beşdayê	237
913. Mîr û Mîşterî	241
914. Silav li te h'elal be!	245
915. Ah'med û Dezmal-xanim	249
916. Aqil û Diniya	254
917. E'lê Newêrek	260
918. Kurê t'orçî	268
919. Êsib û Gulîzer	275
920. Xatûn Meymûn	287
921. Zilfînaz, Cilfîteraz	304
922. K'esiv	313
923. Gulbarîn	317
924. Bek'semet	324
925. Mîrze Me'mûd û dota gurca	333

IV. PARÊMÎOLOGÎYA

Mesele û met'elok

926-1164, a) Mesele û met'elokê k'urdê RŞS Ermenîstanê .....

358

1165-1310. b) Gotinê Dewrêşê şêx K'eleş	374
1311-1559. c) Mesele û met'elokê k'urdê Sirtaê..	384
1560-1683. ç) Mesele û met'elokê k'urdê Îraqê ...	401
1684-1859. Tiştêkî min heye tiştanok	408
1860-1965. Dia'-dirozge	433
1866-2288. Nifiř	440
NOTANMÎSAR	461
NMÎSARNASÎ	473
KURT DERHEQA SERPÊHATIYA ZARBÊJADA	498
NAVNIŞÊ NAVA	509
NAVNIŞÊ CÎ-WARA	520
NAVNIŞÊ QEBILA, MILETA	527

СОДЕРЖАНИЕ

Езидские гимны и оды	5
Народные поэты и певцы	53
Факие Тайран	53
Авдале Зайне	82
II. Эпос	
Ростами и джанглама	103
III. Проза	
Легенды	185
Басни, рассказы и сказки	199
IV. Паремнология	
Пословицы и поговорки	358
а) Пословицы и поговорки курдов Армянской ССР	358
б) Изречения, записанные из уст Давреше шейха Калаша	374
с) Пословицы и поговорки курдов Сирии	384
г) Пословицы и поговорки курдов Ирака	401
Загадки	408
Благословения	433
Проклятия	440
Ноты	461
Комментарии	473
О сказителях	498
Указатель имен	509
Указатель географических названий	520
Указатель народов и племен	527

КУРДСКИЙ ФОЛЬКЛОР
(на курдском языке)

Книга II

Редактор Т. М. Швецова, Художник Л. С. Эрман
Художественный редактор И. Р. Бескин
Технический редактор Е. А. Прошина
Корректор Е. К. Кузьмина

ИБ № 13341

Сдано в набор 17/II-1977 г.
Подписано к печати 5/У-1978 г.
Формат 60 x 90¹/₁₆. Бум. № 1. Печ. л. 33,5
Уч.-изд. л. 30,89. Тираж 2600 экз. Изд. № 4266
Зак. № 176. Цена 3 р. 50 к.

Главная редакция восточной литературы
издательства "Наука"
Москва К-45, ул. Жданова, 12/1

Офсетное производство 3-й типографии
издательства "Наука"
Москва К-45, ул. Жданова, 12/1

